

Els estudis i la premsa local al segle XXI

VOLUM I. LA PREMSA LOCAL

Institut d'Estudis Baleàrics
www.iebalearics.org / info@iebalearics.org

ELS ESTUDIS I LA PREMSA LOCAL AL SEGLE XXI

(VOLUM I. LA PREMSA)

Coordinació d'aquest volum:
Arnau Company Mates
Jordi Fiol Horrach
Rafel Puigserver Pou
Sebastià Serra Busquets
Miquel Àngel Tortell Frontera

Palma, desembre de 2009

Edició
Institut d'Estudis Baleàrics
Paraires, 24, 4t 1a . 07001 Palma
Telèfon 971 714 794 - Fax 971 721624
www.iebalearics.org

Maquetació
Antonia N. Pérez

Impressió
Institut Impremta Digital

Correcció
Miquel Àngel Tortell

Copyright del text: els autors 2009
Copyright edició: Institut d'Estudis Baleàrics
Copyright de les il.lustracions: els propietaris dels arxius.

Dipòsit Legal PM-3006-2009

ISBN 978-84-95876-55-3

Estudis Baleàris no s'identifica necessàriament amb l'opinió
que expressen els articles signats pels autors.

Consell Editor (junta de govern de l'IEB)
Hble. Sr. Bartomeu Llinàs Ferrà
Conseller d'Educació i Cultura
Sr. Sebastià Serra Busquets
President de l'IEB
Sr. Antoni M. Planas Sanjosé
Coordinador general de l'IEB
Sr. F. Xavier del Hoyo Bernat
Secretari general de l'IEB
Sra. Catalina Ramis Munar
Cap d'Àrea de l'IEB
Sra. Montserrat Pérez Dehesa
Cap d'Àrea de l'IEB
Sr. Jordi Fiol Horrach
Cap d'Àrea de l'IEB

Amb la col.laboració de:
Lourdes Melis Gomila i Antoni Vives Reus

Índex

Presentació 9
Alaior Esportiu. Perea Villalonga, Paco 11
Cercles de paper per Alaró. Noguera Vidal, Bartomeu 13
Es Saig d'Algaida, quasi 30 anys i quasi 350 números. Serra Roig, Miquel 23
24 anys d'informació al ciutadà de Ponent. Martín, Luís 27
París-Baleares, d'òrgan de difusió de l'associació Les Cadetes de Majorque a membre de l'Associació de Premsa Forana. García, Ana Laura 31
L'Estel de Mallorca: revista independentista. Joan i Florit, Mateu 37
Sa Fulleta d'Ariany. Frontera Mestre, Biel 43
Bellpuig. 47
La premsa periòdica a Banyalbufar. Albertí Genovart, Benet 53
Arròs amb salseta, premsa local de Binissalem. Pons Comas, Jaume 59
Dies i coses, la revolta permanent. Vadell i Vallbona, Pau 63
La revista *Campanet*: història, continguts i perspectives de futur. Vives, Miquel 69
Breu història de la revista *Ressò.* Sitjar Valls, Antònia 75
Història de la revista *Can Picafort.* Estelrich, Fèlix 79
25 anys de *Cap Vermell* +.... Equip de la redacció de la revista local Cap Vermell 83
Setmanari *El Iris* d'informació i cultura. Al.lès Salvà, Bep 95
Notes breus per a la història de la premsa local de Felanitx. Coll i Mesquida, Germà 105
Dinamitzar la vida cultural de Fornalutx. Adrover i Sastre , Miquel A. 115
Ventet de Fornells, una pinzellada cultural. Riera Moreno, Diego 117
Sa Plaça: les fites netes. Quetglas, Damià 119
El Setmanari d'Inca. *Dijous.* Setmanari d'informació local i comarcal. 1974-... Pieras Salom, Gabriel 127
Revista *Lloseta,* o la força de la constància. Reynès Villalonga, Pau 133
Udol, dotze anys de revista bimestral de Llubí. Perelló Felani, Francesc 139
La revista *Lluc*: una fidelitat que perdura, oberta al futur. Seguí Trobat, Gabriel 141
Llucmajor *De Pinte en Ample*: tres dècades de presència local. Font, Catalina; Julià, Coloma 149
Manacor: cent vint anys de premsa escrita. Sansó Barceló, Sebastià; Tugores Manresa, Antoni 157
Montaura, revista de Mancor de la Vall. Fiol Mateu, Gabriel 179
Fent Carrerany, 23 anys amb el poble de Maria. Morey i Mas, Miquel 181
La premsa local a Marratxí. Morro Veny, Guillem 185
Xerra i Xala, Revista des Mercadal. Barber Villalonga, Cristòfol 189
Bona Pau. Arbona, Onofre 193
Sa Riba: El miracle de surar una curolla. Perelló Amer, Manuel 199
Seguint l'estela de l'*Algebelí.* Tortell Frontera, Miquel Àngel 203
Punt Informatiu de Pollença, el mitjà de comunicació pollencí amb més història. Sánchez, Gracià 213
Llum d'Oli, del naixement a la majoria d'edat. Mora, Joana 219

La revista *Porto Cristo*: els cants del futur. Amer, Bernat; Rosselló, Francesc 235
***Mel i Sucre*: 30 d'anys d'història de Sant Joan.** Company Florit, Miquel 239
Trajectòria de *Damunt-damunt*. Morey Company, Joan; Munar Caimari, Maria Teresa ... 245
***Flor de Card*, una revista de poble que ja ha durat més que el franquisme.** Cortès, Josep 247
***S'Auba*, una revista per a Sant Lluís davant el seu 20è aniversari.** Seguí, Toni 251
Notes sobre la revista *Coanegra*, publicació local de Santa Maria del Camí. Ramis Canyelles, Mateu 257
***Quart Creixent* de Santa Maria del Camí, una publicació plural.** Vic, Mateu 265
***Sa Sella*: 26 anys plens d'històries locals.** Miret i Mairata, Miranda 269
Els 124 anys del setmanari *Sóller* (1885-2009). Quetglas Cifre, Antoni 273
Vint anys de *Veu de Sóller*. Mercè, Gabriel 283
El *Cala Millor 7* a Son Servera. Una petita embarcació de tornada a casa?. Serrano Servera, Manel 293
Vilafranca, tres revistes emprenedores: *Full Parroquial Santa Bàrbara, Molí Nou i Pou Viguet*. Mas, Guillem 299
Dos-cents números d'*El Mirall*. Picornell, Climent; Calafat, Macià 307
La premsa local a l'illa de Menorca. Marquès Sintes, Miquel Àngel 311
***S'Ull de Sol*, Associació Cultural d'Alaior.** Marquès Sintes, Miquel Àngel 331
La vitalitat de la premsa local: una teoria per a Menorca. Rotger Barber, Sebastià 347
Origen i evolució de la ràdio a Mallorca a l'àmbit local. Matas Pastor, Josep Joan 355
El model de llengua als mitjans audiovisuals. Puigròs, Maria Antònia 371
Taula redona. La premsa forana i local: estat actual i perspectives de futur. 377
Conclusions. 383
Imatges de les Jornades. 387

La premsa local, una feina impagable al servei del poble

L'Institut d'Estudis Baleàrics, fidel als seus principis de dinamitzar i promoure la llengua i la cultura catalana i els mitjans que s'hi expressen en el territori illenc, va decidir organitzat les jornades sobre *Els estudis i la premsa local al segle XXI*. Aquesta trobada va servir per fer una anàlisi de l'estat de la qüestió de dos àmbits molt importants de la nostra cultura. D'una banda, la premsa local, un dels veritables motors de promoció cultural i de normalització de la llengua catalana a les Illes Balears. De l'altra, els estudis locals, tan importants i característics del nostre territori, com es pot observar en el segon volum de les actes de les jornades.

Així, aquestes jornades varen pretenir ser un punt d'inflexió sobre la trajectòria que ha seguit la premsa local i els estudis a les Illes Balears. Durant quinze dies -tres dijous i dos dissabtes, entre els dies 3 i 17 d'octubre de 2009- l'auditori de Porreres, el Centre de Cultura "Sa Nostra" i la Sala de Graus de l'Edifici Ramon Llull del campus de la UIB varen ser l'escenari per al debat i explicació entorn de la trajectòria i les perspectives de futur tant de la premsa local com també dels estudis locals.

En aquest volum que teniu a les mans trobareu més de cinquanta articles que analitzen la intrahistòria i la història de la majoria de publicacions periòdiques locals de Mallorca i Menorca. Un bon nombre dels articles són escrits en primera persona, és a dir, per membres impulsors de les diferents revistes, que expliquen l'evolució del propi periòdic i que analitzen el paper que ha jugat cadascuna dins el seu entorn, així com les perspectives de futur, com ara l'obertura de les publicacions a la xarxa.

Des de l'IEB manifestam el nostre orgull per haver col.laborat en l'impuls de les jornades i dels dos volums d'actes que n'han resultat. En primer lloc, perquè encara no s'havia fet l'esforç d'engegar un ampli debat sobre la profusió i el dinamisme dels estudis locals a les Illes Balears. En segon lloc, perquè mai no s'havia intentat fer un marc d'anàlisi i d'estudi amb profunditat sobre el fenomen de la premsa forana i local de les Illes Balears. Aquests dos volums, sens dubte, esdevendran una eina de consulta bibliogràfica obligada per a molts investigadors, tant de la història com de la premsa local de les Illes Balears.

S'ha de dir que la premsa local a Mallorca, amb una trajectòria de 125 anys, ha jugat un paper molt rellevant en la dinamització cultural, en la promoció de la cultura pròpia i també com a estimuladora del coneixement de la història local. En aquesta cinquantena d'articles, a més, hi podreu trobar un nombre molt superior de publicacions, moltes avui en dia ja desaparegudes, però de les quals és just parlar-ne. De fet, quan una revista desapareix, tot el poble perd una baula important amb la realitat, amb el dia a dia, i amb la configuració de la realitat municipal. Quan mor una publicació, també mor una part de la memòria col.lectiva del poble, el notari que deixa constància de les petites coses que passen i que fan que la

gent anònima se senti protagonista de tant en tant. Es pot dir que moltes persones, fullejant la revista del seu poble, s'hi poden veure créixer i recordar, alhora, els moments importants que han viscut i fet dels quals han sentit parlar. És per això que és important cuidar-les i fer-ne un seguiment per tal d'assegurar-nos que mantenen el vigor i l'empenta amb què varen néixer.

Les motivacions i els objectius per dur a terme periòdicament una revista han canviat molt des dels orígens. També ha canviat la tecnologia. Les revistes han passat de fer-se com una obra artesanal a fer-se amb l'ajut i facilitats que comporta l'evolució tecnològica d'aquesta era digital. Tot i això, es mantenen intactes els principis que donen vida a moltes revistes: altruisme, estimació pel propi poble, llengua i història, a més d'una gran voluntat i constància admirables. Malauradament, el paper que han jugat moltes publicacions periòdiques sols ha estat reconegut un cop han desaparegut. Per això, esperam que aquest volum sigui un pretext més per donar impuls, força i justificació a la premsa local, al batec del poble dia a dia.

En aquest llibre hi podreu trobar els articles ordenats per pobles, amb un annex final que inclou transcripcions de diverses intervencions fetes durant les jornades, com també un apèndix fotogràfic en què es poden veure els diferents participants.

Per tant, només ens resta agrair la participació dels ponents i comunicants en aquestes jornades, la majoria dels quals trobareu com a signants dels respectius articles en aquests dos volums que segueixen aquesta presentació.

Sebastià Serra Busquets,
president de l'Institut d'Estudis Baleàrics

Alaior Esportiu

Paco Perea Villalonga

Alaior Esportiu va néixer d'una proposta particular del Coordinador Municipal de l'Àrea esportiva d'Alaior, Sr. Paco Perea Villalonga, el qual va comptar amb la col.laboració de 6 persones mes del poble d'Alaior (Menorca), d'uns 8.000 habitants: Pau Sintes (publicista), Tomàs Mercadal (comptable), Josep Teixidor (fotògraf), Juan Pons (impressor), Nicolás Andreu (cronista esportiu) i Marse Vinent (forner), els quals van coincidir en participar en difondre les activitats esportives de la població menorquina, davant la falta de la mateixa en l'àmbit insular (diaris, emissores de radio i TV).

El nom de la publicació

El nom de la publicació var ser el bàsic dels dos àmbits de la difusió: ALAIOR, nom de la població la qual era l'objectiu de la difusió, i ESPORTIU, com l'àmbit del contingut de les activitats.

Inici

L'inici es var produir l'any 1988, que coincidia amb el segon any de la creació al poble d'Alaior del Servei Municipal d'esports i del Poliesportiu Municipal d'Alaior, el qual va motivar una gran pluja de noves activitats esportives al poble.

Edicions

L'edició var ser en format revista, de periodicitat setmanal, amb 8 pàgines el primer any, el segon any es var ampliar a 12 pàgines i, posteriorment, es va arribar a les 16 pàgines. L'any 2004 es va canviar d'edició, passant a ser de periodicitat quinzenal.

Se van editar uns 500 exemplars de cada número, mentre que els extraordinaris tenien entre 24 i 32 pàgines i se n'editaven uns 700 exemplars.

Les edicions inicialment van ser a una sola tinta, sent els nombres especials amb portada i contraportada a color i la resta a una sola tinta.

Edició i redacció

La publicació sempre se va sustentar amb una redacció de voluntaris, que les entitats enviaven les informacions o els articles de les activitats, tant l'abans com el després del desenvolupament de les actuacions esportives. Les fotografies les portaven els propis clubs o les feia el fotògraf col.laborador de l'*Alaior Esportiu*. La composició i maquetació era realitzada pel coordinador de la revista.

Gestions i costos

Les gestions administratives, de publicitat comercial o institucional, així com el repartiment se van desenvolupar de forma altruista anant a càrrec de l'*Alaior Esportiu.* Els costos d'impremta i els enviaments fora del poble els suportava la revista.

Finançament

El finançament era principalment a través de les subscripcions, de la publicitat comercial i dels petits ajuts de les administracions (local, insular i autonòmica), així com la de la venda de les revistes.

Duració inicial

La publicació es va mantenir durant vint anys, (1988 a 2007), essent el gran referent esportiu de la població d'Alaior i una admiració insular, ja que era l'única publicació d'àmbit esportiu que s'editava.

Durant aquest temps es van editar 847 números que van suposar 10.462 pàgines; cada any les revistes s'enquadernaven en toms.

Objectius de la revista

L'objectiu de la publicació era donar difusió i servir per escriure la història de les activitats esportives actuals així com les passades, per tenir documentació escrita de la vida esportiva del poble d'Alaior i de les seves activitats i esportistes vinculats.

Es considera que els objectius es van aconseguir, ja que després d'aquest temps d'edició el poble d'Alaior ha tingut:

- Història escrita i documentada de les activitats que es realitzaven;
- Recuperació documentada de fets històrics de la vida esportiva;
- Les estadístiques de les participacions esportives;
- El fet cultural de documentar les activitats amb document públic;
- Difondre els avantatges de la pràctica esportiva;
- Disposar d'una gran bibliografia esportiva del poble.

La nova era digital

A partir de l'estiu de l'any 2007, l'edició es va transformar en format DIGITAL, amb la mateixa capçalera de la revista a la pàgina web. Els registres documentals de les revistes han estat introduïts en format digital, per la qual cosa tenen un gran cos històric incorporat.

Actualment la pàgina introdueix unes mil notícies anualment, sota la responsabilitat directa del coordinador, Paco Perea, amb una gran acceptació segons s'observa en els següents detalls de visites:

- Visites diferents mensuals 1.200 / 1.500
- Nombre de visites totals 3.000 / 4.000
- Pàgines visitades mensualment 10.000 / 12.000

Afiliació a l'Associació de Premsa Local de Menorca

Alaior Esportiu va participar en la fundació de l'Associació de la Premsa Local de Menorca, de la qual es manté afiliada com a mitjà digital.

Alaior, setembre de 2009

Cercles de paper per Alaró

Bartomeu Noguera Vidal

Una nit de març de 1973 un capellà felanitxer que s'acabava d'estrenar com a nou rector d'Alaró es reuneix amb un grup de joves a una de les sales del casal parroquial conegut com Can Campaner. L'objectiu del sacerdot -Sebastià Jaume Adrover- era continuar potenciant les activitats de temps lliure pels joves del poble que venia organitzant com a vicari des de feia onze anys amb el grup d'esplai *Círculo de estudios*. La qüestió era, i què més podem fer?

Per aquells temps, el pati del casal estava ple d'infants jugant a futbol, alguna sala servia per posar i escoltar música, al costat un grup ballava i preparava un nou festival, i a pocs metres un despatx servia d'aula per xerrades de temes religiosos. Tot aquest ambient sorgia en un poble que havia emprès els anys 70 amb noves energies. Fins i tot semblava que la gent volia tornar a recuperar el carrer per viure'l com un espai de tots. Aquell any neixen -impulsats també per la parròquia- els campaments d'estiu per nins i nines en el Castell d'Alaró, i les festes de Sant Roc s'enriqueixen amb la primera desfilada de carrosses, tota una revolució de festa i color que sorgeix de les idees fantasioses d'un grup d'artistes que vivien (i escandalitzaven) el poble.

Però aquella nit de març, damunt la taula de la reunió parroquial aparegué un nou repte, editar una revista. El jove portaveu d'aquell projecte era Pere Fiol Xamena, qui veia clar que era ben possible tirar-ho endavant, i fins i tot realitzà una maqueta del número zero. Es tractava fer una publicació semblant a les que editaven els col.legis per divulgar les seves activitats habituals, acompanyant les informacions amb articles de música, d'esports o de natura. Molts d'aquells que l'escoltaven no veieren gaire futur amb l'empresa, però anys després han reconegut que tanta era la il.lusió que posà Fiol amb la seva exposició que ningú gosà dir-li que no. I així va nèixer la revista anomenada *Círculo de estudios*, que s'editava a la mateixa rectoria alaronera amb una vella màquina de clixés de cera que el capellà s'encarregava de dur cada mes del col.legi CIDE, d'on era professor.

Un reportatge publicat per commemorar el desè aniversari (Enric Mas, març de 1983, número 68) recorda aquelles primeres passes: "Com és natural, donat el règim polític, vàrem néixer i passar els anys d'infantesa dins la clandestinitat, això si, recolzats per gent i autoritats de la Vila que es varen comprometre per nosaltres i amb nosaltres en un temps on no hi havia cap casta de llibertat d'expressió i ni tan sols democràcia, per tant és clar que ens jugàvem el tipo i qualque cosa més". En aquest text es demostra la funció de paraigües que hagué de realitzar la parròquia i el rector Sebastià Jaume en aquells inicis per permetre combinar els impulsos dels joves redactors -que de cada vegada demostraven tenir més bona mà amb

els textos i més interès per l'actualitat-, i per altra banda unes autoritats municipals que contemplaven amb sorpresa l'èxit de la iniciativa.

En una entrevista realitzada l'any 1983, Sebastià Jaume relata que els fonaments d'aquesta inciativa varen ser els de dotar el poble d'un mitjà de comunicació que no existia, i assegura que la línia d'aquesta publicació sempre va ser: "Informació objectiva, sense cap pressions de cap casta, sobre tot allò que és la vida del poble, baix el patrocini de la parròquia. Començàrem com un full informatiu entre els joves i en el número 3 ja guaitava a totes les inquietuds i problemes del poble".

El comentari editorial que publicà la revista del 10è aniversari també va pretendre definir els objectius fundacions del Círculo de estudios: Alaró amb totes les seves dimensions, culturals, socials, religioses, polítiques (no de partits), informar i deixar constància de moltes vides alaroneres que dia a dia van fent poble. Mostrar i fer estimar tot lo molt bo que tenim i fer notar lo que voldria ser millor. Mai ens hem volgut vendre a ningú, malgrat les ofertes a voltes ben temptadores. Volem seguir el camí ample i lluminós del coratge i l'esperança. No volem cops de destral o d'estat, ni odis ni divisió. Mai disposats a assenyalar enemics ni a fer-los. Cercar sempre el que ens uneixi pot fer un Alaró més viu i creador".

Una revista 'legal'

A partir de 1975 ja es troba plenament consolidada en el poble i a més aconsegueix la inscripció en el Registre d'Empreses Periodístiques (número 1.287). En aquesta època la dictadura franquista sembla que fa les darreres alenades i els pobles viuen els nomenaments de qui seria la darrera generació de batles elegits pel règim. En molts de casos es va cercar un perfil de persona que, tot i que fos fidel als ideals del franquisme -com no podia ser d'altra manera-, transmetés una imatge més liberal i moderna, dissimulant en certa forma els lligams amb el passat.

En el cas d'Alaró la persona designada fou Guillem Isern, que va haver de gestionar aquells anys previs a les primeres eleccions democràtiques, i també va haver de conviure amb el fenomen de la premsa local, que informava de l'actualitat i, el que era més insòlit, opinava públicament sobre algunes de les seves decisions. Foren temps de rumors sobre partits polítics, sobre unes eleccions municipals que semblava que no arribaven mai, i sobre hipotètics candidats. I tots aquests moviments es podien seguir en el poble gràcies a la cobertura informativa d'una revista que, tot i mantenir la denominació de *Círculo de estudios*, ja havia introduït des dels primers anys articles en català i l'any 1975 ja usava aquesta llengua per fer alguns editorials.

La il.lusió i la incertesa pels nous temps que arribaven feia que la tensió política estàs molt viva pels carrers del poble, i la revista era un espectador 'incòmode' en aquests moments de nervis, el que provocava que les converses entre batle i rector foren més freqüents per parlar del que feien i deien "aquells al.lots de la revista". Fou sonada la publicació l'agost de 1977 (núm. 21) d'un reportatge fotogràfic sobre l'acte fictici d'inauguració de la nova piscina municipal que varen protagonitzar els redactors de la revista. L'ajuntament havia anunciat que inauguraria el 15 de juny, però aquell dia encara no hi havia ni una gota d'aigua, fet que fou satiritzat en un reportatge en el que es veia un redactor vestit de capellà d'esquena que beneïa

la instal.lació i d'altres que tallaven la cinta. El peu de foto era: "Gràcies a la col.laboració del senyor amb falda entra aigua per primera vegada a la piscina".

La reacció del batle Isern va ser la de defensar-se enviant una carta a la redacció que fou publicada en el següent número i en la qual asssegurava que no li quedava més remei que demostrar públicament la falsedat d'unes "manifestacions gratuïtes i certament dignes d'una novel.la de ciència ficció de la revista Circulo de estudios que es publica democràticament en el nostre democràtic Alaró per unes democràtiques plomes pels democràtics lectors".

Però la cosa no quedà aquí, perquè els joves redactors, lluny de frenar-se per les cartes i els escolts que els hi varen fer, publiquen a la revista número 23 una article de Nicolau Fonollar -un dels integrants de l'equip redactor- dirigit al batle, que comença dient-li: "Tu ets un bon batle, ets just i estimes el poble. Però estàs entre nosaltres sense estar-hi. Ens dóna la impressió que voles sobre nosaltres. Que te trobes lluny", afegint que "envers d'enfadar-te amb aquests al.lots, hauries d'aplaudir la seva tasca de despertar un poble adormit en el seu interès per la marxa de la nostra societat (la qual sembla que ha de ser exclusiva d'una minoria)". La carta acabava dient: "no és el port que s'allunya del vaixell, sinó tot el contrari".

El poble tria batle

L'any 1979 va ser l'any de les primeres eleccions locals, circumstància que obligà a la revista a fer un esforç especial. A Alaró es presentaren dues candidatures: UCD i PSOE, i en l'editorial publicat dies abans de la jornada electoral la publicació subratllava la seva neutralitat per evitar així que es donàs per fet el seu suport a un partit concret: "creim que estant tan mesclats com estam dins aquesta problemàtica hem de definir la nostra postura com a església d'Alaró i com a revista per evitar qualsevol malentès o intent de monopoli per part de qualque grup concret".

En aquesta mateixa revista (núm. 35) hi aparegué una carta molt comentada del batle sortint, Guillem Isern, que abans d'abandonar el càrrec, i malgrat els maldecaps que li havia donat el Círculo de estudios, volgué aprofitar les seves pàgines per convidar a UCD i PSOE a fer una taula rodona sobre el futur del poble. Isern proposava un col.loqui obert amb dues persones de cada candidatura, l'actual batle -o sigui, ell- i el seu tinent de batle. La mateixa revista qualificà la proposta com a sorprenent "perquè no se sap clarament què es pretén amb aquest diàleg" i es demanà "què deuen voler els representants de l'Ajuntament?". La contraportada d'aquella edició fou dedicada a una entrevista amb Enrique Tierno Galván, que visità Alaró durant la campanya per participar a un històric mitín dels socialistes al Cine Fantasio del poble.

Com havia predit la revista abans de l'escrutini, el llinatge del nou batle fou Rosselló, tot i que l'encert no fos cap prodigi perquè els dos candidats compartien cognom. El PSOE guanyà els comicis amb 1.228 vots i Francesc Rosselló va ser nomenat batle, càrrec que ocuparia durant vint anys.

La revista culminà la dècada dels 70 i enfilà els 80 estructurant els seus continguts en seccions i donant més presència a la informació i a reportatges sobre història i costums de la vila. La maquetació també es renova i el primer número de l'any 1980 es presenta amb una capçalera en la qual disminueix el tamany de lletra de Círculo de estudios i apareix en gros la paraula Alaró. El mes de juny d'aquest mateix any (núm. 51) la portada mostra el nou escut

que a partir d'aquell moment representa a totes les publicacions associades a la Premsa Forana.

El pas del franquisme a la democràcia no canvià la línia informativa de la revista i si abans plovien les crítiques des d'un costat ara arribaven de l'altra. Així es recull en un reportatge de març de 1981 que fa un repàs als vuit primers anys de la revista. Es recorda que abans de la democràcia "les bronques que qualque destacat personatge de la vida política ens feia solien ésser grosses", però s'afegeix que després de les primeres eleccions "les pressions no s'acabaren" i els nous dirigents municipals varen fer "les amenaces més serioses de que acabaríem davant un jutge".

Cop i canvi

La revista de febrer de 1981 va estar marcada per l'intent de cop d'estat del dia 23, i va incloure un doble editorial amb els títols: Llibertat, democràcia, constitució; i Llibertat de premsa. En aquest segon text es feia esment al paper de la premsa, demanant a partits, governs i ajuntaments "que es dediquin a la tasca que dins la societat està a ells destinada, i que deixin per a la premsa, periodistes i tots aquells que vulguin opinar escrivint a un paper, la labor d'informar i, quan es presenti el cas, comentar. La democràcia que tots desitjam es veurà molt enfortida quan els polítics assumeixin el seu paper i deixin per a la premsa el que li correspon". A més, aquesta edició aportà una crònica de com es va viure el 23-F a un ajuntament que tenia prevista una sessió plenària a les 21 hores d'aquell dia, tot i que finalment es va suspendre.

Com si l'ensurt per haver vist els militars ocupant el Congrés dels Diputats de Madrid hagués fet un efecte rejovenidor en la revista, el següent número (març de 1981) surt al carrer amb nova imatge: la revista passa a anomenar-se *Cercle d'Estudis* - Alaró, es canvien la tipografies, i la disposició del text deixa de ser a columna única i passa a presentar-se sempre amb doble columna.

Dos mesos després (maig de 1981, revista núm. 60), un dels editorials es titula 'Llengua i revista', i tracta el polèmic assumpte de l'ús del català en la pròpia publicació. En el text es diu que "la revista vol fer saber que considera que tota ella hauria d'estar feta en català, però que, per una part, les raons de l'oposició dels lectors, i de l'altra, el desconeixement de l'escriptura per part de col.laboradors, retrassen aquesta total normalització de la nostra llengua a la revista, esperant poder arribar-hi com una passa més en la normalització de la cultura i la identitat de Mallorca. Finalment, es dirigeix als lectors oposats al català per demanar "un poc de bona voluntat. Qualsevol que sàpiga llegir en castellà pot fer-ho en català, encara que amb un poc més d'esforç".

L'any 1982 també va ser viscut intensament per la revista *Cercle d'Estudis*, que va entrar amb una nova etapa coincidint amb els mesos previs a la victòria del PSOE de Felipe González a les eleccions generals del 28 d'octubre. A Alaró, els socialistes continuaven arrassant a les urnes i aquella jornada més de la meitat dels vots varen ser per aquesta formació. Quinze mesos abans dels comicis la revista cobrí la visita a Alaró i entrevistà a qui seria vicepresident del govern espanyol, Alfonso Guerra. En aquella conversa Guerra pronuncià unes paraules que encara són molt comentades: *"En Alaró hasta los almendros son socialistas"*.

El nou projecte de revista començà a volar el febrer de 1983 després d'uns mesos de dub-

tes i d'aparicions intermitents, i una de les primeres novetats visibles fou que la capçalera tornava a estar en castellà, substituint el *Cercle d'Estudis* per retornar al *Círculo de estudios* d'anys anteriors. Com si els intensos anys de frenètica activitat política del periode 1975-1982 haguessin deixat sensació d'embafament, o simplement a causa d'una major tranquil.litat social i institucional, la publicació obrí una etapa on augmenta la presència d'articles i col.laboracions sobre les activitats del grup d'esplai i les escoles, major espai per la informació esportiva, i també més articles de temes d'església. S'ha de fer especial esment al número 68 de març de 1983, quan el grup d'esplai Cercle d'Estudis celebrà 10 anys de revista i de campaments, i 25 anys de la constitució de la pròpia entitat.

Els primer mesos de 1983 Alaró va viure les emissions de la primera televisió local de Mallorca i una de les pioneres de l'estat espanyol. L'estrena es produí el desembre de 1982, i el seu promotor, Francesc Rubí, contactà amb l'equip de la revista per omplir de contingut informatiu aquest nou canal. Però l'experiència fou tan intensa com breu, perquè el 8 d'abril la Guàrdia Civil entrà als estudis de l'emissora amb una carta del Governador Civil que ordenava el tancament per contravenir la llei de l'estatut de RTVE, que deia que només l'Estat era titular de la informació televisada.

A l'edició núm. 68 (abril de 1983) es publicà un comunicat de l'equip de la TVA i un comentari editorial titulat 'Trencada la llibertat d'expressió' en el qual es deia que "la notícia per nosaltres és que un poble quedàs impassiu davant determinats fets, com és la clausura de la seva televisió", per afegir que tot i la campanya de cartells 'TVA Si' "ens demanam, perquè no s'ha fet el mateix a nivell local que es va fer a nivell d'illes?". I és que per entendre la situació que vivia el poble no s'ha d'oblidar que la clausura coincidí amb l'inici de la campanya electoral per les eleccions locals de 1983, que tornà a guanyar el projecte socialista de Francesc Rosselló, però aquesta vegada amb majoria absoluta.

La revista continuarà sortint al carrer fins a l'any 1989, malgrat les dificultats que obligaren a reduir pàgines i a canviar la periodicitat a bimensual. De totes formes, el lligam amb el poble no es va desfer i d'aquesta època són edicions destacades com els especials publicats durant les festes patronals de Sant Roc de 1983 (núm. 72) o de 1985 (núm. 85), o el seguiment a un esdeveniment esportiu local, com va ésser el campionat aconseguit l'any 1984 per l'equip de futbol senior i el seu posterior ascens a la tercera divisió nacional (núm. 77 i 78).

El *Círculo* torna *Cercle*

La portada de l'edició núm. 89, de maig de 1986, es dedica al segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana que es celebrà per aquelles dates a Mallorca. Gairebé un any després d'aquella primera pàgina (abril de 1987, núm. 94), la capçalera torna a presentar-se en català, recuperant la imatge aplicada sis anys enrere. Es nota canvi de cicle en la publicació per l'arribada de una nova fornada de col.laboradors, però abans es va haver de cobrir una nova cita per triar el batle del poble, o més ben dit, per renovar al socialista Rosselló, que revalida la majoria absoluta.

Una il.lustració amb el títol 'Nova Revista' sorprengué el poble el mes de gener de 1988 (núm. 97). Després de mig any en silenci, la revista obria una etapa amb un nou equip redactor i un nou format, perquè ara es presentava en format A5 i amb el paper de portada de color. A l'editorial de presentació ja es subratlla que el tema lingüístic serà un dels eixos fona-

mentals del projecte, dient que: "ens proposam publicar els articles íntegrament en la llengua d'aquest país -no he dit, encara, nació-, perquè consideram que el bilingüisme és l'agonia d'un idioma".

Aquesta renovada publicació coincidí amb les primeres passes de l'Obra Cultural Balear a Alaró, que creà una comissió gestora i començà a fer un grup de treball en el que participaren alguns dels nous redactors i col.laboradors de la revista *Cercle d'Estudis*. Però aquesta etapa fou breu, perquè set números i un any i mig després la revista s'aturava per una bona temporada (agost de 1989, núm. 103). El relleu en el camp de la informació local l'agafà una nova publicació: *Alaró, noves i parers* promoguda per la nova delegació de l'OCB, i un nou projecte televisiu, Tramuntana TV, que sorgí l'any 1988.

Retorn als orígens

Hagueren de passar quatre anys perquè l'entitat del grup d'esplai *Cercle d'Estudis* es decidís a tornar a engegar un projecte de revista. L'any 1992 s'estrenava nou equip de persones, nou format -A4 i les portades amb paper de color groc-, i també canvi en la denominació de la capçalera: *Sa Revista Cercle d'Estudis*. El contingut de la publicació era molt menys ambiciós que èpoques passades, tot i que enllaçava amb els origens de 1973: una revista interna de l'associació en la que infants, monitors i pares conten les seves experiències. En aquest moment s'incorpora la secció 'Curiositats: els nostres premis' que cada mes atorga garrotades, aferrades pel coll i compixades de riure a les persones i situacions que la redacció considera oportú. Aquest apartat continua publicant-se 17 anys després i és un dels espais més llegits i comentats de la revista.

L'any 1994 es decideix que la revista ha de tornar ésser un mitjà de comunicació obert a tot el poble i amb un contingut informatiu més ampli. Per això en el número de desembre apareix la secció de notícies i pàgines d'opinió. A més, passa a denominar-se *Revista del Cercle*, abandonant el 'd'Estudis' o 'de estudios' que havia presidit la capçalera des de feia 21 anys. Tres anys més tard, el grup d'esplai també faria el mateix canvi, passant a ser conegut com *El Cercle*.

La incorporació de l'actualitat informativa obligava a cobrir un esdeveniment immediat: les eleccions locals de 1995, una cita que a Alaró es va viure amb especial intensitat perquè a l'escena política apareixia un nou partit, el PSM, que rompia el bipartidisme que s'havia consolidat en el municipi amb el PSOE per una banda, i UCD, UM, AP o PP, per l'altra. La *Revista del Cercle*, col.labora amb l'altra publicació, Noves i Parers, i juntes organitzen una enquesta electoral i el primer debat entre candidats del poble. Les urnes donaren un resultat amb victòria socialista, però amb una minoria que va permetre que es començàs a cuinar el bon enteniment entre les altres dues formacions, PP i el PSM, que fructificarà amb un pacte quatre anys després.

La tensió política del poble puja considerablement de nivell en el que serà el darrer mandat del batle Francesc Rosselló, i aquesta circumstància provoca un seguit de casos oberts entre oposició i equip de govern, que arriben fins als jutjats. *La Revista del Cercle* només està present en aquesta pugna en els primers dos anys, perquè el mes d'agost de 1997 (núm. 135) es tanca una altra etapa. Abans, l'any 1995 (núm. 124, de novembre) s'estrena un format compacte (21x26) i es renova maquetació interior i disseny de capçalera, que per primera

vegada no és negra, sinó que s'escolleix el color blau. El febrer de 1997 tot el contingut de la revista s'aboca per primera (i única) vegada en una plana web pròpia.

Aniversari en silenci i nous projectes

L'any 1998 es compleixen els 25 anys de l'aparició de la revista, però no es pot commemorar aquesta data amb cap exemplar en el carrer. Tampoc va estar present la *Revista del Cercle* a les eleccions municipals de 1999, quan el PSOE aconsegueix una nova victòria però perd la batlia arran del pacte entre PP i PSM que ofereix la vara a Josep Gomila (PSM).

Però el següent projecte estava apunt de guaitar, perquè l'any 2000 neix una breu etapa (quatre números) d'un producte informatiu trimestral que cerca donar major importància a l'anàlisi en profunditat d'un tema concret. La imatge de la revista adopta com a element identificador principal el de l'espiral verda -anagrama del grup d'esplai des de 1997-, i la denominació de la revista queda en un segon plànol (apareix en un lateral). Cal destacar l'edició d'un número especial en commemoració de la celebració a Alaró del centenari de la inauguració de la primera fàbrica d'electricitat de Mallorca. Precisament amb aquest exemplar s'acaba l'etapa trimestral.

No va ser fins dos anys després (maig 2002), que s'inicia l'època més recent de la *Revista del Cercle*, que arriba fins a l'actualitat (octubre de 2009). Per emprendre aquesta nova aventura s'opta per dur el color a les portades, reduir el número de pàgines a vuit, i apostar per una periodicitat quinzenal. Però l'experiència es demostrà inviable i pocs mesos més tard (octubre 2002) torna a sortir de manera mensual, i amb 16 o 20 planes, quatre d'elles en color a partir d'abril del 2003. El mes de març de 2003 (núm. 155) la revista compleix 30 anys i ho celebra amb una entrevista amb Pere Fiol Xamena, aquell jove entusiasta que l'any 1973 posà el projecte sobre la taula de la Rectoria. En aquest mateix número es publiquen 30 imatges de portades, una de cada any d'existència.

L'estiu de 2003 és informativament intens per la revista: pren possessió un nou batle, el socialista Miquel Deyà, després d'haver pactat amb UM, i Alaró ret un massiu homenatge al rector i gran promotor de la revista, Sebastià Jaume, per commemorar els 50 anys de la seva ordenació sacerdotal. Per aquest motiu la Revista del Cercle edita un número especial de 56 pàgines que es distribueix a la sortida de la missa d'homenatge. Aquest mateix any s'incorpora una nova secció sobre 'Memòria històrica'.

El mes de gener de 2005 la *Revista del Cercle* torna a incorporar-se a l'associació de Premsa Forana, una qüestió pendent pels distints equips responsables des de 1992. Sis mesos després, la parròquia de Sant Bartomeu d'Alaró viu un fet històric: hi ha canvi de rector, deixant Sebastià Jaume el seu lloc a un bon amic seu ja conegut pel poble, Josep Noguera.

Setge públic a la informació local

El mateix número que informà de la successió a l'església local (núm. 180, juny de 2005) presenta un editorial conjunt de totes les revistes associades titulat 'El setge a la premsa forana', en el que es denuncia la marginació econòmica a la que totes les publicacions es veien sotmeses pel Govern balear (PP) i el Consell de Mallorca (UM).

Molt relacionat amb aquesta ofensiva institucional per arraconar els mitjans locals és la notícia de la pàgina 2 d'aquest mateix exemplar, on es recull que la televisió local d'Alaró -

Tramuntana TV- haurà de tancar les portes després de 17 anys ininterromputs d'emissió, seguint les directrius del Govern autonòmic, que havia concedit mesos abans les llicències de canals digitals sense tenir cap consideració per la xarxa de televisions locals estesa per nombrosos municipis de les illes. La informació de proximitat es veia així ofegada i suprimida coincidint amb una legislatura 2003-2007 caracteritzada per les obres faraòniques i pel descontrol en la gestió dels recursos públics.

L'edició d'agost de 2005 presentà en portada una fotografia de la festa del Bou amb el titular: 'Les institucions ressusciten el Bou', i en l'interior es criticava el suport donat des de l'Ajuntament a una activitat il.legal. Concretament es cità unes paraules del batle ("la gent ja està cansada de cossiers i dimonis!") que generaren un fort malestar en el poble. A conseqüència de la publicació d'aquestes manifestacions de Miquel Deyà, el dia 16 d'agost, dia de Sant Roc, els cossiers decidiren rompre la tradició i no ballaren davant la casa del batle.

El poble en xarxa

La revista afronta la cita electoral de 2007 en solitari, després d'haver cobert les darreres cites municipals en col.laboració de la revista Noves i Parers o amb Tramuntana TV. Aquest fet suposa un repte per la publicació, ja que són els propis lectors els que reclamen saber com es plantejarà la campanya. La primera mesura que es pren és posar en marxa un espai electoral via internet perquè tant els candidats com els electors puguin expressar directament les seves propostes i opinions. Es tracta d'un blog que s'inaugurà 100 dies abans de les eleccions i es clausurà després de la constitució del nou ajuntament, que per cert suposa un canvi radical en el poble, ja que per primera vegada des de 1979 el PSOE no és el partit més votat. El PP guanya sense assolir la majoria absoluta i el seu lider, Joan Simonet, és el nou batle. Una altra activitat de campanya que organitza la revista són les entrevistes públiques amb els candidats, d'un en un, a càrrec d'un equip de periodistes residents a Alaró.

A finals de 2007 la revista sofreix una renovació d'imatge i es canvia la família tipogràfica dels titulars (que passa a ser la Dax). Abans s'havia ampliat el número de pàgines a color a vuit. Per aquestes dates, i coincidint amb les festes nadalenques, la publicació obsequia a subscriptors i lectors amb el Calendari Mallorquí que edita Inforaiguer i amb una neula de paper personalitzada amb l'espiral del Cercle.

El pas dels anys fan que la revista vagi acumulant edicions, i és el mes de març del 2008 -35 anys després del seu naixemen- quan s'arriba al número 200. Per recordar i celebrar la data es decideix fer una revista 'a l'antiga', és a dir amb l'estil de capçalera i la maquetació interior que tenia els anys 70 i 80. I amb una portada amb cartolina 'engroguida' i amb un dibuix central de pàgina completa, que en aquest cas correspon a una obra de l'artista local Pep Llambias, que començà la seva carrera artística a la dècada dels 70, coincidint amb la consolidació de la publicació alaronera.

Però, tenim futur o som morts (i no ho sabem)?

Una petita revista local com la *Revista del Cercle* afronta amb aquest modest bagatge la gran pregunta que en major o menor nivell es fan avui en dia tots els mitjans informatius impresos en paper: tenim futur? Tot i que també s'ha de reconèixer que tenim l'avantatge de que ja fa anys que a la premsa 'de poble' ens donen per morta (o per adormida), i en canvi

les grans empreses periodístiques han hagut de rebre una forta galtada econòmica per assumir que el futur no només passa per tenir influència sobre el poder polític, sinó que per estar vius també és necessari que algú et llegeixi.

Les publicacions locals encara reben per part de les institucions la consideració d'entitats de poble 'd'interès públic', diguem, -com les associacions de persones majors o les de segona edat- que fan una "gran tasca social" que s'ha de gratificar amb subvencions i un dinar col.lectiu de tant en quan. Un tracte que mai no emprarien amb qualsevol d'aquests diaris o revistes que formen part de moderns grups empresarials multimèdia. I això que després de més de 30 anys de presència viva en molts de pobles, alguns dels antics col.laboradors i redactors d'aquelles primeres revistes ara ocupen càrrecs de responsabilitat política.

El repte de futur de la premsa forana no pot diferir gaire del de la resta de mitjans impresos que cerquen mantenir-se vius en el mercat informatiu global. I si ara, els experts diuen que la supervivència ha de passar per fer periodisme intel.ligent, didàctic i visualment atractiu, i per potenciar les àrees locals, la recepta pot ésser perfectament aplicable a la baula més petita i allunyada de la cadena. I sobretot si del que es parla és d'un dels grans valors de la premsa forana, la informació local.

"Tot el que ens queda és el periodisme local. La clau de l'èxit en l'àmbit local no és considerar-se un mirall que reflexa o critica la seva pròpia comunitat, sinó convertir-se en part de la mateixa comunitat. Ja que la tecnologia ha proporcionat als ciutadans la possibilitat de publicar, conversar entre ells, consultar fonts d'informació i discutir junts (...) La web és determinant per l'èxit en l'àmbit local". Qui diu això és Tim Porter, assessor nordamericà dels grans diaris i fundador del blog FirstDraft (comentari extret de 'El último ejemplar del New York Times, de Vittorio Sabadin).

És a dir que concentrar els esforços en el periodisme (potser no caure en la temptació de voler ser els que més saben del poble ni els que sentencien on és la raó) i en les possibilitats de les noves tecnologies per fer informació de proximitat, pot ésser un dels camins perquè les jornades d'estudis locals que s'organitzin d'aquí a 30 anys puguin parlar en present de la xarxa de mitjans de comunicació de la Premsa Forana mallorquina.

Alaró, octubre de 2009

Es Saig d'Algaida, *quasi 30 anys i quasi 350 números*

Miquel Serra Roig

(En un document que pretén fer petita història, però al cap i a la fi història, realment hauria de dir ES SAIG D'ALGAIDA, QUASI 29 ANYS, però deman a l'improbable lector d'aquest escrit em respecti la petita llicència de l'aproximació numèrica, per tal de demostrar, una vegada més, que tenim una certa tirada pels números rodons).

"ES SAIG. Bolletí de l'Obra Cultural d'Algaida. Dipòsit legal PM-495. Número 0. Desembre de 1980". Aquesta era la breu capçalera amb què la revista d'Algaida es presentava als seus lectors ara ja fa quasi 29 anys, una senzilla publicació de tan sols 8 pàgines escrita íntegrament en català, impresa en blanc i negre amb uns mitjans molt artesanals, però que eren els propis de l'època per a la majoria de les revistes de poble com *ES SAIG*. Ara, amb ja quasi 350 números al prestatge de les coses fetes, la publicació ha adaptat el seu format al temps que correm: maquetació i disseny per ordinador, portada i contraportada a color, 36 o 40 pàgines per número... Però allò que ha estat característic de la revista és, sobretot, que durant aquests quasi sis lustres no ha faltat mai a la seva cita mensual amb els lectors; la constància, la tenacitat, són les virtuts que més la distingeixen.

En aquesta fidelitat a l'obra començada hi han jugat un paper molt important, entre altres, persones com mossèn Miquel Mulet, rector d'Algaida en el moment del naixement de la publicació, i en Delfí Mulet i en Pere Mulet, que la van dirigir durant molts anys. Però ben cert és que al llarg d'aquests quasi 350 números són moltes les persones que han deixat les seves empremtes en les pàgines d'*ES SAIG*, uns escrivint, uns altres dibuixant o fotografiant, uns altres administrant i repartint la revista... *ES SAIG* és una obra col.lectiva, com es va poder veure ara fa quatre anys quan es concentraren a Sa Plaça d'Algaida, per commemorar el número 300 de la revista (un número rodó per excel.lència) i retratar-se tots plegats, una cinquantena llarga de les persones que han col.laborat a la revista al llarg de tota la seva vida. I n'hi va haver una vintena que no pogueren acudir a la cita!.

Actualment s'encarrega de dirigir la publicació un consell de redacció integrat per: Isabel Busquets, Joan Mulet, Pere Mulet, Gabriel Salas, Gabriel Sastre, Miquel Sastre i Miquel Serra. La correcció lingüística és tasca d'Isabel Busquets. La maquetació i el disseny actual va ser obra durant anys de Gabriel Salas. En aquests moments continua la tasca de muntatge i maquetació en Miquel Serra. I de l'administració, se n'encarreguen els components de la Junta directiva de la Delegació a Algaida de l'Obra Cultural Balear. La revista s'imprimeix als tallers

de l'empresa Tirrena, S.A. de Manacor. La tirada mensual és d'uns 600 exemplars. La revista pertany, pràcticament des de la seva constitució, a l'Associació de Premsa Forana de Mallorca.

Un altre tret diferencial de la publicació és que aconsegueix mantenir-se econòmicament sense haver de recórrer a altra publicitat que no sigui la institucional –afortunadament de nou disponible per a les nostres publicacions després del canvi polític experimentat l'any 2007 al Govern de les Illes Balears i al Consell de Mallorca–. També sobrevivim gràcies a les ajudes institucionals que rebem les revistes de Premsa Forana en conjunt, després del canvi suara esmentat. I en el nostre cas, hem de dir que tenim una ajuda, petita, però al cap i a la fi ajuda, de l'Ajuntament d'Algaida, que ens concedeix una subvenció anual a canvi de les planes d'informació municipal que li publicam. Però, en especial podem dir que la constància de la revista és possible gràcies al treball desinteressat de tots els seus col.laboradors i, sobretot, gràcies a la fidelitat dels lectors i subscriptors, que actualment són uns 400.

Si l'improbable lector ha arribat fins aquí veurà que el que hem dit coincideix, bàsicament, amb les següents paraules que resumien la nostra història al recull *L'Associació de Premsa Forana de Mallorca (1978-1995). 17 anys de premsa local*, coordinat per Miquel Company i Gracià Sánchez i publicat a Sant Joan l'any 1995:

FITXA TÈCNICA DE LA REVISTA	
Nom	ES SAIG d'Algaida
Població	Algaida
Edició	Delegació d'Algaida de l'Obra Cultural Balear
Consell de Redacció	Isabel Busquets, Joan Mulet, Pere Mulet, Gabriel Salas, Gabriel Sastre, Miquel Sastre i Miquel Serra
Llengua	Català
Aparició del 1r número	Desembre de 1980
Darrer número publicat	Número 346. Octubre de 2009
Periodicitat	Mensual
Tiratge	600 exemplars
Difusió	Algaida
Impressió	Tirrena S.A. Manacor
Format	DIN A4
Pàgines de mitjana per número	36
Color	Blanc i negre, però la portada i la contraportada a color
Domicili	Apartat de correus núm. 5, Algaida
Telèfons	971 125 308, 971 665 275
Correu electrònic:	essaig@premsaforana.cat

"ES SAIG va néixer dins l'Obra Cultural d'Algaida, per bé que des d'un principi va quedar obert a totes les institucions i entitats del poble que hi col.laboren amb diversa freqüència i regularitat. L'equip inicial és el que, amb noves incorporacions, s'ha mantingut des d'aleshores.

Ja des del primer número s'ha fet íntegrament en català i pretén, sobretot, esser un mitjà d'informació local adreçat als algaidins sigui quina sigui la seva residència. A més de notícies i comentaris, inclou nombrosos treballs d'investigació històrica i abundant informació gràfica".

Portada de la revista Es Saig, octubre 2009.

Actualment, entre les seccions habituals figuren: *El temps* (informació meteorològica local, a càrrec de **Joan Barceló**), *Calaix de sastre* (una secció d'opinió política i cultural, signada amb pseudònim), *M'han dit que diuen* (una crònica irònica dels esdeveniments locals, també signada amb pseudònim), *Moviment demogràfic* (enumeració de les defuncions i naixements locals), *El sant del mes* (vida i miracles dels protagonistes del santoral) *Sabeu on és?* (informació cultural d'un objecte, d'un lloc, etc. a partir d'una fotografia, convidant el lector a endevinar de quin lloc es tracta), *Una passejada, dues estampes* (dues o tres fotografies de paisatges algaidins, acompanyades d'una prosa breu de contingut divers; la secció és a càrrec de **Miquel Serra**), *L'Ajuntament informa* (informació municipal signada per l'equip de govern de la corporació), *Notícies de la Regidoria de Cultura* (crònica fotogràfica de la vida cultural del poble), *Ens heu de fer una glosa* (la vida d'una persona del poble, contada per ell mateix; la secció, signada per **Margalida Tomàs** i **Jerònia Ma Vanrell**, acaba amb una glosa recitada pel protagonista, que tria l'entrevistat del següent mes), *Plana pinera* (informació sobre l'actualitat del nucli de Pina, signada pel col.lectiu de joves **COF Pina**), *Baula: Xerrades en cadena* (dos joves, en **Guillem Sastre** i na **Magdalena Rafel**, entrevisten cada mes un altre jove del poble; aquest també tria la següent persona entrevistada, que ha de ser obligatòriament de l'altre sexe), *Fa anys* (transcripció comentada d'un document antic extret generalment de l'arxiu municipal; la secció és a càrrec de **Pere Mulet**), *Flora d'Algaida* (etimologia, descripció i usos tradicionals d'una planta cada mes, a càrrec de l'especialista **Llorenç Gil**)... I també informació esportiva local, *Sobre astronomia* (la signa en **Guillem Sastre**), *Xerram de natura* (la signa en **Gil Garau**), el *Noticiari de l'Obra Cultural Balear* (informació de les activitats que organitza aquesta entitat), *Fa vint anys* (repàs del que publicava la revista en la data esmentada), gloses de caràcter satíric (signades amb pseudònim)... La revista sempre acaba amb la secció *Una xerradeta amb...* (una entrevista d'actualitat a un personatge algaidí o relacionat amb Algaida; generalment les entrevistes són realitzades per **Miquel Sastre *Fiolet*).**

Finalment, pensam que s'ha de fer constar que dues de les seccions "històriques" de la

revista varen ser premiades en el seu moment per l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca. En els III Premis convocats per aquesta associació l'any 1986, va ser guardonada la secció *Calaix de sastre*, signada com hem mencionat més amunt amb pseudònim. I en els V Premis corresponents a la convocatòria de 1988, la secció premiada fou *Les nostres possessions*, de **Miquel Sastre (a)** ***Fiolet.*** Posteriorment, aquests estudis descriptius varen ser recollits en el llibre *Possessions d'Algaida*, publicat per l'Ajuntament l'any 2000.

24 anys d'informació al ciutadà de Ponent

Luís Martín

El 1985, prop de 15.000 habitants i convivència de cultures de diverses parts del món, així era el municipi de Calvià i no tan diferent és avui, 24 anys després. *Maganovaandratx*, una de les primeres revistes del municipi de Calvià, va néixer fa més de dues dècades a un moment on la cultura i l'esport es van convertir en l'excusa perfecta per fer poble, per unir als seus habitants i per contar tot el que passava a la cantonada del costat, als nostres veïns, als visitants i sense dubte al dia a dia dels residents.

L'Associació Esportiva i Cultural de Palmanova Magaluf, que posteriorment per decisió unànime dels seus socis es denominà Asociación Maganova; va ser el germen del que avui és la nostra revista *Maganovaandratx, Revista de Ponent*. Palmanova i Magaluf van ser els dos nuclis que es van agermanar a un projecte capitanejat per José Luis Pilco, Juan Bisquerra, Jesús Martínez, José Sánchez, Miguel Cristóbal, Rafael Escudero, Pedro Cantarero o María Nicolau, entre altres. Amb la revista va néixer un bloc sòlid amb ganes de contar el que passava pels carrers del municipi, es van formar clubs esportius, tallers literaris, trobades amb artistes i tot el que va fer falta per que cada un pogués aportar al seu camp tot allò que el poble volia saber, i tot allò que mereixia que aparegués publicat. La intenció mai no va ser fer-se rics. A dia d'avui, 24 anys després, ens hem adonat que teníem raó, però les dosis d'il.lusió sempre han estat molt a dalt a la nostra escala de valors. Malgrat les dificultats, treure al carrer *Maganovaandratx* ha estat i és un repte perquè sempre el més important va ser, és i serà el ciutadà del municipi de Calvià.

Calvianers i andritxols il.lustres han passat per les nostres pàgines, apropant-se a un poble que reclama, que sol.licita, i que l'any 1985 vivia d'una forma no tan diferent a com ho fa ara. La formació dels clubs esportius associats on la revista era en nexe d'unió de les diferents disciplines esportives i culturals, única en aquells temps. Més tard l'ajuntament, amb el seu potencial econòmic, va reprendre gairebé totes les activitats que en poc temps havíem desenvolupat. Els esportistes calvianers s'apropaven uns a altres amb un mitjà que comptava tot el que passava quan al municipi no hi havia res o gairebé res. Els camps de futbol no existien, les piscines eren un somni, i els poliesportius una cosa que veien en la distància, com el que va veure l´arribada de l´home a la lluna. *Maganova* en aquell temps era el mitjà d'informació i el punt de trobada dels socis i sòcies de l'Associació Maganova.

El futbol, com tantes altres vegades, ha estat un dels pilars de la revista, gràcies a ell va néixer la unitat necessària per formar un grup que cregués en el projecte, que cregués en la comunicació com a via per a mostrar les dues cares i que exigís a les autoritats municipals un

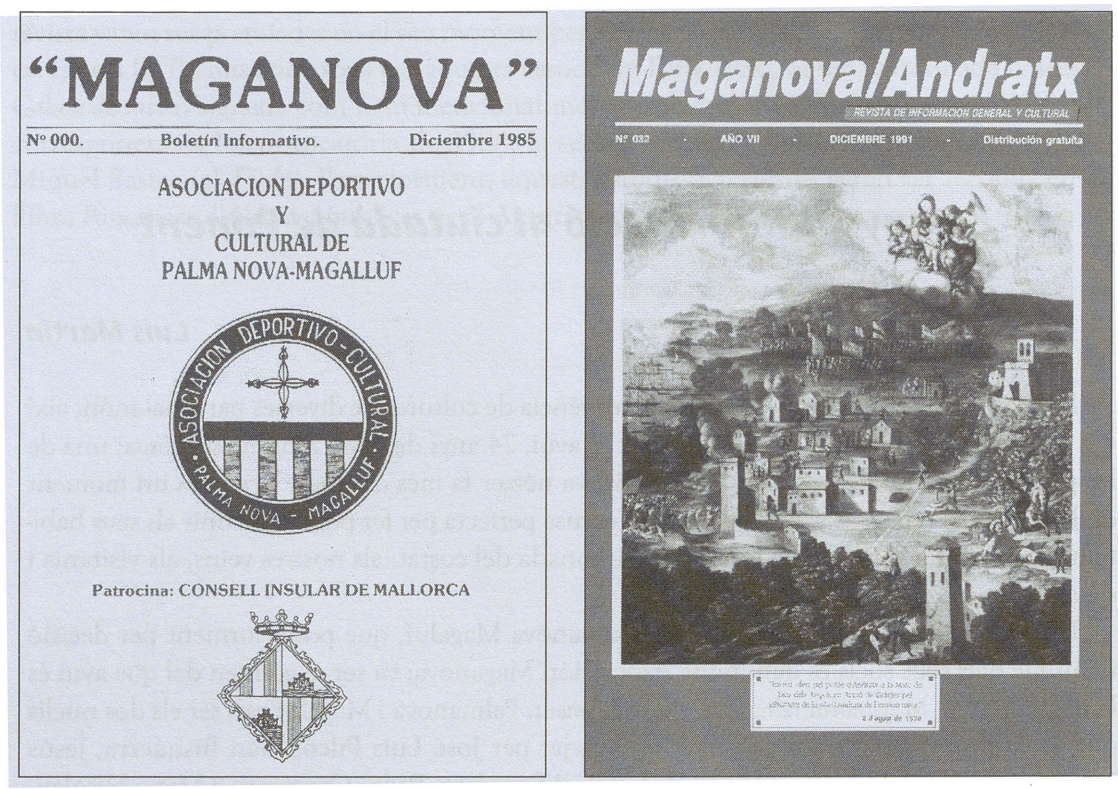

Esquerra: portada del primer número de la revista Maganova. A la dreta: portada 32 edicions després.

repartiment just i una assistència necessària, ja que els nuclis que centraven les seves pàgines, Magaluf i Palmanova aportaven una riquesa que veien pocs o molt pocs als seus carrers.

La revista va començar a fer-se forta gràcies a la bona acollida que va tenir sempre entre els veïns. Primer van ser els socis de l'Associació Maganova i després tots aquells a qui arribava un exemplar a les seves mans.

Maganovaandratx sempre s'ha distribuït de manera gratuïta arribant a una tirada de més de 1.500 exemplars en el seu millor moment. La interacció amb el poble ha estat un altre dels motors de la publicació. Les pàgines de *Maganovaandratx* han estat sempre obertes als suggeriments, queixes, reivindicacions, tristeses o alegries dels veïns. Mai no s'ha depès de cap formació política i la subvenció ha brillat per la seva absència. Per tant, tots i cada un dels texts i fotografies que porten apareixent a les pàgines de la revista ho fan amb l'absoluta llibertat dels seus creadors i sense pressions de cap tipus.

Juntament amb la cultura, la tercera pota de nostra ja avui sòlida taula ha estat sempre, i crec que és una de les característiques de les publicacions que ens reunim avui aquí, ha estat sempre la història i el record. La tasca historiadora de *Maganovaandratx* ha anat cobrant cada vegada més força des del nostre naixement. Han estat alguns els motius i raons que ens han portat a dedicar-li cada vegada més espai a la història del nostre municipi, probablement el primer i més important ha estat l'interès dels nostres lectors per descobrir d'on ve el municipi. El conèixer l'origen, el que va passar és gairebé més fort que el voler saber què vindrà.

El pes del passat a les publicacions com la nostra forma part de la nostra funció i el nostre interès com a mitjà. Per les nostres pàgines han passat grans coneixedors de la història de les Illes Balears i avui ens agradaria destacar la important tasca que, de forma desinteressada, ha fet amb tots i cada un dels seus articles, gairebé des dels inicis de la publicació, Mateu Alzina, escriptor i ampli coneixedor de la història de, entre moltes altres coses, el municipi d'Andratx. Col.laboradors infatigables com Luís Martín, Pedro Cantarero exdiputat a Madrid, Miguel Cristóbal i Rafael Escudero han estat regidors del nostre municipi. No podem oblidar Sebastià Gelabert, a Andratx, Pau Bernat i Ramón aguiló (Q.e.p.d.) a Palma.

La recopilació de les imatges del nostre passat ha estat una altra de les campanyes que vam emprendre a la nostra publicació, servint així mateix al poble com a fons documental d'un passat recordat per gran part dels nostres lectors, i servint així mateix d'homenatge a tots aquells que han vist créixer dos municipis i junts un projecte comú de desenvolupament i memòria. Andratx i Calvià, Calvià i Andratx, dos municipis que han unit les seves vivències a la nostra revista gràcies a l'interès del municipi d'Andratx per unir-se al que havia començat per dos nuclis (Palmanova i Magalluf) i avui cobreix els 13 nuclis del municipi de Calvià més el poble d'Andratx. Una unió o un canvi de nom a la revista que a començaments dels 90 va passar a dir-se *Maganovaandratx. Revista de Ponent* i va deixar el nom amb què va néixer *Maganova*. Matías Terrades el que va ser més tard batle del poble d'Andratx va ser qui va proposar incloure a Andratx en els continguts i des de llavors els dos municipis veïns s'entremesclen a les nostres pàgines aportant tot allò que el ciutadà vol saber. La decidida col.laboració de dos bons coneixedors del passat i present d'Andratx, Miguel Tur (a) "Michel's" i Lorenzo Gutierrez, corresponsals d'*Ultima Hora* i *Diario de Mallorca*, ha fet possible que *Maganovaandratx* segueixi amb la mateixa il.lusió de sempre.

La cultura ha estat el quart motor que ha portat a *Maganovaandratx* ser el que és avui. L'art ha impregnat els fins ara 185 números de la nostra publicació. Perquè la cultura uneix, perquè és necessària, perquè és una eina perfecta de comunicació, perquè permet apropar-nos a llocs sense la qual estarien inexplorats, i perquè apostam fèrriament pel seu suport i el seu impuls, la cultura s'ha convertit en quart punt de suport de la nostra taula.

En el nostre afany per descobrir l'art de calvianers i andritxols van néixer els tallers literaris i la "Secció Creació", que ha publicat, a més a més, poemes dels nostres lectors i col.laboradors oferint-los un espai per poder veure on que la seva obra creixia i sortia del paper on l'havien creat.

En el nostre afany per apostar per la cultura realitzarem durant diversos anys, en col.laboració amb el consistori, tallers i concursos literaris amb els escolars del municipi de Calvià. Tallers i concursos que van servir que els alumnes s'esforcessin per escriure petits relats *"Las mil palabras"* i que més tard veurien publicats i que podrien llegir tots els que s'apropessin a les pàgines de *Maganovaandratx*.

Ja són 24 anys i hem vist des de la nostra publicació com es construïen nous col.legis, com augmentaven les instal.lacions esportives, com s'inauguraven nou poliesportius i fins a com naixien centres de salut. Calviá i Andratx s'han fet grans, cada vegada més, i continuen creixent amb una finestra des d'on els veïns poden veure la realitat més propera, ja no local sinó gairebé veïnal, amb l'esperit amb el que vam néixer, i així serà fins que publiquem el nostre últim número, que no sabem quan serà.

El que sí sabem és que l'any que ve complim 25 anys i volem que sigui una celebració com es mereix. Per les nostres pàgines han passat grans personalitats del panorama polític: tos els nostres batles, durant 24 anys al complet, així com Eberhard Grosske, Jaume Matas, Joan Verger, Francina Armengol, Mª Antonia Munar, Barbara Galmés i fins i tot l'actual president de les Illes Balears, Francesc Antich. Però si hem de quedar-nos amb algun personatge a destacar ens queda un inesborrable record del gran mestre i veí andritxol Baltasar Porcel. L'escriptor, per qui sempre sentirem una gran admiració, va concedir diverses entrevistes a la nostra publicació i va assistir en la nostra celebració amb motiu de la publicació número 50. Emotiu homenatge en què el senyor Porcel va ser l'encarregat d'oferir la conferència inicial. Col.laboració de la qual sempre estarem agraïts i que sempre recordarem. Grans col.laboracions i sobretot grans col.laboradors que al llarg de tots aquests anys han cedit, sense gens a canvi, el seu temps i les seves plomes per fer arribar als municipis de Calvià i Andratx tot el que passava als seus carrers. No vull oblidar-me de cap per això no els enumeraré, simplement volia donar-los les gràcies a tots ells. Sense ells no hauria estat possible mantenir-nos en actiu aquests 24 anys.

No ha estat gens fàcil, i el nostre futur no és gaire encoratjador, però continuam creient en l'Associació de la Premsa Forana, de la qual formam part des de principis dels anys 90, perquè creiem que més enllà dels grans mitjans diaris d'informació hi ha una realitat que necessita ser contada. Una realitat que és tan a prop que de vegades nosaltres mateixos som els protagonistes i per això la participació del ciutadà és vital per a publicacions com la nostra.

A prop del nostre 25è aniversari és i serà un plaer pertànyer a l'Associació de la Premsa Forana ja que sentim que el treball de la premsa *de poble* és una necessitat i una obligació que els devem als nostres veïns. *Maganova-Andratx* seguirà els anys que ells vulguin amb la mateixa il.lusió i les mateixes ganes que ens van portar a emprendre aquest repte i aquest apassionant projecte el mes de desembre de 1985.

París-Baleares, *d'òrgan de difusió de l'associació Les Cadetes de Majorque a membre de l'Associació de Premsa Forana*

Ana Laura García

La Publicació París-Baleares veu la llum oficialment en el mes de gener de 1954, com a òrgan difusor de l'associació denominada *Les cadetes de Majorque. Association Amicale des Originaires et Descendants des Baléares résidant en France.*

A mitjans del segle XX, existia una important colònia de mallorquins residents a França. La primera onada migratòria de mallorquins començà durant el darrer terç del segle XIX, continuant la seva arribada al llarg de la primera meitat del segle XX. Segons la publicació, a principis dels anys cinquanta, els emigrants mallorquins residents al nostre país veí, no mantenien cap tipus de contacte entre ells més enllà del propi cercle familiar. Coneixien l'existència de més emigrants de les Illes, tant de primera com de segona generació, però desconeixen ni el seu nombre ni els seus domicilis. D'aquesta manera va néixer la idea de l'associació *Les cadetes de Majorque* i de la creació d'un mitjà de comunicació pràctic per a tots ells.

Segons publica la mateixa revista en el seu nombre 43, datat a novembre de 1957, els estatuts de l'associació foren presentats a les autoritats franceses competents el dia 18 de maig de 1953, és a dir, quasi set mesos abans de la publicació de la revista i òrgan difusor de la mateixa, la qual publicà el seu primer nombre al gener de 1954. Tanta bona acollida aconseguí l'associació que va arribar a tenir socis a 273 ciutats i pobles francesos, 62 de les Illes Balears, a més d'associats residents a Veneçuela, Marroc, EUA... convertint-se en un vertader lligam d'amistat entre els emigrants balears residents a França i les seves famílies i amics encara residents a les Illes.

La publicació va tenir una vida de quaranta-quatre anys, des de gener de 1954 fins a juny de 1998, amb un total de tres-cents setanta-set nombres. En un primer moment fou una publicació mensual, però diferents canvis dins la seva dinàmica a finals dels anys setanta, es va convertir a bimestral. Sense poder xerrar de nombres absoluts, coneixem una tirada de 1.000 exemplar l'any 1958, de 1.200 exemplars l'any 1985 i de 300 exemplar l'any 1994. Però tenint en compte la llista de socis, en la dècada dels seixanta i setanta, arribà a tenir una tirada de més de 2.500 exemplars. La publicació es finançava gràcies a l'aportació de la quota dels socis, aportacions voluntàries i els guanys publicitaris, encara que sempre fou deficitària i, més d'un pic, va estar a punt de desaparèixer per problemes econòmics.

El naixement tant d'aquesta associació com de la publicació la podem analitzar com

una resposta a diferents necessitats que neixen de la pròpia condició de l'emigrant. Per una banda, la necessitat de trobar persones en la mateixa situació en un país estranger, que comparteixen els mateixos sentiments i les mateixes idees. Per una altra banda, la necessitat d'establir xarxes d'informació entre ells mateixos i entre aquells que varen quedar en la seva terra d'origen, amics i familiars. Recordem que els mitjans de comunicació interpersonals no estaven gens avançats i, encara les comunicacions eren molt lentes i poc fiable. D'aquesta manera es podia cobrir la necessitat de crear relacions amistoses entre els emigrants i els seus descendents en terres franceses i establir un mitjà de notícies entre ells mateixos i els seus familiars i amics a les Illes. Però també demostraren un interès especial per a difondre la història, la cultura, la literatura i la llengua del seu lloc d'origen, en aquest cas les Illes Balears.

Aquesta publicació demostra la intensa vida no sols en el camp laboral dels emigrants, sinó també en el sociocultural. Les emigrants Balears a grans ciutats mostren un important comportament sociocultural que moltes vegades pretén perllongar el model que havien viscut a les Illes. Es repeteixen patrons associatius, com la creació d'entitats de socors mutus vinculades a entitats d'esbarjo, notícies d'incorporacions i baixes de la comunitat, successos...

Per tant es tracta d'una publicació que es plantejava ser un dels fil conductor a França del sentiment d'aquells emigrants balears envers la realitat que havien deixat enrere i de la nova realitat en la qual vivien. No oblidàvem mai els seus orígens, fins i tot organitzaven actes solidaris de recaptació col.lectius que a les Balears no es podien realitzar pel fet de no tenir possibilitats econòmiques.

Els seus continguts foren molt variats, amb la utilització habitual de les tres llengües vehiculars dels socis. Per una banda el francès, llengua del país acollidor; per una altra el castellà, llengua en la qual havien realitzat les primeres lletres molts dels col.laboradors; i el català, llengua habitual en el seu àmbit familiar. M'agradaria destacar la importància que donaven a la bona utilització d'aquesta darrera, amb la publicació d'una sèrie d'articles amb les normes ortogràfiques de D. Francesc Borja Moll en els darrers anys de la dècada dels cinquanta. Però després de la llei Fraga a l'any 1966, hi ha una minva en les col.laboracions escrites en aquesta llengua, la qual tornarà a repuntar una vegada tornà la democràcia.

Si volem marcar una seqüència en la vida d'aquesta publicació, podríem establir tres etapes. La primera arrancaria en els seus inicis fins finals dels anys cinquanta. La segona transcorreria al llarg de la dècada dels seixanta fins a l'arribada de la democràcia. I la darrera fins a la seva desaparició a l'any 1998.

De la primera etapa haguérem de destacar el seu interès per donar a conèixer les tradicions i la cultura pròpia de les illes a través de les seves pàgines. Aquest interès cal cercarlo principalment en dues qüestions. Per una banda reivindicar la riquesa històrica i cultural de les illes; per una altra, ajudar a conèixer millor la terra dels pares als fills de la segona generació. Aquesta nova generació està totalment integrada en la terra on han nascut i, segons paraules de la mateixa publicació, han perdut la perspectiva de les seves arrels, sent necessari donar-les a conèixer per no perdre els bons costums dels seus avantpassats.

Altre punt a destacar és la col.laboració de professors universitaris de la zona sud-est de

França, en una clara intenció de remarcar les relacions entre la llengua i la cultura catalana amb l'occitana. Rondalles mallorquines, memòries sobre els primer mallorquins a França, miscel.lànies amb articles variats.... Una amalgama d'articles que omplien una publicació en la qual dues seccions eren les estrelles de la mateixa: "Crònica de França" i "Crònica de Mallorca". En aquestes dues seccions, organitzades en localitats, col.laboradors diferents escrivien els successos més rellevants de la mateixa, en especial la crònica social. Gràcies a aquests petits escrits, els socis d'ambdós països estaven informats dels fets més importants dels amics i familiars. Aquesta secció no hagués estat possible sense la implicació, on no hi ha cap tipus de remuneració, d'un bon grapat de col.laboradors, els quals amb una riquesa d'informacions diverses donaven cos a una vertadera crònica del seu poble. Per testimonis orals coneixem que el diumenge següent a l'arribada del *París-Baleares*, la seva lectura i posterior debat, era un dels entreteniments preferits en el bar els diumenges després de missa.

Anunciants de productes balears a França, cròniques dels emigrants, articles per l'enyorança a la "roqueta" i dues importants seccions de notícies locals i socials, una de Balears i una altra de França, completaran els continguts d'aquesta primera etapa de la publicació.

La segona etapa de la publicació començaria a principis dels anys seixanta i finalitzaria a finals dels setanta. La publicació es tornarà més conservadora, menys atrevida a nivell cultural. Aquest fenomen s'aguditzarà sobretot amb el trasllat de la impremta de França a Palma a l'any 1965 i l'entrada en vigor de la llei Fraga. La publicació d'articles en llengua catalana minvarà, en part per por al segrest de la publicació, amenaçada en un parell de vegades segons fonts consultades. El que si augmentarà serà l'activitat per part de l'associació i la seva vida col.lectiva. Així *París-Baleares* es convertirà en un lloc on deixar-se veure i trobar-se. Reunions, viatges col.lectius, sopars... tots són bons moments per apropar-se als altres membres de l'associació.

La publicació no té en cap moment ànim de lucre, així que tampoc disposa de doblers per a pagar als seus corresponsals i col.laboradors. Sense ells, els illencs no coneixien les novetats dels seus amics a França. I sense els corresponsals illencs, molts de residents a França no podien accedir a les notícies més de caràcter local que sortien a les seves pàgines, com el canvi del nom d'un carrer o la compra del nou marcador per a l'equip local.

El tipus de publicitat també canvia en aquesta etapa. Ja no tan sols hi ha publicitat dels diferents negocis dels socis, sinó també d'establiments turístics rellevants de les illes. La difusió de la cultura pròpia queda relegada a una sèrie de reportatges molt més estandarditzades, on es vol vendre més les illes com a destí turístic que com a terra dels seus avantpassats. Les estampes que poblen els souvenirs i les agències de viatge europees són les que apareixen en aquesta etapa. Les Balears són destí turístic important i la publicació es convertirà també en un nou medi de difusió pel nostre país veí, bona carta de presentació entre els veïns francesos dels socis de l'associació.

Però l'essència de la publicació, ser la plataforma de comunicació entre els residents francesos i els illencs, no desapareix. Continua, i amb força, les seccions "Crònica de França" i "Crònica de Balears", encara que comença a aparèixer significatives diferències entre localitats. Començarà la pèrdua de membres col.laboradors, ja per edat, ja per retorn a la

seva localitat d'origen, sobretot des de principis dels anys setanta. Així la crònica social de molts de pobles quedarà en mans de corresponsals aliens a la localitat assignada, convertint-se en una mera descripció de fets locals i miscel.lànies de les notícies publicades en els principals periòdics de l'illa.

La tercera i darrera etapa de la publicació començaria paral.lela a l'arribada a la democràcia al nostre país, a finals de la dècada dels setanta. En aquesta etapa, la publicació canviarà el seu esperit, passant de mitjà de comunicació entre els socis illencs i francesos a publicació local, integrada en l'Associació de Premsa Forana.

Els motius són diversos. No hi ha cap mena de dubte que els canvis polítics i socials es reflectiran en els membres de l'associació, i per tant, en els seus articles. Però si existia una constant en les seves pàgines era la no ingerència de cap tipus d'idea política ni referència directa al règim franquista, més enllà de petites referències a visites socials dels Franco a les Illes. Pareix que la pròpia existència de la publicació va iniciar-se amb un compromís tàcit de no incorporar idees polítiques, ni a favor ni contraris al règim. Entre els seus membres hi havia des de gent exiliada durant la Guerra Civil a famílies amb negocis relacionats amb el règim. Així la neutralitat fou un dels seus eixos principals i necessaris. Com exemple d'aquest fet, podem senyalar el nombre 232, publicat en novembre-desembre de 1975, on la mort de Franco ocupa un quart de la portada, sent el futur port esportiu de Sant Elm la notícia principal. I ja no hi ha més referències al succés que va commocionar el país. En els nombres posteriors no hi ha referències directes a la situació política del país, hi ha excepció d'articles relacionats amb la situació de crisis laboral que viu l'illa de Mallorca. Però el fet que realment provocarà el canvi més significatiu a la publicació no és extern sinó intern.

La nova situació política de llibertat accelerarà encara més un fenomen que ja havia començat des de principis dels anys setanta: els retorns. Molts dels socis, una vegada arribat el moment de la jubilació, tornaven als seus pobles d'origen. Això provocà una pèrdua significativa de col.laboradors a França, ja que eren els membres de més edat els que havien mantingut un major contacte amb l'associació. Els membres més joves havien perdut interès amb el temps i això provocà una pèrdua significativa de socis, sense xerrar de les pèrdues per edat que es produïen cada vegada més sovint.

D'aquesta manera, a poc a poc, la publicació va perdent socis i per tants col.laboradors, especialment de la zona francesa. El president d'aquesta etapa, D. Gabriel Simó, no es rendirà davant aquesta situació i ajudarà a donar-li un gir nou a la publicació. Era originari de s'Arracó i havia viscut i treballat a Rouen des de la dècada dels anys trenta. Però a mitjans dels setanta, un pic jubilat amb la seva dona, s'havia instal.lat una altra vegada en el seu poble. Encara que jubilat, no va perdre el seu esperit i es va convertir en una figura important en la vida del poble, formant part, fins i tot, d'un dels primers governs de l'ajuntament democràtic d'Andratx com a regidor.

La situació de l'associació canvià durant la seva presidència. Era un fet la pèrdua de socis, tant a l'illa com a França. Per aquesta raó, els seus esforços aniran més encaminats a mantenir els lligams dels que havien estat a França en el seu municipi, a no perdre el contacte amb els seus familiars a França i la supervivència de la publicació. Segurament va pensar que la resta estava perdut i va aconseguir un èxit important en aquesta empresa. Davant de la ruptura en la xarxa dels socis de l'associació en molts de pobles, va comen-

çar a reforçar la dels pobles més propers a s'Arracó, Andratx i Sant Elm. Això es traduirà en la decadència progressiva de les seccions "Crònica de França" i "Crònica de Balears", en la definitiva desaparició de localitats fora del municipi d'Andratx i en una pèrdua de pàgines del París-Baleares, afavorint la publicació d'un major nombre d'articles relacionats amb el municipi d'Andratx, realitzats majoritàriament amb col.laboradors del poble.

Una de les campanyes més importants i agressives de la publicació fou la defensa de la Dragonera. Davant dels projectes d'urbanització de la mateixa, es va convertir en el mitjà d'unió de les esperances i desitjos del municipi per a salvar un dels paratges més impressionants que posseeix. Aquesta lluita, la qual es va veure reflectida fins i tot en la premsa de caràcter nacional, el va tornar part de l'esperit reivindicatiu i de lligam que havia tingut en les seves primeres etapes, reafirmant-la com a publicació local del municipi.

Aquesta nova situació i la pèrdua de socis afectà greument a la supervivència econòmica de la publicació, ja que els dos mitjans d'ingressos principals eren les aportacions dels socis i la publicitat. Mai havia estat una publicació rentable, però la necessitat urgent de capital la va dur a cercar noves fonts d'ingressos. La taula de salvació de la mateixa fou la seva incorporació a l'associació de Premsa Forana de Mallorca. Aquesta va afavorir la recepció de subvencions per part del Govern Balear i la incorporació de nous anunciants, els quals ajudaren a la seva continuïtat.

Però també es va perdre el seu esperit inicial i es va transformar en un butlletí de notícies del municipi d'Andratx. Així els membres que hi restaven a principis dels anys noranta eren majoritàriament d'aquest municipi, encara que hi havia un cert nombre que encara residien a França. Aquests els coneixem per les seves col.laboracions econòmiques a la publicació, de cada vegada menors. La vida de la publicació estava molt apagat. Els darrers anys els seus contingut estaven fet per un nombre molt reduït de persones, amb una part important de "refregits" d'articles antics. El seu secretari general, D. Antoni Simó, era l'ànima de la publicació. Era l'encarregat de contactar amb els socis, rebre les col.laboracions, mantenir les relacions amb l'associació de la Premsa Forana, maquetar la publicació, enviar-la a la impremta i fins i tot enviar-la als socis.

Era tan dolenta la situació econòmica de la mateixa que més d'un pic va sortir de la butxaca del mateix secretari part de les seves despeses. La seva continuïtat era més un repte personal que una empresa conjunta. Tots els que havien estat en les primeres etapes havien desaparegut o eren molt majors per a dur a terme les tasques necessàries per a mantenir viva la publicació.

Molts dels que llegien per primera vegada la publicació en aquesta darrera etapa no coneixien els seus orígens ni la seva intenció original. S'havia convertit en un simple butlletí de notícies andritxoles. Si, en la seva capçalera apareixia el subtítol "Òrgan de difusió de l'*Association Amicale des Originaires et Descendants des Baléares résidant en France*", però poc quedava del seu esperit inicial.

La mort del seu darrer secretari, D. Antoni Simó, a l'abril de 1998, va suposar la fi de la publicació. Amb un darrer esforç es va publicar un últim nombre. Hi hagué gent interessada en continuar amb la publicació, però al final cap persona es va posar al front de la mateixa. Així una publicació que havia viscut durant quaranta-quatre anys desapareixia.

Un any després es va donar oficialment de baixa l'associació.

Bibliografia	COMPANY, M. (Ed.) (1995) *L'associació de premsa forana de Mallorca (1978-1995). 17 anys de premsa forana*, San Joan
	BUADES CRESPÍ, Joan, MANRESA MONSERRAT, Mariantònia, MARIMON VICENS RIUTORT, Antoni i MAS BARCELO, Margalida A. (2001): *El moviment associatiu balear a l'exterior* dins "Els camins de la quimera" núm. 1, Conselleria de Presidència, Palma
	COMPANY FLORTI, MIQUEL (1994): *La Premsa forana de Mallorca a l'actualitat: canvis d'actitud a la fi de 1993* dins "XII Jornades d'estudis històrics locals". Institut d'Estudis Balearics. Palma
	RUBIO, Javier (1974): *La emigración española en Francia*. Ed. Ariel, Barcelona
	SERRA, Sebastià (2001): *Els moviments migratoris a Mallorca*, dins "Els elements de canvi a la Mallorca del segle XX", Edicions Cort, Palma
Fonts impreses	Paris-Baleares
Pàgines Web	http://www.elpais.com/articulo/ultima/BALEARES/ocupacion/isla/Dragonera/defensa/ultima/paisaje/balear/elpepiult/19770712elpepiult_1/Tes/ (28/09/2009)
Fonts Orals	D. Antonio Simó Cárdenas
	D. Antoni Estades de Moncaira i Bisbal
	Da. Catalina Palmer Alemany

L'Estel de Mallorca: *revista independentista*

Mateu Joan i Florit

Els inicis d'aquesta revista se remunten a primer de gener de 1981 com a butlletí mensual de l'Associació de Veïns Son Sunyer de s'Arenal, per això se va dir *S'ARENAL DE MALLORCA*, amb el depòsit legal PM 473-80.

El fundador fou en Mateu Joan i Florit de Sant Joan que en aquell temps era el secretari de l'Associació de Veïns del poble, un poble que havia crescut molt i ja tenia una dotzena de farmàcies (això per donar una idea de la gent que hi vivia, sobretot durant la temporada turística), Poble dividit pels Torrent dels Jueus entre els municipis de Ciutat i Llucmajor.

Al principi fou una revista local. Els hotelers la veieren amb bons ulls i hi donaren suport amb els seus anuncis i subscripcions. Sortia cada més amb articles del seu director, del rector de s'Arenal mossèn Miquel Ambrós, del frare franciscà Joan Llabrés que ens feia de corrector, de don Toni Galmès, president del Club Nàutic...

Veiem, però, la primera editorial, que és l'ideari que ha tengut la revista durant tots aquests anys.

"A S'Arenal de Mallorca, una de les ciutats amb més habitants de la nostra illa, feia falta una revista periòdica on poguéssim donar les notícies de cada dia, les notícies que per produir-se al poble ens afecten de ben a prop. Una revista que ens servesqui de vehicle per comunicar-nos entre els arenalers.

Mitjançant aquesta revista impulsarem la independència municipal del nostre poble; els arenalers podrem saber cada mes quines activitats, quines gestions s'han fet per aconseguir l'autogovern i la unificació del nostre poble, avui trossejat.

La naixent autonomia d'aquestes illes, els avantatges de tipus econòmic, social, de dignitat, simplement, el fet d'autogovernar-nos per nosaltres mateixos i no haver d'estar en tot subordinats a les decisions de gent forastera, és molt important. Procurarem tocar aquest tema molt sovint.

La defensa de la nostra llengua, de la bella i mil.lenària llengua catalana, llengua parlada pels nostres reis, cultivada pels nostres literats, llengua culta entre les més cultes de la Terra, altre temps orgullosa perquè els qui la parlaven vencien en les batalles, avui menyspreada , vençuda per la força de les armes. La defensa d'aquesta llengua serà una constant de la nostra revista, i de la nostra revista i aquesta llengua serà la de cada una de les seves planes.

La lluita per una comunitat més justa, en què tots tenguem cabuda, on tots hi puguem viure amb un mínim de seguretat i benestar s'ha de reflectir en els seus articles.

És necessària la integració de tots a la nostra comunitat: gent nascuda a s'Arenal mesclada amb gent vinguda de tot arreu de Mallorca, de les altres illes, dels altres Països Catalans, del País Basc, de Galícia i de les contrades de parla castellana, de França, de Bèlgica i Holanda, d'Alemanya i Anglaterra...

Tots ens hem d'integrar dins aquest s'Arenal, sota la mateixa senyera i la mateixa llengua. Des de la nostra revista fomentarem aquesta integració.

Aquesta revista ha d'esser de tots els arenalers, de tots els habitats d'aquest poble: dels qui hi facin feina, dels qui hi passin temporades, si defensen la independència municipal de la nostra zona i alhora la identitat mallorquina-catalana d'aquesta terra, tendran cabuda a les seves planes.

Començam amb mitjans casolans, no tenim doblers ni coneixement per fer-ho millor, però si la gent ajuda amb les seves subscripcions, els empresaris amb els seus anuncis i els lletraferits amb les seves col.laboracions, ben prest, aquesta revista no haurà de tenir enveja a cap altre de Mallorca".

Aquesta revista fou mensual fins el març de 1984 en què ens sentirem amb forces per fer-la quinzenal. La tàctica per fer subscriptors fou ben senzilla: fer enquestes, la primera fou si els arenalers estaven a favor de la creació del municipi, més tard demanàvem si s'havia de dir El Arenal o s'Arenal. Al principis no feiem fotos, però ben prest agafarem una màquina i la gent se deixava retratar de bona gana per sortir a la revista.

Aquest anys la revista se va expandir per tota la platja, Sometimes, Can Pastilla, Es Coll d'en Rabassa, Es Pil.larí, que en aquell temps se deia San Francisco. Al Pil.larí l'enquesta era: com voleu que se digui el Poble? La majoria deia Es Pil.larí i ben prest els batle Aguiló va manar canviar els rètols d'entrada al poble que els pil.lariners ja havien tapat amb tinta negra.

Ens anàrem expandint per s'Aranjassa, sa Casa Blanca, i Son Ferriol on s'Arenal fou molt ben rebut especialment per les perruqueres, els bars i altres establiments que veien una manera de fer propaganda dels seus negocis i una manera de fer-se populars. Sortir damunt el diari aquell temps omplia la vanitat de la majoria de la gent. La gent se sentia important.

El final de 1984 fèiem l'enquesta: Vol veure la TV3 de Catalunya? Tothom, gent d'aquí i gent de fora deia que sí, que els agradava, que era lògic i convenient tenir televisió en la nostra llengua. Més tard a principis de 1985 demanàvem si volien emissores de ràdio en català. La gent contestava afirmativament. Totes les respostes anaven amb la corresponent foto, encara que en aquell temps no hi posàvem l'adreça i el telèfon, cosa que més tard esmenàrem.

Dia primer d'abril de 1986 fèiem una enquesta entre la gent de s'Arenal, Can Pastilla i Es Coll d'en Rabassa: Sota una foto del rètol de la Banca March que deia CAMBIO, CHANGE, ECHANGUE I WECHSEL, els demanàvem si trobaven be que els rètols estassin en tots aquests idiomes i no en el nostre. La gent responia indignada, que això era una porcada. Aquesta enquesta va durar uns dos anys, cada 15 dies.

Per aquestes dates començàvem a posar anuncis classificats de Borsa Immobiliària, Borsa del Motor, Compres i Vendes, Personals...

Dia primer de juny de 1986, el Govern Balear l'Ajuntament de Palma i l'Ajuntament de Llucmajor ens posaven anuncis a tota plana, felicitant la revista per l'edició del número 100. GESA també posava un anunci a tota plana anunciant el Gas Canalitzat de punta a punta de la Badia, d'Illetes a s'Arenal. També hi havia anuncis de Palma Crem, la llet fresca que sortia de la vaqueria que en Damià Sastre tenia a s'Arenal. Anuncis de la Banca Catalana, La Caixa, el Credit Balear, Sa Nostra i de molts de comerços de s'Arenal.

El 15 de juny, el Consell de Mallorca va patrocinar un concurs de redacció entre els alum-

nes del Col.legi Lladó des Coll d'en Rabassa. El Consell de Mallorca va continuar patrocinant concursos de redacció uns quants d'anys.

Dia primer de Maig de 1987 trobam la primera glossa d'en Climent Garau i Salvà, dedicada a la memòria del Sr. Andreu Canals, propietari de l'Hotel Sant Diego que havia mort feia poc. En Climent, als seus 95 anys i mig, continua publicant les seves gloses a la nostra revista.

El 15 de maig donàvem la notícia de la crema del repetidor d'Alfàbia feta per Jaume Martorell, exsoldat de la Divisió Blava, que ha mort fa poques setmanes. Arran d'això férem una enquesta entre la gent de la comarca que estava indignada per aquest acte vandàlic i antimallorquí.

Arran d'aquest atemptat, Jaume Sastre començà les seves col.laboracions a la revista *S'ARENAL* una sèrie d'articles que duraren molts d'anys contra Antoni Alemany a qui acusà de responsable moral de l'atemptat a TV3. Acabats aquests articles foren publicats en una llibre titulat, *Antonio Alemany, un puput de cresta molla.*

Al mateix número començarem a publicar anuncis personals de persones soles que cercaven parella facilitats per una agència matrimonial. Aquests anuncis tengueren molt d'èxit.

El primer de maig de 1990 férem un Especial de Manacor amb un anunci de plana que deia "Aquest Ajuntament, a la sessió plenària del dia 6 de febrer, va acordar per unanimitat adherir-se a la Campanya de Normalització Lingüística del Govern i altres institucions Balears. A continuació de l'anunci férem 5 planes de text i fotos sobre la Normalització Lingüística a l'Ajuntament de Manacor". Un planell de la Ciutat amb 42 anuncis d'establiments locals.

Dia 15 d'agost de 1990 l'Ajuntament de Palma va penjar unes banderoles a les faroles de s'Arenal que deien Benvinguts a Palma. Férem una enquesta entre els arenalers que digueren que el nostre poble no era Palma, que era s'Arenal.

En Jaume Sastre escrivia a cada número 4 planes de *Mossegades*, que després publicà en un llibre.

Aquest temps ja anàvem per totes la barriades de Ciutat on fèiem anuncis i subscriptors.

El 15 de setembre va fer un any de la detenció d'en Macià Manera acusat d'haver atemptat contra la Delegació d'Hisenda (27-11-89) una víctima dels botxins del PSOE, segons titulava en Jaume Sastre en un article de dues planes.

El 15 de desembre de 1990 el PP i UM decidiren anar plegats. Signaren l'acord el president Gabriel Canyelles i el batle Antoni Pons. Férem un especial del Dijous Bo d'Inca amb anuncis de plana del Govern Balear i de l'Ajuntament d'Inca. També hi va haver prou anuncis d'establiments inquers.

En Tomeu Martí, actual vicepresident i portaveu de l'Obra Cultural Balear feia feina per la revista i feu una entrevista al batle Pons.

Al mateix número publicaren "Víctimes de la repressió a Inca i Comarca" del Diccionari Vermell d'en Llorenç Capellà. 15 persones d'Inca entre ells el Batle Antoni Mateu i Ferrer, Mateu Joan de Biniamar, dues persones de Llubí, i sis persones de Mancor de la Vall.

El 15 de desembre férem un especial de la barriada de la Plaça dels Toros i de la Plaça Fleming: moltes fotos i anuncis del botiguers de la zona.

Dia primer de gener de 1991 celebrarem el desè aniversari de *S'ARENAL DE MALLORCA* amb un sopar al menjador del Tenis Arenal amb participació de col.laboradors i forces

vives del poble. Aquesta revista de 52 planes ja en té dues a tot color, amb felicitacions del president del Govern Balear, el president del Consell de Mallorca, la consellera de Cultura, Els batles de Ciutat i de Llucmajor. Molts d'anuncis de les institucions i comerciants.

L'enquesta demanava a la gent: "Què pensau de la nostra revista?" Els agradava perquè estava en mallorquí. Era la resposta general. Recordem que aquell temps no hi havia gaire revistes i pocs diaris en català.

El primer d'abril de 1991 hi trobam el primer article de l'eivissenc Bernat Joan i Marí. Bernat, que ha estat eurodiputat per esquerra Republicana, continua publicant a la nostra revista aquest estiu del 2009.

Dia 15 d'agost l'enquesta deia: "Què en pensau que tots els diaris i emissores de ràdio estiguin en castellà?" En José Toro Pedregosa, un barman d'edat de Can Pastilla, responia: "És una injustícia. A cadascú li agraden les seves coses. A mi m'enprenyaria molt que a Andalusia no hi hagués periòdics i emissores en castellà". Aquesta enquesta que férem per tot Mallorca, va durar un parell d'anys.

El primer de novembre començàrem l'enquesta més agosarada que ha fet la nostra revista: "Viuríem millor essent independents d'Espanya?" La majoria contestava que sí, que els espanyols se'n duen els nostres doblers cap a Madrid i ens lleven la cultura i la llengua. També hi havia gent que era federalista i autonomista. L'enquesta va durar anys.

Durant tots aquests anys publicàvem moltes notícies de detinguts per narcotràfic, atracaments, assassinats... A la gent els interessa, i molt, les males notícies.

El 15 de Juliol de 1992 trobam el capítol (X) de la sèrie "Marginació Social a Mallorca" a càrrec del capellà dels marginats Jaume Santandreu i Sureda. També hi trobam una carta del directiu del PSM i diputat del Parlament Balear, Sebastià Serra Busquets queixant-se de falsedats, inexactituts i difamacions publicades damunt s'Arenal referents a la suspensió de publicitat institucional damunt la revista. El cert és que no hem tengut mai més publicitat institucional després que el seu grup fes una proposició de Llei "de creació del Consell Assessor de comunicacions institucionals de les Illes Balears", que ni tan sols fou admesa a tràmit pel Parlament.

El primer d'agost hi trobam "Apoteosi independentista al pas de la Torxa Olímpica per Mallorca" amb una plana sencera de fotografies de l'esdeveniment. Recordem que les olimpíades es feren a Barcelona.

El primer de setembre trobam la primera col.laboració d'en Ricard Colom de Castelló sota el títol "Protestantisme a casa nostra". En Ricard ha omplert planes i planes amb els seus articles religiosos,nacionalistes, històrics... de la nostra revista durant tots aquests anys, i continua, esperem que per molts d'anys.

A partir d'aquest número publicàvem fotografies que ens proporcionaven els fotògrafs de diferents pobles sobre bodes i comunions. Això va durar anys.

A primer d'octubre la notícia estel.lar fou el festeig del Rei d'Espanya amb la decoradora mallorquina Marta Gaià. En Jaume Sastre va tocar aquest tema sota el títol "Antonio Alemany posa en perill l'estabilitat de la monarquia espanyola". Aquest tema se va continuar durant tot l'hivern d'aquest any.

Durant aquesta tardor se feien sopars tertúlia a Ses Tarragones. Aquests sopars duraren un parell d'anys.

A principi d'any, en Joan Lluís Gamundí, exarquitecte tècnic del Banc Crèdit Balear, començà una sèrie d'articles denúncia contra el president del banc per irregularitats en la seva gestió al front de l'entitat. S'havia fet seva la possessió de Santa Ponça a un preu ridícul. Tenim notícies que en Joan Lluís ha tengut un ictus fa poc. Esperem la seva recuperació.

Dia primer de maig de 1993 ja teníem subscriptors per tots els Països Catalans. No hi havia cap raó que continuàs dient-se *s'Arenal*. De fet, la gent deia: "Què tenc a veure jo amb s'Arenal? Per això, li posàrem *l'ESTEL*. De fet, amb estels a la bandera havien fet la independència moltes nacions els passats segles.

Aquest estiu trobam la primera col.laboració d'Andreu Salom i Mir, que va continuar de manera esporàdica. Fou a partir de 1995 que Andreu ha col.laborat cada 15 dies.

L'agost del 1994, l'enquesta deia: "Disset emissores de ràdio pels forasters i una pels anglesos. Pels mallorquins, res. És just això?" Mallorquins i forasters, tots opinaven que era una gran injustícia. Que havíem de votar partits nacionalistes mallorquins.

El mes de maig de 1995 ja sortia el capítol 14 de *Carn capolada* que en Jaume Sastre ben prest va editar com a llibre.

A 15 de maig de 1997 en Ricard Colom de Castelló va començar la "CRONOLOGIA DE LA HISTÒRIA DE CATALUNYA PLENA". Aquesta història comença el 27 abans de Crist i encara continua. Aquesta és la vertadera història i no la que ens han ensenyat els castellans, que com tots els vencedors han escrit al seu favor.

A primers de juny, Josep Serra de Formentera, president d'ERC a les Balears escrivia un dels seus primers articles a l'Estel. En Pep va escriure molts d'anys a l'Estel, fins que un dia me va comunicar que ja havia dit tot el que havia de dir, i ho va deixar. En Pep que és un bon informàtic, va fundar la pàgina web de l'Estel que va actualitzar durant molts d'anys, fins ara en fa 4, que se'n va cansar.

A 15 d'abril de 1998 anàrem a Eivissa. Férem dotzenes de fotos i subscripcions a comerciants d'Eivissa, Sant Josep, Santa Eulàlia des Riu, Sant Rafel, Sant Antoni de Portmany. Els eivissencs no havien vist mai una revista escrita en la seva llengua i ens reberen encantats.

Dia primer de juny hi trobam dotzenes de fotografies i subscripcions de comerciants de Maó, de Ciutadella de Menorca, de Ferreries, al Migjorn Gran, Fornells, Cala'n Porter, Sant Lluís, Sant Climent, Cala'n Blanes... Aquell temps, cada tres mesos sortíem de Mallorca a fer promoció de l'Estel.

A 15 de juliol agafàrem el vaixell cap a Dènia on férem dotzenes de subscriptors, i d'allà partirem cap a Xàbia, Teulada, Benissa, Calp... En 6 dies tenguérem temps per anar a Llíber, poblat de llucmajorers ara fa 400 anys aquesta primavera, i d'allà cap a Xaló, Alcanalí, Parcent i Tàrbena, damunt el Coll de Ses Rates, poblada de margalidans. Allà hi trobarem el Pinet, el comunista de la comarca que regenta el Restaurant Pinet. Davallàrem cap a Bolulla i Callosa d'en Sarrià i cap a Guadalest on encara hi tenim de subscriptor, el Bar Mora i cap Alcoi i tornàrem per la Vall de Gallinera, on hi ha vuit llogarets i un sol ajuntament... i arribàrem a Pego, gent de dretes que no volien l'Estel. Tornàrem a Dènia per Orba i Pedreguer, poblat de margalidans on férem moltes fotos als comerciants. A la comarca de Dènia hi tornàrem uns anys més tard i férem més subscriptors.

El 15 d'octubre havíem anat a Castelló i a Vila Real on el Rei En Jaume està assegut al seu

tron amb tota sa majestat a la Plaça Major de la Ciutat. Ricard Colom i Josep Casalta foren els nostres guies. Moltes fotos i subscripcions a Castelló, Vila-Real, Borriana...

El primer de juliol de 1999 trobam fotografies dels comerciants de Sant Francesc de Formentera, de La Savina, Es Pujols, Sant Ferran de les Roques, El Caló de Sant Vicenç. De tornada encara tenguérem temps per passar per algunes viles d'Eivissa. A Eivissa i Formentera i tornàrem unes quantes vegades.

A primers d'octubre començarem a publicar "La descoberta catalana d'Amèrica" de Jordi Bilbeny, que va durar una temporada, en la qual s'explica que Colom, els seus vaixells i els seus homes eren catalans. Més tard, del mateix autor demostrarem que Cervantes (Sirvent) era català i que va escriure el Quixot en la nostra llengua.

A primers d'abril del 2000 férem una volta per les Comarques Gironines. Avui encara tenim un centenar de subscriptors per aquestes ciutats i pobles: Besalú, Olot, Santa Pau, Mieres... on la gent és la més catalana de tots els Països Catalans.

El 15 de maig reproduïrem la mentida més grossa que s'ha dit mai. "Nunca fue la nuestra, lengua de imposicion, sinó de encuentro; a nadie se le obligó nunca a hablar en castellano: fueron los pueblos mas diversos quienes hicieron suyo por voluntat libérrima, el idioma de Cervantes. (Paraules de Juan Carlos I en l'acte de lliurament del Premio Miguel de Cervantes a Francisco Umbral (Alcalà de Henares, 23 d'abril 2001).

El 15 de juny de 2006, donàvem la notícia que ens havíem mudat de s'Arenal a Sant Joan. Efectivament, el 15 de maig m'havien tallat una cama que s'havia infectat després de 63 anys de tenir una ferida oberta i havia de començar una nova vida. Durant un any i mig vaig tenir xofers, llavors vaig armar un cotxe automàtic, i amb cadira de rodes en les meves velleses, continuu fent *l'Estel.*

Ariany

Biel Frontera Mestre

Va ser dia 1 de gener de 1969, quan va sortir a la llum per primera vegada la revista *Ariany*, coneguda a nivell local com *Sa fulleta*. Mossèn Mateu Amorós Amer n'era l'impulsor i redactor.

La revista va néixer com a full parroquial i del teleclub. La informació bàsica era la derivada de la parròquia, destacant els naixements, defuncions, noces i altres qüestions socials. En aquesta primera etapa experimental, la revista tenia una periodicitat mensual i no portava cap numeració.

Al núm. 1 de la revista com a tal, a l'encapçalament hi duia el dibuix del perfil d'Ariany, obra del pintor local Bernat Ribot. Va sortir el gener de 1971. Seguia essent full parroquial, tenia quatre pàgines i el format era de quartilla. A partir d'aquest moment, s'hi anaren incorporant col.laboradors i a aparèixer petits reportatges de caire històric.

El número 127, corresponent al desembre de 1981, va suposar un canvi de format de la revista, passant a mida foli amb ampliació de número de pàgines (entre 16 i 24); seguia essent full parroquial però va desaparèixer de l'encapçalament del Teleclub.

L'any 1982, va passar a ser bimensual i ja s'imprimien 250 exemplars. L'any 1984 va desaparèixer de la capaçalera *Full Parroquial* i apareixia únicament amb el títol *Ariany*.

D'aquesta època, són destacables les seccions *xep a xep*, *dia a dia temps enrere*, així com els reportatges de caire històric o sobre costums.

Des de 1986, la publicació es feu íntegrament en català. El número 188 corresponent al novembre-desembre 1993 es va publicar un especial en motiu dels XXV anys de publicació amb articles de destacades personalitats del món de la cultura i la política tals com Guillem Frontera, Gabriel Janer Manila, Bartomeu Enseñat, Francesc Vallcaneras, Jaume Matas, Maria Antònia Munar, Catalina Cirer, Antoni Pascual...

El número 219 del gener-febrer 1999, en motiu del XXX aniversari, es va publicar un número especial, amb portada en color, obra del pintor Pep Guerrero. D'aleshores ençà, totes les portades han estat en color.

El juny de 2007, amb el número 259 i després de 37 anys, va sortir el darrer número publicat.

Actualment hi ha conversacions en diferents grups locals, per tornar a posar en marxa la publicació.

La revista *Ariany*, ha estat una publicació d'una importància cabdal pel poble. Ariany és un poble relativament nou, es va independitzar de Petra l'any 1982 i la història publicada fins ara és pràcticament nul.la. Si qualsevol historiador o mitjà de comunicació vol informació

damunt el poble, no queda més remei que acudir a *Sa Fulleta* a on s'hi poden trobar notícies del dia a dia, així com dels costums dels nostres avantpassats i notícies històriques. Endemés, ha estat durant els anys de publicació, el vincle d'unió del poble amb tots els arianyers escampats pel món ja que a aquests se'ls enviava la revista de manera totalment gratuïta.

Seccions que han aparegut a la revista

(algunes d'elles han aparegut des del primer número, altres han anat entrant i sortint de la publicació, totes les quals, però, han tengut prou força com per ser ressenyades):

- *Notícies històriques* (del poble o de gent del poble).
- *Crònica religiosa* (especialment a la primera etapa fins l'any 1984).
- *Moviment parroquial* (Naixements, noces, defuncions) (Des del primer fins al darrer número).
- *Pluviòmetre.*
- *Entrevistes.*
- *Sabia Vostè que....*
- *Glosats.*
- *Temps enrere* (fotografies comentades).
- *Costumari popular* (estudi i ressenya dels costums dels nostres avantpassats).
- *Passatemps* (mots creuats, test cultural, pensaments, sopa de lletres....) a partir de 1981.
- *Xep a xep* (comentaris damunt el que és actualitat al poble) des de 1981 fins a 1988.
- *Dia a dia* (repassada a l'actualitat diària del poble) des de 1984 fins a 1988.
- *Personatge i notícia* (comentari al personatge i la notícia més destacada del mes).
- *Escola* (secció a càrrec de l'Apa del col.legi públic d'Ariany).
- *Sa farola* (repassada amb una mica d'acidesa a l'actualitat arianyera). La secció s'incorporà al 1988 i fou la secció més seguida i esperada de la revista.
- *3ª edat* (informació de les activitats de l'associació).
- *Ariany a la Premsa* (des de 1988) (Es feia un ressò a les notícies d'Ariany aparegudes als mitjans de comunicació.
- *Un poc de tot* (des de 1988) (repassada a l'actualitat, premsa, notícies....).
- *Plenari* (des de 1991) (Es publicaven les resolucions del plenari municipal).

Els principals responsables de la publicació han estat:

- Mateu Amorós Amer (Fins l'any 1984).
- Joan Genovart Riutort (Fins l'any 1988).
- Gabriel Frontera Mestre (fins l'any 2007).

Col.laboradors destacables al llarg de la publicació:

- Mateu Amorós Amer (fundador i director fins l'any 1984).
- Guillem Ferrer Mestre.
- Guillem Aulet mayol.
- Josep Maimó Gomis.
- Gabriel Frontera Mestre (director des de 1988 fins 2007).
- Maria Caldentey Frontera.

- Joan Genovart Riutort (director des de 1988 fins a 1984).
- Jaume Genovart Riutort.
- Jaume Taberner Ribot (coordinador i responsable de muntatge des de 1988 fins 2007).
- Margalida Taberner Ribot.
- Josep Genovart Mestre.
- Catalina Pont Julià.
- Bartomeu Bauzá Frontera.
- Joan Frontera Mestre (glosat).
- Joan Ferrer Ramis (glosat i fotografia).
- Guillem Frontera.
- Francesc Vallacaneras (Costumari popular).
- Jaume Capó Sansó.
- Joan Bernat Ferrer Ribot.
- Joan Carles Sanchez (muntatge).
- Joan Miquel Ferrà Moragues (Fotografia).

Bellpuig, *noces d'or*

Inicis

La revista *Llevant –1917–* és la precursora de la revista *Bellpuig*. Aquesta va sortir a llum un dimarts, 5 de gener de 1960 arran d'una quimera de joves artanencs, al capdavant dels quals hi havia D. Mateu Galmés Galmés, aleshores rector de la parròquia. Tenia com a subtítol "*Órgano de la Parroquia de la Transfiguración del Señor*".

Bellpuig deu el nom al pare franciscà Rafel Ginard, aleshores membre de la comunitat d'Artà. S'ha de remarcar que Ginard fou un pioner en l'escriptura en català de la revista, alhora que un dels primers col.laboradors.

El primer número tenia 4 pàgines. Les seccions i els seus autors foren els següents: *L'EDITORIAL*, per D. Mateu Galmés; *SILUETA DEL MES* per ELECO (Jordi Vicens); *VOCES AUTORIZADAS*, per Santiago (Jaume Casellas), *RELIGIOSAS*, de la parròquia i del convent; *DE LA COLONIA DE SAN PEDRO*, per Ferrutx (D. Gabriel Fuster, S' Asdoro); *ECOS ARTANENSES*, per Bartolomé Esteva Sureda, Jaime Casellas Flaquer, Jorge Vicens Bauzá i Juan Ginard Cantó, que venia a ser un noticiari. La secció *ZUMBIDOS DE HONDA*, per David (Joan Ginard Cantó, Butler), els famosos *CROQUIS ARTANENCS*, pel P. Ginard Bauçà (escrits en mallorquí i que anava encapçalada amb una foto de les cases del monestir de Bellpuig). Tancava el número una col.laboració de D. Llorenç Lliteras, aleshores rector de Sant Nicolau, amb el títol de *RECORDANDO TIEMPOS PASADOS*.

Al segon número ja hi hagué altres col.laboracions i 6 planes de contingut. A l'abril ja n'hi hagué 8 i així continuà molt de temps. Hi havia també altres col.laboradors que no hi escrivien, però també posaven el seu granet d' arena.

Així que, avançant el temps, durant el primer trienni, 1960-63 ja hi va anar col.laborant molta més gent, s'anaren afegint altres seccions, algunes periòdiques.

Al número 49 va començar el segon tom, era el gener de 1964, amb un resum del que havia succeït durant els darrers 4 anys. *Bellpuig* començava a ser historia, la historia d'Artà. El número 80, agost de 1966, va ser la darrera edició numerada, ja que a partir d'aquesta data només hi resava el mes. Semblava que començava una altra etapa del *Bellpuig*. Al novembre de 1967 es donava la notícia del naixement del CLUB *LLEVANT* a Artà, presidit per Miquel Pastor Vaquer (pare de l'exbatle), i que anys més tard seria nomenat batle del nostre poble.

Primer canvi de director

Al setembre de 1968 s'acomiadava D. Mateu Galmés, que era destinat a la Parròquia dels Dolors a Manacor, i el succeí en els càrrecs D. Joan Servera Riera. Dia 10 de gener de 1969 va aparèixer la primera secció del Club Llevant, que explicava les seves activitats i que ompliren molt de temps les dues darreres planes del *Bellpuig* com a *BOLETÍN INFORMATIVO*. Amb aquest número començava la II Etapa, altra vegada numerada. S'acaba el tom III amb el núm. 31. El tom IV acabava el desembre de 1975.

Però per aquelles saons l'economia era més bé precària i D. Joan Servera, veient que perillava la continuïtat del *Bellpuig*, perquè les despeses superaven les entrades i d'aquesta manera no es podia seguir, va reunir els pocs col.laboradors que quedaven i en va convocar un grapat de nous per veure de tornar una solució, si no acabava la vida activa de la revista *Bellpuig*. Els nous convocats es decidiren per a la continuïtat i es feren càrrec de les edicions de la revista, economia inclosa. (Aleshores l'administrador era Aurelio Conesa que ho traspassa al nou, en Guillem Bisquerra). Començaren una altra etapa de la vida i historia del *Bellpuig*, en què formaren un Consell de Redacció.

El número de gener de 1976 seguia la III època, però ben renovada. Encara que no hi figuraven escrits els nous col.laboradors, ja s'entreveia que altres mans seguien elaborant les planes de la revista. Les portades anaven plenes de fotos de la nostra contrada, moltes d'elles a tota plana, cosa inusual i inèdita al contingut passat de les anteriors edicions.

El 8 de gener moria un gran col.laborador de *Bellpuig*, en Rafel Cinto, i el 15 d'octubre del mateix any s'acomiadava per a sempre un altre no menys important, el P .Rafel Ginard Bauçà, que encara que no fos nadiu d'Artà, sí que ho era d'adopció. Dues baixes en poc temps que, encara que ja no estaven en actiu, sí que el seu esperit bategava pel seu benvolgut *Bellpuig*.

Nou canvi de direcció

A l'estiu de 1978 hi hagué canvi a la direcció del *Bellpuig*. El rector D. Joan Servera deia adéu als artanencs després de 10 anys de conviure amb la seva companyia. El va succeir D. Rafel Umbert Sureda, que venia de Son Servera, el qual va assumir la direcció del *Bellpuig*. Durant aquesta etapa, l'economia va quedar sanejada i es pogué augmentar el nombre de planes i posar-hi més fotografies, fet que donà un altre aire a la publicació. Les subscripcions anaren en augment -també la publicitat- i es va consolidar la continuïtat de la revista. Així va acabar el tom V.

Al juny de 1980 va començar la IV etapa de *Bellpuig*. La capçalera va tornar al seu lloc primitiu (durant un parell d'anys havia estat més petita i col.locada a l'angle esquerre de la portada) i *Bellpuig* tornà a editar-se a Artà. S'havia rebut una substanciosa subvenció per conducte del nostre paisà Josep Melià, i la redacció va fer un préstec bancari per completar el pagament de la maquinària suficient per poder editar la revista als baixos de la sagristia a Artà. Així s'abaratia el cost de les edicions, però no els continuats esforços dels redactors. Es va fer un conveni pel qual les màquines passaren a formar la impremta Gràfiques. *Llevant* al c./ Ciutat, amb un contracte per 10 anys amb el qual l'economia estava assegurada i s'eludien els esforços que n'amenaçaven la continuïtat.

Al 1983 la portada aparegué en color per primera vegada en la historia de la revista. Era

una fotografia del Talaiot de Ses Païsses. Per aquelles saons *Bellpuig* era encara bilingüe, però a poc a poc avançava en l'escriptura en català, motiu d'alegria per uns i d'enfadament per altres.

Noces de plata: 25 anys

S'arribà a les noces de plata. Era el gener de 1985 quan es compliren els 25 anys de la fundació de *Bellpuig*. Aleshores s'havia format a Artà un taller de comunicacions, de la mà periodística i sàvia de Jeroni Fito. El formaven un grup de joves artanencs que s'entusiasmaren i començaren a redactar la vida del nostre poble, entre altres col.laboradors. El número de l'aniversari va ser extra. Hi hagué moltes i variades col.laboracions. Es va fer una recepció a Na Batlessa, a la qual foren presents els directors haguts en la història de la revista. També es va convidar el president de Premsa Forana que, per motius personals, va delegar en el vicepresident Pere Mulet. Hi hagué parlaments i una exposició del *Bellpuig*. Tot això a Na Batlessa. Seguidament, es va fer un sopar al saló de Ca'n Faro on la resta va ser ben celebrada amb l'eufòria de poder arribar a les noces d'or. Hi va participar molta de gent, subscriptors i altres persones simpatitzants que, juntes, celebraren les noces de plata de *Bellpuig*.

Dia 31 de març de 1985, emmarcat dins el XXVè aniversari de la revista, organitzà un concert a càrrec del grup Studium dirigit per Carles Ponseti al Santuari de Sant Salvador d'Artà.

Renovació i nova enumeració

A l'edició de gener de 1989 va començar la VI època, altra volta amb el núm. 1, i una renovació de col.laboradors. Però el que són les coses, de la il.lusió es fàcil caure en el desànim. A principis de 1990, els col.laboradors eren molt pocs, de fet, només eren tres els que hi posaven de valent les mans.

Al juliol de 1989 es convocà el I Concurs Literari Revista *Bellpuig*.

Al núm. 35, 20 d'octubre de 1990, s'acomiadava d'Artà i també del *Bellpuig*, un home que no va escatimar mai cap esforç per a la comunitat cristiana d'Artà ni tampoc per a la revista. Hi passà moltes hores, a la màquina, d'escriure per tal que sortís puntualment. Es tractava de Rafel Umbert, el rector que havia estat poc més de 12 anys entre els artanencs. La revista va seguir i al desembre acaba el tom X amb el núm. 38 de la VI etapa.

Retorn a la numeració pertinent

Aquí començava una altra etapa sense numeració. Es va trobar convenient deixar les etapes amb els seus corresponents números per passar a fer el recompte de tots els números que havien sortit des de la fundació de la revista. I així, l'edició de gener de 1991 va ser numerada amb el núm. 428 del seu inici, per seguir correlativament fins avui en dia. De 12 planes ja havien passat a les 16, 24 i, fins i tot, 32; cada 15 dies. El tom XI va acabar amb 552 planes editades en un any.

L'any 1992 el tom va tenir 776 planes. Era el tom XII i 33 anys de vida de la revista. El tom XIII, any 1993, va acabar amb -ni més ni manco- 820 planes, tot un rècord, (pensau que molts números arribaren a les 44 planes). Avui i des de fa ja un parell d'anys, la revista s'escriu tota a la redacció, i en català, per dos motius: el primer perquè és la nostra llengua i segon, perquè són premiades pels estaments oficials amb subvencions més elevades.

Tirada i impressió

Els primers números eren mensuals. Llavors, el 16 de gener de 1981 passà a ser quinzenal, per tal que les notícies tenguessin més actualitat. De més a més, al llarg de la seva història, *Bellpuig* ha anat canviant d'impremta. Començà a la impremta La Actividad (Artà); més endavant (el novembre de 1965) passà a imprimir-se més enfora de les nostres fronteres, concretament a La Politècnica, de Palma, propietat de D. Miquel Ferrer Sagristà, ja que a l'anterior resultava molt costós muntar la revista, tot lletra a lletra. Més endavant a Gràfiques *Llevant* (Artà). Després, al núm. 452 (21 de març de 1992) es passà a imprimir a Informacions *Llevant* S.A. (Manacor), que traduïa la seva gairebé especialització en revistes en un servei més ràpid (només 24 hores de tallers) a un preu més competitiu.

Així tenim que començava una altra etapa, aquesta de la part econòmica i rapidesa en la impressió. A conseqüència d'aquest canvi, la revista passà de ser fulls dispersos amb forma de revista a estar grapats, la qual cosa facilitava millor la conservació i n'evitava la dispersió de fulles. Més endavant, es duu a imprimir a Tirrena S.A. (Manacor), actual impremta del *Bellpuig*.

Aniversaris

Per celebrar els 500 números, dia 24 de juny de 1994, també a Na Batlessa, es fa ver una gran exposició dels exemplars més rellevants apareguts i una edició extra de 84 pàgines, amb fotografies inèdites del Monestir de Bellpuig. Aquest extra va ser inclòs en el núm. 500 de la revista i inclou una *Salutació* de la redacció, una biografia del *Bellpuig* (gener de 1960-juny de 1994) per Guillem Bisquerra, actual administrador; continuà amb la secció *Vides paral.leles*, secció degana de la revista, més recentment anomenat *Ecos* (moviments de població) en la qual es fa un repàs de la vida de persones que nasqueren en dates properes del naixement del *Bellpuig* o bé es casaren en aquestes dates. Seguia una *Selecció de noticiari*, 500 números a través dels quals es fa un resum de les notícies més rellevants d'aquests 500 exemplars.

A continuació vénen una sèrie d'escrits signats per diverses persones que han tengut alguna cosa a veure amb la publicació. Aquestes persones son Rafel Bisquerra (*Bellpuig* com a lectura ecològica), Jaume Casellas Flaquer (*Caminant es fa camí*), Nicolau Casellas (El *Bellpuig* i les artanencs de fora), Cristòfol Carrió i Sancho Balín (...i pareix que era ahir!), Carles Costa i Salom, president de l'APFM d'aleshores (Una predilecció per *Bellpuig*), Joan Escanellas LLinàs, Jeroni Fito, Mateu Galmès, Andreu Genovart Orell, Antoni Gili Ferrer, Pere Ginard Ferrer, Sebastià Massanet, Joan Mesquida, Miquel Mestre, Miquel Morey, Miquel Piris Obrador, Miquel Pastor Tous (batle d'aleshores), Nicolau Pons Llinàs, Macià Riera, Josep M. Salom, Joan Servera Riera, Miquel Tous Servera, Rafel Umbert Sureda, Teodor Úbeda (bisbe de Mallorca en aquell temps). L'especial acabava amb *Així es fa Bellpuig*.

A la celebració del 40è aniversari, el 5 de gener del 2000, es va fer un gran acte receptiu al Centre Social, amb parlaments, refrigeri, i una visita a les dependències de la redacció.

Actualment, ha superat el número 800. Els altres números centenaris veieren la llum, de la següent manera:

- Núm. 400 (apareix com a núm. 10 de la VI època): maig de 1989
- Núm. 500: 25 de juny de 1994
- Núm. 600: 12 de març de 1999

- Núm. 700: 30 de gener de 2004
- Núm. 800: 28 de desembre de 2008

El seu lema és *Bellpuig és fer poble*. Subscriu-vos-hi.

Directors

- D. Mateu Galmés Galmés (aleshores rector de la parròquia) (gener 1960-setembre 1968).
- D. Joan Servera Riera (setembre 1968-estiu 1978).
- D. Rafel Umbert Sureda (estiu 1978- octubre 1990).

Administradors

- D. Rafel Amorós Artigues.
- Aurelio Conesa.
- Guillem Bisquerra.

Dades

La revista pertany a la parròquia d'Artà tot i no ser una revista religiosa. Du el nom del monestir de Bellpuig a Artà. És una revista quinzenal, és a dir que surt cada quinze dies, excepte els extres de Sant Salvador i Nadal. El mes d'agost no sol sortir cap número.

Pertany a l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca.

Seccions

- *Portada.*
- *Agenda* (a la pàg. 2) a la qual hi ha tots els números de telèfon importants dels serveis del poble com serveis mèdics, religiosos, transport, d'administracions públiques, etc.
- *Sumari + editorial.*
- *Noticiari*: Inclou informació general d'Artà o relacionada amb aquest, una subsecció anomenada Noticiari escolar i Temperatures, pluges del darrer mes i refranyer popular.
- *De la colònia*: Secció dedicada a la Colònia de Sant Pere.
- *Carta al director.*
- *Entrevista* (en cas que n'hi hagi).
- *Programa de festes* (també només quan hi ha festes a tot el poble).
- *Passat festes*: Fotos i crònica de les festes passades entre el darrer número publicat i l'actual. Només si n'hi hagués.
- *De la parròquia.*
- *Esports.*
- *Col.laboració*: Inclou una traducció i recopilació de un temps concret cada vegada del Club Llevant (Revista *Llevant*, predecessora del *Bellpuig*).
- *Entreteniments*: Inclou On és?, Sopa de Lletres, Guillemots (mots encreuats), Publicava el *Bellpuig* (fa 40 anys, 25 anys i 10 anys) i De viatge per la xarxa.
- *Oferta Cultural*: Majoritàriament la programació del Teatre d'Artà.
- *Cloenda*: Racó. Normalment consisteix en una fotografia antiga comentada.

Seccions desaparegudes

- *Endevinalla:* per Pere Xim. Primerament a la contraportada i al final, dins l'apartat entreteniment.
- *Autonumèric.* Dins entreteniment.
- *Els Gorans:* Vinyeta còmica feta per Piris & Estelrich (Miquel Piris Obrador i Caterina Estelrich).
- *Enquesta:* Petita enquesta d'una pregunta a sis habitants qualsevol del terme d'Artà.
- *Política local:* Ara sol estar dins Noticiari.
- *Informe.*
- *Moviments de població:* Subminisecció dins Noticiari. Actualment, només surten algunes defuncions o algunes noces, però majorment del primer.
- *Record de Noces:* Fotografies d'època, mida carnet d'alguns matrimonis d'Artà, amb el nom i la data de casament, afegit a l'edat que tenia cadascú.
- *El consultori d'Erika Jong:* Preguntes a la Sra. Jong, psiquiatra, que ella mateixa contestava. Entrava dins la secció Col.laboració.
- *Contestador automàtic:* Transcripció de les cridades que els veïns feien a la revista i deixaven gravat les queixes, o suggeriments, vers el poble. Dins la secció Noticiari.
- *Racó del poeta:* Alguns versos d'algun poema. Per Joan Mesquida.
- *Club de la 3ª Edat.*
- *Associació Bonsai de Llevant.*
- *Refranyer popular.*

Redacció

La redacció està formada per Antoni Amorós, Guillem Bisquerra, Rafel Carrió, Antoni Esteva, Lluís Gili, Paula Ginard, Pere J. Llull i Rafel Pérez.

També té alguns col.laboradors com Guillem Amorós, Joan Caldentey, Cristòfol Carrió i Sanxo, J. José Cladera, David Escanellas i Joan Martí.

(Aquest article està ratificat per Fundació cultural Bellpuig)

La premsa periòdica a Banyalbufar

Benet Albertí Genovart

A Banyalbufar, han existit fins a quatre revistes diferents d'informació local. Per ordre cronològic d'aparició, hi ha hagut *Albaflor* (1988), *Ma'jil* (1993), Es Grifó (2000) i *Es Correu* (2005). Aquesta darrera revista actualment continua editant-se. Totes les revistes s'han publicat íntegrament en català, amb l'excepció de *Es Grifó*, que tingué alguns articles en castellà.

El 8 de setembre 1988 durant la festa de la patrona de Banyalbufar va tenir lloc la presentació d'*Albaflor*, la primera revista en la història de la localitat. El fenomen de la premsa forana ja era comú a altres localitats però desconegut fins aleshores a Banyalbufar, fet pel qual l'edició de la revista despertà un gran interès. El nom de la publicació feia referència a una antiga marca de vi de malvasia elaborat a la Baronia de Banyalbufar. Tenia per subtítol "Revista trimensual d'informació i cultura de la vila de Banyalbufar". Va ser impresa per "Gràfiques Mundo" de Palma i editada per l'Equip *Albaflor*. El disseny i maquetació corrien a càrrec de Joan Ribas i les fotografies, en blanc i negre, eren de Iñaki Rul.lan. Comptava amb un pressupost elevat, nodrit principalment de l'aportació econòmica dels comerços de la localitat als quals es va cedir un espai per publicitat. El consell de redacció estava format per Benet Albertí, Mª Antònia Albertí, Joan Josep Cunill, Pau Vich i Llorenç Vich. La periodicitat era trimestral i la seva duració va ser molt breu doncs sols s'arribaren a publicar dos números -núm. 0 de setembre de 1988 i núm. 1 de desembre del mateix any-. Tenia una tirada d'uns tres-cents exemplars, amb una extensió de vint pàgines cada número. L'editorial del primer número revelava els principis que havien de regir la revista. Entre aquests hi havia la de donar a conèixer tots els aspectes culturals i de caire històric referents a Banyalbufar, doncs la bibliografia existent fins al moment sobre la localitat era molt minsa. Un altre element d'aquest escrit era que manifestava la voluntat d'exercir una crítica de la gestió municipal -hem de tenir en compte que en la dècada dels vuitanta no hi havia una oposició política formal a l'Ajuntament perquè tots els regidors pertanyien al mateix partit polític-. En els continguts del primer número hi figuraven en primer lloc les salutacions de benvinguda de diverses revistes de la premsa forana: la revista Llucmajor *De pinte en ample*, *Mel i Sucre* de Sant Joan, *Es Saig* d'Algaida, n'*Alí* d'Andratx, *Volatord* del Coll de'n Rabassa i de la revista Santa Eugènia.

Les seccions principals de la revista foren: "Es Bing-Bang" amb informació sobre els temes tractats en els plens municipals; "Esquitxos" amb informacions i notícies breus del poble formulades amb un to marcadament crític; i la secció denominada "Què passa aquí?" amb informacions i comentaris variats sobre aspectes polítics, socials i econòmics de la

localitat. La defensa de la llengua catalana quedava palesa en el primer número amb un article d'opinió sobre unes pintades de signe espanyolista que foren realitzades a l'entrada del poble, qualificades d'ignorants i fanàtiques. Altres seccions dels continguts feien referència a la cultura popular amb la transcripció d'un aplec de gloses referents a Banyalbufar o la publicació d'una oració per curar mals recollida de madò Francesca "de can Ramell". En aquest sentit també hem d'incloure el reportatge titulat "Un dia de tants a Planícia" on es donava a conèixer la vida diària dels darrers amos de la possessió. En la darrera pàgina apareixia un còmic, l'autor del qual fou el dibuixant Pere Joan.

Un element destacat dels continguts foren les entrevistes realitzades. En el primer número s'entrevistà a un dels darrers podadors de vinya de malvasia -En Llorenç "Caderner" i el mite de la malvasia- i en el segon s'entrevistà al pescador Antoni Cunill -Toni Cunill, pescador de bon temps-. En el segon número és de destacar la publicació d'un ampli reportatge sobre el nomenament de fill il.lustre de Banyalbufar a Jeroni Albertí, al qual ja s'havia dedicat la portada del primer número amb una fotografia seva a tota plana. Seguidament i en la secció "Què passa aquí?" es comentaven els actes celebrats per commemorar el 75è aniversari de la parròquia de Banyalbufar, ambdós reportatges realitzats per Mª Antònia Albertí. En aquesta mateixa secció es comentà també la polèmica sorgida arran de la sortida del consistori banyalbufarí de la Mancomunitat de Tramuntana per unes desavinences amb el camió de la recollida de fems en un article titulat "Fems i política, política i fems", fet per Pau Albertí. Aquests números es poden consultar a la biblioteca March.

Gairebé cinc anys després, per les festes patronals de setembre de 1993, aparegué la segona publicació periòdica de la localitat. Tenia el nom de *Ma'jil* i el subtítol "Revista de Banyalbufar". A diferència d'*Albaflor*, la revista sortia editada amb uns mitjans molt més modestos -el seu format foren les fotocòpies- i les fotografies eren absents, amb l'excepció d'un número. L'altre particularitat de la revista és que va tenir dues etapes clarament diferenciades. El 1995 entrà un nou consell de redacció que canvià el format de la revista introduint nous plantejaments, titulant-se de llavors ençà com a *Ma'jil. Nova Era*.

El nom de la publicació va sorgir del sistema de captació i distribució social de l'aigua entre les propietaris de finques a Banyalbufar, conegut entre els investigadors com a *Ma'jil*, sistema que era d'origen andalusí. Per ressaltar aquest fet, aparegué en la portada del número 0 el dibuix del rostre d'un musulmà. Posteriorment, durant la segona etapa de la revista, aquest mateix dibuix serviria com a signe identificatiu de la nova etapa de la revista. La periodicitat era trimestral i de la primera època de la revista se'n publicaren 7 números -del núm. 0 de setembre de 1993 al núm. 6 de setembre de 1995-, amb una tirada d'un centenar d'exemplars que es venien al públic sense subscripció. De la segona etapa se'n publicaren 9 -del núm. 0 de desembre de 1995 al núm. 8 de juny de 1998- essent en total setze números.

Quant a la primera època, el seu consell de redacció estava format per Benet Albertí, Jaume Albertí, Tomeu Bosch, Guillem Salleras i Pau Vich. Va comptar amb un bon grapat de col.laboradors que escrivien sobre diversos temes d'interés local. Podien oscil.lar des dels tres que hi hagué en el núm. 1, fins als quinze del núm. 5. El nombre de pàgines de la revista anava de les 12 del número 0 fins a les 40 del número 5. A part de l'editorial, els continguts estaven formats per dues seccions fixes com eren "Notícies del poble", on es

comentava de manera breu els principals esdeveniments de la localitat, de vegades en to crític i satíric i "Notícies de la Sala", amb les informacions sobre els temes tractats en els plens municipals. Aquest esquema s'anirà repetint de forma més o menys similar en les següents anys fins a l'actual revista "Es Correu". Altres continguts destacats foren les entrevistes realitzades, per exemple en el número 0 al batle -Parla el Batle, Juame Tomàs-, i al següent número a l'oposició -L'oposició opina-, fetes per Jaume Albertí. Altres entrevistes es feren per donar testimoni biogràfic d'alguns personatges de la localitat, com les realitzades a Miquel "Caderner" sobre la Guerra Civil -Miquel "Cardener", viu testimoni dels fets de guerra-, o a ex-batles de la dictadura franquista. L'orientació de la revista era bàsicament progressista. En el darrer número d'aquesta primera etapa (setembre de 1995), l'editorial de la revista es felicitava de la victòria electoral del grup Independents per Banyalbufar, triomf considerat històric doncs era la primera vegada que una formació progressista governava en el Consistori.

Aquest fet va marcar el final de la primera etapa de *Ma'jil*. Es va decidir donar un impuls a la publicació amb l'entrada d'un un nou consell de redacció. Els canvis introduïts començaren amb un nou format, gens convencional, consistent en un disseny allargat, fet pel qual els continguts de la revista sempre eren a una sola columna. Les tapes eren de cartó, sense cap fotografia ni dibuix a la portada. Els continguts de la revista podien assolir una considerable extensió -en el número 3 s'arribà a les 78 pàgines-. L'escultor italià Guido Dettoni fou l'autor del l'original disseny de la revista. El nou consell de redacció estava format per Benet Albertí, Jaume Albertí, Xisco Busquets, Miquel Ambròs, Guido Dettoni i Vicent Seguí.

Una altra novetat va ser el sistema de venda al públic que es realitzà, a diferència de les anteriors revistes, per subscripció. D'aquesta manera s'editaven 150 exemplars, més vint de personalitzats. En el decàleg de la revista publicat en el número 3 es donaven a conèixer els plantejaments de la publicació. Aquesta es considerava com un objecte tàctil, col.leccionable -l'edició tenia la particularitat de ser numerada-, a més de tenir un caràcter artesà. Hi havia la voluntat de no exercir censura en la publicació dels articles, amb l'excepció d'aquells atemptatoris contra la dignitat de les persones. Proclamava la fidelitat als principis de l'humanisme i pretenia ser una plataforma de diàleg. També es manifestava el desig d'exercir la crítica a la gestió municipal.

Els continguts es basaven en un apartat de notícies del poble i un altre de notícies de la Sala. La resta de seccions estaven formades pels apartats següents: Correspondència, Idees, opinions i suggerències, Sa Plaça, Entrevistes, Costumari, Natura, Història, De pinta en Ample, Gai Saber. Entre aquests continguts, destacaríem l'apartat Gai Saber, destinat a la creació literària. De fet, es començà a publicar des del primer número una novel.la per entregues titulada "Les quatre reines", ambientada a Banyalbufar en els anys cinquanta i obra de Miquel Ambròs. Alguns passatges de l'escrit, de contingut eròtic, aixecaren certa polèmica entre els sectors més conservadors del poble, donada la condició de sacerdot de l'autor, que a més a més formava part del consell de redacció. Altres continguts destacats foren els treballs d'investigació històrica local, tractant-se temes com l'epidèmia de grip de 1918, la incautació d'or i valors durant la guerra civil, la història de les religioses de la localitat o la semblança biogràfica del general Cotoner com a propietari de la Baronia de Bany-

albufar, entre d'altres. En la secció costumari Jaume Albertí Picornell publicà les costums i tradicions de les festes patronals i nadalenques dels anys quaranta a Banyalbufar.

Quant a les polèmiques que afectaren a la revista, i que no foren poques, hem d'esmentar els comentaris irònics en la secció "Notícies del poble". Per exemple, la notícia que alguns membres d'un grup local de rock d'estètica punk i favorable a la insubmissió estaven disposats a fer el servei militar, va provocar la reacció airada d'un dels afectats, que va arribar a cremar la revista en públic. A pesar del signe progressista de la revista, no s'estalviaren fortes crítiques a algunes actuacions concretes del batle o de l'equip de govern d'aleshores, del partit Independents per Banyalbufar-PSM. Altres personalitats foren més susceptibles, com l'anterior batle conservador, sotmès a alguns comentaris irònics per part de *Ma'jil* i que motivaren la polèmica i conversa. En el número 4 de la revista, un escrit dirigit contra la pretensió d'un grup de propietaris de finques d'erigir-se com a portaveus de la comunitat de regants de la Font de la Vila provocà una carta de protesta dels afectats a la direcció de la revista. Tots aquest fets varen incrementar l'interés de la gent en la revista, a pesar del qual, aquesta va deixar de sortir després del número 8 de juny de 1998. La col.lecció de *Ma'jil*, incompleta, es pot trobar a la biblioteca March.

Durant l'estiu del 2000, es realitzà a Banyalbufar un taller de periodisme dirigit per Alvaro Romero, consistent en ensenyar als joves a llegir i comentar els diaris. Les activitats d'aquest curset culminaren amb l'edició d'una revista fotocopiada que va ser titulada *Es Grifó*, nom d'un dels llocs emblemàtics de Banyalbufar situat davall la plaça de la Vila i que disposa d'una aixeta amb aigua potable per als vianants. La revista, de la qual sols va sortir un número, no disposava de dipòsit legal i comptava amb escrits dels joves participants en el curs.

L'abril del 2005 va sortir el número cero d'una nova revista, *Es Correu*, que fou subtitulada com a "Revista quadrimensual d'informació i divulgació". La nova publicació era iniciativa de l'associació Amics de Banyalbufar, entitat creada el 1993. La directiva de l'associació va iniciar el projecte de crear una nova publicació que funcionés com portaveu de l'entitat i, a la vegada, com a mitjà de comunicació de defensa i promoció dels interessos de Banyalbufar.

La revista va adoptar el títol *Es Correu* nom amb el qual es coneix entre els banyalbufarins l'autobús de línea que comunica la comarca amb la ciutat de Palma. Entre les novetats formals respecte de les anteriors revistes figura la introducció de fotografies en color a la portada i contraportades, i en blanc i negre a l'interior, fet que mancava en les anteriors publicacions en ser exemplars fotocopiats, amb l'excepció de la revista impresa *Albaflor*. La publicació continua publicant-se i fins al moment han aparegut catorze números -del núm. 0 per l'abril de 2005 fins al núm. 13 d'agost de 2009-. El seu consell de redacció està format per Francesc Vives, Benet Albertí, Sion Ramis, Pep Tur, Bàrbara Bujosa i Ramon Mondéjar.

El tiratge de la revista assoleix els dos cents exemplars, i aquests no es venen al públic sinó que són repartits entre els subscriptors de la revista, que també són socis de l'associació Amics de Banyalbufar.

Pel que fa als continguts, entorn de les cinquanta pàgines, se segueix l'esquema de les anteriors publicacions amb una secció de notícies del poble en format breu i un altre de

notícies de la sala sobre els plens municipals. Altres seccions de la revista són més innovadores, com són la inclusió d'un apartat titulat "Notícies de la comarca" que consisteix en una narració dels fets més importants ocorreguts a Esporles i Estellencs, com a pobles veïnats de la comarca. Altres seccions habituals són "No vagi per dit", amb comentaris sobre la realitat local de Banyalbufar, "Records escrits" amb la transcripció d'articles sobre Banyalbufar apareguts en llibres i revistes, "Gent de la Vila", secció d'entrevistes a personatges locals i "Sa cuina banyalbufarina", amb la publicació de receptes de plats fets a Banyalbufar. Altres articles que ocupen un lloc importants són els de caràcter històric o les col.laboracions esporàdiques d'escrits enviats al consell de redacció.

La revista s'ha destacat pel suport a les reivindicacions col.lectives que s'estimen més importants. Per exemple, bona part de la línea editorial de la revista s'ha dirigit a la lluita per l'obertura dels camins de les possessions, especialment de la finca des Rafal, que ha estat tancat pels seus actuals propietaris. També s'exerceix una crítica de la gestió municipal. La col.lecció de *Es Correu* es pot trobar, incompleta, a la biblioteca March.

Revista Arròs amb Salseta, *premsa local de Binissalem*

Jaume Pons Comas

Després que el 1993 deixàs de sortir al carrer la revista *è, una revista amb accent*, una publicació que funcionà amb periodicitat bimensual des del setembre del 1991, un grup de joves del municipi de Binissalem, alguns dels quals també n'havien estat col.laboradors, ens decidírem a tornar a posar en marxa un nou projecte de revista de poble.

Així, després de vàries reunions i una vegada establerts els contactes i assignades les tasques pertinents a cadascú, el desembre de 1994 sortia al carrer el primer número de la revista *Arròs amb Salseta*, una publicació, escrita íntegrament en català, que també començaria a editar-se amb periodicitat bimensual, mantenint-se així durant els seus primers cinc anys.

Evidentment, com sol ser ja gairebé un tòpic en aquests tipus d'aventures editorials, els començaments no varen ser fàcils. Gens ni mica. I a això, s'hi ha d'afegir que, si l'anterior revista havia comptat amb un gran disseny -gràcies al fet de comptar amb un gran dissenyador professional entre els seus col.laboradors-, el muntatge d'aquesta publicació era més bé fruit d'una total improvisació. Un treball 100% d'aficionats. De fet, els primers números foren maquetats (si es pot dir així) amb el multiconegut programa *wordperfect*. El resultat: pobre. Però bé, decidits a posar a prova la nostra continuïtat, aquell grup de joves -no deixant-se influir per una passatgera boira de pensaments negatius- continuà amb aquell trull, cercant notícies, entrevistes, fent broma, cercant agents publicitaris, subscripcions, etc.

I allò anà fent el seu curs. Ens topàrem amb millors programes per a maquetar, fàcils de manejar, i, tot i que poc, fins i tot augmentàrem la tirada. Malgrat que la qualitat no era bona, aquella publicació tenia qualque cosa que la feia ser acceptada entre la gent del poble; tal vegada queia en gràcia, potser pel nom. -Ah, el nom!- Idò sí, no s'havia comentat el perquè d'aquest nom però el motiu és la mar de senzill: arròs amb salseta és un plat, típic de matances, només cuinat a Binissalem. I fou en una d'aquelles primeres reunions en què, debatent sobre com batejar la nova publicació, a qualcú se li va ocórrer aquesta denominació. Davant la negativa de ningú dels presents, automàticament quedava adjudicat.

Seguíem traient números al carrer, passaven els mesos, els anys, i arribàrem al cinquè aniversari. I per celebrar-ho, res millor que un bon dinar d'arròs amb salseta. Idò! D'aquests primers cinc anys, algunes coses cal puntualitzar. La impressió de la revista era a una tinta (b/n), tot i que també provàrem de fer experiments amb paper de color; cosa que, per cert, ens sortí bastant malament. Era l'època, encara, dels fotolits. Actualment tot ja funciona a base de

planxes, hi ens hem estalviat aquest pas a l'anomenada preimpressió. Coneguérem unes quantes d'aquestes empreses, fent multitud de correlines per diferents llocs de Palma.

Pel que fa a la impressió, ja des d'un principi la tasca anà a càrrec de la impremta del poble, les Gràfiques Rubines, i així ha estat fins ara. O sigui, que amb la publicació -i en el nivell que ens pertoca- també hem aportat el nostre granet d'arena en la dinamització de l'economia local -mira per on!- Però sens dubte, complerts aquests primers cinc anys de vida, un aspecte que cal destacar és el canvi de periodicitat de la revista. La veritat, que haver de publicar notícies passats dos mesos d'ençà que s'han produït, no era allò que se'n diu, precisament, actual (ni divertit). De fet, en més d'una ocasió ens avorríem de veure a la pantalla de l'ordenador, al llarg de moltes setmanes, la mateixa informació local. I això -qui sap si mesclat amb tot aquell efecte 2000 que havia de produir-se però que mai es va produir- ens condicionà a fer una passa més i passar a ser revista mensual. Teníem clar que la feina passava a ser doble (o el temps la meitat, segons com es miri). Però allò era un repte i ens atreia fer-li front. A més, pel que fa a la durada de publicacions locals, amb aquells cinc anys havíem batut un rècord, ja que, fins aleshores, les altres revistes només havien aconseguit subsistir uns tres anys (el cas de la revista "è, una revista amb accent" (1991-1993) o el de "Binissalem, revista d'informació general" (1981-1983), tot i que aquesta darrera encara comptava amb el rècord de números editats, ja que arribà a publicar-se quinzenalment. A aquest, però, l'*Arròs amb Salseta* també l'arribaria a superar.

Immersos dins el nou mil.lenni, el fet de teure mensualment la revista ens aportà beneficis, tant pel que respecte a temàtica com pel que fa a subscripcions i publicitats. Sembla com si molta gent esperàs si aguantàvem o no aguantàvem. D'altra banda, també seria dins el 2000 que ens constituiríem com a associació, passant a formar part del Registre d'Associacions del Govern de les Illes Balears. I com a tals, cal recordar que, tot i encara no estàvem constituïts, d'ençà del 1997 aquell grup de joves organitzam el Concurs de Gloses "Festa des Vermar" i el Concurs de Trepitjar Raïm, des del 1999. També organitzàrem, com a grup, una Gimcana nocturna juvenil, del 1999 al 2003, per les festes patronals de Sant Jaume. A manera de tribut al nom que ens dóna identitat, des del 2001 organitzam un dinar popular d'aquest suculent plat. En tema musical, des de fa tres anys organitzam el Concurs de Cantautors de Guitarra, i en l'àmbit polític, organitzam, cada quatre anys, el debat electoral.

Com a revista, seria el juny de 1997 quan entraríem a formar part de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca, un fet que ens suposaria molts avantatges i un cúmul de bones vibracions, sobretot podent conèixer de primera mà a molts dels col.laboradors d'altres revistes a través de les trobades que l'associació organitza, a més de comptar també amb ajudes de tipus econòmic, necessari per a la subsistència de qualsevol publicació, gràcies a la tasca i gestions realitzades per l'esmentada entitat.

Per altre lloc, seria en aquests primers anys de la década del 2000 que veurien llum les primeres portades en color, una de les aspiracions més immediates que teníem en ment, i la qual cosa, com era d'esperar, també va suposar una millora a tenir en compte. Passat un temps també tendríem l'oportunitat de publicar les primers pàgines interiors en color, en un especial de les festes de Sant Antoni. De fet, aquest especial seria la llavor del que, en aquests darrers anys,s'ha convertit cada número de l'*Arròs amb Salseta*, amb un especial de 12 pàgines en color, tant de temática local, com poden ser les diferents festes que hi ha al llarg de l'any,

Portades del març 2007 i del febrer 2009. S'hi observa el mateix disseny, amb un toc de provocació i molta presència de gent jove.

o bé, els reportatges d'àmbit balear, com el que es publicà sobre la conservació del Voltor Negre o sobre la Plataforma Baldea i la seva tasca sobre la defensa dels animals de companyia.

També seria en aquests primers anys en què apareixerien noves seccions, algunes de les quals de cert pes social, sobretot la titulada *Gent nova al poble*, tenint en compte la gran quantitat de població arribada al muncipi en aquests anys, fruit, tant de la immigració com de gent mallorquina procedent de la capital que, per motius diversos, decidí canviar-se a la vida de poble.

D'òptima es pot qualificar la situació actual, havent-se pogut augmentar el tiratge (1.000 exemplars) i el nombre de pàgines -aproximadament unes 80, de mitja-. I tot això ha tengut la repercussió corresponent al carrer, amb augment de lectors i fent possible que sorgissin nous col.laboradors i noves seccions, ambdós, aspectes sempre importants en la trajectòria d'una revista local. Pel que fa al futur, uns quants són els objectius que ens agradaria aconseguir. Així, per exemple, poder editar la revista íntegrament en color i poder arribar als 1.000 subscriptors, serien dues de les prioritats. Ara mateix comptam amb uns 550 subscriptors, als quals s'han de sumar els 80 comerços que també reben la revista i els 200 exemplars que cada mes es venen a les llibreries, xifres que suposen un total de 830 cases.

Un altre punt que resta pendent, des de fa estona, és la creació d'una pàgina web, on a part d'incloure-hi imatges i textos de la revista, també s'hi pogués publicar informació de la resta d'actes que l'associació du a terme al llarg de l'any. Com s'ha dit línies abans, els col.laboradors són un dels pilars essencials en una tasca d'aquest tipus, i, evidentment, sumar en aquest terreny també forma part tant del present com del futur més immediat.

Dies i coses, *la revolta permanent*

Pau Vadell i Vallbona

D'un inici ve l'arrel

Vivim en una societat que fa de la cultura una pràctica d'incultura. El poble català viu allunyat de la seva realitat i de les seves arrels des de fa molts d'anys. L'estultícia i el dobler fàcil, a través d'un turisme més bé depredador, ha purgat els habitants dels pobles fent-los partíceps de la gran mentida.

El fet de començar una revista en català, l'any 1988 fou un risc molt gran. El rebuig efectiu i un evident desconeixement envers la nostra llengua escrita féu difícil el camí. *Dies i coses* va néixer, primerament, com a contestació d'un fet social erroni. S'havia de crear un hàbit lector en català a través d'una petita publicació d'interès totalment local. No es podia informar de coses que es trobaven en els *mass-media* castellans, era necessària una via de notícies propera.

La revista sorgí de l'entusiasme d'un grup de joves molt preocupants pel rumb que prenia la cosa. Amb unes poques fotocòpies mal grapades es començà un projecte cultural que a hores d'ara encara porta l'engranatge ben engrassat i ha anat obrint portals i fites. En aquell primerenc número aparegut el 31 de desembre de 1987 es plantejava a l'apartat *Què podem fer de bo* una sèrie de problemàtiques -més bé inquietuds- que a hores d'ara encara no s'han resolt. Primerament s'havia de posar al seu lloc la llengua d'aquest país, malmenada i massacrada i, després de la transició "democràtica", obviada. També va néixer la idea i la necessitat de difondre una consciència mediambiental i d'ajudar, dins la mesura de les pròpies possibilitats, a projectes solidaris del Tercer Món. Pel camí s'han trobat altres fites igualment importants com és, per exemple, un interès per la nostra història i ser en tot moment útils pels veïns de Calonge -i posteriorment de tot el terme municipal de Santanyí i Felanitx- i per la gent nouvinguda. Fins ara han estat quasi 8.000 pàgines dedicades a aquesta tasca.

El suc evolutiu del grell

La revista *Dies i coses* ha tengut, al llarg de la seva vida i dels 130 números que han sortit, algunes etapes importants, sobretot lligades a la metodologia seguida per editar els diferents números. Primerament es confeccionaren dos números en fotocòpies escrites a mà, dibuixades i amb fotografies retallades i aferrades damunt DIN-A3 d'una tirada d'entre 100 i 150 exemplars. Posteriorment aparegueren, escrits a màquina d'escriure, alguns números -dels tres a l'onze- editats a la impremta Apòstol i civilitzador de Petra.

Durant 1989 s'estampà a Edicions Manacor en una aproximació als primers ordinadors.

La maquetació i el disseny de les pàgines va començar a donar una imatge més seriosa i es consolidà com a mitjà d'informació local. Passaren també per la impremta Informacions Llevant de Manacor. Des de fa ara exactament cent números, la revista s'ha imprès a Tirrena, també de Manacor; des de gener-febrer de 1993 ençà.

Les millores i els canvis han estat molts. També la tirada d'exemplars ha evolucionat i s'ha expandit a la mateixa velocitat que la revista ha anat incorporant pobles en les notícies locals i també guanyant espais en la distribució. Des de Calonge, la revista ha anat ampliant el seu radi d'influència cap als petits llogarets veïns. S'Horta, Cala d'Or, s'Alqueria Blanca, Porto Petro, Santanyí i després dins es Llombards, Cala Figuera, Cas Concos, Es Carritxó, Felanitx i Portocolom; llocs on mancava un producte d'aquest tipus. Anteriorment hi havia hagut a Santanyí el setmanari *Santanyí* durant uns pocs anys dels seixantes, i ja dins democràcia *Sal i Xeixa*, editada des del propi consistori santanyiner i *s'Escarràs* vinculada a un partit polític. Felanitx no té la mateixa situació, car existeix des de fa molts anys el setmanari Felanitx, tot i que la importància cultural de Felanitx ha acabat també formant part de les pàgines de *Dies i coses*.

Actualment tota la revista es maqueta a Calonge i després es porta en un tipus de fulls especials directament a les màquines de la impremta. És una de les feines més costoses i complicades. L'equip de redactors i col.laboradors és nombrós i prolífic, la qual cosa fa que mai surti un número amb menys de seixanta pàgines, quasi sempre arribant bé a la setantena. El tiratge és d'entre vuit-cents i els mil exemplars i la venda oscil.la entre els set-cents i els vuit-cents exemplars.

Unes branques llargues. Seccions i col.laboradors

Les pàgines de la revista es troben dividides en seccions temàtiques. A la primera pàgina una capçalera obre un debat sobre algun aspecte que està en l'ordre del dia. Una notícia local o internacional que estigui en boca de tothom. No sé per què també és freqüent el comentari del clima i algun advertiment moral. Segueix a això una quinzena de pàgines atapeïdes de fotografies i notícies breus dels pobles. Dues seccions importantíssimes d'entrevistes. *Converses amb...* o *La nostra gent*; en què es fan entrevistes vitals a persones properes. També hi ha alguna entrevista musical o artística. Reportatges varis, cultura popular, opinió, creació, història, glosa, caça i finalment una amplíssima secció d'esports. Són moltes seccions diferents que funcionen molts cops de forma autònoma.

D'aquí han sortit importants estudis sobre toponímia, història local i veritables obres literàries amb una continuïtat sorprenent, n'és un exemple la constància de Miquel Pons en els articles de memòria personal i literària, les gloses de Joan Grimalt (a) *Marines* i l'estudi d'elements arquitectònics, històrics i patrimonials de Francesc Antich. Tenen una especial autonomia la secció de caça, pàgines dirigides per Antoni Barceló, i la d'esports, dirigida per Maties Adrover.

Més recentment han aparegut seccions de creació literari com *Racó literari* o la sèrie de narracions de Pere Artigues o Tomeu Roig. També n'han desaparegudes d'altres, entre les més interessants, *Feim Dies i coses* on s'entrevistava a algú dels que feia la revista o *La nostra terra* on es va arribar a reproduir íntegrament *La catalanitat de les Mallorques* de Pere Oliver Domenge en fascicles.

També ha estat important la tasca de conscienciació mediambiental, ja sigui a través dels articles que feren molts d'anys la secció del GOB de Santanyí o bé per puntuals articles i fotodenúncies.

La revista *Dies i coses* sempre ha vetlat per la independència de qualsevol color polític, sense dir que és un mitjà "independent" que actualment és la manera d'anomenar els mitjans de comunicació que tenen intencions amagades. Les seves pàgines sempre han estat obertes a tot tipus d'opinió i de gent, tot i que la majoria dels autors dels textos publicats són especialment sensibles amb els objectius lingüístics, culturals i ecologistes reflectits en els estatuts de l'Associació Es Majoral.

Dins aquesta garriga de nom Associació Es Majoral

La necessitat de materialitzar un projecte més ferm i de dotar-se d'una estabilitat institucional i legal féu que *Dies i coses*, juntament amb altres grups de la nombrosa gent dedicada a la cultura en un petit poble com Calonge, fundàs el 22 de març 1990 l'Associació Es Majoral.

El nom de l'associació fa memòria a M. Jaume Adrover Bennàsser (1815-1896), majoral de la possessió de Pina i s'Horta. Fou un home molt pietós i savi. Tot i les múltiples accions a favor del poble que realitzà M. Jaume Adrover, vull destacar la romeria al Vaticà i unes fulles escrites per ell i que s'editaren amb el títol *Les memòries d'un majoral*. Allà, en un intent d'alçar l'esperit d'unitat del poble i la gent, diu: "Molts de pocs plegats fan molt i basta per molts, i pocs han de menester poc però fan poc i tenen poc".

L'Associació Es Majoral ha servit de marc aglutinador per realitzar aquesta tasca cultural sense ànim de lucre. El gruix de l'Associació el porta la publicació de *Dies i*

Número 75. A les portades sempre té preferència una sola imatge.

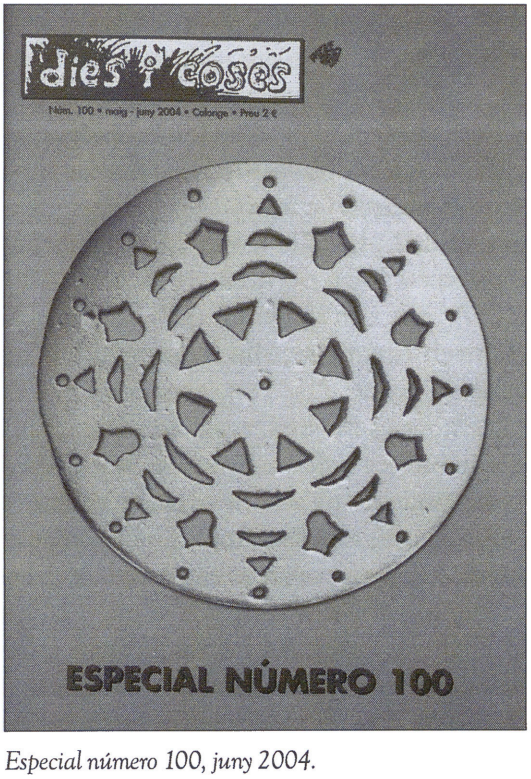

Especial número 100, juny 2004.

coses, tot i que hi ha hagut seccions diferents, com els Trescapuig, grup dedicat a l'excursionisme, ara no actiu. També el grup de ball de pagès Es Majoral que, davant la crescuda de l'agrupació, es deslligaren de l'Associació per crear una agrupació folklòrica amb el mateix nom.

Es pot dir que Es Majoral - *Dies i coses*, com a tàndem, col.laboren amb Veïns sense Fronteres i amb la Fundació Vicenç Ferrer. A part de la realització de diferents conferències sobre problemes a Burundi i altres pobles devastats per la misèria i la corrupció, tenen apadrinada na Gowramma, una nina d'Anantapur, a l'Índia.

El bessó, les publicacions

Paral.lelament a la publicació trimestral de la revista es va crear el 2001 una col.lecció de llibres d'interès local. Finalment s'anomenà *Pagofigo* per tal de recuperar aquest nom d'ocell que només es coneixia a Calonge i Cas Concos, segons el diccionari Alcover Moll. També fou tanta la coincidència, que la col.lecció va partir durant la celebració de l'any Alcover.

Un moment donat, la revista es va veure amb la necessitat d'aplegar en un volum multitud d'entrevistes disperses al llarg dels números de la publicació. Eren i són un document històric importantíssim i cabdal per conèixer el segle XX i veure què depara el XXI. Així va aparèixer un primer volum que aplegava totes les entrevistes publicades de gent nascuda entre 1867 i 1925. Es titulà *Converses amb la nostra gent*, car és la combinació dels dos títols de secció on es reproduïen entrevistes, *Converses amb...* i *La nostra gent*. El 2003 un dels integrants de la revista, Francesc Antich. hi va publicar la història del poble veí de s'Horta i de la contrada, així sorgí el segon volum *De terres de marina a la parròquia de s'Horta*.

Continuà una ingent tasca de recopilació d'entrevistes. Un tercer volum va aplegar la veu de les persones vinculades a la vida local, gent nascuda entre 1867 i 1936 Aquí cal destacar també la important tasca de recopilació de material gràfic que suposa una publicació d'aquest tipus i la funció social i integradora que té. Durant el 2009 han sortit dos nous volums; un és *75 anys de futbol a s'Alqueria Blanca 1934-2009* de Jaume Rigo i l'altre *Cala d'Or, 75 anys*, una miscel.lània de textos i fotografies que apleguen la història de la fundació i desenvolupament de Cala d'Or, primerament com a colònia d'artistes i fins a la desmesura turística actual.

L'empeltada: L'Estrella Mostrejada i com reconèixer la tasca cultural en l'àmbit local

L'entitat Es Majoral, associació que aglutina la publicació *Dies i coses*, va voler fer un reconeixement per la feina feta a tres persones destacades en l'àmbit de la cultura local. L'any 2000 Miquel Pons, cronista, Marc Vallbona, regidor de Cultura i batle de Calonge i Pep Estelrich, ànima de *Dies i coses*, foren homenatjats durant el transcurs d'un dinar dels col.laboradors. Aquest fet va crear un precedent del que, a partir de l'any 2002, va materialitzar-se en el Guardó Estrella Mostrejada al mèrit cultural. A través d'aquest reconeixement l'Associació Es Majoral-Dies i coses vol distingir a les persones que, d'una manera o altre, han contribuït en la construcció cultural de la comarca i en els valors en què es fonamenta l'associació. S'ha de dir que en moltes ocasions aquest tipus de tasca és menystinguda i poc visible dins la societat. Així, cada any s'ha concedit aquest guardó, que consisteix en la reproducció d'una

Estrella Mostrejada -element arquitectònic propi de les cases tradicionals d'entre els segles XVII i XVIII- esculpida en pedra de Santanyí i feta per Pep Estelrich. Des del 2002 ençà s'ha concedit a Jaume Serra, rector; Toni Adrover, ballador, cantador i glosador; Miquel Manresa, músic; Margalida Obrador, historiadora; Margalida Morey, activista cultural; Cosme Aguiló, filòleg; a les Monges Franciscanes de Calonge i a Miquel Adrover, dissenyador de moda.

L'any 2004, vist l'èxit dels guardons, es va crear paral.lelament el Mèrit esportiu a una trajectòria en el món de l'esport. Així s'han concedit successivament a esportistes de tots els àmbits. Encetà el futbolista Toni Gonzàlez i continuaren Toni Manresa, pilot del Dakar; Rafel Binimelis, també pilot; el Club Nàutic Porto Petro, pels campionats de rem, i Xavi Torres, nedador.

Llaurar per guaret: Reptes de futur

És molt difícil definir, dins el segle XXI, les possibilitats de la premsa local. La globalització ha optat per la seva versió més agressiva i depredadora. És obvi que les funcions inicials, les proposades en el moment de la fundació de la revista, han canviat com ha canviat el rumb del nostre país en tots els aspectes de la societat. És important reconèixer totes les persones que, voluntàriament i desinteressats, que han fet possible que *Dies i coses* hagi sortit al carrer durant aquests vint-i-sis anys d'existència. És important perquè la seva perdurabilitat dependrà de l'acceptació social que tengui la revista, però també de la disponibilitat dels mateixos redactors a l'hora de molestar-se en crear-ne el contingut.

A part d'aspectes tan arbitraris com aquests, és evident la necessària posada al dia en temes tecnològics. La disponibilitat i les possibilitats de l'aplicació de la informàtica en aquest camp ha superat el cabal humà de les petites revistes. Els *mass-media* aclaparen el mercat amb immediatesa i facilitats. Així, en l'àmbit que ens movem, hem d'apostar per la qualitat de la informació i pel tacte amb què es tracten els temes. Els grans mitjans podran fer-se ressò dels successos i d'actes socioculturals, però no entraran a l'arrel de les realitats dels pobles. La tecnologia informàtica, internet i fins el *facebook* han de possibilitar l'arribada arreu del món. La societat es mou i els seus individus cada dia viatgen més; què més gratificant saber de casa des de casa i a l'altre part del planeta? Així s'ha de fer una aposta ferm per dotar les pàgines electròniques de petites notícies actualitzades puntualment i de continguts atractius. A més a més, la següent passa en l'edició impresa és treballar la qualitat d'imatge juntament amb la proliferació d'aquestes i d'altres mitjans gràfics. Fa molts d'anys que *Dies i coses* es planteja reduir les més de setanta pàgines que es publiquen cada dos mesos per intentar publicar mensualment una revista d'una trentena de pàgines en color. Això encara no ha estat possible, però hi ha el sentiment de renovar-se o morir. Potser es podrien equilibrar les seccions i oferir, en definitiva, "la diferència" i "un somni" ajudaran (un somni com el de poeta Miquel Bauçà):

"En principi, les imatges
eren el material
des del qual hom produïa,
les abstractes."

La revista Campanet: *Història, continguts i perspectives de futur*

Miquel Vives

Els inicis (1982-1985)

La revista *Campanet* neix l'any 1982 com una iniciativa de la Delegació de l'Obra Cultural Balear a Campanet. El primer número, corresponent a març-abril, es presenta a la rectoria davant una quarantena de persones. A la presentació, Joan Pons *Amer*, el coordinador de la nova publicació, demana la col.laboració de tothom i manifesta que la revista queda oberta a totes les opinions.

Les característiques essencials de la publicació es plasmen en aquest primer exemplar: periodicitat bimestral, voluntat de ser una "revista d'informació feta pels campaneters i destinada als campaneters" i objectiu de "recobrament de la nostra personalitat històrica, cultural i lingüística", com exposa l'editorial. La línia mantinguda per la publicació fins ara s'ajusta a aquests objectius i combina la informació, l'opinió, la divulgació històrica local, tant la basada en els testimonis escrits com orals, i la promoció de la llengua catalana.

D'alguna manera, *Campanet* pren aleshores el relleu d'una iniciativa anterior, molt efímera. Es tracta de *Campanet. Hojas informativas*, una publicació de la qual només se n'havien editat uns quants números. Tot i això, al marge de compartir un afany informatiu, la diferència entre ambdues revistes és notable, sobretot pel que fa als plantejaments de recobrament cultural i lingüístic que s'han comentat abans.

En aquesta primera etapa l'organització de la revista es basa sobretot en la tasca del seu coordinador, ajudat per un consell de redacció que es va consolidant. L'edició és bastant rudimentària: es fan fotocòpies a la Copisteria Bohigas i els membres del consell de redacció i altres col.laboradors les classifiquen i les grapen.

L'octubre del 1983 la revista participa a la primera diada que organitza l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca, a Petra, i és admesa a l'Associació. Per a la revista ser-ne soci suposa poder accedir a ajudes institucionals i intercanviar opinions i estratègies amb altres responsables de premsa local. Hi té una participació activa, emmarcada en el sector de revistes "petites" i escrites en català, i que s'ha mantingut fins ara. En aquests moments, fins i tot compta amb un representant, Jaume Ordines, a la junta directiva.

Cap a la consolidació (1985-1990)

Joan Pons *Amer* abandona la coordinació a finals de 1984 i el substitueix Miquel Vives,

que coordina la revista fins el 1987, quan és reemplaçat per Catalina Vilanova. Es pot dir que en aquests moments s'ha superat la fase crítica que sol amenaçar el començament de moltes iniciatives i sembla que l'"aventura" de la revista es pot convertir en una realitat duradora. Gràcies a la consolidació de l'equip de redacció a l'etapa anterior i a una relativa millora econòmica provinent d'un lent però constant increment dels subscriptors, a la captació de publicitat i a una progressiva ajuda institucional, aquests anys els responsables es poden permetre algunes millores i iniciatives. Així, a partir del núm. 19 (març-abril de 1985), la revista s'edita en òfset a la Impremta Apóstol y Civilizador i l'octubre de 1986 s'inicia amb *Gent de Campanet*, de Damià Ferrà-Ponç, la col.lecció de monografies *Quaderns de Campanet*, de la qual se n'han editat sis números fins a l'actualitat: a més de l'esmentat, *Campanet: la Guerra Civil* (núm. 2, juny de 1987), també de Damià Ferrà-Ponç; *La música a Campanet*, de diversos autors (núm. 3, desembre de 1989); *Sa Peça. L'amo de Son Grau i es pastor*, de Pere-Antoni Reinés (núm. 4, setembre de 1991); *Els tallers d'espardenyes a Campanet*, d'Antònia Bennàsser (núm. 5, desembre de 1997), i *Llorenç Riber. De l'escola de la natura a la ciutat dels llibres* (núm. 6, octubre de 2008).

El 1987 la revista commemora els cinc anys de vida amb un número extraordinari (núm. 30, gener-febrer) i diversos actes: dues exposicions -sobre Mn. Alcover i de cartells del *II Congrés Internacional de la Llengua Catalana*-, una taula rodona sobre els quatre anys d'autonomia i un sopar amb l'actuació d'una Orquestrina d'Algaida als inicis de la seva carrera musical.

L'editorial del número extraordinari, que analitza els primers cinc anys de vida de la revista, resumeix molt bé la situació d'aleshores: "L'elaboració de la revista és, per tant,

CAMPANET

publicació de l'O.C.B. • març-abril 1.982 N-1

Campanet, portada del primer número.

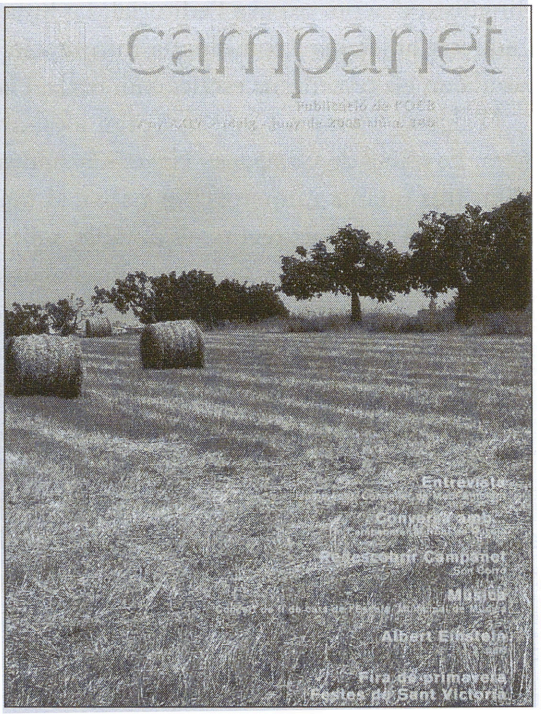

Campanet, portada 23 anys després (2005) en què s'observa més i millor imatge.

un temps robat a l'oci i un fruit de l'afecció i en té totes les conseqüències: desequilibris, falta d'estructura, poca capacitat de captació de notícies, etc." Malgrat aquesta precarietat i la manca d'infraestructura, "superada amb el voluntarisme i el sacrifici", la revista aconsegueix comparèixer a la seva cita amb més o manco puntualitat, va augmentant el nombre de pàgines i subscriptors i emprèn, com ja s'ha dit, noves iniciatives.

La maduresa (1990-...)

La commemoració del 10è aniversari de la revista amb un número extraordinari (núm. 60, gener-febrer de 1992) simbolitza la fase de maduresa a què ha arribat la publicació en aquells moments, la qual s'ha mantingut, amb els alts i baixos habituals en la majoria de les revistes locals, fins ara. El número extraordinari té 48 pàgines i la portada reprodueix una obra del pintor campaneter Pere Alemany. L'equip de redacció s'ha abocat en cos i ànima a la seva elaboració i, a més, l'aniversari té una certa repercussió a la premsa i a la televisió (per exemple, el coordinador, Jaume Morell, participa al programa de TVE-Balears *Magatzem*).

La celebració es completa amb diversos actes: una taula rodona sobre "Els mallorquins (i els campaneters) a Amèrica", amb Damià Ferrà-Ponç, Joan Buades Crespí i Sebastià Serra, una exposició sobre els 10 anys i un sopar.

El 1990, després que durant un cert temps la revista no hagi comptat amb una persona que la coordini, Jaume Morell assumeix aquesta tasca. Aquest mateix any es passa de l'òfset a la fotocomposició (núm. 48, gener-febrer) i gradualment el disseny de la publicació va millorant: a partir del núm. 115 (març-abril de 2001) la portada és a dues tintes i augmenta la qualitat del paper. Finalment, a partir del núm. 155, de novembre-desembre de 2007, la portada és de color.

En ocasió de les eleccions locals del 1991, la revista organitza un debat entre els candidats a la Batlia. Més de tres-centes persones assisteixen a l'acte i s'inicia així una tradició que s'ha mantingut en gairebé totes les eleccions locals que s'han celebrat fins a la data d'avui.

Es van succeint diverses persones en la coordinació: l'esmentat Jaume Morell (1990-1992), Antònia Bennàsser (1992-2000), Pere March (2001-2007) i Miquel Vives (a partir del 2007 fins ara). Durant la coordinació d'Antònia Bennàsser s'inicia una col.laboració amb la Fundació Joan Amengual i Pericàs, que patrocina l'edició de fotografies antigues i també la secció *El racó de la història*.

Al marge de les millores que hem anat comentant i que l'equip de redacció i diversos col.laboradors esporàdics asseguren una producció de material que permet publicar números amb una extensió mínima de trenta-dues pàgines, el major repte continua sent comparèixer a la cita cada dos mesos, amb alguns casos esporàdics de retard. L'editorial del núm. 120 (gener-febrer 2002), titulada "*Ara que tenc vint anys*", expressa aquesta capacitat de resistència: "Sortosament, l'experiència de la revista ha desarmat un tòpic habitual a Campanet segons el qual no hi ha res que duri i tothom s'arriba a cansar de fer feina per amor a l'art. Ben al contrari, la nostra publicació [...] arriba a aquest aniversari més jove que mai, amb sang renovada i ganes de viure, de millorar, de 'fitxar' més col.laboradors.".

L'any 2007, per commemorar el vint-i-cinquè aniversari, s'organitza una exposició amb les portades de tots el números durant la Fira de Maig del poble. És una manera gràfica i sintètica de resumir i mostrar una trajectòria que ja comença a ser dilatada.

La revista i l'Any Riber

La darrera pedra de toc de la revista pel que fa a la seva capacitat ha estat la col.laboració amb l'Ajuntament de Campanet i altres entitats del poble en els actes dedicats a Llorenç Riber en ocasió del 50è aniversari de la seva mort, commemorat el 2008. A part de participar en tots els actes, la revista organitza un cicle de quatre conferències sobre l'escriptor campaneter que es pronuncien a la Casa-Museu Posada de Biniatró els divendres compresos entre el 25 d'abril i el 16 de maig, amb un gran èxit de públic. Damià Ferrà-Ponç amb *"Els orígens familiars de Llorenç Riber"*, el P. Bartomeu Pericàs amb *"D. Llorenç Riber i jo"*, Damià Pons amb *"Celebració de Llorenç Riber al poble on va néixer"* i Pere Rosselló amb *"L'obra literària de Llorenç Riber"* ofereixen una visió força completa de diversos aspectes de la figura de l'escriptor. El cicle es completa amb un itinerari literari pels espais campaneters viscuts i escrits per Llorenç Riber, a càrrec de Damià Pons, que té lloc el dissabte 10 de maig.

A més d'organitzar aquests actes, la revista edita una monografia de *Quaderns de Campanet*, titulada *Llorenç Riber. De l'escola de la natura a la ciutat dels llibres*, que es va presentar a la Casa-Museu Posada de Biniatró l'11 d'octubre.

CONTINGUTS:

Mirant d'assolir els objectius

Així com ha pogut, la revista ha anat mantenint els objectius plantejats al primer número: ser una revista d'informació destinada als campaneters, amb l'objectiu de "recobrament de la nostra personalitat històrica, cultural i lingüística". Tenint en compte aquest objectiu, la revista s'ha anat estructurant en diverses seccions i amb els formats periodístics habituals: informació, opinió, articles d'actualitat, sobre història i sobre llengua, entrevistes... S'ha de dir que el pes de cada una d'aquests seccions varia a cada número i també que en alguns períodes s'han produït mancances de contingut, com és el cas de l'aspecte informatiu, que comentarem més endavant.

Una altra mancança ha estat la poca continuïtat de les seccions dedicades als joves, com per exemple unes pàgines de còmic que es varen publicar només en uns quants números i una altra titulada *De jove a jove*, que recollia entrevistes entre gent d'aquesta franja d'edat i no ha arribat a tenir la continuïtat desitjada.

Història, cultura, patrimoni arquitectònic, literatura

Un dels punts forts de la revista durant tots aquests anys ha estat la divulgació de la història del poble i els seus habitants, de la cultura popular, del patrimoni arquitectònic, etc. que s'ha concretat en diverses seccions com *Històries violentes* i *El racó de la història*, relatives a diversos períodes històriques, però centrades sobretot entre el XVII i el XIX; i la titulada *Conversa amb*, que recull un gran nombre entrevistes amb gent major del poble, les quals, al marge de la perícia personal de l'entrevistat, aporten una gran quantitat d'informació sobre la Mallorca preturística a la qual pertanyen. L'autor d'aquestes seccions és Damià Ferrà-Ponç, el col.laborador més prolífic de la nostra revista, encara que també cal esmentar Joan Buades i els seus articles sobre immigrants i viatgers il.lustres, Pere Rayó i les seves descripcions del patrimoni arquitectònic del poble, Catalina Valriu i els seus textos sobre cultura popular, etc.

Un altre indicador de la importància de l'apartat de divulgació històrica és la col.lecció *Quaderns de Campanet*, que ja s'ha esmentat més amunt. Els monogràfics d'aquesta col.lecció han anat cobrint diversos aspectes de la història social, econòmica, política i cultural més recent del nostre poble: la Guerra Civil, la Mallorca preturística, la indústria de l'espardenya, el fet musical. La literatura i la creació també han tingut cabuda a les pàgines de la revista: contes, poesies, gloses, ressenyes de llibres, etc. Fins i tot un dels monogràfics de *Quaderns de Campanet*, el núm. 4 és l'edició de diverses peces teatrals de l'autor campaneter Pere-Antoni Reynés. També cal esmentar, d'altra banda, que els darrers anys el col.laborador Ignasi Serra manté la secció *Literatura* dedicada a escriptors catalans, i que la darrera iniciativa de la revista ha estat l'edició d'un monogràfic dedicat a l'escriptor Llorenç Riber, com ja s'ha comentat en parlar d'aquesta col.lecció.

Opinions diverses

Pel que fa a opinió, s'observa aquests darrers temps un increment dels articles d'aquest tipus i també que es va obrint el ventall de temes sobre els quals s'opina. Si abans se circumscrivien a l'àmbit local, de cada vegada és més habitual que tractin qüestions més generals. A tall d'exemple, el número 156 (gener-febrer de 2008) recull set articles d'opinió, dels quals dos són de tema local: l'escut de Campanet i la recollida de fems i el reciclatge al poble, i cinc de temàtica més general: política i religió, la Llei de la memòria històrica, la família d'avui i el conflicte del Sàhara oriental, al qual se'n dediquen dos. Els darrers anys s'han incorporat les seccions *El finestró*, en què Joan Pons expressa de manera resumida el seu parer sobre una qüestió d'actualitat local, i *Un poc de tot*, un calaix de sastre on es comenten diversos temes amb frases soltes. Per acabar, cal dir que la secció de cartes al director ha anat canalitzant opinions sobre diverses qüestions, enriquint el debat sobre la vida del poble.

Informació i actualitat

La revista ha intentat en tot moment oferir informació sobre l'actualitat del poble, encara que en algun període hagi patit la manca d'un noticiari propi, suplert amb el recurs de reproduir les notícies de la premsa autonòmica en una secció titulada *Campanet a la premsa*. Això no obstant, darrerament el noticiari s'ha consolidat i ara per ara és un dels punts importants de la publicació.

Al marge de la informació que aporta el noticiari, l'actualitat ha anat ocupant les pàgines de la publicació a través de seccions com *Esports*, *El racó de l'escola*, *Església*, *Entrevistes*, *Temes municipals*, etc.

La llengua catalana

Un dels objectius bàsics de *Campanet* , la promoció de la llengua catalana, s'ha assolit, com també deu haver succeït en d'altres publicacions, sobretot amb l'ús d'aquesta llengua a tots els textos que s'han publicat. Aquest simple ús "normal" de la llengua ha familiaritzat molts de campaneters, sobretot els d'edat més avançada, amb el català escrit i en aquest sentit la revista ha estat un factor de normalització potent.

Aquesta tasca de normalització s'ha completat amb una postura clara i decidida de la revista en aquest aspecte, com no podia ser d'altra manera tractant-se d'una publicació de l'O-

bra Cultural Balear, que s'ha traduït en editorials i articles d'opinió en favor de la llengua catalana, i en seccions com *Lliçons de llenguatge* o *La llengua mossegada* dedicades a la divulgació i el comentari lingüístic.

Cap al futur

Sense caure en triomfalismes perillosos, es pot dir que en aquests moments la revista afronta amb optimisme el futur i que viu uns bons moments, amb un nombre relativament gran de col.laboradors, que en general s'hi dediquen amb feineria. D'altra banda, vint-i-set anys d'existència, quatre-cents subscriptors, una vintena de publicitats i un tiratge de cinc-cents cinquanta exemplars ens permeten estar il.lusionats i creure en la continuïtat d'una iniciativa que ha superat moments baixos, persecucions polítiques, desànims dels col.laboradors, etc.

Això no obstant, la pervivència d'una publicació com la nostra, humil, amb un públic lector que mai podrà ser molt nombrós ja que el nostre àmbit és bastant reduït, exigeix un cert suport econòmic institucional que garanteixi el que d'alguna manera és un servei de primer ordre al nostre poble: la informació local, la difusió cultural i històrica, la promoció lingüística... Aquest suport ha de ser estable i no dependre de vel.leïtats partidistes (en alguna etapa municipal la revista s'ha quedat sense subvenció per aquest motiu).

Si podem disposar d'aquest suport institucional i mantenim els nostres anunciants, pensam que la revista podrà continuar arribant als seus lectors, els quals li han demostrat fins ara un alt grau de fidelitat.

Breu història de la Revista Ressò

Antònia Sitjar Valls

Després de la desaparició de la revista *Campos*, va quedar un buit informatiu a la població, per la qual cosa un grup de gent interessada amb la premsa i la cultura del país decideix posar en marxa una nova publicació que tingués com a principals objectius: aportar vida periodística al poble amb un contingut majoritàriament local i amb una informació clara, completa i objectiva; no voler competir amb cap altre mitjà periodístic local -en aquell moment n'hi havia un altre, desaparegut fa anys-; i usar com a única llengua de comunicació la catalana -la que hem après dels nostres pares i la que feim servir sempre i en tot moment-.

El desembre de 1987 té lloc la primera reunió de les persones interessades. Les reunions continuen i es va perfilant el projecte, fins que surt el número 0 el juliol de 1988. Paral.lelament, els fundadors de *Ressò* creen la delegació local de l'Obra Cultural Balear, que es constitueix formalment el desembre de 1989, quan ja feia un any i mig que es publicava la revista.

Ressò s'associa a l'*Associació de Premsa Forana de Mallorca* des de la seva fundació. Un dels seus col.laboradors ha estat membre de la junta directiva durant un any.

Des del principi de la seva fundació i fins al número 39 coordina la publicació Joan Adrover i Mascaró, que deixa la tasca el maig de 1992 per motius professionals. Assumeix provisionalment la direcció la Junta Directiva de l'OCB Campos, que delega la tasca en Damià Huguet durant els números 40 i 41. El número següent, el 42 s'estrena com a coordinador Jaume Lladó, qui dirigeix *Ressò* fins al número 44. A partir del número 45, Josep Antoni Sala serà el coordinador, tasca en la qual continuarà fins al número 54 (novembre de 1993) quan ho va deixar per motius professionals. Llavors es decideix canviar de fórmula i formar un consell de redacció, que agafa les regnes de la publicació al número 55 i fins al moment actual ha estat format per Montserrat Alcaraz Vich, Esteve Tomàs Navarro, Pere Ollers Vives i coordinat per Antònia Sitjar Valls.

Ressò va celebrar la celebració del seu número 50 el juny de 1993 amb un acte institucional a Campos i una taula rodona al Club Diario de Mallorca de Palma, que volgué ser un homenatge a tota la premsa forana en català.

Ressò des dels seus inicis, ha seguit una línia ascendent, tant quant a difusió com en col.laboradors, i ha passat d'un tiratge de 500 exemplars als seus inicis a un de 800 en l'actualitat.

S'editen 3 números extres cada any: pel juliol, dedicat a sa Ràpita; per l'agost, dedicat a les festes de la Mare de Déu d'Agost, festes patronals de Campos, i per Cap d'Any, quan es fa un balanç de l'any anterior i s'analitzen les perspectives de futur.

Cada any, per la fira d'octubre, l'Obra Cultural Balear de Campos i *Ressò* organitzen una setmana de cuina, fruit de la qual s'edita un llibret on es recullen els textos de les conferències impartides i les receptres que s'han fet. Aquest llibre és gratuït per als socis de l'OCB-Campos.

L'OCB de Campos i *Ressò* també va editar una *Guia de carrers, empreses, comerços i professionals de Campos* que recull informació de més de 300 empreses, comerços i professionals campaners i un plànol del poble amb els noms dels carrers normalitzats, així com un estudi del clima de la comarca.

Ressò ha rebut el premi Tramuntana de fotografia en l'edició dels Premis Premsa Forana de 1992 pel conjunt de les seves cobertes.

Seccions habituals

Editorial, Diuen que...(humor i xafardejos), *Vos recomanam* (consells), *Notícies de la Sala, Local, Cartes dels nostres lectors, Notes de l'Església, Fent una volta per la vila* (entrevistes), *Opinió, Corral Mediterrani, Notícies breus, Educació, Campos d'un temps, Esports, Escrits manllevats.*

Present i futur de la revista Ressò

Els números rodons solen dur associats una idea de commemoració, d'acompliment, que ens dóna peu a tot tipus de celebracions. De caire més íntim algunes, amb transcendència pública d'altres, sempre ens conviden, si més no, a tornar la vista enrere, i contemplar, a través del temps que ha passat, els fets, les històries, els esforços, els guanys o els fracassos que ens han duit allà on som o que ens han fet ser qui som. Sol ser un moment adequat per reflexionar i per encarar el futur amb la perspectiva dels anys. Aquest és el repte que té avui la revista *Ressò* que ja ha complert el seu número 200.

Revista número 200, 22 anys després del naixement.

Nascuda gairebé al mateix temps que la delegació de l'Obra Cultural a Campos tenia tres objectius: la normalització lingüística, la creació de sentiments de poble i el foment de l'esperit crític dels campaners i les campaneres.

Si analitzam una per una aquelles fites veurem que totes, amb major o menor encert, s'han aconseguit. Hem estat capaços de sortir mes rere mes durant vint-i-dos anys intentant sempre i en tot moment mostrar l'actualitat campanera, els esdeveniments que succeïen en cada moment, hem fet més de cinc-centes entrevistes a persones o enti-

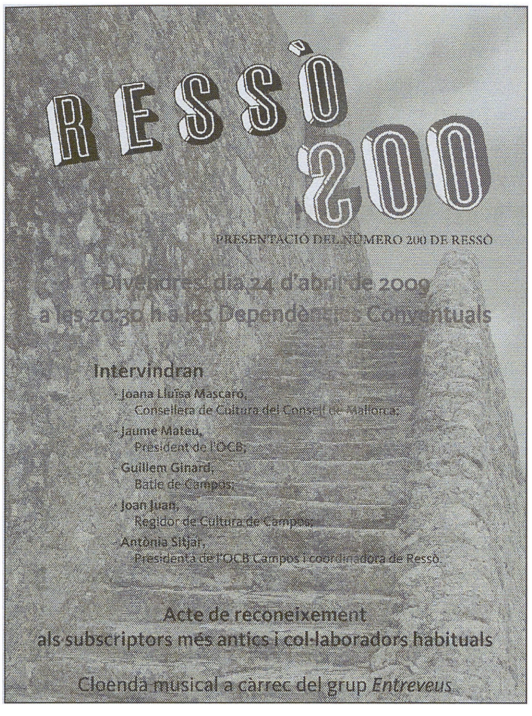

Cartell de la celebració del número 200 de la revista campanera.

tats puntals de la vila, hem cobert amb la mesura de les nostres possibilitats esdeveniments culturals, polítics, esportius, religiosos, festius. Hem escrit en definitiva vuit mil pàgines d'actualitat campanera. No hi ha hagut mai una negativa a qualsevol convit que se'ns ha fet, sempre tenint present la disponibilitat de qui la treballam, gent que no es dedica professionalment a aquesta tasca i que ho fa a hores manllevades al lleure o a la son.

Molts eren els que varen envidar i varen perdre quan pronosticaven la curta durada de la revista, però la constància ens han fet arribar on som: una fita que encara el futur amb optimisme, amb ganes de continuar i amb el sol objectiu de fer un servei al poble. A *Ressò* ha tengut i té cabuda tot tipus d'informació i opinió que segueixi les pautes bàsiques que marca la democràcia. Exemples en són les *Cartes dels lectors* on cadascú hi pot expressar el que vulgui o els *Articles d'opinió* o les *Col.laboracions*. D'una altra banda, també s'han de remarcar les sessions habituals: els *Diuen que, Vos Recomanam, Gent de la vila, Fent una volta per la vila* i tantes altres que són bocins de la nostra història local.

Moltes coses han canviat en aquest temps, de les col.laboracions pulcres fetes a mà per l'amo en Miquel Lluís amb una cal.ligrafia enèrgica, rodona, clara, o amb la màquina d'escriure *Olivetti* del nostre estimat Damià Huguet sempre amb les seves col.laboracions assenyades, prudents, sàvies fins a la compra del nostre primer ordinador *Macintosh* en què picàvem tots els articles enviats. D'aquí passàrem als disquets i actualment ja tenim el llapis de memòria. Hem millorat en aquest sentit.

Com qualsevol iniciativa *Ressò* ha tingut errades i encerts, alts i baixos, però s'ha anat consolidant fins a arribar a ser la publicació campanera de més llarga durada en el temps i amb un tiratge 800 exemplars que es manté. Tot això, no és fruit de la casualitat, són hores i hores de persverança i aplicació. *Ressò* és una mostra del que es pot fer sense molts més recursos que creure en allò que es fa, i amb l'esforç, sovint desmesurat, dels que cada moment hi han estat engrescats.

Encaram el futur amb optimisme i amb la mateixa il.lusió que anys enrere, tan sols demanam per part de les institucions ajudes per poder tirar endavant i seguir oferint aquest servei al poble.

Història de la revista Can Picafort

***Fèlix Estelrich,** director*

La revista *Can Picafort* va començar l'any 1980; el primer número s'editià el primer de desembre de l'any esmentat. Els primers sis números anaren de vuit a vint pàgines. La revista va esser fundada per **Félix Estelrich Dalmau** i **Nicolau Pons Llinás**. Les dificultats evidentment foren moltes, tant de l'ordre econòmic com d'organització. Al mateix temps, va sortir l'Associació de Son Bauló la qual ha tingut una forta col.laboració amb la publicació durant aquests anys.

Anomenarem quasi tots el col.laboradors que figuram sota la direcció i agraïm sinceramente a tots aquells anunciants que han fet possible amb els seus mitjans econòmics, que la revista hagi aguantat vint-i-nou anys.

CA'N PICAFORT

BOLETIN DE INFORMACION Y CULTURA / Núm. 1 / Diciembre 1980

Redacción y Administración: Carretera Santa Margarita, s/n.

Imprenta Politécnica. Troncoso, 3. Teléfono 21 26 60. Palma de Mallorca / Depósito Legal P. M. 404-1980

BON NADAL

I BONES FESTES

EDITORIAL

Como podemos observar en la fotografía de Ca'n Picafort, las casas.

Revista Ca'n Picafort, primer número.

Així, tenim present la feina feta per: **Associació de Son Bauló, Escola Graduada Mixta, Parròquia, Associació Hotelera, Associació de Propietaris i Residents, Club Nàutic, Club Hero de Santa Margalida** i, particularment, a: **Joan Bergas, Tomeu Tous, Antonio Roig, Rafael Maimó, Tomeu Lliteras, José Escalas, Miquel Capó, Francisca Tugores, Toni Cantarellas, Margalida Portells, Cati Serra, Irene Mas, Pere Mas, Pep Tauler, Kika Mas, Sebastià Rossellò, Jaume Estrany, Kika Tauler, Jaume Ramón, Nofre Plomer.**

I mitjançant pseudònims: **En Pere de s'illa des porros, en Joan de sa Barca, en Pep de sa Saa, Anavi, Llevant.**

Va passar el temps fins el juny del 1985, en què es publicava una revista cada dos mesos i un poc abans es va canviar a mensual.

En el número 36 hi va haver canvi de direcció, ja que **Epifanio Ibañez** i Nicolau Pons donaren una nova empenta a la revista. Aquesta situació va durar fins a l'agost de 87, núm. 63. En aquestes hores, Nicolau Pons va emprendre la tasca totsol i així fins el desembre del 95, en què volem fer menció de Mateu Ferrer, com a secretari de Nicolau Pons, perquè ell entrà com a director en el núm. 162, el maig del 96; i la revista tenia unes 36 pàgines.

La tasca de **Mateu Ferrer Servera** va durar fins el juliol del 2002 i editant el núm. 232.

2002. Número 232 dedicat a la inauguració del passeig de Son Bauló.

Hem de dir que Mateu Ferrer avui forma part com a periodista del Diario de Mallorca, i creiem que ha estat el més professional des d'aleshores.

Durant 17 mesos la revista quedà aturada, ja bé pel cansament dels qui duien les regnes de la informació o perquè canviaven d'activitats i obligacions.

D'aquesta manera, el gener del 2004, **Félix Estelrich Dalmau** i un bon grup de persones desitjoses de recuperar la revista, tot escoltant les peticions del poble, tornaren fer sortir a llum de les mateixes arrels la informació i la cultura de Can Picafort, Santa Margalida i Son Serra de Marina. Així resava la primera editorial:

"Jo no seré una papallona blanca que aleteja de flor en flor esperant una recompensa, comunicant la innocència ala gent o a la crítica ambigua. Som com l'aigua, com la vida d'un poble. Som part dels dies trists i feliços, i també d'aquells que neixen estabornits i que el sol neteja i torna esplendorosos. Hi ha gent que m'estima, altres que m'adien, però som part de la seva història. He dormit durant un temps, no sabia per què, "per ventura" el cansament, la rutina, etc. He vist néixer altres revistes, i també les he vist sucumbir.

Jo som Can Picafort, *que nasqué el Nadal de l'any 80 i era com un ocell adormit que torna a prendre forces, amb el remoreig dels pins i de la mar, cantaré les vostres melodies i entre tots anirem fent que el nostre poble encengui noves il.luminàries donant una informació més àmplia.*

Fins al 2009 s'han publicat cinquanta-set exemplars més, que formen part de la nostra història canpicafortera, especialment, i del municipi de Santa Margalida. El futur no podem saber quin serà, però al nostre grup ens agradaria que la revista visqués almenys com una persona adulta. En comparança, encara és jove; ara té, per dir- ho d'aquesta, forma de 29 anys. I pot sobreviure,si no l'agafa la grip A , per ventura quaranta més.

Premsa Forana de Mallorca. Curs 2007/2008

PENSAMENTS

El primer pensament va esser formar la unitat de diverses cultures que existien a Can Picafort i que encara perseveren . *El segon pensament*, influir perquè la gent pogués expressar les seves idees dins la gestió pública i, naturalment, formar part de la millora del servicis que pot donar l'Ajuntament, que és el recaptador dels imposts. I *Tercer*, donar-nos a conèixer els uns amb els altres.

Bé idò, podem dir que el primer és molt difícil de consolidar a causa de l'extensió dels terreny edificats, que d'un cap a altre com tres kilòmetres, i també perquè els visitants i residents d'altres pobles, a l'hivern, deixen els carrers quasi buits. Això afavoreix l' individualisme.

El segon objectiu és ben possible que ens hi hagem acostat. Tot el poble ha pogut manifestar les seves opinions en aquest mitjà de comunicació, unes amb molt d'encert i altres per ventura no tant. L'Ajuntament podria haver fet molt més pels tres nuclis urbans, però les rancúnies d'un partit amb l'altre i l'ambició d'obtenir beneficis propis mitjançant la gestió pública no ha aconseguit el millor per al nostre municipi. L'endeutament és molt i gairebé arriba al sostre. Si bé amb trenta anys s'han fet moltes millores, entre el Govern i L'Ajuntament, no tot és negatiu.

Foto guanyadora de X Convocatòria dels Premis Periodístics.

El tercer objectiu crec, segons la nostra opinió, que s'ha complit almenys en un vuitanta per cent. Els qui han volgut participar en la revista sempre han tingut les portes obertes. Per la gent i també pels polítics són més agradables les alabances que les crítiques. Així és la vida i sempre ho serà, veiem la gepa dels altres però no veim la nostra.

Ara duim 289 publicacions.

25 anys de Cap Vermell *+ ...*

Equip de redacció

Resum

Per a fer aquesta comunicació hem partir d'una altra que varen fer l'any 2000 amb motiu de les I Jornades d'Estudis Locals a Capdepera. En aquells moments la nostra revista era una de tantes que participaven del projecte de Premsa Forana de Mallorca i del món de la premsa local escrita. Aquell projecte va durar cinc anys més. Cinc anys en què la revista guanyà en qualitat d'impressió i de continguts. Però en complir els vint-i-cinc anys l'equip de redacció -el minso equip diríem- vàrem decidir que *Cap Vermell* havia complit el seu cicle i que era el moment de plegar les veles. Així ho férem.

Però vet aquí que les coses no són tan simples com un sí o un no. Un bon dia un company (escoltats els motius del nostre cansament) ens plantejà la idea de muntar un diari digital. Després d'uns mesos de dubtes, sortia la plana www.capvermell.org en format de proves... i encara segueix activa. Els nostres nombrosos lectors, de fet, superen de molt les expectatives més optimistes, i ens donen coratge per seguir en aquesta nova singladura.

Ara us farem cinc cèntims de la nostra trajectòria, dividits en la primera etapa de format paper i la següent digital. La primera etapa està estructurada amb les seccions de la revista.

A mode de Portalet

La tradició d'una premsa local o comarcal es remunta, a Mallorca, al segle XIX. Com a publicació de major antiguitat hi trobam l'il.lustre *Diari de Buja*, fundat pel Pare Miquel Ferrer l'any 1812, amb un caire clarament absolutista. Aquesta revista conegué una segona etapa de vigoria entre 1978 i 1983, en què va tornar a desaparèixer. Un altre cas de longevitat el constitueix el setmanari *Sóller*, fundat per Joan Marquès Arbona l'any 1885, amb més d'un segle ininterroput al servei de la informació local. Més jove però també amb una ja llarga existència, el *setmanari d'interessos locals Felanitx*, és una publicació que va néixer de la mà del partit polític CEDA, l'any 1935, per tal de fer contrapès al setmanari d'esquerra *El Felanitxer*. Avui se segueix publicant, per bé que ara reflecteix la pluralitat ideològica del poble. Tant a Felanitx com a Inca, Andratx i Manacor, ja s'hi publicaven revistes a finals del XIX.

Quedi clar, doncs, que la premsa local no és un fenomen nou, aparegut a l'escalfor de la democràcia. Ara bé, sí que és cert que la superació del règim dictatorial significà, en el seu moment, una revifada considerable d'aquest tipus de publicacions que, a més de fer de ressò de l'actualitat en els seus àmbits respectius, han significat una aposta decidida per la recuperació del català com a llengua vehicular. En aquest sentit, és indubtable que aquest tipus

de premsa ha contribuït no poc en el procés de normalització lingüística que, amb alts i baixos, s'intenta tirar endavant. Avui són més de 40 els periòdics que es publiquen, la majoria de caire mensual, alguns, de quinzenals, i uns pocs, setmanaris, com els al.ludits *Felanitx* i *Sóller*, o com el nostre *Faxdepera*.

La veritat és que, en molts de casos, la subsistència d'aquestes mitjans de comunicació escrita ha estat ben precària, i la seva aparició, desaparició o reaparició s'han succeït amb gran freqüència. Sovint han depès de la bona voluntat d'unes poques persones i del que més han freturat ha estat d'una estructura mínimament coherent. No hi ha hagut esperit empresarial i sí el desig d'oferir un servei, a despit de la viabilitat econòmica del projecte. Amb tot, l'aparició de nous mitjans tècnics, amb la informàtica en primer terme, han alleugerit enormement la tasca de confecció de les revistes alhora que en milloraven les prestacions, molt especialment pel que fa a la seva presentació.

De la proliferació de noves publicacions va néixer la necessitat de constituir una associació que agombolàs aquelles que, voluntàriament, s'hi volguessin adherir. El 13 d'abril de 1978 a Sineu s'hi reuniren els representants de les revistes *Apóstol y Civilizador* (Petra), *Dijous* (Inca), *Felanitx*, *Manacor*, *Perlas y Cuevas* (també de Manacor) i *Sóller*, les quals, amb la publicació d'una editorial conjunta ("Els pobles de Mallorca davant l'Autonomia"), manifestaren, en certa manera, la seva voluntat de trobar punts de coincidència quant a les finalitats, problemes i solucions que els eren comuns. A una segona trobada celebrada a Manacor el dia 10 de maig del mateix any s'hi afegiren *Flor de Card* (Sant Llorenç), *Bellpuig* (Artà) i *Vora Mar* (Peguera) i en sortí un altre editorial conjunt titulat "Premsa comarcal", en què es justifica aquest tipus de publicacions i se'n treuen algunes conclusions per a la seva supervivència.

El 12 de juny, a Inca, s'hi celebrà la tercera trobada, molt important en el sentit que el nom de *premsa comarcal*, nom amb què aquests mitjans havien estat coneguts fins aleshores, fou substituït pel que, d'aleshores ençà, els ha donat nom: *Associació de Premsa Forana*. Curiosament, aquest nom, acceptat per tots els presents a aquella reunió, fou proposat pel representant de la revista *Vora Mar*, que no era altre que el gabellí Pere Orpi Ferrer.

Després de successives reunions, trobades i diades, el 23 de febrer de 1980, a la fi, l'Associació va constituir, a Inca, la seva Junta Promotora i va aprovar els Estatuts, els quals, amb l'autorització prèvia de les autoritats governamentals, entraren en vigor el dia 27 del mes de març. Dos dies abans se n'havia elegit la primera Junta Directiva. El dia 14 de maig del mateix any, s'aprovà el projecte d'escut de l'Associació, que consisteix en el nom de Premsa Forana enquadrat dins el perfil de Mallorca, i es va acordar que totes les publicacions el posarien a la seva capçalera, en lloc preferent. Actualment, n'és president Miquel Company Florit, de la revista *Mel i Sucre*, de Sant Joan, i abans ho foren Santiago Cortès, Biel Massot i Carles Costa.

L'Associació compta amb seu pròpia en el carrer Princesa, de Sant Joan. Aquesta casa fou inaugurada el dia 4 d'abril de 1992. D'altra banda, es té oberta una plana web pròpia (www.premsaforana.com).

Des de la seva fundació, l'Associació ha celebrat dos congressos. El primer va tenir lloc a Cura, els dies 29 i 30 de novembre, i l'1 de desembre de 1985. El segon s'ha desenvolupat ben recentment, els proppassats dies 27 i 28 d'octubre, i s'hi ha debatut el present i el

futur de les publicacions locals, els problemes de caire legal, financer i fiscal, i els reptes dels nous sistemes de comunicació, com és ara internet.

De la pàgina web de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca en transcrivim el següent paràgraf, prou eloqüent: *"El tiratge global relatiu d'aquestes publicacions –considerant-hi un sol número de cada publicació per mes– és de 60.000 exemplars. El tiratge global real –considerant-hi tots els números que surten mensualment– és de 95.000 exemplars. Per tant, d'acord amb aquesta xifra, la difusió periòdica, en relació amb la població dels municipis on s'edita, passa el 60%. Tot i la seva experiència, l'APFM és, encara, un espai comunicatiu bastant ignorat en sectors allunyats del seu origen. Tenim, actualment, mostres de sorpresa davant el potencial que representen les quasi 50 publicacions de la part forana de Mallorca, entre altres coses se n'ha menysvalorat las realitat i el cabal comunicatiu en la nostra llengua. No obstant això, el camí que tenim davant no és gens fàcil. Les nostres publicacions, per millorar la seva gestió i poder ser més competitives, han de respondre als reptes de les noves tecnologies, i la gent que hi treballa, haurà d'aplicar uns coneixements, tant teòrics com pràctics, més actuals per afrontar els canvis que es presenten a final de segle".*

Portada Cap Vermell número 236, any 2000, 20 anys després del primer número.

Un Cap Vermell

Dins el brou de cultiu de finals de la dècada dels 70, ple d'esperances i de possibilitats quant a una llibertat d'expressió fins aleshores bandejada, no ha de venir de nou que a Capdepera també hi trobàs agombol una nova publicació de les característiques que hem vingut expressant: d'àmbit local, amb el català com a llengua vehicular i amb vocació de pluralitat ideològica. *Cap Vermell* fou el nom que els promotors de la idea varen escollir, després d'haver-ne eliminats d'altres com "Castell", "Castell de Capdepera", "Es far", "Capdepera", etc. Es va escollir un topònim que tothom de per aquí fos capaç d'identificar i d'assumir com a propi, sense que, per tant, ningú no se'n sentís exclòs.

Així, per tant, el mes de desembre de 1980, naixia *Cap Vermell*. Això significa que la revista és a punt de complir el seu vintè aniversari. El grup de persones que integraven el col.lectiu que va donar a la llum el primer exemplar de la publicació l'integraven: Joan Nebot (a) Rai, Biel Pérez, Àngel López, Miquel Flaquer, Cati Bel Cursach, Margalida Rexac, Ani Muñoz, Mari Germa Melis, Joana Colom, Jaume Fuster, Maria del Carme Fuster, Vicenç Nadal, Maria Vives i Antoni Garau. D'aleshores ençà, moltes més de cent persones, en un moment o altre,

hi han posat les mans. Després d'un període de rodatge, va passar a integrar-se a l'Associació de Premsa Forana de Mallorca, a finals de 1982, i d'aleshores ençà, n'ha estat membre de manera ininterrompuda.

Per tal d'obviar problemes, i mentre es decidia la constitució d'una associació que li donàs aixopluc, la revista va sortir al carrer com a Butlletí de l'Obra Cultural Balear, la qual ens ha vingut oferint cobertura legal fins avui. Però aquest és un aspecte que també és a punt de superar un estadi d'inèrcia que ja s'ha perllongat massa. Han hagut de passar vint anys, però els estatuts de l'Associació Cultural *Cap Vermell* avui ja són una realitat: en el mes d'octubre de 1999 foren aprovats per la Conselleria de Presidència del Govern de les Illes Balears, i es troben inscrits en el corresponent registre d'associacions. De manera que ja es compta amb tots els requisits per a un funcionament absolutament autònom. En tot cas, però, seria injust donar la impressió que l'Obra Cultural Balear ha suposat cap mena d'entrebanc a la nostra total i absoluta llibertat d'acció, sinó tot al contrari.

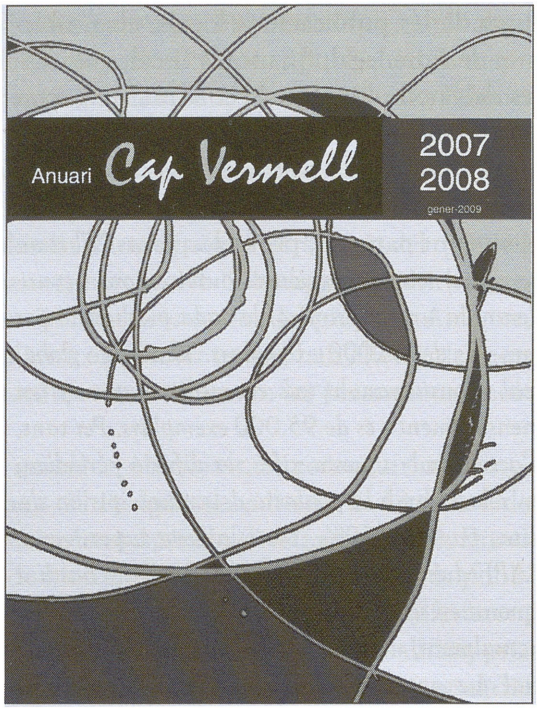

Portada del anuari Cap Vermell, ja a l'era digital, en què només publiquen un cop a l'any en paper. La resta de l'any ho fan al portal digital.

Cap Vermell va néixer amb voluntat de servei i mai amb afany de lucre. *"No és necessari dir-te que tenim tan bona voluntat com manca d'experiència en aquestes tasques. Només amb la col.laboració de tots podrem tirar endavant"*. Aquestes són paraules del número 0, d'aquell desembre de 1980.

D'aleshores ençà, aquesta revista ha passat per distintes vicissituds i etapes, per moments certament crítics i per punts d'eufòria no sempre justificada. Hi han col.laborat una gran quantitat de persones, com es veurà en l'apartat corresponent, i s'ha mantingut un nombre de subscriptors que sempre ha permès la subsistència econòmica, tot i que hi ha hagut cicles de gran precarietat. Incidint en aquest aspecte, una de les característiques de *Cap Vermell* ha estat la de no acceptar i, per tant, no inserir publicitat comercial, com una forma d'independència econòmica, que s'ha entès com una forma d'independència editorial. Solament s'han publicat anuncis de caire institucional, gairebé sempre per mitjà de convenis establerts per l'Associació de Premsa Forana.

La qüestió de la publicitat s'ha vengut replantejant periòdicament. D'una banda, tots els qui han anat passant per *Cap Vermell* han mantingut amb un cert orgull la no dependència de la publicitat per al manteniment de la revista. De l'altra, però, adesiara han pensat que era una llàstima desaprofitar una possible font d'ingressos que permetria millorar el producte en l'aspecte formal: millor impressió, portades en color, etc. Així, complits els vint anys vàrem decidir canviar de rumb. Acceptar publicitat, instaurar els premis *Cap Vermell*, fer la revista més atractiva...

Col.laboradors

Persones que, durant els vint anys de vida de *Cap Vermell*, han col.laborant amb la publicació, ja sigui en tasques de redacció, de muntatge, de distribució, o d'altra naturalesa qualsevulla:

Cosme Aguiló
Antoni Alcover
Gabriel Alomar
Pere Joan Amengual
Antoni Amorós
Francesc Avellà
Maria Nieves Barragán
Manuel Bauçà
Gabriel Bibiloni
Nadal Bernat
Pepeta Bestard
Isidre Boné
Pep Bordoy
Joan Cabot
N. Casellas
Bartomeu Català
Irma Cavaller
Luís Cerrada
Joana Colom
Joan Coll
Miquel Company
Pere Cortada
Joan Cursach
Domingo Chaparro
Antònia Del Río
F.G.Díaz
Ramon Draper
Joan Espiritusanto
Pere Estelrich
Felip Esteva
Maria Antònia Fernández
Miquel Ferragut
Jeroni Ferrer
Sebastià Ferrer
Maria Bàrbara Ferrer
Maria Teresa Flaquer
Miquel Àngel Flaquer
Miquel Flaquer
Gabriel Frontera
Jaume Fuster
Maria del Carme Fuster
Pere Fuster Nadal
Pere Fuster Servera
Paco Galian
Josep Gallego
Maria Rosa Galmés
Antoni Garau
Bartomeu Garau
Climent Garau
Mateu Garau
Antònia Garcia
Andreu Genovart
Antoni Gili
Mateu Gili
Maria Antònia Gomis
Francesc Grimalt
Antoni Guiscafrè
Gustavo
Antònia Juan
Joan Huget
Berta Liesegant
Àngel López
Manuel López
Joan Llabrés
Bàrbara Lliteres
Joan Llull
José Luís Martín
Josep Massot i Muntaner
Gregori Mateu
Coloma Mayol
Colau Mayol
Antoni Melis
Magdalena Melis
Maria Àngela Melis
MariGerma Melis
Isabel Moll
Ani Muñoz
Maria Antònia Nadal
Vicenç Nadal
Antoni Navarro
Joan Nebot "Rai"
Pere Orpi
Joan Pascual
Miquel Pascual
Antoni Perelló
Miquel Perelló
Gabriel Pérez
Miquel Piris
Josep Pizà
Carme Planells
Nicolau Pons
Tomeu Puig
Joan Pujadas
Luís Rama
Antonio Rodrigo
Antoni Riutort
Isidor Rodríguez
Joan Manuel Rosa
Josep Rubio
Pere Sancho
Pere Sampol
Joan Sancho "Coll"
Miquel Sbert
Josep Segura
Jaume Servera
Joan Servera
Joan Simonet
Llucià Sirer
Pep Terrassa
Gabriel Torres
Magdalena Tous
Llorenç Tous
Rafel Umbert
Rafael F. Ungil
Dolores Vázquez
Antònia Vila
Loli Vivancos
Colau Vives Maria Vives

Les seccions

Al llarg dels vint-i-cinc anys d'existència, *Cap Vermell* s'ha conformat de nombroses seccions de vida més o menys efímera. Algunes, però, són gairebé tan velles com la revista. D'unes i d'altres en feim un repàs:

- ***Agenda de la Vila***: Resum mensual de dades demogràfiques.
- ***Avui amb...:*** Llapis, tinta, tinter fou l'inconegut autor d'una notable secció en què s'hi esbrinaven qüestions pedagògiques i relacionades amb l'ensenyament. Va aparèixer entre el març de 1984 (núm. 39) i juny de 1986 (núm. 51).
- ***Batec:*** Columna d'opinió, especialment de tema polític, que es publica sota el pseudònim de Tres i no res. Es publica des de febrer de 1993, sense interrupció.
- ***Capdepera fa un raig d'anys***: Recopilació de notícies en relació al nostre poble aparegudes a la premsa de principis de segle. A cura de Nicolau Pons.
- ***Cartes a Cap Vermell***: S'hi recullen, quan n´hi ha, escrits dels lectors.
- ***Contes des Padrí Maleter:*** Rondalles i narracions d'en Sebastià Ferrer "Maleter", per a un públic infantil, escrites d'acord a les formes lingüístiques més nostrades. Es publiquen intermitentment.
- ***Conversa:*** Entrevistes amb persones del poble, o que hi estan relacionades. A vegades apareix sota altres títols, com "Entrevistes", "Avui parlam amb...", etc. No surt sempre.
- ***D'en temps primer...:*** Fotografies del passat del poble, comentades.
- ***Des del Castell amb amor:*** *Cap Roig* fou qui signà aquesta secció de crítica de la vida municipal, especialment referida a l'Ajuntament; escrita en clau d'humor entre el núm. 47 (novembre 1984) i el núm. 87 (març 1988).
- ***El temps, el nostre temps***: Secció meteorològica que Joan Espiritusanto va realitzar, amb gran acceptació, entre el febrer de 1992 i l'agost de 1996.
- ***Es ca que menja globos:*** Un altre dels "guadiana" de *Cap Vermell*. Apareix quan Déu vol. Fina ironia a càrrec de Joan Jesús Rexach, Pere Fuster i Jeroni Ferrer.
- ***Esports***: Secció intermitent, que s'ha publicat en diverses etapes. Actualment no apareix.
- ***Fil per randa***: Aproximacions de Llucià Rinyon al món de la política i l'economia, des d'una visió mordaç i intel.ligent i contruïdes en una prosa personal i farcida de sentit de l'humor. La secció apareix quan l'autor està de saba, sense cap regularitat.
- ***Història de Capdepera:*** Entre el mes de juny de 1982 (núm.18) i el setembre de 1985 (núm.57), *Cap Vermell* va publicar aquesta interessant i personalíssima visió del nostre passat, escrita per Joan Sancho (a) Coll. Aquest gabellí, que com dèiem aleshores, "tenia molta lletra", va morir a l'any 1956, i foren els seus descendents els qui ens feren arribar el manuscrit original per a la seva publicació.
- ***L'esvoranc***: Secció signada per Joan Rai, en què, de forma literaturitzada, l'autor es referia als temes més punyents que afecten la societat gabellina. La magnífica prosa de l'autor en feia un espai sempre cercat pels lectors. Es va publicar des del primer número fins al novembre de 1983 (núm.35).
- ***Llengua amb tàperes***: Col.laboracions de Jaume Fuster sobre qüestions de caire lingüístic, especialment referides a les tasques de normalització. Es va publicar entre 02/95 i...
- ***Materials per a la nostra història***: Aquesta fou la primera gran aportació de Pep Ter-

rassa, en forma de recerca del nostre passat, i on posà a contribució de *Cap Vermell* la seva capacitat com a investigador i com a analista de la realitat gabellina. Va començar a aparèixer en el núm. 3 de la revista i es va perllongar fins al núm. 58 (octubre 1985).

- ***Medi ambient / Natura / Història / Personatges / Cultura / Informe...:*** Aquests títols tan genèrics i tan diversos, que abasten tan molt i que, en molts de casos poden significar tan poc, així com moltes d'entregues sense títol específic, donen una idea de la tasca monumental d'en Pep Terrassa, una tasca en què ens hi ha encabit tota una sèrie de magnífiques aportacions per ajudarnos a conèixer una mica millor la pròpia realitat.
- ***Monòleg amb l'estel de l'auba:*** Secció també de Joan Rai, de característiques paregudes al ja esmentat l'Esvoranc. Es va publicar entre desembre de 1983 i desembre de 1985.
- ***Per què?:*** Secció de la primera època de la revista. S'hi plantejaven preguntes sobre qüestions d'actualitat, deixant la resposta a l'aire.
- ***Pes cap que crema:*** Una mateixa pregunta a distints personatges, que donaven la seva opinió sobre temes d'actualitat. Fa temps que no apareix, tot i que no es considera una secció exclosa.
- ***Plaça des Sitjar:*** Noticiari local. És la secció més antiga, ja que va néixer amb la revista, en el primer número del desembre de 1980, i d'aleshores ençà no ha deixat de publicarse.
- ***Portalet:*** Editorial de la publicació. Va començar a publicarse sota aquest títol pel juny de 1983 (núm. 30), amb motiu de la recuperació del Castell, i d'aleshores ençà s'ha mantingut ininterrompudament. Abans, l'opinió del consell de redacció, quan apareixia, ho feia, simplement, sota el títol d'"Editorial".
- ***Sons:*** Informació i comentaris musicals, especialment referits als esdeveniments d'aquesta naturalesa en el nostre poble. N'és responsable, des del mes de maig de 1998, Berta Liesegang. El precedent el trobam en la secció Sons i Renous, ja desapareguda, que signava Maria Antònia Gomis.
- ***Tornemhi, tornahi:*** L'únic concurs digne d'aquest nom endegat mai per *Cap Vermell*. Va aparèixer a la primera època de la revista.
- ***Un peu per a aquesta foto:*** Breu comentari d'una fotografia, referida a algun aspecte de l'actualitat.
- ***Flora nostra:*** Presentació d'endemismes botànics de Capdeepra i Mallroca a càrrec de Felip Esteva.

Altres seccions que ja no es publiquen (20 aniversari):

- ***Així va el món***
- ***Cap Vermell proposa i l'Ajuntament disposa***
- ***Cossetes*** - Pixatinters
- ***Dècimes afuades*** - Es pastor de son Perdiu
- ***Diàleg amb l'amic*** - Això era i no era
- ***El planeta verd***
- ***Els pensadors*** - Antoni Riutort
- ***Els savis*** - Pere i Carme
- ***El temps de les baldufes*** - Joan Rai

- *En cos de camisa* - Llucià Sirer
- *L'embaulat* - Joan Rai
- *Gavadals de tendresa* - Joan Rai
- *Grumallons*

Imatges

- *La cuina d'Antoni Navarro*
- *L'ajuntament informa*
- *La Sala*
- *La Vetleria* (obra de teatre) - Joan Rai
- *Les torres de la marina*
- *Noces de foc i sang* - Joan Rai
- *Normalitza, tu que pots* - Jaume Fuster
- *Passatemps*
- *Per la pau, ara* - Gori Mateu
- *P'es forat de sa plaça*
- *Racó dels majors* - Joan Pujadas
- *Sons i renous* - Maria Antònia Gomis
- *Tornemhi, tornahi* - (concurs)
- *Teatrades* - Antoni Perelló

Fites

El primer número

Amb motiu de la festa de l'Esperança de 1980 va aparèixer el primer número, el dit número zero, de *Cap Vermell*, que es va repartir entre la gent que davallava de la processó i que va tenir una molt bona acollida. Era un exemplar que -els qui en teniu la col.lecció ho podeu comprovar- havia estat fet d'una manera molt precària, sense mitjans de cap tipus, però amb tota la il.lusió del món.

Màquina elèctrica

Els dos primers anys de *Cap Vermell* foren d'una realització purament artesanal. Es picava amb una màquina d'escriure normal i corrent i es muntava sobre una plantilla, a força d'estisorades. Quan no sobrava material en mancava, i sempre s'havia d'encabir en una paginació predeterminada.

El desembre de 1983, l'Associació de Veïns de son Moll va regalar a la redacció una màquina d'escriure elèctrica, amb marginació a la dreta, i distintes *margaritas*, que permeteren jugar amb distints tipus de lletra i, per tant, millorar considerablement la presentació. Amb tot, el muntatge se seguia fent a mà, tallant i cosint a fi de quadrar el número.

Interrupció de la publicació

Entre els mesos de juliol i novembre de 1991, *Cap Vermell* va tancar les portes, fruit d'una crisi de l'equip de redacció. La revista va reaparèixer en el mes de desembre del mateix any.

Quinzè aniversari

Amb gran modèstia, celebrà *Cap Vermell* el quinzè aniversari. Una festeta a l'Ajuntament, el dia 27 de gener de 1996, amb exposició d'algunes de les portades més il.lustratives, unes gloses, una tortada i una copa de cava per a recordar l'efemèride.

Informatització

A partir del número 128, en el mes de març de 1992, *Cap Vermell* entrà a formar part del món informàtic. I s'ha de dir que allò fou una alliberació: s'havien acabat els muntatges manuals, inacabables; s'havia acabat la limitació tipogràfica; s'havia acabat la prehistòria. Els ordinadors, un món de possibilitats il.limitades, passaren a constituir la nova i imprescindible eina de treball. Avui, amb internet, el futur toca la porta de totes les publicacions, grosses i petites. No hi podem girar l'esquena.

Vintè aniversari

Cap Vermell instaurà el premi *Cap Vermell* per a retre homenatge a persones i institucions que, desinteressadament, han fet feina pel poble de Capdepera. Els mateixos lectors farien les nominacions i votarien, però aquest primer premi va ser atorgat (per decisió unànime de l'equip de redacció) a Joan Rai.

Vint-i-cinquè aniversari

El vint-i-cinquè aniversari el visquérem d'una forma especial. Férem molta feina en una edició especial, l'edició d'una làmina, l'organització d'una festa i una exposició a Can Creu d'Inca Va ser el nostre acomiadament. Decidírem acabar l'any, però la decisió estava presa.

Números extraordinaris

- Amb motiu del número 100, en el mes d'abril de 1989, la revista va presentar el seu primer extraordinari, amb 40 pàgines, però sense cap contingut especial. El "Portalet" feia referència a l'esdeveniment. L'equip de redacció va celebrar l'esdeveniment amb una tortada que li regalà Pastisseria Vila.
- Igualment, per tal de commemorar el 10è aniversari de *Cap Vermell* (desembre de 1980), aparegué un número especial, que presentava la característica de comptar amb les dedicatòries d'Antoni Alcover, Josep Gallego, Gustavo, Pere Cortada, Pere Orpi, Antoni Riutort, Joan Servera, Llorenç Tous, Antoni Garau, Pere Terrassa, Llapistintatinter i l'equip de redacció de *Capdepera ja*. Es veu que no es passava per un moment àlgid, perquè l'editorial va ser molt dur.
- L'edició conjunta , amb *Flor de Card*, d'un número especial dedicat a Mn. Maria Alcover i les rondalles.
- Pel mes de febrer de 1983 va aparèixer el número 150 de la revista, en què, a més del "Portalet", l'únic element distintiu fou una coberta amb cartró a dues tintes.
- L'extraordinari del número 200, a l'octubre de 1999, comptà amb una portada commemorativa del pintor Joan Cursach. Amb motiu de la presentació d'aquest exemplar, va tenir lloc una magnífica festa a Can Piricus -amb bufet inclòs-, en la qual actuaren Suso Rexach, Manolo Muntaner, Pep Garau, Esperança Sureda, Juanjo Tur, Maria

Antònia Gomis, Bàrbara Femenies, Vicenç Nadal i la Coral s'Alzinar. Antoni Perelló fou el mestre de cerimònies.

- S'han publicat edicions especials amb motiu dels Premis de Narració Curta de Sant Roc i Sant Bartomeu.

El Castell de Capdepera

Aquesta fou la nostra primera aventura editorial de *Cap Vermell*, al marge de la mateixa revista. Es tracta de l'obra de Pep Terrassa, de tots coneguda, en què, sota aquest títol *d'El Castell de Capdepera*, l'autor ens aproxima a la història del poble del segle XIV ençà. Es tracta d'un manual utilíssim que, per a molts, en el seu dia, fou un autèntic descobriment i que mai no li agrairem a bastament al seu responsable.

Cards del meu ermàs

El dia 20 de maig de 1989 *Cap Vermell* va presentar en públic el llibre *Cards del meu ermàs*, l'obra en què Joan *Rai* recollia, en forma de llibre, alguns dels magnífics articles publicats a la revista. Aquesta segona aventura editorial fou una de les dèries impossibles de l'equip de la revista, sense suport institucional, amb el qual s'endeutà, i amb l'únic afany de fer justícia al magnífic escriptor que tant havia contribuït a donar relleu literari a la publicació.

Època Digital

Aquesta nova singladura començà el 27 de maig de 2007, amb una prova. Aquell mes teníem una mitja de16 visites diàries. El mes de desembre de 2007 arribàrem a les 200, i ens sentírem un projecte consolidat. Un any després el número de visites diàreis se situà al voltant de les 500 de mitja. Tot d'una pensàvem que era una soc puntual , però encara ara es manté, amb petites oscil.lacions. Els més negatius de l'equip de redacció hagueren de callar. El primer any de vida *Cap Vermell* havia rebut més cartes i col.laboracions que en els 25 anys anteriors. El nombre de lectors és prou significatiu per a un poble com a Capdepera, tot afegint el número de lectors gabellins que viuen fóra poble.Ens satisfà comptar amb un bon nombre de lectors/es de parla castellana, i inclús d'alguns residents estrangers...

Pel que fa a la nostra feina ha canviat de forma radical. El format digital és àgil, suposa una dedicació diària i una actualització constant, no podem dir immediata però gairebé... En aquest mitjà, la interacció lector-redactor és molt important. De fet, la clau és a la gestió correu electrònic; cada dia es revisa dues o tres vegades i es respon a totes les notes, sugggeriments, informacions, fotografies... que ens són remeses. L'equip de redacció no és gran, però s'han anant consolidant col.laboradors en aspectes específics (esports, festes, comunicats...) que faciliten la feina i ens permeten seguir el batec del poble. Parlam duna mitjana de 5/6 articles publicats per dia.

El disseny de la plana és molt senzill i de fàcil navegació.

Pel que fa als continguts, les seccions han anant ampliant-se en funció del volum de notícies que rebem.

Seccions

Bàsicament la plana té les següents seccions (a moltes les hem batiat amb noms antics de la revista):

- ***Inici:*** una mica de calaix de sastre on ficam les notícies més importants.
- ***Plaça des Sitjar:*** notícies relacionades amb el municipi.
- ***Portalet:*** l'editorial.
- ***Cartes i Comunicats:*** Cartes dels nostres lectors i comunicats de l'ajuntament o entitats. Ho hem hagut de separar en dues seccions.
- ***Col.laboracions:*** articles d'opinió dels nostres col.laboradors.
- ***Entrevistes.***
- ***Medi Ambient:*** notícies de la natura i conservació del medi a Capdepera i a les Illes.
- ***Excursions:*** Convocatòres i comentaris de les excursions de les Cranques reumàtiques (grup excursionista de Capdepera i Cala Rajada) i cròniques de viatges.
- ***Xafarderies.***
- ***Humor:*** Acudits i vídeos d'humor.
- ***Un peu per aquesta foto:*** imatges comentades.
- ***El temps:*** enllaç a la plana de l'agencia estatal de meteorologia (Capdepera).
- ***Esports:*** La plana més seguida pels joves...
- ***Cultura:*** comentaris de teatre, llibres...
- ***Agenda de la vila:*** naixements, defuncions i noces a Capdepera.
- ***Plenaris de l'ajuntament.*** Còpia literal de les actes dels plens (secció nova).
- ***Venda i canvi:*** anuncis gratuïts de particular a particular.
- ***Hemeroteca:*** (l'arxiu) , *links* (enllaços a planes amigues), ***notícies del tren, fotografies, contacta...*** i les seccions "fixes", que no se renoven sovint, de Premis *Cap Vermell*, Obreria de Sant Antoni, narracions del concurs Ploma de Ferro, Programació de Capdepera ràdio i arxius de sons i vídeos.
- A més hi ha enllaços a les agendes d'informació d'activitat locals (se renoven cada mes).

Unes dades:

- Ja hem arribat a la publicació de 4.500 notícies.
- Correus rebuts: més de 4.000.
- Correus enviats: Més de 2.000.
- Vídeos editats: més de 340 (el més vist té 3.700 visites).
- Dies de menys visites: dissabtes i diumenges.
- Hores més visitades de 12 a 13 hores (pot variar en funció de l'època de l'any).
- Secció d'enquestes més de 75, amb una mitjana de 400 per enquesta.
- Feim servir 4.089 MB (55%).
- Durada mitjana de les visites 9 minuts i mig.
- Mitjana actual 516 visites que llegeixen 3.640 pàgines diàries. Cada persona visita 7/8 planes.

Altres activitats de l'època digital

- Programa a Capdepera ràdio: El cafè dels dissabtes, programa en directe.
- Premi *Cap Vermell.*
- Publicació de llibres. *El Vent de les paraules,* de Jaume Fuster. Altres en preparació.

- Edició d'anuari, a tot color.
- Organització d'excursions (Cranques reumàtiques) i viatges culturals (el proper a la Rioja).
- Col.laboració amb l'OCB.
- Concursos, a través de les planes web. N'hem fet de fotografia, de tipus cultural (preguntes i respostes), de toponímia, etc.
- Hem intentat mantenir un blog, però no acabà de funcionar.

Per acabar

Pensam que *Cap Vermell*, a més de la seva pròpia història i de les vicissituds per les quals ha passat, representa també un escaire, de tants com en té, de la vida de Capdepera i Cala Rajada al llarg dels últims vint anys. Qualsevol estudi sobre aquesta publicació pot i deu abastar allò de més significatiu que l'ha afectada i li ha permès de sobreviure durant aquests quatre lustres, però això s'ha de fer sense oblidar que *Cap Vermell* ha estat i és el resultat d'una conjuntura determinada, del tarannà d'un poble i d'una història local concreta. És a dir, que *Cap Vermell* és Capdepera. Una part, si més no.

La realització d'aquesta comunicació ha suposat un exercici de recordança agredolça vint anys de treball desigual, amb alts i baixos, amb moments d'eufòria i amb moments de depressió. Repassar la col.lecció de *Cap Vermell*, els 279 números, que haurien d'ésser 312, ha significat comprovar tot el que hem deixat pel camí, però ha significat també constatar com és de llarg aquest camí que hem trescat plegats.

En el futur no hi volem pensar... ja arribarà. Ara volem seguir fent camí.

Agost 2009

Setmanari El Iris *d'informació i cultura*

Bep Al.lès Salvà

Un mitjà de comunicació obert al pluralisme d'una societat plural

Antecedents: *El Iris Diario Católico* (1913-1936)

El primer d'abril de 1913 va començar la publicació d'*El Iris*, com a *Diario Católico*, sota la direcció del Rv. Guillem Capó Medina (1883-1936), imprès als obradors de la Impremta Massanet, de Ciutadella i editat pel Bisbat de Menorca. Al 1913 a Ciutadella també s'hi publicaven els següents mitjans de comunicació o publicacions periòdiques:

- *Juventud Republicana* (1910-1916) periòdic quinzenal que va començar la seva publicació per mor d'haver-se constituït a Ciutadella un comitè de la Joventut Republicana, i que aquest servís d'òrgan de propaganda del mateix i per l'escola racionalista que s'hi va crear ubicada al Casino 17 de Gener.
- *El Congregante*, 2a època (1901-1923) Periòdic mensual de religió, instrucció i "amenidades". Editat per la Congregació Mariana de Sant Lluís Gonzaga i Sant Estanislau Kotska.
- *Nuestro Auxilio*, 1a època (1911-1936). Editat per la Congregació Salesiana de Ciutadella.
- *Monte Toro*, 1a època (1912-1920). Revista mariana mensual. En èpoques posteriors va ser suplement oficial del Butlletí Oficial del Bisbat (1920-1929); òrgan de les 4 branques d'Acció Catòlica i de les Asociacions Auxiliars (1943-1967).
- *Full Menorquí* (1934-1936) Suplement d'*El Iris - Diario Católico.*
- *El Iris - Diario Antifascista* (1 d'agost de 1936-31 de juliol 1937).
- *El Iris - Diario Católico* és incautat pel govern republicà a l'illa de Menorca i es publica fins el juliol del 37, on hi ha greu restriccions de paper a l'illa que fan que aquest es deixi d'editar. La manca de subministrament de paper fa entrar en funcionament una petita fàbrica de paper, com de fumar pel seu gramatge, a Alaior, però no és apte per l'impressió d'un diari.
- *Hondero* (1939-1940). És el vertader antecessor del Setmanari *El Iris*. Es va publicar des del mes de maig de 1939 fins el 20 de juny de 1940. És el primer mitjà de comunicació que surt a la llum després de la Guerra Civil espanyola a Menorca, just trenta-cinc dies després del final oficial de la guerra civil. Segons Biel Julià a la biografia de Josep Al.lès Quintana: "Hondero, és una revista molt instrumentalitzada, és clar: el primer editorial parla d'una Espanya Imperial, d'una vocació universal, de la legitimitat d'un govern. Però també que el Ciudadela i el seu rival el Minerva ja havien presentat els seus equips i que hi hauria partits, i torneig, i emoció... com en els bons temps del nostre

futbol. I s'encetava una secció amb breus biografies dels ciutadellencs que havien estat assassinats al començament de la guerra i una sèrie: *Lo que ha perdido Ciudadela durante el dominio rojo*, que ens recorda un patrimoni que va pertànyer a la nostra població, arreplegat i enriquit al llarg de quatre segles, que seria destruït d'una forma absurda, inútil, irracional, en unes poques hores. Però hi apareixia també una postura de protesta, de no conformisme, de posar les coses en clar, que resultava indubtablement agosarada en aquell primera hora del vencedor.

La secció *Pese a quien pese*, orientada naturalment envers de les virtuts propugnades pel moviment victoriós, adopta una actitud de denúncia una mica bel.ligerant, que farà que en la seva tercera entrega, l'article sigui censurat en la seva integritat i no es pugui llegir una sola paraula del text.

Les insuperables barreres de la censura i la manca de matèria prima, sobretot de paper, afavoriren la interrupció de la revista després de poc més d'un any amb 60 números al carrer, que reflecteixen força bé les primeres passes de la població en un moment molt peculiar de la nostra història recent. Una revista, mereixedora d'un estudi ben atent.

Setmanari *El Iris* d'Informació i Cultura

Després de l'aventura fallida de *Hondero*, l'any 1943 Josep Al.lès Quintana adquireix al Bisbat de Menorca, tot seguint les recomanacions del seus bons amics Josep Cavaller Piris, l'apotecari Cavaller, i Pere Hernández Sastre, el doctor Hernandis, la capçalera del diari *El Iris*, que havia interromput la seva publicació durant la guerra civil i comença a editar *El Iris. Semanario de Información y Cultura* que sortí al carrer per primera vegada el 17 de juliol de 1943. El primer cos de redacció està format per Ramon Cavaller Triay, director; Marc Mascaró Montero, redactor en cap; Joan Salord Comella, cap d'esports. La tasca era la de recollir la història i la cultura diaria de Ciutadella.

El Setmanari *El Iris*, s'ha de dir, durant molts anys ha estat el vehicle exclusiu d'informació amb què compta la ciutat, aquella que interessa i agraeix la gent de carrer, la gent normal i anònima que fa seixanta-sis anys no gaudia encara gaire de la ràdio, ni havia arribat a nosaltres cap altre forma d'informació.

Les primeres seccions:

La Pantalla Ciudadelana servia per anunciar els que havien vist la llum a la vida i els qui ens havien donat el darrer adéu, les noces, els èxits dels estudiants, els acords municipals, les cartelleres dels cinemes, els avisos de repartiment de queviures en aquells anys de dur racionament i que el 19 de juliol d'aquell primer any del periòdic eren: Un quart de litre d'oli, dues pastilles de xocolata, dos quilos de patates per cada cartilla d'adult. Les seccions fixes, *Mirador local, Atalaya Isleña, Panorama Español Perfil Universal*, donaven pas a aquelles altres pàgines de l'Iris que van ésser fòrum de col.laboracions molt importants sobre temes culturals menorquins, sobre història, sobre literatura. El metge Pere Hernández Sastre, inicià un recull que es deia *Página Menorquina* que incloïa un documentat *Breviario de Menorquines distinguidos*, la primera biografia del qual va aparèixer el 26 de febrer de 1944, continuant en els propers deu anys fins al 19 de desembre de 1953 en què es publicà la darrera, en desaparèixer la

pàgina menorquina a causa de la renovació dels continguts de la revista. En commemorar-se els primers cinquanta anys de la publicació el breviari fou editat en forma de separata.

Els primers col.laboradors

Altres col.laboracions importants de *El Iris* durant l'època en que el dirigí Bep Al.lès Quintana (1946-1951) foren els articles d'opinió del notari Nicolau Verdaguer i de l'advocat Marc Mascaró, les cròniques i crítiques d'espectacles del seu germà Carlos Mascaró, i les del músic Llorenç Galmés, del folklorista Josep Pons Luch, del filòleg Francesc de Borja Moll i Casasnovas, dels escriptors i poetes Andreu Bosch i Anglada, Antoni Mesquida Cavaller, Pere Esteva Sancho, Joan Timoner Petrus, Joan Cortès, Matilde Adame, Rosa Gornès, Fernando Martí Camps, Gumersindo Riera; dels investigadors Josep Mascaró Passarius i Guillem Florit Piedrabuena. I tants altres que ajudaren a engegar el setmanari.

Els anys del franquisme

Durant els anys 50, 60 i principis dels 70, el setmanari *El Iris* es converteix en el referent de la informació cultural a Ciutadella. Sota les direccions de Guillem Florit, Mascaró Passarius i Josep Al.lès Serra, *El Iris* va publicant articles en llengua catalana, cosa prohibida pel règim, però els directors saben com aconseguir el suport dels delegats d'informació i sota les seccions de *Folklore* fan que el català escrit arribi a les llars ciutadellenques. També al llarg d'aquests anys es publiquen les Monografies Menorquines i una sèrie d'importants articles d'investigació.

Els anys de la transició

Després de la mort del general, *El Iris* juga a Ciutadella un paper molt important pel que fa a la transició i a les noves llibertats. En Josep Al.lès Serra dóna cabuda a les pàgines del setmanari a joves polítics com és el cas de Joan López Casasnovas, Joan Melià, Josep Maria Quintana, Josep Portella o de poetes i defensors de la parla catalana com Damià Coll. Josep Al.lès Serra, que formarà part del Consell General Interinsular i del primer Govern de les Illes Balears, entèn perfectament l'esperit de la transició i crea dins el setmanari un caliu intel.lectual, on els que són a la cambra els rivals polítics, són al setmanari *El Iris* els seus col.laboradors i alguns d'ells bons amics, com són els casos d'Andreu Murillo i Belarmino Menéndez.

Josep Al.lès Serra deixa la direcció del Setmanari al 1983 al ser nomenat conseller sense cartera del primer Govern de les Illes Balears i el substitueix en la direcció Josep Pons Fraga, que enceta una etapa més periodística, però en la qual es perd l'esperit imposat per Al.lès Serra i alguns dels col.laboradors habituals hi deixen d'escriure.

Al 1989, Josep Al.lès Salvà, accepta la proposta del seu pare, Josep Al.lès Serra i es fa càrrec de la direcció del setmanari. Amb la contractació de la periodista Ester Mascaró recuperen l'esperit dels anys de la transició i els col.laboradors com López Casasnovas, Damià Coll, Bep Portella o Antoni Orell, tornen a omplir les pàgines del setmanari.

Josep Al.lès Salvà, en Bep Al.lès, a més de tenir el repte de sortir setmanalment al carrer, li dóna a *El Iris* un caire més social, cultural i participatiu, amb activitats al carrer o fora dels àmbits informatius com poden ser la recuperació de les *Monografies Menorquines*; la creació del Concurs Fotogràfic de les Festes de Sant Joan; inicia amb la Caixa de Balears Sa Nostra el

Premi Sant Antoni de Pintura de Menorca; a més del Concurs de Salsa Maonesa Ramon Cavaller; els Premis Setmanari *El Iris*, i recuperant l'esperit dels seus predecessors, al 2006 adquireix maquinària pròpia, dues premses digitals, que li permeten imprimir setmanalment la revista i també la publicació de les *Pàgines Menorquines* o els receptaris de *La cuina de cinc-o-gema i d'anar a vega.*

Un altre fet destacat en aquest període de Bep Al.lès Salvà, és que *El Iris*, bilingüe des de 1989 amb l'entrada d'ell mateix a la direcció, al 2003 passa a publicar-se íntegrament en català, malgrat que la decisió no és molt ben vista per un sector de susbscriptors més conservadors que se'n donen de baixa, com també hi ha lectors que el solien comprar a les llibreries que manifesten la seva disconformitat envers a un mitjà de comunicació escrit íntegrament en català.

Amb l'entrada del periodista Carles Marquès i el nou disseny i coordinació de Bep Al.lès, es recuperen les entrevistes amb polítics i directius de les entitats culturals, que li permeten fer un producte diferenciat i poder subsistir malgrat la competència informativa dels dos diaris establerts a l'illa. Un fet destacat és que en els darrers 20 anys tres setmanaris han intentat establir-se a Ciutadella, com alternativa a *El Iris* i han desaparegut: Cap de Ponent, La Veu de Menorca i El Carrer de Menorca, en són els exemples, cosa que és un clar indicatiu de l'assentament del Setmanari *El Iris* dins la societat ciutadellenca, que el veu com el seu mitjà de comunicació més proper i de referència.

El futur

El futur de la premsa local és incert, i més quan es tracta d'una empresa periodística com és el cas de Setmanari *El Iris*, que a més de lluitar per oferir un producte diferent i amb informació atractiva, interessant i nova, també ha de saber captar el mercat dels anunciants per a fer rendible la publicació i les seves infraestructures. Si les institucions públiques en són sensibles amb la premsa escrita en català, amb la premsa més propera no hi ha perill de desaparèixer, però si minven o es perden aquests suports, òbviament estam condemnats a la desaparició, almenys com a mitja de comunicació escrit.

Des de fa uns mesos, *El Iris* té un enllaç a la xarxa social Facebook, que és seguit per un públic majoritàriament jove, cosa que ens obre unes bones perspectives de futur.

Al 1998, *El Iris* fou el primer mitjà de comunicació de l'illa amb una pàgina web pròpia que s'anava actualitzant fins el 2003. El fet que es perdessin per mor d'aquesta pàgina part dels subscriptors forans i també de la mateixa localitat, es va decidir no continuar amb aquesta pàgina, si bé s'està estudiant un nou projecte on a més s'hi pugui compaginar la publicitat.

Una altra possibilitat és que les capçaleres locals, les capçaleres històriques, passem a formar part dels grans mitjans escrits com a suplements setmanals, cosa que en permetria la subsistència, però en el nostre cas confiem que podrem subsistir com ho hem fet fins ara, com a mitjà de referència dins la premsa local de Menorca i evolucionant amb els temps, continuant amb l'edició d'un mitja de comunicació obert al pluralisme d'una societat plural.

Separates, edicions especials i publicacions complementàries

Monografies Menorquines

L'any 1951 Josep Al.lès Quintana, en ser nomenat batle de Ciutadella, havia deixat la direcció de setmanari, que assumí Josep Mascaró Passarius, el qual inicià la publicació a les pàgines de *El Iris* d'una partida de treballs d'estudi a manera de separates, les *Monografías Menorquinas*, que han tocat tots els temes i són avui són molt recercades com a punt d'obligada referència per a curiosos i estudiosos. En la primera època es van publicar un total de 55 números. Hi ha un intent de crear una segona època al 1978 de la qual sols es publicà una edició.

Al 1991, Josep Al.lès Salvà enceta la tercera època de les *Monografies Menorquines* editant els números de la col.lecció que van des del 56 al 82, tot recuperant-ne el format original. El darrer número es publica al 2006. En aquesta tercera època les *Monografies Menorquines* no són separates del *Setmanari El Iris*, sinó que s'editen com a publicació.

Edició extraordinària de les festes de Sant Joan

L'any 1975, Josep Al.lès Serra pren una de les decisions més importants en la història del setmanari, i també una de les més encertades, l'edició d'un número extraordinari dedicat íntegrament a les festes de Sant Joan de Ciutadella. Aquesta idea, ha estat copiada després per altres mitjans, però no han sabut captar l'esperit santjoaner i proper del setmanari local. Des de 1992 l'edició de l'Iris de Sant Joan passa a ser totalment en color i des de 2003 també s'edita íntegrament en català.

Pàgines Menorquines

L'any 1982, Josep Al.lès Serra, en el seu darrer any com a director del *Setmanari El Iris*, emprèn l'edició d'unes noves separates, les *Pàginas Menorquinas* de les quals sols es publica un primer volum amb treballs d'Eusebi Lafuente, Andreu Casasnovas, Antoni Picó i Josep Maria Quintana. Se'n fa una edició numerada de 250 exemplars. Els 50 primers són per al *Setmanari El Iris* i els restants, del 51 al 250 es posen a la venda. Al 1983 es publiquen uns quants treballs més, però no són editats com a publicació enquadernada.

Al 2008, Josep Al.lès Salvà, enceta la segona edició de les *Pàgines Menorquines* que per primer cop s'imprimeixen en premsa digital i la mida és un A4 tancat. Les portades porten color i entre 2008 i el primer agost de 2009 se'n publiquen 11 números de diferents temes relacionats amb l'illa. El darrer, com a exemple, fa referència als 20 anys d'independència del municipi des Migjorn Gran.

Mirades de festa

L'any 2006, els dos mitjans de comunicació degans de Ciutadella, el *Setmanari El Iris* i Cope Menorca, aposten per editar una revista per a després de les festes de Sant Joan que tindrà un contigut gràfic on, com si d'un àlbum de fotografies es tractés, es fa un recorregut pels principals actes de la festa. Se n'editen 10.000 exemplars i són repartits de manera gratuïta. La presentació de la revista en la nit de Sant Cristòfol s'ha convertit en tot un esdeveniment

popular, pel fet que s'ha recuperat la tradició d'anar a sopar de coques, albergínies i carbassonets farcits, a la vorera de la mar.

Josep Al.lès Quintana, en Bep de l'Iris (1904-1985)

L'impressor, periodista i editor

No s'entendria l'esperit i el que és el *Setmanari El Iris* sense la figura de Josep Al.lès Quintana, en Bep de l'Iris, no de l'Iris que va fundar, sinó de l'Iris que havia nascut una trentena d'any abans. Perquè el primer d'abril d'un ja llunyà 1913 l'al.lotet Bep Al.lès entrava en la impremta Massanet, la impremta des Racó, com a mosso. Aquell dia precisament, apareixeria a Ciutadella el primer número del diari *El Iris*, i probablement el nou auxiliar de la impremta, que encara no havia fet els deu anys, l'hauria de repartir als subscriptors en moltes ocasions. Era en Bep, i fou de l'Iris un al.lot espavilat, que havia nascut a Ciutadella el 26 de maig de 1904 i havia cursat les primeres lletres a l'escola preparatòria del seminari, que havia estat condeixeble dels germans Moll, en Josep i en Francesc de Borja i que més endavant ingressà en col.legi salesià.

Don Gustavo Mª Mas descobrí ben prest en ell la faceta d'actor i començà a fer-lo aparèixer en les vetllades teatrals, que una setmana rere l'altra es succeïen en el vell teatre de cas Padres. Quantes generacions d'estudiants les hem vistes aquelles obres, representades per noves fornades d'actors, molts dels quals assolirien renom a partir d'aquelles experiències jovenívoles en el petit escenari escolar! *Lázaro el mudo, El cabo Simón, Cipriano, Las Prístinas* (drama de romans i màrtirs molt popular, que no sé per quina raó li dèiem Las Pistrinas), etc.

Però les impressores, els caixistes, atreien a Bep. Aquesta era una feina no solament artesanal, sinó creativa i s'hi afeccionà. De la mà d'aquell inefable Don Gustavo, aconseguí ingressar en els tallers salesians de Sarrià, on estudià durant cinc anys, fins obtenir el títol de mestre impressor. En tenia setze quan retornà a Ciutadella, començant a treballar a la impremta Moll.

Quan fou cridat a files, passà a servir com a mestre impressor en el regiment núm. 63 de Maó, i just acabat el servei militar decidí establir-se per compte propi com a enquadernador, obrint un taller al carrer de Sant Joan. Una vegada més el salesià Don Gustavo l'empeny a una nova empresa: la de muntar una nova impremta: Encara que sigui un jove, considera l'empresa molt arriscada. Però el salesià li garanteix que a Cas Padres li proporcionaran feina encarregant-li programes, fulls d'avís, estampes. La feina no li hauria de mancar en una empresa gairebé personal, sense aventures agosarades. L'èxit econòmic era més imprecís. Començà a imprimir el full mensual salesià "Nuestro Auxilio" que es publicava des de 1911, estampat primer a la impremta Camps del carrer de la Puríssima i després la del Sagrat Cor de Jesús, coneguda des de sempre com la impremta del Racó; i en homenatge a la institució que més l'havia ajudat fins a aquell moment, usà com a peu d'impremta Tipografía de María Auxiliadora. El primer número de *Nuestro Auxilio* sortit de la nova tipografia aparegué el mes de gener de 1929. En entrar al dinovè any de la publicació, portava el número 217. La revista va aparèixer puntualment tots els mensualment fins al juliol de 1936, amb temps per poder fer constància del alumnes premiats en el curs escolar que acabava de tancar. Començà i féu també les estampetes del mes de Maria, que els agradava tant de col.leccionar als al.lots. I prest

li arribaren sol.licituds de les fàbriques i obradors ciutadellencs per fer-los targetes, capçaleres per a la correspondència epistolar, talonaris i tota mena de petits treballs que ben prest l'acreditaren com a mestre impressor culte i creatiu. I com que al cap i a la fi era jove i no li feia por embarcar-se en noves aventures encara que el reeiximent fos incert, s'arriscà a editar un primer llibre. Era una premonició? Potser un pressentiment?.

La primera creació pròpia sortida de l'obrador Al.lès data de fou completar l'estudi del farmacèutic Josep Cavaller Piris, *Alcaldes de Ciudadela*, del qual havia sortit un primer volum en 1927 que abastava els anys 1868 fins a 1923, fet a la impremta La Económica de Villacarlos; amb el volum corresponent a l'inici dels ajuntaments que substituïen les antigues universitats, que comença amb els consistoris de 1835 fins a 1868, abans d'ésser tombats per la revolució. No porta any d'edició i el peu d'impremta usat és Imprenta Al.lès, que a *Nuestro Auxilio* trobam per primera vegada en 1935, substituint el de Tipografía de María Auxiliadora.

Amb el negoci ja en marxa, amb una clientela feta, Josep Al.lès decideix donar una passa important en la seva vida. I s'uneix en matrimoni amb Irene Serra Amorós, que li donarà quatre fills: Gerard, Josep, Luciano i Fernando.

Amplia l'obrador i compra maquinària moderna En aquells anys la indústria del calçat s'havia envigorit i donava el pa a molts obrers ciutadellencs. Aleshores, un grupet de joves que comptaven sobretot amb el seu entusiasme i poca cosa més, es llançaren a l'aventura de crear i donar forma a una revista de gran volada, dedicada al món del calçat: "Moda y Arte". L'artífex i motor principal fou el jove Pere Pons Monjo, amb la col.laboració de Modesto Seguí Serra, Joan Manuel Benedí i Josep Robert Torrent, entre altres col.laboradors eventuals de la Península i de l'estranger. *Moda y Arte*, la primera publicació periòdica menorquina dedicada al calçat -que fins a l'hora d'ara, seria també l'única- una revista que, com diu Mascaró Passarius en els seus apunts biogràfics, fou impresa amb gran luxe tipogràfic, un autèntic joiell editorial, dedicat exclusivament a la indústria del calçat aleshores molt pròspera a Ciutadella. Avui encara, malgrat els grans recursos d'impressió amb què comptam, admira la perfecció amb que fou realitzat.

A partir del número 3, la revista fou impresa a la Impremta Al.lès i començà a comptar amb agents i representants a Lisboa, Paris, Londres, Berlín, Viena, Copenhague, Praga, a més de Suècia, Grècia, Rússia, Romania i Turquia a Europa. Egipte; Cuba, Mèxic, Perú, Xile, arribant fins al Japó i Austràlia. Cada número era presentat amb interessants articles firmats per Andreu Casasnovas, L. Bunster, Antonio Arráez Verdú i Joan Manuel Benedí. Les creacions sorgiren de la inventiva de Benedí, Massip i F. Palliser, i foren plasmades en precioses il.lustracions per Pons Monjo i Modesto Seguí, mentre les il.lustracions que acompanyaven els models eren obra de Torrent i el mateix Pons Monjo. En els darrers números van aparèixer també algunes pàgines dedicades a la moda femenina, amb models de Chanel, Jean Patou, Bernard, Albene i Corbett entre altres. La revista sorprèn per la seva acurada execució i presentació, portades fins al darrer detall, per la vistosa il.lustració a vàries tintes i per la forma atraient de exhibir els models de calçat.

La premsa local es féu ressò de l'aparició de la revista, dedicant-li els més gran elogis. Els models que apareixen a les pàgines de la revista van signats per Pons Monjo, Modesto Seguí

i les il.lustracions són de Torrent. Aparegueren set números entre 1934 i 1935. Els promotors devien estar preparant el número següent, quan esclatà la guerra civil.

Aquell darrer any dels obradors Al.lès sortí una altra publicació periòdica de tema totalment divers a l'anterior: *Katakrac!*, un setmanari, el primer en la història del periodisme menorquí, dedicat exclusivament a l'esport. La publicació omplí l'any 1935 amb 38 números, amb especial dedicació al futbol menorquí. El *Katakrac!*, és editat per Josep Al.lès Quintana, i compta com a socis, que formen part del cos de redacció, Joan Salord Comella i Antòni Mesquida Cavaller, ambdós formaran part del futur *Setmanari El Iris.*

La guerra civil

L'esclat de la guerra civil el mes de juliol de 1936, el col.locà al costat dels considerats elements subversius i fou detingut i empresonat en el vaixell Atlante. En una situació veritablement crítica que preveia un més que probable afusellament, el seu cunyat Delfín Serra, que estava preparant el muntatge del drama Juan José de Joaquín Dicenta, amb la companyia que des del començament de la guerra portava el nom de Socorro Rojo Internacional, reclamà a les autoritats a Josep Al.lès, com a figura imprescindible per al repartiment de l'obra i aconseguí que fos excarcerat. Aprofitant la llibertat condicional que tenia, decidí fugir de Menorca i refugiar-se a Mallorca, cosa que aconseguí en novembre de 1937, juntament amb els germans Pérez, Joan Mercadal i Matías Calafat, guanyant les costes de Pollença en una barca de pesca. La seva experiència en el ram de la impressió li permeté trobar feina a la Impremta Vich d'Inca, una de les més importants de Mallorca i poc després, cridat per Francesc de Borja Moll, passà a la impremta Mossèn Alcover on treballà fins a 1939. Allà en Bep de l'Iris va poder participar com a caixista i impressor en l'elaboració del Diccionari Català-Valencià- Balear.

La revolta de Ciutadella el 8 de febrer, que tingué com a conseqüència "sa girada" el possibilità de tornar a Menorca i l'endemà mateix embarcà amb un grup d'Auxilio Social que portava queviures per a la població civil.

El panorama que trobà en arribar a Menorca era força decebedor. La seva impremta havia estat desmantellada i la maquinària esbargida arreu de l'illa. Just aconseguí arreplegar el material servible, començà novament la seva tasca d'impressor, empesa sempre per la seva dèria periodística. Va reprendre la impressió del full salesià "Nuestro Auxilio" i començà a imprimir el Boletín Oficial del Obispado de Menorca des de 1939, continuat durant tot el llarg pontificat del bisbe Bartomeu Pascual, així com les separates d'aquell butlletí El primer llibre sortit de màquines en aquesta segona època fou una altra obra de Josep Cavaller Piris: Menorca liberada, publicat en 1941, crònica dels fets succeïts a Menorca en torn del 8 de febrer de 1939.

El primer locutor

La seva veu d'agradable timbre sorgia segura i fluida quan recitava, o declamava, o quan llegia en veu alta. Així que en els anys immediatament posteriors a la guerra civil, mentre durà el conflicte bèl.lic mundial, Al.lès fou locutor espontani que davant un micròfon: llegia diàriament un resum de notícies que ell havia escoltat pacientment durant hores davant la ràdio, a les que afegia avisos i notícies locals. sindicals i polítiques: racionament, abastos, horaris de

comunicacions, funcions religioses. No era a través de la ràdio local com la seva veu arribava a les cases, on la ràdio era un article de luxe escàs i a l'abast de molt pocs, sinó a través d'uns altaveus al carrer, que van estar primer a la placeta Nova, al bar Plata i després al Born, al local de Falange, o hi ha ara l'edifici de correus. Aquestes emissions eren molt concorregudes i li donaren molta popularitat.

Josep Al.lès Quintana, Alcalde de Ciutadella

La vida de Josep Al.lès, empresari emprenedor, home de família, actor per vocació, havia de sofrir un canvi important que reconduiria la seva activitat vers uns vessants molt diversos d'aquells que havia recorregut fins a aquell moment. En 1948 fou elegit regidor de l'Ajuntament de Ciutadella, juntament amb el Dr. Pere Hernández Sastre, l'apotecari Miquel Bagur Barrancos, Don Vicenç Simó Fuster i Joan Julià Seguí. Un any després, era elegit Diputat Provincial per Menorca. En produir-se la renúncia voluntària de l'alcalde Sr. Joan Gelabert Caules, per disposició del Ministre de la Governació, en febrer de 1951 fou nomenat Alcalde de Ciutadella Josep Al.lès Quintana.

No hi ha dubte que el pas per l'alcaldia de Josep Al.lès significà per a la ciutat l'inici del canvi que una entitat com Ciutadella mereixia i esperava des de feia molts anys: Infraestructures, serveis, urbanisme, cultura, economia, foren apartats que meresqueren la seva constant atenció i en alguns dels quals es donaren passes importants. Les primeres gestions per a la creació d'un Institut Laboral a Ciutadella començaren el mes de març vinent i fructificaren just dos anys després, quan a principis e 1953, vingué en visita oficial el Ministre d'Educació Joaquín Ruíz Giménez i a la sol.licitud de l'alcalde, prometé que Ciutadella comptaria amb un nou institut, i en fou aprovada la creació el 13 de març de 1953.

Josep Al.lès va estar dedicat a Ciutadella. Hi posà la seva capacitat, el seu esforç, la seva caparrudesa en millorar-la. Dotà la població d'un nou cabdal d'aigua que preveia l'abast per a una població de doble número d'habitants dels que comptava en aquell anys; solucionà la demanda cada vegada major d'energia elèctrica, deguda sobretot a les demandes de la indústria local -impossible de cobrir amb les fabriques ciutadellenques- amb una connexió amb GESA de Maó, que alliberà la població dels continus tallaments de corrent que sofria; inaugurà el tercer recinte del cementeri de Ciutadella, obrí nous carrers, inici d'un pla d'eixampla de la ciutat que malauradament no tindria continuïtat i projectà la xarxa de clavegueram, que començà a executar-se en octubre de 1956.

Feia molt anys: l'eixampla del port. Promeses i obres portaven cinquanta anys arrossegant i el seu estat d'abandó havia assolit cotes preocupants. El 2 d'abril de 1956 es vaporet, el Ciudadela, aquell inefable vaixell que des de feia anys i panys es prenia tot el temps que calia per travessar el canal, que xalava navegant, mentre desafiava qualsevol inclemència sense temors de vents ni tempestes, fou víctima de les insídies del nostre port. Quedà embarrancat per mor de la brutícia del fons, necessitat des de feia molt temps d'un bon dragat. L'alcalde Al.lès, que s'havia ocupat de l'assumpte des del començament del seu mandat, aconseguí que el mes de juliol de 1957 el Director General de Ports visitàs Ciutadella i les obres de la badia. Calgué insistir encara altres dos anys per a obtenir del Ministeri d'Obres Públiques la tramitació de l'expedient de subhasta de les obres d'eixampla, a les que es destinarien prop de catorze milions de les velles pessetes.

Encara una altra efemèride capital per a la nostra història. L'any 1958 Ciutadella celebrà el quatre-cents aniversari de l'Any de la Desgràcia. La vigília de la festa, el 8 de juliol es celebrà un solemne acte acadèmic al saló gòtic de l'ajuntament, que fou presidit pel batlle Sr. Al.lès, acompanyat de l'ajuntament en ple i autoritats locals. Hi assistí també el President del Jurat de Mantenidors dels Jocs Florals, D. Francesc de Borja Moll. El Sr. Josep Salord i Farnès pronuncià un magnífic parlament. Amb l'argument de l'heroica defensa de Ciutadella, l'orador defensà els valors morals característics del poble ciutadellenc i exaltà el paper de la llengua pròpia com a element integrador. La convocatòria d'uns Jocs Florals en llengua catalana al 1958, esdevindria l'eix central d'una festa multitudinària a la plaça des Born. L'alcalde obrí l'acte amb unes paraules de salutació i a continuació l'actor i rapsode Josep Delfín Serra recità el poema A Ciutadella. El secretari llegí l'acta del Jurat de Mantenidors dels Jocs Florals i proclamà l'obra guanyadora de la Flor Natural: *Com un vol de falcons*. Una vegada obertes les pliques i conegut el nom del poeta guanyador, que resultà ser Frederic Erdozaín, l'alcalde li lliurà la Flor Natural.

Finalment el president als Jocs Dr. D. Francesc de Borja Moll pronuncià un dels seus més bells parlaments de lloança i d'amor a la nostra llengua, i l'alcalde tancà l'acte, agraint al Sr. Moll la seva excepcional aportació a la solemnitat d'aquell acte.

L'any 1959 Josep Al.lès presentà la renúncia a la presidència del consistori. Josep Al.lès tornà a la feina, als negocis familiars, fins que pogué deixar-lo en mans dels seus fills. L'any 1950 adquirí un immoble a la cantonada de l'avinguda de Jaume I el Conqueridor i Mn. Josep Salord i Farnès, on establí la impremta i la seva nova vivenda. En 1953 adquirí la impremta Moll del carrer del Roser, mantenint el lloc de feina de tots els treballadors amb que comptava l'empresa. L'any 1978 adquirí un solar en el polígon industrial de Ciutadella i edificà uns moderns obradors, amb la maquinària més moderna. Un any després li fou concedit el Diploma de l'Associació Empresarial d'Arts Gràfiques de Balears.

Josep Al.lès Quintana morí a Ciutadella el primer de desembre de 1985.

Notes breus per a la història de la premsa periòdica a Felanitx

Germà Coll i Mesquida

I. El Felanigense

Dia 20 de juliol de 1883 s'estampa la pàgina liminar de l'hemeroteca felanitxera i surt al carrer el primer número de *El Felanigense* Es tracta d'un setmanari de quatre pàgines, d'un format de 32 x 22 cm., que sortia els dissabtes i podem suposar que la publicació degué causar un cert impacte, ja que era el primer periòdic editat a la ruralia de Mallorca. Tres mesos després, feia la sortida la *Revista de Inca.*

Els qui tingueren la iniciativa de la fundació del setmanari foren don Miquel Obrador Timoner (a) *Pollença,* don Jordi Veny Maimó, don Pere d'Alcàntara Penya, mossèn Bartomeu Barceló Massutí i don Andreu Ramon. Sembla que el director era don Miquel Obrador, mestre de primer ensenyament i conegut a la vila com "es mestre Pollença".

El Felanigense, si no una necessitat conscient, venia a satisfer un desig latent de cultura i d'informació a un poble on la gent havia après a fer el cap viu, a guanyar-se qualque cosa més que les sopes de cada dia i que ja, aleshores, presumia d'il.lustrada.

¿Què pretenia, *El Felanigense,* i quin era el seu caràcter o ideologia? El mateix setmanari ens ho palesa amb tota claredat en el subtítol. *El Felanigense* era un *"periódico de intereses locales i materiales".* Una frase, aquesta, estampada també a la capçalera, feia saber que el periòdic tenia una secció dedicada a ciències, arts, literatura i varietats. Vol dir, tot això, que estam davant una publicació apolítica pels quatre costats i eminentment informativa i literària. Els temps eren, efectivament, els més adients per a aquest tipus de publicacions, car la Restauració havia posat una mica de sordina a les desfermades passions polítiques de l'època immediatament anterior.

Aquestes intencions manifestades a la capçalera, les explica i raona el setmanari a l'article sense signatura amb el qual comença el primer número. En primer lloc *El Felanigense* neix independent de qualsevol partit polític i vol tenir un paper informatiu. En segon lloc, nascut a una època d'eufòria per a la vila en tants d'aspectes, vol treballar per al seu desenvolupament econòmic i cultural.

Fan *El Felanigense* uns homes assenyats, amadors de la vila i entusiastes del progrés i de la il.lustració. Aquests dos darrers conceptes apassionen els contemporanis i són els que donen a *El Felanigense* el seu vertader caràcter. A l'esmentat article de fons del primer número es fa una apologia de la ciència, del treball i del progrés. Felanitx viu el moment més interessant

de la seva economia i *El Felanigense*, no tan sols vol esser estímul per al seu progrés, sinó que, un poc ingènuament, aspira a fer-se'n instrument.

Aquest caràcter apolític continua, en general, tot el temps que es va editar. Un repàs a la col.lecció del setmanari evidencia el fet que, governassin liberals o conservadors, *El Felanigense* era el mateix. Això no vol dir que les vicissituds polítiques del país no s'hi reflectissin més o menys, i que el caràcter i les posicions ideològiques dels redactors i col.laboradors no traspuassin, i a voltes ben nítidament, a les planes del periòdic.

La història del nostre setmariari és, realment, una llarga història. Dura cinquanta-tres anys ben complits, xifra no gens menyspreable, quan coneixem publicacions periòdiques que, nascudes com a bolets a les primeres saons de la tardor, finien tot just passats uns mesos de la data inicial.

És impossible de seguir, una setmana darrere l'altra, tot els cursos de *El Felanigense* Tot al llarg d'aquests anys passa, no cal dir-ho, d'unes mans a altres, però ni el seu caràcter ni la seva estructura variaren gaire. Cap als anys vint, que a les primeres dècades del segle havia sofert una certa mancabada, es recobra, com si una nova saba circulàs por les seves ja veteranes planes. Aquesta és una bona època per a la nostra ciutat. Es funda el Celler Cooperatiu; l'eixampla dels horts, tot just iniciada, es va omplint de cases; el cinematògraf i els esports fan la seva aparició; la vida social, sense els elements desintegradors que tenim avui, és prou intensa, i sorgeixen entitats i societats de tota mena a les quals una joventut bullosa dóna un to vital molt remarcable. Una d'aquestes societats, el Círcol Recreatiu, es fa càrrec de *El Felanigense* des del gener de l'any 1923. El director del setmanari, en aquesta nova etapa, és don Pere Oliver Domenge. El periòdic assoleix un caràcter més àgil i modern, abandona aquell caire tan finisecular d'embadaliment pel progrés i la il.lustració i dóna més importància a la informació nacional i estrangera.

II. Altres publicacions

Si ens hem entretingut tant parlant de *El Felanigense* és perquè, realment, el tema ho demana, però no fou l'únic periòdic que aparegué a la nostra ciutat. En tornarem parlar, però ens interessa pegar una ullada a altres publicacions que tingueren una vida molt més curta.

El 6 de febrer de 1890 apareix el primer número de *El Eco de Felanitx*, setmanari que duia el subtítol de *Organo del Partido Republicano*. Així, idò, ens trobam ara davant una publicació declaradament política. El Partit Republicà, no és que a Felanitx fos molt nodrit, però així mateix disposava d'un local social bastant capaç on, per espai de molts d'anys, s'aplegaren els membres del partit sota la mirada llunyana dels prohoms de la primera república, els retrats dels quals decoraven les parets del local. Aquest petit grup tingué prou empenta per a editar per espai d'uns mesos el setmanari esmentat, que tingué, però, una vida molt breu perquè el darrer número es publicà el 26 de juny de 1890, havent-ne sortits en tolal vint-i-un. Durant el seu brevíssim curs tingué dos directors, que foren successivament, don Ponciano Aguiló i don Pere Rosselló.

Periòdic completament oposat a l'anterior fou *La Tradición, semanario jaimista* com resava el subtítol. *La Tradición* només en certs aspectes es pot considerar una publicació felanitxera, com el fet d'imprimir-se durant bona part del seu curs a la nostra ciutat i que don Miquel Bor-

doy Oliver, cap del carlisme local, fos el que dugué quasi tot el pes de la publicació. Sortí del 25 d'octubre de 1912 al 28 de març de 1919.

Una altra publicació, aquesta íntegrament felanitxera, i que sortia també a principis de segle, fou *Santueri, semanario de información*, com aclaria el subtítol. Va tenir una vida brevíssima. Aparegué del 3 d'abril al 7 de juliol de 1915. Sembla que el director va esser don Pere Matas Fiol.

III. Pruïja periodística

Els anys d'activitat periodística més intensa a la nostra ciutat foren els de la segona república, especialment el 1933, en el qual els felanitxers podien llegir tres setmanaris editats a Felanitx i que eren: *El Felanitxer*, *Maculí* i *Pedra Foguera*.

El Felanitxer no és altre que *El Felanigense*, convertit ja en degà de la premsa mallorquina. Realment, i malgrat un canvi tan considerable com és l'ús absolut del català des del títol fins al peu d'impremta, és el mateix periòdic, car continua la numeració de *El Felanigense* i amb els mateixos trets. Durant tota la seva història el setmanari havia estat una publicació bilingüe, amb un predomini molt marcat del castellà, que havia esdevingut total els anys de la Dictadura de Primo de Rivera. L'any 1931, l'Associació per la Cultura de Mallorca es fa càrrec de l'edició del setmanari, el qual, des que el Círcol Recreatiu abandonà aquesta tasca l'anv 1926, havia duit una vida una mica llanguida. Els textos redactats en català són ara els més abundants, fins que l'any 1933 es publicà íntegrament en la nostra llengua. El director d'aquesta nova etapa fou don Pere A. Reus Bordoy i s'imprimí fins el 14 d'agost del 1936 quan,

El felanitxer
setmanari d'interessos locals
LA REPÚBLICA TRIUNFANTE
Felanigenses:
¡VIVA LA REPÚBLICA!

Felanitx
SALUDO A FRANCO ¡ARRIBA ESPAÑA!
No caben Imitaciones
Por las obras se justifica el Nacional-sindicalismo
Doña Francisca Ramón Clar

El Felanitxer, davant dos canvis importants a la història estatal: la República i la Dictadura.

després d'un historial de 53 anys, i arribat al número 2.771, finí víctima de les circumstàncies per les quals travessava el país.

Quant al caràcter del setmanari hem de repetir el que hem dit abans: continua essent informatiu, literari i apolític en el sentit de no esser portaveu de cap dels partits als quals la Constitució Espanyola reconeixia existència legal. Ara bé, bona part dels seus col.laboradors eren homes d'esquerra i la seva ideologia traspuava adesiara a les planes del setmanari. Aquesta línia de conducta no agradava a quasi ningú. Els elements de dreta trobaven partidista *El Felanitxer* i els d'esquerra l'hi trobaven massa poc. La política estava molt envinagrada i les posicions s'havien radicalitzat. Els qui militaven a cada un dels dos extrems volien una premsa pròpia, doctrinària i combativa ensems, i que fos expressió de llur ideari polític. Aquestes circumstàncies foren les que donaren lloc a l'aparició de dues noves publicacions de curta durada, que varen esser *Maculí* i *Pedra Foguera*.

El primer número de *Maculí* sortí al carrer el 14 de gener de 1933. Duia el subtítol de *Periòdic Felanitxer* i fou una publicació bilingüe per més que predominaven els textos en castellà. El nou setmanari va néixer com a portaveu d'un grup de persones disconformes amb la conjuntura política del moment, però no vol tampoc que el tenguin simplement com un periòdic de dreta i en el primer número afirma que no és de dreta, ni d'esquerra, ni de centre. Al número 6 es qualifica ell mateix de periòdic *satírico-humorístico*. A pesar que hi sovintegen els comentaris sobre política nacional, en desacord amb l'actuació del govern central del país, *Maculí* tingué un caire localista molt marcat, i la seva crítica es refereix a l'àmbit ciutadà més que res i a l'actuació de l'Ajuntament i de qualcun dels seus prohoms. Durant els darrers mesos de la seva vida, *Maculí* ve a esser el portaveu de la CEDA. El darrer número es publica el 27 de juliol del 1935. En un article de comiat es fa l'anunci d'un altre setmanari que vindrà a substituir-lo.

Periòdic totalment enfrontat a l'anterior fou *Pedra Foguera*, setmanari que sortí al carrer per primera vegada el 20 de maig del 1933, imprès a la Tipografía Felanigense. Tingué un curs molt breu. Poc més d'un any, i el darrer número sortí el 25 d'agost del 1934. *Pedra Foguera* és, des d'un principi, un periòdic políticosatíric que neix amb el propòsit ben declarat de combatre *Maculí* i tot quant representava, i amb un desig d'accentuar les postures d'esquerra. Les seves escomeses eren directes i personals, convertint el setmanari en un paper semblant al que havia estat el "Foc i Fum" de Ciutat.

IV. El Setmanari Felanitx

ELS ORÍGENS

El setmanari *Felanitx*, neix en una època molt agitada i enfrontat políticament amb *El Felanitxer*. Els successius esdeveniments polítics dels anys 33, 34 i 36, és a dir el triomf de la dreta a les eleccions generals d'aquest primer any, l'anomenada revolució d'octubre del 34 i la victòria del Front Popular a les eleccions de febrer del 36, anaren escorant més cap a l'esquerra *El Felanitxer*, convertit ara en únic representant d'aquesta facció. El mateix succeeix amb *Maculí*, i amb una direcció de signe contrari, com a exponent de l'ideari de Gil Robles. El seu darrer número surt el 27 de juliol de 1935 i en un article de comiat anuncia la publicació d'un altre setmanari, que vendrà a substituir-lo.

UN QUINQUENNI ATZARÓS

El 3 d'agost de 1935 apareix el primer número del *Felanitx*, setmanari que sortia els dissabtes, com era ja tradició en la nostra premsa. Fundat per la CEDA, en fou director Joan Obrador Tauler, encara que, nominalment, figuràs com a tal Joan Estelrich, conegut publicista resident a Barcelona. S'imprimia a l'Editorial Ramon Llull, de la qual era propietari, com també del periòdic, Sebastià Pou Grimalt. El contingut és pot sintetitzar en tres blocs: la part diguem-ne doctrinària, els articles de col.laboració i la part destinada a informació local. Aquesta estructuració a part del primer bloc, present en etapes posteriors però sense espai fix, serà una constant en tota la seva història.

¿Quines persones redacten el *Felanitx* en aquesta la seva bel.licosa infantesa? Descomptant el nom del propietari, director, els d'alguns col.laboradors, gran part dels que hi escriuen utilitzen pseudònims, i els articles doctrinaris solen sortir sense cap tipus de signatura. Surten en canvi les de J. Falcó, Bartomeu Quetglas, Miquel Caldentey, Bartolomé Mestre i pocs més.

De l'aixecament del 18 de juliol el setmanari no en pot donar notícia ja que, precisament, va escaure en dissabte. El divendres 24 publica un full, amb convocatòries a sengles juntes, aquella mateixa nit, per als socis d'APA i per a la secció femenina del mateix partit. El dissabte 1 d'agost ja no surt *El Felanitxer*, i el *Felanitx* publica un editorial amb el títol de "*Arriba España*" i un article amb el de "*El Ejército y el Pueblo*". A partir de llavors, el contingut el monopolitzen, gairebé, els textos que exalten el nou estat de les coses.

Com a conseqüència del decret de l'abril de 1937, en virtut del qual s'unificaven en una sola organització les milícies anteriors a l'alçament, la Falange, com a grup hegemònic, es fa càrrec del setmanari a partir del número 99, el 17 de juliol de l'any citat. El nou director serà Pablo Saiz Gralla, tinent de carrabiners i cap de la Falange local, i al nom de la publicació s'hi afegeix "Semanario de Falange Española Tradicionalista y de las JONS". El desembre del mateix any, i per ordre del marquès de Zayas, cap provincial de Falange, el *Felanitx* retorna als seus propietaris i direcció. Desapareixen els emblemes falangistes; no obstant això, i per si de cas, a la primera pàgina es pot llegir, en caràcters destacats, "*Saludo a Franco ¡Arriba España!*"

LA LLARGA POSTGUERRA

Durant molts d'anys, el *Felanitx* no farà altra política si no és la que li manen des d'instàncies superiors. Com tota la premsa del país, estarà sotmès a uns condicionants alienadors i a una censura tan rigorosa, que haurà de triar entre seguir les consignes imposades o desaparèixer. El setmanari va triar el primer camí i així va fer possible la seva pervivència fins a dia d'avui.

La dècada dels quaranta estarà marcada per tota mena de restriccions, la retòrica de discursos i consignes i el gran silenci dels vençuts. De tot això n'és testimoni el *Felanitx*, començant per la migradesa del seu format: un sol full imprès en un paper d'estrassa, color de palla, que dóna idea de la conjuntura econòmica del moment. És tan greu, aquella situació, que el setmanari deixa de publicar-se des del 21 d'abril de 1941, fins al 2 d'octubre del 43. Una volta reprès el camí torna a les quatre pàgines habituals, i modifica la capçalera amb un nou disseny per les lletres del títol i l'escut de la ciutat.

Avançada la dècada dels anys cinquanta, el *Felanitx* adopta un nou format que, amb poques diferències, serà l'habitual fins arribar als nostres dies. Augmenta fins a vuit el nombre de pàgines, de 38 x 27 cm, i la capçalera es redueix proporcionalment. Aquestes característiques diguem-ne materials, van acompanyades d'una major diversitat en els seus contiguts, que dóna un major interès a les seves pàgines. Una novetat és, també, l'aparició més sovintejada de l'article editorial. Apareixen seccions noves, hi trobam ja poesia en llengua catalana, però els títols i les dedicatòries s'han d'escriure en castellà, cosa que produeix un efecte certament grotesc.

EPPURE SI MUOVE

El número 1.188 del *Felanitx*, que surt el 17 de desembre de 1960, és un extraordinari amb motiu de les pròpies Noces de Plata. Consta de vint-i-quatre pàgines, amb trenta col.laboracions que es refereixen a les efemèrides i a altres temes d'interès. Donada l'època en què s'edita -inici dels anys seixanta- l'exemplar en qüestió ens permet obrir un nou període en la història del setmanari. Però no només per això. La nova dècada serà un temps de canvis i, superada ja la postguerra, el país en general entra en una dinàmica de progrés i, a Mallorca, l'impacte del turisme modificarà estructures socials i mentals. També al *Felanitx* hi ha canvis, i la responsabilitat de dur-lo endavant recau ara en una nova generació, representada per Joan i Bartomeu Pou, fills del director que ja coneixem. Però el que acabam de dir no significa que es pugui abandonar la guàrdia: ni es pot analitzar amb esperit crític cap institució, ni es poden eludir les commemoracions obligades.

Un fet que evidencia que el nostre petit món també se mou, és la presència de la nostra llengua al setmanari, assolida lentament però cada cop més notòria. L'any 1967, i en el número 1.059 del 17 de març, apareix una secció nova, que, per la seva assiduïtat setmana rere setmana, i els vuit anys i escaig de permanència, significa una passa envant molt considerable cap a la incorporació del català a les pàgines del *Felanitx*. Es tracta de *Al vent*, títol genèric d'una sèrie d'articles d'una temàtica molt variada, que intenten demostrar que la nostra llengua de cada dia, a part de la poesia i la creació literària en general, és apta també per qualsevol tema. Estan escrits en un estil molt periodístic i, els darrers, amarats d'ironia i amb el granet de sal que recomanaven els clàssics.

El 1967, el Centre d'Art i Cultura va celebrar les Noces d'Argent de la seva fundació amb uns Jocs Florals. La clausura, a la plaça de Sa Font, va significar la vindicació i entrada solemne de la nostra llengua en els fastos socioculturals de la ciutat. El *Felanitx*, entre els finals de 1968 i el març de l'any següent, va reproduir el discurs de Josep Melià, mantenidor del certamen, i una selecció dels treballs presentats. El cinc d'abril de 1969, el setmanari va dedicar un número extraordinari a Dona Maria Antònia Salvà, en el centenari del seu naixement. Quatre pàgines fan referència a la poetessa, amb cinc signatures diferents, i entre les quals la de Miquel Bauçà, nom que no es torbaria a veure's inclòs a les antologies més exigents de la poesia catalana.

En els primers anys setanta apareixen nous espais, de sortida un tant irregular, però evidencien que quelcom es mou al setmanari; ho testifica la presència a les seves planes d'una generació un tant inconformista. Ens referim a un grup reduït d'estudiants. No els preocupen les qüestions literàries o històriques, ni menys les referències al passat, tan recurrents al

setmanari. Critiquen alguns dels seus col.laboradors i parlen de temes com la població i l'economia a Felanitx, i en especial de l'educació.

Un altre senyal que els temps canvien és l'augment considerable de les cartes al director que, sense un espai determinat, surten contínuament a les planes del setmanari. La novetat però, i a part del seu increment, és l'esperit crític sobre una gran varietat de temes i, sobretot, l'estil directe i desimbolt, tan distint al formulisme encarcarat que tenia en èpoques anteriors.

El 1975 es varen celebrar els set-cents setanta-cinc anys de la fundació de la vila de Felanitx i, amb tal motiu, el setmanari va publicar, espaiadament i durant l'any, un grapat de treballs sobre distints aspectes de les efemèrides. Pel juliol d'aquest mateix any, i en el número 1944, es va iniciar una secció amb el títol de *La Rodella*, que es publicarà per espai d'onze anys. En realitat és una continuació de *Al vent*, desapareguda unes setmanes abans, però amb una vocació molt més acusada pels temes d'actualitat, siguin o no locals i tractats amb humorisme o un esperit crític un tant esmolat. En l'avinentesa de les festes de Sant Agustí, i en un solemne acte a La Sala, en el qual parlà D. Miquel Marquès Coll, director del setmanari "Sóller", el Batle imposà la medalla d'argent de la ciutat al *Felanitx*, en la persona del seu director, Bartomeu Pou Jaume.

STURM UN DRANG

El 1977 es varen celebrar les primeres eleccions generals, després de quaranta anys d'abstinència i el *Felanitx*, naturalment, se'n va fer ressò. La política entra, doncs, a la premsa local en forma de comunicats, exposició de programes, entrevistes, anuncis, propaganda i cartes al director. Però no serà fins haver-se promulgat la Constitució, el desembre de 1978, quan la lectura del nostre setmanari ens permetrà comprovar que hem entrat de bon de veres en un nou període. Les seves pàgines transparenten una mescla de turbulència i estímul o tempesta i impuls, que més o menys és el que significa l'expressió alemanya que encapçala aquest apartat.

Es tracta d'una tempesta política, naturalment, motivada per les passions que aixequen les repetides consultes electorals, i d'un impuls irreprimible a tot el que sigui anàlisi, crítica, queixa, vindicació o exigència de tot quant en pugui esser objecte, estimulat per la recuperació de les llibertats. No es té por a res. I no es té por perquè els vells l'han perduda i els joves no havien estat a temps d'agafar-ne.

Si el *Felanitx* és reflex del que interessa a la col.lectivitat (i ho és en gran mesura), vegem quins temes afloren a les seves planes a la dècada dels anys vuitanta: Tal volta el tema polític, i pel simple fet d'esser encara una novetat, és un dels que omplen més espai. És clar que això succeeix en època d'eleccions, com les municipals de 1983 que, entre exposicions programàtiques dels partits, enquestes, entrevistes, espais de propaganda, relació de districtes i anàlisi de resultats, -que mai no solen defraudar ningú- ocuparen un total aproximat de devuit pàgines del setmanari durant cinc números consecutius.

Els temes municipals solen apassionar als lectors. Apareixen en editorials, articles de col.laboració, seccions com *La Rodella* i d'altres i, sobretot, en cartes al director, escrites a vegades en uns termes impensables cinc o sis anys abans.

La inseguretat ciutadana, les vagues de professors i alumnes, el problema de la droga, la

necessitat d'una residiència per a la gent major, moderna i al dia, així com també la d'un centre de salut en condicions adequades, són objecte d'anàlisi.

La poesia és ara un tema en declivi a la nostra premsa. I és que, exhaurit el plaer de la fruita, sinó prohibida poc recomanable, i el no menys petit d'anar en contra de la cultura oficial del règim, la manera de "fer pàtria" ha passat als prosistes.

Quant a seccions o espais, continuen en cartell els veterans *Anys Enrera* i *Cronicó felanitxer* dels coneguts Pere Xamena i Ramon Rosselló. Torna, després d'haver-se interromput, *Aquesta Terra*, de Foner. Segueixen també *Tombats a la molsa*, de Ramon Turmeda (Antoni Roca), sobre temes d'autonomia, països catalans i nacionalisme en general; *La Rodella* i *La Roda del Món*. Els nous espais d'aquesta dècada són *Naps*, també d'Antoni Roca, de caràcter humorístic, absolutament deshinibits i consistent en frases o sentències, curtes i impactants, *Cascall*, per Voltor, amb qüestions com la droga, la televisió i les discoteques; *Cantó d'En Massana*, signada per *Gregal* i de no massa temps de durada, amb comentaris de la vida local; *Els Carrers*, de Pere Xamena, sèrie sobre l'entramat urbà de la ciutat, amb dades molt curioses; *Des del Penyassegat*, de Gabriel Julià, sobre temes de Portocolom i estiuencs i *Fruita del Temps*, que signa Nicolau Barceló, amb temes d'actualitat tant internacional com estatal o del nostre poble, i amb un estil molt periodístic.

El *Felanitx*, en el número del 23 de maig de 1981, afegeix vuit pàgines a les habituals, dedicades a la commemoració del cinquè centenari de la mort de Sant Gaietà, fundador de l'Orde dels teatins. Un altre aniversari són els cinquanta anys de la presència a Felanitx de l'oficina de la Caixa de Pensions, que el setmanari recorda també amb una edició de dotze planes. El 1985, el *Felanitx* compleix també els cinquanta anys. No surt cap edició especial però, i a part de l'editorial, dos articles de col.laboració i dues pàgines que reprodueixen diferents imatges del seu arxiu fotogràfic, donen constància del significat de la data. Aquest mateix any, i en el número del 28 de desembre, el setmanari apareix amb la capçalera redactada íntegrament en catalá.

Iniciada la dècada dels noranta, les dues qüestions que continuen segregant temàtica abundosa per les planes de *Felanitx* són la política i l'esport.

Quant a la primera, que com és natural augmenta el volum de la seva presència amb motiu de les campanyes electorals, s'hi percep un grau més elevat d'enfrontament a causa, sens dubte, de la formació de nous grups i a la diversitat d'aliances o coalicions que poden esser possibles. Això suposa que el tema de la cosa pública, a escala local, emplena no tan sols els espais que li són propis, sinó també articles de col.laboradors espontanis. Respecte als primers, i avançada la dècada, la darrera pàgina del setmanari es dedica íntegrament als diferents grups, per tal que puguin exposar el seu posicionament i fer la verinada.

L'esport, sense voler dir que substituís el plaer per la competició política, semblava entretenir molt els ciutadans, si ens haguèssim de fiar de les dues pàgines -i a vegades no bastenque li dedica el *Felanitx*. Les cròniques de futbol, que signa Sebastià Oliver a l'espai Tribuna de Gol, s'escriuen ara en català i també el mateix cronista inicia una secció d'entrevistes a persones del món futbolístic, també en la nostra llengua i amb el títol, una mica divertit, de *Pilotes a la fresca*. Però aquest esport, que tenia abans una posició hegemònica al setmanari, ha de compartir les seves planes amb altres tipus de competicions com l'atletisme, el bàsquet i l'atletisme escolar, el judo i altres exercicis lúdics, que sovintegen a la premsa local d'aquesta dècada i de l'inici del nou mil.lenni.

Els espais religiosos segueixen, més o menys la tònica "postmoderna", per a dir-ho en una expressió que agradava molt aquells anys, iniciada per uns homes que havien sabut contactar amb les expectatives dels seus contemporanis.

En aquesta dècada de finals del segle XX continuen, més espaiadament, les seccions que ja coneixem i en surten de noves. Entre les més antigues, el primer lloc correspon a *Anys Enrera*, que ha complit ja els quaranta anys de presència ininterrompuda. Segueixen també *Cronicó Felanitxer*; *La Rodella*, que farà el darrer tro -expressió que serveix de títol a l'article de comiat- el juny de 1991, i *Tombats a la molsa*. Espais nous són *Entrevista*, signat per Nicolau Barceló que, defugint donar protagonisme només a personatges más o menys encimbellats, treu a rotle professionals de tota mena que puguin suscitar l'interès dels lectors. *Bloc de notes*, a càrrec de Toni Roig, de temàtica variadíssima, que tant pot esser un paisatge, un llibre, una conversa amb Déu nostre senyor o les barques del Port. Són simptomàtics de l'època uns miniespais de carácter critic, irònic i humorístic, que donen una gran amenitat a les planes del setmanari. Exemples d'aquest demble són *Diccionari Foll*, sense signatura; *Naps*, que ja coneixem, i *He sentit dir...*, de *Jo mateix*. De caràcter seriós són *Els compositors felanitxers*, relació abreujada dels que han escrit música a Felanitx, de Bartomeu Rosselló, i *Llibres*, de T. Pou, sobre novetats literàries d'interès. En el 2000 apareix un altre espai d'entrevistes, a càrrec del taller de premsa de l'Institut i el del Grup Cabrit, amb informació de marxes i excursions. Una altra secció veterana en el setmanari és la que signa Maikel (Miquel A. Juan Garcias) que, amb títols successivament diferents, com *Maikelandias deportivas*, *Instantáneas en gatgets*, *Maikel's Kioscos*, i utilitzant castellà i posteriorment el catalá, ens informa d'esports, de campionats de truc, d'exposicions d'art, i també de les matances, festes i sopars a què ha estat convidat.

A part dels col.laboradors que acabam d'anomenar, i sense espai definit, hi trobam gran part dels antics, com Miquel A. Enginyer; Pere Artigues, amb petits contes o historietes sobre temes trivials, escrits amb un peculiar sentit de l'humor; el fidelíssim Miquel Pons, amb col.laboracions sobre literats, pintors i altres artistes, i Gabriel Julià, Cosme Aguiló Adrover, Antoni Obrador Adrover i Josep A. Grimalt, que tracten temes molt diversos. Entre els que s'incorporen ara al setmanari convé fer esment de l'arqueòleg Tomeu Salvà, que ha realitzat algunes excavacions en el terme i publica els seus resultats al *Felanitx*; Andreu Salom i Mir, que tracta temes diversos de caire polític i sociocultural amb un estil molt directe i incisiu. També s'ha de fer menció de Catalina Picó i de Marosa Cons, que escriuen poc, sobretot la primera, però que mereixen aquesta cita perquè són les úniques que, a part de les que signen algunes cartes al director, surten al setmanari sense el burka de l'anonimat. Ja dins el nou segle s'incorpora una nova col.laboradora, na Mercè Rigo i Grimalt que manté fins a l'hora d'ara una secció de reportatge sobre viatges.

Durant la darrera dècada dels 90, el setmanari va publicar dos números especials el 2.738, del 10-3-91, en homenatge a Francesc de Borja Moll, mort feia unes setmanes, amb l'article editorial i nou col.laboracions sobre la seva personalitat i la seva obra, i el 2.837 del 13-3-93 dedicat també a un traspàs, ara el no menys sentit de Josep Mª Llompart. Aquest número duu també l'article editorial i cinc col.laboracions.

(Extractat)

Dinamitzar la vida cultural de Fornalutx

Miquel A. Adrover i Sastre,
(expresident de l'Associació i exdirector de Furn-al-lugg*)*

La revista de caire trimestral *Furn-al-lugg* (forn de la ribera, Corominas sic.), va veure la llum el segon trimestre de l'any 2003; i després de 17 números, el mateix trimestre de l'any 2007 deixà de publicar-se.

La revista, eminentment cultural, també oferia al nostres lectors el tarannà del nostre estimat Fornalutx. Comptava amb una sèrie d'espais i col.laboracions fitxes i d'altres de puntuals. Les més habituals eren:

- *Editorial* (Miquel A. Adrover i Sastre)
- *Genealogia* (D. Pep Barceló i D. Joan Estades de Moncaire)
- *Literatura* (D. Miquel Ferra i Martorell, i Dª Maria Ferrà i Martorell)
- *Poesia* (D. Pere Colom i D. Jaume Oliver, i D. Agustí Serra i Serra)
- *Recull de tradicions* (D. Guillem Puig) Al mateix temps D. Guillem Puig era el corrector de la publicació
- *Temes religiosos* (D. Víctor Perea)
- *Els nostres carrers* (Dª Antònia Busquets)
- *Tècniques de relaxació i altres* (D. Josep Bonnín i D. Lluc Garcías, director del setmanari Sóller)
- Espai d'humor *Diàlegs amb l'Olivia* (D. Miquel A. Adrover i Sastre). Comentaris dialogats en to satiricohumorístic sobre qualsevol tema d'actualitat.
- *Medicina* (D. Sebastià Mas Mercant, Otorinolaringòleg Son Dureta)
- *Cuina* (Dª Maria José Mayol)
- *Temps i excursions* (Faust Sastre Umbert)
- *Fotos, digitalització i composició* (Dª Francoise Humbert)

Altres col.laboradors més puntuals foren:

- D. Toni Gorrias
- D. Guillem Mateu (catedràtic UIB, micropaleontòleg)
- D. Miquel Serra de Gayeta (metge humanista)
- D. Helmund Hodges, pintor. Moltes portades són quadres o fotos de la seva propietat
- D. Carol Constantino, director de Museu de Ciències Naturals de Sóller.
- D. Miquel Cabot i D. Pau Cabot, el primer fent referència a articles literaris o poesies que fessin sobre el nostre poble. El seu fill parlant d'informàtica.
- Dª. Paka Busquets , fotògrafa
- Dª Florentina Mora (temàtica general)

Dita publicació formava, de ple dret, part de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca i comptava amb el Dipòsit Legal 730-04.

Tenia una tirada d'uns 120 o 130 exemplars i, a més de Fornalutx, es servia a Sóller i a Llibres Mallorca de Palma .

La subvenció anual per part de l'Ajuntament de Fornalutx era de 900 euros anuals; això incloïa també les activitats que duia, per altra banda, l'associació, és a dir: trobada de pintors, grup de teatre (Embolic Teatre), concurs de fotografia, escacs, conferències (una mensual); el primer any hi hagué un concurs de relats breus, manualitats amb els infants etc...

Ventet de Fornells, *una pinzellada cultural*

Diego Riera Moreno

Fornells és un poble petit que no arriba als 400 habitants a l'hivern, una comunitat reduïda però plena de vida i d'històries. Pensar en editar una publicació amb aquestes exigües xifres de població poden semblar un impossible però, ja se sap, allà on els nombres i les matemàtiques no hi arriben, la imaginació és una potent solució.

Ventet de Fornells és una publicació independent i miscelllànica que pretén recollir els papers no només el dia a dia d'aquest petit poble mariner, sinó, i també, els costums i maneres de fer que han configurat la seva peculiar idiosincràsia. La seva aparició va crear grans expectatives i al cap de tots aquests anys manté la seva tirada, superior, per cert, al nombre d'habitants.

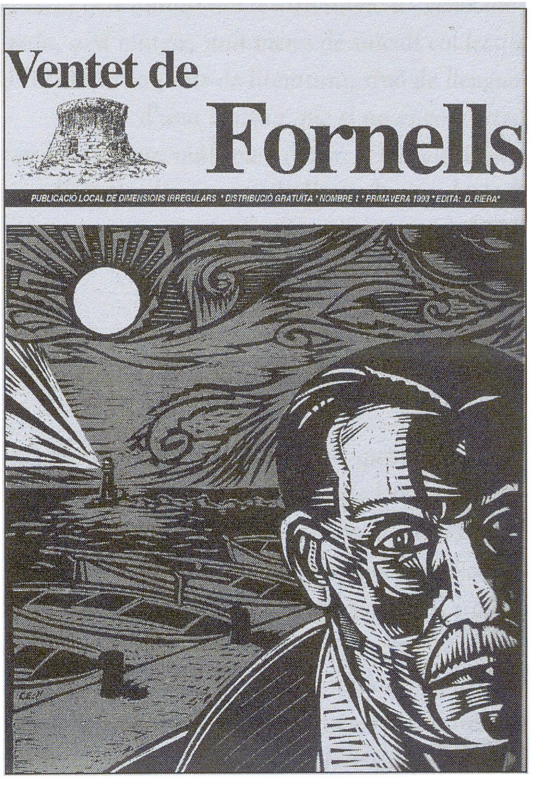

Primera portada de Ventet de Fornells (1993).

Efectivament, al llarg d'aquests darrers setze anys, *Ventet de Fornells* ha recollit les notícies que allà mateix, a Fornells, s'hi produïen però també ha recollit en les seves pàgines afers del passat, de la seva història.

Molts vesins i vesines de Fornells i també dels visitants, conserven una colllecció completa perquè per a tots ells la revista és la seva revista. Al llarg del temps han sortit centenars de fotografies, s'han publicat multitud d'articles amb referències històriques o etnogràfiques... De qualque manera, aquesta història els pertoca.

Que surti una revista un cop, un dia, un temps determinat representa con un naixement, però perdurar en el temps editorial és ben igual que viure una vida. I així, com a qualsevol vida, podrem discernir temps de bonança i temps de temporal, temps de vents favorables i temps de vents adversos. Com a qualsevol vida hi influeixen les persones que t'acompanyen un tros del camí, però una revista té una vida pròpia que la fa perdurar més enllà de les persones individuals.

En el dia d'avui i després d'uns quants nombre tontejant amb la seva desaparició sembla que nous vents li donen embranzida. És clar, un canvi de rumb, noves persones a la tripulació i nous horitzons editorials per descobrir.

Ventet de Fornells s'edita a Fornells des de 1993 i ja ha arribat al seu número 36.

Sa Plaça: *les fites netes*

Damià Quetglas

"Un país amb uns media sotmesos a la dominació estrangera
no pot pretendre ésser un país".
(Informe McBride de la Unesco, 1980)

"L'alternativa no serà sinó la nostra desaparició com a poble.
Crec que no seria lícit limitar-nos a atribuir-ho a "genocidi":
seria, així mateix, una mena de suïcidi col.lectiu.
(...) Insistesc: no parle de literatura, sinó de llengua:
d'una llengua que si no es converteix
de pressa en lectura múltiple i diària a tots els nivells,
quedarà paralítica entre la llar i els mandarins".
(Joan Fuster. Ara o mai. 1981)

Els símptomes

Amb el títol manllevat a Damià Huguet, Antònia Coll i jo mateix firmàvem un article al suplement de 54 pàgines que edità la revista SA PLAÇA en complir el número 100, el mes de maig de l'any 2002: les fites netes.

Escriviem llavors *"som conscients de la fragilitat del projecte de premsa de futur que és Sa Plaça. I som conscients que aquesta consolidació passa per intensificar la participació dels lectors i l'arrelament social. Però també per la normalització en els circuits publicitaris, on els 'grans' inversors no prenen en consideració la pluralitat i diversitat de mitjans. Passa també per crear un model de comunicació d'aquí, en formats i continguts, en consonància amb el discurs de cultura nacional i popular, i competir al quiosc amb tota la premsa, la generalista, l'especialitzada i la fragmentada.(...) Enfortir i arrelar l'Associació de la Premsa Forana amb una gestió empresarial, millorar els canals de distribució i professionalitzar les condicions de producció semblen les tasques més immediates per seguir fent una informació independent, pròpia i arrelada al país i a la seva gent. I, després de la consolidació, cal estendre'ns per la xarxa telemàtica. No és un camí planer pel qual prenem messions".*

D'alguna manera -tot el suplement dedicat a valorar la Premsa Forana- és l'exercici de reflexió que, ara, se'ns comana i que encara és vigent tot i que han passat 7 anys i una legislatura en la qual l'Associació de la Premsa Forana publicà un editorial conjunt sota el títol de *El setge a la Premsa Forana* (juny,2005). Us en faré, doncs, quatre espipellades del que van escriure altres, llavors, en aquest número:

SA PLAÇA es va perfilant com una publicació que representa la més moderna versió de la Premsa Forana: professionalitat, dinamisme periodístic i empenta comercial. ("Una volta per *Sa Plaça*". **Francesc Antic**)

No només compleix un objectiu informatiu, també aconsegueix dinamitzar la societat a la qual es destina, fomentant la participació i la comunicació entre els ciutadans. ("*SA PLAÇA* omple un buit informatiu". **Maria Antònia Munar**)

El conjunt de la premsa forana ens ajuda a mantenir la nostra identitat, com ho poden fer la gastronomia, el folklore, la universitat, la gent gran i, sobretot, els nostres joves. Es manté perquè hi ha gent ben disposada a sacrificar part del seu temps. Són d'aquestes coses que ajuden a fer el país. ("Si no fóssim un país, no hi hauria Premsa Forana". **Miquel Capellà**)

Quan la globalització ens empeny a conèixer més la cara i les opinions del senyor Bush, que no pas del barber de la cantonada, o a preocupar-nos més per les vaques boges angleses que no pas de la mort de la ramaderia illenca, crec que és un encert fer una aposta professional per la proximitat. I, ara ja pas a somniar truites: si cada poble de Mallorca tengués una revista feta amb el mateix mètode, disposaríem d'un instrument comunicatiu per defensar la nostra llengua i la nostra cultura; és a dir, per construir un país des d'abaix, que és d'on s'han de començar a construir les coses i les idees ("Així és la revista *Sa Plaça*: tremendament pròxima". **Miquel Serra**)

I això és el que la diferencia dels grans mitjans de comunicació, la familiarització del suport amb l'habitual lector conclou amb una fidelitat i, en conseqüència, amb la rendabilitat de la inversió [publicitària] en els mitjans.

Si hagués d'aconsellar la Premsa Forana, el primer seria que es donés a conèixer públicament fora del seu municipi, en conjunt o individualment. ("La Premsa Forana, una eina útil per al publicista". **Salvador Mateu**)

Una gran cuina veritable –pobre d'elements– és aquella feta d'allò que és a dues passes dels fogons, amb el que dóna la natura domesticada de les marjals i la saviesa de la gana. ("Arròs de no-res. Un article per a una celebració". **Andreu Manresa**)

Perquè no perdem els noms ni la memòria del passat, ni del nostre temps, tenim cent números de SA PLAÇA com a cent baules que lliguen la memòria amb el passat i amb l'avui, que demà mateix, ja és passat. Crec que hem de tenir la voluntat de reforçar les nostres senyes d'identitat, tan sagardes, arrelant en el passat sense deixar de mirar la llum del futur. ("De centenari a centenària". **Alexandre Ballester**)

Afortunadament de tota la nostra vida ens queden petits bocins i fragments i, per tant, ens fa sentir més lleugers. Dic això perquè quan sento a la pell el que representa el número 100 de Sa Plaça, només puc sentir agraïment per la lleugeresa que m'ha possibilitat i l'evidència de sentir-me viu. ("Carrer de la lleugeresa núm.100". **Pere Perelló**)

El nostre projecte de revista va ser una realitat durant 8 anys i moltes coses es movien al seu entorn; fins i tot, hi hagué algun il.luminat que, des de la revista, volgué crear una opció política que, encara que no va arribar a port i es va quedar amb un simple moviment de bubotes, pels que ho varen viure, va ser tota una experiència alliçonadora. Avui, tot i que el projecte no és el mateix, SA PLAÇA és una realitat. Diferent. Ara és la revista de tota una contrada i realitzada amb criteris professionals que mai a ningú se li hagués ocorregut imaginar quan era una revista de l'Obra Cultural. (...) Per moltes més coses que algun dia contaré, foren certament uns 8 anys gloriosos els viscuts sota la fèrula del meu amic Joan Llabrés ("*Sa Plaça*, 8 anys sota la fèrula". **Joan Company.**)

L'existència i la pervivència de revistes com SA PLAÇA són imprescindibles perquè la nostra cultura i la nostra llengua sien una realitat viva i no una peça de museu, perquè informen en català, perquè donen vida a la llengua que compartim i perquè ens ajuden a viure-hi. ("Funcionalitat i promoció d'una llengua pròpia". **Antoni Mir**)

De fet, la premsa forana ha estat un dels instruments del naixement d'una generació política crítica amb el que hi havia. Des de la premsa forana s'han parit molts de batles i una caterva de regidors. (...) Però la situació ha canviat. Ara a molts llocs governen aquells joves contestataris d'antany i no sempre han sabut prescindir dels vells vicis. Conjugar idees, interessos i estratègies conforma tota una geografia de la complexitat i qui no arriba a desxifrar els codis de la situació actual ha begut oli. (...) No hi ha referències sòlides ni codis d'interpretació incontestables. Allò que és més assenyat és el 'campi qui pugui'. ("Polítics i premsa, en llits separats". **Jordi Bayona**)

2007. Antònia Coll i Damià Quetglas, responsables de la publicació, amb els guardonats "placers de l'any", amb el gall de l'artista Jaume Poma: Mateu Joan Florit, de l'Estel, Francisca Barceló, subdirectora del Diari Balears i Antònia Frau per la lluita dels antiautovia del Pla.

Estic convençut que seria una garantia de pervivència, sempre comptant amb el suport dels lectors, dels anunciants i exigint de les administracions públiques que repartissin equànimament les subvecions –directes o en forma de publicitat– que tan generosament escampen a d'altres publicacions que mai no han fet tant per Mallorca com aquest grapat de voluntarioses revistes de poble. ("Potser, la premsa de la Mallorca més autèntica". **Josep Rosselló**).

Dels 300 exemplars en cadascun dels primers números, al cap d'un any acabàrem amb tan sols una dotzena i a força de pregar! Causes? (...) Perquè mai no deia mentides, informava sense embuts i perquè demanava més del que podien fer els nous regidors de nova façana política, els quals encara no estaven acostumats a les llibertats de premsa i també perquè erem una guarda d'esquitarells talment gallets de garbera. ("A la memòria del Puput". **Gabriel Frontera**)

L'Associació de la Premsa Forana ha de millorar i ha d'entrar al nou segle XXI. Cal gestionar bé l'entitat i no viure exclusivament dels ajuts institucionals, que segueixen sent escassos i tardans. No cal renunciar-ne: si ens els concedeixen és perquè ens els mereixem. És vera que cadascú fa el que vol, però tots hem de fer un esforç per oferir al lector informació diversa, clara, propera, original i precisa, que és el que el lector cerca en les nostres publicacions. Per això cal dedicació, formació, voluntat i independència. Cal aprofundir, orientar i accelerar els canvis, sinó aquesta associació es pot convertir en un corsé, en lloc d'un vestit que ens permeti créixer i prosperar. ("Microcrèdit forà". **Gracià Sànchez**).

Guillem Frontera en un article al diari Balears (02/08/09) titulat 'Una cultura eixorca?' es demanava *"quines dificultats tenim els mallorquins per absorbir la cultura que nosaltres mateixos generam i integrar-la en un patrimoni actiu que ens doti d'un instrumental crític per intervenir en el curs de les coses" (...)"es tractaria d'una cultura eixorca, puix no ha estat capaç de fertilitzar la vida política del país? Com a nota al marge, un gruix considerable de la nostra cultura –sobretot de la cultura literària– és obra de sacerdots i de persones sense descendència".* Qui escriu aquestes línies també ha assenyalat a algun article el detall que les regnes de moltes revistes són en mans de fadrins vellards o de grupúscles de funcionaris salvadors de no sé què, i la manca de gent jove emprenedora en el gruix de la Premsa Forana. Així que, a la fi no hi ha el principi. I el futur, en l'entorn global de la xarxa i l'escenari sociopolític més immediat, no sembla que es pugui sortir de l'àmbit de la subsistència, on resistir és ja vèncer.

Un diagnòstic

Sa Pobla, primavera de 1992. A uns mesos de les eleccions municipals on la coalició del PP i Convergència Poblera, després de la fallida de la Cooperativa, treuen majoria absoluta, la delegació de l'Obra Cultural Balear presidida per Joan Company, canalitza les inquietuds de diversos sectors progressistes del poble i edita la revista *Sa Plaça*, el primer número de la qual es publica el juny d'aquest any.

N'és el primer director Joan Socies i Bennàsar, psicòleg i practicant de l'agricultura ecològica. *"Sortírem al carrer com Colom sortí a la mar. Teníem clar que s'havia de donar a conèixer i fer un ús normal de la llengua catalana i que els temes relacionats amb la natura i l'ecologia hi tendrien una part rellevant. Una vegada el primer número va esser al carrer, ningú no sabia si arribaríem a Nadal"* . De fet, Joan Socies presentà la carta de dimissió a la tardor del mateix any (*"Potser*

em vaig precipitar amb la decisió, però érem un grup que vivíem els temes ecologistes i nacionalistes amb passió i la durada de la revista ens era secundària"), encara que reconeix que *"els poblers han tengut molta sort ja que han pogut gaudir d'una revista que ha estat fidel a dos dels seus pilars: la independència com a mitjà i la tasca que ha fet a favor de la normalització lingüística. N'ha estat un eix vertebrador, juntament amb la postura de Jaume Font a l'Ajuntament, a favor de l'ús del català a partir de 1991. La tasca de les escoles, queda com a tercer eix".*

Les cròniques de Sa Marjal (1908-1928) del vicari Perera, la revista Vialfàs (1957-1963) o Sa Pobla (1980-1989) dirigida per Miquel Segura, havien estat precendents estructurats d'una revista que naixia *"enmig de moltes discusions bizantines i de palmeres californianes* **(Joan Company)**". *"Joan Llabrés es va agafar la idea de la revista amb un interès que ens sorprengué a tots; aquest interès, afegit a la indiosincràsia d'un personal molt més dotat per a les discusions teòriques que per a la feina concreta, va fer que, des de bon començament, anés concentrant en ell totes les responsabilitats de la revista, menys la d'escriure els articles. Ell s'encarregava de fer les fotos, de cercar subscriptors i publicitat, de la composició, de la distribució, de barallar-se amb els successius impressors, de cercar notícies, de suggerir temes per a articles i de fer-los escriure... fins al punt que sempre he dit que, si hagués tengut un poc més de manya per les lletres, ens hagués enviat a tots (jo el primer) a passejar i hagués fet la revista tot sol. (...) Durant vuit anys fórem bastant crítics, a vegades ho fórem una mica massa, però sempre vàrem defugir de les desqualificacions personals; pot ser per això, que ens hem guanyat molts d'amics (...) En Joan Llabrés va ser quasi des del primer moment també el vertader administrador i cap de comptabilitat. Joan s'atribuí des del primer moment l'encàrrec (i assegura que ho feia amb un zel exquisit) que dels diners que entraven només en sortissin aquells imprescindibles. Una política que garantizava la solidesa econòmica del projecte."* **Joan Company.** "*Sa Plaça*, vuit anys sota la férula").

Després de vuit anys 'gloriosos', doncs, els dos Joans -supòs, que animats per alguns dels seus col.laboradors esgotats, perquè deixaren de col.laborar ben aviat- van deixar la capçalera, la llista de subscriptors i la seu al segon pis de *Sa Plaça*,18, amb tot l'inútil contingent d'ordinadors- a Inforaiguer perquè seguís traient cada mes la revista *Sa Plaça*, amb l'única condició que aquesta capçalera es publicàs sempre íntegrament en català.

Prescripció

Inforaiguer havia nascut com a empresa de comunicació la tardor de 1999 de la mà de dos periodistes que feien el camí invers a d'altres, que s'havien format dins revistes de poble i s'integraven a mitjans de Ciutat, sense tenir uns projectes concrets a mitjan termini. Havien treballat a l'edició comarcal d'Inca del Diario de Mallorca i es presentaren amb l'edició d'un llibre 'revolucionari' pel seu format rodó i per un contingut tractat des de la persona, des de la terra, des dels orígens i de manera orquestada: 'Aplec d'usos de cuina del Pla de Mallorca'. Fou un èxit editorial -2.500 exemplars venuts en un any- que obrí moltes portes a la nova empresa.

La primavera del 2001 l'Obra Cultural Balear féu l'oferiment de la revista *SA PLAÇA* a Inforaiguer qui edità ja el número 90 pel juliol de 2001 amb les següents premises:

- Mantenir la publicació mensual durant 1 any per estudiar la reacció dels lectors i subscriptors de sa Pobla.
- Al mateix temps, ampliar progressivament el mercat a altres pobles de la contrada.
- Renovar els continguts i el format a la nova realitat comarcal.

- Fer-se pública i present a tots els àmbits públics i en el si de l'Associació de la Premsa Forana. En aquest sentit, va produir l'edició de 25.000 exemplars en fascicles del llibre 'Quaderns d'usos, costums i oficis pagesos' amb textos de **Biel Frontera** i fotografies de **Climent Picornell.**
- Iniciar activitats paral.leles d'animació sociocultural, com l'edició del llibre de relats curts 'Espipellades literàries' il.lustrat per **Joan Cortès**, la producció d'exposicions com la de fotografies d'**Aina Vives** 'Sa Pobla a Gràcia' o la recuperació del Terceti, un joc de cartes en perill d'extinció a Maria de la Salut, sempre en col.laboració amb altres entitats o col.lectius.
- Semiprofessionalitzar la redacció, pagant les col.laboracions i establint una bona xarxa de distribució.
- Animar la participació dels lectors amb concursos diversos i obrint les pàgines a col.laboracions esporàdiques o continuades com van ser els suplements de 'SA *PLAÇA* Verda' (dedicada a temes medi ambientals i agrícoles) i 'sa Placeta' (oberta a temes relacionats amb la joventut, on es va publicar per entregues la narració 'Els moixons' de **Dadmar Gross**).

Dinar de col.laboradors amb Biel Frontera i Joan Payeras al fons.

Ja al número 100 (maig de 2002) , després de 10 números i encetat el nou segle amb els atemptats de Nova York -tot un auguri dels nous temps que venien- amb la nova capçalera, ja es donaven comptes dels reptes assolits i les transformacions realitzades. La més important i elemental per garantir la independència del mitjà informatiu era la transformació de l'empresa editora en una societat cooperativa, vist que la gent que anava passant per la redacció no s'implicava en el projecte. Per altra part, entre els subscriptors i les persones que daven suport al projecte es creà un consell editorial. S'estava a punt de complir l'anunciat feia un any: fer una revista quinzenal.

En realitat, però, tan bé havia funcionat l'etapa de transició, que la revista es llançà a un projecte massa ambiciós creant un suplement setmanal a manera de diari comarcal, mentre la revista mensual era com un 'suplement dominical' de diari (va tenir prou èxit el col.leccionable sobre la república poble a poble, que després prendria forma de llibre). Era el març de 2003 -coincidia, potser premonitòriament, amb la invasió d'Iraq i el titular de portada no era altre que 'Esclata la matera'-i s'havia establit una funcional xarxa de distribució amb més de 60 punts de venda.

Després de les eleccions autonòmiques, amb la victòria del PP i tot un seguit d'actuacions sorprenents a la contrada del Govern Mates, com fou la perllongació de l'autopista fins a sa Pobla o el projecte de l'autovia Inca-Manacor, no sols ens situàrem fora de l'àmbit i els projectes propagandístics del govern PP-UM, sinó que hi va haver actuacions en l'àmbit comercial per extrangular publicitàriament la publicació. Va ser el premonitori temps de 'campi qui

pugui' que havia anunciat J. Bayona al número 100 i que es notava en una renovada junta de l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca, més tirada a 'salvaguardar' el patrimoni i 'recuperar lo nostro' que a crear un nou espai comunicatiu.

No obstant això, va seguir sortint el setmanari i el mesual fins al número 131, publicat el desembre de 2003, per iniciar l'etapa de consolidació d'un quinzenal a partir del juny de l'any 2004 i fins ara, que s'ha reprès un intent d'expansió, en plena crisi econòmica, sobre la base de l'estructura cooperativa de l'empresa i l'ampliació de la massa de subscripció.

Del tractament

La revista quinzenal *SA PLAÇA* esdevingué el pal de paller de tota l'activitat d'Inforaiguer amb la crisi 'existencial' del 2003. L'estructura empresarial es consolidà amb 4 treballadors fixos i alguns altres de temporals, col.laboradors desinteressats i uns fidels subscriptors i lectors arreu de la contrada, que ha permès mantenir la tirada i el volum de negoci publicitari.

La revista està concebuda com un mitjà de fàcil lectura amb molta imatge a tot color i girada cap a l'activitat humana (els polítics es queixen que els costa molt aconseguir una foto a *Sa Plaça*), la cultura popular i nacional, i els fets i gent de la contrada, amb la publicació d'una àmplia agenda (un treball de negres, diuen tots els nous redactors a qui se'ls encomana aquesta tasca com a primera pràctica), sense deixar de banda el debat ideològic ni la 'recerca' en els temes que més afecten a la massa de lectors (L'edició d'un suplement sobre la fallida de la Cooperativa el novembre de 2008 s'esgotà).

A banda de l'estructura informativa i els recursos humans i tècnics de producció de la revista, que són renovats contínuament, un dels elements fidelitzants de lectors fou la sèrie 'Aproximació al que passà amb la República, poble a poble', que va tenir el seu punt àlgid amb la publicació d'un número especial conjunt amb la revista *Sa Sella* de Sencelles, de 48 pàgines, el maig del 2004. Però la més important, sens dubte, és la publicació del Calendari Mallorquí des de l'any 2006, que es reparteix de franc als subscriptors i que ens ha obert portes fora de la contrada on es mou la revista. Sense deixar de banda tot un seguit d'actuacions promocionals amb viatges, entrades a concerts, descomptes en llibres, obsequi d'adhesius, promovent concerts (Sa Rual jazz mort, a Muro), editant discs (Re en Quarta), concedint biennalment el títol de 'Placer de l'any'. O passant davant les institucions amb iniciatives com és el cas de l'excursió a Sineu amb motiu de l'any Jaume I, on es descobrí l'existència d'una estàtua al rei a sa Torre i s'aconseguí l'obertura del vell Palau Reial ...

Menció especial mereix el suport de quinze artistes que donaren obra per rifar a benefici de *SA PLAÇA* l'any 2007 amb motiu del número 100 del quinzenari. Es féu la primera exposició itinerant *15%*, que es continuà el 2007 amb inici a l'experiment *d'Art i Copes de sa Pobla* i que, la tardor de 2009, tendrà continuïtat, doblant el nombre d'artistes participants.

Pendent queda obrir una porta a internet, ara que la 'Ç' hi cap. I que els joves periodistes pensin un poc més en el compromís que en el sou. Poden ser-ne socis cooperativistes si entenen que la nostra fortalesa cultural és un macolí en la sabata de *"partits polítics, de grups empresarials i altra gent que ens defineixen com a terra de frontera que han de defensar contra els bàrbars –nosaltres–, o sigui quin sigui l'agent que deliberadament o per omissió contribueix a la depauperació territorial i cultural del país"* que deia Guillem Frontera.

Ésser cada quinze dies al quiosc, sense lamentar derrotes, sense cantar victòries, retent agraïment als amics, comprenent els involuntaris enemics, passant cama per sobre dels interessos creats, fent ironia dels actes de fe que disfressen moltes manifestacions tribals i treballant la informació de la gent, de la terra, del temps, el futur es va fent. Perquè, el futur, definitivament, no és el passat.

Sa Cabaneta, Sant Llorenç 2009

El setmanari d'Inca

Dijous. *Setmanari d'informació local i comarcal. 1974*

Gabriel Pieras Salom
Redactor del setmanari DIJOUS-Inca

Per parlar del setmanari d'Inca, *DIJOUS*, cal fer una breu ullada cap enrere per entendre què és aquesta publicació, perquè neix, perquè sura després de més de trenta anys... Són preguntes amb difícil resposta concreta. Hi ha circumstàncies que han fet que aquest setmanari inquer, nascut dia 5 de setembre de l'any 1974, tengui una durada un poc espectacular, si miram el conjunt de tota la premsa anterior que hi ha hagut. Avui, directes cap a complir un any més, el setmanari sortit a la llum en data de 23 de juliol de 2009, porta el número 1846. Són moltes setmanes, moltes col.laboracions, moltes pàgines a tenir en compte dins un món que no s'està fent per suportar aquest esforç, sempre de manera altruista, robant hores a la família, estant atents als fets quotidians i no defallint en moments de desànim. Mirar de front el futur i, ja ho veurem!

Deia del *DIJOUS*, el P. Miquel Colom i Mateu, Doctor Honoris Causa per la UIB, Magister Ordinies, Fill Il.lustre de Bunyola i Adoptiu d'Inca, franciscà, poeta, lul.lista, pedagog, entre altres caires personals: - No és una premsa que se distingesqui pels seus escrits, ja siguin informatius, formatius o d'entreteniment... però si que la vull distingir perquè la consider *un vertader miracle de voluntat.*

Inca ha estat bressol de publicacions periòdiques d'informació. Facem un breu repàs: *Revista de Inca (1883), La villa de Inca (1890), El Eco de Inca (1900), Es Ca d'Inca (1901), Es Ca d'Inca II (1903), El Heraldo de Inca (1902), El Heraldo de Inca II (1907), El Hogar (1903), La bona causa (1904), El Radio (1905), Ca Nostra (primera època, segona i tercera)(1907-1918-1928), La Veu d'Inca (1915), Nostra Joventut (1914), L'Ignorància (1918), La Comarca (1921), Ecos (1923), El Colegial (1927), Noticiero de Inca (1928), La Ciudad (1931), Ciudad (1951), Nova Joventut (1970), Puig Major (1970)...*

La importància d'aquest llistat és que Inca ha tengut premsa de manera continuada excepció feta durant la Guerra Civil i el període que va entre 1937, que desapareix *CIUDAD* i 1951 que reneix altra volta *CIUDAD* i que viurà fins a l'any 1961. Després hi torna haver una returada de 1962 fins que surt a la llum *NOVA JOVENTUT*, a 1970. Desapareguda aquesta darrera, neix, exactament dia 5 de setembre de 1974, el setmanari *DIJOUS*, que avui encara la podem llegir setmana rere setmana. També sorgiren altres publicacions locals des del naixement de *DIJOUS* però que tengueren una durada no massa llarga, com serien *INCA REVISTA, INCA COMARCAL, TRES CAIRES*, etc. Com a cappare de la premsa local inque-

ra tenim a mestre Miquel Duran i Saurina (1866-1953), Fill Il.lustre de la ciutat d'Inca. Mestre Miquel Duran fou fundador de premses locals des de l'any 1900, que neix ES *CA D'INCA*, fins al desembre de 1929 que desapareix *CA NOSTRA*.

Es pot entendre com el buit que deixa el setmanari *CIUDAD*, desaparegut el desembre de 1961, fa que els inquers demanin amb insistència una premsa com sempre han tengut. Des de la parròquia de Santa Maria la Major i des de l'Escola Pública Llevant neixen unes breus premses informatives i culturals. Estan mancades, però, de periodistes àgils i professionals i, sobre tot, de la capacitat econòmica per assumir un risc més gros. Ambdues neixen l'any 1970, nou anys després de la desaparició de *CIUDAD* i moren al naixement de *DIJOUS*.

La idea de crear un setmanari queda molt ben reflectida en un article de Lluís Maicas al programa de les Festes Patronals d'Inca del juliol, de 1974. Ja apunta la possibilitat i la sortida a rotllo de *DIJOUS*. Quasi tots els redactors de *NOVA JOVENTUT* i *PUIG MAJOR*, passen a formar part del novell grup de redactors i col.laboradors del setmanari *DIJOUS*. Del primer moment tan sols queda l'actual director, Andreu Quetglas Martorell. Gabriel Pieras Salom i Pau Reynés Villalonga, de la segona fornada iniciada un any després, l'any 1975. Poc a poc s'incorporaran altres col.laboradors i el setmanari anirà entrant dins les cases i fent-se un poc necessari i imprescindible per estar informats, al manco mínimament.

DIJOUS neix dins el franquisme i està supeditat al règim. No pot ser valent perquè, simplement, no li deixen esser. Poc a poc i entrada la democràcia, s'anirà obrint a moltes plomes, a molts grups i a algunes idees juvenils ganoses de "fer coses". Des dels inicis, el Setmanari, ha estat molt ben il.luminat de fotografies. La fotografia periodística és una nota molt favorable. Es va poder comptar, des dels inicis, amb les càmeres de Can Payeras, que ja havien col.laborat amb *CIUDAD*. També ajudava Can Rosselló. Repassar avui els personatges, els carrers, els esdeveniments de tota casta, fa goig. Milers i milers de fotografies fan del *Dijous* una història d'Inca gràfica d'aquests més de trenta anys de circular. S'hi poden veure personatges populars i no tan populars. Persones curioses o emblemàtiques. Inca hi queda molt reflectida. Una Inca ja inexistent, canviant, nova i vella, actual i antiga són les imatges que il.luminen els milers i milers de pàgines impreses. *DIJOUS* ha estat fidel a la mostra d'Inca en cada moment, ja sia més bo o negatiu. Ha fet veure les reformes, no sempre encertades. Ha conservat imatges que ja no hi són, a posta són importants aquests testimonis. I la informació, no sempre massa ben feta i no sempre mal feta, dóna testimoniatge del que ha passat i està passant setmana rere setmana. Les entrevistes hi són molt presents així com el món cultural, religiós, municipal, esportiu i de qualsevol mena. Passats aquest més de trenta anys podem veure una Inca que encara hi és i una altra que ja no hi és.

Els batles que han regit Inca durant l'època de *DIJOUS* són els següents: Des de 1974 a 1979, D. Antoni Fluxà Figuerola, un batle que no amagava la seva admiració, i també la seva preocupació pel que sortiria o no sortiria publicat al Setmanari. D. Jaume Crespí Cerdà (1979.1981) fou el primer batle democràtic d'Inca. Ben aviat es va acostar a la premsa local visitant al cos de redacció després d'haver estat elegit. Dos anys no li bastaren per conèixer aquesta premsa que ja s'obria al nou món de la informació més lliure i més independent. L'any 1981 entrà de batle el conegut periodista, glosador, escriptor, rapsode, artista i un poc de tot, n'Antoni Pons i Sastre, un home de premsa que va entendre ben aviat *DIJOUS*. Hi col.laborava, ajudava, no posava problemes i l'estimava. Deu anys de bona harmonia entre

Portada del primer número del 1974, i una portada 25 anys després.

ambdós. L'any 1991 passa a ser batle d'Inca el Sr. Jaume Armengol i Coll, un batle molt progressista que volia canviar la premsa i donar-li un caire més liberal, més obert. Visqué el número 1.000 de *DIJOUS* i aportà el seu granet d'arena. L'any 1995, i fins al dia d'avui, ha governat Inca el Sr. Pere Rotger i Llabrés, que també fou president del Parlament Balear i president del PP a Mallorca. Amb tants d'anys de govern municipal la seva relació amb *DIJOUS* ha estat cordial, malgrat no sempre es facin les coses a gust de tothom. Així mateix el batle ha sortit molt al *rotlo* del setmanari per raons, pot ser personals i amistoses? Ha deixat a aquesta premsa local de la qual parlam, distints locals on tenir-hi la redacció i la direcció (Al mercat Cobert i al casal de Can Cifre).

El setmanari *DIJOUS* ha estat molt present en el devenir quotidià de la ciutat d'Inca. Malgrat èpoques difícils, sempre ha comptat amb un equip, no massa gros però eficient, que ha portant la notícia a cada casa. Molts dels redactors de la premsa local han publicat llibres. Entre alguns podem citar a Gabriel Pieras Salom, Pau Reynés Villalonga, Miquel Pieras Villalonga, Pep Córcoles Tugores, Pau Rebassa Llabrés, Bartomeu Espases Amer, Santiago Cortès Forteza, Pau Llompart, etc.

L'esport, en quasi tots els seus aspectes ha tengut prioritat. Tant el C. E. Constància, com el Bàsquet Inca, com el futbol infantil i juvenil, passant per tota la gamma possible, han estat la nineta dels ulls d'alguns dels components del cos de redacció, direcció inclosa. Se poden destacar moments històrics de partits i de jocs.

El Setmanari ha tengut reconeixements envers persones mereixedores d'homenatges o distincions, a la mateixa vegada que el mateix *DIJOUS* n'ha rebudes. Cal citar el premi *Dijous*

Bo 2008 que li dedicà l'Ajuntament en un entranyable acte. Cal citar també distincions de grups folklòrics, de l'orfeó l'Harpa d'Inca, del C.E. Constància, dels Donants de Sang, del grup de Filatèlia d'Inca, del Bàsquet, etc.

El subtítol, Setmanari d'informació local i comarcal, s'ha portat sempre bastant bé. Durant anys hi havia corresponsals a Lloseta, Selva, Binissalem, Campanet, Búger, Sa Pobla, etc. Des de fa molts anys el redactor Pau Reynés Villalonga cuida de la secció "FLASH COMARCAL" en què cada setmana queda reflectit el batec dels pobles veïns.

Igualment, a més de la informació, sempre hi ha hagut les notes culturals i històriques, a càrrec de Gabriel Pieras Salom. Tampoc es pot deixar de citar l'acudit que puntualment dóna una visió del batec de la vida quotidiana i que està a càrrec de Pau Rebassa Llabrés. No hi solen mancar quasi mai les necrològiques de persones de certa rellevància dins tots els camps, així com la d'aquelles que tenen qualque cosa amb el *DIJOUS*. Les notes de societat, també hi solen ser presents. La informació de l'Església, durant molts anys, hi fou present de la mà de Santiago Cortès Forteza. La tasca d'Andreu Quetglas envers l'esport i la fotografia són innegables i de gran vàlua. També Bernat Cabrer González ha sabut treballar, especialment, el futbol. I no es pot deixar de citar a un expert fotògraf, es tracta de Josep Busquest Barrera, treballador de can Payeras i col.laborador de *Dijous* amb tot el que això suposava.

El món del calçat, tan arrelat a Inca, ha estat molt present dins el *DIJOUS*. Les mostres, les exposicions, les entrevistes i els reportatges han omplint pàgines d'informació i fotografia. El món de l'espectacle no hi ha mancat: teatre, cinema, circ... Tota una grossa gamma d'informació, formació i cert entreteniment, mitjançant *DIJOUS*, ha entrat dins moltes cases inqueres i hem sabut allò que passava per la nostra ciutat, qui era qui, què succeïa, que es podria veure...

Quasi 35 anys de vida activa i sense raconades buides ben bé val una petita, segurament breu, atenció. *DIJOUS*, la premsa local, forana, d'Inca està complint amb la seva obligació i devoció. I, s'ha de dir, la gratuïtat es un valor que sempre ha estat ancorat dins aquesta premsa nascuda l'any 1974 i que ha navegat amb bonances i grans marors... Com deia el P. Miquel Colom Mateu, "un miracle de voluntat".

FITXA TÈCNICA	
Títol	Dijous
Subtítol	Setmanari d'informació local i comarcal
Lloc	Inca (Illes Balears)
Llengua emprada	En un principi, a partir de l'any 1974, més del 80% en castellà i la resta, en català. A partir dels anys 80, un 35% en castellà i el 65% en català. Els darrers deu anys, el 75% en català i el 25% en castellà
Data primer número	5 de setembre de 1974
Data darrer número (conegut)	23 de juliol de 2009
Números sortits	1.846
Periodicitat	Des de l'inici, setmanal

Redacció	Els primers anys a la sala de reunions del col.legi públic Llevant. Després, a partir de la dècada dels anys 80, a un local del carrer de L'Estrella. Des de 1986 a 1991 a la rectoria de la parròquia de Crist Rei d'Inca. Des de l'any 1991 al 1998, als despatxos de la Casa Payeras (Fotografia), del carrer Bisbe Llompart. Des de 1998, al 2004 a un despatx municipal del Mercat Cobert. Des de 2005 al dia d'avui a un altre local municipal situat al primer pis del Casal de Can Cifre del carrer de Can Palmer
Direcció i administració	Igual que l'apartat anterior. Apartat de correus 110 d'Inca
Lloc on s'imprimeix	Des del número 0 a l'actualitat al Majorca Daily Bulletin, S.L . Des del naixement ha estat inscrit al Registre d'Empreses.
Nombre de pàgines	Quasi sempre 16, excepció feta dels números extres que es realitzen per les festes patronals, pel Dijous Bo i moments puntuals.
Dimensions de les pàgs.	37,50X30 cm.
Nombre de columnes	En un principi, 5. Els darrers trenta anys, 6.
Dimensions de les columnes	Quan eren 5, 33X6 cm; des de que són 6, 118X4 cm.
Seccions	Editorial; Flash comarcal; muestra itinerante; Dues fotos, un tema; La foto curiosa; Entrevista; Festes; Vida social; Punt d'opinió; Política; Ciutat; Patrimoni; Temps enrere; Exposicions; Curiosidades; Les contarelles de Pere Ferreguí; Arxiu Parroquial d'Inca; Notícies històriques; Acudit; L'Ajuntament informa; Informatiu Cultural; Con las teclas de mi máquina; Avui coneixerem més; Art; Informació religiosa; Informació esportiva (Futbol, bàsquet, tir, atletisme, natació, etc.)Els Dijous de la madona de son Blai; Amb l'amo en Jordi de Sa Tanca... NOTA.- Són tants d'anys de sortir cada setmana, que resultaria inacabable la relació de les seccions més habituals.
Fundadors	Gaspar Sabater Serra, Antoni Pons Sastre, Josep Antoni Pujadas Porquer, Antoni de Luis Molinos, Pedro Ballester del Rey, Gabriel Payeras, Pere-Joan Llabrés i Martorell, Rafael Payeras Genovard, Lluís Maicas, Andreu Quetglas Martorell, Joan Fumat de Binissalem, Santiago Cortès Forteza, Guillem Coll Morro, Rafel Salom, Andreu Quetglas Martorell, Andreu París...
Propietat	Associació Cultural DIJOUS D'INCA.
Subscripció	Quasi sempre ha tengut un preu simbòlic degut a pertànyer a una associació sense ànim de lucre.
Venda del número	Igual que l'anterior paràgraf.
Tiratge	Entre els 2.000 i els 3.000, segons distintes èpoques.
Director	De 1974 a 1978, Gaspar Sabater Serra. Des de 1978 a 1996, Gaspar Sabater Vives. Des de 1996 al dia d'avui, Andreu Quetglas Martorell.

Col.laboradors	Des dels inicis fins al dia d'avui, passen de tres-cents. Cal destacar, però, a Andreu Quetglas Martorell, Pau Reynés Villalonga, Gabriel Pieras Salom, Santiago Cortés Forteza, Jaume Soler Capó, Francesc Homar Llinàs, Josep Busquets Barrera, Josep Córcoles Tugores, Miquel Pieras Villalonga, Pau Rebassa, Rafel Payeras Genovard, Marisa Sánchez Serrano, Julio Bastida, Bartomeu Espases, Mateu Coli Cerdà, Josep Coll Terrassa, Joan Fumat, Antoni Pons (Juan María Palma), Pau Llompart, Jordi Llompart, Obra Cultural Balear, Joan Parets Serra, Antoni Ramis Pieras, P. Jaume Fe Corró Jaume Serra Beltran, José Reynés Reus (Pep Piu), Gaspar Sabater Serra, Gaspar Sabater Vives, Sebastià Salom, Gabriel Alzamora Brondo, Joana Maria Serra Llull, Jaume Serra Beltran, Servicio de Extensión Agraria, Bartomeu Vallespir Amengual, Joan Guasp, Francisca Vives, José Bernardino, Miquel Fuster Sastre (Administrador), Guillem Pons Gual (Repartidor), etc.
Tendència política, social, cultural i econòmica	Des de la naixença, 1974, durant el franquisme i anys següents seguia les pautes emanades de les autoritats. A partir de la Democràcia anà canviant i passà de ser molt oficialista a més lliberal i independent. En quant al món social, el Setmanari no descuida aquesta vida local tan viva (Fets, naixements, casaments, defuncions, vida social en general). En quan a la vida cultural, sempre s'hi ha acostat molt ja que no manca quasi mai a exposicions, presentacions de llibres, actes folklòrics i musicals, etc. Dins la vida econòmica no ha fet massa vasa mai però, així mateix, ha estat obert a informar sobre aquest món dels diners.
Lectors	Tota casta de gent de la Ciutat. Els subscriptors d'Inca i de fora en són una prova. Sol estar als bars, cafès, bancs, caixes, col.legis, associacions, etc. També s'envia una quantitat considerable a persones de fora d'Inca, de la Península i alguns a l'estranger.

Inca ha estimat la premsa escrita. La Història així ho demostra. *DIJOUS* tan sols ha fet de continuador de la bella tasca que inicià la població l'any 1883. Segurament una obligació vestida de repte que ha fet que aquesta premsa damunt paper, amb flaire de tinta fresca en el seu moment, agradi a molta gent i a més persones. Sense lectors, subscriptors i anunciants, no haguera estat possible. La conjunció ha estat quasi perfecta. 35 anys ho diuen i en són testimoniatge d'afecte i dedicació.

Tenim futur? Jo pens i opín que sí. Aquest passat, agermanat amb el present, pot crear un futur. Tal volta és així. On no?

La premsa forana imposa
gran esforç i sacrifici;
i si es converteix en vici
pot parèixer una gran llosa
que domina el ser humà;
la premsa és com un germà
que sempre demana cosa
i si no li dones, plora
que l'ànima et vol llevar.
Som de poble periodista
i no m'en vull amagar;
tot Inca m'hi va enconar
i mai l'hi he perdut la pista
que Déu m'ho vol perdonar.

La revista Lloseta, *o la força de la constància*

Pau Reynés Villalonga

En el passat social més llunyà de la vila de Lloseta no es registra activitat de premsa local escrita fins que, en el mes de desembre de 1983, apareix al carrer, amb certa timidesa i per primera vegada, cal dir-ho, la revista que, a la capçalera, porta el mateix nom del poble que encara l'està agombolant: *LLOSETA, revista independent d'informació local.*

No obstant el que s'ha escrit anteriorment, essent fidels a la veritat, hem de dir que durant el període comprès entre els anys 1965-70 es va editar a Lloseta la publicació *Ventanal,* un butlletí del Club de Joventut Parroquial que oferia informació sobre les activitats de l'entitat i opinió dels socis. Així i tot hi cabien, dins les seves pàgines ciclostilades, algunes notícies de caràcter local alienes al club. Tenia un tiratge mensual de 200 exemplars i en sortiren 40 números.

No es pot dir que el poble de Lloseta tingui un passat cultural òptim. Fins ben entrat el segle XIX la vila estava sotmesa al senyoriu feudal dels Togores, barons de Lloseta i comtes d'Aiamans i propietaris de la majoria de terres de l'indret. Administrativament és un poble jove. No es va independitzar del municipi de Binissalem fins l'any 1842-43. Li va tocar un terme municipal de 12,8 km2, el segon més petit de Mallorca. Tenia 1.200 habitants i el 90 % eren analfabets. De fet la primera escola pública del poble quedà registrada a partir d'aquells anys.

Les notícies o els esdeveniments que es podien produir en el poble eren publicats, no sempre, a la premsa de Ciutat, redactats, la majoria de vegades, pels mestres d'escola o els vicaris parroquials. Fins els anys cinquanta i seixanta del segle XX els diaris de la capital no varen tenir a Lloseta corresponsals informatius de forma regular.

Neix la revista *Lloseta*

Passada i enterrada l'època franquista i consolidada la democràcia, Pau Reynés, amb el suport d'un grup de persones vinculades, com a corresponsals o col.laboradors, a la premsa diària o periòdica, varen tenir la curolla de crear i començar a publicar una revista que fos portaveu de les vivències del poble de Lloseta. El projecte era una incògnita per no haver-hi experiències anteriors de premsa escrita a la vila. Tindria acceptació? Com veurien els veïnats aquella aventura informativa? Poc abans de les festes de Nadal de 1983 sortia una publicació de 20 pàgines, totes en blanc i negre, impreses a *Apóstol y Civilizador* de Petra, la impremta dels frares menors franciscans que en aquells temps era el *sancta sanctorum* de l'anomenada *Premsa Forana de Mallorca* ja que allà, a Petra, s'imprimien la majoria de les revistes menys pretensioses i humils dels pobles.

Ja està al carrer el primer número de la revista *Lloseta*. Els 500 exemplars s'exhaureixen abans de que acabi el mes. Haurà estat un èxit? Les 20 pàgines estaven escrites en castellà encara que, a poc a poc, se va anar introduint la nostra llengua pròpia: el català. A la portada, a manera d'editorial, *Un intento*. L'article, no signat, era una declaració de principis. Així doncs -deia- aquí hi ha *Lloseta (revista independent d'informació local)*. El seu fidel propòsit és el d'informar i opinar amb claredat, objectivitat, veritat i independència. Així de clar, així de senzill.

L'escrit prosseguia dient que més que fer constar que ha de ser una revista de "poble", preferim donar a conèixer la nostra opinió del que, precisament, no ha de ser una publicació d'informació local. Està clar que no pot ser una publicació municipal perquè aviat seria un butlletí oficial, a més de ser manipulada pel grup polític de torn en el poder. No pot ser la veu exclusiva de la parròquia perquè donaria olor a sagristia. No pot ser portaveu d'un grup polític determinat perquè només la llegirien els seus afiliats. No pot ser un informatiu d'una entitat cultural o esportiva perquè sol seria llegida pels seus socis i, ni molts menys, pot dependre d'un grup econòmic perquè, de manera simple i planerament, seria "la veu del seu amo". A ambdues coses -acabava- les pretenem fer amb afecte i amb tota classe de bones intencions. Això sí, ens agradaria veure'ns correspostos pels, des d'ara, nostres lectors.

I així va ser. Els números següents s'anaven esgotant. La tirada va passar de 500 a 600 exemplars mentre la revista s'estava refermant entre la població. Els primers anys la confecció de la publicació es realitzava d'una forma molt artesanal. Els ordinadors no estaven a l'abast d'aquest tipus de publicacions. Els texts es picaven amb màquina d'escriure elèctrica que no feia, de forma automàtica, la justificació a la dreta. A base d'espais en blanc o canvi de paraules s'aconseguia una alineació no molt ortodoxa. Per guanyar espai físic a la revista i evitar més pàgines, una vegada passats els texts, se'n feia una fotocòpia reduïda. Per últim, venia el muntatge a base de tisores i goma d'enganxar *Imedio*. Quedava a punt d'anar a impremta. Cada mes, una aventura.

Van passar gairebé deu anys i en donar-se la circumstància que la impremta de Lloseta va implantar el sistema òfset, per comoditat i eficàcia, es va deixar d'imprimir a Petra per fer-ho a la pròpia localitat. Es va adquirir el primer ordinador però, encara, els muntatges van seguir fent-se sobre paper i planxes, per contacte. Després van arribar les transparències, es va passar als fotolits i, ara, al color. Actualment el muntatge complet de la revista, per no augmentar els costos, se fa a la pròpia redacció i en suport informàtic es trasllada a la impremta.

Quant a normalització lingüística, passats els primers números, de forma gradual, se'n va assentant el català, d'una forma especial als articles i reportatges. Actualment la normalització en l'ús del català està arribant gairebé al 90% de l'edició. La primera portada, totalment normalitzada, va aparèixer el mes de febrer de 1993.

Durant els 25 anys d'existència de la revista *Lloseta* la trajectòria ha estat equilibrada, sempre procurant que, cada mes, la publicació sigui el reflex de la vida quotidiana de la població. D'aquesta manera es procura que totes les entitats locals tinguin el seu espai on quedi constància de les seves activitats. Associacions culturals com Estel del Cocó, Ni Verd Ni Madur, Assemblea de Joves, associacions de la Tercera Edat, el Centre de Dia, el col.legi

públic Es Puig, els partits polítics, la parròquia, la informació municipal i els esports deixen la seva petjada mensual. Queda espai per als articles d'opinió i divulgació. La tira de dibuixos humorístics d'*Es Moix de Son Cadell* i els comentaris irònics de *Na Floquets* criden, cada mes, l'atenció dels lectors. Un espai molt apreciat és el destinat a deixar constància dels veïns morts, dels naixements i dels casaments. Finalment, l'opinió que pot donar la revista queda sempre separada de la informació.

La situació actual de la publicació és de completa activitat i vitalitat. La tirada mensual és de 700 exemplars, que es distribueixen entre subscriptors i llocs de venda als establiments de la localitat. Té subscripcions fora de la població, especialment de persones oriündes de Lloseta que resideixen en altres poblacions. Molts de mesos, segons el tipus d'informació que es publica, l'edició queda esgotada.

Sobre les perspectives de futur creiem que han de ser òptimes, per una senzilla raó, la informació que es publica en aquestes premses locals els lectors no la poden trobar en altres mitjans de comunicació per qüestió d'espai i de cobertura. D'altra banda, aquestes revistes, de l'anomenada Premsa Forana, no poden deixar de costat les noves tecnologies. S'hi haurà de conviure i, potser algun dia, creiem que encara llunyà, s'haurà de prescindir del paper. La revista Lloseta, des de fa bastants anys, manté adreça electrònica i una pàgina web, encara que modesta, és eficaç i manté un nivell òptim de visites.

Un aspecte que s'ha de tenir present en moltes poblacions de Mallorca que s'han convertit en pobles dormitoris, és la presència i la integració dels nous veïns procedents d'altres localitats. Lloseta n'és un cas concret. En els últims anys l'augment de

LLOSETA

Revista Independiente De Información Local

AÑO I - NUM. 1 - DICIEMBRE 1983

Un intento

Cualquier recién llegado, cualquier entidad o persona que se introduce de pronto en una sociedad, tiene el deber ineludible de presentarse.

Así pues, aquí está: LLOSETA (Revista Independiente de Información Local). Su fiel propósito es el de informar y opinar con claridad, objetividad, verdad e independencia. Así de claro, así de sencillo.

A estas alturas y en un país democrático, y más, en una población del poco calibre demográfico como es Lloseta, no cabe una proclamación solemne de principios de una revista. Más que hacer constar que debe ser una revista de "pueblo", preferimos dar a conocer nuestra opinión de lo que, precisamente, no debe ser una publicación de información local.

Está claro que no puede ser una publicación municipal porque pronto sería un boletín oficial, además de ser manipulada por el grupo político de turno en el poder. No puede ser una voz exclusiva de la parroquia porque sería pobre a sociedad, además de estar sobre un terreno limitado. No puede ser portavoz de un grupo político determinado porque sólo la leerían sus afiliados. No puede ser un informativo de entidad cultural o deportiva porque sólo sería leída por sus socios y, mi mucho menos, puede depender de un grupo económico porque, simple y llanamente, sería "la voz de su amo".

Bien sentadas estas premisas, aquí está LLOSETA dispuesta a defender los intereses locales y de toda la colectividad humana que conforma nuestra población. Aquí está LLOSETA para dejar constancia del quehacer diario de una villa trabajadora y emprendedora.

A ambas cosas las pretendemos hacer con cariño y con toda clase de buenas intenciones. Eso sí, nos gustaría vernos correspondidos por, desde ahora, nuestros lectores.

Lloseta, primera portada al 1983.

Lloseta, portada juliol 2009, 26 anys després.

població ha estat constant, fins a superar-se els 5.000 habitants en poc temps. Cal distingir dos blocs dels nouvinguts. Un, els immigrants estrangers (especialment marroquins) i l'altre, de veïns que han adquirit un habitatge a la localitat però que treballen en altres poblacions i amb unes arrels natives diferents a la seva actual residència. Aquests nous veïns, s'integren a la vida social i quotidiana de la població? Es pot afirmar que no és així i si hi ha alguna integració és molt lenta, i nul.la en el cas dels immigrants. Llegeixen la premsa local aquests nous veïns? No. De moment, si n'hi ha algun, és per pura curiositat. El futur d'aquesta integració, per ara, és una incògnita.

Es Morull, una col.lecció de monografies

Des dels inicis, la revista *Lloseta* ve publicant, amb una regularitat anual, una col.lecció de monografies de temes locals que ve a ser un suplement cultural de la publicació. Fins ara s'han publicat 24 números. A la col.lecció hi ha una gran varietat de temes desenvolupats en estudis de destacat interès.

D'aquesta manera han vist la llum a la col.lecció pregons, tant els de les festes patronals com els de Setmana Santa; temes com la Segona República Espanyola; *Receptes antigues de cuina*; *Bibliografia d'escriptors de la població*; *L'església de Lloseta, 75 anys com a parròquia*; *El cinema a Lloseta*; *El Sindicat Agrícola Catòlic de Lloseta*; *Himne al poble de Lloseta*; *L'orgue de la parròquia de Lloseta*; *Les mines de carbó del terme municipal*; *Estudi de la parla d'immigrants de Màlaga a Lloseta*; *Lloseta i Miguel Boto Totxo*, etc. Autors d'aquestes monografies han estat,

FITXA TÈCNICA DE LA PUBLICACIÓ	
Nom	Lloseta
Subtítol	Revista independent d'informació local
Població	Lloseta
Director	Pau Reynés Villalonga
Llengua	Català-castellà
Data del primer número	Desembre 1983
Periodicitat	Mensual
Tiratge	700 exemplars
Difusió	Lloseta i altres poblacions
Impressió	Òfset. Blanc i negre i color
Format	A4
Pàgines de mitjana	24
Redacció	C/ Es Pou Nou, 6 Apartat de Correus núm. 6. 07360 LLOSETA
Telèfons	971 885040 - 667887028
Adreça electrònica	lloseta@jet.es i info@revistalloseta.com
Pàgina web	http://www.revistalloseta.com

entre d'altres, Jerònima Pons Pons; Gabriel Pieras Salom; Lina Rosselló Perelló; Joan Parets Serra; Joan Bestard Comas; Pau Reynés Villalonga; Pere Fullana Puigserver; Ramon Rosselló Vaquer, Gabriel Fiol Mateu, Antoni Santandreu Ripoll: Xavier Carbonell; Bernat Villalonga; Antoni Mulet Rosselló; Ana B. González.

Notes biogràfiques de persones majors

Un altre aspecte que es pot ressenyar de la publicació és l'edició especial que cada any efectua amb motiu de la celebració de l'homenatge a la vellesa que, durant les festes patronals del mes de setembre, té lloc a la localitat. Està organitzat per l'Ajuntament i per la Caixa d'Estalvis "Sa Nostra". La revista *Lloseta* s'adhereix a tal esdeveniment publicant, juntament amb la fotografia de l'interessat, una nota biogràfica de la persona que en arribar als 81 anys edat participa, per primera vegada, en aquests homenatges anuals.

Des de la fundació de la revista s'han publicat més de 600 entrevistes a persones d'aquest col.lectiu. A totes compten les seves pròpies vivències, unes més interessants que d'altres, però totes importants. Expliquen el nom dels seus pares, la seva procedència, quants germans han tingut, fins i tot quins anys varen anar a l'escola, quan es va iniciar la seva vida laboral, de què han fet feina; com era la vida social, religiosa i política de la població on han residit; quan es van casar i amb qui; quants fills han tingut; els esdeveniments més importants de la seva vida, tant particular com familiar; cançons populars, balls i diversions, etc.

Estam segurs que amb les dades que es recullen es podrà fer un interessant i ric estudi sociològic dels temps passats més immediats.

Udol, *dotze anys de revista bimestral de Llubí*

Francesc Perelló Felani

FITXA TÈCNICA DE LA PUBLICACIÓ	
Nom de la publicació	Udol
Població	Llubí
Periodicitat	Bimestral
Números publicats	75 (sis per any)
Any de fundació	Gener de 1993
Data de publicació del primer exemplar	Març de 1993
Data de publicació del darrer exemplar	Desembre de 2005
Director / Responsable	Francesc Perelló Felani
Editor	Associació Cultural Udol
	Entitat sense ànim de lucre
NIF	G07651227
Adreça	C/ dels Traginers, 51 (07430 - Llubí)
Telèfon	971 52 23 12
Llengua	Català
Tiratge	500 exemplars
Subscriptors	300
Difusió	Llubí, subscriptors i estudiants que vivien fora del nostre terme (Menorca, Perú, Barcelona, Girona, Terrassa...) i part forana de Mallorca
Disseny	Tirrena SA (C/ del Pintor Joan Gris, 2. 07500 – Manacor)
Impressió	Òfset
Format	A4
Dipòsit legal	PM-253-1993
Integrants del darrer equip de redacció	Caterina Gelabert Perelló, Gabriel Gelabert Perelló, Jaume Alomar Serra, Esperança Llompart Vanrell, Maria Antònia Molines Ramis i Francesc Perelló Felani.

Col.laboradors	Gabriel Frontera, Miquel Campaner, Joan Galma, Gabriel Alomar, Gabriel Perelló, Joan Rosselló, Club d'Esplai es Turó, Miquel Àngel Mas, Antoni Contestí, Josep Cerdà, Antoni Nadal, Jordi Soler, Tomàs Vibot...
Pàgines de mitjana	Depenia de cada número, però entre 28 i 36 pàgines, tot i que alguns exemplars van arribar o superaren les 44 pàgines.
Pàgines en color	Únicament la portada del número 50 (setembre/octubre 2001) i la del darrer exemplar (el 75, novembre/desembre 2005).
Contingut	A l'interior de les pàgines s'hi reflectia el dia a dia del poble, per la qual cosa la major part de la informació que hi apareixia feia referència als fets que havien succeït al poble durant els dos darrers mesos. També hi havia altres seccions fixes, com *A la Sala* (informació de l'Ajuntament); *Entre glop i glop* (per donar a conèixer les activitats de les associacions del poble, les tasques de persones que fan feina per i per al poble, problemes d'actualitat...); *Conversa* (entrevista a algú del poble o que hi estava relacionat); *Esports* (resultats dels equips esportius de Llubí) i *Opinió* (articles diversos sobre diferents temes).

La revista Lluc: *una fidelitat que perdura, oberta al futur*

P. Gabriel Seguí i Trobat, msscc,
conseller delegat de la revista Lluc

La revista *Lluc* evoca, sens dubte, en primer lloc, el santuari de Santa Maria del qual pren el nom. Per a la gent més major, sobretot per a la gent "lluquera", desvetla el record d'una publicació que, amorosidament, difonia la devoció als Sagrats Cors i a la Mare de Déu de Lluc; per als qui han treballat en la defensa de la llengua i la cultura catalanes de Mallorca, és motiu d'agraïment, perquè ha estat una revista que aixoplugà, en uns temps encara més durs que no els actuals, lletraferits, polítics i sindicalistes que maldaven per pensar i escriure públicament en la nostra llengua... i no hi havia gaires oportunitats de fer-ho.

Podríem intitular aquest exercici de recordança de la revista *Lluc* d'una manera una mica rondallesca: *De com una revista catòlica de pietat esdevingué una revista de resistència cultural.* Es tracta d'una evolució verament singular, perquè la propietària de la capçalera i l'editora de la revista és la Congregació de Missioners dels Sagrats Cors, fundada a Mallorca, pel P. Joaquim Rosselló i Ferrà, el 1890. D'altra banda, aquest caràcter "resistent" no és per res cosa del passat; les circumstàncies políticosocials de la nostra cultura continuen justificant la publicació de la nostra revista, encara que cal afegir un nou matís: la postmodernitat i la globalització demanen una reflexió novella de l'humanisme, per capir els reptes que se'ns presenten, no sols ja com a nacionalistes, sinó purament com a habitadors del llogaret global que és el món actual. Per això, no voldria que aquest treball es reduís a un recorregut per les gairebé nou dècades de la revista *Lluc*, sinó que també servís per reflexionar sobre l'escala de valors que dóna sentit a la nostra revista.

L'esbós de la història de la revista *Lluc* presenta, d'entrada, la dificultat de la manca d'un estudi complet i aprofundit de la seva evolució, com es mereixeria. Per tant, per ara, només es poden traçar les grans etapes de la publicació, amb una caracterització general dels continguts.

Les principals fonts per tenir un coneixement sumari de la revista són els treballs següents:

- a) P. LLABRÉS, "Lluc" a *Gran Enciclopèdia de Mallorca.* Vol. 8, pp. 64-65.
- b) "Lluc" a *Gran Enciclopèdia de Mallorca.* Vol. 14. Barcelona, 1987 (2a) p. 122.
- c) "Lluc" a *Nou diccionari 62 de la literatura catalana.* Barcelona, 2000, p. 403.
- d) "*Lluc*, 25 anys en català", monogràfic de *Lluc*, n. 777, novembre-desembre de 1993.

Com es pot observar, la revista *Lluc* té entrada a les obres fonamentals de divulgació dels països de parla catalana.

1. Els precedents

A l'editorial del primer número (gener de 1921), llegim aquesta expressió: "Si cortesmente saludo a la Prensa que me precede". D'aquesta manera, els iniciadors de *Lluc* palesen la seva voluntat de ser els continuadors de dues publicacions referides al santuari que assoliren una gran difusió. En primer lloc, la *Guia de Lluch. Quinari dedicat als pelegrins*, de la qual s'editaren cinc números (20 de juliol-10 d'agost de 1884), amb un total de devuit planes, apareguts a l'entorn de la festa de la coronació pontifícia de la Mare de Déu de Lluc. Fou redactada totalment en català i hi col.laboraren els cappares de la Renaixença mallorquina, molts dels quals dedicaren també, en aquella avinentesa, una *Corona poètica* a santa Maria de Lluc: Tomàs Aguiló, Mn. Antoni M. Alcover, Josepa Amer, i Penya, Mn. Miquel Costa i Llobera, Bartomeu Ferrà, Tomàs Forteza i Mateu Obrador, entre d'altres.

La segona publicació al.ludida es titula ja *Lluch* i s'edità amb motiu del XXV aniversari de la coronació, durant el pontificat del bisbe Pere-Joan Campins, que introduí els estudis de català al Seminari de Mallorca. N'aparegueren vint-i-cinc números, des del 12 de setembre de 1908 al 8 de setembre de 1914, en castellà i català. El principal animador d'aquesta revista fou l'antic blauet Mn. Llorenç Riber, que tingué com a col.laboradors els Missioners dels Sagrats Cors que tenien cura de la Casa de Lluc. Com diu Mn. Pere-Joan Llabrés: "*Lluch*, del 1908 al 1914, animà una celebració jubilar al santuari, que va esser exponent claríssim d'aquell moment de Restauració entorn de l'acció pastoral, promoguda pel bisbe Pere-Joan Campins, que tant va enaltir el protagonisme identificador de Lluc en l'Església i el poble de Mallorca" (*Lluc*, novembre-desembre 1993, p. 3).

Per tant, aquestes dues revistes tenien una finalitat eminentment pastoral de difusió de la devoció a la Mare de Déu de Lluc, en ocasió de l'efemèride de la seva coronació. Al servei d'aquesta finalitat, hi podem trobar poesies, cançons i treballs històrics. Cal notar també que el nivell d'ús del català experimenta una notable baixada a *Lluch* en comparació amb el *Quinari*.

2. Primera etapa (gener de 1921-desembre de 1961)

En aquesta llarga etapa, *Lluc* s'edita, amb una periodicitat mensual, gairebé tota en castellà, per bé que els dos darrers anys augmenten considerablement els articles en català. Durant la resta, el català és present a la secció mallorquina (que ha rebut diversos noms), en poemes, treballs històrics, temes d'humor trets de *L'Ignorància*, llistes d'adagis i temes de la pagesia. Sobre aquesta qüestió, vegeu l'article de Pere-Joan Llabrés: "*Lluc*: fidelitat al nostre poble" (*Lluc*, novembre-desembre 1993, pp. 2-6). Avui, això ens fa impressió de folklorisme i de localisme, però aleshores era la manera de demostrar l'amor a la terra i de servar la personalitat illenca; és a dir, de donar testimoni de "mallorquinitat".

L'editorial del n. 561, de desembre de 1967, redactat segurament pel P. Gaspar Munar, reflecteix encara aquests plantejaments: "Algunos confunden miserablemente las cosas, y creen que por el hecho de expresarse en mallorquín ya no se ama la madre Patria. Nada más falso. Se pueden juntar perfectamente los dos amores, el de la Patria grande y el de la Región pequeña, con tal que se guarde el orden debido, o sea que no se subordine el bien de toda la nación al de la región, porque entonces se caería en un regionalismo exaltado y pernicio-

so" (p. 322). Evidentment, editorials posteriors s'encarregarien d'aprofundir i eixamplar prou el sentit i l'abast d'aquest "*regionalismo*" aleshores sospitós.

Entre els directors, tots Missioners dels Sagrats Cors, hi ha els pares Miquel Rosselló, fundador de la revista, Antoni Thomàs, Llorenç Rotger, Bartomeu Pericàs i Gaspar Munar. Hi col.laboraren els pares Rafel Juan Mestre, Jaume Rosselló, Miquel Ollers, Francesc Bonafè, Josep Verd, Gabriel Seguí Vidal, Rafel Juan Escandell, Antoni Mascaró, Bartomeu Bauçà, Josep Obrador, Joan Amengual, Llorenç Rotger, Cristòfol Veny, Josep Nicolau i Miquel Cerdà, entre els més habituals, però també ocasionalment Mn. Llorenç Riber, Mn. Andreu Caimari, Mn. Isidor Macabich, Mn. Joan Vich i, fins i tot, Maria Antònia Salvà i Guillem Colom, tots intel.lectuals molt relacionats amb el santuari o amb la Congregació. Ben al final d'aquesta etapa, hi apareixen també notes de Josep Mascaró Pasarius, Bartomeu Font Obrador, P. Gabriel Llompart, Llorenç Vidal, Francesc de Borja Moll, Josep Pizà i de joves Missioners dels Sagrats Cors, com Joan Josep Genovard, Guillem Celià i Jaume Reynés.

Sovint, els treballs eren firmats amb pseudònim, com és ara: *Àngel* (no identificat), *Benjamín* (Miquel Rosselló), *Pío* (Antoni Thomàs), *Cándido* (Gaspar Munar), *Heraldo de María* (Miquel Rosselló), *Teótimo* (Joan Albertí), *Lazarillo de Tajo* (no identificat), *Curioso* (no identificat), *Colector* (Joan Albertí), *Pico de la Mirandola* (Antoni Mascaró?), *Nemoroso* (no identificat), *Ra-de-form* (Rafael Juan Escandell) o *Lucano* (no identificat).

Els articles d'apologètica, de pietat i d'instrucció religiosa conviuen amb els d'història, de ciència, de poesia i de crònica del santuari. Igualment, s'oferien notícies civils i religioses de l'Estat espanyol i d'arreu del món, extretes de diaris i setmanaris. No era estrany que es copiassin articles sencers d'altres publicacions. Entre les sèries de treballs que hi aparegueren, destaquen els estudis del P. Gaspar Munar sobre la història religiosa de Mallorca, els dels P. Rafel Juan Mestre sobre el santuari de Lluc i els seus voltants, i els del P. Bartomeu Buaçà sobre ciències naturals i agricultura. Cal recordar també les fotografies i els gravats que acompanyen els textos, que són un valuós complement documental.

Un dels moments més fluixos d'aquest període fou el corresponent a la Guerra Civil (1936-1939), en què, comprensiblement, abunden els testimonis sobre la persecució religiosa a la zona republicana, que tocà ben de prop la Congregació, amb quatre membres de la comunitat barcelonina assassinats (el P. Simó Reynés y companys màrtirs, beatificats el 28 d'octubre de 2007), i també el de la immediata postguerra, marcada pel triomfalisme de l'època, en què la manca de paper obligà els responsables a fer economia i a treballar en condicions difícils.

En síntesi, Lluc té, en aquesta etapa, una configuració i uns fins semblants a una altra publicació de l'època: *El Heraldo de Cristo* (1909-1914), editada pel Tercer Ordre Regular de sant Francesc, que serví també de recer per a la nostra llengua. Entre els números més importants, podem esmentar el dedicat al cinquantenari de la coronació de la Mare de Déu (nn.168-169, agost-setembre 1934).

3. Segona etapa (gener de 1962-desembre de 1967)

Aquest període és un dels més agitats de *Lluc* per mor de la qüestió lingüística. Efectivament, pel gener de 1962 s'estrena com a director el P. Cristòfol Veny, un prestigiós arqueòleg. Se'n normalitza el nom, amb la supressió de la hac del títol, la periodicitat continua

essent mensual i el contingut és bilingüe, en català i castellà, cosa que canvià radicalment a partir del gener de 1963 (n. 503), en què la revista apareix íntegrament en català. Val la pena reproduir un fragment de l'editorial d'aquest número, que manifesta les intencions del nou director: "Volem fer una publicació modèlica, que sia exponent de la vida puixant de la Mallorca autèntica [...]. Particularment convidam la jovenesa, que posseïda de la virtut heroica de la fortitud, s'esforça per a llançar-se agosaradament via amunt, sense por de la mort ni de la vida. I demanam també a aquells qui ja seuen coronats amb el fruit dels seus èxits i experiència, que vulguin redreçar i avalar els nostres afanys". Tot un programa d'obertura i renovació, que superava amb escreix els objectius pietosos dels començaments.

Paradoxalment, mentre les autoritats civils havien tolerat el canvi de tomb, el bisbe de Mallorca, Jesús Enciso Viana, s'hi oposà aferrissadament, i arribà a l'extrem d'amenaçar el P. Veny amb la retirada de les llicències ministerials -una de les més dures sancions canòniques contra un clergue- si continuava per aquest camí; més encara, d'una manera totalment anticanònica, tractac-se d'una revista d'una Congregació de dret pontifici, imposà el P. Gaspar Munar com a nou director, càrrec en el qual perdurà fins al desembre de 1967. D'aquesta manera, el número doble de juliol-agost (nn. 509-510) tornà a esser bilingüe.

Ultra aquest incident, en el qual s'ensumaven els conflictes entorn del concili Vaticà II (1962-1965), en aquesta etapa de transició hi comença a col.laborar de ferm el poeta Miquel Gayà, antic blauet, circumstància que feia besllumar una tímida renovació i la continuació de l'esperit d'amor a la terra. Endemés, els col.laboradors que se sumen als de l'etapa anterior són ben significatius: Antoni Serra, Miquel Ferrà Martorell, Miquel Dolç, Jaume Vidal Alcover, Josep M. Llompart, Llorenç Moyà i Guillem Frontera, entre d'altres. També les recensions de llibres demostren un notable grau d'atenció a la realitat cultural "laica" mallorquina. Naturalment, és forta encara la presència de temàtica religiosa.

Entre els números d'aquest període, podem assenyalar el d'agost-setembre de 1962 (nn. 497-498), dedicat al centenari de la conversió del beat Ramon Llull.

4. Tercera etapa (gener de 1968-desembre de 1973)

Aquest període significa la reorientació definitiva com una publicació de caràcter cultural íntegrament en català, aquesta vegada amb la conformitat de Mons. Rafael Álvarez Lara, bisbe de Mallorca des de 1965, i gràcies a l'"*aperturismo*" de les autoritats civils. No debades campava aleshores el ministre d'informació i turisme Manuel Fraga, un franquista "progressista", segons sembla (anys endavant diria que "la calle es mía").

El P. Cristòfol Veny tornava a la direcció acompanyat pel P. Guillem Celià, com a subdirector, i per Josep M. Llompart i Miquel Gayà, com a cap i secretari de redacció, respectivament. L'editorial de gener de 1968, signat pel P. Veny, té un to semblant al seu mateix de gener de 1963. És prou eloqüent l'al.lusió al concili Vaticà II, quan parla de la dimensió religiosa de la revista: "Serà una revista tallada segons el patró del Concili, immersa en el món, sense renunciar a cap dels propòsits passats"; és un eco de la Constitució pastoral *Gaudium et spes*, que encetava unes noves relacions entre l'Església i el món contemporani.

Entre els col.laboradors nous hi ha Bernat Vidal i Tomàs, Andreu Murillo, Francesc de Borja Moll (fill), Josep M. Llompart, Marià Villangómez, Pere-Joan Llabrés, Josep Massot i Muntaner, Gabriel Janer Manila, Joan Miralles i Montserrat i una colla d'intel.lectuals joves;

fins i tot hi ha autors del Principat, com Josep Maria Capdevila. Així, doncs, com indica Pere-Joan Llabrés al treball ja esmentat, "decididament *Lluc* deixa d'esser una revista de santuari, just religiosa, per obrir-se a l'ampli món de la cultura pròpia de les Illes Balears i Pitiüses" (p. 5).

En aquesta etapa, apareix un director "oficial" amb carnet de periodista, segons les exigències legals, mentre que el P. Veny resta com a director religiós. El primer fou Gabriel Fuster Mayans *-Gafim-*, des d'abril de 1968 al març de 1974. El succeí Bartomeu Suau Togores (fins al desembre de 1991). Cap dels dos mai no entorpí l'orientació de la publicació.

A començament de 1971, l'Obra Cultural Balear entra a *Lluc* i en comença el patrocini. Per aquest motiu, apareix la figura del conseller delegat, el representant del Superior General dels MSSCC, càrrec que és exercit pel P. Ramon Ballester fins al gener del 2000. També hi ha canvis al Consell de Redacció, que és integrat ara per Miquel Duran Ordiñana, Gabriel Janer Manila, Damià Ferrà-Ponç, Joan Miralles i Montserrat i el P. Jaume Reynés. No faltaren tampoc incidents, com el que s'esdevingué per causa de l'editorial sobre la presumpta dimissió del bisbe Rafael (vegeu novament l'article de Mn. Llabrés, p. 6). Per aquest motiu, Damià Ferrà-Ponç fou nomenat nou cap de redacció. El 1973, un altre bescanvi situa Josep M. Llompart i Pere-Joan Llabrés al capdavant de la redacció.

En aquest anys, els números no presenten una unitat especial; hom arreplega els treballs que arriben a la redacció, mentre siguin de qualitat. Això fa que *Lluc* sigui, certament, molt variada. De tota manera, generalment, un dels articles sol esser el motiu de la portada. Destacaríem dues seccions: "La ciutat dels llibres", que fa una repassada a l'actualitat bibliogràfica illenca i catalana, i "La rosa dels vents", que fa el mateix amb la realitat cívica, cultural i religiosa.

5. Quarta etapa (gener de 1974-desembre de 1986)

És el període en què l'Obra Cultural Balear, mitjançant un contracte privat amb els Missioners dels Sagrats Cors, se'n fa càrrec de l'edició i l'administració, mentre que la Congregació en conserva la titularitat. La dimensió religiosa s'expressa a la secció "Església nostra", que ve de l'etapa anterior.

Pels editorials i els números monogràfics, hom pot veure com *Lluc* s'obre a un amplíssim ventall temàtic de gran interès. Ja un article d'abril de 1972 (n. 613), de Damià Ferrà Ponç i de Ramon Ballester, havia endevinat aquest camí: "*Lluc* és una revista cultural. Però volem rompre d'una vegada per sempre amb la vella i confusionària identificació: cultura-literatura. A Mallorca hem patit el desenfocament de muntar una cultura reduïda a la cleda literària. I encara dins aquesta a un lirisme endolcit i aproblemàtic. Les conseqüències d'aquesta visió asocial de la cultura han estat greus. Nosaltres usarem aquí el terme *cultura* en el sentit actual: plantejament crític de la realitat a tots els nivells". Amb aquest esperit, la revista acompanya les esperances suscitades per l'agonia de la dictadura i per les primeres passes de la democràcia. Des d'un punt de vista tècnic, s'ha d'esmentar també el progressiu millorament de la presentació, particularment de les portades.

Els números monogràfics es converteixen en una nota característica de *Lluc*, una eina que li ha donat força prestigi. D'altra banda, el 1978 la periodicitat passa a esser bimestral, fins avui, excepte el 1986, que fou mensual.

Finalment, el novembre-desembre de 1985 és nomenat cap de redacció Climent Picornell.

Per conservar un mitjà de comunicació propi del santuari de Lluc, com *Lluc* ho havia estat en els orígens, el 1978 surt *Comunicació-Lluc*, com a suplement de la revista: "*Comunicació-Lluc* voldria esser un informatiu de la Reina de l'Illa, amb cròniques del que s'esdevé a Lluc i del que s'esdevé a l'escolania i al seu col.legi. Però no únicament amb aquestes cròniques. Hem triat aquet títol, *Comunicació-Lluc*, perquè el nostre santuari també té un missatge ell mateix, i aquestes pàgines el volien acollir i encobeir (n. 1, gener-febrer-març 1978, p. 2). Des d'aleshores i fins al començament de la quarta etapa (gener de 2004), *Comunicació-Lluc* s'envià, de franc, amb *Lluc*, tres vegades per any.

Us oferim un tast dels números d'aquesta rica etapa, perquè en constateu el ventall temàtic: "Eleccions, apertura, absentisme" (n. 639, juliol-agost 1974), "Estatut per avui" (n. 656, febrer 1976), "La dona: de la submissió a la lluita" (n. 681, setembre-octubre 1978), "Homenatge a Miró" (n. 680, juliol-agost 1978), "Els Països catalans, ara" (n. 688, novembre-desembre 1979), "100 anys de la Institució Mallorquina d'Ensenyament" (n. 693, setembre-octubre 1980), i "Mitjans de comunicació" (n. 712, novembre-desembre 1984).

6. Cinquena etapa (gener de 1987-desembre de 2003)

A començaments de 1987, es trenca el contracte entre l'Obra Cultural Balear i la Congregació, de manera que aquesta recobra l'edició de la revista. De llavors ençà, l'Obra Cultural Balear edita una revista pròpia, *El Mirall*, que, com és lògic, comparteix col.laboradors amb *Lluc*.

L'editorial del primer número d'aquesta nova etapa (n. 736), es titula *Fidelitat*; amb això, es vol insistir que la revista no es desdiu per res de la lluita per la nostra identitat nacional i cultural: "Som conscients que l'empenta i la difusió de *Lluc* com a portaveu de la cultura de Mallorca i de les altres Illes dins els altres països catalans, i més enllà de les nostres fronteres lingüístiques, és mèrit també de la gestió, duita a terme amb tant d'encert aquests anys, per l'Obra Cultural Balear. Estam orgullosos tots els qui hi hem col.laborat, i hi volem col.laborar encara, d'haver prestat un servei al nostre poble que ja registra la nostra història. Només ens resta mantenir la fidelitat a aquesta tasca brillant i coratjosa. Endavant!" (p. 2).

La periodicitat es manté bimensual i els monogràfics continuen com a nota característica dels números. Figuren com a directors Bartomeu Suau Togores, ja esmentat, fins al desembre de 1991; Mn. Pere-Joan Llabrés i Martorell, del gener de 1992 al desembre de 1993, i Damià Pons i Pons, entre el gener de 1994 i el desembre de 1999. El gener de 2000, es crea un nou consell de direcció, per agilitzar la revista i dirigir-la més col.legialment. El qui signa aquest treball, substitueix el P. Ramon Ballester com a conseller delegat, Antoni Marimon Riutort assumeix la direcció, Catalina Sureda Vallespir és nomenada cap de redacció -la primera dona que ocupa aquest càrrec- i Mn. Nadal Bernat, ajudant de cap de redacció. Es tracta d'una generació jove, provinent del cos de redactors de la *Gran Enciclopèdia de Mallorca* i de la Pastoral Universitària (Mn. Nadal Bernat), que compta amb l'assessorament del Consell de Redacció, format per veterans en la lluita per la nostra terra.

En aquesta etapa, dos premis honoraren la nostra revista: el 1993, el premi Francesc de Borja Moll de l'Obra Cultural Balear, amb motiu dels vint-i-cinc anys de publicació de *Lluc*

íntegrament en català, i el 1999, el premi Miquel Duran Daurina de l'Obra Cultural d'Inca, per la contribució a la cultura de Mallorca.

Els números publicats en aquest període demostren que, pel fet d'haver-se deslligat de l'Obra Cultural Balear, Lluc no ha perdut sentit crític ni obertura a la problemàtica social de les terres de parla catalana. Vet-ne aquí una mostra: "Els marginats" (n. 743, març-abril 1988) i "La Inquisició a Mallorca. V centenari" (n. 745, juliol-agost de 1988). També hem d'esmentar el número dedicat als vint-i-cinc anys d'edició en català (n. 777, novembre-desembre de 1993). Pel que fa al contingut religiós, per diverses circumstàncies, la secció tradicional "Església nostra" s'afebleix en continguts i col.laboradors.

7. Sisena etapa (des de gener de 2004)

El cost econòmic ben onerós de la revista per a la Congregació, és la causa per la qual aquesta en torna a cedir la capçalera i l'administració a una empresa privada, L'Espurna edicions, a partir del n. 837 (gener-febrer de 2004). Ara bé, el P. Gabriel Seguí hi continua com a conseller-delegat, com a mostra que la Congregació no es deslliga del tot de la publicació.

El nou director és Damià Pons i Pons, un col.laborador ben habitual de *Lluc*, i es renova amb profunditat el consell de redacció. Igualment, hi apareix la figura nova del director editorial, amb funcions d'encarregat empresarial; primer ho és Pere Fullana Puigserver (nn. 837-857) i després Lleonard Muntaner Mariano (a partir del n. 858).

El subtítol afegit *Revista de cultura i d'idees*, expressa la pretensió de continuar amb l'objectiu de les etapes immediatament anteriors de convertir la revista en un referent en la reflexió sobre el país i la seva realitat. En aquest sentit, s'hi incorporen nous col.laboradors, molts d'ells vinculats amb la persona del nou director, que poden esser considerats joves intel.lectuals "emergents", com sempre ha passat a la història de la revista, en què s'hi han anat sumant les noves generacions. Per suposat, hi continuen escrivint els històrics; és un mostra d'aquest esperit l'editorial del primer número de la nova etapa (p. 3).

La periodicitat continuà essent bimestral fins al n. 867 (gener-març de 2009), en què passà a esser trimestral.

Pel que fa al contingut, els seccions fixes que han perdurat, juntament amb d'altres que hi han comparegut adesiara, han estat: "D'ara, del país i del món"; "Diàlegs" dedicada a entrevistes; "Història, cultura i societat", "A la ciutat dels llibres" i "Mostrador", que són novetats editorials. En canvi, la clàssica secció "Església nostra" ha desaparegut, per bé que no hi són absents els temes d'Església, per la manca d'un encarregat amb prou dedicació i per la manca d'una coordinació efectiva entre els directors i la Congregació. La secció més important és "Dossier", amb un ampli ventall temàtic que dóna fe de la voluntat d'obrir a revista a nous horitzons.

Quant a la presentació, Lluc canvia a un format més ample, i cada any la portada és il.lustrada per un artista diferent, amb una obra distinta a cada número; d'aquesta manera, la revista esdevé un testimoni de l'art contemporani: Ferran Aguiló Casabona (2004: nn. 837-842); Lluís Juncosa (2005: nn. 843-848); Ricard Chiang (2006: nn. 849-854); Andreu Terrades (2007: nn. 855-860); Joan Miquel Ferrà (2008: nn. 861-866) i Mònica Fuster (2009: a partir del n. 867).

A partir del n. 861 (gener-febrer de 2008), n'és el nou director Josep M. Nadal Suau, nét de l'antic director de *Lluc*, el benemèrit Bartomeu Suau Tugores, i Carles Cabrera, el subdirector. Tots dos són joves professors d'IES, coneguts en el seu entorn com a competents crítics literaris.

En aquesta etapa, Lluc ha continuat rebent diversos reconeixements per la seva tasca cultural; també s'ha de ressaltar l'esforç per assolir una major implantació social, mitjançant presentacions de números per diversos pobles de Mallorca i a indrets signifi-catius del país.

Llucmajor De Pinte en Ample: *tres dècades de presència local*

Catalina Font Rangel
Coloma Julià Adrover

Era l'estiu de l'any 1981 i feia tot just tres anys que un grup de joves de Llucmajor havíem creat una delegació de l' OCB al nostre poble. Érem un grup molt concret, interessat per la nostra llengua i cultura i que havíem fet classes de català en diferents nivells a la població llucmajorera de manera gratuïta i amb molta il.lusió per part dels que impartíem les classes de manera voluntària. També oferíem conferències i altres activitats... Però tot això anava adreçat a un públic fidel, alhora que més aviat reduït i sempre érem els mateixos...

Els inicis

Possiblement aquest va ser el primer motiu que ens va impulsar a fer una revista, la finalitat d'arribar a molta més gent. Així idò, el mes de setembre de l'any 81 presentàrem el primer número de la revista, amb el títol de *Llucmajor*, perquè era el nostre desig l'arrelament dins el poble, i amb el subtítol *De Pinte en Ample* perquè volíem arreplegar el màxim d'informacions i d'opinions. En la línia general ens vàrem definir com a grup defensor de la democràcia, lluitador per la nostra cultura i protectors de l'ecologia.

Volíem una informació viva i arrelada a la nostra realitat més immediata i això passa encara per aquest triple objectiu: per la democràcia (pel respecte a la llibertat i a la dignitat de les persones i dels pobles així com de recollir-ne les diferents opinions i maneres de pensar), per la cultura i la llengua de Mallorca, que ens caracteritzen com a poble, com a comunitat i per l'ecologia, perquè sense la defensa de la terra també perdem personalitat i, fins i tot, les possibilitats de subsistir.

Vàrem dir que oferiríem una puntual informació de tot el que fos notícia a la vila, des de l'oficial de l' Ajuntament (no sempre assequible) passant pels fets del carrer fins als esports; també a través de petits treballs, estudis i entrevistes sobre temes i/o personatges locals i també, per descomptat, sempre hem reservat un espai per a la gent que vulgui opinar de manera lliure mitjançant cartes signades o amb pseudònim i amb articles d'opinió de tota índole.

Per tal d'estimular la participació de l'element lector havíem convocat un concurs per decidir el nom de la revista i el disseny de la capçalera. En aquest full de propaganda de la nova revista llucmajorera, distribuït amb motiu de les festes patronals de Santa Càndida (agost, 1981) i editat per l' OCB anunciàvem també que la difusió seria mensual, que hi hau-

ria subscripcions i també publicitat i que es vendria a les llibreries i altres punts de venda: de tabac, diaris...

Idò bé, el mes següent, el setembre, sortia a la llum la revista, amb un reportatge sobre el problema "etern" de les aigües de Llucmajor i el sanejament de la ciutat, tema que va omplir moltes planes uns quants mesos i entre d'altres notícies i entrevistes estrenàrem seccions que encara ara es mantenen com *Xerrades de cafè, Esports, Notícies locals, Pes forat des moix, Sopa de lletres, Gent de la Vila, Sa penya des falcó, Cartes del lector i Entre noltros,* així com seccions que varen gaudir d'una considerable durada com varen ser els *Molins de Llucmajor, Hort i jardí, La pagesia, Les torres de defensa de Llucmajor, A qui pertoqui, Ecologia. I ara?; Els noms dels carrers de Llucmajor; Les barraques de roter; i Sa Raconera.*

Moltes eren presents encara quan arribàrem al número 50 quan ja havien passat gairebé cinc anys o possiblement no teníem clar que arribaríem tan enfora...

Si haguéssim de parlar de les notícies més rellevants d'aquesta primera etapa hauríem de referir-nos al debat sobre S'Estalella, ja que hi havia intenció de fer-hi un port internacional i un polígon industrial. El ressò que d'aquest debat es va fer *Llucmajor de Pinte en Ample* va ser molt gran i sempre ens manifestàrem en contra d'aquest projecte i omplírem moltes planes i hi dedicàrem moltes portades...

També ens manifestàrem en contra d'una urbanització que es projectava a Capocorb Nou i sobretot en contra de la base militar que el Ministeri de Defensa volia dur a terme a S'Àguila. Aquest fet va provocar una gran mobilització a tot Mallorca, en contra del que ja pareixia un fet consumat però el projecte va quedar aparcat a causa dels pressuposts.

Parlàrem sovint de l'arribada -tan necessària- de TV3 a Mallorca en general i, concretament a Llucmajor, i del fet que Voltor SA instal.laria un reemissor per poder veure-la i del boom que va ocasionar al nostre poble la retransmissió del partit de futbol entre el Barça i l' Atlètic el 16 de febrer de 1985.

Ens férem ressò de com presentava la suspensió de pagaments l´empresa Munar de calçat, de la restauració de la torre de s'Estalella i les deficiències dels inicis, de la instal.lació del poliesportiu cobert, de com va desaparèixer l'edifici de l' estació del tren, de la que seria la Residència d'ancians i de la volta ciclista a Espanya del llucmajorer Jaume Salvà ("Tacó") el maig de 1984.

Dedicàrem bon espai a les nostres planes per a Maria Antònia Salvà amb motiu del XXVè aniversari de la seva mort i resumírem la Taula rodona dedicada pels poetes actuals.

Així mateix publicàrem estudis sobre personatges llucmajorers com Miquel Salvà Llompart (el capellà Cànaves), Tomàs Monserrat -fotògraf- (el Capellà d'es Rafalet), el músic Joan Xamena i Mestre Antoni Lleó, glosador, també sobre el mestre Joan Monserrat Parets i sobre Josep Colominas, pioner de l'arqueologia a les nostres illes. Dedicàrem temps i espai amb motiu de les defuncions de Joan Miró (1984), Salvador Espriu (1985), al senador Antoni Ramis (1985) i a Gabriel Ramon Julià, el darrer batle franquista del nostre consistori.

De les entrevistes cal remarcar les realitzades a polítics autonòmics com Jeroni Albertí quan va fundar Unió Mallorquina, Gabriel Cañellas (PP), aleshores President del Govern Balear, Fèlix Pons, secretari general del PSOE i cap de l'oposició al Parlament i Sebastià Serra, diputat del PSM. Entrevistes a cantautors com Lluís Llach i Maria del Mar Bonet, amb motiu

d'un recital a Gràcia, a benefici de les obres del Santuari o a Enrique Castro, "Quini", jugador del Barça que fou segrestat així com a Donna Hightower, cantant californiana.

Més endavant començàrem una segona fase de la revista, caracteritzada sobretot per la introducció de joves poetes entre ells Miquel Bezares, els quals iniciaran una secció literària (de vegades no mancada de polèmica) titulada *Cap al suïcidi dels atàvics*. Altres seccions de l'època que esmentam són *Suca-Mulla*, *Moneda corrent* (sobre la normalització lingüística), *Tempus fugit* (arxiu escolar del col.legi de Sant Bonaventura als anys 60 i 70) amb fotografies de tots els alumnes i la seva situació actual, *Temperatures i Pluviometria* alhora que introduïm seccions divertides en forma de còmic no exemptes de cinisme com *Ses agulles d'es rebosillo*, o *Sa mare*, al mateix temps que torna a ser tema de portada la polèmica urbanització de Capocorb així com la seva protecció que passa a mans del Parlament. I és així i en aquests moments quan es crea a Llucmajor la delegació local del GOB.

Aquest és el temps en què es debat el tema de l' OTAN, s'aprova el Pla parcial de la urbanització de Son Verí Nou, es projecta l'autopista de s' Arenal, s'inaugura la residència d'ancians i l' Escola Municipal d' Infants, també es projecta la construcció d'un poliesportiu a s'Arenal i un polígon industrial... També és temps de parlar de l'adjudicació de l' Escorxador municipal, de la introducció dels cursos de català per a adults, de la inauguració del parc Aquacity i, sobretot de parlar del canvi municipal, amb l'arribada de Joan Monserrat, primer batle socialista al nostre Ajuntament, el mes de juny de 1987.

La consolidació de la revista

En aquesta nova situació entra en acció l'Escola d'Adults de Llucmajor, la primera assessora lingüística a l' Ajuntament i un nou centre sanitari alhora que s'inaugura el Centre de Formació Ocupacional per a discapacitats i sorgeix la Ràdio Espigolera. D'altra banda, afegim a les nostres planes la presentació del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, la manifestació d'estudiants contra els nous plans d'estudis, la VIII Trobada de Bandes de Música i la primera visita dels nins sahrauís a Llucmajor, l'agost de 1987, a més del XXV aniversari de l' OCB, la vinguda de la Mare de Déu de Gràcia i l'exposició de Toni Catany a les sales de la Fundació Bartomeu March i del premi que li concediren per *Natures mortes*.

Altres temes rellevants varen ser el reportatge sobre el perill dels parallamps radiactius, les inundacions a Mallorca el setembre de 1989 i la reelecció d' Antoni Garcies, senador per Mallorca. Dels personatges entrevistats podem esmentar, entre molts d'altres, el nou rector de la parròquia, Jaume Serra, el magistrat Joan Catany, Lluc Tomàs, Director general de Promoció industrial, el pintor Pere Emili, Josep Forteza-Rei, president de la federació hotelera de Mallorca, Miquel Contestí, president del Reial Mallorca o Ezaki Badou, aleshores porter d'aquell equip. I també Till Stegman, professor de català a Frankfurt, el Dr. Rosselló Verger i en Tomeu Català, director del Projecte Home, i els poetes Blai Bonet, Damià Pons, Jaume Vidal Alcover, Gabriel Mesquida, Damià Huguet i Margalida Pons.

Publicàrem treballs sobre el batle republicà Bartomeu Sastre, els 47 anys d'història del tren de Llucmajor, sobre la guerra civil al nostre poble, les parets seques, la Saba Marinenca, entitat cultural nacionalista de 1916... Dedicàrem un espai a parlar de l' institut de batxillerat, pioner en la normalització lingüística i al multitudinari concert de Manolo Escobar al Teatre Recreatiu el desembre de 1986; a Miquel Cardell per haver rebut el Premi Bartomeu

Rosselló-Pòrcel 1989, a Miquel Bezares pel Premi Ciutat de Palma de Poesia l'any 1990 i recentment a Sebastià Alzamora, amb el poemari *La part visible.*

El número 100

Passen els anys i enmig de dubtes, equivocacions, insuficiències i, sobretot, presses i nervis a darrera hora, *Llucmajor de Pinte en Ample* és una realitat que, amb molta satisfacció exhibeix el número 100. Va ser quan vàrem fer una enquesta a molta gent perquè opinàs sobre aquests 100 números, perquè volíem saber en quina mesura ens havíem acostat als objectius inicials i la veritat és que l'enquesta va ser ben satisfactòria. Amb el número 100, l'abril de 1990, encetam aquesta nova etapa amb un canvi radical a la portada i considerable a l'interior, amb dibuixos característics per a cada secció i publicam el primer llibre d'*Edicions de Pinte en Ample* titulat *100* i que a hores d'ara va ser el primer d'una col.lecció de set.

Apareixen noves seccions: *Pàgina verda* (sobre ecologia), *Quaderns del Fum Major* (opinió crítica i sarcàstica sobre l'actualitat), *Enquesta, Aplecs de sentències i De noms i de llocs* (estudis sobre possessions de Llucmajor). Era el moment en què es començaven les obres del polígon industrial de Son Noguera, el Camp de Golf de So n'Antem i es donava llum verda a l'ampliació del Club nàutic de s' Estanyol.

Pel que fa a la situació política PP i ASI havien firmat un nou pacte per aprovar més urbanitzacions a la costa i a l'interior i el març de 1993 Joaquín Rabasco era condemnat per haver acusat en fals l'anterior batle Joan Monserrat, de corrupció alhora que a Llucmajor se celebren molts d'aniversaris: el 75è aniversari de la concessió del títol de ciutat, 80 anys de cinema a Llucmajor, el 150 aniversari de la Guàrdia civil, el 150è aniversari de la Banda de Música i el 50è aniversari de la impremta Moderna. Tot això passava quan el llaüt "Alzina", restaurat pels seus propietaris, partia cap a l' Expo de Sevilla des del CN de s'Arenal, els tèrmits devoraven les imatges del convent dels Franciscans i el metge Josep Tomàs Monserrat era nomenat president de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia. Edicions de Pinte en Ample dedica una Miscel.lània d'homenatge a l'estudiós Sebastià Cardell i Antoni Garcies torna a ser reelegit senador per Mallorca.

L'esport

Aquesta dècada es caracteritza pèls triomfs dels nostres joves esportistes: l'equip de futbol Espanya passa a Tercera, Joan Quintana Oliver és el primer corredor llucmajorer classificat en el campionat d' Espanya de Cross i serà campió de Balears d'atletisme cadet el juliol de 1993, Mateu Fiol és el campió de Balears aleví de tennis i el jove Marc Patiño participa al campionat mundial d'Optimist a Argentina.

Altres temes d'interès són la II Gran diada de la Glosa, l'exposició *Obscura memòria*, de Toni Catany i la nova "moguda" musical amb els grups *Charlestons* i *Turmix asesino*, entre d'altres. La nostra literatura està de dol amb les morts de personalitats com Jaume Vidal Alcover, Francesc de Borja Moll i Josep Maria Llompart .

Continuam amb les entrevistes a personatges com Gaspar Oliver, batle, Rafel Ramírez, director de la tv de Llucmajor, Antoni Jesús Garcia, voluntari en el conflicte de l'ex-Iugoslàvia, Miquel Cardell i Miquel Bezares, poetes, Josep Massot i Muntaner i Xavier Abraham.

Més novetats

En un monogràfic de Fires parlàrem de l'ampliació del CN de s'Estanyol, motiu de moltes discòrdies, amb entrevistes als veïnats i arribam al número 150 amb un nou canvi de portada i amb una àmplia referència a la censura que patírem des de l' Ajuntament per les Fires a l'estand de la Mostra llucmajorera per haver-nos mostrat en desacord amb la polèmica ampliació del club nàutic. En aquesta nova etapa introduïm noves seccions: *Negocis nous a Llucmajor, D'ofici...*; *Mans a la feina* (foto de les persones que fan part de grups oficials o no), *Testimonis documentals de la nostra història, Lacrimarum valle* (columna d'opinió), *La cuina tradicional, Ho diu el diari* i *De cap a cap d'any.*

És una etapa on hi ha malestar i per això hem d'escriure que més de 1500 persones participaren a la vetlada contra l'ampliació del CN de s' Estanyol, defensada pel Pp al Parlament, a l'Ajuntament de Llucmajor i per ASI, després que el Tribunal Superior de Justícia ratifica la suspensió d'aquesta ampliació però patim les represàlies de la Junta directiva del Club esmentat, fins al punt d'haver d'anar al Tribunal de Justícia per una carta publicada a la nostra revista. Un altre tema polèmic fou el perill d'enderrocament del Col.legi públic Rei Jaume III, el seu tancament i la proposta de rehabilitació, els mòduls a la força i més de 100 alumnes en aules prefabricades així com les manifestacions demanant una rehabilitació integral de Ses escoles alhora que els veïnats de la Ronda Migjorn es manifestaven tot reclamant semàfors. El trasllat del mercat també va ser tema de discussions i va enfrontar el batle i els empresaris i comerciants.

Yanko entra en crisi, Air Europa formarà els pilots a Son Noguera i la cadena Marriot vol comprar Son Antem per construir un hotel de cinc estrelles. Mentrestant, el juny de 1995 Gaspar Oliver (PP) torna a ser elegit batle, sobre el Centre d' especialitats Mèdiques i es fusionen els instituts Maria A. Salvà i Pere de Son Gall. A S'Estalella es fa la gravació de la pel.lícula *El tiempo de la felicidad* i es restaura el retaule de la capella del Sant Crist de l'Esperança.

A S'Arenal exigeixen un institut i el Pla Mirall destinarà cent milions per millorar la imatge de la zona turística.

Publicam un monogràfic de Fires 97 sobre l'autopista a debat, amb intervencions de la Plataforma Antiautopista, l' Associació de Comerciants i Empresaris de Llucmajor, la Unió de pagesos... i el poble recupera el claustre de Sant Bonaventura que durant 145 anys havia albergat el quarter de la guàrdia civil. Se celebra el 750 aniversari de la parròquia, Llucmajor acull la celebració del dia de les Illes Balears, el jutjat estrena noves dependències i Miquel Sbert és el nou director d'Educació. Indurain visita Llucmajor amb motiu de la IV Challenge Volta a Mallorca, Catalina Oliver és campiona d' Espanya cadet d' Atletisme, Pedro Clar és campió del Màsters Illes Balears de tennis, Maria Garcies és subcampiona d'Espanya de Natació Màsters i el cavall Alex Kid es proclama guanyador del Gran Premi del Criador dels 5 anys.

Des de la revista retem homenatge a Vicenç M. Rosselló Verger i publicam *Notes històriques i culturals* d' *Edicions de Pinte en Ample*, i també homenatjam el poeta Damià Huguet.

Els 200

Des del replà dels 200 recordàvem el compromís: fer arrelar el sentiment de poble viu, treballar per la cultura i la llengua, dur el debat dels problemes socials, denunciar les injustícies. Vèiem que l'esforç i la il.lusió, el coratge i la sensibilitat, l'estimació i la intel.ligència que els

col.laboradors havíem posat, havia valgut la pena. Aquest número coincidia amb les eleccions municipals de juny de 1999 i el Dr. Bartomeu Font i Obrador presentava els toms VII i VIII de la *Historia de Llucmajor.* Introduïm seccions com *Temps passat, com anam de cultura llucmajorera, Gloses i cançons i El temps.*

Lluc Tomàs és batle amb el suport de Joaquín Rabasco(ASI), Capocorb se salva sense haver de pagar indemnitzacions i la sentència del TSJ anul.la la concessió de l'ampliació del port esportiu de s'Estanyol, després de molts anys de lluita. Aquest estiu set famílies llucmajoreres acullen nins sahrauís i des de 1999 fins ara tots els estius ha sortit la mateixa notícia a les nostres planes. Amb l'arribada del 200 SOGESUR millora la xarxa d'aigües residuals, 650 alumnes estrenen l' IES de s'Arenal, Miquel Mascaró presenta el curtmetratge *Sobrassada* i més endavant la pel.lícula *Funerària independent,* deim adéu al Casino "La Vila" i es rehabiliten les Escoles. També és el moment que es ret un homenatge a Miquel Janer per tota una vida dedicada a la música i la loteria de Nadal deixa 144 milions a la nostra ciutat.

D'altra banda, s'inaugura el Centre de Dia de Ca'n Clar, el boom de la construcció de pisos arriba a Llucmajor, s'estrena la ruta cicloturística i un fort temporal costarà 500 milions de pessetes, just quan arriba l'euro. Després, el foc arrasa més de cent hectàrees al Massís de Randa.

El fotògraf llucmajorer Toni Catany exposa a Nova York i li concedeixen el premi Nacional de Fotografia, Sebastià Alzamora guanya el premi Ciutat de Palma i Sebastià Cardell passa a ser membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres. La Mare de Déu de Gràcia cerca aixopluc a Llucmajor abans que comencin les obres al Santuari de Gràcia on col.locaran 25.000 metres quadrats de xarxa metàl.lica per garantir la seguretat del penyal. Mentrestant, el PP treu majoria absoluta i Lluc Tomàs tornarà a ser batle, el poble estrena piscina coberta i té la major depuradora de Mallorca. Maties Garcies és elegit president del Consell de RTVE i es cedeix l'Espigolera, màxima distinció de l'Ajuntament a Sebastià Cardell.

Anunciam que els estrangers estudien català alhora que els conservadors han estat el centre de la major part de les tendències anticatalanistes. Se celebren els 40 anys de l' OCB a Miramar i el II Congrés de Premsa Forana.

Més triomfs

Els nostres esportistes tornen a triomfar: Andreu Puigserver serà el responsable de la construcció de les pistes de la Copa Davis, Pedro Clar, campió dels VI Jocs de les Illes, Francesc M. Orfí, medalla de plata i bronze al campionat d'Espanya de ciclisme, Pedro Campillo i Joana Vives, campions d'Espanya de taekwondo i Maria Garcies, medalla d'Or al VI Mallorca Open Màsters. Destaquem les entrevistes a llucmajorers com Cels Calviño, autor de nous materials didàctics Joaquima Faidella, homenatjada en el I Festival Internacional de Teatre de teresetes, Jaume Manresa, membre del grup musical *Antònia Font,* Catalina Socies, gerent del Fons Mallorquí de Solidaritat, Carles Sugar, pediatre o d'altres com José Antonio Camacho, seleccionador nacional de futbol, Choco, pintor cubà. En l'apartat d'estudis, esmentem: *Als 650 anys de la batalla de Llucmajor; Història d'una vida i un projecte frustrat: Pere Sastre Obrador de Son Gall; i Els cupons de la cooperativa La Nueva Vida.*

Un balanç positiu

Han passat vint-i-cinc anys i tot i que confessam que hem comès errors i és clar que voldríem haver estat més ambiciosos, pensam que el balanç és ben positiu i ben digne. Tornam a introduir seccions noves com *Des del meu recer, De bits i bytes, Memòria històrica.* L'any 2004 ve marcat pel tema central de l'autopista: s'expropiaran un milió de metres quadrats, costarà més de trenta milions d'euros i comencen les obres i, poc temps després, s'inaugura. A s'Arenal continua la incertesa pel pla Renove de la Platja de Palma, s'Estanyol se salva del macroport i els veïns d'aquest llogaret tenen un problema afegit: no volen pagar el 90% de les taxes per a la nova xarxa d'aigües. S'acaben les obres a Gràcia, es construeix un tanatori municipal i s'inauguren les piscines al camp d'esports de Llucmajor. Comencen les obres de rehabilitació del claustre de Sant Francesc, la cooperativa La Nueva Vida compleix el centenari, el PP perd la majoria absoluta i Joana Lluïsa Mascaró serà la vicepresidenta del Consell.

Mentrestant Yanko tanca les portes i el poble es manifesta contra Rabasco pel darrer escàndol sobre violència de gènere.

Miquel Bezares esdevé el nou president d' AELC, es ret homenatge al mestre Urbina i a Mateu Monserrat Pastor i per aquest motiu Edicions de Pinte en Ample edita una nova miscel.lània poc després d'una nevada històrica al nostre poble.

Quan una pastera arriba a s'Estalella la Premsa Forana per primer cop es troba amb el president de la Comunitat, en aquest cas, F. Antich i l' OCB visita la UNESCO per denunciar la situació del català a Balears.

Marc Patiño és vencedor de vela a la Chistmas Race de 470, Pere Tomàs és medalla de bronze amb la selecció espanyola de bàsquet 2005 i Francesc X. Martí, campió amateur de cavalls de trot. Entrevistam Victòria Maldi, llucmajorera i ens feim ressò de la defunció de Maria Tous, una iniciadora de l'OCB-Llucmajor, d'Aina Mir, pintora, i del Dr. Font i Obrador, cronista oficial de la vila.

Amb el número 300 experimentam un nou canvi de disseny i de maquetació, i també de portada. El color vermell substitueix el verd de sempre. Un vermell lluent, símbol de passió i d'energia, i també de vida, per al públic que vol innovació i modernitat. Celebram els 30 anys d' OCB a Llucmajor i en aquesta etapa començam la secció *Nins que no vénen de París,* sobre els casos de nous llucmajorers arribats en adopció d'indrets llunyans. La notícia central va omplir moltes pàgines: el pacte PP-ASI els ha portat a la barra. Parlam de la corrupció a Llucmajor i de la dimissió del batle Lluc Tomàs i l'entrada del seu successor, Joan C. Jaume (PP). S'anuncia que el centre de la ciutat canviarà de fesomia amb el Pla E i un nou col.legi públic obre les portes el setembre de l'any 2008 al mateix temps que l'Escoleta Fada Morgana compleix 25 anys.

S'inaugura l'orgue del santuari de Gràcia i Toni Catany cedeix el seu llegat a Llucmajor. Anunciam que la darrera fàbrica de calçat està en perill i el tancament d' Alarsol 2 deixarà més de 70 treballadors a l'atur. L'Ajuntament anuncia que baixarà l'IBI i entra per primera vegada al consistori un regidor d'Esquerra Unida, Francisco González, tal com s'havia pactat amb el BLOC. Maria Ballester és designada membre del Consell Consultiu de les Illes Balears i Sebastià Alzamora rep el premi Carles Riba per *La part visible.* Maria del Mar Bonet fa un recital a Gràcia en benefici de Càritas-Llucmajor i Xaloc Música estrena nou disc.

També parlam del projecte de digitalització de l'hemeroteca de l' APFM i de la celebració dels 45 anys de l' OCB a Lluc.

L'actualitat

Apareix la notícia de la fusió definitiva dels dos clubs de futbol, Espanya i Llucmajor alhora que els cadets del futbol llucmajorer assoleixen l'ascens a 1a; es concedeix la medalla d'or al nedador Joan Noguera, de 12 anys d'edat, en el campionat de Balears i Immaculada Zanoguera també medalla d'or amb la selecció espanyola de bàsquet sub-16.

De cap a cap d'any hem comentat les festes populars i les Fires, amb entrevistes als pregoners i després hem comentat les exposicions, les festes de Sant Antoni, el Carnaval i els concerts de la Banda i de l' escola de Música... Per les eleccions, hem entrevistat els candidats, hem parlat dels resultats electorals i hem presentat els nous consistoris.

Hem ressenyat les publicacions dels llibres dels llucmajorers Miquel Cardell, des de *Magazine* (1984) fins a *Les terrasses d' Avalon* (2008); els llibres de Miquel Bezares, des de *Cos de Calitja* (1987) a *Terminal B* (2009), dels de Sebastià Allzamora, *Rafel* (1993) a *La pell visible* (2009); de Jaume Oliver, amb *Llucmajor, espai educatiu...* (1986); Miquel Sbert, coautor de *Camina, caminaràs* (1989) fins a *Llengua de glosador* (2009); de Joana Lladó amb *Estimat fantasma; de* Bartomeu Prohens amb *La mort d'en Berga* (2000) i *Sexe i confessió*, de 2003; dels llibres de Cels Calviño i Joan Clar, *La pedra en sec* (1998) i *Les barraques de Llucmajor*, (1999). *El quaternari al migjorn de Mallorca*, de Josep Sacarès i Joan Cuerda. Per acabar, de *Joan Monserrat Parets*, a càrrec de Rafel Garceran...

En tot aquest temps hem guanyat cinc premis de Premsa Forana amb la secció *Sa Raconera*, de Miquel Sbert (1984) i l'article *L'institut de Formació professional de Llucmajor cap a la Reforma* de Coloma Julià (1984), la secció Suca-Mulla de Miquel i Maties Mut (1985). En la 2a edició i en la 7a vàrem guanyar el premi a la millor fotografia per la portada del número 100, de Biel Thomàs i Coloma Julià. Després de més d'una dècada d'absència dels premis, en Miquel Cardell va obtenir el premi amb l'article d'opinió *L'home dels caramels*, de la secció Quaderns del Fum Major (2008).

Després de gairebé trenta anys d'aventura editorial, de sortir cada mes sense pressa però sense pausa (com se sol dir) ens sentim orgullosos, tot l'equip de *Llucmajor de Pinte en Ample*, de ser presents a la història local. Tot i les dificultats que suposa per a una empresa voluntària com la nostra sortir cada mes, ho feim de gust i amb la mateixa il.lusió de quan vàrem començar. L'edat i l'experiència ens han ajudat a veure les situacions d'una altra manera, a comprendre que de l'esforç surt el profit i gràcies als col.laboradors que mai no tenen un "no" per resposta, i als lectors i als anunciants que continuen confiant en nosaltres, continuam cada trenta dies fidels a la nostra cita , en contacte amb el nostre poble que és la realitat més immediata i oberts "de pinte en ample" a les opinions i a les col.laboracions de tothom que vulgui compartir amb nosaltres aquesta tasca que, si bé va començar com una aventura juvenil ha assolit una maduresa que l'equipara a la resta de publicacions que conformen aquesta tan nostrada Premsa Forana.

Manacor: Cent vint anys de premsa escrita

Sebastià Sansó Barceló
Antoni Tugores Manresa

Plantejament del treball

La hipòtesi que la premsa constitueix un dels principals indicadors de la salut sociocultural i puixança econòmica d'una societat queda demostrada en el cas de Manacor. La tardana aparició del primer exemplar, en relació a altres viles de les Illes, no fa més que confirmar l'endarreriment del municipi tant pel que fa a les expectatives econòmiques que fessin necessari un mitjà subministrador d'informació dels mercats externs com per abastar la comunitat de notícies foranes o altres de caràcter local mereixedores del seu interès.

Així mateix, cal posar esment en la decisiva influència, com és obvi, dels diversos moviments polítics en les línies editorials de cada moment, especialment fins arribar al darrer terç del segle passat, sense menysprear l'important tutela de l'església. Ambdós fenòmens queden reflectits en el Quadre 1 en el qual es pot veure com els períodes depressius patits pel poble -sobretot d'índole econòmica, però també política- marquen la permanència o desaparició de la premsa.

Arribats a aquest punt, hem de reconèixer la inestimable ajuda que ha suposat per a la realització d'aquest estudi el fulletó elaborat per Joan Riera Bordoy (2004) sota el patrocini del Museu d'Història de Manacor[1].

El dia dos d'agost de 1889 -es compleixen exactament cent vint anys- sortia al carrer el primer número de la publicació periòdica pionera a Manacor. El nom escollit pels seus impulsors, com no podia ser d'altra manera, fou *El Manacorense*.

Sota el nom i l'escut del poble, a la capçalera, s'afegia una declaració d'intencions; es tractava d'un *"Periódico literario y de intereses locales y del partido judicial"*, argument que quedava justificat a l'editorial del primer exemplar en el qual s'enumeraven els motius que n'havien fet imprescindible l'aparició[2].

La importància demogràfica del municipi, malgrat els estralls de l'emigració que sacsejaven la comunitat, el fet de ser l'única vila capçalera de partit judicial de la província que no

[1] Es tracta del treball de Joan Riera Bordoy: Relació de les publicacions periòdiques de Manacor, editat per la Associació d'Amics del Museu de Manacor (2004).

[2] La data de concessió de capçalera del partit judicial fou el 27 de maig de 1834, després vendrien sèries confrontacions amb la vila veïna de Felanitx, l'ajuntament de la qual, el novembre de 1836, iniciava un conjunt d'accions de protesta. El primer jutge de Manacor va ser Antoni Ballester.

disposava de cap mena de publicació mentre altres pobles amb menor entitat com Felanitx i Sóller ja gaudien de premsa periòdica, conjugat amb la necessitat de fomentar el deteriorat comerç autòcton, donant a conèixer fora de l'àmbit local la producció interna, a la vegada que s'intentava connectar el sector manufacturer manacorí amb els mercats externs, propiciaren el naixement del nou mitjà de comunicació.

No es deixaria de banda la informació de caràcter administratiu o judicial que afectàs a la comunitat, tot i que els responsables explicitaven la seva postura absolutament apolítica.

Finalment, la publicació comptaria amb seccions literàries, recreatives i d'informació general, servida pels corresponsals a les principals places nacionals i fins i tot de l'estranger, tot amb l'interès de servir al poble i contribuir a la seva il.lustració i prosperitat.

Els diversos periòdics d'informació general

A continuació es relacionen, per ordre cronològic, tots els periòdics editats a Manacor al llarg de cent vint anys, alguns d'existència molt efímera –en altres casos es tractava del mateix mitjà que canviava el seu nom i la línia editorial, obligat per les circumstàncies del moment– i, finalment, altres que sortosament han perdurat fins als nostres dies, encapçalats pel degà Perlas y Cuevas [3].

No serà, però, fins al darrer quart del segle XX quan la premsa local comença a gaudir de més predicament gràcies, sobretot, a la llibertat d'expressió amb la conseqüent independència, la necessitat d'informació de caràcter municipal per part dels ciutadans i, especialment, a la decisiva aportació de la publicitat, que facilitava la viabilitat de l'empresa.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*EL MANACORENSE*
Subtítol	*Periódico literario y de intereses locales y del partido judicial*
Tendència política	Apolític
Director	Ramon Mas
Llengua utilitzada	Castellà
Primer número	Tres d'agost de 1889
Últim número	Vint-i-cinc de gener de 1890 (número 26)
Periodicitat	Setmanal (dissabtes)
Redacció i Administració	Carrer d'en Bosch número 9 (Manacor)
Impremta	Tipografia Manacorense de Bartomeu Camps i Vives, plaça del Convent número 8 (Manacor)
Pàgines	Quatre en format 45 x 30

[3] El model de fitxa s'ha adaptat de l'emprat per Cecil Buele i Ramis (1994: 179-203).

Publicitat	És curiosa la inserció a diverses edicions d'un avís patrocinat per la Sociedad Agrícola, Industrial y Comercial de Manacor, carrer d'Alfons XII, 9, oferint: *"Baños de agua fria y caliente y de ducha ..."* amb preus que oscil.laven entre les 0,65 pessetes per una dutxa a les 0,75 pessetes per una sessió de bany, a banda del que es pagava per una tovallola (10 cèntims), sulfurat (25 cèntims) o mig litre d'aiguardent (30 cèntims). També hi havia abonaments setmanals a preus econòmics.
Preu de la subscripció	Manacor 0,50 pessetes/mes; Províncies 2,00 pessetes/trimestre; Estranger i Ultramar 10,00 pessetes/any
Altres dades	Entre les notícies més destacades aparegudes a aquest mitjà cal esmentar la seva preocupació per la desbordada emigració que patia la vila, diverses notícies de caràcter econòmic i social com la inauguració del Banc de Préstecs i Caixa d'Estalvis -ubicada a la plaça del Convent, 8- al temps que posava sobre la taula la imperiosa necessitat de comptar amb un banc de capital local -seguint la tònica d'altres pobles de Mallorca- que contribuís al desenvolupament de la migrada economia manacorina i pogués finançar obres com el dragat del Port de Manacor.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*LA VERDAD*
Subtítol	*Periódico independiente de avisos y noticias*
Llengua utilitzada	Castellà
Primer número	Vuit de febrer de 1890
Últim número	Novembre de 1890
Periodicitat	Setmanal
Pàgines	En format 45 x 30
Altres dades[4]	A l'edició del 9 de juny de 1890 es feia ressó del malestar social degut a que: *"son muchas las familias que tratan de avecindarse en otros pueblos ante el temor del monstruoso reparto de consumos que según rumores amenaza a esta villa para el próximo año económico"*. El número corresponent al 18 d'octubre de 1890 publicava la inauguració de la firma *"Ferrer y Cia"*, propietat de Gabriel Ferrer, dedicada a la col.locació de capitals garantits amb hipoteca.

[4] Informacions publicades per Rafel Ferrer Massanet a la seva obra *Fechas para Manacor.*

FITXA TÈCNICA	
Títol	*LA AURORA*
Subtítol	*Semanario bilingüe. Surt cada dissapte per donar ventim i altres erbes a nes qui s'ho guany.*
Tendència política o social	D'esperit fortament combatiu dins la seva línia d'ideologia conservadora, es centrava principalment en temes locals.
Directors	Entre d'altres: mossèn Joan Mascaró Nadal (cofundador), Antoni Sureda Ferrer (cofundador) a partir de setembre de 1908 i mossèn Antoni Maria Alcover a partir de 1910 (Ferrer, 2005: 129 i 130).
Llengua utilitzada	Primers números castellà (70%) i català (30%), percentatges que aniran canviant amb el temps fins arribar al 90% en castellà i només el 10% en català l'any 1908. Cap el 1911 (número 249) la totalitat del setmanari ja estava redactat en català.
Primer número	Vuit de setembre de 1906 (durant un breu lapse comprès entre finals de 1909 i principis de gener de 1910 no va sortir al carrer a causa de certes dificultats de publicació) (Ferrer, 2007: 15).
Últim número	Quinze de juliol de 1916 (número 512).
Periodicitat	Setmanal.
Redacció i Administració	A partir del núm. 45 (13-07-1907) fins al núm. 90 al carrer Amistat, 1 (Manacor). Des del número 91 (21-03-1908) es trasllada al carrer de n'Obrador número 5 (Manacor). Posteriorment la seu passaria al carrer General Barceló, núm. 1, 2n (Palma). Finalment al carrer de Sant Bernat número 5 principal, segona (Palma). Comptaven amb corresponsals a diversos pobles de Mallorca i es feien ressò de les notícies més rellevants de caràcter nacional i internacional.
Impremta	Tipografia de Bartomeu Rosselló, carrer de Palma número 1 (Manacor). A partir del número 45 (13-07-1907) adquireixen una impremta pròpia i es traslladen al carrer Amistat, 1 (Manacor). Posteriorment passa a imprimir-se a Tipografia Amengual y Muntaner (Palma de Mallorca).
Pàgines	Quatre en format 43 x 31,5.
Publicitat	Al principi 6 espais (50% de la darrera pàgina). Capítol a la baixa a partir de 1908 fins arribar a ser nul.la.
Preu de la subscripció trimestral	Balears 1,00 pesseta; Províncies 1,50 pessetes; Estranger 2,00 pessetes.
Altres dades	El vuit d'abril de 1909 va sortir una edició dedicada al Sant Crist de Manacor, amb algunes fotografies i col.laboracions d'insignes plomes com Maria Antònia Salvà, Mn. Llorenç Riber, Benet Riera, Isidor Macabich, Mn. Alcover, entre d'altres (Ferrer, 2005: 57). El vint-i-dos d'octubre de 1910 es va editar un número especial de deu pàgines –de les quals mossèn Alcover, sota el pseudònim de "*Revenjoli*" en copsava vuit– dedicat monogràficament a la vida i actuació del principal impulsor dels fets ocorreguts durant la setmana Tràgica de Barcelona, Francesc Ferrer i Guàrdia (Ferrer, 2005: 147-148).

FITXA TÈCNICA	
Títol	*JUSTÍCIA*
Tendència política o social	Republicana radical.
Director	Manuel Jiménez Moya[5]. Redactor: Llorenç Galmés Sansó *Marit*.
Llengua utilitzada	Castellà.
Primer número	Febrer de 1909 (entre l'agost i el novembre de 1909 no es va publicar per detenció del director[6]).
Últim número	Vint-i-tres de setembre de 1911 (suspès pel Tribunal de Garanties Constitucionals[7]).
Periodicitat	Setmanal.
Impremta	Tipografia de Bartomeu Rosselló, Palma, 3 (Manacor).

FITXA TÈCNICA	
Títol	*EL ANUNCIADOR*
Subtítol	*Revista semanal del Sindicato Agrícola y Caja Rural de Manacor.*
Tendència política o social	Notícies locals en general i de caràcter agrícola.
Fundador	Rafel Ignasi Rubí Pocoví, rector.
Llengua utilitzada	Castellà amb alguna col.laboració poètica en català.
Primer número	Ú de gener de 1911.
Últim número	Setze d'agost de 1912 (número 86), tot i que degué tenir una segona època entre el deu de maig de 1913 i el dos de maig de 1914.
Periodicitat	Setmanal.
Impremta	Tipografia de Bartomeu Rosselló, carrer Palma, 1 (Manacor).
Pàgines	Quatre en format 32 x 22.
Preu de l'exemplar	Preu 0,05 pessetes.
Preu de la subscripció	0,50 pessetes/trimestre.

[5] Jiménez Moya havia estat redactor de *El Progreso*, periòdic de Barcelona i es traslladà a Manacor a instàncies de Lerroux per fer-se càrrec de *Justícia*, amb la intenció de combatre el setmanari *La Aurora* de mossèn Antoni Mª Alcover (Ferrer, 2005: 103).

[6] El 21-08-1909 Manuel Jiménez Moya era detingut a Barcelona, dins els aldarulls de la Setmana Tràgica. La seva absència de Manacor va provocar que l'edició d'aquell moment s'hagués de tancar a correcuita *"precisados a acabar el presente número de cualquier manera"* i que no es reprengués fins el 27-11-1909, rebaixant el preu de subscripció (Ferrer, 2005: 120).

[7] Gran Enciclopèdia de Mallorca Vol. VII

FITXA TÈCNICA	
Títol	*EL INDEPENDIENTE*
Subtítol	*Semanario sin color político defensor de los intereses morales y materiales de este pueblo.*
Tendència política o social	Ideologia republicana.
Director/Propietari	Andreu Galmés (procurador).
Llengua utilitzada	Castellà.
Primer número	Sis d'abril de 1912.
Últim número	Juny de 1912 (número 13).
Periodicitat	Setmanal.
Redacció i Administració	Carrer de Jaume II número 17 (Manacor).

FITXA TÈCNICA	
Títol	*MANACOR* (primera època)
Subtítol	*Semanario independiente.*
Tendència política o social	Tot i el caràcter genèric del subtítol, creiem que s'ha de considerar aquesta publicació com de tendència liberal.
Director	Gabriel Fuster Forteza i Bartomeu Truyols Lliteras.
Llengua utilitzada	Castellà, amb col.laboracions puntuals en català.
Primer número	Trenta d'abril de 1921.
Últim número	Octubre de 1921 (número 23).
Periodicitat	Setmanal.
Redacció i Administració	Plaça Comte de Sallent, 6-2n esquerra (Manacor).
Impremta	Tipografia Vídua de Bartomeu Rosselló, carrer Palma 1 (Manacor).
Pàgines	Quatre.
Publicitat	Tota la darrera plana (25%).
Preu de l'exemplar	0,10 pessetes.
Preu de la subscripció trimestral	Manacor 1,35 pessetes; Pobles 1,50 pessetes; Províncies 2,00 pessetes.
Altres dades	Bartomeu Truyols escrivia amb el pseudònim *"Job"* mentre Gabriel Fuster ho feia sota el de *"Cormana"* (Ferrer, 2005: 67). Ambdós seguirien utilitzant els pseudònims en altres publicacions, molts anys després.

FITXA TÈCNICA	
Títol	Títol: *MANACOR* (segona època)
Subtítol	*Semanario independiente.*
Tendència política o social	Seguia la mateixa tendència de la primera època. L'editorial, que ocupa tota la primera pàgina del primer número, incideix en el seu tarannà apolític tot i que combreguen amb l'ideari liberal.
Director	Francesc Oliver Billoch.
Llengua utilitzada	Castellà excepte algunes petites gloses en català.
Primer número	Divuit de febrer de 1923.
Últim número	Febrer de 1925.
Periodicitat	Setmanal.
Redacció i Administració	Plaça Comte de Sallent, 6-2n esquerra (Manacor).
Impremta	Tip-Lit. Vídua Ordines, carrer Sant Miquel, 120 (Palma).
Pàgines	Quatre.
Publicitat	Tota la darrera pàgina (25%).
Preu de la subscripció mensual	Manacor 0,50 pessetes; Pobles de Mallorca 0,60 pessetes.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*MANACOR* (tercera època)
Subtítol	*Semanario independiente afecto a la Federación Industrial y Comercial.*
Tendència política o social	Liberal i conservadora.
Director	Gabriel Fuster, Bartomeu Truyols i Francesc Oliver Billoch.
Llengua utilitzada	Castellà.
Primer número	Ú de març de 1925.
Últim número	Juny de 1926 (número 69).
Periodicitat	Setmanal.
Redacció i Administració	Plaça del Comte de Sallent número 5 (Manacor).
Impremta	Tipografia Vídua de Bartomeu Rosselló, carrer Palma 1 (Manacor).
Pàgines	Quatre.
Publicitat	Tota la darrera pàgina (25%).
Preu de la subscripció mensual	Manacor 0,50 pessetes; Mallorca 0,75 pessetes; Províncies 1,00 pesseta.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*HERALDO DE MANACOR*
Subtítol	*Semanario independiente.*
Director	Antoni Moragues Morell. Redactor en Cap: José Álvarez-Ossorio.
Llengua utilitzada	Castellà.
Primer número	Tres de maig de 1928.
Periodicitat	Setmanal.
Redacció i administració	La Empresa periodística, C. La Palma, 1 (Palma).
Pàgines	Quatre.
Publicitat	Gairebé el 50% es destinava a publicitat comercial de Palma i de Manacor.
Preu de la subscripció	Manacor 0,50 pessetes/mes; Província 2,00 pessetes/trimestre; resta de l'Estat 4,00 pessetes/trimestre.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*VOZ Y VOTO*
Subtítol	*Semanario independiente.*
Tendència política o social	Inicialment la publicació tenia un caràcter liberal. Segons la declaració d'intencions formulada en el primer número es tractava de: *"el medio de expresión de las ideas de Manacor; no el instrumento de una sociedad".*
Fundadors	Guillem Puerto Noguera, Gabriel Fuster Forteza, Bartomeu Truyols Lliteras, Josep Fuster Forteza, Sebastià Rubí Roig i Bartomeu Vallespir.
Directors	Guillem Puerto Noguera (advocat). També Bartomeu Vallespir (metge) i Bartomeu Truyols (comerciant).
Llengua utilitzada	Castellà amb algunes col.laboracions en català (Bartomeu Nadal Pastor).
Primer número	Quinze d'agost de 1931.
Últim número	Octubre de 1936 (número 272). Passa la numeració a *Renacer.*
Periodicitat	Setmanal.
Redacció i Administració	Carrer Joan Lliteras, núm. 4 - 3r (Manacor).
Impremta	Tipografia Rosselló, carrer Joan Lliteras, 3 (Manacor).
Pàgines	Vuit/dotze a doble foli.
Publicitat	Gairebé el 15% de l'espai disponible.
Preu de l'exemplar	25 cèntims.

Preu de la subscripció trimestral	Manacor 2,00 pessetes;Pobles 3,00 pessetes.
Altres dades [8]	L'equip de redacció estava format, entre d'altres, per Bartomeu Truyols sota el pseudònim *Job*, Bartomeu Vallespir, Guillem Puerto, Gabriel Fuster que signava com *Alvar-Fáñez, Ruy-Pérez* i *Cormana*, Gómez de la Serna, Josep Fuster *Panocha*, Sebastià Rubí, etc.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*JUVENTUD*
Tendència política o social	Butlletí de la Congregació Mariana fundat per alguns disidents de *Voz y Voto*.
Redactors	Joan Bonnín, Miquel Picornell, Baltasar Piña, Pere Domenge, Damià Canals, etc.
Llengua utilitzada	Castellà.
Primer número	Vint-i-dos d'octubre de 1931.
Últim número	Novembre de 1933 (14 números).
Periodicitat	Mensual.
Altres dades	Quan aparegué el primer número de *Voz y Voto*, amb una entrevista al batle republicà Antoni Amer, Joan Bonnín manifestà el seu desacord i deixà la novella publicació fins i tot abans que s'iniciés el projecte. Dos mesos després fundava "Juventud".

FITXA TÈCNICA	
Títol	*BOLETÍN OFICIAL. AYUNTAMIENTO DE MANACOR*
Tendència política o social	Institucional.
Llengua utilitzada	Castellà.
Primer número	Dotze de gener de 1935.
Últim número	16 de febrer de 1935.
Periodicitat	Bimensual.
Impremta	Tipografia Vídua de Bartomeu Rosselló.
Pàgines	Quatre, format 34 x 24 cm.
Preu de l'exemplar	Gratuït.
Altres dades	Davant una crítica cada vegada més punyent d'un *Voz y Voto* cada cop més escorat a la dreta, l'equip de regidors d'Unió Republicana, encapçalat pel batle Antoni Amer, decideix publicar el butlletí.

[8] Recollit de *Fechas para Manacor* de Rafel Ferrer Massanet.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*NOSOTROS*
Subtítol	*Semanario local.*
Tendència política o social	Republicà radical d'esquerres.
Director	Miquel Duran Rosselló *Meu.*
Llengua utilitzada	Castellà.
Primer número	Tretze d'abril de 1935
Últim número	Divuit de juliol de 1936 (número 67).
Periodicitat	Setmanal (dissabtes).
Redacció i Administració	Carrer de n'Amer, 1 (local d'Unió Republicana; la redacció estava al primer pis, que ocupava Joventut Republicana).
Impremta	Tipografia Felanigense, carrer Roca d'en Boira, 50 (Felanitx).
Pàgines	Quatre en format 29 x 20 cm.
Publicitat	Escassíssima (només tres petits anunciants).
Preu subscripció mensual	0,50 pessetes.
Altres dades	L'onze d'abril de 1936 s'edità un número especial, amb col.laboracions de destacats polítics d'esquerra, commemorant l'aniversari de la instauració de la II República.
	Eren habituals les caricatures de *Verax* (pseudònim de Miquel Palmer Duran *Simonet*, de 18 anys) i de Bartomeu Blanquer Soler *Tolito*, 33 anys i casat; els seus dibuixos feien befa dels capitosts de la dreta manacorina.
	Arran del cop d'estat i, posteriorment, quan accedí Mateu Torres Bestard al cap del govern civil, es va engegar una repressió ferotge contra tota la gent que havia escrit o col.laborat amb *Nosotros*. Així, el director Miquel Duran, de 28 anys, fadrí, va ser detingut el 4 de setembre de 1936; després d'haver-lo castrat, una metgessa li feu creus, amb el bisturí, arreu del seu cos; tot seguit va ser brutalment assassinat[9]. Dies abans, mentre el cercaven, assassinaren el seu germà Bartomeu Duran, fadrí, de 25 anys. Els dos dibuixants van ser igualment assassinats. Col.laboradors habituals com Paco Cano (*Rufino Verdades*), Andreu Galmés Ordinas (*Largo Caballero*) i Mateu Llull van ser severament castigats amb presó i/o camps de treball. El mateix càstig tingueren altres col.laboradors menys habituals, com Docmael López Palop, Eusebio Heredero Clar, Josep Mas Rubí, Jordi Martí (Es mascle Ros), Lleonard López Bermejo, Andreu Melis, Antoni Galmés Quetglas, Miquel Sancho Alzina, Francesc Valls Segura, etc. El governador Mateu Torres engegà una autèntica caça de bruixes contra tots els què havien tengut alguna relació amb aquesta publicació. Una mostra de la por que generà aquest encalçament és que, a dia d'avui, no es pot trobar una sola col.lecció de la publicació manacorina, ni tan sols a les millors hemeroteques[10].

[9] Informació recollida de Llorenç Capellà *El Diccionari Vermell*, pàg. 60
[10] Recollit de *Manacor, la guerra a casa* d'Antoni Tugores, pàgines 208-210.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*COLUMNA DE BALEARES*
Subtítol	*Diario de combate antifascista.*
Tendència política o social	Òrgan informatiu de les tropes republicanes desembarcades al litoral manacorí.
Director	Albert Bayo.
Llengua utilitzada	Castellà.
Primer número	Sense data, segurament del vint-i-tres d'agost de 1936.
Últim número	Dos de setembre de 1936 (número 9).
Periodicitat	Diària.
Impremta	Instal.lada a la caseta d'en *Moix*, avui esbucada, vora la platja de Sa Coma.
Pàgines	Ddues. El número 5, de 27 d'agost, tenia un suplement de 2 planes, en format 23 x 18 cm.
Preu de l'exemplar	Gratuït.
Preu de la subscripció	Inexistent. S'aconsellava la màxima circulació dels exemplars per tal de garantir l'accés a la informació dels combatents dels diversos fronts.
Altres dades	**Altres dades:** el quinzenal Perlas y Cuevas va reproduir aquesta publicació a les seves pàgines centrals entre el 31-12-1977 i el 25-03-1978.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*RENACER*
Subtítol	*Semanario local.* A partir del número 301 (24-04-1937) s'afegeix "*Dios, Patria, Franco*".
Tendència política o social	D'ideologia falangista[11].
Director	Bartomeu Truyols Lliteras (nominal). Qui dirigia de fet la publicació era la gent de Falange.
Redactors	El mestre Josep Vandellós Ventosa *Van Dick*, Francesca Grimalt, Joan Bonnín, Josep i Gabriel Fuster, Francesc Darder, etc.
Llengua utilitzada	Castellà.

[11] Per tal de conèixer el tarannà de la publicació cal fer esment en algún paràgraf de l'editorial del primer número aparegut: "*... esta época que estamos viviendo, que marcará en la Historia el renacimiento de la España grande, una y libre, nos ha deparado el nombre con que desde hoy irá encabezado nuestro periódico, que se propone ofrendar sus esfuerzos a los altares de Dios y de la Patria*", o un altre "*... nuestro amado pueblo de Manacor nos acompañará con su ayuda moral y material en la empresa de incorporar al resurgimiento de España, el renacer de nuestra ciudad a la paz y el amor*".

Primer número	Deu d'octubre 1936 (número 273 continuació de *Voz y Voto*).
Últim número	Dotze de març de 1938 (número 347, per tant sortiren 64 edicions. El seu lloc fou ocupat pel setmanari *Arriba*).
Periodicitat	Setmanal.
Redacció i administració	Joan Lliteras, núm. 4-3r (Manacor).
Impremta	Tipografia Vídua Bartomeu Rosselló, Joan Lliteras, 3 (Manacor).
Pàgines	Quatre.
Publicitat	Cap.
Preu de la subscripció trimestral	Manacor 2 pessetes; pobles 3 pessetes.
Altres dades	El canvi de nom i d'ideologia el marca meridianament l'editorial del primer número en la qual es fa palesa que no es tracta de cap publicació nova sinó l'adaptació a les circumstàncies del moment. Resulta aclaridora la afirmació *"... el exceso de voces, y el abuso de votos, llevaba a nuestra querida Patria, al caótico estado en que se habia caído (...) desaparece Voz y Voto con la quiebra de la democracia"*. Quan les autoritats faccioses agafaren el control absolut de la informació apareix la inserció *"este número ha sido visado por la censura"*. El director nominal Bartomeu Truyols, d'ideologia liberal, no exercia la direcció, sinó que l'entregà als falangistes quan, armats, entraren a casa seva per donar-li a conèixer quins eren els que dominaven la situació[12].

FITXA TÈCNICA	
Títol	*ARRIBA*
Tendència política o social	Es tracta de la continuació del setmanari *Renacer*.
Editor	Delegació de Premsa i Propaganda de *Falange Española Tradicionalista y de las JONS*.
Director	Francesc Darder Riera. Posteriorment ocuparen el càrrec Joan Bonnín Bonnín, Josep Fuster Forteza i Bartomeu Truyols Lliteras.
Llengua utilitzada	Castellà.
Primer número	Dinou de març de 1938.
Últim número	Desembre de 1967.
Periodicitat	Setmanal.
Redacció i Administració	Joan Lliteras, 4-3r (Manacor)

[12] Informació extreta de *Manacor, la guerra a casa* obra d'Antoni Tugores, pàg. 152

Impremta	Tipografia Vídua de Bartomeu Rosselló (Manacor).
Pàgines	Quatre/vuit.
Altres dades	Sota el títol *"Datos para la historia de Manacor"* es publicaren una sèrie d'articles signats per Gabriel Fuster Forteza. Al número corresponent a vint-i-vuit de juny de 1941 demanaven voluntaris per lluitar *"contra el comunismo"* a la *División Azul*.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*AMATEUR*
Subtítol	*Semanario local de Arte y Deportes.*
Tendència política o social	Informació cultural i esportiva.
Llengua utilitzada	Castellà.
Primer número	Quatre de maig de 1935.
Periodicitat	Setmanal.
Redacció i Administració	Carrer Garcia Hernández número 9 (Manacor).
Impremta	Tipografia Vídua de Bartomeu Rosselló (Manacor).
Pàgines	Quatre en format de 34 x 24 cm.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*PERLAS Y CUEVAS*
Subtítol	*Revista quincenal comarcal manacorense* i *Revista de Manacor.*
Tendència política o social	Informació de caire general i cultural, sobretot de cinema, i especialment centrada en el municipi.
Director	El primer director va ser el seu fundador Mn. Baltasar Piña Forteza. Posteriorment agafà les rendes Rafel Ferrer Massanet (1963) fins que passaren al seu fill Antoni Ferrer Vallespir (1995).
Llengua utilitzada	Castellà (70%) i català (30%).
Primer número	Setembre de 1960.
Últim número	Vigent.
Periodicitat	Quinzenal.
Tiratge	2.500 exemplars (Company 1994: 207).
Redacció, administració i impressió actual	Antoni Duran, 24 (Manacor).
Adreça electrònica	Redaccion@perlasycuevas.com

Pàgines	Trenta-sis a més de les pàgines grogues centrals (entre quatre i sis), en format 30 x 21 cm. Fou la primera publicació editada en òfset a Mallorca.
Publicitat	Gairebé el 25% del total.
Preu de l'exemplar	1,50€
Altres dades	Mereixen especial atenció les seves *pàgines grogues*, aparegudes regularment, tractant de temes referits a la història i cultura locals, amb les quals s'ha editat un volum.

FITXA TÈCNICA	
Títol	MANACOR *(quarta època)*
Tendència política o social	Editat per la *Jefatura Local del Movimiento.*
Director	El batle de Manacor; en van ser redactors en cap Joan Riera Riera i Josep M. Salom Sanxo.
Llengua utilitzada	Castellà, amb esporàdiques col.laboracions en català.
Primer número	Maig de 1968.
Últim número	Abril de 1972.
Periodicitat	Setmanal.
Redacció i administració	Plaça PP. Creus i Font i Roig (Manacor).
Impremta	Carrer Joan Lliteres, 1 (Manacor).
Pàgines	Vuit.

FITXA TÈCNICA	
Títol	MANACOR (cinquena època)
Tendència política o social	Informació general
Director	El batle de Manacor. Gina Garcías entre 1977 i 1980. En van ser redactors en cap Josep M. Salom Sanxo (1972-1975) i Antoni Tugores Manresa (1976-1980).
Llengua utilitzada	Castellà i català (70/30% respectivament).
Primer número	Maig de 1972.
Últim número	Desembre de 1980.
Periodicitat	Setmanal.
Redacció i administració	Plaça PP. Creus i Font i Roig, (antiga presó comarcal).
Impremta	Ídem.
Pàgines	Quaranta/seixanta.
Preu de l'exemplar	10 pts.
Preu subscripció anual	500 pts.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*MANACOR COMARCAL*
Subtítol	Setmanari d'informació general. Premsa independent.
Tendència política o social	Informació general
Director	Antoni Tugores Manresa (1980-1985) i Gabriel Veny Matamalas.
Editor	Edicions Manacor, S.A.
Primer número	Quatre de gener de 1980.
Últim número	Vigent.
Periodicitat	Setmanal.
Redacció i Administració	Plaça de la Indústria, 16 (Manacor).
Impremta	Idem.
Adreça electrònica	www.manacorcomarcal@islaweb.com
Preu de l'exemplar	1,20€

FITXA TÈCNICA	
Títol	*ESPORTIU COMARCAL*
Subtítol	Setmanari d'informació esportiva.
Tendència política o social	Eminentment de caire esportiu.
Director	Gabriel Veny Matamalas.
Llengua utilitzada	Castellà, amb algunes col.laboracions en català.
Primer número	Setembre de 1980.
Últim número	Maig de 1983.
Periodicitat	Setmanal (dimarts).
Redacció i Administració	Ronda del Port, 60 (Manacor).
Impremta	**Impremta:** ídem.
Pàgines	**Pàgines:** vint-i-quatre.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*A TOTA PLANA*
Subtítol	Setmanari d'informació comarcal d'Esportiu Comarcal.
Director	Gabriel Veny Matamalas.
Editor	Edicions Manacor, S.A.
Llengua utilitzada	Castellà 60%, català (40%).
Primer número	1983.
Últim número	1986.

Periodicitat	Setmanal.
Redacció i Administració	Ronda del Port, 60 (Manacor).
Impremta	Ídem.
Pàgines	Vint-i-quatre.
Tiratge	2.000 exemplars (Company 1994: 207).

FITXA TÈCNICA	
Títol	*PORTO CRISTO*
Subtítol	Revista d'informació local.
Tendència política o social	Temes referents a l'activitat local de Porto Cristo.
Director	Bernat Amer, Rafael Gabaldón.
Llengua utilitzada	Castellà (70%), català (30%) a la primera època, tot i que actualment s'ha invertit la tendència entre català i castellà..
Primer número	Juliol de 1983.
Últim número	Vigent.
Periodicitat	Mensual.
Tiratge	1.000 exemplars (Company, 1994: 208).

FITXA TÈCNICA	
Títol	*7SETMANARI DE LLEVANT*
Subtítol	Revista d'informació general.
Tendència política o social	Informació general de caràcter comarcal.
Director	Antoni Tugores (1986-1994), Mª Magdalena Ferrer Miró.
Editor	Informacions Llevant, S.L.
Llengua utilitzada	Castellà (50%) i català (50%).
Primer número	Setembre de 1986.
Últim número	Vigent.
Periodicitat	Setmanal.
Redacció i Administració	Carrer Pintor Joan Gris, 1-A-1r (Manacor).
Adreça electrònica	www.7setmanari.com
Impremta	Tirrena, S.A.
Pàgines	Setanta-dues en format 29 x 21 cm.
Tiratge	2.500 exemplars (Company, 1994: 208).
Publicitat	Una tercera part del setmanari es dedica a la publicitat.
Preu de l'exemplar	1,50€.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*MANACOR MONOGRÀFICS*
Subtítol	Revista independent.
Primer número	Novembre de 1989

FITXA TÈCNICA	
Títol	*DIARI DE MANACOR I COMARCA*
Subtítol	*Diario independiente.*
Director	Gabriel Veny Matamalas.
Llengua utilitzada	Castellà.
Periodicitat	Diària.
Redacció i Administració	Carrer Joan Lliteras, (Manacor).
Impremta	Edicions Manacor, S.A.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*PART FORANA LLEVANT-MIGJORN*
Subtítol	Periòdic independent.
Primer número	Gener 2002.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*CIUTAT DE MANACOR*
Subtítol	Periòdic independent.
Primer número	Març 2002.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*DE FRANC*
Subtítol	Notícies de Manacor i Comarca. Primera publicació setmanal que no es ven.
Tendència política o social	Informació general de Manacor i comarca.
Director	Pep Bauçà.
Edita	Medios Multimedia de Manacor, S.L.
Llengua utilitzada	Català.
Primer número	Vint-i-cinc d'octubre de 2002.
Últim número	Vigent.
Periodicitat	Setmanal.
Redacció i Administració	Carrer de Lleó XIII, 7-9 1r B (Manacor).
Impremta	Artes Gráficas de Baleares, S.L.
Pàgines	Vint-i-quatre en format 42 x 29 cm.
Preu de l'exemplar	Gratuït.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*CENT PER CENT*
Subtítol	Revista d'informació setmanal.
Director	Antoni Riera Vives.
Llengua utilitzada	Català.
Primer número	Tretze de desembre de 2002.
Últim número	Vigent.
Periodicitat	Setmanal.
Redacció i Administració	Carrer de n'Amador, 1 (Manacor).
Pàgines	Quaranta-quatre.

FITXA TÈCNICA	
Títol	*L'OBSERVADOR DEL LLEVANT DE MALLORCA*
Subtítol	Publicació periòdica del Llevant de Mallorca.
Tendència política o social manifestada	Independent i plural.
Coordinador	Albert Herranz. Editor: Hypericum Balearicum, S.L.
Llengua utilitzada	Català.
Primer número	Desembre de 2007.
Últim número	Vigent.
Periodicitat	Al principi setmanal, després variable.
Redacció i Administració	Plaça de la Constitució (Manacor).
Impremta	Arts Gràfiques de Balears.
Pàgines	Variable (entre 16 i 24).
Format	41,5 x 29 cm.
Publicitat	Al voltant del 45%.
Tiratge	5.000 exemplars.
Preu de l'exemplar	Gratuït.
Preu de la subscripció	No existeix.

3. Altres publicacions segons la seva temàtica[13]

Vet ací un recull de totes les publicacions manacorines, discriminades segons la seva tendència i relacionades d'acord amb el seu any d'aparició. En alguns casos només va veure la llum el primer número mentre d'altres perduraren un poc més -no massa- al llarg del temps.

[13] Informació extreta del full "Relació de les publicacions periòdiques de Manacor" obra de Joan Riera Bordoy.

CIENTÍFICA, CULTURAL i ENTRETENIMENT

- **Si** (Suplement literari del setmanari *Arriba*) 1940
- **Fiesta** (Butlletí informatiu de les fires i festes) 1961
- **Mossèn Alcover** (Club Cultural i Recreatiu) 1971
- **"Y"** (Teleclub de Son Macià) 1973
- **Es Recó** 1975
- **Finestral** (Revista cultural) 1982
- **Soterrani** (Revista científica) 1982
- **Llunari** (Revista de còmic i lletres) 1983
- **Faro Balear** 1986
- **Papers de recerca** 1991
- **Al.lots de Llevant** (Butlletí d'informació castellera) 2000
- **Es saig de Manacor** (Guia informació, oci i cultura) 2001
- **Musa** (Revista del Museu d'Història de Manacor) 2004

DIVERSOS

- **Seguimos** 1940
- **Zuavos** 1941
- **Es Forat** 1970
- **Bon dia** (Associació de veïnats del Convent) 1989
- **Sa guia de Llevant** 1994
- **Ben trobat** 2001
- **Part forana Llevant-Migjorn** 2002

ESCOLAR

- **Arbre** (Institut de Secundària Ramon Llull) 1966
- **Presencia** (Col.legi La Salle) 1968
- **Diana** (Col.legi Pere Garau, Son Macià) 1974
- **La Salle** (*Revista del Colegio*) 1978
- **Es Picot** (Col.legi Pere Garau, Son Macià) 1980
- **Eco Escolar** (Col.legi Sant Francesc d'Asís)
- **Ull i full** (Col.legi Simó Ballester) 1983
- **Gavina** (Col.legi Mitjà de Mar -Porto Cristo-) 1993
- **A trenc d'alba** (Col.legi La Salle) 1989
- **Truis i embulls** (Revista del C.P. Es Canyar) 1995
- **Sa Clau** (IES Mossèn Alcover) 1995
- **Què li deim?** (IES Na Camel.la) 1997
- **Bon Rollo** (IES Na Camel.la) 1998
- **Es Sòtil** (Col.legi La Salle) 2000
- **Setmana del llibre** (C.P. Jaume Vidal i Alcover) 2001
- **Embulls de classe** (Col.legi Sant Vicenç de Paül) 2002
- **Anuari Col.legi La Salle Manacor** 2002
- **Vista i Pista** (Col.legi Jaume Vidal i Alcover) 2002

ESPORTIVA

- **Boletín de la Unión Deportiva Manacorense** 1959
- **Club Perlas Manacor** 1962
- **B P M** (*Suplemento deportivo* de *Arriba*) 1963
- **Aguilas Club** (*Publicación de orden interior*) 1969
- **Club Deportivo Manacor informa** 1979
- **Trot** (Revista d'informació hípica) 1984
- **Anuario de Sementales Trotadores** (Supl.Trot) 1988
- **Turf Balear** (*Actualidad del trote en Baleares*) 1992
- **Anuari Club Perlas Manacor** 1993
- **Cavallets i ... !** 1998
- **Pressing Magazine** 1999
- **Anuari Basquet Manacor** 2000

INSTITUCIONAL

- **Clarín** (Delegació Sindical Comarcal) 1969
- **La Sala** (Butlletí d'informació municipal) 1989

POLÍTICA i IDEOLÒGICA

- **Adelante (I època)** 1946
- **Adelante (II època)** (*Periódico volante OJE*) 1966
- **S'escopeta** (Revista nacionalista) 1994
- **El EUQ volem** (Esquerra Unida de Manacor) 1998
- **Fil directe** (Partit Socialista de Mallorca) 1998
- **Populars de Manacor** (Partit Popular) 2001
- **Socialistes de Manacor** (PSOE) 2002
- **Clau de Mallorca** 2003

RELIGIOSA

- **Iglesia de San Vicente Ferrer** 1932
- **Hoja dominical** (Parròquia Verge dels Dolors) 1932
- **Christus** 1943
- **Parroquia de Cristo Rey** 1960
- **Boletín del I Congreso Eucarístico Comarcal** 1958
- **La voz de tu Parroquia** (Parròquia de Sant Josep) 1962
- **Tu Parroquia** (Parròquia de Sant Pau) 1970
- **Full parroquial Nostra Senyora dels Dolors** 1997

Conclusions

La crisi patida per Manacor al llarg dels anys que tancaren el segle XIX va deixar orfe de comunicacions la comunitat, més preocupada en procurar-se la subsistència que en alimentar el seu esperit, i així es reflexa en el Quadre 1 en el qual es destria com al llarg de quinze anys -entre 1891 i 1905- l'absència de mitjans coincideix exactament amb aquells difícils moments.

Els efectes de la Primera Gran Guerra, amb la conseqüent crisi de subsistències, també es

va deixar sentir a Manacor que va restar sense cap mitjà de comunicació al llarg d'un quinquenni (1917-1922) amb l'única excepció del setmanari Manacor publicat per espai de mig any el 1921.

Encara es registraria un altre lapse buit. Entre 1927 i 1930, anys finals de la Dictadura de Primo de Rivera, només hi ha constància d'una sola publicació, *Heraldo de Manacor*, tot i que pareix que no s'editava a Manacor i fou d'efímera existència.

Amb l'arribada de la II República comencen a tenir continuïtat les publicacions periòdiques locals de diversa ideologia. Així veu la llum *Voz y Voto* que mudarà, per imperatiu polític, la seva línia liberal conservadora cap a l'ideari falangista sota el nom de *Renacer* i encara experimentarà un altre canvi quan l'aparell institucional del règim franquista es fa càrrec del setmanari, batiant-lo amb el nom de *Arriba*.

Els anys prebèl.lics també veurien l'aparició del setmanari *Nosotros*, de marcat caràcter esquerrà que es cuidarà de donar encesa rèplica al conservador *Voz y Voto*. Segurament la seva vehemència va ser la causa principal del tràgic destí del seu director i altres col.laboradors, perseguits i represaliats pels facciosos.

Entre 1936 i 1960 la premsa local quedà circumscrita a un sol periòdic, òrgan de propaganda del Règim (*Voz y Voto*, *Renacer* i *Arriba*). Aquest darrer any apareix el quinzenal *Perlas y Cuevas* -sortosament encara en circulació-, sota el patrocini de mossèn Baltasar Pinya i amb un tarannà més cultural que no pas polític.

Serà a partir de començament dels anys vuitanta del segle passat, amb plena vigència de la llibertat d'expressió, quan s'inicia el floriment de nombroses publicacions entre les quals destaquen les encara vigents *Manacor Comarcal* (1980), *Porto Cristo* (1983), *7Setmanari* (1986), a les que s'afegirien ja dins el segle actual altres com *De Franc*, *Cent per Cent* i *L'Observador de Llevant*.

Tanmateix, els mitjans locals avui en circulació, han optat per derivar la seva línia informativa cap a temes estrictament referenciats als diversos aspectes de l'àmbit autòcton, deixant en mans de la premsa d'abast regional i nacional la majoria de les notícies de caire polític i les de caràcter general, amb la conseqüent minva del caràcter analític i crític, inclús combatiu, que caracteritzava les publicacions de l'època republicana.

BIBLIOGRAFIA

- BUELE, C. (1994): "Revistes d'associacions de veïns a les barriades de Palma (1993)" a *La premsa, la ràdio i la televisió des d'una perspectiva història. XII Jornades d'estudis històrics locals*, Institut d'Estudis Baleàrics, Palma.
- CAPELLÀ, Ll. (1989): *El Diccionari Vermell.* Editorial Moll, Palma.
- COMPANY, M. (1994): "La premsa forana de Mallorca a l'actualitat: canvis d'actitud a la fi de 1993" a *La premsa, la ràdio i la televisió des d'una perspectiva històrica. XII Jornades d'estudis històrics locals*, Institut d'Estudis Baleàrics, Palma.
- FERRER, R. (1974): *Fechas para Manacor. Separata Perlas y Cuevas* [s.n.] (Imprenta Fullana), Manacor.

- FERRER, R. (2005): *Manacor noticia de cada dia –I–*, Ajuntament de Manacor, Manacor.
- FERRER, R. (2007): *Manacor noticia de cada dia –II–*, Ajuntament de Manacor, Manacor.
- RIERA, J. (2004): *Relació de les publicacions periòdiques de Manacor,* Museu d'Història de Manacor, Ajuntament de Manacor.
- TUGORES, A. (2006): *Manacor. La guerra a casa.* Documenta Balear, Palma.

Quadre 1 - Publicacions periòdiques de Manacor (1889-2009)

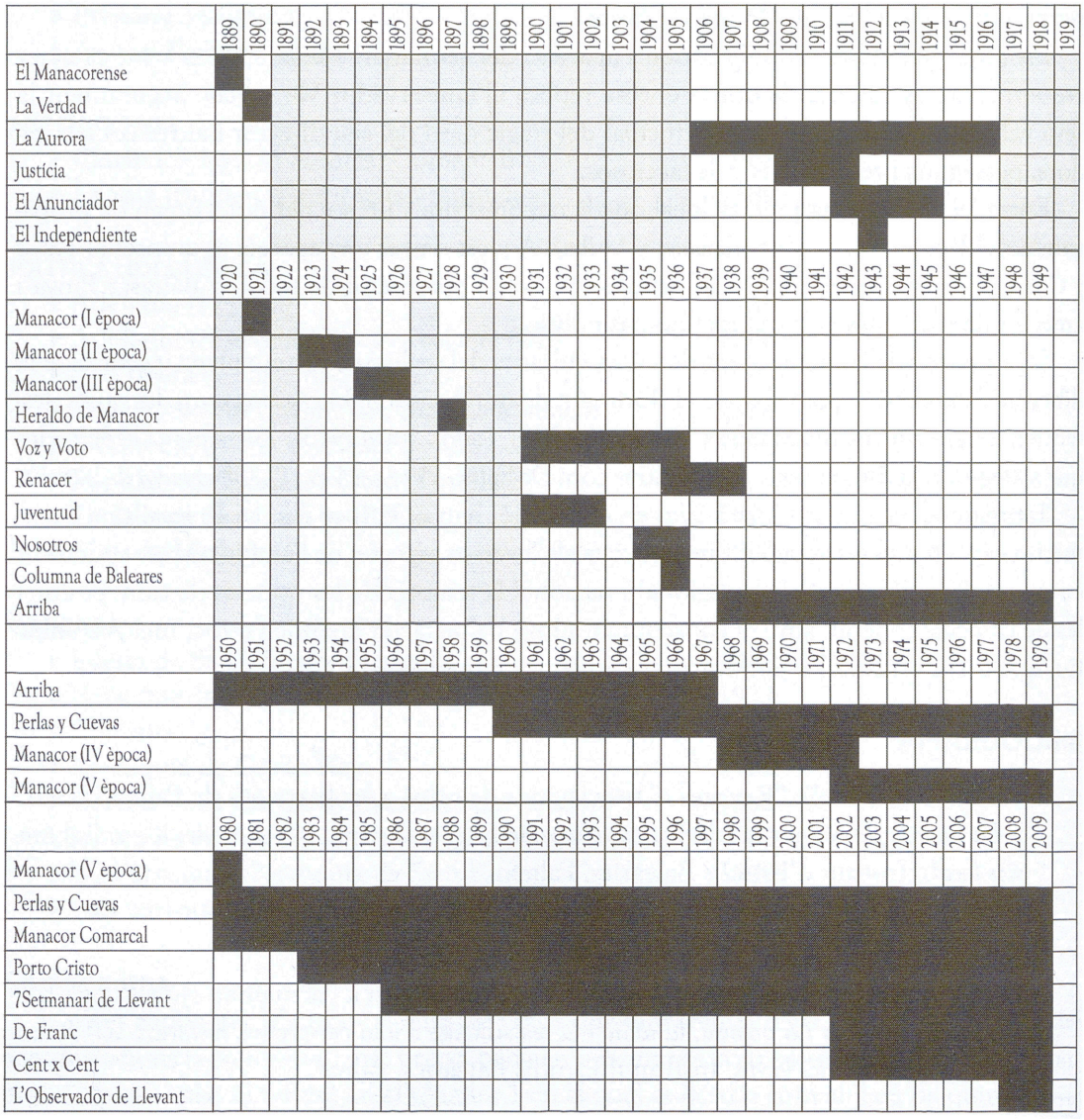

Font: Elaboració pròpia en base a Riera Bordoy (2004) Relació de les publicacions periòdiques de Manacor.

Montaura, *revista de Mancor de la Vall*

Gabriel Fiol Mateu

A la tardor de 1987, convocats pel batle de Mancor, el Sr. Gabriel Pocoví Pou, es reuní un grup de mancorins amb la idea d'editar una revista que recollís les activitats del poble, ja que, en vista que era un poble petit, poques vegades tenien ressò a la premsa editada a Palma. Després de múltiples gestions, sortíi editat el primer número a principis de gener de 1988.

El nom

És el d'un penyal i d'un paratge de prop del poble on han aparegut diferents testimonis arqueològics que demostren que va ser un lloc de culte i d'enterrament des del període talaiòtic mitjà fins a l'època romana. En el segle XIX hi fou trobat un bouet de bronze que actualment és a la Academia Española de Historia, a Madrid. És un nom molt popular a Mancor, com ho demostra el fet que doni nom a l'equip de futbol, el col.legi públic i, fa un temps, era la marca d'una fàbrica de calçats local.

Primer número

Sortí, com ja s'ha citat, a principis de gener de 1988. Constava de 28 pàgines, mida A-4, i fou imprès a la impremta d'*Apóstol y Civilizador* de Petra. Sobre la ideologia de *Montaura*, a la presentació deia que "*Montaura* no vol ser eina de divisió, ans al contrari, vol ser quelcom que té la vocació d'integració en una sola comunitat justa i solidària, conscients de la nostra indefugible identitat com a poble".

Els apartats foren *Ajuntament informa; Anam fent; Ahir* (Bartomeu Ripoll); *Publicacions de Mancor de la Vall* (Gabriel Fiol) *De ca nostra* (Jaume Gual); *Biblioteca* (Maria del Carmen Valdivielso); *Entrevista* (Jaume Gual) *Sabíeu que...* (Isabel Garau); *Comença un nou curs* (Margalida Martorell) *Esplai som tots* (Grup de monitors); *Toponímia documentada* (Gabriel Fiol) *Informàtica* (Joan Abrines); *Església local* (Miquel Amengual); *Esports* (Joan Martorell); *Per llepar-se els dits* (Joan); i *Imatges d'ahir* (Gabriel Fiol).

Ideologia

La publicació la pagà íntegrament l'Ajuntament de Mancor i es repartí gratuïtament a totes les llars del poble. També es remeté a tots els mancorins que així ho sol.licitassin i que vivien a d'altres pobles, a la resta de l'Estat o a l'estranger; igualment de franc.

El fet que fos regalada per l'Ajuntament obligà l'equip de redactors a ser molt escrupolosos en no caure en partidismes ni convertir-la en un butlletí glorificador del govern de torn. Per això es van suprimir tots els debats polítics, tant els crítics com els elogiosos, i ens posa-

rem com a finalitat de la publicació donar testimoni per als manacorins d'ara i els del futur del que havia passat al poble en els aspectes socials, religiosos, esportius, activitats de les entitats locals, a més d'estudis del nostre passat històric, tot informant amb la màxima objectivitat, sense judicis polítics. No va ser tasca fàcil i s'ha suportat més d'una pressió.

Des de bon començament ha estat redactada en català.

Periodicitat

Conscients que el nostre poble no generava notícies a bastament per omplir un número cada més, des del principi decidírem que sortiria cada trimestre. Per això es tancaven les edicions els dies 31 de gener, 31 de març, 30 de juny i 31 de desembre.

Números extraordinaris

Durant aquests més de vint anys que fa que surt la revista, s'han editat dos números extraordinaris. Un, sense numerar, entre els 50 o 51, dedicat a l'ofici de carboners, que era una activitat molt exercida pels mancorins. Constà de 36 pàgines editades en quatricomia. L'altre és el número 79, dedicat al 25è aniversari del Col.legi Públic Montaura. Sortí el mes de juny de 2007 i constà de 44 pàgines impreses a una sola tinta.

Acceptació popular

El fet que sia distribuïda gratuïtament fa que pràcticament totes les famílies del poble passin per l'Ajuntament a recollir el seu exemplar. No importa avisar que ja es pot recollir perquè boca a boca aviat tot el poble sap que està disponible. Quan passen alguns dies del final del trimestre, no manca gent que vagi a l'Ajuntament a veure si ja ha sortida.

Vint-i-un anys després

Actualment, la revista consta d'una mitjana de 44 pàgines. Ha estat impresa a *Apóstol y Civilizador* i, actualment, a *Gráficas Goya, C. B.* de Lloseta.

Les seccions gairebé fixes són *Crònica,* que recull els esdeveniments de la vida mancorina; *Ajuntament de Mancor*, que resumeix els plenaris de la corporació, redactat pel mateix Ajuntament; *Església local*, a càrrec de la parròquia; *Ara ha fet vint anys...* un record del que passà a Mancor vint anys enrere; *Biblioteca municipal*; *Entrevista* per la qual desfilen persones que deixen el testimoni de la seva vida; cròniques de les associacions mancorines *Amics de la Tercera Edat* i *Amunt i Avall*; una crònica del *Col.legi Públic Montaura*; una secció d'esports; i *Imatges d'ahir*, que és una fotografia comentada. A més d'altres col.laboracions esporàdiques...

Com moltes de les revistes locals, notam la falta de col.laboradors, ja que els iniciadors, la majoria ja han abandonat per cansament, discrepàncies amb la línia informativa de la revista, o per altres motius. També és molt dificultós trobar nous col.laboradors.

Fent Carrerany, *23 anys amb el poble de Maria*

Miquel Morey i Mas

Per intentar contar un poc la història de la revista *Fent Carrerany*, s'ha de tenir present que alhora és l'òrgan de comunicació de l'Associació Cultural *Fent Carrerany*. L'associació va començar a caminar, a principis de l'any 1986, i per arribar aquí on som ara s'ha hagut de fer un llarg camí i sobretot posar els fonaments de tota aquesta història, que més o manco comença l'any 1986 quan un grup d'homes i dones de Maria, la majoria ben jovenets, amb inquietuds culturals i alguns també polítiques -de fet 3 dels socis fundadors han acabat sent batles de Maria-, cansats de la grisor del nostre poble, un poble aleshores culturalment adormit, però no mort, es comencen a organitzar.

Els seus capets bullien i volien canviar la dinàmica del poble, donar-li vida, engrescar la societat civil de Maria en projectes culturals oberts. Volien crear un mitjà de comunicació local i alhora obert, on tothom hi pogués dir la seva, crear opinió i crítica, notícies i debat, un espai de llibertat on des del respecte mutu se poguessin confrontar idees i opinions. Heu de pensar que aleshores a Maria hi havia només 5 associacions funcionant activament, 4 de les qual esportives: Club Ciclista, Societat de Caçadors, FC Mariense i el ja desaparegut Club de Futbol Numància. L'altra era la Tercera Edat i és començava a constituir el grup de teatre *Mitja hora després*. Si ho comparam amb l'actualitat on hi ha a Maria més de 20 associacions ens podem fer una idea de la vida social i cultural d'aquells anys a Maria. Dins aquest entorn va nèixer l'Associació Cultural *Fent Carrerany*.

El primer que es va fer, a principis de l'any 1986, va ser crear una junta gestora encarregada de fer les gestions per legalitzar l'associació; i tot d'una ja començaren les activitats. Així el mes de juliol de 1986 sortia el primer número de la revista *Fent Carrerany*. Una revista de 16 pàgines en blanc i negre, impressa amb una impressora d'agulles, i maquetada amb tisores i cola d'aferrar. L'objectiu de la publicació era el de qualsevol revista local, oferir una informació de proximitat, informació local dins un àmbit global.

A les pàgines de *Fent Carrerany* hi podem trobar informació de les temperatures i les pluges que hem tengut aquests darrers darrers 23 anys; tots, o quasi tots, els que han nascut, s'han casat o han mort a Maria. Però no hi cerqueu, de fet ningú no n'hi cerca, informació de la crisi de les borses o de la darrera catàstrofe meteorològica.

Res té a veure amb l'actualitat la maquetació de la revista, la manera de fer-la. Al principi, cada cap de setmana que muntàvem hi havia un grapat de col.laboradors per picar articles a l'ordinador en tiretes de paper que no podien passar d'uns determinats centímetres, altres les tallaven amb les tisores i les aferràvem amb cola damunt la plantilla. I si ens equivocàvem havien de tornar-ho escriure i enganxar-ho al damunt. Les fotos s'afer-

raven directament damunt aquesta plantilla i els titulars i dibuixos fets a retolador també. Encara no havíem sentit a parlar de càmeres digitals ni de programes d'autoedició. Després, cap a Petra, a la impremta dels frares i en estar llesta, els mateixos que havien dedicat tot el cap de setmana i alguns vespres a confeccionar la revista, la repartien casa per casa i quasi ja tornava ser hora de posar-se a fer feina per la del mes següent.

L'any 1988 i 1989 són anys de gran dinamisme al poble i d'això se'n fa ressò la revista. La dinàmica de la revista és molt activa amb un gran nombre de col.laboradors i col.laboradores i a la secció de *Correu Obert* hi ha una mitjana de 4 o 5 cartes mensuals amb rèpliques i contrarèpliques.

Maria havia despertat. Aquestes disputes epistolars ara a més de polítiques hi comencen a sortir discrepàncies entre diferents membres del Consell de Redacció i col.laboradors a la revista. Arran d'aquestes polèmiques internes s'acorda que totes les notícies, inclòs el bullit de notícies, han d'anar signades per evitar malentesos. Maria bull, tothom és mou i cerca col.locar-se peu fiter al seu redol, el pacte tripartit és a punt de rompre's i per acabar-ho d'arreglar sorgeix el projecte d'urbanització de Montblanc, que durant un temps divideix el poble en partidaris i detractors. *Fent Carrerany* se'n fa ressò i ha quedat com a notari i testimoni d'aquesta i d'altres polèmiques. De totes aquestes situacions se'n resent l'Associació i a la revista hi comença un degoteig de col.laboradors.

Per fer-se una idea de l'activitat de la revista durant els tres primers anys, al número de juliol de l'any 1989, que se celebra el tercer aniversari, s'hi fa un inventari de col.laboradors; hi havien col.laborat en 3 anys 105 persones d'un poble que aleshores no passava de 1800 habitants. Podem assegurar que al llarg d'aquests 3 primers anys de vida la revista ha servit per confrontar idees, crear polèmiques i debat, exposar opinions variades, en una paraula, s'ha donat veu al poble per opinar sobre allò que li és més proper i que més li preocupa. En una paraula, l'objectiu s'ha assolit i *Fent Carrerany* s'ha consolidat com la revista de Maria.

Arriba l'any 1990, mentre anam camí de fer el número 50 i preparam la celebració, les pàgines de la revista continuen vives i cremen d'opinions i polèmiques. Arriben les festes de la Mare de Déu, el mes de setembre i surt al carrer el número 50 de *Fent Carrerany* amb portada en color, obra del pintor Pere Alemany. S'havia arribat més enfora del que molta de gent pensava i encara quedava camí per fer. I el feim aquest camí. A la revista hi surt una gran informació del poble, tant actual com històrica. Al llarg dels anys hi hem anat publicant estudis de prestigiosos especialistes d'història local, d'urbanisme, d'arquitectura, de toponímia, d'etnografia i hem pogut conèixer un poc més com es va formar el nostre poble, quan i com ens vàrem independitzar de Santa Margalida, els personatges que han destacat en diferents camps, com hem anat evolucionant fins arribar aquí on som ara.

Una de les seccions més populars de la revista són les *Xerradetes*, entrevistes amb persones del poble o que d'una manera o l'altra i tenen, o han tengut, alguna relació. Les *Xerradetes* ens han ajudat a conèixer millor la vida, la feina o les afeccions d'altres veïnats i veïnades. S'ha donat veu a una generació que va viure la guerra incivil i hem deixat escrit per a la història la seva visió i la seva versió d'uns anys tristos que mai més haurien de tornar, perquè el poble que oblida el seu passat, està condemnat a repetir-lo.

Pel que fa als esports hi ha una part important de la història sobretot del Club d'Escacs, del Club Ciclista i del Mariense escrita a *Fent Carrerany*.

Xino xano, fent camí, arribam al número 100 i aprofitam per canviar d'impremta i publicam un número especial de 68 pàgines, amb portada del dissenyador Jaume Falconer. Entre d'altres actes, per celebrar el número 100, feim un concert de l'Orquestra Simfònica de les Illes Balears i omplim l'església de gom a gom, organitzam taules rodones, conferències sobre premsa local, etc.

Van passant els anys i van sorgint noves associacions al poble de diferents àmbits i, pel que fa a *Fent Carrerany*, a poc a poc, com és lògic i humà, va quedant gent pel camí, alguns cansats, altres desil.lusionats, altres cerquen altres curolles, però sempre hi ha hagut gent que ha seguit la feina i d'altres que s'hi ha incorporat.

Pel que fa a la part tècnica de la confecció de la revista hem anat adaptant-nos als sistemes informàtics que han anat sorgint, que ens han ajudat a fer la feina, més bé, més correcta, més atractiva en el seu acabat final i hem incorporat el color. També des de fa uns anys la revista se pot consultar a través d'Internet.

Al llarg d'aquests 21 anys l'Associació ha organitzat tota mena d'actes, la majoria de caire cultural, sempre intentant omplir el buit que deixaven les institucions i les altres associacions. Així, hem fet exposicions, xerrades, presentacions de llibres, recitals de poesia, concerts, recuperació de fotografies antigues, en especial atenció a recuperar el fons fotogràfic de'n Pere Mascaró, que està espargit per la majoria de cases del poble. Aprofitant les fotos de mestre Pere, des de fa una quinzena d'anys publicam un calendari amb una fotografia del passat de Maria. Però la imatge que té molta de gent de *Fent Carrerany* és, sobretot, *Es Carrerany*, la revista. És tan important i tan intensa la relació amb els subscriptors que la revista ha eclipsat la resta de l'Associació.

Hi ha seccions de la revista que hi són des del principi, com l'*Editorial* en la qual al llarg d'aquest 23 anys hem deixat anar el pensament de l'Associació i del Consell de Redacció sobre temes que afecten el poble o àmbits més generals que també ens afectaven; el *Bullit de Notícies*, espai on posam tota una sèrie de notícies que per la seva singularitat no tenen cabuda a altre lloc de la revista. Al *Bullit* hi pot sortir la notícia d'un nou mestre que ha arribat a l'escola de Maria, qualsevol anècdota curiosa, o servir d'espai de denúncia de coses que no acaben de funcionar. Moltes de vegades ens han fet arribar el malestar d'un grup de veïnats sobre qualsevol tema, ja sia un clot, una voravia espanyada o una farola que no s'encén. A través del Bullit s'han donat solucions a molts de petits problemes.

Un altre dels aspectes que s'ha de destacar d'aquests 23 anys són les imatges, les fotos que hem publicat a la revista. Repassant els exemplars dels primers anys hom pot comprovar com tots ens hem fets grans i com hem canviat, tant les persones com l'entorn més proper. És un goig recordar els fets i les anècdotes de fa 20 anys a Maria i veure les fotos, de les persones, llocs, festes, racons del poble; quin canvi!

Tot canvia i *Fent Carrerany* també ha canviat i ara res té a veure amb els inicis, per arribar aquí on som ara hem passat per molt de caminois i forats estrets i sempre ens n'hem sortit de la mateixa manera, feina i il.lusió. Si abans podíem presumir de ser una gran família, ara no anam llargs de col.laboradors (es veu que això d'escriure no està de moda), però anam fent, anam *Fent Carrerany*, i el futur el miram amb optimisme. Ens haurem d'a-

daptar a les noves tecnologies i a les noves situacions, però mentre hi hagi gent que espera la revista cada mes, tendrà sentit seguir *Fent Carrerany*.

La premsa local a Marratxí

Guillem Morro Veny

Premsa: Antecedents històrics i actualitat.

Marratxí és un municipi que aquests últims anys ha experimentat un fort creixement demogràfic causat, principalment, per la seva proximitat amb Palma. El seu terme ocupa una superficie aproximada de 54'55 km. quadrats i, actualment, té una població que supera els 30.000 habitants, però, històricament, Marratxí ha estat una àrea territorial de baixa densitat demogràfica (no més de 300 habitants durant el segle XV[1] i 836 el 1750)[2] i, a més, un municipi polinucleat d'hàbitats dispersos, constituït per llogarets i nuclis poblacionals disseminats (Marratxinet, Es Pont d'Inca, Sa Cabaneta, Pòrtol, Es Pla de na Tesa, etc., etc.), la qual cosa ha contribuït a la ruptura d'una concepció unitària com a municipi. Fins ben entrada l'Edat Contemporània Marratxí fou terra de camperols i la seva reduïda població depenia del treball de les possessions del terme, no existia, doncs, un poble en el sentit d'un nucli urbà, amb continuïtat que aglutinés els habitants del terme. Els seus temples -vertaders pols de concentració dels habitants del municipi- a excepció de Sant Marçal, no foren construïts fins al segle XIX. El 1838 s'aixecà el del Pla de Na Tesa,[3] el 1878 l'antic temple de Pòrtol[4] i el 1891 el del Pont d'Inca.[5] L'actual temple de Sant Marçal (que des d'un primer moment esdevingué un lloc de romiatge per reunir la gent de tots els voltants) fou edificat a finals del segle XVII.[6]

L'esmentada dispersió demogràfica i el veïnatge de Marratxí amb Palma serien factors que, si més no, ajudarien a explicar el perquè fins ben entrat el segle XX no trobam cap antecedent de premsa local a Marratxí. En efecte, no fou fins els anys 1930 quan el professor Albert Castell i Peña[7] home d'una personalitat carismàtica, engegà el primer projecte de

[1] MORRO VENY, G: *Marratxí durant els segles medievals*, Ed. Documenta Balear, Palma de Mallorca, 2006, pp. 108-109.

[2] COLL CANYELLES, M.: *Anàlisi de la població de Marratxí, 1995* a I Jornades d'Estudis Locals, Marratxí, 1995, p. 87.

[3] CANYELLES CRESPÍ, A.: *L'antiga Església de Pòrtol* a II Jornades d'Estudis Locals, Marratxí, 1997, p. 161.

[4] GINARD BUJOSA, A.: *Les parròquies de Marratxí* a I Jornades d'Estudis Locals, Marratxí, 1995, pp. 261-262.

[5] MOLADA I PRADAS, B.; RAMIS I MONENY, G.: *Així és Marratxí*, Publicacions de l'Ajuntament de Marratxí, Marratxí, 1992, pp. 47-48.

[6] TOMAS MAS, F.: *Un recorregut pel centre històric de Sa Cabaneta* a III Jornades d'Estudis Locals, Marratxí, 2002, p. 118.

[7] L'Ajuntament de Marratxí li té dedicat un carrer a Pòrtol.

premsa local a través de la publicació de la revista *Campanita*.[8] Desconeixem la periodicitat i el temps que durà dita revista, això no obstant, és ben presumible, pel que veurem, que el 1936 ja no es publiqués. Tampoc coneixem la seva tendència editorial i ideològica, si bé unes pinzellades sobre la personalitat política del seu creador ens hi pot apropar una mica. Consta que Albert Castell el 1931 exercia de mestre a l'escola de Pòrtol i que el 1936 fou cessat per les noves autoritats colpistes.[9]Albert Castell era col.laborador del Museu Pedagògic i mestre molt estimat pel poble. Se l'acusà de pendre part a favor de la República. L'informe del falangista de la Vieja Guardia, Antonio Yarza, jutge de pau i metge oculista de les *Organizaciones juveniles* resa el següent: *"Durante los dias del glorioso Alzamiento Nacional no parecía muy entusiasmado con el mismo ni se nos ofreció (...) Tenía que resistir a creer las salvajadas que la prensa atribuia a los rojos. Hubo que quitarle la radio para evitar que difundiese notícias pesimistas (...) aficionado a escribir en mallorquín y a ensalzar la literatura regional, y partidario de que se le enseñase ésta a los niños, es un enamorado de los sistemas pedagógicos catalanes".*[10] El batle de Marratxí feu un informe sobre Castell no gaire dissemblant: *En cuanto a sus actuaciones políticas, se inclinó, según parece, a favor del Frente Popular en las elecciones del 36 y, en los primeros días del Movimiento, se relacionó con los más destacdos elementos izquierdistas de esta localidad.*[11] Aquesta breu ressenya sobre la personalitat política del fundador de la revista *Campanita* pot orientar sobre la tendència ideològica de l'esmentada revista.

Haurem d'esperar als últims anys de la dictadura (1974-1975) per veure un nou projecte d'informació local engegat pel club parroquial de Marratxí mitjançant la revista *Siurell*, projecte de ben curta durada ja que només se'n publicà el primer número. Tanmateix, la manca de l'exemplar al nostre abast no permet una valoració dels seus continguts temàtics. Això no obstant, sabem que *Siurell* era bilingüe.

El 1979 el *Grup Esplai, Focs i Olles*, posà en marxa la revista *Pòrtula* que ha esdevingut, de la mà del seu artífex Biel Massot i Muntaner, l'òrgan informatiu més complet i popular de tot el municipi de Marratxí.[12]Actualment ha deixat de publicar-se en paper, tot i així, la revista segueix existint a través d'una sèrie de ramificacions digitals i una de radiofònica.[13] .

L'any 2006 l'Ajuntament de Marratxí començà la publicació de la revista *Terra de fang* revista bimensual escrita en els dues llengües oficials de la Comunitat, bé que predomina la castellana. L'esmentada revista té un caràcter eminentment divulgatiu de tot allò que la Corporació Municipal ve desenvolupant al terme, per tant, una de les seves mancances és l'absència de criteris de definició autocrítica i de protagonisme popular. Altrament, del seu títol es desprèn el desig de destacar una de les peculiaritats històriques de la indústria marratxi-

[8] Informació donada per Gabriel Massot i Muntaner director de la revista *Pòrtula*.

[9] COLL I CANYELELS, M.: *La depuració dels mestres republicans a Marratxí* III Jornmades d'Estudis Locals, Marratxí, 2002, p. 278. a

[10] *Ibídem*, p. 281.

[11] *Ibídem*.

[12] La fitxa de la seva publicació és la següent:
Nom: PÒRTULA - Adreça: C/ Albert Castell, 27, 1 - Població: 07141 Pòrtol (Marratxí) - Telèfon: 971602463 - Adreça electrònica: redaccio@portula.net - Plana electrònica: www.pòrtula.net

[13] Annexam un apèndix amb la programació completa de la programció radiofònica **AMB "P" DE PÒRTULA- Ràdio Marratxí** que s'emet cada dimecres de 17 a 20 hores i es repeteix cada diumenge de 7 a 10 hores.

nera: la fabricació d'objectes de fang.[14] En efecte, a partir del segle XVII és té constància de la presència d'ollers a Pòrtol si bé l'existència d'obradors del fang és molt més antiga.[15] Els obradors del fang i les olleries al llarg dels segle XIX i XX augmentaren considerablement, així, la indústria del fang esdevingué una de les singularitats específiques que otorgaren fesomia propia al municipi. Les institucions municipals no han restat alienes a aquest fet, ben al contrari, han promocionat la creació ceramista per tal de potenciar la identitat de Marratxí com a municipi amb una tradició secular en tot allò referit a la manipulació del fang.[16]

Un assaig periodístic ciscumscrit al terme és el que posà en marxa l'IES de Marratxí (2008) escrit en llengua castellana, no trascendeix d'un mer experiment circumscrit al periodosme de bachiller. Finalment, cal esmentar la revista *La Gran Empresa*, amb seu al Pont d'Inca Nou que, si bé, té per objectiu la difusió i informació de tot allò referit a les empreses privades, ha destacat pel seu caràcter anticatalanista la qual cosa palesa que tot i restar vinculada al món de l'empresa olora una certa càrrega ideològica.

En conclusió al que fins aquí hem exposat, a l'hora de fer una anàlisi de la premsa local a Marratxí, en el sentit de premsa independent, amb participació popular i esperit crític ens hem de referir a l'esmentada revista ***Pòrtula***.

Breu perfil de la revista Pòrtula

Pòrtula, com hem escrit, sorgí l'any 1981 com una activitat més del *Grup d'Esplai Focs i Olles* de Pòrtol; quan aquest desaparegué la revista continuà funcionant de forma independent. Des d'aquell moment l'evolució fou constant i hom va anar canviant el sistema d'impressió, la qualitat del paper i de la fotografia, les eines de producció, l'abast i, fins i tot, l'enfocament. Si en un primer moment ja va sortir amb un ideal informatiu, aquest sentit s'ha anat refermant amb el pas del temps gràcies a les aportacions d'una sèrie de la trentena de col.laboradors i col.laboradores habituals provinents dels diferents nuclis de Marratxí i encara de fora terme, potenciant l'actualitat social, política i cultural. Al marge, cal destacar l'opinió, plural i oberta, reflectida tant per les habituals col.laboracions a les planes concretes, com a través de la secció *Cartes Obertes* o *De la res pública* pel que fa a la vessant política.

L'ús normal i lògic de la llengua catalana ha comptat entre les directrius bàsiques ja des del primer número. Cal remarcar el seguiment de la vida política municipal i una denúncia constant de la problemàtica urbanística, ecològica i la depredació patrimonial que pateix

[14] Tradicionalment s'ha considerat Marratxí la terra del fang a causa de la gran activitat terrissera que des de sempre s'hi ha desenvolupat. La presència de pedreres, ses Coves de Pòrtol, de terra vermella, i es Pou des Coll d'argila blanca propiciaren l'explotació d'aquests recursos naturals.

[15] A la nostra obra *Marratxí durant els segles medievals* publicada el 2006 per Edicions Documenta Balear, ja documentarem com el cognom -tan abundós al Marratxí medieval i modern- *Tauler* és una derivació del malnom amb què es coneixia la nissaga dels Serra, bona part dels quals es dedicà a la indústria de les teules.

[16] L'any 1984 es va fer la I *Fira fel Fang* a Marratxí. organitzada per l'Ajuntament, amb l'objectiu de preservar i potenciar el treball dels artesans del fang. Més recentment, l'esmentada Corporació Municipal ha posat en marxa la primera edició de la Biennal Internacional de Ceràmica de Marratxí (BICMA) amb la finalitat de potenciar la creació ceramista i promocionar el nom de Marratxí com a municipi ceramista. La BICMA està dotada amb dos premis que totalitzen 10.000 euros, un premi *Illes Balears* de 6.000 i un altre *Marratxí "Terra de Fang"* de 4.000.

Marratxí. En l'aspecte cultural i social és de destcar l'atenció preferent donada a la música, natura, ecologia i patrimoni, el món de la dona, la cultura popular i la història local.

Valoració de la revista Pòrtula

La valoració que feim de la revista *Pòrtula* es basa, essencialment, amb l'estudi i l'anàlisi d'exemplars de dita revista i l'entrevista mantinguda amb qui ha estat des de la seva creació el 1979, l'ànima d'aquesta, Biel Massot i Muntaner (entrevista tinguda el 20 de setembre de 2009).

Pòrtula, com hem escrit, comença a caminar de la mà del *Grup d'Esplai, Focs i Olles*. En un principi es va circumscriure a la zona de Pòrtol, ben aviat, però, es va estendre als restants nuclis poblacionals del municipi. Segons em diu Biel Massot, la revista sortí com un bulletí intern de *Focs i Olles*. Hom ha ressenyat que durant la seva primera època sobresortien els continguts de caire cultural, aquest aspecte, amb el temps, es va esmenar en benefici d'un major protagonisme de la gent del poble. Aquest és un aspecte, al nostre parer important pel següent:

- Afavoreix el sentiment de pertinença a un mateix municipi en un territori la característica històrica del qual ha estat la dispersió dels nuclis poblacionals.
- L'àmplia participació popular a través de seccions específiques otorga a la revista un caràcter pluricultural en què l'espontaneïtat i la visió particular d'aspectes generalitzables, per part de les gents entrevistades, otorga un protagonisme a l'element popular sempre engrescador i atractiu de cara a la participació, alhora que crea les condicions de criteris d'autocrítica imprescindibles per a oferir al lector una visió contrastada d'allò que succeeix al seu municipi.

Finalment, i pel que fa a la valoració del programa radiofònic, remetem el lector a l'apèndix que incloem en el qual es detallen els continguts de la programació.

Xerra i Xala, *revista des Mercadal*

Cristòfol Barber Villalonga

Sinopsi[1]

Revista des Mercadal (Menorca) fundada el 1996, de periodicitat trimestral i amb una tirada de 550 exemplars. Es distribueix per subscripció i per venda en llibreries. Des de la revista es tracten temes com l'actualitat, la història, la cultura, l'oci, els viatges, els esports i, en general, qualsevol tema referit al poble. Va néixer fruit de l'interès de diferents entitats i particulars del poble per editar una publicació que fos independent i que reflectís els esdeveniments i les inquietuds del municipi. Usa el català i el castellà en les seves pàgines.

FITXA DESCRIPTIVA	
	CAPÇALERA
Títol	Xerra i Xala
Subtítol	Revista des Mercadal
Tendència política	Apolític
Periodicitat	Trimestral
Població	Es Mercadal
Habitants 2004[2]	3.844 habitants
Llengua emprada	Català; accepta articles en castellà
	DATACIÓ
Primer número	Núm. 0, febrer-abril de 1996
Darrer número	Se segueix editant (núm. 54, estiu de 2009)
Suspensions	Ninguna
Moment d'aparició al dia	Sol sortir la primera setmana de cada trimestre
Biblioteques on es guarda la col.lecció	**Es Mercadal:** Biblioteca Pública; **Maó:** Biblioteca Pública; **Madrid:** Biblioteca Nacional

[1] Notes obtingudes del *Catàleg d'Edicions Menorquines* (2003), editat pel CIM.

[2] Font: INE, segons taula publicada al diari *Menorca*, el 4 de gener de 2005, p. 14.

Editor de la revista[3]	Associació Cultural Xerra i Xala
Associació a que pertany	APLM
Any ingrés associacio	1996
Adreça administració	Lepanto, 17 (07740 Es Mercadal)
Adreça redacció	Lepanto, 17 (07740 Es Mercadal)
Telèfon	971 37 54 07
Fax	971 154425
E-mail	xerraixala@gmail.com
Pàgina web	No en té
Dipòsit legal	ME 47 - 1996
Imprempta	Editorial Menorca (Maó)
Tipus d'edició	Impressió òfset
	CARACTERÍSTIQUES TÈCNIQUES DE 2009
Núm. pàgines/ Dimensió	40 pàg.; especial Sant Martí (52 pàg.); 32 x 21'5 cm
Columnes/Dimensió	2 columnes (25'5 x 9 cm)
Superfície impresa	28 x 19 cm
Seccions	Sumari, editorial, flash-flash (actualitat), vida municipal, passejant pel poble, actualitat, col.laboracions, activitats parròquia de Sant Martí, entrevista, reportatges, personatges, cultura, concurs com una agulla a una paissa, esports, agenda, demografia
Altres tipus d'edicions	La revista ha editat el llibre del 75è aniversari del CE Mercadal, a cura d'Eugenio Villalonga (1998)
Fotografia B/N, Color	Fotografies en b/n; les portades i algunes fotografies del número extraordinari de Sant Martí, en color
Arxiu de fotografies i d'originals revistes	Es disposa d'un arxiu d'originals i un altre de fotografies, separat.
	EMPRESA PERIODÍSTICA
Fundadors	Maite Segura, Eugeni Villalonga, Olga Català, Fernando Contreras, Eulàlia Gomila, Toni Ramon Riudavets, Lina Vidal, Rafel Pons, Sebastià Pons, Cristóbal Gomila, Biel Mercadal, Martin Beumer.
Propietat i canvis de propietat	Els propietaris ho són els redactors de l'equip de redacció actual
Editors responsables	Equip de redacció actual

[3] Obra Cultural Balear, Associació Cultural sense ànim de lucre, empresa privada (SA, SL, SC, etc.) o d'altres opcions.

Administrador	
Indrets de subscripció	Lepanto, 17 (07740 Es Mercadal)
Preu de venda revista	2'50 euros (especial Sant Martí, 3'5 euros)
Subscripció anual	10 euros
Tarifa de publicitat[4]	1 PÀG.
	EQUIP DE REDACCIÓ
Consell de redacció	L'equip de redacció
Responsable direcció[5]	Coordinador: Cristòfol Barber Villalonga
Redactors en cap	L'equip de redacció
Equip de redacció[6]	Avelina Capó, Rafel Pons, Sebastià Pons, Toni R. Riudavets, Lina Vidal, Eugenio Villalonga, Marta Fuxà, Ángel Guirao i Cristòfol Barber
Col.laboradors habituals[7]	Antoni Pons Fuxà, Manuel Luque, Marta Fuxà i Manuel Cañas
Personal contractat[8]	No en tenen.
Correcció lingüística	Editorial Menorca
Corresponsals	No en tenim
Disseny gràfic	Editorial Menorca
Publicitat[9]	Ignasi Martí
Repartidors revista	Rafel Moll
Dibuixants	No en té
Fotògrafs	Xavi Galcerán, Joan Fuxà
Publica textos d'altres publicacions	Normalment no
	DADES ECONÒMIQUES
Cost mitjà de cada número al 2004[10]	2.000 euros
Cost total d'edició per al 2004	9.500 euros aproximadament
Cost mitjà d'impressió per un exemplar	3,63 euros

[4] Com a mínim convindria indicar els preus d'una pàgina, mitja pàgina, un quart i un vuitè de pàgina.
[5] Indicar si és director, coordinador, etc., i de qui es tracta.
[6] Noms i llinatges dels redactors.
[7] Noms i llinatges dels col.laboradors més habituals.
[8] Noms i llinatges del personal contractat, sigui a un quart, mitja o jornada completa.
[9] Indicar tant els publicistes propis de la revista com les agències de publicitat professionals.
[10] Indicar el cost mitjà d'impressió de la periodicitat de la vostra revista, excloent les edicions extraordinàries.

Preu de venda revista	2,50 euros
Tiratge	550 exemplars (700 exemplars per Sant Martí)
Subscriptors (2004)	315 subscriptors
Índex de lectors[11]	2.200 lectors
Exemplars fets el 2008	2.400 exemplars editats
Zones de difusió	Es Mercadal. Subscriptors a altres pobles de l'illa, a Mallorca, Barcelona, Canàries, EEUU, Madrid, França, Extremadura, etc.
Distribució	Repartidors, per correu i llibreries
Número edicions 2004	4 edicions anuals; número especial de juliol
Dades d'entrades econòmiques[12]	Venda a quioscs i botigues:
	Subscripcions:
	Publicitat (comerços, adm. públiques):
	Subvencions:
	Altres entrades:
Local propi, lloguer[13]	Local municipal gratuït
Equip informàtic i altres[14]	Ordinador
	AJUTS D'INSTITUCIONS 2009[15]
Ajuts Ajuntaments	800 euros
Ajuns Consell Insular	
Ajuts Govern Balear	
% Ajut Institucional[16]	
Altres ajuts a destacar	

[11] Usam per a l'índex de lectors el coeficient 4, pròxim a l'índex dels diaris, que és de 5 lectors per diari.
[12] Indicar les maneres d'entrada econòmica: quioscs, botigues, subscripcions, subvencions, etc.
[13] Indicar si es disposa de local propi, si es pagar pel lloguer, etc.
[14] Indicar el tipus de material informàtic per elaborar la revista: equips, programes, etc.
[15] Es poden deixar constància dels convenis, subvencions, etc., referits a 2004. En tot cas, cal destriar les quantitats econòmiques pels conceptes abans citats.
[16] Percentatge que representa l'ajut institucional respecte del cost total anual de l'edició de la revista.

La publicació de Montuïri, Bona Pau

Onofre Arbona

Han passat moltes coses, molts d'esdeveniments, molts de successos, molts de canvis de tota mena que han incidit directament damunt el nostre poble des d'aquell 27 de gener de 1952 -ara fa gairebé 57 anys- en què uns nins -que ara possiblement no se'n recorden-, els quals avui, els qui són vius, ja tenen més de 65 anys, repartien dins l'església una petita octaveta amb el títol de *Bona Pau* i que possiblement passà desapercebuda per la majoria dels qui la reberen, com si d'una estampeta més es tractàs.

En aquell temps, a Montuïri, com a la resta dels pobles de l'illa i d'arreu d'Espanya, es vivia un període de certa normalitat dins els anys de dictadura, sense oblidar la severa repressió que s'allargà tot el temps del règim dictatorial fins a l'arribada, el 1975, de la democràcia. En el transcurs d'aquells anys -com tothom sap- els batles eren nomenats pel governador civil i havien de ser addictes al sistema de l'època. Pel que respecta a la religió, oficialment tothom era catòlic dins un clima de nacional-catolicisme que imperava per tot arreu.

Aleshores era corrent veure el clero presidint actes i inauguracions amb les autoritats civils, com contemplar els qui exercien el poder civil encapçalant actes religiosos. Mentrestant la vida dins Montuïri anava discorrent sense massa obstacles, encara que molta gent de la vila mantenia fresques les ferides i seqüeles esdevingudes a conseqüència d'aquella fratricida guerra civil (1936-1939), de tal manera que durant la dècada dels 1940 Montuïri, com tota la nació espanyola, visqué marcada a conseqüència d'aquella confrontació com també de la segona guerra mundial. Es pot considerar, per tant, com una època de precaució i escassesa.

El rector d'aleshores, don Bernat Martorell -aquell capellà jove, que sols feia mig any que s'havia estrenat com a rector-, no pretenia que *Bona Pau* fos una octaveta així, que no feia ganes de llegir, sinó una publicació per al poble, que partint de l'església no fos tant petita. Però els mitjans amb què comptava i el suport de què disposava, no li permeteren altra cosa. Editar una revista pròpia per a aquells temps que corríem no es féu realitat fins a l'any següent en què, el qui ara parla, va agafar "ses messions". I encara ho record bé: vaig manifestar al rector que sols em comprometia per un any. Jo ja havia acabat la carrera de mestre, el meu destí era a Ciutat i aleshores Montuïri no m'interessava tant com ara. Era fadrí, havia de cercar al.lota per casar-me qualque dia... i altres quimeres copsaven la vida, la meva, d'un jove de 27 anys, que eren els que llavors tenia.

Des d'aleshores ençà s'han donat moltes circumstàncies en tots els àmbits, però en particular ara cal fer esment a les més significatives etapes a l'entorn d'aquesta publicació. Ara bé, editar una revista pròpia en aquells temps que corríem no es féu realitat fins a l'any següent. Com a primera mesura ampliàrem l'extensió de *Bona Pau* i començàrem a difondre-la per tota

la vila. I aquí vengué la primera dificultat: la censura estatal se n'adonà -pensem que érem en temps de dictadura i les seqüeles de la guerra civil, com hem dit, eren fresques- i vàrem haver de legalitzar-la com si d'un gran diari es tractàs, com per exemple *La Vanguardia*. Però no ens acoquinàrem. Férem les gestions oportunes, redactàrem els documents escaients, acudírem a Madrid, estenguérem una instància dirigida al Ministre d'Informació i Turisme (en aquell temps encapçalat pel Sr. Fraga), abonàrem les tasses... i amb data 19 d'octubre de 1953 rebíem l'autorització de la Direcció General de Premsa del Ministeri d'Informació i Turisme, la qual suposava el reconeixement i el vist i plau oficial. Des de 1953 fins que vengué la democràcia, abans de la sortida de cada número (com feia tota la premsa escrita) havia de passar per la censura oficial (Per cert que encara guardam tota aquella tracalada d'exemplars amb l'empremta que justifiquen aquell obligat requisit).

És normal, per tant, que el context i la línia ideològica dels primers 25 anys de *Bona Pau* seguissin l'única correntia del temps que aleshores es vivia, si bé en el caire religiós es poden diferenciar clarament dos períodes: el d'abans i el de després del Concili Vaticà II celebrat entre 1962 i 1965. I posteriorment, en el social, també cal distingir el temps de la dictadura (fins a 1975) i els anys successius, de democràcia. Per altra part, cal considerar que els primers números que es varen repartir eren de franc; gratuïtat que s'allargà fins a més de 25 anys i sense cap casta d'ajuda.

Avui sí, que en tenim, d'ajuda econòmica, i amb ella i amb la mica que abonen els subscriptors, la revista pot esser repartida a les cases; però no disposam de tants de doblers com per a poder retribuir els col.laboradors. I vet aquí per què no comptam de gent jove per rellevar-nos. Naturalment, amb els actuals ingressos no es pot donar una paga a ningú. Ja en tendríem de gent, si els joves montuïrers considerassin aquesta revista com a cosa pròpia, molts d'ells més preparats que nosaltres mateixos. Així i tot procuram obrir-nos tant com podem, perquè *Bona Pau* ha de donar cabuda a les inquietuds dels seus col.laboradors i lectors.

Anem, però, esbrinant tira a tira certs detalls, interessants o curiosos, de la història de la nostra revista, encara que alguns dels quals ja han estat reflectits per nosaltres mateixos.i per antics col.laboradors en els escrits que publicàrem en el número extraordinari de *Bona Pau* de gener de 2002 amb motiu dels 50 anys d'existència, així com d'altres que tengueren el seu propi ressò en el volum número 3 de *Quaderns Montuïrers*.

Es podria dir que Montuïri i *Bona Pau* han anat lligats sempre de la mà en el transcurs d'aquest mig segle de marinatge, de tal manera que tant de la revista com del poble se'n poden esbrinar perfectament tres etapes ben diferenciades que podríem titllar com infantesa, adolescència i joventut i maduresa: o sia el normal creixement de qualsevol ser. De totes maneres i en tot temps, en el transcurs d'aquests 50 anys *sa fulla de la Bona Pau* -com se la reconeixia i encara ara se l'anomena per alguns- gairebé ha estat l'únic punt de referència com a mitjà de comunicació local a part de les corresponsalies dels diaris a nivell de tota l'illa. Com també ajuda a recordar aquells primers moments les inadequades condicions d'impressió, l'àrdua tasca de recollir textos, d'escriure a màquina, de traginar l'escrit en lletres de plom des de la linotípia a la impremta, organitzar la seva distribució...

Per cert que encara ara un recorda aquells 25 anys en què cada mes recollíem el plom de la linotípia per dur-lo a la impremta, tot per estalviar uns doblers i perquè no disposàvem de més. M'ho recordava el meu fill, que moltes vegades, quan a mi m'era dificultós, ell, de jove-

net, va haver de córrer carrers de Ciutat carregat amb el plom... i com pesava aquell plom! Érem en aquells temps conscients de la infantesa de *Bona Pau*, d'una incipient publicació formada per quatre "quartilles" on hi solia haver un títol destacat sobre un article d'opinió (generalment un tema d'església o educatiu), i tres pàgines més amb noticiari històric, local, religiós, demogràfic, esportiu... fins que s'anà ampliant amb altres dades d'interès popular. La línia editorial depenia normalment del director, llevat de certes ocasions, poques, en què intervenia directament el rector de la parròquia, titular del full.

A la fi dels primers 27 anys, passada l'adolescència i en plena joventut, i ja en democràcia i quan *Bona Pau* ja havia entrat a quasi totes les cases del poble, hi començà a haver divergències, xocs de mentalitats, canvi d'opinions... tant en *Bona Pau* com en el poble. Es pot assegurar que entre la societat montuïrera -com la de pràcticament tots els pobles-, que havia romàs estancada, aleshores es començaven a sentir manifestacions polítiques i socials enfrontades, de tal manera que a estones les aigües davallaven remogudes. És clar que enmig dels terbolins no es pot exigir serenor, equanimitat i absolut equilibri. També aquella espècie de fiblons remogueren *Bona Pau*, com també les relacions entre sectors del poble, sovint oposats i enfrontats. Les interpretacions d'uns i altres ens agafaven desprevenguts.

Era l'inici palpable d'una època diferent, més rica i oberta, sobretot a nivell local. Hi havia esperit reivindicatiu i eren palpables les fortes confrontacions. Es notava un poble dividit, en el qual les manifestacions culturals, socials, artístiques, polítiques... provenien d'una ampla capa jove que aleshores feia notar el seu pes qualitatiu. No sempre quedava clara la frontera entre unes reivindicacions i unes altres. Encara es recorden aquelles guerres de símbols, la polèmica de la Creu dels "Caídos", les discussions a l'entorn de l'ús de la nostra llengua, manifestacions culturals com Sant Antoni al viu, els noms dels carrers, el canvi de titularitat del camp de futbol... i altres.

A finals del 1980 entràvem a la maduresa. Es va acordar també el canvi d'imatge i d'extensió de *Bona Pau*, com així fou. I una vegada haver-ho decidit poguérem comptar amb l'entusiasme del rector Bartomeu Tauler, de Gabriel Gomila, de Joan Miralles i l'ajuda de Miquel Martorell Fullana, Raimundo Arbona, Catalina Sastre, Joana Mas i grups de joves que hi participaven esporàdicament. D'aquesta manera l'any 1981 la fulla es convertia en una revista mensual que estampàvem a la impremta d'Apòstol i Civilitzador, dels Franciscans de Petra.

Amb aquestes perspectives a començaments de 1981, *Bona Pau*, sense perdre les seves característiques fonamentals s'obria amb més espai a les activitats culturals i socials i als diversos grups del poble. Per exemple a partir de l'agost de 1979 ja es redactava el 80% de la revista en català i més endavant seria el 100%; fet que comportà en principi algunes incomprensions, ara ja ben superades. Aleshores un equipet animós i de bona voluntat s'encarregava de la maquetació amb unes eines elementals a uns tallers improvisats i rudimentaris que la rectoria posà a la nostra disposició. Les fotos encara sortien boiroses, les pàgines, 8 o, al màxim, 12, les columnes un poc tortes... Es començà una secció d'ironia, humor i realisme que encara ara continua, com és el S'ha dit que... sovint discutida, però sempre i encara ara molt llegida. I poc temps després, una altra, on s'exposaven consideracions per a repensar a l'entorn de qualque fet d'actualitat local o forà: Dos dits de seny. I així anàvem fent proves, demanàvem ajuda a col.laboradors que s'estrenaven, no sempre encertant per trobar

anàlisis objectives amb un llenguatge adequat i intel.ligible, però certament millorant dia a dia.

L'orientació popular científica i la història oral fou mantinguda per Joan Miralles i Monserrat. El periodisme esportiu fou ampliat i sempre coordinat per un quasi professional: en Gabriel Gomila Jaume. La distribució s'anà organitzant per responsables de carrers amb una coordinadora que aleshores era n'Aina Socias Miralles. S'incorporà un dibuixant de qualitat; en Mateu Rigo Bonet, com també esporàdicament poguérem comptar amb entrevistadors, comentaristes, historiadors, glosadors i glosadores... Les receptes de cuina ens arribaven mitjançant Catalina Sastre Pericàs. I també s'incorporaren glosadors com Antònia Adrover i Miquel Massanet (a) Parrí. Uns i altres, animadors de la cultura popular. També s'anaren recollint arxius, es reberen fonts de fotografies tan valuoses com les de Bartomeu Sampol i amb altres col.laboradors assolírem considerables reportatges... Com també hem d'esmentar la columna mensual d'Andreu Genovart, molt valorada i llegida.

Ara fa gairebé 30 anys, el nostre ingrés a l'Associació de Premsa Forana dins la qual consideram que venim complint el paper que ens toca. Es pot dir, per tant, que avui tot el poble de Montuïri rep una revista acabada a ca seva i molts de montuïrers l'esperen ansiosos al seu lloc de residència. Per tant, *Bona Pau* des de gairebé 30 anys ençà ha entrat dins l'etapa de maduresa. En el transcurs d'aquestes tres darreres dècades no hem tengut encontrades per motius esportius, educatius, socials o religiosos; sí per motius polítics, i el qui n'és el responsable pot assegurar que sempre o gairebé sempre, ha hagut de nedar enmig de dues aigües per tal de mantenir *Bona Pau* objectivament imparcial; encara que aquesta afirmació, malgrat tot, no és acceptada per tothom. Si ens hem escorat no ha estat amb mala intenció. Com exemple d'aquest desapassionadament volem que quedi palès que quan commemoràvem el 40 anys, com també quan editàrem el número 500, convidàrem representants polítics, com igualment ho tornàrem fer amb motiu de les noces d'or, independentment de les seva ideologia, atenent només a la seva representativitat..

El fet d'haver arribat a una fita tan significativa no ha estat una tasca fàcil ni tampoc una feina d'una sola persona. Hem hagut de ser bastants els qui hi hem acostat l'espatla i la nostra il.lusió per espai de molt de temps. Ho hem fet, però, com una espècie de quimera, desinteressadament, tot considerant que l'esforç que hi hem aportat haurà servit de qualque cosa en bé de la informació, cultura i història del nostre poble. I encara que sols haguéssim posat de relleu els fets de cada dia, els que conformen la vida montuïrera, ja consideraríem justificada la nostra tasca.

Però, com tothom haurà pogut comprovar, *Bona Pau* ha estat i és qualque cosa més, sobretot en aquesta darrera etapa en què ens hem pogut estendre amb els mitjans dels quals venim disposant, sobretot persones sacrificades i recursos econòmics (això ha fet que no hi hagués dèficit) i pràcticament tot un poble que ens recolza, encoratja i anima a seguir endavant, a no aturar-nos amb motiu de la celebració que sia. Les nombroses mostres d'afecte i d'aprovació que hem rebut tant de Montuïri com d'altres indrets i de persones poc o molt significatives, tant per escrit com de paraula, confirmen la justificació de la nostra tasca.

És per això que amb motiu d'haver complert tants d'anys és de justícia considerar l'esforç i interès dels 9 rectors que durant aquests deu lustres han regit la nostra parròquia. Com també valorar el treball desinteressat de les repartidores, administració i col.laboradors que

per espai d'anys han participat i participen en les tasques literàries i igualment els qui s'han incorporat en aquesta etapa de maduresa a la nostra redacció i encara continuen, com són en Guillem Mas, Miquel Martorell (si bé aquest ja havia participat en els primers números, els anys 1952, 53 i 54), Antoni Mateu, Sion Nicolau, Catalina Barceló, Gabriel Camps, Felip Munar, Lluís Servera, Isabel Mayol, Mª Antònia Rigo, I darrerament Mateu Moll, Joan A. Ramonell i Joan Socies. Tant els qui acab d'esmentar com els abans anomenats i els qui esporàdicament han col.laborat són els artífex de *Bona Pau*. Altres no citats -una trentena- algun temps aportaren la seva valuosa col.laboració. Tant aquells com els actuals, com els qui ja no hi són -em ve a la memòria Pere Capellà, Bartomeu Verger, Miquel Massanet (a) *Parrí*, Antoni Gomila i Josep Oliver-, a tots els vull retre un homenatge. I com no, a la Parròquia, propietària de la capçalera. I, per altra part, als lectors i subscriptors, ja que sense ells no tendria raó de ser una publicació. I als anunciants i a tots els qui econòmicament vénen col.laborant, sense oblidar el mateix Ajuntament, el Consell de Mallorca, la Conselleria d'Educació i Cultura, el Govern Balear... A tots els agraïm haver arribat al dia d'avui.

Moltes més coses han romàs sense expressar. Cinquanta anys de vida són difícilment resumibles, però avui voldríem que *Bona Pau* continuàs essent per mols d'anys la publicació de Montuïri.

Quaderns montuïrers

L'any 1999 començàrem la publicació de la col.lecció *Quaderns Montuïrers*, la qual va suposar l'inici d'una sèrie de monografies sobre cultura i història del nostre poble, un recull de treballs que per la seva llargària són difícils d'inserir a la publicació mensual limitada peer la seva extensió.

Fins a data d'avui ja han aparegut els dotze següents:

- 1.- (1999)
  Mas i Miralles, Guillem; Mateu i Socias, Antoni: *Montuïrers a la Guerra Civil. (1936-1939)*

- 2.- (2000)
  Gomila i Jaume, Bartomeu *Montuïri abans de 1300*

- 3.- (2001)
  Arbona i Miralles, Onofre *Mig segle d'història: 1951-2000. Efemèrides de Montuïri en el decórrer de Bona Pau*

- 4.- (2002)
  Martorell i Miralles, Antoni *El folklore musical balear. Referent antropològic de la nostra identitat*

- 5.- (2002)
  Varis *Parlaments del cinquantenari*

- 6.- 2003)
  Ribas Manera, Honorat *Biografia del P. Miquel Rubí Pocoví, Missioner*

▸ 7.- (2004)
Miralles i Monserrat, Joan *Vida i obra de Pere Capellà Roca "Mingo Revulgo"*

▸ 8.- (2005)
Amengual Nicolau, Paula M. *Son Fornés Les restes d'una comunitat mil.lenària*

▸ 9.- (2006)
Bauçà i Adrover, Cosme *Notes històriques de Montuïri del meu arxiu*

10.- (2007)
Juan i Galmés, Gabriel *Presència de Montuïri en la premsa popular del vuit-cents*

11- (2008)
Mayol Amengual, Jaume *Història de la construcció de Ses Escoles de Montuïri*

12- (2008)
Mas i Miralles, Guillem *Es Puig Moltó, 1948: els fets*

Sa Riba: *El miracle de surar una curolla*

Manuel Perelló Amer

Introducció

En aquesta ponència es pretén donar a conèixer el treball, desenvolupament, trajectòria, anècdotes i principals característiques de la revista local de Muro, *Sa Riba*. L'edició de la publicació va començar l'any 2005 i actualment es reconeguda en el municipi i a la comarca esdevenint referent informatiu i eina d'expressió comuna que serveix per donar veu al poble. El seu nom, gens aleatori, fa referència a un dels indrets més coneguts i emblemàtics del municipi. De fet era l'indret que triaren fa prop de 800 anys els nous pobladors catalans per fundar una nova vila... la vila de MURO.

Revista i associació

El naixement de la revista està lligada al de l'associació que l'edita. Tècnicament parlant es tracta d'una revista en llengua catalana, format A4, de periodicitat bimestral i amb una mitjana de 20 pàgines per número. Es distribueix, de forma gratuïta, a la localitat de Muro i en època estival a la zona costera de Platja de Muro, les Casetes des Capellans i Can Picafort. També es distribueix per correu electrònic en arxiu (.PDF). És membre de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca.

L'edició és a càrrec de l'associació cultural *Sa Riba* de Muro que actualment evoluciona dins la cultura del poble organitzant activitats complementàries musicals o escèniques. De fet, l'associació cogestiona la programació del teatre municipal de Muro, juntament amb el consistori, oferint una programació estable i, fins i tot, ha produït i distribuït la seva primera obra escènica.

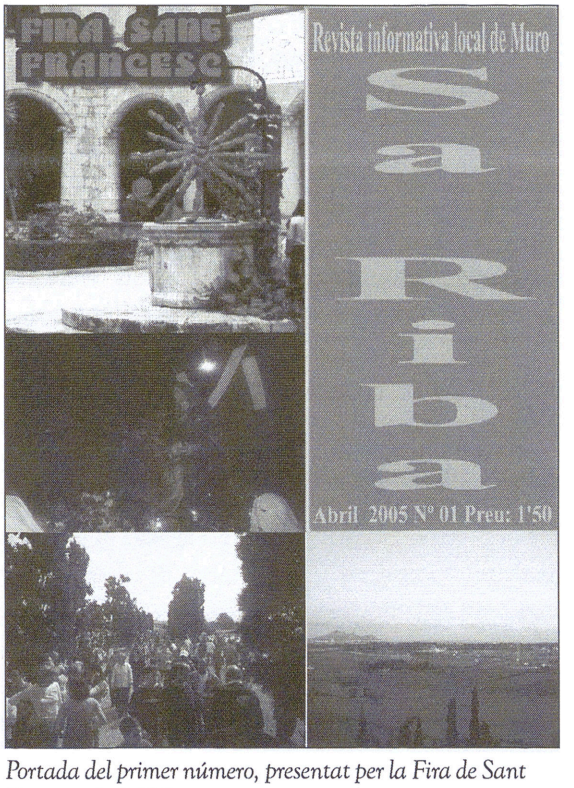

Portada del primer número, presentat per la Fira de Sant Francesc de 2005.

Naixement

Un ennigulat dissabte del mes d'abril de 2005, a les 18:30 hores, en motiu de la Fira de sant Francesc de Muro, es presentava públicament, en el Claustre des Convent, el primer número de la revista local de Muro, *SA RIBA*. Amb una maquetació deplorable, motivada per la inexperiència, i l'ensurt d'haver hagut de crear la revista en unes hores després d'extraviar l'arxiu original que havia d'anar a impremta. Però ja l'havíem *"parida"*; amb una entrevista al rector de la localitat, D. Pere Fiol i Tornila, en què deia *"els matrimonis homosexuals seran lo que siguin però matrimonis no ho seran mai"*.

Tot això després d'un procés de nou mesos, talment un embaràs, naixia *s'al.lot*. Un procés visceral, laboriós, complicat, estrany, primerenc, però molt satisfactori i apassionant. Ple d'il.lusió, esforç i desconeixement. Reunions amb polítics, entitats, empreses i veïnats. Els coordinadors del projecte foren Joan Payeras i Manuel Perelló. Fruit de la inexperiència convidàrem a la presentació del primer número a l'aleshores, president del Govern de les Illes Balears, D. Jaume Mates. No va venir però va remetre una protocol.lària salutació de felicitació, talment com qui envia un ram de flors a l'hospital a la nova mare enlloc d'anar-hi personalment a conèixer la criatura. De fet, no va venir Mates, ni cap conseller, ni cap director general, ni ningú del Govern. La màxima autoritat que va comparèixer va ser el batle de la localitat, Miquel Ramis, amb un xandall d'anar per casa, que semblava s'aixecava de dormir. En aquell moment i aquella imatge, un dels coordinadors expressà: *"serà complicat de surar s'al.lot"*.

S'al.lot

Cal dir que *s'al.lot* era el tercer documentat a la història de Muro, dues publicacions havien marcat el camí, *Algebelí* i *Muro 85*, essent la primera la més coneguda i amb més llarga trajectòria. Ambdues s'havien deixat d'editar per diferents motius i *Algebelí* havia tengut diferents èpoques. La referència d'*Algebelí*, que va deixar de publicar-se a mitjan dècada dels noranta, va permetre conèixer el tarannà dels futurs lectors de *SA RIBA*, encara que en un context cultural, social i tecnològic absolutament diferent pels pas dels anys. A les primeres persones a les que es va demanar suport foren els col.laboradors i coordinadors d'*Algebelí*, però sense l'esperat èxit, llevat de casos puntuals.

Els col.laboradors literaris han estat, són i seran una part imprescindible de la revista, no existiria sense ells, -que seria d'una parella si no tingués els padrins perquè li guardassin una estona *s'al.lot* per poder sortir a sopar tranquils-, són un element vital pel contingut i evolució de la revista. En aquests anys han col.laborat multitud de persones i entitats, aproximadament un centenar, algunes de forma més regular i altres més puntual. Ells són l'essència de la revista i els qui permeten la seva supervivència juntament amb els col.laboradors comercials.

Informació gratuïta

El caire i contingut local informatiu de la publicació és la seva singularitat. La informació plural tractada amb independència, respecte i rigor ha permès esdevenir referent informatiu al poble aconseguint que els veïnats esperin la sortida de cada número amb l'expectativa que el que veuran i llegiran, els afectarà personalment i els serà proper. Això es converteix en un

Presentació a càrrec del regidor de Cultura Damià Payeras, amb els responsables Manuel Perelló i Joan Payeras.

vincle i cohesió que genera un arrelat sentiment d'unió transversal entre poble i revista. Així mateix, la diversitat en el contingut amb seccions de societat, esports, cartes al director o succeïts conviden a la lectura.

Cal remarcar el caràcter de distribució gratuïta de la publicació que ha permès ampliar i potenciar i consolidar la seva difusió i ressò en el municipi. La premeditada decisió d'oferir gratuïtament la revista, atès que la informació és un dret -i, per tant, hauria d'estar a l'abast de tothom-. El fet de la gratuïtat va permetre arribar a molta més gent i va esdevenir en un coneixement elevat de la revista, que va reportar una major resposta comercial d'anunciants per al bon finançament de la publicació.

Surar

A través dels anys la revista ha evolucionat així com li marcaven les circumstàncies, tant l'entorn com l'equip de redacció. La periodicitat ha canviat en diferents ocasions estabilitzant-se en bimestral. La distribució també ha canviat significativament, de pagament a gratuïtat. El que no ha canviat és l'estil propi adquirit i que amb el pas dels anys han donant personalitat. El camí es fa caminant, primer cal gatejar per després caminar drets sense bolquers.

Un model òptim de distribució ha de mirar al futur i per això la distribució per correu electrònic ha implantat el coneixement de la publicació a nous sectors poblacionals més joves, i l'esperit de renovació i la necessària voluntat d'innovació ens proposa continuar cap a la versió digital de la revista que complementi i sigui aliada de la de paper.

Conclusions

Si surar un al.lot s'ha de fer dia a dia, una revista local igual, amb vespres sense dormir inclosos. A part d'una feina laboriosa, social, de responsabilitat, és una feina diària de vint-i-quatre hores. Pendent del teu entorn, dels teus veïnats, de la informació, de l'organització d'un acte per anar-hi a prendre una imatge, de maquetar, de concertar una entrevista o d'enviar un exemplar a un subscriptor de Barcelona o d'Argentina. Tot per la inexplicable convicció o curolla i, sovint, necessitat vital d'explicar el que passa al teu voltant, que respon a una altra necessitat vital de l'ésser humà: conèixer el que passa al teu voltant.

Vivim en una societat en què la comunicació és fonamental. Per tant, conèixer el que esdevé al nostre voltant, és de vital importància. Les publicacions locals tenen un llenguatge propi i una forma particular d'entendre i explicar la informació. Contribueixen significativament a normalitzar lingüísticament el seu entorn. Estar ben informats ens permet tenir un criteri propi del que passa al poble i ens proporciona llibertat. El naixement de la revista local *Sa Riba* va servir per fomentar, i fomentarà, l'apropament fresc, directe, imparcial i de primera mà, de les notícies que ens afecten a tots en més o manco grau i on la gent, afortunadament, i pot explicar la seva percepció de la realitat més propera.

Consultes

Arxiu documental i gràfic de l'associació cultural *Sa Riba*.

*L'estela de l'*Algebelí

Miquel Àngel Tortell

"...mos conformam amb donar vida a una publicació digna,
d'opinió lliure i plural, que agradi i la llegesqui tot es poble,
que sigui amena, constructiva, murera i un poc crítica,
sense que això suposi desqualificació personal per a ningú."
(J.J.R. director de la revista Algebelí. Pregó festes Sant Joan 1989. Muro)

La societat mallorquina ha evolucionat frenèticament des de la misèria i l'analfabetisme cap a l'abundància i la preparació intel.lectual; del camp als hotels; de la dictadura a la democràcia. Tot i amb això, resulten gairebé profètiques les paraules del director de la revista *Algebelí*, Joan Julià, durant el pregó de les festes de Sant Joan, l'any 1989, vint-i-set anys després de fundar la revista. I és que J.J.R. augurava la desaparició de la revista a causa de la manca de motivació i participació del poble, tot i les millores socials i econòmiques i les possibilitats que els temps nous presentaven. La profecia de futur -el nostre present- deia així: "... m'agradaria poder donar s'alternativa a qualque jove amb ganes de rellevar-me. (...) com a contrapartida amarga i decepcionant hi ha es fet d'una manifesta falta de col.laboradors, exceptuant uns pocs que encara aguanten es timó. (...)

Sa falta de temps, en una nova època de desenfrenament econòmic, fa que aquesta època que vivim pareixi una còpia de lo que varen esser es anys 60, amb una manca d'entrega i participació... Això posa en un seriós perill la continuïtat d'*Algebelí*, dins sa contradicció que suposa tenir es periòdic d'informació murera més amunt i desitjat que mai. (...) Es desig que més mos complau és informar destacant sempre lo millor per a Muro, encara que per a aconseguir-ho hàgim d'exercir sa crítica cap a sa feina d'aquelles persones que ostenten càrrecs públics o representatius, en diferents parceles de poder... (...) En una societat moderna, democràtica i civilitzada, s'han d'admetre ses diferències de criteri, opinions i formes d'esser de cada persona lliure. I en aquest ambient de tolerància en convivència ciutadana, me pareix obligat que cada qual aporti lo millor d'ell mateix per aconseguir un poble de Muro també molt millor, naturalment amb s'ajuda de sa Premsa Local. (...) (1989.- *pregó de Festes Sant Joan. Reproduït a la revista d'Algebelí*).

Vint-i-set anys hagueren de passar per reconèixer la tasca d'aquest home, Joan Julià, al capdavant de la revista més important que ha tengut el poble de Muro. Aquesta ja és, en si mateixa, una imatge del poble. *Algebelí* va representar gairebé tota la vida social, política i cultural del municipi durant tres dècades, com podrem demostrar a la part final d'aquest article. Alhora, va servir d'altaveu d'una societat en ebullició a la dècada dels 80, amb unes

ALGEBELI

PERIODICO DE INFORMACIÓN LOCAL

Director: Lamberto Cortés

Depósito Legal P. M. 1210 - 62 Año VI - Núm. 69

Redacc. y Admón.: Gral. Franco, 19 - Tel. 55 - Apar. Correos n.º 2 Muro, 31 de Enero 1968

NUMERO EXTRA

Dibujo original: M. PEÑA

Conmemoración I Centenario de la muerte de D. Miguel Tortell Simó Hijo Ilustre de Muro

11 ENERO 1868 - 1968

El genio en la tierra es Dios que se da. Cada vez que aparece una obra maestra, es una distribución de la Divinidad que se hace a los hombres. La obra maestra es una especie de milagro.

VICTOR HUGO

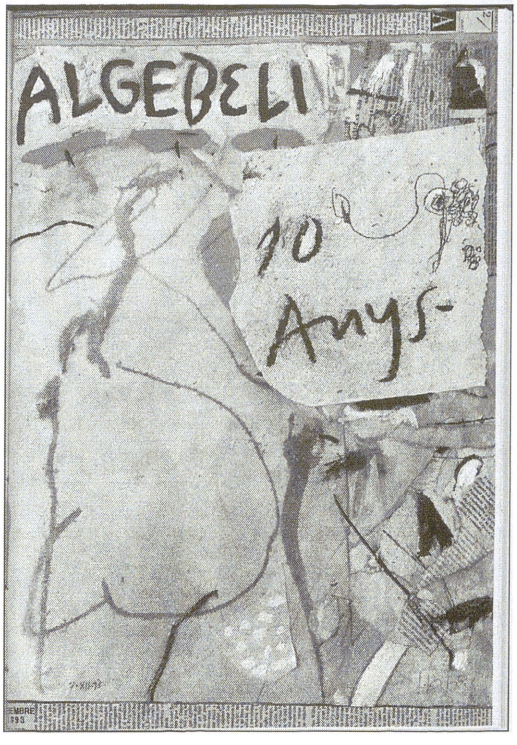

A l'esquerra portada de la primera època de 1968, amb Miquel Tortell. A la dreta, portada de 1993, del desè aniversari, amb un dibuix de Tòfol Sastre.

ganes de canvi i millores que traspuaven a través de les pàgines de la revista. Així, anys tan importants com el 1985, l'any de la neu, o del Mundial de Pesca Submarina, quedaren immortalitzats en la revista. Però també esdeveniments com les eleccions o les festes; les qüestions polèmiques com l'Albufera o Capellans; els nombrosos esports que es practivaven a Muro aleshores; la vida i el naixement d'associacions culturals i de persones... Res no va quedar exempt d'aparèixer en aquestes pàgines.

La revista té dues èpoques ben diferenciades. La primera va des de 1962 a 1970; mentre que la segona ho fa des de 1983 a 1995. Aquesta publicació ens servirà per parlar de cultura, de societat i d'història, perquè és un referent i, de vegades, un punt de partida.

Etimologia del nom, *Algebelí:*

El nom *Algebelí* és el resultat d'una mala interpretació de la documentació històrica sobre la toponímia àrab de Muro. L'equívoc prové del segle XVI, quan el protohistoriador Juan Binimelis interpretà que l'alqueria musulmana d'Algebelí corresponia al districte de Muro, comarca d'Inca. Per això, la revista volia fer referència al passat àrab del poble -Muruh- i hi posà aquest nom, *Algebelí*. En descàrrec dels responsables de posar *Algebelí* a la publicació local s'ha de dir que no va ser fins el 1989 en què l'historiador Àlvaro Santa Maria, va desfer l'embolic de forma científica(1). Realment, l'Alqueria d'Algebelí es troba entre Campanet i la Serra de Tramuntana, on es poden trobar fins a quatre topò-

nims que fan referència a *Algebelí*, amb la paraula catalana resultant de l'evolució: Gabellí.

No obstant això, la paraula *Algebelí* ha arrelat en el poble i tothom el relaciona amb una revista important, amb un moviment cultural, amb el grup de ball de bot... A més a més, s'ha de remarcar que publicacions de prestigi com la Gran Enciclopèdia Catalana encara no han rectificat aquesta equivocació historiogràfica.

SANTAMARÍA ARÁNDEZ, Á.: «*Algebelí* / Muro tradición historiográfica a revisar, a descartar», en B.S.A.L, XLV (1989), pp 69-90

Algebelí, època I

La primera època de la revista *Algebelí*, l'albor, el podem trobar un Sant Joan de 1962, sota la batuta de Joan Julià Reynés, que la dirigí fins el 1970, durant 98 números consecutius. Gràcies a la tasca de l'Arxiu de Muro, aquest fons està digitalitzat i es pot consultar a les dependències municipals. L'arxiver, S. Riutort i l'ajudant D. Jiménez presentaren aquest fons en el marc d'unes jornades entorn a l'*Algebelí* i la premsa local l'any 2007, precisament. En la seva presentació, esmentaven les primeres paraules de la publicació *"No nos tiembla el pulso, pero naturalmente no podemos evitar cierta emoción, la emoción natural que se siente siempre que se lanza a una aventura que se quiere coronar con el éxito..."* que suposava l'inici d'un camí que es perllongaria durant trenta-tres anys, amb un període d'interrupció de tretze anys (1970-83).

Així, amb un tiratge d'uns tres-cents exemplars i una periodicitat mensual, a dotze pàgines, en format quartilla, començà a caminar la publicació més important de la història local; justament en aquesta època, dels anys 60, en què hi havia una certa obertura del règim franquista.

A la primera època hi trobam personalitats que marcaren tendència durant els anys setanta i que seguiren l'estela de l'*Algebelí* fins ben entrats els anys 90 del segle XX. Estam parlant del director, J. Julià, Francesc Picó Aguiló, A. Martorell, Pep Tofolí, Miquel Florit Bassa, Gabriel Barceló, Antoni Martorell Molinas, Pep Tauler Plomer, Jaume Gamundí Perelló, Bartomeu Nadal Moncades, Bartomeu Poquet Boyeras i, sobretot, el vicari Francesc Mulet Palau, bon coneixedor de la història local.

En aquesta època abunden els pseudònims a la revista, que es poden atribuir més o menys als amunt esmentats. Diríem que Joan Julià, Francesc Aguiló -Paco Trull-, G. Barceló i el vicari Mulet eren, amb diferència, els que escrivien més i, ensems, els que més s'amagaven rere altres noms inventats per tal de donar sensació de més varietat de col.laboradors, al mateix temps que evitaven determinades pressions sociopolítiques.

A les seccions hi podem trobar, amèn de l'editorial a la portada, la secció *Balcon* de Paco Trull, amb pseudònim Petronio, de vegades; *Sol y sombra* a càrrec de Palitroque -Trull- i Petronio; *Noticiario local*, a càrrec de Santiago; *Dimes y diretes* a càrrec de D. Quien; *Agrícola*, amb Antoni Martorell; *Nuestra Villa*, per J.J.R; *Gotas de humor*, amb Exuperio, Petronio i Nibelungo; *Hombres notables*, a càrrec de Tito Livio, que era el vicari Mulet; i *Galeria*, també per tito Lívio. No hi mancava *Deporte* que duia Julio i Domingo Frau. A part, també hi hagué

altres pseudònims curiosos: Floba -M. Florit Bassa- Téuquop -B. Poquet-; El belindran; Ello -G. Barceló-.

Algebelí, època II, primera etapa (1983-1989)

Aquesta etapa de la revista és, sense cap dubte, la més important en tota la seva història, tant pel dinamisme que presenta, com pel gran nombre de col.laboradors que hi podem trobar. Un grup de col.laboradors representatius, alhora, del panorama polític i cultural del municipi.

Després de tretze anys sense editar-se, amb el suport de "La Caixa" (o de Toni Torres), començà un nou camí per a la revista *Algebelí*. El primer número de la segona època va ser el 99 i aparegué el mes de març de 1983. El director va tornar a ser Joan Julià Reynés, el mateix que ho havia estat durant l'època anterior. El coordinador, **Francesc Aguiló Serra**, va ser la seva mà dreta durant molts anys. Al Consell de redacció hi va arribar a haver **Gabriel Barceló, Antoni Campaner**, J. J. Malondra, Joan Petro, **Francesc Picó, Damià Payeras, Sebastià Roca, Felicià Bonnín, Antoni Moragues**. A la part administrativa hi havia Francesc Aguiló, **Miquel Florit Bassa**, G. Vallespir Marimon i Jaume Vanrell Ballester. A l'apartat d'economia i publicitat hi hagué Antoni Torres, Jaume Gamundí i Miguel de Arriba. Evidentment, tots els esmentats no hi foren constantment, sinó que anaren canviant, com es podrà observar més endavant.

Els pseudònims a la revista també foren constants i variats. En la mesura del que ens és possible, en destaparem un parell. Els únics que segur que no sabrem destapar són els pseudònims de *La corda fluixa* (Keops, Jeffren i Micerinos) que generaren una polèmica encesa que acabà amb un especial de més de deu pàgines i amb la desaparició de la seva secció mordaç, càustica i, sovint, divertida. El seu lloc l'ocupà *Som l'Òstia*, també provocadors i divertits.

Les seccions en què es dividia la revista varen anar mudant, si bé n'hi va haver de constants i exitoses, que comentarem en primer lloc.

- *Activitat municipal*: suposava una exhaustiva informació sobre l'activitat i els plenaris de l'Ajuntament. Els autors foren Antoni Moragues, majoritàriament, però també Suplente i Arnau Vallespir.
- *Es Saig*, vinyetes satíriques entorn a l'actualitat municipal, pintades per Francesc Aguiló.
- *Trets culturals*, secció molt àmplia en què participà un gran nombre de col.laboradors: Bartomeu Poquet, Toni Roca, Miquel Moragues, Damià Payeras, Sebastià Roca, Arnau Reynés, Floba, Jordi Cloquell, Maria Immaculada Roca, Xesca Ensenyat, Pere Fiol Tornila. La varietat de noms té consonància amb la diversitat de qüestions plantejades i posa en relleu l'interès per al desvetlament cultural de la dècada dels anys 80. Aquesta secció, a més, estava complementada amb unes altres, a vegades menys constants. Així a *Cultura Popular* hi participaren, a part del Consell de Mallorca, gent com , Antoni Caldés, Paco Tugores, Miquel Moragues, Miquel Àngel Bonnín, Bernat Cloquell, Biel Gamundí, Bernat Noceres, sobretot en un apartat de *Jocs de sempre*.
- Sense deixar la cultura, *Temps enrera* abundava en la història municipal des d'un punt de vista més historicista, com en la secció *Muro: el patrimoni artístic*. En aquest apartat

hi trobam a Josep Linares, M. Ramis Mulet, Damià Payeras, Maria Cerdó, Maria Immaculada Roca, Andreu Bibiloni, Jeroni Pons i Ramon Rosselló.

- *Els nostres carrers:* conformen un conjunt d'articles entorn dels noms dels carrers de Muro, l'origen i la motivació, a càrrec de Damià Payeras.
- *Els nostres records d'antany:* era l'apartat d'un dels més veterans i constants col.laboradors, Pep Tofolí.
- Francesc Picó Aguiló, un altre dels perennes col.laboradors, escrigué, entre d'altres, a la secció *Personatges de Muro.*
- A la part de gastronomia *Menjar i altres herbes*, feta en part de Joan Segura, i a èpoques pel pseudònim Ciano, és un compendi de cuina tradicionals i entrevistes a dones mureres que expliquen les seves receptes més celebrades.
- *Ruralia* a càrrec de Joan Moragues, o bé *Temes des camp* a càrrec de Jaume Picó, Macià Bibiloni i Assumpció Cortés, són articles d'existència obligada en un poble que havia estat eminentment pagès.
- *La nostra fauna*, resulta un apartat constant sobre la fauna mallorquina, amb esment especial a l'art de la caça. L'autor era Paco Tugores.
- *Quatre veus per un tema* obria les portes al debat sobre qüestions interessants per al poble, polèmiques enceses o propostes electorals. Aquí també s'hi congrega un gran nombre de col.laboradors: Maria Pasqual, Juan Julià, Jaume Varell, Sebastià Roca, Ciano, Macià Amengual, José Fornés, Damià Payeras, Biel Sacarés, Maria Balaguer, Iris, Piscis... Fins que el 1987, també aparegué *La veu del consistori*, tot coincidint amb l'arribada de Miquel Ramis, CDM, al govern municipal.
- *Vida esportiva* era l'altre apartat que concentrava més participació i també diversitat d'esports. Ciano, Paco Tugores, Jep i Fidel, J.V.B. J.J. Ferrer, Antoni Moragues, Sebastià Roca, Pedro Mulet, Paco Sánchez, Bola Blanca, Espuela, Acelerador... deixaven constància dels esports practicats a Muro (Billar, cavalls, futbol, motocross, pesca submarina, ciclisme, atletisme...)
- *Societat:* donava nom a la part de les noves entorn a naixaments, batejos, comunions, casaments i defuncions. Com en totes les revistes locals, una secció imprescindible.
- *Tercera Edat* és una de les associacions que disposa de més temps per fer coses, tal i com ho indica el nom. En aquest apartat hi trobam Miquel Florit Bassa (Floba de pseudònim), Bartolomé Riutord i Toni Salas.
- *L'arc de Sant Martí* representava totes les notícies que giraven entorn del poble.
- *Flash* o *Ull de vidre* eren imatges amb esperit crític, de denúncia o d'astorament entorn a racons del poble.
- També hi hagué un espai per a la *Història a través dels batles* a càrrec de J.J.R.
- Després d'aquest gruix, i a causa dels nombrosos anys de duració, també hi hagué altres seccions, no tan constants, però sí importants. Seria el cas del *Calaix de suggerències*, les *Cartes obertes*, *Xep a xeps davall taula*, *Coverbos d'en Guillem Pandango*; *Platja de Muro*, *Des del Galliner*, signat per El de la última fila. També hi podem trobar una temporada *Fil per Randa* on col.laboren Josep Linares, Xesca Ensenyat... I Francesc Aguiló Serra en l'apartat del teatre infantil.
- A la darrera etapa, aparegué Ràdio Albuhaira que generà un gran impacte a Muro i

fou un dels referents, sobretot a nivell musical, del jovent durant un grapat d'anys. Aquesta ràdio, evidentment, tengué un espai a la revista, *Informatiu Albuhaira*, a càrrec de Miquel Moragues, i d'altres.

2ª etapa de la segona època (1990-91)

El número 189 de la revista, al 1990 hi hagué el primer relleu al director J.J.R. El professor Antoni Caldés passà a ser el director de la revista durant un any. Tengué com a coordinadors a **Gabriel Barceló** i a Antonio L.F. Gutiérrez; i com a consell de redacció a Onofre Fornés, **J. Gamundí, J. Linares** i **Francesc Picó Aguiló**. Com a Col.laboradors tengué a Bartomeu Martorell, Pere Fiol, Ràdio Albuhaira, **S. Roca**, Cati Miró, G. Vallespir, **Miquel Florit, Pere Fiol**, Escola de Música, Joan Moragues, **Miquel Segura**, Paco Sánchez, **Pep Tofolí**... Com es pot observar, els més veterans (assenyalats en negreta) seguiren l'estela de l'etapa anterior.

La revista, que acumulava deutes i arrossegava una certa apatia de col.laboradors, va passar un any molt dur, amb la pèrdua de qualitat d'edició que això suposa. Durant aquests números (189-200) aparegueren noves seccions com ara *L'escola* a càrrec de Francesc Fortesa, *Crònica* de la mà de Pere Fiol, Antoni Salas, A. Gutiérrer. B. B., *3ª Edat*, amb B. Riutord, *A cor obert* secció d'entrevistes d'Antoni Caldés i A. Gutiérrez. B. Barceló escriví *Homes del nostre turisme* i Pep Tofolí retornà als *Records d'antany*. Paco Aguiló, Trull, escrivia *Focs d'Artifici*; No hi mancava l'apartat de *Societat* ni el de *Cultura*, a càrrec de Floba i G. B.

S'ha d'observar, en aquesta segona etapa, que la revista es féu eminentment en castellà. Això va suposar, de fet, recular en la tasca de normalització lingüística que es va fer a la revista tant de forma explícita com subjacent.

3ª Etapa de la segona època. Punt i final? (1992-95)

El número 201 suposà l'inici de la tercera època, al gener de 1992. Amb Miquel Àngel Campaner com a director i Miquel Prats com a president de l'associació cultural *Algebelí*. S'encetà una època que fou de recuperació econòmica i de millora en la qualitat d'edició de la revista. Ara sí, eminentment en llengua catalana.

Al consell de redacció hi havia **Maria Cerdó**, Catalina Ballester, Jaume Ramis, **Antoni Moragues** i s'hi incorporaren Immaculada Roca i Margalida Poquet. El nombre de col.laboradors també fou prou important: **Antoni Perelló, Fracesc Aguiló**, Miquel Porquer, **Miquel A. Bonnín, Joan Julià, Damià Payeras**, Malen Cirer, Miquel Prats, **Bartomeu Riutord**, Toñita Cladera, Foment de Cultura, **J. J. Ferrer**, Cati Serra, Juan Ballester, **Toni Caldés**, Paco **Tugores, Xesca Ensenyat, Francesc Picó, Pere Fiol**, Maria del Mar Ramis, **A. Picó**, Siset, Miquel Mulet, Crossman, Martí Poquet, Onofre Riera...

Aquest nombrós grup de col.laboradors posava en relleu el gran ressò i la gran implantació que la revista havia anat assolint durant aquests anys d'activitat. (Tornam a posar en negreta els col.laboradors més antics). No obstant això, el més de març de 1995, s'edità el darrer número -236- de la segona època. L'apatia, el desenteniment, la desídia, l'acomodació dels col.aboradors, feren que l'*Algebelí* romangués, fins ara, en estat "d'hivernació" a causa de la "indiferència i menfotisme" dels més de nou-cents socis que hi havia a l'*Algebelí*, segons es pot llegir a l'última editorial ***Algebelí*: punt... i final?**

ɛconomia d'una publicació local

La revista -i després l'associació-, tot i que es feia de manera desinteressada, comportava ıes despeses, de cada vegada més importants. Per això, gràcies a la informació de la revista *gebelí*, des de 1983 fins a 1994, hem pogut consultar els comptes, primer de la revista, i sprés de l'associació cultural. En aquests dotze anys, passen de gastar 900.000 pts. anuals ; 4.256.000 pts. de 1993. En aquest augment s'hi poden llegir un seguit de factors: Augment subscriptors, d'activitats culturals i d'iniciatives socials, i també de subvencions públiques. primer de tots, el nombre de subscriptors, és significatiu; es passa de 392 al primer núme- (1983) als més de 982 de 1991. El que també augmenta molt en aquesta època són els cos- s de la Impremta de Muro, que passen de 762.650 pts als 4.000.000 pts. el 1989, a causa l'increment de tiratge, de nombre de pàgines, de qualitat d'edició, la inclusió de moltes gines en color, entre d'altres. De la mateixa manera, la revista va intentar dinamitzar cul- ralment el poble a través de concursos, sopars, actes benèfics...

Amb altres paraules, la publicació va passar de poder mantenir-se amb els subscriptors i ı poc de publicitat (712.000 pts el 1983 que gairebé bastaven per pagar la revista) a depen- e de les subvencions de les institucions (1.925.000 pts en subscripcions i 4.000.000 pts. en ɜspeses d'impressió el 1989). De fet, *Algebelí* va començar la darrera etapa (1993) amb un ɛficit de 2.568.000 pts, que havia anat acumulant de forma progressiva els darrers deu anys. ɔt i que la publicació tancà portes el 1995, aquesta darrera època suposà, almanco, el sane- ment econòmic de la revista, de la mà de Miquel Prats, aleshores president de l'associació ıltural *Algebelí*. És més, fins i tot hi va haver superàvit a bastament com per fer una darrera ıblicació.

Un altre aspecte a comentar és el preu de la revista. La subscripció el 1985 era de 2.500 s. anuals i el cost de cada revista era de 207 pts. El cost de la revista arribà a ser de 350 pts ɜr exemplar. El nombre d'exemplars, alhora, va arribar a assolir els 1.350, el 1992, davant ɜ 800 de 1985.

Tampoc s'ha de perdre de vista l'entrada a formar part de l'Associació de Premsa Forana ɜ Mallorca, que suposà refermar el desig d'una informació local, propera i en llengua cata- na. Així mateix, progressivament, i a través de l'associació, s'anaren canalitzant ajudes de da vegada més importants, alhora que irregulars.

lgebelí i les associacions culturals

Algebelí mateix, com d'altres publicacions, es constituí en associació cultural per poder npliar el seu radi d'acció i millorar el propi finançament. Però fou un espai d'impuls d'al- es associacions, que també tenien espai a la revista, a més de ser-ne col.laboradors i impul- ɪrs decidits, com ara Foment de Cultura, Revetla d'Algebelí (amb D. Payeras) Cucorba (amb Aguiló), Agrupació Artística Murera (amb Paco Trull, A. Moragues, Pau Capó...) Alicorn ɛatre (amb Felicià Bonnín, F. Aguiló, B. Cloquell...) el Club d'esplai, l'església (amb Pere ɔl) la ràdio Albuhaira, la Caixa... Totes aquestes associacions es retroalimentaven amb la ıblicació.

lgebelí i els estudis locals

La revista és un altaveu dels estudis i investigacions d'un gran nombre de gent. Algunes

col.laboracions es convertiren en publicacions i viceversa. De més a més, hi ha seccions er la revista que mereixerien convertir-se en publicacions locals, com ara la secció de recepte de cuina. En primer lloc s'ha de destacar el vicari F. Mulet, que féu la introducció històrica de *Muro en la mano* -1934- i que a la primera època en féu ressò a la revista, en la qual tamb hi participà Juan Santaner, que podria coincidir amb l'autor de *Hombres notables de Muro*, e 1973. Les col.laboracions de D. Payeras també tengueren com a resultat una part de la *His tòria de Muro*, al volum IV (1516-1715), referida al Convent de Santa Anna, tot i que tamb realitzà altres investigacions entorn al folklore, a l'església, als carrers de Muro...

També cal fer esment a Pere Fiol Tornila, rector de Muro i alhora historiador, que ha emprès nombroses edicions locals, com ara una col.laboració a la *Història de Muro*, volum IV en coordinació amb Gabriel Alomar. En aquella mateixa època publicà, amb D. Payeras *Murc i les seves platges*.

La mateixa revista *Algebelí*, després de tancar portes, edità *Muro, romandre a la memòria*, un conjunt de fotografies antigues que havien anat publicant i recopilant al llarg de molts anys.

Algebelí i política

Tant la revista *Algebelí* com *Muro 85* -una revista que durà dos anys i que sortí com a contrapartida a *Algebelí*, tenen molt a veure amb la política, tant per la informació i els punts de vista que en donen, com també en la progressiva implicació política de molts col.laboradors que hi hagué. De fet, en aquest punt, el de la política es troba un dels sistemes de pressió més importants i que generen més desgast a tota publicació, sobretot per la proximitat. Si bé *Muro 85* es definí com a revista de dretes i liberal, *Algebelí* mai no reconegué obertament cap línia política i mirà de donar el mateix espai -en la mesura de les possibilitats- als diferents partits del consistori. El que sí es pot trobar són crítiques a la manca d'informació sobre determinades qüestions des de l'Ajuntament cap a l'*Algebelí*.

Entre les persones col.laboradores que també foren -o són- membres de partits polítics podem trobar els que foren regidors: Pep Linares (PSOE) Pau Capó (PP); Antoni Caldés (Independents); Damià Payeras (CDM); Jordi Vallespir (CDM); Gabriel Carbonell (PP); Antonio Gutiérrez (PSOE); i d'altres col.laboradors, que també ho foren abans o després de formacions polítiques com José Fornés (CDM); Miquel Moragues (PSM); Miquel Porquer (PP); Onofre Fornés (CDM)...

Algebelí i el procés de normalització lingüística

La revista *Algebelí* jugà un paper importantíssim en el procés de normalització lingüística municipal. En la primera època (1962-70), evidentment, no hi hagué més que una presència emblemàtica de la llengua catalana, però sí que es pot dir que algunes gloses i algun escrit sí que ho foren. La segona època sí que suposà la presència de la llengua catalana a la informació local. Tot i això, s'anava combinant amb la presència important del castellà. La segona etapa de la segona època, com hem dit més amunt, suposà una reculada important en el procés de normalització de la revista. No va ser fins a la darrera etapa (1992-95) en què hi hagué una aposta decidida per l'ús del català com a gairebé única llengua de la revista. És clar que hi va haver polèmica, però no tan encesa com es podria esperar després d'una dictadura tan llarga.

Conclusions

Es pot dir que l'existència d'un mitjà de comunicació local fomenta l'interès per la cultura pròpia i per la creació, alhora que és un reflex molt important, una font històrica, de la vida quotidiana d'un poble. Avui en dia Muro roman eixorc d'una publicació digna, entre d'altres coses perquè ha desaparegut el voluntarisme i la il.lusió que feren possible aixecar un mitjà de comunicació amb una certa pluralitat i constància.

Tot i no ser una publicació hostil amb el règim conservador establert, sí que resultava incòmoda. Per això mateix sorgí una publicació *Muro 85* amb l'afany de contrarestar la força que anava prenent l'*Algebelí* a Muro. *Muro 85* era una revista declaradament de dretes i liberal, eminentment en castellà, amb abundància de toros, futbol, política i religió. Només durà dos anys, 23 números.

La desaparició de la revista és una molt mala notícia per al poble, però també un indicador important de la manca de voluntarisme i de la pobra llibertat d'expressió existent. Ja ho dèiem al principi, en una època de desenfrenament econòmic, baldament hi hagi més gent preparada que mai i amb més facilitats d'edició, el compromís altruista amb el poble i la constància han desaparegut del panorama social murer.

Punt Informatiu: *El mitjà de comunicació pollencí amb més història*

Gracià Sánchez,
director del PiP

El quinzenal d'informació local *PUNT iNFORMATIU POLLENÇA* (*PiP*) va iniciar el passat mes d'agost de 2009 el que serà el quinzè aniversari, cosa que el converteix en el mitjà de comunicació pollencí amb més història.

Anteriorment a la creació del *PiP*, diverses publicacions, amb més o manco fortuna, s'havien ocupat de la informació local a aquest municipi del nord de Mallorca, però cap havia superat tants anys d'existència. És més, en el moment en què aparegué aquesta publicació generalista i de proximitat, feia alguns anys que no funcionava cap mitjà de comunicació a Pollença, una localitat que, popularment, té anomenada de cultural.

Els orígens del *PiP* es remunten a 1995 quan l'editor Gracià Sànchez Font s'instal.là a Pollença, on va posar en marxa El Gall Editor, editorial dedicada a l'edició de llibres i també d'aquesta revista local.

El número zero del *PiP* va sortir al carrer dia 15 d'agost de 1995 i, des d'aleshores ençà, puntualment cada quinze dies els pollencins han tengut la revista en les mans. A l'editorial d'aquell número zero, s'apuntava la voluntat del *PiP* d'ocupar un buit existent al municipi en el qual no hi havia cap mitjà de comunicació que s'ocupàs de qüestions de proximitat. L'objectiu era, i és encara ara, informar sobre els esdeveniments socials, culturals, polítics i esportius que ocorren a Pollença o que són protagonitzats per pollencins, però també donar veu als ciutadans per expressar opinions, difondre estudis, manifestar preocupacions... que, d'una altra manera, restarien en el cercle reduït i anònim d'una taula de cafè o d'una tertúlia casolana. Tot plegat explica el nom de *PUNT iNFORMATIU*: un punt d'encontre per informar i per estar informat sobre l'activitat sociocultural pollencina.

De manera no explícita, l'aposta per la professionalització és l'altre pilar sobre el qual s'ha aixecat el *PiP*, una revista d'informació local que dóna feina a quatre persones en nòmina (director, dues redactores i una comercial).

Arribat a aquest punt, s'ha de dir que el *PiP* és un mitjà de comunicació independent en el sentit que no depèn de cap entitat ni pública ni privada més enllà de la pròpia editorial El Gall Editor. És evident, tanmateix, que el *PiP* defensa uns principis vinculats amb la identitat social i política pollencina, un tret ben propi dels mitjans de comunicació d'àmbit local. I, per damunt de tot, el *PiP* té una clara intenció de contribuir a la defensa de la llengua catalana i tot allò que engloba la pròpia Cultura en sentit ampli.

Evidentment, totes les persones que volen expressar-se a través de les planes del *PiP*, ho poden fer dintre d'uns paràmetres, sempre i quan signin els articles i es facin responsables d'allò que diuen. Evidentment, tampoc es permet que vulnerin qualsevol dels drets que empara la legislació sobre la llibertat d'expressió.

Amb els anys, el *PiP* ha evolucionat a partir de les línies generals abans esmentades i, molt especialment, dels canvis que la tecnologia ha fet possible des d'aquell número zero.

Durant aquests 15 anys, el *PiP* ha modificat les seccions, n'han aparegudes de noves i n'han desaparegudes d'altres en funció de les inquietuds dels col.laboradors i/o de les preferències dels lectors. En qualsevol cas, però, s'ha deixat un lloc destacat per a la informació local; això és notícies relacionades amb Pollença i amb els pollencins que es completen amb reportatges sobre temes d'actualitat o d'interès general, i entrevistes a personatges destacats del municipi o que, per una o altra raó, han passat per la Vila. La informació local al *PiP* comparteix protagonisme amb espais d'opinió, de reflexió, de divulgació, d'entreteniment...

El número zero del *PiP* va sortir amb 16 planes format tabloide, ben aviat va passar a 20 pàgines i, actualment, la mitjana és de 40 fulls de les mateixes dimensions de sempre. Al llarg de l'any, es publiquen 24 números ordinaris que, puntualment, inclouen suplements entre els quals cal destacar l'Especial de la Fira (a mitjan novembre) i l'Especial de la Patrona (a finals de juliol i principis d'agost). En aquests números especials, s'afegeixen planes a fi de donar àmplia cobertura a les principals festes pollencines, moment de l'any en què l'activitat s'incrementa i, en conseqüència, hi ha molta informació per cobrir. A més, tractant-se de publicacions programades en vistes a uns esdeveniments previstos i amb una data de publicació molt clara, permet als treballadors del *PiP* distribuir-se la feina amb anterioritat a fi de preparar els continguts fixos que formaran part dels especials i d'alliberar el màxim de treball possible per dedicar els esforços als continguts dinàmics en el moment de tancar l'edició.

L'organigrama de l'Equip de Redacció també ha canviat amb la curta vida del *PiP*. Així, als inicis, hi havia un director, un consell de redacció, un responsable d'esports, diversos col.laboradors, alguns fotògrafs i un responsable de publicitat. Actualment, l'Equip de Redacció s'estructura entorn a un director i un cap de redacció, mentre que el consell de redacció es reparteix entre un redactor i diversos responsables (cultura, societat i publicitat, i esports), mentre que el número de col.laboradors ha anat en augment.

Respecte les fonts d'informació, cal destacar que en un municipi com Pollença, l'Ajuntament és la principal font d'informació o, si més no, un generador d'informació força destacable. Per això, sempre que és possible, s'assisteix a les convocatòries i actes públics que es fan (rodes de premsa, plenaris...), encara que aquesta no és generalment la informació que més interessa als ciutadans. Aleshores, cal anar a cercar les notícies a partir d'allò que diu l'oposició, així com també els funcionaris o treballadors municipals que tenen contacte amb els polítics, i altres "confidents". A partir d'aquesta informació confidencial, s'ha d'iniciar una investigació per comprovar que és veritat per la qual cosa cal parlar amb els diversos implicats.

A banda de l'Ajuntament, cal tenir en compte l'activitat que duen a terme les diverses associacions locals (clubs esportius, entitats solidàries, agrupacions culturals i tants d'altres col.lectius que animen la vida sociocultural del poble) i la informació que generen.

Finalment, és molt important sortir al carrer per saber què preocupa els pollencins i pollencines, de què es parla als cafès i quines "xafarderies" et conten. I és que la proximitat és l'eix principal de la informació que després el *PiP* ofereix als seus lectors.

Ben segur, tanmateix, que cal estar en contacte amb altres fonts d'informació, encara que, en l'àmbit local, hi ha poques possibilitats. Tot i amb això cal estar al corrent sobre aquella informació que, indirectament i per les raons que siguin, afecten els interessos dels pollencins i pollencines.

En poques paraules, el *PiP* és allò que se'n diu una publicació generalista d'àmbit local, en la qual hi cap un poc de tot per arribar a moltes persones. En aquests moments, la tirada del *PiP* se situa entorn als 2.500 exemplars, dels quals quasi la meitat són subscriptors i la resta vendes directes a través de quioscos i llibreries. Els subscriptors són bàsicament residents a Pollença, però també s'envia a pollencins que viuen a Felanitx, Petra, Palma, Barcelona, Granada, Saragossa, París, Nova York i Bons Aires, entre altres. És més, no hi ha local públic (bars, restaurants, perruqueries...) al municipi de Pollença, on falti el *PiP*.

I és que, ben mirat el *PiP* com qualsevol mitjà de comunicació, no seria res sense un públic; en aquest cas lectors, que han convertit la publicació en un referent entre els pollencins que sovint segellen els seus comentaris amb un "ho diu el *PUNT iNFORMATIU*".

Des dels inicis, el públic objectiu del *PiP* han estat, són i seran els homes i les dones que se senten pollencins, visquin a algun dels nuclis de població del municipi (Pollença, Port de Pollença o la Cala Sant Vicenç) o fora dels límits de la localitat, i que s'interessen per la informació que genera la comunitat pollencina.

Més enllà de la satisfacció de respondre als desitjos informatius d'una comunitat com la pollencina, s'ha de destacar que el passat 2008 el premi per al millor reportatge publicat a les revistes de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca va ser per a la pollencina Maria Rosa Albis, autora d'un serial dedicat a "Les mestres a Pollença" que es publicà als números que van des del 304 fins al 309 del *PiP*. El reportatge d'Albis recollia la lluita d'un col.lectiu professional, com és el de les dones mestres que es formaren com a mestres i que exerciren la docència a Pollença des de finals del segle XIX fins a la II República, que va patir dificultats socials, econòmiques i polítiques més agreujades, encara, que els homes per allò del que ara es diu "desigualtat".

Els reportatges de Maria Rosa Albis foren especialment alabats per part del jurat, en ser l'únic premi concedit per acord unànime de tots els membres. És més, l'extens treball publicat al *PiP* també fou considerat la millor obra de la quarantena de treballs que optaren als Premis Periodístics Premsa Forana que, després d'una dècada d'inactivitat, es tornaren convocar el 2008 amb l'objectiu d'animar els periodistes que treballen amb la informació de proximitat.

Tot plegat permet dir que el *PiP* gaudeix de bona salut i és precisament per això que és un bon moment per obrir-se a la xarxa i aprofitar les possibilitats de la digitalització, així com també obrir-se a nous lectors, sobretot pollencins i pollencines que viuen escampats arreu del món, però que estan interessats en seguir l'actualitat del municipi en temps real. I és que, d'entre els nous escenaris que està definint la digitalització del territori per a la premsa local, la inexistència de límits geogràfics és el més important.

El *PIPENXARXA* (nom que rebrà aquest nou mitjà digital) ha de potenciar les oportuni-

tats que dóna el *PiP* com ara la informació de proximitat, el vincle entre lector i informació, la relació entre lector i anunciant, la garantia i seriositat d'aquests anys i altres aspectes positius. I també solucionar les mancances i punts febles de la publicació com puguin ser les dificultats per arribar als més joves, la facilitat que dóna la ràdio o la televisió... En aquest sentit, una de les raons amb més de pes per tirar endavant una versió digital del *PiP* és que, pel fet de ser quinzenal, escasses vegades té l'oportunitat d'oferir "primícies", ja que les publicacions diàries s'avancen. Per tant, *PIPENXARXA* vol aprofitar la immediatesa d'un mitjà com internet.

La redacció estarà integrada en l'espai i en l'organigrama del quinzenal pollencí. Ara bé, s'aprofitarà per formar un equip d'informadors autònoms i que demostrin un mínim de seriositat (rigor informatiu, bàsicament) que treballin en xarxa des de qualsevol indret del planeta.

Donades les característiques del mercat pollencí, resulta poc viable qualsevol aposta d'especialització. Per això mateix, la idea no és calcar la publicació impresa, sinó aprofitar els beneficis de la digitalització que, a grans trets, són interactivitat, usabilitat i continguts.

En una primera etapa, el *PIPENXARXA* disposarà d'un mínim d'eines interactives que permetin establir un discurs entre periodistes i públic a través dels correus electrònics. Aquests enllaços donaran l'oportunitat als lectors de posar en contacte no sols amb la redacció de la publicació, sinó també amb la persona que signa l'escrit.

A més d'aquest tipus d'interactivitat simple, periòdicament es volen plantejar enquestes o sondejos per conèixer l'opinió dels usuaris que, a més d'escollir una de les opcions de resposta, podran raonar la seva resposta a través de comentaris que, abans de publicar-se, hauran d'haver passat per un filtre.

Finalment, els usuaris es podran convertir en emissors sempre i quan es comprometin a respectar unes pautes. O sigui els lectors de *PIPENXARXA* no restaran limitats a ser simples consumidors passius d'aquest mitjà, sinó que podran generar continguts sempre i quan es comprometin a complir unes "normes" que no vagin en detriment de la professionalitat del mitjà. I és que tant el *PiP* com el *PIPENXARXA* només poden oferir informació veraç i contrastada.

La inclusió d'altres eines d'interactivitat com xats o fòrums de debat es deixaran per al futur a fi d'evitar incidents poc desitjables per a la bona fama del *PiP* i del nou mitjà *PIPENXARXA*.

Pel que fa als continguts, les notícies seran la base del *PIPENXARXA*, on també hi haurà entrevistes, reportatges, opinions i d'altres serveis entre els quals s'ha de destacar l'agenda cultural. Per suposat, hi haurà un espai reservat a hemeroteca digital amb un cercador que permeti recuperar qualsevol tipus d'informació publicada al mitjà digital a partir d'una paraula clau i de criteris temporals.

Respecte l'actualització dels continguts, s'ha de dir que la intenció és renovar-los de manera "permanent", així entre cometes, perquè s'ha de pensar que, al *PiP*, hi ha quatre treballadors, tots quatre amb responsabilitats diferents, però tots capaços de fer la feina dels altres. Com que la dedicació al *PIPENXARXA* s'haurà de compartir amb el *PiP*, la disponibilitat del personal no serà total, a banda que, per davant de la primícia, hi ha la veracitat. En qualsevol cas, hi haurà uns moments clau, al llarg de la jornada laboral, en què es produiran els can-

vis més notables als continguts del *PIPENXARXA*. Això serà a primera hora del matí quan es penjarà la portada del dia amb les notícies més destacades de la jornada i, en funció de la informació que es produeixi al llarg del dia, s'actualitzarà la informació o, fins i tot, se n'afegirà si es tracta d'un fet rellevant. Llavors, poc abans de les 20 hores, es farà un repàs de les aportacions dels lectors i es publicarà allò que es cregui oportú, tan se val si són opinions, notícies o comentaris.

La redacció es farà segons l'estil propi dels mitjans digitals, amb un llenguatge dinàmic i fent ús de l'hipervincle, perquè els lectors/usuaris puguin disposar d'informació complementària.

En qualsevol cas, el *PIPENXARXA* vol ser el complement necessari del *PiP*, el nostre mitjà de comunicació i el mitjà de comunicació de referència per als pollencins. De fet, la meta d'El Gall Editor és estar més a prop del públic pollencí i millorar el producte informatiu tradicional amb un nou format.

Amb poques paraules, es tracta de fer un diari digital d'informació local, de caire generalista i de proximitat, a través del qual la comunitat pollencina tengui accés a les notícies que genera Pollença en un sentit global. Aquesta informació estarà disposada de manera clara, senzilla i funcional per la qual cosa s'encomanarà a un dissenyador gràfic que doni forma al *PIPENXARXA*.

De la mateixa manera que el *PIPENXARXA* es nodrirà del *PiP*, la publicació tradicional també s'aprofitarà de l'edició digital. Tant és així que el *PIPENXARXA* ha de servir per calibrar la resposta dels usuaris davant les informacions que genera el dia a dia i tenir-la en compte a l'hora donar una major o menor dimensió a la notícia que es publiqui al *PiP* que, en funció de l'interès que ha generat a la xarxa, tendrà un ressò conseqüent i serà tractada amb la profunditat que permet una publicació quinzenal.

És més, a l'edició en paper, també s'informarà sobre els resultats de les enquestes que es facin al *PIPENXARXA* i, si hi ha aportacions interessants per part dels usuaris, aquestes s'utilitzaran com a material informatiu per part de la redacció.

En definitiva, la idea de les persones que feim el *PiP* és consolidar un projecte que va néixer l'any 1995 amb un objectiu molt clar: informar aquells que tenim més prop, sobre allò que passa més a prop. En aquesta mateixa línia, ara volem fer una passa endavant i transmetre que, en el segle XXI, la informació de proximitat és cosa de tots. En poques paraules, les persones que feim *PUNT iNFORMATIU* volem demostrar que parlam, pensam i sentim com els nostres lectors/usuaris.

Llum d'Oli, *del naixement a la majoria d'edat*

Joana Mora Cerdà

El dia 23 de desembre de 1978 l'Agrupació Cultural de Porreres, presidida per Joan Sorell Juan, editava dos fulls, mida foli, en català i impresos en multicopista amb informació de les diverses activitats de l'entitat amb notícies de tipus cultural i d'interès general del poble de Porreres. Aquesta petita publicació, que més aviat semblava una felicitació nadalenca i poca cosa més, va ser repartida a tots els associats i simpatitzants de l'entitat.

Joan Sorell, que va viure el naixement de la revista, comenta a un article publicat al *Llum d'Oli* (octubre 2004) que "*en un principi es feia amb ciclostil i amb molt de voluntarisme, sense mitjans i a mesura que ens anàvem animant va augmentar la qualitat. Va tenir un ressò prou important, especialment els articles que suposaven certa polèmica amb l'opinió oficial de les forces vives: ajuntament, església... que encara tenien un poder molt concret a la vida del poble. Així com alguns personatges especials que ens tractaven de catalanistes, separatistes, rojos, comunistes...*"

A la portada d'aquest full, editat en català i en una sola tinta, hi podem veure una capçalera senzilla però a la vegada molt significativa: l'escut de Porreres, les quatre barres, la data i el nom de la publicació. No hi figura ni el número del dipòsit legal ni el número de l'exemplar. Per quin motiu? Hi ha dos supòsits: que l'equip de redacció no veia segur si el projecte partiria bé, o bé se'ls va oblidar posar-lo.

A la portada del segon exemplar, editat el febrer de 1979, ja hi podem veure el núm. (2) i el Dep.Legal PM-76/1979, així com un augment de les pàgines (6).

Fullejant aquest primer exemplar de 4 pàgines hi trobam: una presentació de l'equip de redacció; un article que fa referència a la *Voz de Porreras*; periòdic independent desaparegut el 18 de juliol de 1936; una informació de l'entitat (Nova Junta); un article sobre el català a l'escola i un apartat anomenant "*Les Seccions*", informacions sobre les diferents activitats de l'entitat: teatre, sala de música, escacs, xocolatada i una referència a dos llibres recents sortits de la impremta (*Els Trionfadors* de Joan Francesc March, 1978; i *Cultura i vida a Mallorca entre la guerra i la postguerra (1936-1950)*, de Josep Massot i Muntaner. 1978).

A la contraportada una felicitació nadalenca: un poema de Josep M. de Segarra amb un dibuix de Monti-sion de Maties Lladó.

És prou interessant i significatiu l'escrit que encapçala la presentació d'aquest primer exemplar de *Llum d'Oli* que descriu molt acuradament els seus orígens i objectius:

Com tots sabem, des dels inicis de l'Agrupació Cultural de Porreres (1971) la informació dirigida als socis, regularment, consistia en una fulla feta amb multicopista i que, la veritat sia dita, gràcies a la presentació, feia molt poques ganes de llegir i de fet quasi ningú la llegia. L'Agrupació Cultural, a

través de la Junta Directiva, ha cregut necessari donar nova forma a aquesta informació creant LLUM D'OLI, *butlletí que serà editat periòdicament amb informació de les diverses activitats de la nostra entitat, així com notícies de tipus cultural i d'interès general per al poble de Porreres.*

Aquesta idea no és nova. Ja altres juntes intentaren tirar endavant aquest projecte, que per les raons que fos mai va cristal.litzar en una realitat com la que tenim davant ara. Així i tot, l'esforç tant econòmic com la feina que comporta és de ressaltar. Tothom sap que tant el potencial econòmic com de personal és bastant reduït i la solució al problema es limita a superar aquesta situació, tasca prou àrdua. L'equip de redacció conscient de totes les dificultats, ha envestit la confecció de LLUM D'OLI *amb el desig de fer una revista que arribi als socis i simpatitzants i que al mateix temps compti amb el seu suport, la qual cosa farà que l'intent tengui l'èxit que tots volem, cosa que condicionarà la continuïtat de la revista.*

LLUM D'OLI *desitja ésser ben rebut per tots.*

Llum d'Oli va néixer de la mà de Maties Lladó Cerdà i Rafel Ferrà Martorell. Tot d'una s'incorporaren Maria Barceló Crespí, Joan Barceló Bauçà i Joan Melià Garí.

Per aprofundir el sentit d'aquesta publicació, us posam la reproducció dels fragments d'una entrevista feta en motiu del núm. 100 de *Llum d'Oli* (octubre 2004) a les persones que iniciaren aquest projecte: Quan començàreu i per a què?:

Per tal de millorar els canals de comunicació entre l'Agrupació i els seus socis. Fins a aquell moment s'enviaven un fulls fets a ciclostil i teníem la impressió que no es llegien. Al mateix temps, teníem la pretensió que aquelles primeres pàgines d'aquells fulls informatius arribessin a convertir-se en la revista de l'Agrupació i que aquesta nova revista, a més d'informar de les activitats de l'entitat i ser vehicle de difusió cultural, fos el lloc de trobada de totes les persones que tenguessin una opinió, inquietud cultural i social, i que la volguessin comunicar. **(Maties Lladó).**

La idea que jo tenia és que no només fos el butlletí informatiu de l'Agrupació Cultural, sinó que ocupàs un espai informatiu com a revista del poble. Teníem els antecedents de les publicacions quinzenals del temps de la República, el Porreras *i* La voz de Porreras *i la meva idea era tornar a obrir un espai informatiu fet per a porrerencs i per a Porreres.* **(Rafel Ferrà).**

Els inicis varen ser modests. La voluntat era de trencament amb l'ambient que hi havia a Porreres a la fi dels anys 70 i començaments dels 80. També servia de presa de posició progressista amb voluntat d'anar endavant amb la llengua i la identitat mallorquina... **(Joan Barceló Bauçà).**

Hi vaig participar des dels mateixos inicis i no he deixat de col.laborar-hi. És de tots coneguda la meva inquietud intel.lectual i especialment, el meu interès per la història. A través de la revista, tenia l'oportunitat de fer divulgació d'un ampli ventall de temes sobre història, art, arqueologia, etc. de Porreres. **(Maria Barceló i Crespí).**

Vaig començar a col.laborar-hi a partir del segon número. La finalitat va ser la voluntat de fer part d'un projecte que, bàsicament, havien iniciat en Maties Lladó i en Rafel Ferrà i que m'havia

semblat molt encertat en aquells moments de transició a la democràcia, sobretot perquè podia ajudar a despertar l'interès per la nostra llengua, l'estimació de la cultura pròpia, pel poble... (Joan Melià).

Per què el nom de *Llum d'Oli*?

Li posaren *Llum d'Oli* perquè, com explica molt bé Maties Lladó a una entrevista al núm. 100 de la revista *"vàrem voler sintetitzar una sèrie d'idees amb la imatge del llum d'oli: a partir d'un estri popular i senzill la revista o full informatiu pretenìem fer un poc de llum dins la foscor on pensàvem que estava immersa en aquella època la nostra societat, culturalment i socialment parlant. A més, llum d'oli pens que sona bé i va ser i segueix essent original."*

Aquests dos fulls serien l'embrió de la futura revista *Llum d'Oli* que, ara per ara, haurà estat la de més llarga durada a la vila de Porreres, deixant de banda el full parroquial que edita la Parròquia des de l'any 1954.

Trajectòria (etapes)

Des de fa trenta-un any, encara que amb freqüències irregulars, el *Llum d'Oli* ha il.luminat molts aspectes de la història quotidiana de Porreres. Si pegam una ullada als 120 números editats fins ara (octubre de 2009) ens adonam de la quantitat i la qualitat d'informació recopilada sobre la història, la política, la gent del poble... fet que converteix el *Llum d'Oli* en una font d'informació i de consulta obligada i indispensable per a qualsevol estudiós de la vila de Porreres.

Podem destacar tres etapes en la trajectòria de la revista:

1ª etapa: embrionària, reivindicativa, artesana (desembre de 1978- abril de 1981)

Es caracteritza per la il.lusió, les dificultats tècniques, la periodicitat irregular, el voluntarisme, la reivindicació, la llibertat d'expressió.

FITXA TÈCNICA	
Números editats	Del 0 al 12
Format	Full A-4
Seccions	Editorial, les seccions, llibres, cultura popular, el nostre passat, col.laboracions, opinió, narracions, poesia, creació, entrevistes, còmic, noticiari, notes històriques,
Impressió	En ciclostil i en òfset i a una tinta.
Nombre de pàgines aproximat	4,6,12.
Il.lustracions	Fetes a mà.
Capçalera	A una tinta.

Novetats:

- Augment del núm. de pàgines.
- Numeració de les pàgines a partir del núm. 3.
- Sumari a partir del núm. 6 (febrer 1980).
- Logotip de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca a partir del núm. 9 (novembre 1980).
- *Llum d'Oli* fou firmant a Inca (25 d'abril de 1980) dels Estatuts que han estat presentats a la tramesa oficial i que donen caràcter legal a l'Associació de Premsa Forana de Mallorca.
- Nova estructuració i ampliació de l'equip de redacció. A partir del núm. 12 l'equip de redacció queda format per: Macià Lladó, Joan Barceló, Climent Picornell, Maria Barceló Crespí, Maria Miró, Bàrbara Picornell, Rafel Nicolau i Joana Mora.

2ª etapa: Renovada, estructurada, pretensiosa (juny de 1981- a abril de 1986)

FITXA TÈCNICA	
Números editats	Del 13 al 30
Format	Full A-4
Seccions	Editorial, informació local, entrevista, reportatge, agrupació cultural, notícies, esports, les seccions, cultura popular, el nostre passat, imatges d'ahir, col.laboracions, notícies de foravila, llengua i cultura.
Impressió	Òfset als tallers d'Edicions Manacor S.A.
Nombre de pàgines aproximat	12, 16
Periodicitat	Aproximadament 3 números per any

Novetats/curiositats

- Incorporació de la fotografia i publicitat.
- Nova capçalera a dos colors:negre i vermell.
- Pàgines grapades tipus revista (una sola grapa central).
- Es fa una campanya per fer subscriptors. Preu subscripció per a un any 500 pessetes.
- Preu de venda: 50 pessetes.
- Apareixen els noms de les persones que han col.laborat a cada número.
- El núm. 20, exemplar de 16 pàgines, tot un rècord!!.

En aquesta etapa podem comprovar com la publicació es presenta amb un format més de revista, amb publicitat, fotografies, butlleta de subscripció per a recaptar doblers i poder compensar les despeses de l'edició de la revista.

Com a curiositat, apareix a cada núm. els llocs de Porreres on es podia comprar el *Llum d'Oli*: Llibres Barceló, Llibreria Melià, Estanc 1, Can Pepito, Estanc 3, Can Murtó, Comestibles Ca Na Mariaina. Fins i tot es podia comprar a la Llibreria Quart Creixent de Ciutat.

Comencen a consolidar-se els col.laboradors habituals: Ramon Rosselló, Tomeu Barceló, Jaume Rosselló, Tomàs Bordoy, Joan Sorell, Francesc Oliver, Toni Servera, Joan Barceló Barceló, Guillem Torres, Vicenç Marí entre altres.

La Direcció-coordinació queda en mans de Joan Barceló Bauçà i Macià Lladó mentre que l'equip de redacció es va ampliant: Climent Picornell, Maria Barceló Crespí, Maria Miró, Bàrbara Picornell, Rafel Nicolau i Joana Mora, Francesc Llinàs, Joan Melià, Rafel Ferrà, Gori Barceló, Pep Mayol, Bernat Bauçà, Rafel Mª Creus.

La revista *Llum d'Oli* juntament amb altres publicacions locals de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca assistí a una trobada a Inca els dies 28 de desembre i 11 de gener de 1983 amb els senyors Francesc Tutzó i Maximilià Morales presidents del Consell General Interinsular i del Consell de Mallorca respectivament.

(Des del mes d'abril del 1986 fins al juny de 1987: Amplia absència de la publicació.)

3a etapa: letargia, apagada, incertesa. (agost de 1987 a març de 1989)

Durant aquesta etapa, de quasi només dos anys i mig surten al carrer sis números:

1987	1988	1989
Núm. 31 juny	Núm. 34	Núm. 36 febrer-març
Núm. 32 agost	Núm. 35 agost	
Núm. 33 novembre		

FITXA TÈCNICA	
Números editats	Del 31 al 36
Format	Foli
Seccions	Informació local, agrupació cultural, Foravila, entrevista, reportatge, col.laboracions, llengua i cultura, imatges del passat, creaci.
Impressió	En òfset.
Nombre de pàgines aproximat	20, 16.
Capçalera	Senzilla en un sol color (negre)

Novetats i curiositats

- Es torna a la capçalera a una sola tinta (negre).
- Etapa molt curta.
- Portades amb fotografia, en blanc i negre, de mitja o de tota la pàgina.

- El núm. 36 va ser el darrer núm. publicat.
- L'equip de redacció segueix essent el mateix que a l'etapa anterior.
- Ho coordinaven: Joan Barceló, Vicenç Marí i Joan Melià
- Els col.laboradors nous: Margalida Barceló, Ferran Ribas, Margalida i Mª Magdalena Picornell Vaquer.

Consideracions sobre l'Agrupació Cultural: Temps de canvis

- El març de 1989 el *Llum d'Oli* cremà les darreres gotes d'oli i no va ser fins al gener de 1993 que es va entreveure de bell nou la llum.
  Cal recordar que l'entitat que edita *Llum d'Oli* és l'Agrupació Cultural de Porreres.
- Dia 1 de febrer de 1992 Joan Barceló i Bauçà, president de l'entitat i coordinador de la revista convoca una Assemblea General extraordinària amb un punt important de l'ordre del dia: Proposta de renovació de la junta directiva i dels estatuts. Aquesta situació provoca malestar entre un sector de socis que veuen en perill la situació de l'entitat.
- Es forma una junta gestora integrada per Jaume Gil Cuenca (President), Gregori Barceló Llaneras (vicepresident) Jaume Cerdà Tomàs (Tresorer), Joan Marí Garí (secretari) i Bernat Bauçà, Climent Picornell i Joan Antoni Roig Dalmau (vocals).
- Dia 30 d'abril de 1992, en assemblea general extraordinària s'aproven els nous estatuts, i un reglament electoral.
- Dia 29 d'agost de 1992, en assemblea general extraordinària s'elegeix el nou orgue de govern de l'Agrupació Cultural: el consell de govern. Els socis elegits foren:

President: Jaume Gil Cuenca
Vicepresident: Gregori Barceló Llaneras
Secretari: Bernat Bauçà Garau
Tresorer:Jaume Cerdà Tomàs
Vocals: Vicenç Marí Sastre, Joan Marí Garí,Gregori Barceló Màrquez, Joan Antoni Roig Dalmau, Damià Nicolau Ferrà

Durant aquesta etapa cal destacar la realització del Cicle de Lliçons i la reaparició de forma regular de la revista *Llum d'Oli*. Aquests canvis afectaren de ple a la revista. El consell de govern de l'entitat nomena a Joana Mora, coordinadora de la revista.

- Dia 30 de juliol de 1995 es celebra l'Assemblea General extraordinària per tal d'elegir, com diuen els estatuts, els càrrecs del Consell de Govern de l'entitat. Els nous membres elegits foren:

Presidenta: Joana Mora Cerdà
Vicepresidenta: Catalina Oliver Riera
Secretari: Gaspar Barceló Barceló,
Tresorera: Joana Matas Segura
Vocals: Vicenç Marí Sastre, Catalina Vich Mesquida, Antoni Picornell Nicolau, Jaume Cerdà Tomàs,Catalina Trobat Nicolau

4a etapa: nova flama, nova il.lusió (gener de 1993 a gener de 1999)

Aquesta etapa es caracteritza per dues èpoques diferenciades pel nou disseny de la revista i pels canvis soferts a l'equip de redacció.

a.- gener de 1993 a gener de 1996

FITXA TÈCNICA	
Números editats	Núm. editats: 15 (del 37 al 51).
Format	Dina 4.
Seccions	sumari, editorial, stuff, activitats agrupació, notes històriques, sabeu què, Informació local, reportatge, entrevista, esports, còmic, portada i contraportada (Porrreres ahir i avui), opinió, el món del vi, pluviometria...
Impressió	Imprès a Tirrena SA. Manacor.
Nombre de pàgines aproximat	24, 28.
Periodicitat aproximada	4 números anuals.
Capçalera	Renovada i en color alternant: blau, vermell, verd, negre, amb foto de tota la pàgina o de mitja. Anagrama de Premsa Forana a partir del núm. 40.

Novetats i curiositats

- Disseny nou.
- Etapa que comença amb molta il.lusió.
- Coordinació: Joana Mora.
- Col.laboradors/es: Maria Barceló Crespí, Joan Barceló, Bernat Bauçà, Jaume Cerdà, Francesc Llinàs, Sebastià Melià, Miquel Mora, Catalina Oliver, Manel-Claudi Santos, Bartomeu Servera, Miquel Morlà (dibuxant) Fotos Vidal, Joan Sorell Adrove, Rafel Piconell, Rafel Mª Creus, Damià Duran, Ramon Rosselló, Bartomeu Ferrando, Gaspar Barceló, Ferran Ribes, Joan Oliva, Andreu Genovart, Joan Melià, Aina Sansó.
- Consell de redacció: Gori Barceló Llaneres, Bernat Bauçà, Jaume Cerdà i Vicenç Marí, Ferran Ribas, Rafel Ferrà.
- Assessorament: Maria Barceló Crespí.
- Tipus de paper: intent fortuït d'editar els exemplars en paper reciclat. Per motius econòmics només se'n fan tres números: 39, 40 i 41.
- S'inicien els sopars de col.laboradors /es.
- Augmenta la inserció de publicitat.
- El preu de venda és de 250 pessetes.

Cal comentar que el contingut dels diferents exemplars que s'editen durant aquesta etapa

no només fan referència a temes locals sinó que també es tracten temes de caire comarcal fins i tot de caire autonòmic.

Augmenten les col.laboracions d'articles d' opinió cosa que fa pensar en la llibertat d'expressió que el *Llum d'Oli* ha anant potenciant al llarg de la seva història.

A partir del núm. 43 veim un canvi en les fotografies que apareixen a la contraportada D'ara endavant es reprodueixen fotografies de grups escolars d'anys enrere. La contraportada ha estat i segueix essent una de les seccions de la revista més admirada i atractiva pels lectors.

LLUM D'OLI NÚM 50

- *El Llum d'Oli* arriba a la majoria d'edat! El núm. 50 surt al carrer el mes d'octubre de 1995. Es fa una edició especial a la qual hi podem trobar una quarantena de col.laboracions de persones de Porreres, de simpatitzants sense mancar les aportacions institucionals d'aleshores: Cristòfol Soler, president de la Comunitat Autònoma, Maria Antònia Munar, presidenta del Consell de Mallorca, Josep Roig, batle de Porreres, Miquel Company, president de Premsa Forana de Mallorca.
- Dia 27 d'octubre es va fer la presentació oficial d'aquest núm a la Sala de Plens de l'Ajuntament de Porreres. Presidiren l'acte Damià Pons i Pons, president de la Comissió de Cultura del CIM, Josep Roig, batle de Porreres i Joana Mora, presidenta de l'Agrupació Cultural i coordinadora del *Llum d'Oli*.

A l'editorial del núm 50 queda ben palès el que ha significat el *Llum d'Oli* pel poble de Porreres al llarg d'aquests anys (1978-1995):

El núm. 50 marcà una fita important en la història del *Llum d'Oli* i per l'entitat responsable de la seva edició, l'Agrupació Cultural. L'editorial d'aquest núm. defineix molt bé el que ha significat el *Llum d'Oli* al llarg d'aquest anys (1978-1995):

(...) Llum d'Oli *ha servit i serveix de plataforma de debat sobre temes porrerencs que de no ser-hi no haurien sortit a llum. Quantes coses, projectes i idees deu haver fet canviar una denúncia, una queixa, una demanada o un comentari a les pàgines de Llum d'Oli? Segurament molts.*

(...) Llum d'Oli *és font d'informació sobre l'actualitat de Porreres i dels porrerencs. Igualment, s'hi ha publicat molts episodis de la història del poble, la política i la societat, que ajuden a fer comprendre el present i a no ignorar el passat.*

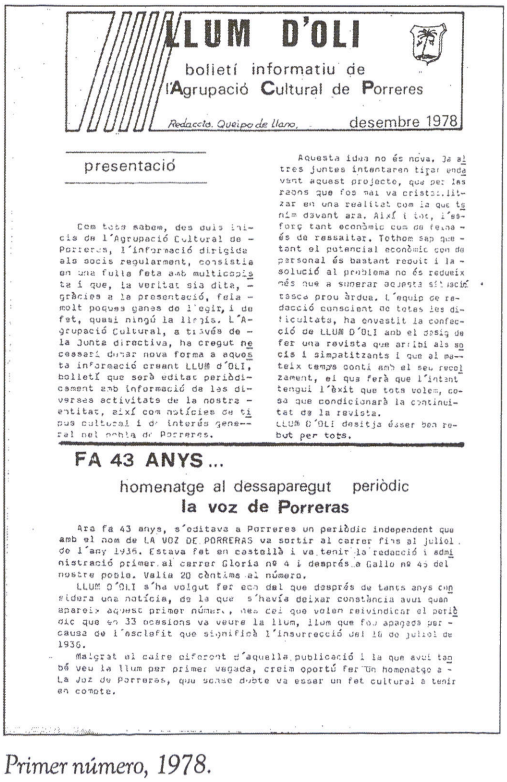

LLUM D'OLI

bolletí informatiu de l'Agrupació Cultural de Porreres

Redacció. Queipo de llano, desembre 1978

presentació

Com tots sabem, des dels inicis de l'Agrupació Cultural de Porreres, l'informació dirigida als socis regularment, consistia en una fulla feta amb multicopista i que, la veritat sia dita, gràcies a la presentació, feia molt poques ganes de l'egir, i de fet, quasi ningú la llegia. L'Agrupació Cultural, a través de la Junta directiva, ha cregut necessari donar nova forma a aquesta informació creant LLUM D'OLI, bolletí que serà editat periòdicament amb informació de les diverses activitats de la nostra entitat, així com notícies de tipus cultural i de interés general pel poble de Porreres.

Aquesta idea no és nova. Ja altres juntes intentaren tirar endavant aquest projecte, que per les raons que fos mai va cristal.litzar en una realitat com la que tenim davant ara. Així i tot, l'esforç tant econòmic com de feina és de ressaltar. Tothom sap que tant el potencial econòmic com de personal és bastant reduit i la solució al problema no és redueix més que a superar aquesta situació tasca prou àrdua. L'equip de redacció conscient de totes les dificultats, ha envestit la confecció de LLUM D'OLI amb el desig de fer una revista que arribi als socis i simpatitzants i que al mateix temps conti amb el seu recolzament, el que ferà que l'intent tengui l'èxit que tots volem, cosa que condicionarà la continuitat de la revista.

LLUM D'OLI desitja ésser ben rebut per tots.

FA 43 ANYS...

homenatge al dessaparegut periòdic

la voz de Porreras

Ara fa 43 anys, s'editava a Porreres un periòdic independent que amb el nom de LA VOZ DE PORRERAS va sortir al carrer fins al juliol de l'any 1936. Estava fet en castellà i va tenir la redacció i administració primer al carrer Gloria nº 4 i després a Gallo nº 45 del nostre poble. Valia 20 cèntims al número.

LLUM D'OLI s'ha volgut fer eco del que després de tants anys considera una notícia, de la que s'havía deixar constància avui quan apareix aquest primer número, nes cei que volen reivindicar el periòdic que en 33 ocasions va veure la llum, llum que fou apagada per causa de l'esclafit que significà l'insurrecció del 18 de juliol de 1936.

Malgrat el caire diferent d'aquella publicació i la que avui també veu la llum per primer vegada, creim oportú fer un homenatge a La Voz de Porreras, que sense dubte va esser un fet cultural a tenir en compte.

Primer número, 1978.

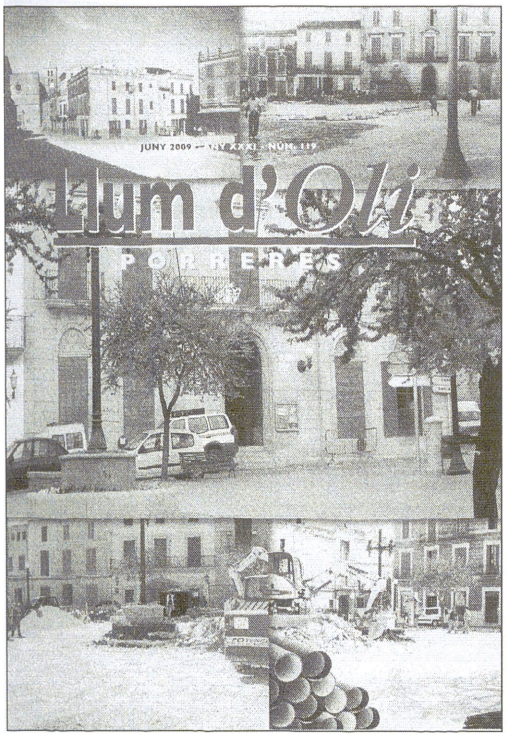

Portada de la revista als 31 anys del naixement.

(...) el caràcter voluntarista de l'edició de Llum d'Oli, *ha fet que hagi travessat moments de gran eufòria i moments de letargia; però, quan aquests darrers s'allargaven massa, sempre han sorgit relleus que l'han mantingut encès.*

(...) són molts els col.laboradors, porrerencs o externs, regulars o esporàdics, que han ajudat a fer la revista, a tos ells l'agraïment; així com a tots els lectors, i als anunciants que, amb el mateix esperit, han posat, en forma de publicitat, la col.laboració econòmica que també és tan imprescindible.

(...) Esperem que Llum d'Oli, *com a part de la Premsa Forana, hagi ajudat a crear l'ambient adequat perquè d'aquí a poc temps puguin aparèixer mitjans de comunicació, escrits i audiovisuals, en la nostra llengua que puguin cobrir tot Mallorca i que la tenguin com a centre d'atenció, perquè són imprescindibles per poder continuar avançant, per no desaparèixer com a poble.*

b.- Març de 1996 a gener de 1999

FITXA TÈCNICA	
Números editats	18 (del 52 al 69).
Format	Din-A4.
Seccions	Sumari, editorial, stuff, activitats agrupació, notes històriques, sabeu què, Informació local, reportatge, entrevista, esports, còmic, portada i contraportada (Porrreres ahir i avui), opinió, el món del vi, pluviometria...
Impressió	A Planogràfica Balear.
Nombre de pàgines aproximat	36, 44.
Periodicitat aproximada	6 números anuals.
Capçalera	En color gris incorporada a la portada.
Preu de venda	A partir del núm. 58 és de 300 pessetes.
Portada	Amb fotografia a dues tintes.

Novetats i curiositats

- L'equip de redacció treballa amb ganes i il.lusió per tal d'anar millorant el disseny, la presentació, el contingut i l'edició de la revista. Es fan gestions amb Di7 Comunicació i es fa un nou disseny de la revista.

- Serà a partir del núm. 52 fins al 69 quan la revista mantindrà una imatge més actualitzada destacant fins i tot entre les revistes que formen part de l'Associació de Premsa Forana.
- Formen l'equip de redacció: Gaspar Barceló, Bernat Bauçà, Jaume Cerdà, Vicenç Marí Ferran Ribas, Bartomeu Servera, Margalida Barceló, Antoni Gornals, amb la coordinació per part de Joana Mora.
- Els col.laboradors i col.laboradores, entre els que trobam moltes entitats porrerenques es consoliden i es creen noves seccions: *educació, cultura popular, sabeu què, còmic, el món del vi, creació, racó ecològic.*
- Al llarg d'aquests anys s'editen dos números monogràfics sobre el 500 aniversari de Monti-sion (núm. 65, maig de 1998) i els 100 anys de l'arribada del tren a Porreres (núm. 62, octubre de 1997).
- En motiu del 20è aniversari de la revista es crea una nova secció titulada *Vint anys de Llum d'Oli. Noticiari Porrerenc* on Gaspar Barceló recopila les notícies més curioses i més destacades que han estat publicades al llarg d'aquests 20 anys. Des del núm. 68 al 73 són editats durant l'any 1999.
- Al núm. 68, Joana Mora publica una relació de persones de Porreres que han estat entrevistades per *Llum d'Oli* durant aquests anys. En total podem comptar unes 51 entrevistes publicades.
- Cal destacar la celebració dels **20 anys de *Llum d'Oli*** coincidint amb el núm. 69 de la revista. El consell de redacció va trobar divertit i simpàtic convocar, per tal ocasió, un Premi de Narrativa Eròtica atès que el número 69 és de per si eròtic. Es redactaren les bases del Premi i cercaren les persones per formar part del jurat. La premsa escrita diària i emissores de ràdio se'n feren ressò i el *Diari de Balears* publicà un reportatge sobre la celebració, tan o un sopar eròtic i abans es va fer una conferència a càrrec del filòleg Cosme Aguiló sobre Erotisme i Toponímia.
- La persona que subscriu aquest article, aleshores, coordinadora de la revista escriu al núm. 69:

(...) els anys han passat per a nosaltres i també per a ell. Temporades bones i no tan bones, depressions, angoixes i eufòries. Però tot se supera, si volem. Avui, a l'any 1998 (1999 quan llegirem aquest article) tenim el Llum d'Oli entre nosaltres, a les mans, a les nostres cases, damunt la camilla...

Això és important! és per aquest motiu que hem volgut festejar amb alegria i humor, fora penes ni angoixes, els 20 anys... Al llarg d'aquests 20 anys a les pàgines del Llum d'Oli, *tema eròtic, no ha estat mai punt de comentaris ni d'opinions. Avui les coses han canviat i ja no ens escandalitzam. Per això ens hem atrevit a donar una passa endavant i deixar de enrere el pudor, els tabús i mirar les coses amb més naturalitat...*

(...) en aquest número trobareu articles d'alimentació, història, cultura popular, educació, opinió i tots tenen un fons o tema comú, l'erotisme, però vist de diferent perspectiva i camps distints. Esper que no sia motiu per deixar de llegir la nostra revista que amb tant il.lusió i entusiasme hem aconseguit arribar al 69.

Durant tots aquests anys, les persones que han estat al capdavant de la publicació han

rebut crítiques i lloances però el *Llum d'Oli* sempre ha seguit una línia cap al mateix sentit: nacionalisme, progrés, denúncia, llibertat d'expressió i normalització lingüística...

I de l'editorial del núm. 69...

(...) *però encara que les coses hagin canviat molt en aquests 20 anys encara n'hi ha que no han progressat tant com caldria: la política cultural no és ni molt manco la més idònia, la llibertat d'expressió i la democràcia no són encara acceptades per tothom (...).*

5a etapa: consolidada (març de 1999 a octubre de 2004)

FITXA TÈCNICA	
Números editats	30 (del 70 al 100).
Format	Din-A4.
Seccions	Sumari, editorial, stuff, activitats agrupació, notes històriques, sabeu què, Informació local, reportatge, entrevista, esports, Can Miraprim (còmic), opinió, el món del vi, pluviometria, creació, petits detalls urbans, el món musical porrerenc.
Impressió	A Planogràfica Balear S.A i a Gràfiques Llopis.
Nombre de pàgines aproximat	32, 44.
Periodicitat aproximada	6 números anuals
Portada	Amb fotografia de tota la pàgina a dues tintes.
Preu de venda	300 pessetes.

Novetats i curiositats

- Formen l'equip de redacció: Gaspar Barceló, Margalida Barceló, Antoni Gornals, Joana Mª Julià, Vicenç Marí, Catalina Oliver amb la coordinació per part de Joana Mora.
- Destaquen en aquesta etapa les fotografies de les portades i de les contraportades.
- Una portada en color. Núm. 78. Fou patrocinada per l'Ajuntament de Porreres en motiu de la medalla d'or olímpica l'any 2000 aconseguida pel ciclista porrerenc Joan Llaneras.
- Els dies 27 i 28 d'octubre de l'any 2000 es va celebrar el II Congrés de Premsa Forana de Mallorca. *Llum d'Oli* rebé una distinció pels seus 22 anys de tasca comunicativa.
- Es publica una editorial conjunta de Premsa Forana al núm. 80 (gener 2001) titulada "*Demanar el que és just*": (...) *La nostra associació (Premsa Forana) formada, actualment per 48 revistes no rep, ni rebia ni les miques d'un hipotètic 0'7% de la publicitat institucional. Amb l'excepció d'ajuts puntuals, en la qual hi situam el Consell de Mallorca i la Direcció General de Política Lingüística (el 2000), les ajudes segueixen essent un estel que passa pels pobles sense aturar-s'hi. No venim a demanar caritat al cap de cantons dels edificis institucionals, de fet existeixen mecanismes pels quals les nostres revistes puguin fer el camí, però no comptar amb els nostres*

mitjans és erroni i injustificable per part de les institucions que governen les Balears. La premsa forana és un mitjà que, a més de complir una funció social, cultural i informativa, està ben arrelada en els entorns locals dels pobles, fins al punt que pot fer servir ben forta la veu per tot allò que cregui disconforme...

- Es presenta el llibre de Maria Barceló i Crespí titulat *...sobre Porreres*. Aquest llibre és un recull d'articles, notes, reflexions i altres escrits que l'autora ha publicat sobre Porreres a les diferents publicacions locals: programes de festes de Sant Roc i en especial a la revista *Llum d'Oli*.
- Dia 28 de novembre de 2002 Joana Mora Cerdà és elegida secretària de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca. Cal recordar que a l'any 1980 quan es varen signar els estatuts de dita associació, Joan Barceló Bauçà hi fou present en representació de la nostra revista.
- L'edició del núm. 91 és un monogràfic sobre el que ha estat i és l'excursionisme, potenciat per l'Agrupació Cultural des dels seus inicis (1971) fins ara, en què es compleix el 10è aniversari.

25è aniversari de Llum d'Oli (desembre de 2003)

- El núm. 96, editat el desembre de 2003, festeja el quart de *segle del Llum d'Oli*. En aquest núm. hi podem llegir un article, prou interessant, de Joan Barceló i Bauçà, coordinador de la revista durant molts anys *I ja són 25 anys! Per reviure un quart de segle de Llum d'Oli*. Joan Barceló a l'article parla dels primers anys de la democràcia fent referència al pas endavant, que va suposar el fer una revista en català, cap a al normalització lingüística de la llengua, la vida del poble i també de les seves llibertats. A un altre punt, escriu *...Llum d'Oli ha passat per alts i baixos, però sempre s'ha mantingut fidel a la seva responsabilitat de servei cultural. Ha representat una opció plural i integradora per a tots els porrerencs que han volgut escriure, ajudant activament en la normalització lingüística de la nostra vila. Vàrem ser els primers i ens hem de sentir orgullosos.* Segueix a l'article parlant de la feina que s'ha fet durant aquest anys: *...ens hem de felicitar tots per haver fet possible aquesta fita tan significativa d'arribar al quart de segle. Aquest legítim orgull és patrimoni d'una veritable legió d'anunciants, lectors, entitats, i col.laboradors que al llarg d'aquest anys han desfilat pel Llum d'Oli ...estic convençut que la feina d'aquests 25 anys és la millor base de cara al futur.*
- A l'article de Miquel Company, publicat al mateix núm cal ressaltar *...darrera qualsevol iniciativa, en aquest cas l'edició del Llum d'Oli, hi ha unes persones físiques, decidides, valentes que creuen en el poble i que desinteressadament han aconseguit aquesta fita. ...el Llum d'Oli és també una referència en premsa, d'aquesta petita, d'aquella premsa forana, aquella que fa anys creà un hàbit de lectura en català i a més va aproximar la informació als ciutadans dels pobles de Mallorca....*

- El *Llum d'Oli* núm. 97-98 editat el febrer de 2004, va dedicar 8 pàgines al 50è aniversari de la carretera de Monti-sion.

- L'editorial del núm. 98 informa als lectors de la incorporació de persones amb energia i nova il.lusió, a l'equip de redacció: (...) *tenim llum jove i nous espais de debat, d'informació, i d'expressió. La nostra intenció és que aquestes seccions noves es consolidin perquè en arribar al ja proper número 100 volem obrir una nova etapa que rejoveneixi aquest espai porrerenc d'informació i d'opinió...*
- S'incorporen a l'equip de redacció: Agustina Ferrer, Caterina Gornals, Catalina Puigròs, Maria Antònia Bauçà, Maria Sampol... entre d'altres.
- A partir del núm. 98 es creen noves seccions: En femení, Tribuna pública (un espai de debat perquè els partits polítics presents a Porreres puguin aportar els seus punts de vista sobre aspectes de la política municipal.) Els ciutadans opinen, Llum de llibres, Llum de viatges, espai escolar.

100 Llums d'Oli!

- El mes d'octubre de 2004 surt al carrer el **núm 100** de la revista *Llum d'Oli*. A l'editorial es ressalten els caires més remarcables de la revista : normalització lingüística, la trajectòria ...i acaba amb l'agraïment a totes les persones que, d'una manera o altra, han contribuït en l'edició d'aquests 100 números.

...idealisme, inquietud i il.lusió per la nostra llengua i la nostra cultura han estat els mòbils impulsors que han fet possible la presència de la revista a Porreres.

- A aquest núm hi podem llegir una entrevista a les persones impulsores del projecte: Maties Lladó, Rafel Ferrà, Maria Barceló, Joan Barceló, Joan Melià; a Joan Sorell, aleshores president de l'Agrupació Cultural i un article d'enhorabona de Biel Mercè, president de Premsa Forana de Mallorca.

...traspassar una fita d'aquesta magnitud diu molt en favor del col.lectiu que fa possible comptar periòdicament amb aquesta revista de caire local, del seu compromís i del seu interès.

...totes les publicacions associades unides tenim un potencial impressionant que cal aprofitar, compartir i usar per poder créixer com a espai periodístic complementari i defensar interessos comuns.

...l'exemple de Llum d'Oli, que continua amb fermesa la seva creuada a Porreres, encoratja la resta a continuar endavant.

La portada i contraporta del núm.100 és obra del porrerenc Miquel Morlà Vicens, dissenyada expressament per tal esdeveniment. És un dibuix fet amb tècnica mixta: aquarel.la i tinta xinesa.

Es van editar unes làmines amb el mateix dibuix que van ser lliurades als col.laboradors i col.laboradores de la revista i a aquelles persones vinculades d'una manera o altra amb el *Llum d'Oli*, en agraïment a la seva dedicació i esforç.

L'edició del núm. 100 va ser patrocinat per l'Ajuntament de Porreres.

- Dia 23 de d'octubre es va celebrar un **acte commemoratiu del núm 100** al qual hi assistí Gabriel Mercè, president de Premsa Forana, Joan Melià, en representació dels fundadors, Maria Barceló, fundadora i col.laboradora puntual Margalida Barceló en representació del Consell de Redacció. Presentà l'acte, Joana Mora, presidenta de l'Agrupació Cultural.
- Al núm. 101-102 podem llegir la intervenció que va fer a l'acte, Maria Barceló i que pel seu interès he trobat oportú reproduir-ne un fragment:

(...) Brindem amics per aquests cent números, i facem vots cap al futur per a que puguem celebrar-ne altres cent i tots els cents que siguin.

Deixem un bon llegat cultural a les generacions que ens succeiran.

Superem els obstacles que ens surten o ens posen pel camí.

Lluitem per a la recuperació de la nostra identitat com a poble.

Que no decaiguin les il.lusions i els ànims perquè sabem que per a algunes ments ancorades en el passat, les revistes com aquesta destorben, diuen veritats que no volen sentir. Però no oblidem, que sobtadament encara som, com diu el cantant de Xàtiva en una cançó: molts més dels que ells volen i diuen. I s'entengui, per ells, a qui correspongui.

Acabà la intervenció amb unes paraules de d'un bell poema del malograt Bartomeu Rosselló-Pòrcel, referint-se a Mallorca, *tota la meva es lliga a tu com en la nit la flama a la fosca.*

Voldria que el ble del nostre Llum d'Oli no s'apagàs i que la seva flama s'unís estretament a la fosca, com diuen els versos anteriors, la fosca que molt sovint pateix la nostra cultura, per il.luminar-la amb seny, força i empenta.

Consideracions sobre l'Agrupació Cultural: Temps de canvis. Junta Gestora

Dia 27 de novembre de 2004 es va celebrar una Assemblea General Extraordinària de l'entitat per a elegir a una nova junta directiva i nomenar els nous càrrecs. No es va presentar cap candidatura conjunta. Només tres persones de la junta sortint, Tòfol Noguera, Joana Matas, Vicenç Marí, tenien interès en seguir. Donades les circumstàncies tan especials l'Assemblea acordà nomenar una Junta Gestora per un any i seguir endavant amb l'edició del *Llum d'Oli*, l'excursionisme...

La Junta Gestora quedà formada per Tòfol Noguera, Joana Matas, Vicenç Marí, Magdalena Morell i Margalida Barceló. A partir d'aquesta data serà Margalida Barceló, la coordinadora de la revista.

Joana Mora, que fins ara havia esta la presidenta de l'entitat, comunicà la seva retirada de la junta perquè des de les passades eleccions municipals, ocupa un càrrec polític a l'ajuntament de Porreres.

A partir del 100...

6a etapa: maduresa (desembre de 2004 al novembre de 2009)

FITXA TÈCNICA	
Números editats	19 (del núm. 101 al 120)
Format	Din-A4
Seccions	Sumari, editorial, stuff, activitats agrupació, notes històriques, sabeu què, Informació local, tribuna pública, cultura popular, creació, esport, els lectors opinen, en femení, espai escolar, llum jove, llum de salut, llum d'art, llum de viatges, *Llum d'Oli* verd,
Impressió	Imprès a Gràfiques Llopis, S.A
Nombre de pàgines aproximat	44,
Periodicitat aproximada	Entre 3 a 6 núm. anuals.
Portada	Segueix dins el mateix estil, a dues tintes jugant sobretot amb el color vermell, negre i blanc. La majoria de portades són fotografies de tota la pàgina o composicions de vàries fotografies.
Capçalera	Igual

Novetats/curiositats

- Durant aquesta etapa s'edita un número especial en motiu del nomenament de fill il.lustre de Porreres a Climent Garau, darrer batle de Porreres durant la II República i que fou assassinat pels feixistes.
- Passen a formar part del consell de redacció: Agustina Ferrer, i Cesca Roig.
- Al núm. 110, editat el mes d'octubre de 2006 apareix una nota de l'equip de redacció que diu així: *com haureu comprovat el número 110 ha arribat a les vostres mans més tard del que és costum. El motiu és que, després de la retirada de les subvencions que habitualment donava alguna institució del govern a les revistes de Premsa Forana en català, no ens queda més remei que reduir temporalment el número de revistes que treim cada any, ja que l'economia de la nostra entitat no ens permet afrontar en solitari aquesta forta despesa. Esperant que venguin temps millors i que la política, quant a subvencions, promocioni la nostra llengua i cultura per tal de millorar-la.*

Varen ser uns anys durs per a la Premsa Forana! i per a tot quant tingués relació amb la nostra llengua i la nostra cultura. Eren els anys de govern del partit popular a les institucions de la nostra comunitat autònoma (2003-2007).

- Interessant editorial del **núm 111**, editat el mes de gener de 2007, altre cop parla del tema de les subvencions. Aquesta vegada és per donar l'enhorabona al nou Govern Autonòmic i en especial Direcció General de Política Lingüística del Consell pel fet d'haver signat un conveni de col.laboració entre el Consell de Mallorca i l'APFM. A partir d'ara l'Associació de Premsa Forana rebrà 60.000 euros a distribuir entre les revistes de Premsa Forana que publiquin el contingut mínim d'un 80% de pàgines en català.

- **150 aniversari de la Filharmònica Porrerenca.** El *Llum d'Oli* es va voler sumar a la celebració dels 150 aniversari de la fundació de la Filharmònica editant en el núm. 111 un bon nombre d'articles, entrevistes i fotografies relacionades amb aquest esdeveniment tan important pel poble de Porreres.
- Arriben les eleccions autonòmiques i municipals de 2007. *Llum d'Oli* publica les entrevistes realitzades per l'equip de redacció als quatre candidats a la batlia de Porreres.
- L'editorial del núm. 113, editat el mes d'octubre de 2007 reflecteix els resultats de les eleccions i el que va significar per a la salut de les revistes de Premsa Forana: *A les institucions de les Illes Balears i a Mallorca hi ha hagut entrada d'aire nou i una combinació diferent de colors polítics que han deixat fora de joc de govern el Partit Popular. Estam contents! que la premsa en la nostra llengua pot tenir més esperances de futur, que la nostra cultura podrà gaudir de més reconeixement i suport...*
- L'equip de redacció el formen Caterina Oliver, Margalida Barceló, Tòfol Noguera, Víctor Heitzmann, Magdalena Morell.
- Al ***Llum d'Oli* núm 114** es publica una nota sobre la Jornada de Treball de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca que es va celebrar a Porreres i que va tenir com a eix principal la presentació del projecte de digitalització de l'hemeroteca de l'APFM.

CONSIDERACIONS FINALS

Avui el nom de *LLUM D'OLI* és conegut a Porreres i a fora. A la vila perquè ja ha esdevingut gairebé familiar per a molts dels porrerencs i a fora perquè aquesta publicació està integrada a la xarxa de revistes de caràcter local de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca.

Des de fa trenta-un any, encara que amb freqüències irregulars, el *Llum d'Oli* ha il.luminat molts aspectes de la història quotidiana de Porreres. Si pegam una ullada als 120 números editats fins ara (octubre de 2009) ens adonem de la quantitat i la qualitat d'informació recopilada sobre la història, la política, la gent del poble... fet que converteix al *Llum d'Oli* en una font d'informació i de consulta obligada i indispensable per a qualsevol estudiós de la vila de Porreres.

Llum d'Oli ha passat per períodes d'eufòria i també ha viscut períodes crítics, però sempre, sempre han sorgit relleus que l'han mantingut encès gràcies a persones que amb l'esforç i dedicació, d'una manera o altra, aporten el seu gra d'arena:

Han passat 31 anys del primer exemplar del *Llum d'Oli* i les coses han canviat molt, les noves tecnologies han omplit les cases d'ordinadors, correu electrònic, internet, fotografia digital...

El que sí continua essent essencial, perquè surti al carrer la revista, són els articles, les notes, les entrevistes, els reportatges... fets per persones que sense ànim de lucre, fan arribar a la redacció.

És una revista seriosa, rigorosa i digna sempre partint de les limitacions humanes i materials tant de l'entitat promotora com d'aquells que la porten a bon termini.

El repte és, doncs, seguir endavant i més que mai. És el fruit de la il.lusió d'un grup de persones que creuen en el fet cultural.

La Revista Porto Cristo: *els cants del futur*

Bernat Amer
Francesc Rosselló Serra
(Coordinador de la Revista Porto Cristo)

La Revista *Porto Cristo* va néixer el juliol de 1983 a dins una cotxeria del carrer Estribord. Érem tres joves amb molta il.lusió i ganes de donar a conèixer el moviment independentista que feia anys que covava a dins la societat portenya i que s'havia revifat arran d'unes polèmiques eleccions de junta d'Associació de Veïns.

Pepe Vecina, Joan Ignasi Servera i Bernat Amer retallaven i aferraven molt rudimentàriament les pàgines del núm. 1, tot reclamant protagonisme per a Porto Cristo. La impressió es va dur a terme a Petra, a la impremta del Pare Vicedo coneguda com a *Apóstol i Civilizador* que imprimia les poques revistes que s'editaven. A l'estiu de 1984 va entrar a formar part de l'associació de Premsa Forana.

A partir del segon número els ajudants i col.laboradors va anar en augment: Miquel i Joan Melis, Bàrbara i Pere Sansaloni, Pep Piña, Joan Moratille, Salvador Vadell, Rafel Rama, Rosa Barrientos, Mª Antònia Sureda en Joan Tur, Toni Perelló, Sebastià Bonet,etc. Alhora, la maquetació va millorar molt amb la col.laboració de Gràfiques Muntaner.

Es va crear el col.lectiu *Enderrosall* que aglutinà gent de totes les tendències però que tenien un objectiu comú Porto Cristo i la seva autonomia en relació amb Manacor.

Els primers trenta números, fins en gener de 1987, els va dirigir Bernat Amer i, al cap d'uns mesos ho començar a fer Rafael Gabaldón. Posteriorment, es va editar la revista sense cap director. N'era responsable l'Associació de Veïnats.

La *Revista Porto Cristo*, en aquest moment, quant a edat temporal es refereix, es troba en plenitud ja que ha complit 25 anys de la pròpia fundació. No obstant aquest fet, fa una sèrie d'anys que ha estat mancada d'una certa estabilitat, tant en allò referent a direcció i coordinació com en suport institucional i econòmic. Des de fa un temps que és precisament això el que es pretén: estabilitzar.

El camí de la premsa escrita no ha estat mai fàcil, però el camí de la premsa local escrita encara ha estat més difícil, i el futur no es presenta gaire més motivador. Malgrat aquests impediments, resistirem els embats del futur amb força i gallardia.

L'arribada d'internet a les cases de tot el món ens obliga a un canvi radical d'estratègia comercial per poder sobreviure. Les tirades dels diaris i de les revistes cada vegada són menors i les entrades als webs dels diaris digitals cada vegada majors, igual que les descàrregues en format *pdf*.

Internet és el futur i potser està més pròxim del que s'espera. Tal vegada quan el *New York Times* faci pagar 1 o 2 dòlars per poder veure el seu diari digital o t'obligui a estar-hi subscrit, les coses començaran a canviar de veres.

Aquest sistema sí que té un gran avantatge: l'estalvi abismal de paper i, en conseqüència, el suport a tot allò que implica ecologia.

Quant a nosaltres, ens hem aficat de ple en el futur. El futur és ara i per això la nostra revista ja es pot descarregar gratuïtament des d'internet al portal oficial del poble de Porto Cristo, www.portocristo.org. Tota persona que vulgui llegir-la, ja no necessita comprar-la, accedeix directament al portal i ja la té.

De totes maneres, el fet de ser gratuïta no altera per res els plans de supervivència ja que la venda al carrer és una ínfima part del pressupost que necessita la revista per sobreviure cada mes. La publicitat sí que és de ver imprescindible per a la supervivència. A Porto Cristo, la revista és el mitjà escrit que més es mou i que més s'usa quan parlam del poble i de les seves necessitats diàries, tot i una "escassa" tirada al carrer -500 exemplars mensuals-. *Porto Cristo* és imprescindible per conèixer el telèfon d'aquell negoci o d'aquell altre o les persones que representen un determinat partit polític de la zona o, fins i tot, quin dia es farà aquell sopar de final d'estiu i a quina hora. Aquesta informació sempre forma part de la revista i és bàsica per a la població que camina i cerca en el seu dia a dia.

En canvi, sempre hi ha aquelles persones que es resisteixen als canvis i que els agrada tocar el paper amb les seves pròpies mans. Els clàssics sempre són els clàssics i són molt necessaris per fer que el mercat estigui obert a totes les opcions i gustos. No es pot deixar ningú de banda avui dia. Tots som necessaris.

No obstant aquestes qüestions plantejades, internet ja és aquí i s'endú tot el protagonisme (qui sap si qualque dia també quedarà enrere!).

Des de la *Revista Porto Cristo* ens volem integrar dins aquest futur. Com? No només penjant la revista a la xarxa sinó també plantejant-nos algun dia ser una revista completament digital.

De moment, nosaltres som aquí i hem sobreviscut 25 anys, la qual cosa és molt difícil.

Tenim molts reptes d'ara endavant. En primer lloc, volem celebrar que estam tots junts als "25" i ho volem fer amb un sopar d'amistat. Reunir-nos els d'ara i els de sempre; els que començaren a lluitar i els que continuam lluitant.

Llavors, volem ser també ambiciosos i volem créixer, traspassar fronteres, a la vegada que seguir arrelant fort al poble. Per què una revista com la nostra no pot ser llegida a Manacor? I escriure-hi gent d'altres pobles?

Avui dia, en l'era del món global, no ens podem tancar dins una bombolla i aïllar-nos de l'exterior.

Porto Cristo seguirà sent l'eix i la seva gent predominant i preferent però hi ha d'haver de tot.

Un altre dels reptes és obrir-nos als joves i no limitar-nos a una franja d'edat, per exemple entre els 30 i els 50. Tenim una mancança de lectors adolescents que hem de canviar, sigui com sigui.

Hem de ser atractius als joves, perquè ells són la millor promoció que hi ha. S'han de tractar temes atractius per a la joventut: esports d'aventura, viatges, noves tecnologies, cièn-

cia ficció, videojocs, cinema, temes socials que els impliquin, medi ambient, etc. sense deixar de banda la cultura. La cultura també ha de ser atractiva. Hem d'aconseguir que ho sigui. Aquest ha de ser el principi bàsic.

A més a més, ells han de participar d'aquesta cultura i han de poder expressar les seves idees. Amb poques paraules, han d'escriure.

Perquè la nostra revista es basa en les col.laboracions. Al poble tothom participa de la revista. És la seva veu. Potser hi ha altres sistemes més bons de fer una revista, però aquest és el nostre. Per tant, la revista ha de cridar amb la veu de tot el poble, des dels més joves fins als més vells. Gràcies als col.laboradors habituals és possible gaudir d'unes seccions que ja formen part de la història del poble: *opinió, la revista a les escoles, educadors socials, centre de salut, gent gran, club astronòmic Newton, consells de salut, ornitologia, obres d'art del cinema, entrevista d'en* Tur, *secció de cuina, immigrants argentins, Unitat Territorial Costa, ses coses de* l'Amo en Tomeu Serra, *la informació de la Biblioteca,* i com no pot faltar a cap mitjà de premsa escrita: *esports i política.*

De tota manera, no podem anar sols pel món. Necessitam també l'ajut dels altres, d'associacions més grans, de grups més grans, sense perdre en cap moment la nostra identitat, perquè anar a la seva no du mai bons resultats.

Quant a la nostra revista, també fa una funció social dins el poble. No es limita a ser una més. A la revista coneixem gent del poble que no coneixíem, sabem l'opinió del nostre veïnat, descobrim els problemes que pugui tenir el poble, veim les millores que s'hi duen a terme, llegim l'opinió del nostre delegat, estam informats de tot, ens comunicam i, a més, accedim d'un cop d'ull als servicis tant privats com públics que hi ha i que puguem necessitar.

A part de la funció social, complim la funció de cohesió "nacional". La revista és de Porto Cristo. És nostra i de ningú més. Ens diferencia. Ens fa poble i no "núcleo costero". Basta que vengueu qualsevol dia de l'any que hi hagi un acte públic: la gent de Porto Cristo sempre respon. La participació ciutadana és importantíssima i està més viva que mai.

Tampoc no volem deixar de dir ben alt (i per desgràcia, és un fet bastant excepcional) que escrivim en català. Estam molt orgullosos d'haver resistit 25 anys escrivint en català en un món on, cada vegada més, hi ha una llengua majoritària, sigui quina sigui aquesta, que no deixa lloc a les altres més "petites" (que no menys belles).

Nosaltres lluitam contra aquestes imposicions i aquest és un principi que ens ha fet així com som.

Mel i Sucre: *30 anys d'història de Sant Joan*

Miquel Company Florit

Els inicis: les ganes de fer davant de tot

A mitjan any 1980 neix la revista local *Mel i Sucre*, gràcies a l'esforç de la 'divina providència' i de l'Obra Cultural Balear, segons consta als crèdits del primer número. En foren impulsors Joan Morey Nigorra, Toni Vaquer Calafell, Guillem Bou Bauçà, Toni Florit Nigorra, Andreu Bou Bauçà, Rafel Morey Nigorra i Miquel Gayà Font, amb l'ajuda desinteressada de Rafel Horrach, vicari de Montuïri i membre de l'Obra Cultural Balear.

Al mateix temps s'havia produït una escisió d'un grup de joves de la revista *Sant Joan*, hereva de *San Juan, boletín del Teleclub Comarcal de San Juan*, els quals, després d'una sèrie de converses i negociacions, prenen el relleu en l'organització interna de la revista i alhora com a delegació local de l'Obra Cultural Balear, que durant molts anys serà l'entitat que empararà la revista. Així, l'octubre de 1980, queda constituït un equip de treball format per Joan Font Roig, Miquel Company Florit, Cosme Nigorra Fiol, Joana Sorell Jaume i Gabriel Company Matas. *Mel i Sucre* naixia per omplir el buit informatiu que un sector de població jove de Sant Joan considerava que hi havia al poble.

Durant aquesta primera etapa, la impressió de la revista es fa amb multicopista, per passar ben aviat, ja el mateix any, a fotocòpia. En aquesta fase, els subscriptors de la revista ho són alhora de l'Obra Cultural Balear. L'estructura de la revista està formada per seccions fixes de notícies locals i col.laboracions diverses (sobre cultura popular, història local, medi ambient, poesia, etc.) i col.laboracions ocasionals; el tiratge és 70 exemplars, en un poble de 1.800 habitants, i coexisteix amb la revista "Sant Joan", esmentada anteriorment. A més de les notícies locals, hi ha altres seccions, com *Aquest mes fa*, *Apunts de flora*, *Bestiari*, etc. Les cobertes són, majoritàriament, plomes fetes per Joan Morey Company, tot i que se n'estampen algunes en serigrafia, com les corresponents als números 33, 34 i 42. Per a l'edició del número 50 es fa una coberta en paper de color i un índex dels 50 primers números.

El número 29, de novembre de 1982, és dedicat monogràficament al mestre Joan Mas Matas, Pagès, recentment traspassat i al qual l'Ajuntament nomenarà, més tard, fill il.lustre del poble.

Fins aleshores, les ganes i la il.lusió prevalen davant el rigor, la diversitat de col.laboradors, etc. De fet, a la secció de notícies locals del gener de 1983, hi llegim: "Dia 4 de gener tingué lloc l'assemblea extraordinària de l'OCB. Se va acordar seguir amb la publicació del bolletí informatiu durant l'any 1983; se parlà de fer dipòsit legal i inscriure-la a Premsa Forana". Així i tot s'amplia el tiratge a 100 exemplars, per passar a 150 a finals de l'any 1984. Al mateix

temps, a principis de l'any 1983, se sol.licita un número de dipòsit legal, que a partir del número 81 serà definitiu.

En aquests moments es consoliden algunes seccions fixes, com *Notícies locals* -la secció més llarga i encara vigent de la revista-, *Ajuntament*, *Poesia*, *Passatemps*, *Papers de fa estona*, *Possessions* o *Pàgina del temps*, si bé alguna d'aquestes amb una periodicitat irregular.

Al número de gener de 1985 es dóna cobertura a la iniciativa de l'OCB de Sant Joan de posar un repetidor manual per rebre TV3, que es posa a una caseta al costat del molí d'en Marti Gran. Amb aquesta iniciativa, la delegació de Sant Joan de l'OCB va ser capdavantera en la recepció de televisió en català a les Illes Balears.

Consolidació de la revista

Un element que va permetre consolidar expectatives i regularitzar col.laboracions i fer millor la revista, va ser fer-nos socis de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca, i ja al número 67, de gener de 1986, apareix el logotip de l'Associació a la coberta de la revista. És aquest mateix any quan, en el número 78, de desembre, apareixien per primera vegada alguns textos fets amb ordinador.

No serà, però, fins a principis de 1987 -en concret, en el número 80- que apareix un nou disseny de la coberta i una aplicació més sistemàtica de la primitiva informàtica, amb més fotografia i de millor qualitat. El març d'aquest mateix any apareix en els crèdits que el tiratge arriba als 300 exemplars.

Durant aquests primers anys, *Mel i Sucre* ha rebut una sèrie de premis per reportatges o articles publicats, premis convocats i atorgats per l'Associació de Premsa Forana de Mallorca. Així, en l'edició dels IV Premis Premsa Forana, convocats el 27 de juny de 1987, l'entrega dels quals es va fer a Cala Millor, el jurat va premiar la sèrie *Bestiari* amb el segon premi, signada per Cosme J. Nigorra Fiol, Joan Morey Company, Joan Moratinos Jaume i altres.

De cada vegada els continguts són més variats i més diversos, com també els col.laboradors. En el número 86, d'agost de 1987, apareix la secció *Mel i Sucre: dolcet, dolcet* la qual amb el temps esdevindrà una de les seccions més llegides i controvertides pel seu caràcter de crítica política local. D'ençà de la incorporació a l'APFM, apareixen col.laboracions amb les campanyes que des del Consell de Mallorca s'engeguen per subvencionar les revistes i publicitat del mateix Consell.

El número 87, de setembre de 1987, es dedica monogràficament al tema 'El Campanar de Sant Joan' i el gener de 1988 apareix la primera monografia de la revista: una biografia sobre el rector Bartomeu Bauçà Oliver. Llegim a les notícies locals de gener del mateix any que "el número 1 de Monografies *Mel i Sucre* fou un vertader èxit".

A principis de 1988, la capçalera torna a canviar i els continguts i les col.laboracions es van diversificant de cada vegada més. La impressió passa a òfset i el producte final és cada vegada de més qualitat. Es fan constants les aportacions d'un grup que es dedica a l'espeleologia i, de cada vegada més, sovintegen entrevistes i articles d'opinió. Així, en el número 97, de juliol de 1988, apareix per primera vegada un consell de redacció, format per Guillem Florit, Arnau Company, Joan Font, Joan Morey, Mateu Sastre, Gracià Sánchez, Cosme J. Nigorra, Joan Moratinos, Joan Sastre i Miquel Company. El tiratge passa a 400 exemplars i, ocasionalment, apareixen publicitats comercials.

En l'edició de 1988 dels V Premis Premsa Forana, que es varen atorgar a Ariany, el jurat dónà el Premi d'Honor, consistent en una escultura de Joan Sarasate, al treball 'Conversa amb Amador Jaume', d'Arnau Company Mates i Mateu Sastre Juan. Aquest treball va tenir un destacat ressò i el diari *La Vanguardia* en va fer un reportage a les seves pàgines centrals.

L'octubre de 1988 es publica el número 100 amb un cartell-coberta obra de Jaume Falconer. Aquest número, amb una quantitat inusualment alta de col.laboradors, confirmava la consolidació de la revista a Sant Joan i en el conjunt de la premsa local editada a Mallorca.

A partir de l'any 1989 apareix el color a les cobertes i, en el número 104, apareix l'índex dels 100 anteriors. Com sol ser habitual desapareixen seccions i en neixen de noves, com *Melisucreesport*, *Psisogabinet Delirium Tremens*, *Toponímia*, *Trossos*, *Agenda*, *Pluviometria*, *L'ull de vidre* i altres.

En l'edició de 1989 dels VI Premis Premsa Forana, que es lliuraren a Sant Joan, el jurat decideix premiar el treball *Lenta pèrdua del nostre patrimoni arquitectònic i urbanístic*, d'Andreu Bauçà Bonet i Joan Font Roig.

També durant aquest any apareix la segona Monografía *Mel i Sucre*, dedicada a la Cooperativa de Sant Joan. Amb més pàgines que la primera i que també resultà ser un èxit de participació i ressò dins el poble.

En el número 116, de febrer de 1990, el consell de redacció queda reduït a sis persones: Gracià Sánchez, Guillem Florit, Joan Sastre, Joan Font, Joan Moratinos i Mateu Sastre; en el número 117, de març, hi trobam la composició de la junta directiva de la delegació de l'OCB, formada per Miquel Company Florit, president; Arnau Company Mates, vicepresident; Andreu Bauçà Bonet, secretari, i Gracià Sanchez Font, tresorer.

Continuen incorporant-se seccions noves, com *Aquest mes fa*, *L'herbolari* o *Excursió*, i l'increment de la publicitat és cada vegada més important. Cal destacar que, des del gener de 1989 fins aproximadament el desembre de 1992, la majoria de les fotografies de la coberta són de Guillem Florit; també es publiquen irregularment fotografies a la contracoberta de la revista. A partir del número 150, la capçalera reprodueix un disseny de Jaume Falconer. També neixen altres seccions, com *El racó de la cuina*, *Entrevista a...*, *Jardineria*, *Meteorologia*, *Gavelles per a la història* i *Fotos d'antany*.

Per altra banda, la revista entra a formar part de la junta directiva de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca el 7 d'abril de 1992, amb la persona de Miquel Company, el qual exercirà les funcions de vicepresident sota la presidència d'un altre santjoaner, Carles Costa, de la revista *Damunt Damunt*.

En la convocatòria dels IX Premis Premsa Forana, el nostre col.laborador Francesc Canuto obté el Premi Migjorn, d'investigació social i històrica, amb l'article "Meteorologia popular. S'encruia des ferrer, un dels noms més populars del cumulo-nimbus al pla de Mallorca". L'acte es fa el 10 de desembre de 1992 al local de Sa Nostra del carrer de la Concepció de Palma.

En el número 168, Gracià Sánchez deixa el consell de redacció, que queda format per Guillem Florit, Joan Sastre, Joan Font, Joan Moratinos i Mateu Sastre.

A mitjan any 1994 comencen a publicar-se les cròniques de les reunions que es fan men-

sualment per part d'un grup que, amb els anys, es consolidarà com un dels motors del dinamisme cultural del poble: el col.lectiu Teranyines.

A principis de 1995 deixa el consell de redacció Mateu Sastre, provisionalment ja que més tard hi tornarà. Aquest mateix any es publica, el 10 de maig, el llibre *L'Associació de Premsa Forana de Mallorca 1978-1995*, del qual són autors Gracià Sánchez i Miquel Company. En aquest acte, que coincideix amb l'assemblea general, Miquel Company pren el relleu de Carles Costa en la presidència de l'APFM, alhora que, en el número 181, de juliol de 1995, entra una altra vegada en el consell de redacció. Company serà president fins al novembre de 2002.

Neixen noves seccions, com *El plaer de beure*, *Garbes del Pare Ginard*, *Bon profit*, *El Sant Joan partit a partit*, *Gloses*, *Prenent cafè* o *01¿*, i també hi té cabuda una publicitat del Consell sobre *Biblioteques de Mallorca*, on es destaquen les novetats que du a terme la Biblioteca del Pare Ginard.

El 22 de desembre de 1995, l'OCB de Sant Joan renova els càrrecs i la junta directiva queda formada per: Miquel Company, president; Andreu Bauçà, vicepresident; Joan Sastre, secretari; Gracià Sánchez, tresorer, i Joan Font, Joan Moratinos, Guillem Florit i Francesc Nicolau com a vocals. A partir de 1997, als crèdits de la revista es destaca que la idea i muntatge de la coberta i contracoberta és a càrrec de Joan Font a partir de la capçalera de J. Falconer i de fotografies de Guillem Florit, la majoria de les quals. També es recupera la secció *El racó de la cuina* i neixen *Receptes de ma mare*, *T'hi has fixat*, *Converses amb els amics*, *Històries per dormir* i *S'ou nial*. En el número 213, de març de 1998, Mateu Sastre torna al consell de redacció. Les fotografies de la coberta i contracoberta, de cada vegada, s'alternen entre Guillem Florit i Joan Font. També és més freqüent la publicitat institucional del Govern de les Illes Balears i del Consell de Mallorca, com també la inserció de publicitat privada. Al número 216, de juny de 1998 es recull que Miquel Company és reelegit president de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca per segona vegada.

Una de les iniciatives promogudes des de l'entorn del *Mel i Sucre* i l'OCB és la creació del Col.lectiu Teranyines, el qual, prenent un camí paral.lel i comú, actualment s'ha consolidat com una vertadera alternativa cultural al poble.

Cap a l'any 2000 apareixen noves seccions, com *La gent i els llocs*, *Retalls*, *El conte del diumenge*, *L'ull de vidre*, *Llibres per compartir*, *Ser dona en el segle XXI* i reapareix la secció *Ajuntament*, que havia estat uns mesos sense sortir, la qual ha estat una de les de més llarga vida de la revista.

En el número 253, de juliol de 2001, el consell de redacció s'amplià amb Francesc X. Moratinos. També, a mitjan d'aquest any comencen a ser freqüents a la coberta i contracoberta fotografies de Climent Picornell. Comencen seccions noves, com *Patrimoni de tots*, *Conte*, *La bústia del lector*, *Els santjoaners i les santjoaneres opinen*, *Ser jove a Sant Joan*, *Papers de la Sala*, *A peu per Mallorca*, *Foravila* i *Meteorologia*.

En el número 259, de gener de 2002, *Mel i Sucre* organitza un concurs de còmic jove, que queda desert. Així i tot, es decideix atorgar dos premis especials a Josep Bauçà Ferrer i Catalina Nicolau Gayà. El desembre del mateix any es convoca el II Concurs de còmic jove, que també queda desert.

A principis de l'any 2003 comencen les seccions *Frases fetes*, *Ara que vénen les eleccions* i *Informació municipal de l'Ajuntament*.

En el número de 289, de juliol de 2004, es crea l'Associació Mel i Sucre per emparar la revista, en substitució de la delegació de l'Obra Cultural Balear. Guillem Florit deixa el consell de redacció i comencen a aparèixer en els crèdits de la revista els col.laboradors anuals de l'any en curs. En el número 290, Antònia Bauzà entra en el consell de redacció i apareixen noves seccions, com *Plantes*, *Dalt del turó*, *Imatges per al record* i algunes de periodicitat irregular, com *Veus de dona*, *Editorial*, *Esports* i *Melassa*.

En el número 295, de gener de 2005, Miquel Company deixa el consell de redacció, i com ve essent habitual comencen noves seccions: *Excursions*, *Jocs*, *Quatre grapes*, *Consells mèdics*, *Acudits*, *Opinió* i *Jugant, jugant*. El mes de juny de 2005 s'edita el número 300, en què es publiquen un bon nombre de col.laboracions amb motiu d'aquesta fita. En el número 309, de març de 2006, s'informa que a les eleccions a la junta directiva de l'APFM Miquel Company deixa la vocalia, després d'estar-hi quatre anys sota la presidència de Gabriel Mercé.

Els temps actuals

En el número 312, de juny de 2006, s'informa de la recuperació dels contactes amb l'Obra Cultural Balear, els quals, des de la fundació de l'Associació Mel i Sucre, s'havien fet de cada vegada més esparsos.

L'any 2007, en el número 320, trobam una secció nova: *Coses que m'agraden*, i pocs mesos després comença a aparèixer la crònica política municipal *Radicals sensacions, opinions personals d'un (ex)polític local "pujat de ciuró"* i les seccions *www.pepfoto.com* i *De noms i de llocs*, alhora que reapareixen seccions com *Veus de dona* i *Personatges*.

A finals d'aquest any comencen a publicar-se a la contracoberta de la revista fotografies de Pep Gayà. Als crèdits de la revista continua el mateix consell de redacció i apareixen els col.laboradors que cada any van publicant a la revista.

En el número 329, de novembre de 2007, es recull la informació d'una trobada de revistes de premsa forana a Porreres per presentar la gran eina que serà la digitalització de les revistes membres de l'Associació.

En el número 336, de juny de 2008, es convoca una "reunió de socis per reactivar la delegació de Sant Joan per contribuir a la dinamització cultural cultural i lingüística". El número següent es fa ressò de la reunió que es va fer per reactivar l'OCB.

En el número 339, de setembre de 2008, apareix una nova secció: *Coses que ens alegren la vida* i reapareix la secció *Meteorologia*. En el número 345, de març de 2009, apareix al recull de notícies locals el ressò que ha tengut el 'Cafè per la llengua', que organitza l'Obra Cultural Balear al bar Can Fiol, ple de gom a gom. Mesos més tard, l'OCB de Sant Joan organitzarà conjuntament amb la de Montuïri una visita al Museu de Mallorca, Can Alcover i la Seu de Mallorca.

En el número 347, de maig de 2009, la secció *Receptes de ma mare* arriba a la seva fi, després de dotze anys, i és substituïda per una nova secció culinària titulada *Cuina d'aquí i d'allà*.

Consideracions generals

Al llarg d'aquests trenta anys, a les pàgines de la revista *Mel i Sucre* s'han publicat entrevistes, articles d'investigació, d'història local, de cultura popular, d'opinió, cartes al director,

dossiers centrals de fotografies (Cap d'Any, Reis, Sant Antoni, festes de Pasqua, Festa del Sol que Balla, festivitat del Corpus, de Sant Cristòfol, festes patronals, les Verges, Diada del Pare Ginard, Matines, etc.) de manera periòdica o ocasional. Aquests dossiers de fotografies començaren a publicar-se ja al moment que la revista s'imprimí amb el sistema òfset i han estat presents al llarg de molts de números, conformant, tot plegat, un banc d'imatges de gran valor.

Una de les seccions habituals –tot i que publicada de forma esporàdica– quan hi ha hagut temes candents al poble han estat els editorials, freqüents durant la legislatura actual. Així mateix, els articles d'opinió han estat una constant des dels inicis i han estat molts els qui han promogut aquesta secció participant-hi mes rere mes.

En aquests anys hi ha hagut moltíssimes col.laboracions de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca, en forma de convenis, editorials conjuntes, articles diversos, publicitat, etc. Així mateix, hi ha hagut col.laboracions de l'Obra Cultural Balear, del GOB, del Lobby de Dones, etc., i de tots els partits polítics, però sobretot del PSM, de l'Assemblea per Sant Joan i del PSOE.

Des d'aquesta vessant, la revista ha participat en moltísimes iniciatives promogudes per altres entitats, com les diades per la llengua i per l'autogovern promogudes per l'OCB, les manifestacions en favor del moviment per la defensa del medi ambient, per la pau o per la igualtat de gènere, aquesta darrera promoguda pel Lobby de Dones, etc.

Per altra banda, durant aquests trenta anys, des de la revista s'han promogut debats de tipus cultural, polític o urbanístic i s'han retut homenatges a personatges diversos, alhora que s'han duit a terme iniciatives com tallers de caparrots, foguerons de Sant Antoni, o la participació en les festes del poble. De la mateixa manera, l'entitat ha donat aixopluc a diversos grups, com el 'Taller de ràdio', els grups excursionistes 'Camina Caminaràs' i 'Peus Grossos', el 'Col.lectiu Teranyines', 'Joves per la Llengua', 'Som Sant Joan' i d'altres.

La revista *Mel i Sucre* ha tingut el local social situat primer al carrer Nou, 6; després, per poc temps, a un local del primer pis de la Casa de Cultura, i finalment, i des de fa molts anys, al carrer Ramon Llull, 48.

Epíleg final

Una lectura poc atenta ens podria donar la imatge que durant aquests trenta anys la revista ha viscut una tranquil.litat aparent. És evident, però, que s'ha passat per períodes crítics, tant pel que fa a la renovació i entesa entre els col.laboradors, com pel que fa a la qüestió organitzativa i econòmica. No obstant això, podem destacar una sèrie de trets determinants d'aquests trenta anys de *Mel i Sucre*:

- A les pàgines de la revista, s'hi ha publicat una part important de la història del poble, fins al punt de ser un referent en la història recent de Sant Joan.
- Al llarg d'aquests trenta anys ha contribuït a consolidar l'hàbit de lectura en català i a fomentar l'esperit crític entre els santjoaners i les santjoaneres.
- Per les pàgines de *Mel i Sucre* han passat moltes persones que han destacat en camps diversos de la vida social, cultural o econòmica, tant del mateix poble com de les Illes Balears en general. Tots plegats hem ajudat a fer i a consolidar la revista de més llarga durada de la història de Sant Joan.

Trajectòria del Damunt-damunt

Joan Morey Company
Maria Teresa Munar Caimari

Resumir en poques línies la trajectòria d'una revista amb més de 200 exemplars publicats i amb un degoteig continu durant quasi vint anys, és una tasca una mica complicada, però malgrat que ens oblidem molts de detalls dins el tinter, intentarem deixar constància dels esforços humans que s'han hagut de reunir per arribar a dia d'avui, encara que sigui a l'estil, com el nom de la mateixa publicació indica, per damunt-damunt.

La revista *Damunt-damunt* és una publicació mensual escrita majoritàriament en català que defensa la llibertat d'expressió, que és independent, neutral, respectuosa i oberta a tothom. El seu tarannà és informar del que passa al poble de Sant Joan i entretenir els lectors.

L'origen real de *Damunt-damunt* l'hem de cercar a la revista *San Juan*, que amb el subtítol *Boletín de información local*, començava a obrir camí el 21 de novembre de 1970. *San Juan* es va anar publicant amb més o manco puntualitat durant quasi 20 anys.

Miquel Florit Huguet va ser el creador i director en els primers números. Llavors, per una sèrie de circumstàncies de l'època, quedà relegat en segon terme, però seguí col.laborant amb l'esmentada publicació.

Pel juny de 1991, i quan ja feia més d'un any que no es publicava la primera revista, Miquel Florit en crea i dirigeix una de nova. El primer número, entre altres coses, deia:

"Davant quasi un any d'absència de la revista Sant Joan... poso en les vostres mans una nova publicació.

Damunt-damunt, vol ésser una revista d'informació local, on es parli dels fets i successos, de les persones i de les coses, un poc damunt-damunt, però amb tota la serietat i imparcialitat que sapiguem i amb tota la freqüència necessària i –cal dir-ho– possible".

Exceptuant un curt termini de temps en que figurà com a director Guillem Morlà Adrover, Miquel Florit va dirigir la publicació fins que a finals del 2004 deixà el càrrec, tot i que seguí col.laborant-hi.

D'aquest període cal destacar –a més de les publicacions dels múltiples i variats col.laboradors– la sèrie inacabada de *Fitxes a lloure:* ressenyes històriques del nostre poble redactades pel mateix director. No és més que un intent de posar en mans dels lectors les narracions d'uns fets del passat proper. Aquests esdeveniments formen part del substrat cultural de Sant Joan, però que per diferents motius no figuren a la nostra història oficial.

A principis de 2005 pren el relleu de la direcció, la ja col.laboradora de la revista, Maria

Teresa Munar Caimari, donant-li un nou impuls i incorporant el color a les portades, fins que decideix deixar el càrrec el juny de 2007 per esser nomenada batlessa de Sant Joan.

Durant més d'un any la revista anava sortint gràcies a l'equip de redacció que assumí les funcions de direcció, fins que a principis de 2009 agafa les regnes de la publicació Maria Gemma Pascual. És a partir d'aleshores que *Damunt-damunt* augmenta la tirada i millora molt la qualitat de la impressió. Però sense cap dubte el més destacat d'aquesta darrera època, encara curta per a valorar-la amb més precisió, és que la revista intenta assumir una sèrie de principis. Cal destacar:

- 1. La llibertat d'expressió. Que manifesta amb la línia editorial i amb la publicació de diversitat d'articles que conviden a trescar per nous camins del vast sementer del món del pensament, de la cultura, de la informació...
- 2. Per a una sana convivència democràtica, ningú s'ha de creure ser propietari, vigilant o controlador d'aquest camp obert.
- 3. La recuperació de la memòria històrica del nostre municipi. Per aquest motiu posa en mans dels lectors el treball d'investigació *Sant Joan, abans i després del Moviment.* És una altra visió de la Guerra Civil a Sant Joan; el relat de *Coses que passaren*, però que, globalment, mai s'havien explicat clarament.

Damunt-damunt ha estat possible que sortís al carrer al llarg d'aquests anys gràcies a la constant dedicació de molts de col.laboradors, redactors, escriptors, fotògrafs, dibuixants, aficionats, repartidors... que han fet les seves aportacions desinteressadament, gràcies al suport d'entitats públiques i privades i, molt especialment, gràcies a la bona acceptació dels lectors-subscriptors que han encoratjat sempre als integrants dels diferents equips de redacció i directors que han passat per la revista. No s'anomenen els noms de cada un d'ells per no ometre ningú involuntàriament.

Flor de Card: *una revista de poble que ja ha durat més que el franquisme*

Josep Cortès
Director de Flor de Card

Una mica d'història

La revista *Flor de Card* va néixer pel febrer de 1972 com a butlletí informatiu per als socis del Club Card, que havia començat les seves activitats tres mesos abans en el nucli urbà de Sant Llorenç des Cardassar. Des del primer número, però, ja va mostrar la seva intenció d'ampliar els objectius i no limitar-se a esser una espècie de memòria del Club, sinó que pretenia oferir també unes pàgines als llorencins perquè poguessin expressar les seves opinions, a més de complir una funció didàctica sobre el futur cultural, polític i social que es destriava a curt termini, i també informar de les activitats que s'estassin duent a terme en el poble.

Deu el seu nom a la novel.la del també llorencí Salvador Galmés i Sanxo (1876- 1951) *Flor de Card*, que conta les peripècies de dos enamorats, al temps que descriu els costums i la vida del Sant Llorenç d'aquell temps. El sis primers anys presentava una impressió més aviat deficient, a base de ciclostil, i els quatre següents amb el sistema de fotocòpia, per una sola cara, per la qual cosa no és d'estranyar que hagi patit el pas del temps, perdent qualitat i definició. A partir de 1983 s'imprimeix en òfset i comencen a publicar-s'hi fotografies. L'any 1989 va adquirir el seu primer ordinador i de llavors ençà s'ha maquetada per procediments informàtics.

En un estudi sociolingüístic fet per *Flor de Card* l'any 1988 es pot llegir el següent: «*La primera revista publicada, pel febrer de 1972, contenia un 23% dels articles en llengua catalana; la darrera del mateix any va augmentar el percentatge fins al 42%; des de mitjan 1973 fins al juny de 1975 els articles en català superaven ja el 90% del total; i a partir de 1977* Flor de Card *es publica gairebé íntegrament en llengua catalana, si bé fins al gener de 1982 encara s'admetien articles en castellà. A partir d'aquesta data el Consell de Redacció va prendre l'acord de no publicar res en altra llengua que no fos la catalana. Al llarg dels seus 16 anys d'existència s'han publicat nombrosos articles relatius a la llengua i cultura catalanes: editorials, correcció de barbarismes, reivindicació dels noms dels carrers, informació sobre el II Congrés de la Llengua Catalana, articles varis... i sempre ha tengut un paper destacat en la defensa de la llengua*». No cal dir que la línia editorial esmentada abans s'ha mantingut fins al dia d'avui, en els 37 anys grossos d'existència, essent, el tema de la llengua i la cultura pròpies, un dels puntals de la publicació.

Entre el juny de 1975 i el gener de 1977 la revista no es va publicar. Josep Cortès, a la revis-

ta que commemorava el 25è aniversari, va publicar: *«I arribà l'any 1975 i amb ell el període de descans de Flor de Card. El cansament dels col.laboradors, el canvi de situació dels capdavanters (En Guillem Pont i jo ens casàrem i jo vaig canviar de feina), l'expulsió del local social sense que ens plantejàssim cap altra alternativa, la multicopista retuda, cap dobler al compte de la revista ni en els nostres propis, la manca d'ajuda exterior, una certa deixadesa entre els lectors... feren que amollàssim el mac i donàssim la tasca per acabada.*

Així i tot, en Guillem va tenir la bona idea d'anar recopilant el «Batec» (un recull del dia a dia del poble) durant l'any i mig en què la revista va romadre aturada, de manera que va constituir el lligam entre les dues etapes».

La revista ha comptat amb un gran nombre de col.laboradors -més de 600 al llarg de la seva vida sempre de forma gratuïta i sense cap tipus de remuneració econòmica: alguns han durat poc temps i d'altres hi fan feina des de la seva fundació. Per això el seu contingut ha sofert nombrosos canvis, segons les preferències dels qui redactaven els articles. Així, ha tengut seccions dedicades a la cultura popular (*Costums, Gastromania, Es racó de sa padrina, D'ençà que el món és món, Instruments, Llinatges i carrers...*), a la política municipal (*Acords de l'Ajuntament, Punxades, Consultori sentimental, Crònica informal, Espipellades, Cròniques vilatanes, Eleccions, La negra...*), a la denúncia (*Això era i no és, Estampes llorencines...*), a la història (*Notes històriques, Arqueologia, La bandera i l'escut, Sant Llorenç ahir, Retales históricos, Història de la ciència, Fent memòria, Dèiem,Tal dia com avui...*), als esports (*C.D. Cardassar, Bàsquet, Tennis, Els Malalts...*), a les entrevistes i articles sobre personatges i possessions llorencines (*Gent de la nostra gent, Entrevista, Indrets i racons, Molí d'en Bou, Enrevoltant Sant Llorenç, Semblances...*), als reportatges (*L'explotació de la platja de Sa Coma, E.L.A.*), a la poesia, a la literatura, a la meteorologia, als passatemps, pàgines infantils, humor... Adesiara ha obsequiat els seus subscriptors amb suplements especials: *Ses Monges* (un estudi sobre la relació que varen tenir les monges de la Caritat des de la seva fundació fins que tancaren el convent), *Mossèn Salvador Galmés* (amb col.laboracions dels millors escriptors mallorquins de l'època: Llorenç Capellà, Guillem Colom, Gabriel Janer Manila, Josep Maria Llompart, Francesc de Borja Moll, Miquel Pons, Bartomeu Torres Gost, Jaume Vidal Alcover i Guillem Vidal Oliver), *Enquesta sobre Flor de Card* (per saber l'opinió que els llorencins tenien de la revista), *La banda de música* (amb tota la informació de què es disposava sobre els gairebé 100 anys d'existència), *Les torrentades* (un ampli treball sobre diverses inundacions dels torrents), *Bosses d'argent* (una feina que, juntament amb la d'enfilar perles, va proporcionar feina a les dones llorencines de principis del segle XX), *Els noms dels carrers* (una proposta feta l'any 1980 i que fructificà, per a la substitució del noms de polítics franquistes per altres de populars), *Els nostres universitaris, Els malnoms, El català avui* (un estudi sociolingüístic de 1987 que es repetirà enguany, per conèixer l'evolució de la nostra llengua dins el poble), *Sa Punta de n'Amer* (un treball per reforçar la campanya en contra de la seva urbanització), *Una alternativa ecològica per a la comarca de Llevant, La parròquia de Sant Miquel de Son Carrió; Això era i no era* (el 1996, per commemorar el centenari de les *Rondaies*), etc.

El 1978 va iniciar una col.lecció de llibres sobre temes locals o d'autors llorencins i fins ara se n'han publicats dotze: *Història de Sant Llorenç I* i *II; Sant Llorenç, ahir I* i *II; C.D. Cardassar; Gent de la nostra gent; Semblances de Sant Llorenç des Cardassar; Téntol-Records d'un al.lot de poble*

d'abans del turisme; *Els malnoms de Sant Llorenç*; *Cronologia 1236-2007*; *Calendari llorencí*; i *La terra de Drimm*.

El mateix any 1978 va participar en les trobades que culminarien en la constitució de l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca, juntament amb aquestes revistes: *Apóstol y civilizador*, de Petra; *Dijous*, d'Inca; *Felanitx*; *Manacor*; *Perlas y cuevas*; de Manacor; *Bellpuig*, d'Artà; i *Vora Mar*, de Peguera. Aquest fet suposaria un canvi substancial en l'evolució de *Flor de Card*, ja que, a més de compartir experiències i objectius amb altres publicacions semblants, proporcionaria una important font d'ingressos que contrastaria amb la manca de recursos que havia patit fins aleshores.

Gairebé des de l'inici, *Flor de Card* ha format part de la junta directiva de l'APFM i el 1987, els directors de *Perlas y cuevas* (Rafel Ferrer Massanet) i *Flor de Card* (Josep Cortès) publicaren un llibre sobre l'evolució de l'Associació.

L'any 1998 *Flor de Card* va institucionalitzar un «Reconeixement de mèrits» a les persones o entitats que considerava que s'ho havien guanyat. No és que hi hagi cap acord que suggereixi a qui s'ha de concedir cada any, però sol esser una norma no escrita que s'atorgui als qui fan una feina desinteressada envers la societat llorencina sense rebre'n gaire reconeixements oficials. De llavors ençà s'ha concedit al president del Cardassar, al de la banda de música, a les dones que netegen l'església, al fabricant de les caretes dels dimonis, al fundador de l'agrupació folklòrica Card en festa, a un llorencí que col.labora en múltiples activitats, als donants de sang, al club filatèlic local, a un músic fidel a la banda, al director del grup de teatre, als presidents del Club Card i al cor parroquial.

Per la seva banca, el 1999 *Flor de Card* va rebre el «Reconeixement de mèrits» de l'Escola Municipal de Mallorquí de Manacor, juntament amb el lingüista Joan Veny i els organitzadors del concurs de nadales de Portocristo. En va fer la presentació Antoni Riera Melis, aleshores vicepresident de l'Institut d'Estudis Catalans.

L'actualitat

En aquests moments la revista està ben consolidada dins el poble: fa 37 anys que s'edita cada mes, compta entre 32 i 36 pàgines gairebé sense publicitat, hi participen dues dotzenes de col.laboradors fixos i alguns d'esporàdics, disposa d'unes reserves econòmiques per fer front a eventuals canvis d'ordinador, impressora, escàner... i té prou subscriptors per garantir-ne la continuïtat.

Ara fa 25 anys que es va constituir el Consell de Redacció, alguns membres del qual encara hi participen, i 32 que *Flor de Card* té el mateix director. Els redactors disposen de total llibertat per escriure sobre el que vulguin (la revista braveja de no haver censurat mai un article), sempre que signin els escrits amb el seu nom o amb un pseudònim que els responsables de la publicació han de conèixer. Des de fa algun temps hi col.laboren periòdicament diverses institucions: l'Ajuntament, l'auditòrium Sa Màniga, la Conselleria de Medi Ambient, l'escola Mestre Guillem Galmés, el grup excursionista Els Trescadors, l'Associació de jubilats i la biblioteca Mossèn Salvador Galmés.

Perspectives de futur

Flor de Card fa una assemblea anual per passar comptes, establir prioritats i programar

l'any següent; en aquesta assemblea hi participen amb veu i vot totes aquelles persones i institucions que durant l'any anterior hagin col.laborat almanco durant sis mesos. A hores d'ara l'objectiu és continuar editant la revista cada mes, sense haver fixat cap tipus de límit, i també publicant llibres d'interès local a mesura que vagin sortint treballs que l'assemblea consideri adequats.

No es descarta la possibilitat d'editar-la també en forma digital, per poder esser llegida a través d'internet, però per això seria necessari trobar alguna persona que, de forma desinteressada, se'n volgués cuidar i ara per ara no se'n disposa de cap. A mig termini, quan la Universitat de les Illes Balears hagi acabat la digitalització de tota l'hemeroteca de l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca, la nostra revista es podrà consultar a través de la xarxa, el que facilitarà molt la localització d'articles que la memòria dels col.laboradors històrics ja no és capaç de recordar.

Juny de 2009

S'Auba, *una revista per a Sant Lluís davant el seu 20è aniversari*

Toni Seguí Seguí

Sant Lluís, setembre de 1989. Dies després d'haver-se celebrat les festes patronals en honor al sant Lluís IX, rei de França, un grup de joves es reuneix per tractar sobre l'edició d'una revista d'informació del poble, recollint un intent frustat que va tenir lloc quatre anys abans. La iniciativa, impulsada per Marga Seguí, Francesca Pons, Biel Tudurí, Paco Pons i Toni Seguí, va adquirint forma al llarg del darrer trimestre de l'any, una vegada que s'ha constatat la viabilitat del projecte periodístic, més per la força de la il.lusió que no com a conseqüència d'un estudi de mercat.

El divendres dia 12 de gener de 1990 és una data cabdal per a la història del periodisme local: neix *S'Auba*, la primera revista d'informació general de Sant Lluís. L'únic precedent va ser *El Adelanto*, un setmanari publicat el 1911 durant tres mesos amb el qual l'empresari maonés Francesc F. Andreu va defensar els seus interessos per a la instal.lació de l'electricitat en el poble. L'acte de presentació en societat de la nova revista es va celebrar al saló d'actes del CCD Sant Lluís, amb l'assistència d'unes vuitanta persones que omplien els seients de la sala de l'antic teatre. Un dels membres del grup promotor de la publicació, Toni Seguí, va presentar l'acte, mentre que el periodista i director de la *Revista de Ferreries*, Sebastià Rotger, va oferir un parlament sobre la premsa local a Menorca i la seva incidència en la realitat insular.

El nou projecte periodístic va gaudir des d'un primer moment d'una més que acceptable complicitat ciutadana, tot i que no hi mancaven els missatges pronosticaires de les persones que donaven poques expectatives de vida a la publicació. En pocs mesos, la gent va passar de referir-se a "sa revista" a denominar-la pel seu nom, *S'Auba*, un fet que demostrava la identificació dels veïns amb el seu mitja de comunicació social. Per la seva part, l'Ajuntament de Sant Lluís -equip de govern i oposició conjuntament- també va apostar pel naixement del nou mitjà periodístic al poble, amb el lliurament d'una subvenció per afrontar les despeses per arrencar la iniciativa.

La nota editorial del primer número de la revista era tot una declaració d'intencions envers l'objectiu dels promotors. *S'Auba* aspirava a ser la "revista de tots es santlluïsers, oberta a tothom i a qualsevol idea i opinió que ajudi a comprendre sa nostra realitat com a poble, mitjançant sa crítica raonada i respectuosa. Entenem que aquesta revista ha de matenir una línia pròpia i independent de qualsevol opció política determinada, tot açò per desenvolupar sa nostra activitat amb prou llibertat d'opinió i actuació". La capçalera de la revista repre-

sentava la part superior del campanar de l'església del poble i al seu costat el nom de la publicació, tot açò sobre un gran *nivolat* i uns raigs de sol, és a dir, la primera claredat del dia. Posteriorment, el 1993 la capçalera va ser substituïda per una altra que únicament manté el nom de la revista amb uns caràcters d'impremta.

Els continguts de la revista

La revista va iniciar el seu camí amb un consell de redacció format pels cinc membres fundadors i Esperança Fiol, que es van encarregar de donar contingut a les diferents seccions de la publicació: *Informació local*, *Cultura*, *Conversant amb* (entrevista en profunditat a un personatge), *Cara a cara* (un mateix qüestionari per a dues persones), *L'art de cuinar*, *Coneguem a...* (qüestionari per a conèixer a una persona acompanyada de la seva caricatura feta pel col.laborador Zaca), *10 preguntas* i *Esports*. Una de les seccions més exitoses, *Via satèl.lit*, que recollia els comentaris de carrer, va aparèixer en el segon número i encara es manté amb el mateix seguiment per part dels lectors. Un dels espais referents de la revista, *El lector opina*, va començar per raons òbvies amb dues signatures convidades, el batle Francisco Pons Olives i el periodista Miquel À. Limon, que van referir-se al naixement de la nova revista.

Per altra banda, la revista va comptar en el seu inici amb dos col.laboradors amb seccions estables durant molts anys: *Climatologia*, a càrrec de Guillermo Pons Coll, que el primer any va també va encetar *Cosas del tiempo pasado* i anys després *Personajes de otro tiempo*; i per altra banda, *Mens sana in corpore sano*, d'Anton Soler. A més, en el primer any es van incorporar altres col.laboracions mensuals: *El món de les flors*, amb María José Soriano, *L'Església de Sant Lluís* i *La Policía Local informa*, aquesta darrera encara està present a la revista.

La publicació va sortir per primera vegada amb setze pàgines i en el tercer mes es va incrementar fins a vint, excepte en els números extraordinaris dedicats a les festes patronals de Sant Lluís i les festes de Nadal, que tenen un promig de 48 i 32 pàgines, respectivament. El 1991 la revista va ampliar el seu número de pàgines a 24 fins que el 2007 es va tornar a les 20 pàgines mensuals, que s'augmenten de forma puntual segons les necessitats d'espai.

El 1991, la secció *Climatologia* es va reconvertir en *Espacio y tiempo*, la del doctor Anton Soler va denominar-se *Infusión de* i, a més, el febrer va començar-se a publicar-se *Medi ambient*, per Tome Tuduri, una secció que va perdurar fins el 2001. El tercer any es va incorporar la col.laboradora de redacció Toñi Morro, que va participar fins el juliol d'aquest any; Llúcia Pons es va fer càrrec de *L'art de cuinar* fins el març de 1994, moment en que Niní Torres va agafar el relleu fins l'actualitat; Magda Seoane va començar el febrer la secció *Herbes en es rebost* i va aparèixer amb caràcter intermitent la secció de denúncia *Quina vergonya!*.

1993, Un any de canvis

El 1993 va representar un any de canvis en la gestió de la revista. A l'abril, Toni Seguí es va fer càrrec en solitari de la coordinació de la revista, després d'haver-se'n deslligat Biel Tudurí -que continuarà com a col.laborador de les informacions del bàsquet, tasca que encara realitza- i Francesca Pons a finals de l'any anterior, mentre que Paco Pons i Marga Seguí van renunciar el mes d'abril; tot i açò, Marga Seguí va iniciar el febrer la secció *A voltes amb el logos*, que va coincidir amb el començament de la secció *Pàgina de l'escola*, elaborada pels alumnes del Col.legi Públic Sant Lluís i que encara té continuïtat. El mes de juliol, Jose Vinent i Cati

S'AUBA

REVISTA D'INFORMACIÓ DE SANT LLUÍS

GENER DE 1.990 — NOMBRE 1 - PREU 100'- Pts

EDITORIAL

Aquesta revista que ara mateix teniu en ses vostres mans, és es resultat d'un procés que ha durat bonì bé quatre anys. Era l'any 1985 quan un grupet de joves de Sant Lluís van adonar-se'n que a n'es nostro poble hi mancava una publicació periòdica, que fos un mirall on s'hi reflectis sa nostra vida diària, amb ses seves iniciatives i problemes que li donen una personalitat pròpia.

Encara que no hi van mancar ganes i il·lusió, aquell projecte no va arribar a fer-se realitat. Han passat uns anys i ara, a la fi, aquella llavor sembrada ha vist sa llum. Sa revista «S'Auba», feta per cinc joves de Sant Lluís i un bon grapat d'entusiastes col·laboradors, vol ser sa revista de tots es santluissers, oberta a tothom i a qualsevol idea i opinió que ajudi a comprendre sa nostra realitat com a poble, mitjançant sa crítica raonada i respectuosa. Entenem que aquesta revista ha de mantenir una línia pròpia i independent de qualsevol opció política determinada, tot açò per desenvolupar sa nostra activitat amb prou llibertat d'opinió i actuació.

Volem que sa revista «S'Auba» sigui un sanzill i, a's mateix temps, sentit homenatge a «El Adelanto», setmanari local que el dilluns de febrer de 1911 es va publicar per primera vegada en es nostro poble, constituint un singular episodi que, sense cap dubte, mereix ser recordat per tots naltros. Com sol succeir quasi sempre, es problemes econòmics van tallar d'arrel aquella noble iniciativa, i tres mesos després «El Adelanto» es va acomiadar per sempre des seus lectors.

Res més. Si voleu, podeu girar aquest full i a cada pàgina hi trobareu coses des nostro poble, de sa seva gent, que dia a dia treballa i lluita per aconseguir el millor per a Sant Lluís. I que cada matí puguem veure s'espectacle majestuós des sol quan comença a guaitar per s'horitzó, s'Auba.

Edicions Grup-5

CAMPO DE GOLF EN ALCAUFAR VELL, LA POLÉMICA ESTÁ SERVIDA

El proyecto de construcción de un campo de golf en el predio de Alcaufar Vell ha sido uno de los temas que, por su propia temática y significado, más expectativas ha originado en estas últimas semanas. La noticia fue publicada el pasado mes de noviembre por la prensa insular y, y desde entonces, el tema se ha caracterizado por un casi nulo tratamiento oficial y escasas reacciones al respecto. Únicamente cabe mencionar la carta enviada por el GOB al ayuntamiento, en la que se pedía la no concesión del pertinente permiso, y unas manifestaciones realizadas por el edicta Francisco Pons Olivés.

Dicho proyecto no ha sido todavía analizado por la Comisión de Urbanismo, por lo que los grupos Socialista y Popular no se han pronunciado oficialmente sobre el particular, al desconocer las características propias del citado campo de golf con su aparthotel de 450 plazas. Seguramente nos esperan jornadas de intenso debate, puesto que el previsto incremento de oferta hotelera parece estar en contradicción con las manifestaciones efectuadas por los representantes del sector, quienes coinciden en la existencia de un exceso de oferta turística.

Por otra parte, paralelamente al proceso de terciarización de la economía insular se añade el mismo proceso con respecto al territorio, primero en la costa y ahora en el interior como efecto principal de la Ley de Campos de Golf promulgada por el Parlamento Balear.

Toni SEGUÍ

SUMARI

Editorial	Pag.	1
El lector opina	"	2
El món del treball	"	3
Informació Local	"	4-5-6
Cara a Cara	"	7
Conversant Amb	"	8-9
Cultura	"	10-11-12
Esports	"	13-14-15
Climatologia	"	16

S'AUBA

REVISTA D'INFORMACIÓ DE SANT LLUÍS — AGOST 2009 • ANY XIX • Nº 236 • 3 €

BONES FESTES DE SANT LLUÍS

Sant Lluís S'Auba primer número 1990 i a la dreta portada de 2009, 19 anys després.

Fanals es van incorporar a les feines de redacció, que van concloure el febrer i juny de 1996, respectivament.

El llistat de col.laboradors permanents es va renovar el 1994, amb la incorporació de Niní Torres (*L'art de cuinar*), que encara continua, i de Llorenç Pons en la redacció de cròniques de bàsquet, que va finalitzar el juliol de l'any següent. Per altra banda, Adolf Sintes va iniciar el juliol uns articles d'opinió amb periodicitat mensual, que es van perllongar fins el desembre de 1995; cinc mesos després, Sintes es va fer càrrec de la secció d'entrevistes *Conversant amb...* que ha combinat de forma puntual fins avui dia amb diferents reportatges. El juny de 1995 es va publicar el darrer *Coneguem a...*, una de les seccions més llegides i exitoses i el juliol es va estrenar una secció que gaudirà d'una gran acceptació entre els lectors fins el desembre de 1997, en què es deixa de publicar: la publicació a la contraportada d'una fotografia antiga, en la que aparèixien normalment alumnes de l'escola o grups de persones, amb la relació dels seus noms.

Altres col.laboradors

Des de la seva aparició, la revista ha tingut altres col.laboradors que, sense tenir necessàriament una secció pròpia ni el compromís de publicar les seves col.laboracions amb una periodicitat determinada, s'han caracteritzat pel seu compromís i la seva tasca divulgadora. Un dels veterans -que encara hi col.labora- és el sacerdot i historiador Guillermo Pons Pons,

amb la publicació d'articles sobre aspectes històrics i etnogràfics. Altres col.laboradors també han publicat els seus articles a la revista, com l'investigador Francesc Carreras, autor d'escrits sobre la història i el costumari poplar; l'economista Joan Canet ha escrit sobre fiscalitat; l'esteticista Magda Astobiza ha comentat sobre salut i bellesa; Marta Seguí ha estat la responsable d'una pàgina adreçada als joves; i Guillem Mercadal ha signat l'humor gràfic amb un missatge crític sobre l'urbanisme i aspectes socials, el qual ha reprès les col.laboracions, després d'un període d'inactivitat. El CCD San Luis també va tenir la seva pròpia secció per informar de les seves activitats culturals i esportives, així com el Pavelló Esportiu i, més recentment, la Biblioteca Pública i l'Associació de Veïns, entre d'altres.

La revista, avui

En l'actualitat, la revista continua essent coordinada per Toni Seguí, no té un consell de redacció propiament dit i hi col.labora un grup d'unes dotze persones: Niní Torres, Adolf Sintes, Biel Tudurí, Antonio J. Gálvez, Miquel Pons Carreras, Antón Soler, Marga Seguí, Miquel Pons Olives, Guillem Mercadal, Guillem Pons Pons, el Col.legi Públic Sant Lluís i, com a repartidor als subscriptors, Guillem Orfila.

La revista s'escriu majoritàriament en català des de 2002, tot i que anteriorment era utilitzat en un 50 per cent juntament amb el castellà. La tirada de la publicació és de 600 exemplars mensuals, que s'incrementa als 750 amb el número extraordinari de les festes patronals. Els números ordinaris presenten 20 pàgines, mentre que l'extraordinari de festes i el de Nadal tenen 48 i 32 pàgines, respectivament. La seva distribució es realitza mitjançant la subscripció i la venda a les llibreries de Sant Lluís i de Maó. La principal font d'ingressos és la publicitat de comerços i empreses, seguida de les subscripcions i vendes. Cal citar els convenis anuals amb el Consell de Menorca referits a la premsa local i a l'edició en català.

La portada i contraportada de la revista estan impreses en color, novetat introduïda el 2006, tot i que fins aquest any ja s'utilitzava el color en els números especials de les festes de Sant Lluís i de Nadal que, des de fa una anys, també incorporen el color a les pàgines de l'interior. Les seccions es refereixen a la informació local i l'esportiva; l'entrevista de les pàgines centrals, que s'alterna amb els reportatges; les receptes de cuina; i l'humor gràfic. Quant a articles d'opinió, mencionar *Males interpretacions*, del doctor Soler, un dels primers col.laboradors, i *Personal, però compartit*, de la professora Marga Seguí, secció aquesta iniciada enguany, de la mateixa manera que ho ha estat *l'Espai dels Jubilats*, a càrrec de Niní Torres, i la informació meteorològica facilitada per Miquel Pons, responsable de l'estació de Binissafúller.

El futur de la revista

El proper mes de gener de 2010 *S'Auba* complirà els seus primers vint anys d'existència. No ha estat un camí fàcil ni tot han estat flors ni violes, com succeeix en qualsevol projecte en aquesta vida. Aquella il.lusió dels inicis s'ha convertit en l'obligació de servir mes rera mes als santlluïsers, amb el compromís de vetllar pels principis fundacionals establerts el 1990.

El voluntarisme de les persones que participen en l'elaboració de la revista és el motor de la seva pervivència i, alhora, el principal inconvenient per a la seva continuïtat, davant la manca d'una estructura empresarial que garanteixi l'estabilitat més enllà de la labor realitza-

da de forma altruista. A més, *S'Auba* no és aliena als problemes que afecten a la premsa en general, com poden ser la competència de les noves tecnologies i la baixada de publicitat en temps de crisi, entre altres. Des de la revista es pretén mantenir la connexió amb els més joves, mitjançant la secció elaborada pel col.legi públic, per tal d'atreure l'atenció d'un sector de la població que representa el futur i, a més, per facilitar en el seu moment el relleu generacional dels subscriptors que han donat el seu suport a a revista durant aquests anys.

Producció editorial

Per altra banda, *S'Auba* s'ha implicat en la divulgació de la història i la cultura de Sant Lluís i també de Menorca, amb la publicació de 19 llibres des de 1996. La majoria formen part de la col.lecció d'estudis locals de Sant Lluís *Flor de lis*, un dels quals ha iniciat la col.lecció *Trenc d'auba: El Adelanto*, en edició facsímil (1996); *San Luís: 35 años de historia. Segunda parte* (1996); *San Luís: 35 años de historia. Tercera parte* (1997); *San Luís: 35 años de historia. Cuarta parte* (1998); *L'Obreria de la fàbrica de Sant Lluís, 1783-1839*, *El mando civil en Menorca* i *500 años de la familia Seguí* (1998); *Climatología de San Luis* i *Teatros de Mahón* (1999); *S'Anada a Alger d'en Mevis s'embut i família* (2000); *Antoni Orfila Pons* i *Teatro Principal de Mahón, 1829-2001* (2001); *Sant Lluís en la obra del Archiduque Luis Salvador de Austria* (2002); *Festes religioses i processons de primer a Sant Lluís* (2003); *Es Castell, imatges del passat* (2005); *S'Any de sa neu a Menorca* (2007); *Mestres d'aixa menorquins* i *Pecat venial* (2008); i *Soldats i corsaris menorquins a terres llunyanes de Menorca, 1650-1859* (2009). A més, pel darrer trimestre d'enguany (2009) està prevista la publicació d'*El cant del Deixem lo dol a Menorca.*

Per altra banda, el maig de 1995 *S'Auba* va iniciar una col.laboració editorial amb la Junta Municipal de Juventut, per tal de publicar una revista adreçada especialment als joves del municipi, que es va perllongar fins el setembre de 2000 amb la publicació del número 45. La nova revista, elaborada per un grup de joves relacionats amb la citada Junta, tenia quatre pàgines -tot i que algun número especial en tenia vuit- i es va publicar amb periodicitat mensual fins el número 25 (maig de 1997). El següent número, publicat el juliol d'aquest any, va passar a tenir 12 pàgines i la periodicitat es van convertir en bimensual fins el 2000.

El juliol de 1997, *S'Auba* i el restaurant Es Forat van organitzar la primera i única edició del Premi Fila-Or, de contes i llegendes. Els guanyadors van ser Isidoro Pérez Huguet, amb *Crònica talaiòtica*, en la categoria de majors de 18 anys; Isabel Carreras Pons, amb *L'estranya invasió al castell de Santa Àgueda* (de 13 a 18 anys); i el seu germà Joan Carreras Pons, amb *El xiulet endimoniat* (de 6 a 12 anys).

Finalment, *S'Auba* també col.labora des de fa uns anys en l'edició dels programes de mà de les dues manifestacions artístiques tradicionals més rellevants: el cant *del Deixem lo dol* i la representació d'*Els pastorells*.

Notes sobre la revista Coanegra, *publicació local de Santa Maria del Camí.*

Mateu Ramis Canyelles

1. Origen

"La història de Coanegra *començà durant l'estiu de 1980, quan un grup d'un vint santamariers constituïren la delegació de l'Obra Cultural Balear de Santa Maria del Camí. Al llarg de diverses reunions es començà a donar forma al projecte d'editar una revista, el nom d'aquesta era ben clar:* Coanegra, *ja acabat l'estiu de 1980 es disposava de material per a la revista: un article d'Antoni Lluc-Ferrer, un de Josep Capó, una entrevista al sen Rafel Neó, la portada de Pere Roca, etc. Però per diverses causes aquest projecte queda al calaix.*

Un any després, precisament també a l'estiu, Mateu Morro i Joan Serra, posaven fil a l'agulla, decidits a tirar endavant el projecte de revista. El grup promotor de la revista –a més d'ells dos– fou: Mateu Grau i Margalida Juan, al qual s'hi afegiren Bernat Calafat i Vicenç Grau, i poc després Ramon Canyelles, Pere Vich i Mateu Vich"[1] quasi tots els quals, curiosament, provenien del club juvenil Tramuntana.

Així, el setembre de l'any 1981, sorgí el primer número de la revista *Coanegra* la primera publicació periòdica publicada íntegrament en català a Santa Maria. Ara fa 28 anys, els primers col.laboradors foren: Jaume Artigues Fiol (dibuixant), Martí Canyelles, Josep Capó, Antoni Lluc-Ferrer, Gabriel Ordines, Pere Roca, Andreu Bestard, Gori Negre i Guillem Ramis. Els primers fotògrafs: Martí Canyelles, Gabriel Ordines, Rafel Pisà i Pere Vich.

Potser no tots els primers redactors de la revista es consideraven membres de l'OCB. Tanmateix tots veren clar la utilitat d'aquesta institució com a cobertura legal per a la nova publicació.

Les primeres reunions es feren a casa de Margalida Juan i Vicenç Grau, al carrer Tomàs Forteza, que es convertí en la primera seu de la revista. Els primers números redactats en màquina d'escriure i compostos manualment, amb *letraset*, rotuladors i regla. Així durant hores, entre cafès amb llet, es composava un exemplar únic. Després l'edició es feia a base de fotocòpies. Les primeres tirades eren d'uns 350 exemplars; la revista sortia cada dos mesos; el preu del primer exemplar fou de 50 pessetes. Així i tot la seva repercussió dins el poble va ser considerable.

[1] Història oculta de Coanegra, , nº100, p 40- 41, 1992

Al primer número hi havia més dibuixos que fotografies (12 per 11), fet que ens du a recordar les revistes escolars del poble, del Col.legi Ramon Llull (Espira,1974; S'Avenc,1978) i de l'escola pública (Escola Nostra) que potser els servissin de precedent. També hi havia hagut abans les revistes juvenils del club Endavant (1964, 1972, 1973 i 1974),la revista del grup Tramuntana i alguna altra que podria haver-los inspirat.

Convé esmentar la figura de mossèn Josep Capó, que sense integrar-se a l'equip de redacció de la revista, va estar al seu costat publicant-hi articles de caire històric. També s'ha d'esmentar una col.laboració semblant d'Andreu Bestard Mas. Segurament aquests suports foren valuosos a aquells moments de cara a l'acceptació de la revista per alguns sectors tradicionals del poble.

Per conèixer la línia de la publicació d'aleshores creiem interessant reproduir un paràgraf de la primera editorial. Diu el primer editorialista:

"Amb COANEGRA volem fer una revista que serveixi a la comunicació entre la gent del poble. Una revista oberta i que per damunt de tot toqui el cor viu de les nostres coses. No pretenem fer una revisteta tancada, entregada a les xafarderies locals. Volem treballar per la nostra cultura i per la nostra llengua; pel nostre poble i la nostra illa"

2. Finalitats i objectius

Mateu Morro exercia una mena de lideratge dins el grup promotor. Per això volem utilitzar les seves paraules per explicar els objectius de la publicació:

"Coanegra *volia informar de la realitat que s'esdevenia al poble, tant política com social, com esportiva; treure a llum fets del passat no tan immediat que havien estat ignorats, i, sobretot, treure com a protagonista la gent normal i corrent. Per això donarem molta d'importància, des del primer moment, a les entrevistes... Per la meva banda hi havia una cosa que m'interessava molt: convertir el poble en protagonista de la revista i treure a llum fets i persones. Amb una paraula: recuperar la memòria històrica, però no sols com un fet passat, sinó sobretot en la seva dimensió de present i de futur... A part de l'interès per fer una revista en català, és evident que la nostra intenció era fer poble en un sentit molt ample".*[2]

3. Cronologia de petites passes que ha anat fent la revista

En primer lloc presentam una sèrie d'esdeveniments destacats de la història interna de la revista:

- **1981.** Es decideix incloure publicitat, per a la subsistència econòmica de la revista.
- **1982.** Comença a imprimir-se en *òfset* a la impremta Edicions Manacor. La publicació millora tècnicament, sobretot en les fotografies. Ramon Canyelles és l'encarregat de fer la premaqueta. Les portades encara són en blanc i negre.
  Té molta repercussió dins el poble una crítica al rector acompanyada d'un dibuix satíric.
- **1983-1984.** Alguns membres de l'equip de redacció deixen la revista, però són substi-

[2] MORRO, Mateu, "Notes sobre la revista *Coanegra*" inèdit

tuïts per altres nous, com Guillem Ramis, Pere J. Calafat, Jaume Salom, Angela Dolç i Maria Magdalena Canyelles.

- **1985.** La revista es publica trimestralment. Fins aleshores havia estat bimensual.
  Coanegra s'integra a l'Associació de Premsa Forana de Mallorca. Bernat Calafat en serà molts d'anys el representant allà, i formarà part de la Junta Directiva durant 4 anys, essent vicepresident i tresorer de l'esmentada junta. El Congrés de Premsa Forana celebrat a Cura dóna una empenta i anima els redactors.
- **1986.** Es decideix publicar la revista amb caràcter mensual, cosa que, amb altibaixos, s'aconseguirà fins al dia d'avui.
- **1987.** Canvi d'impremta i de disseny gràfic. Millora d'impressió i de la qualitat del paper.
  S'inicia la publicació d'un suplement especial sobre les eleccions municipals, la revista organitza una taula rodona amb els caps de llista de cada candidatura a la batlia. *Coanegra* fa una enquesta que pronostica la majoria absoluta d'Aliança Popular. L'encert és total, fins i tot en el nombre de regidors de cada força política.
- **1987-1988.** El regidor de cultura (A.P.) acusa en una carta ofensiva a la revista, "*de ser uns terroristes*". La revista respon anunciant la interposició d'una querella criminal davant els tribunals. El regidor rectifica en una carta que publica *Coanegra* el gener del 1988.
- **1988.** Exposició a cas Metge Rei sobre la revista, amb motiu d'editar el número 50. En aquest exemplar hi col.laboren més de 50 persones.
- **1989.** Pere Calafat guanya un dels VI premis periodístics premsa forana, per la sèrie d'entrevistes de la secció *jove a jove*.
- **1990.** Un membre de la revista, Mateu Morro és nomenat batle de Santa Maria i deixa l'equip de redacció. L'any següent també ho deixarà Joan Serra, per assumir responsabilitats municipals.
  Joan Serra guanyà un dels VII premis periodístics premsa forana per la sèrie d'entrevistes a persones.
- **1991.** En el suplement de les eleccions municipals, la publicació dels resultats de l'enquesta crea gran expectació. Es compleix el pronòstic de la revista: la victòria del PSM. Nou disseny (pujada de preu a 150 pessetes).
  La publicació arriba als 10 anys. Es fan camisetes commemoratives de l'aniversari.
  Durant tots aquests anys els col.laboradors més constants foren D. Andreu Bestard i Mas, -amb els seus articles d'història local- i els glosadors Rafel Estarelles i Bartomeu Grau.
- **1992.** L'equip de redacció minva. A les baixes de Morro i Serra s'hi afegí l'any 1991 la de Maria Magdalena Canyelles i ara la de Ramon Canyelles. L'equip es redueix de vuit a cinc persones.
  L'equip restant s'agafa amb molta empenta la publicació d'un número extraordinari en arribar al número 100 que coincideix amb el mes de desembre. Es publica un exemplar de 80 pàgines, interessant, original i amb més de trenta escrits de col.laboradors/es de la revista.
  La publicació comença a imprimir-se en paper reciclat. Per contribuir a l'estalvi d'energia, d'aigua i contribuir a preservar més boscs.

- **1993.** Al juliol es constitueix legalment l'Associació *Coanegra* que serà l'entitat que publica la revista *Coanegra*. Deixa de ser una publicació de l'Obra Cultural Balear, si bé la nova entitat es germana i dóna suport a totes les accions de l'Obra Cultural Balear: diades, correllengües, etc.
  Comencen a publicar-se dades de pluviometria (Miquel Cabot). La revista ara ja es composa directament amb l'ordinador. Destacam com a col.laboradors d'aquests anys la doctora Roman, Miquel Sastre, Joana Maria Cabot... entre molts altres.
- **1995.** Altra enquesta electoral, que encerta el pronòstic del resultats municipals. Deia un polític local (de dretes i espanyolista): *"Jo no combreg amb ses idees de* Coanegra, *però si vols sebre ets resultats de ses eleccions municipals abans d'hora, mira lo que diu* Coanegra. *Sortirà, segur!"*.
  Canvi de disseny.
- **1997.** Entra a l'equip de redacció Antoni Sastre Colom. Des del 91 l'equip s'havia mantingut estable en un nombre fix de cinc persones: Agustí Caballero, Bernat Calafat, Mateu Vich, Pere Calafat i Rafel Pisà. El 94 hi entra Maria Amengual Colom. Aquest grup de set persones es manté estable fins el 2002. *Coanegra* disposa d'adreça de correu electrònic.
- **1998-2000.** Algunes revistes magres de pàgines. Menor diversitat de col.laboradors. Així i tot la revista continua tocant els temes vius del poble. Si durant els primers anys 90 la crítica al govern municipal havia estat un poc més tova, a partir del 92 gradualment la revista va agafant un to més crític en la seva línia.
- **1999.** Nova enquesta i pronòstic dels resultats municipals, confirmada per les votacions posteriors.
  Publicam les planes centrals en color. Única vegada que ho hem fet.
- **2000.** Modernització del disseny interior de la revista -realitzat per Francesc Campins Pereyra- amb unes franges buides a cada costat de pàgina, i amb més quantitat de fotografies. Aquest disseny es manté fins al 2008.
- **2001.** Sopar de celebració del vintè aniversari de la revista. Poc després, apareixen símptomes de cansament. Publicació d'un editorial titulat Lletra de convit a *Coanegra*: *"Des de fa mesos* Coanegra *ha patit un retard en la sortida mensual al públic degut al fet que ja fa molt d'anys que un equip petit de persones la tiram endavant. Com és normal i natural es passen per fases de crisi, les persones tenim fills, tornam grans, estam més ocupats, tenim menys temps lliure, com sabeu els que feim* Coanegra *hem de treure hores d'on sigui per poder-la fer realitat... La* Coanegra *del 2002 precisa de gent jove amb ganes, coratge i il.lusió que li doni nova força i més empenta, gent que s'incorporaria a l'equip de redacció amb saba nova que li donaria vida i alegria."*
- **2002-2006.** L'esmentada lletra de convit és premonitòria i eficaç. Mostrava un fet real: el cansament d'alguns membres de l'equip, però obtingué també l'efecte benèfic de la resposta. En tres anys es donaran quatre baixes d'un equip estable que havia durat més d'una dècada. Paral.lelament es donaren d'alta a l'equip cinc persones noves: Mateu Ramis, Maria Antònia Ferrer, Benet Darder, Jaume Ordines i Neus Comes.
- **2007.** Mateu Vich Coll, -persona clau en el devenir de la revista dels darrers anys-, deixa la revista després de 26 anys, per desavinences amb l'equip de redacció. Promou

la publicació d'una nova revista: *Quart Creixent*, de Santa Maria del Camí.
Es publica un suplement extra sobre les eleccions municipals, que completa una revista de 78 pàgines. S'encerta la força guanyadora, amb la diferència d'un regidor menys.

- **2008.** Nou disseny. Imatge més innovadora.

Portada del número 277, el 2009. Primen les fotografies artístiques.

4. Seccions de la revista

Les seccions de *Coanegra* han anat variant al llarg del temps com és natural, tot i que algunes s'han mantingut des del principi, amb canvis de format: **Editorial** (reflex de la línia de pensament de la revista). **Entrevista** (que dóna a conèixer millor la gent del poble I la seva obra). **Breus**, Informació o noticies locals. **Que consti en acta** (noticia acompanyada d'una valoració o opinió), els primers anys es publicaven cròniques firmades per un "Saig" . **Casa de la vila** amb informació sobre temes municipals.

Història (articles inèdits generalment d'autors locals). **Cultura** (música, pintura, biblioteca, festes populars I religioses, escoltisme, conferències.... La cultura sempre han tengut molt de ressò i àmplia cabuda a les nostres planes). **Esports** (en particular ciclisme, gimnàstica, futbol i bàsquet). **Societat** (noces, defuncions, naixements) ha estat una secció present, però mínima. S'han de destacar les cartes dels lectors, rebudes sovint, que es publiquen com a **Opinió.**

També hem de recordar seccions, potser no tan permanents, però igualment valuoses al seu moment: *Entrevista jove a jove*; *Habitat*; *Foto antiga*; *Informació del temps*; *Cor arrossegat*; *Distàncies en quilòmetres*; Coanegra *viatgera*, *Recepta de cuina*; *Glosa*; *Còmic*; *Cases de fora vila*, *Sa mosca*; i altres.

Respecte a la **portada,** des dels seus inicis *Coanegra* optà per il.lustrar les seves portades amb un dibuix a tota plana, una fotografia i de vegades reproduccions de quadres. A diferència d'altres publicacions de premsa forana, s'ha prioritzat el caràcter artístic sobre la fotonotícia. La responsabilitat d'aquesta tasca ha recaigut gairebé sempre en Rafel Pisà Ordines, que ho ha fet durant 27 anys.

5. Alguns trets característics i constants de Coanegra

Una revista viva

Són ja 28 anys informant i opinant sobre el bategar diari de Santa Maria del Camí. Amb les limitacions pròpies dels seus mitjans humans, la publicació sempre ha estat pendent dels

esdeveniments i els problemes del poble. Ha afrontat els reptes de cada moment. Als darrers números per exemple ha tractat, entre altres temes, la contaminació dels pous municipals per nitrats i la prevista supressió dels passos a nivell del tren pels SFM. Creim que aquest fet és indiscutible, fins i tot, des de posicions ideològiques diferents a les de la revista.

Un funcionament democràtic

La gent que ha fet la revista gairebé sempre han estat com un grup d'amics i han treballat de forma conjunta com un vertader equip. Pot observar-se que no figura a la revista ningú com a director (i ens sembla totalment correcte que altres revistes en tenguin). Nosaltres funcionam com un equip de feina. Tanmateix *Coanegra* mai ha tengut director.

Una revista oberta

La revista sempre ha tingut una determinada línia marcada al primer editorial de l'any 1981. Tot i que s'ha mantingut una actitud oberta a totes les crítiques i a totes les opinions. No s'ha deixat de publicar cap escrit adreçat a la revista, encara que no seguís la línia editorial, excepte que l'escrit caigués dins la calúmnia o la difamació injustificada de persones o institucions, o que fos un escrit fet arribar a la revista de forma anònima.

Una revista progressista

Coanegra no sols ha defensat la llengua –sempre ha estat escrita íntegrament en català- cultura, territori... sinó també la conservació de la natura, la igualtat de la dona, les reivindicacions del treballadors, el "no a la guerra", el suport a les ONG i a la solidaritat, un món sostenible, el compromís social, la salut, l'agricultura ecològica, la qualitat de vida dins el poble, la disciplina urbanística, l'ètica política i tots els valors que ens porten a un futur millor per a la humanitat.

Una plataforma de debat de parers

Ho expressava clarament Joan Serra, en el número 100: "*Informar no basta, es necessari opinar i contrastar opinions, provocar un debat que mantenguin el poble viu i interessat. La revista ha provocat aquest debat opinant fins i tot a vegades amb contundència sobre les coses que passen al poble, expressant postures no compartides per tothom, però ho ha fet amb sinceritat i respecte, i és per això que el nombre dels seus subscriptors i compradors, encara avui dia, creix*".

Una revista de la gent

Si la revista al principi es proposava reflectir la vida i la gent del poble, al llarg dels anys s'ha assolit aquesta acceptació del públic. Ningú es nega a col.laborar-hi, a ser entrevistat, a deixar una fotografia antiga. Com assenyalava Pere Calafat quan feia entrevistes: "*Una de les coses que ja no ens crida l'atenció és la confiança que tenen en nosaltres. En tots aquests anys només un entrevistat em va suggerir que li deixàs llegir l'entrevista abans de ser publicada.*"

Una revista de les associacions

Dins Santa Maria del Camí destaca la vida associativa. Les pàgines de *Coanegra* han servit de portaveu de moltes d'aquestes. Factoria de so, Casal de joves, Amics de la glosa, Asso-

ciacions de pensionistes, col.lectiu Cultural Mahuya, Colla de gegants... Darrerament ja algunes elaboren elles mateixes l'escrit a publicar.

6. Situació actual

Després de la sortida dels cinc redactors abans esmentada i de l'entrada de quatre nous integrants a l'equip de redacció, la revista actualment compta amb un equip estable de persones amb ganes de continuar la tasca. L'equip, en part novell, té l'estalonament de dos veterans, que han aguantat 28 anys des de l'inici de la revista: Bernat Calafat Vich I Rafel Pisà Ordines.

Les tasques de la revista són ben diverses i distribuïdes entre tots, la preparació de cada número: el seguiment de les noticies, la redacció d'articles, la coordinació dels diferents escrits, la reunió de tancament d'edició, la revisió de les proves d'impremta... la publicitat, les subscripcions.... I finalment el repartiment als llocs habituals de venda... I fins al proper número... Molta tasca, que intentam alternar amb sopars i alguna estona d'esbarjo.

Les noves tecnologies, internet, el correu electrònic i la fotografia digital ens han facilitat la feina i la comunicació, no només entre els membres de l'equip de redacció, sinó també amb els col.laboradors habituals de la revista i amb la impremta.

Esperem que l'equip de redacció actual garanteixi la continuïtat de la revista, i mantengui l'acceptació de què gaudim per part del nostres lectors i la tasca desinteressada dels nostres col.laboradors i col.laboradores.

Igualment hem d'esperar l'aportació econòmica, tant de la publicitat dels comerços i altres anunciants , peça clau en el manteniment de la revista fins ara; així com les subvencions de les administracions públiques, que ajuden a fer possible la revista.

Actualment hem de destacar, entre altres, la col.laboració de Petra Genestra (correcció lingüística i ortogràfica), Miquel Cabot (música i meteorologia), Maria Antònia Gil i Rebeca de los Ríos (demografia), Rafel Joan (llinatges), Margalida Canyelles (cases de fora vila), Guillem Ramis (temes municipals i associació d'usuaris del tren), Jaume Martí (còmic) I Joan Andreu (un col.laborador tot terreny). Evidentment no podem anomenar-los tots.

7. Perspectives de futur

El municipi de Santa Maria del Camí ha tengut els darrers anys, especialment per la seva proximitat amb Palma, un notable increment poblacional. Hem passat del 4.000 habitants de principis dels 90 al més de 6.000 censats actualment.

Algunes de les perspectives de futur de la revista tenen relació amb aquest fet, ja que ens agradaria:

- Millorar la difusió de la revista, augmentar la tirada d'exemplars (actualment se'n publiquen 700) per tal d'arribar a nous lectors, especialment entre els nouvinguts. Creim que la revista pot ser una eina vàlida d'integració i en particular d'aprenentatge del català. Com ja assenyalava Joan Serra en el número 100: "*Probablement la revista ha tengut una eficàcia didàctica superior a tots els cursos de català que s'han fet a Santa Maria en ls darrers anys*".
- Consolidar la revista com un lloc de debat i crítica per a tot els santamariers (potser en

els darrers dos anys hàgim perdut un poc de pistonada en aquest sentit...). Volem estar oberts a totes les idees i les opcions ideològiques.

- Incrementar el suport dels comerciants i empreses del poble.
- Intentar donar cobertura a la informació local des de diferents perspectives i des de tots els àmbits: informatiu, cultural, social, esportiu... del dia a dia santamarier. Tasca que pot ser complicada, perquè *Coanegra* és una publicació mensual.
- Mantenir l'esperit dels nostres predecessors de *Coanegra*, i continuar defensant dins el poble la nostra llengua pròpia, la nostra cultura, el nostre territori, i tots els valors que hem defensat en el passat per aconseguir un poble i una illa millor.

Quart Creixent *de Santa Maria del Camí, una publicació plural*

Mateu Vic

"Teniu en les vostres mans el número zero d'una nova publicació. Amb aquestes pàgines volem donar a conèixer un projecte que és tot un repte: una revista d'informació i opinió dirigida a tot el poble.

Volem sobretot que Quart Creixent *sigui una publicació plural, on tots els punts de vista i maneres de pensar hi tenguin cabuda, on cada persona del poble s'hi pugui sentir reflectida i sàpiga que té una tribuna lliure per expressar-s'hi i per conèixer les opinions dels altres.*

Per als que volem tirar endavant aquest projecte, el debat i el contrast d'opinions no és un mal contra el qual haguem de posar barreres, sinó tot al contrari: és la major riquesa que pot tenir la publicació, i per tant el millor actiu que podem aportar al poble.

La revista no tindrà "línia editorial". Les opinions expressades no ho seran mai en nom de cap equip de redacció sinó de les persones que signin els escrits.

Quart Creixent *no és una aventura empresarial, sinó que pretén dur a terme un projecte social sense ànim de lucre, un mitjà desinteressat i obert per oferir un espai de comunicació i trobada entre tota la gent que viu o treballa a Santa Maria, que gaudeix i pateix la vida quotidiana al nostre poble. Totes les persones que col.laborin en aquesta revista ho faran de manera gratuïta. L'únic objectiu econòmic serà el de cobrir les despeses d' impressió per tal de garantir la pervivència de la publicació.*

Esperam poder fer-ho possible entre totes aquelles persones que ho desitgin, sense que ningú pugui considerar-se'n exclòs. Aquestes paraules són també, per tant, una sincera invitació a la col.laboració de tothom."

Aquest és el text de presentació que es publicà a la portada del número 0 de *Quart Creixent*, el juliol del 2007, i que resumeix força bé les característiques i peculiaritats d'aquest periòdic.

Quart Creixent neix a l'estiu del 2007. Es tracta, per tant, d'una publicació molt jove. El seu naixement va lligat a una clara necessitat a Santa Maria del Camí de comptar amb un mitjà de comunicació lliure i universal en l'àmbit local. Lliure en el sentit que els seus continguts no obeeixin a línies editorials lligades a interessos o ideologies determinades, sinó que sigui un instrument de lliure expressió, obert a totes les persones del municipi. Universal en la mesura que arribi a tota la població i, per tant, que tothom tengui oportunitat de llegir-la, i sobretot d'escriure-hi.

Per poder complir amb les dues premisses anteriors, *Quart Creixent* es va plantejar des del

seu inici com una publicació gratuïta i de distribució a domicili, casa per casa, arreu del municipi (dia 1 de gener de.2009, més de 3.000 habitatges).

L'única limitació de *Quart Creixent* (a més de l'àmbit local) és l'idioma de publicació dels textos: Tots hi són publicats en català, encara que l'idioma original de redacció sigui un altre (normalment castellà). Així el compromís de la publicació és triple: amb la llibertat d'expressió i la pluralitat, amb la implicació del major nombre possible de població, i amb la difusió de la llengua catalana.

QUART
Creixent
DE SANTA MARIA DEL CAMÍ
PUBLICACIÓ LOCAL GRATUITA D'INFORMACIÓ I OPINIÓ núm. 0 22 de juliol 2007

ELS RESULTATS ELECTORALS: COMPLETS I CLARS (pàgs. 2 i 3)
EL NOU AJUNTAMENT (pàgs. 4 i 5)
ELS CAPS DE LLISTA OPINEN (pàgs. 6 a 10)
PLENARIS BIMENSUALS (pàg. 11)
FESTES INACABABLES (pàg. 11)
A ESCOLA SENSE COTXE (pàg. 12)
10 ANYS DE FACTORIA (pàg. 14)
VOLUNTARIAT SOCIAL (pàg. 15)
AGENDA: CAS METGE REI (pàg. 15)

Una publicació plural

Portada del primer número, juliol de 2007.

Tal com s'explica en el paràgraf introductori, *Quart Creixent* de Santa Maria del Camí no té equip de redacció ni línia editorial. Per posar en marxa la publicació es va constituir una associació promotora amb el mateix nom, que es limita a funcions estrictament tècniques i financeres, però que en cap cas en determina els continguts. Es va procurar que l'associació promotora estigués conformada per persones de diferents àmbits que abastassin la pràctica totalitat de l'espectre ideològic de la societat santamariera, com a mostra de la voluntat plural de la publicació. Aquestes persones aparegueren amb nom, llinatges i fotografia al número 0 de *Quart Creixent* a manera de presentació pública. Des d'aleshores, els únics noms propis que apareixen lligats a *Quart Creixent* són les signatures dels autors dels articles.

Les funcions tècniques de l'associació promotora són les habituals de qualsevol altra publicació: servir de receptacle d'articles i aportacions, correcció o traducció de textos, preparació de maquetes per dur a impremta, publicitat, gestió econòmica... i molt especialment la distribució: es procura que *Quart Creixent* arribi a més de 3.000 domicilis en el menor temps possible.

Després de treure al carrer el número 0, al juliol del 2007, la publicació regular començà a l'octubre següent amb una periodicitat mensual. En tractar-se d'una publicació nova, sense una dinàmica i una estabilitat prèvies, la periodicitat durant 2008 esdevingué irregular, fins que a principis del 2009, una vegada copsat el pols del treball habitual que implica la publicació, passà a ser bimensual.

Amb poc més de dos anys de vida, *Quart Creixent* ja ha tengut temps suficient per mostrar-se com un eficaç instrument en la vida local en els seus diferents objectius. Pel que fa a la pluralitat i a la implicació de gent diversa, les seves pàgines parlen. El fet de no comptar amb una redacció que en prevegi els continguts no ha estat obstacle, sinó al contrari, perquè s'hi parli de tot i per part de persones molt diverses. De momento, *Quart Creixent* ha resultat especialment atractiva per a persones de tota condició que volen fer arribar les seves queixes sobre

assumptes molt diversos de la vida local, i que han trobat en aquest periòdic el portaveu adequat a les seves inquietuds. Fins i tot el fet de repartir la publicació casa per casa serveix sovint perquè qualque repartidor es converteixi en portaveu i escrivent d'inquietuds de persones poc donades a escriure. Igualment sovint s'hi troben escrits dels diferents grups polítics locals, alguns dels quals amb molta regularitat. Hi ha gent que, en menor proporció, opta per ferhi arribar aportacions de caire més cultural, social o històric, no tan lligades a l'actualitat immediata. Altres persones hi han publicat fins i tot acudits il.lustrats i passatemps. Però hi predominen els escrits sobre l'actualitat, sobre diferents problemàtiques que van sorgint en la vida del poble. *Quart Creixent* ja du publicats 13 números, i la temàtica abraçada és molt diversa, com es pot deduir del que s'ha explicat fins ara. Així per exemple s'hi ha parlat de la construcció de la nova escola, dels problemes de trànsit rodat, de la contaminació de l'aigua potable, dels plenaris de l'Ajuntament, de la memòria històrica, de l'ocupació de sa Dragonera el 1977, de meteorologia, de la conservació del paisatge, de concerts de música, de les festes, del patrimoni arquitectònic, de la supressió dels passos a nivell, de les eleccions... Valgui aquest breu llistat com a petita mostra de les inquietuds de la gent que fa possible *Quart Creixent*.

A més d'un bon instrument de participació, el periòdic s'ha mostrat com una eficaç eina d'integració, en un municipi que ha augmentat molt la seva població a causa de l'arribada de molts de nous veïns, que sense haver d'anar-ho a cercar, es troben amb una publicació dins ca seva que els parla del seu entorn més immediat. I molts d'aquests nous santamariers no han dubtat a l'hora d'acudir a les pàgines de *Quart Creixent* per expressar-s'hi, i així esdevenir-ne també part activa.

De la mateixa manera que contribueix a la integració social, *Quart Creixent* és també una eficaç eina de normalització lingüística, perquè fa arribar la llengua catalana escrita a cases on difícilment hi arribaria per altres mitjans, i a més amb temàtiques que concerneixen directament el potencial lector.

QUART
Creixent
DE SANTA MARIA DEL CAMÍ
PUBLICACIÓ LOCAL GRATUÏTA D'INFORMACIÓ I OPINIÓ NÚM. 6 14 DE MARÇ DE 2008
ELECCIONS GENERALS
RESULTATS I OPINIONS A SANTA MARIA
(Pàgs. 3 a 5)
Unitat 307
Progressistes 1.517
UM 57
altres 44
blancs 56
altres 54
blancs 31
2008
2004
DESFILADES DE CAPERUTXES
ACCIDENT A UN CARRER PERILLÓS
ANDREU BOU, LIDER SINDICAL

Portada del número 6, març de 2008, protagonitzada per les eleccions generals.

El curt rodatge de *Quart Creixent* ha permès que amb el 2009 arribem a una etapa de primera estabilitat, per la fixació de la periodicitat en bimensual, i per l'inici de normalització de les vies de finançament: les ajudes d'administracions públiques, moltes a través de l'Associació de la Premsa Forana, i que solen dur un retard considerable, han començat a arribar. La publicitat, element fonamental en una publicació gratuïta, viu temps de crisi creixent, però ja comptam amb un cert nombre d'anunciants estables, entre els quals per desgràcia no es compta l'Ajuntament, que desaprofita així una bona opor-

tunitat de fer arribar anuncis casa per casa, i ajudar alhora un potent instrument d'integració social i de normalització lingüística.

Malgrat tot, som optimistes i continuam treballant per aquesta realitat innovadora i lliure que és *Quart Creixent* de Santa Maria del Camí. La continuïtat sembla viable en la mesura que hi ha persones suficients al poble que creuen que val la pena.

Sa Sella: *26 anys plens d'històries locals*

Miranda Miret i Mairata

La revista Sa Sella, la publicació local del municipi de Sencelles, té el seu origen en les activitats lúdiques que organitzava l'entitat Centre Cultural de Sencelles. Aquesta associació, nascuda al mes de gener de 1974 es va convertir, a finals dels anys setanta i principis dels vuitanta, amb l'entitat que s'encarregà de la dinamització, la recuperació i la revitalització cultural de Sencelles, després dels anys foscos de la dictadura franquista: Va arribar a comptar amb diverses seccions que es dedicaven a aspectes lúdics i culturals diferents com poden ser un grup de teatre, la revista local, una secció d'escacs, la revitalització de les festes populars, concursos, recuperació d'antigues tradicions, classes de guitarra, classes de pintura, etc.

Fou amb el pas dels anys que el Centre Cultural va decaure amb la seva tasca d'organització d'esdeveniments. En part perquè, amb la recuperació de les institucions democràtiques, aquesta labor fou assumida per les regidories de Cultura, educació i Festes de l'Ajuntament. A partir d'aquest moment, l'únic resultat visible de la continuació del Centre Cultural de Sencelles fou l'edició, més o manco periòdica i programada, de la revista Sa Sella.

Fou en el mes de gener de 1983 quan sortí al carrer el primer número editat de la revista, que portava el número 0 a la portada.

El nom de la publicació fa referència a l'escut del municipi. A l'emblema municipal hi figuren una sella i un seny tractant de trobar puerilment l'origen del nom del municipi: seny i selles. Una sella és, atenent la definició del diccionari Alcover-Moll, "un seient de cuiro, de forma especialment adaptada a l'esquena del cavall, amb la superfície lleugerament còncava perquè hi pugui seure còmodament el que cavalca". Per altra part, un seny és una "campana de certa grossària, sobretot campana instal.lada a una torre (a diferència de l'esquella, que era petita i es posava a diversos llocs); campana grossa; toc de campana".

La publicació va passar d'esser un simple butlletí intern per als associats a una publicació independent amb vida pròpia a partir de la inscripció en el registre del Dipòsit Legal l'any 1989, amb el número 400-89. Aquest mateix any també la publicació entra com a membre a l'Associació de Premsa Forana de Mallorca.

A partir de l'edició de la revista, com a activitat principal, el Centre Cultural de Sencelles continua encara amb les seves activitats paral.leles com poden ser l'organització d'exposicions de pintura, de fotografia, conferències, concursos de dibuix, de truc, maratons de fotografia, xerrades informatives, patrocini d'equips esportius, etc.

La història de la publicació té dues èpoques ben diferenciades. La primera aniria des de 1983 fins al 1986 quan desapareix momentàniament. És en aquesta època quan són editats

els 8 primers números de la publicació. Després d'uns quants números més o manco d'edició temporal regular, la revista va passar a sortir només una vegada a l'any, per Santa Àgueda, amb format de programa de les festes que per celebrar aquesta santa organitzava el Centre Cultural. En aquesta primera etapa de la publicació la revista s'editava a la impremta dels pares franciscans de Petra, es fotocopiava o es ciclostilava.

A partir de 1988 és quan torna a aparèixer (i amb l'afegitó a la portada de segona època). De llavors ençà no ha aturat de sortir periòdicament, confeccionada a la impremta Tirrena de Manacor, encara que amb una periodicitat canviant. Actualment la revista és trimestral, d'unes 32 pàgines de mitjana, amb portada a tot color i moltes de vegades pàgines centrals també en color sobretot si el seu contingut és de fotografies. El format és de dinA4.

Han estat directors de la publicació, encara que seria més correcte utilitzar la paraula coordinador d'edició o l'expressió redactor en cap: Antoni Bennàsar i Cirer, Manuel Varquiel, Pere Llabrés i Fiol, Guillem Mut i Llabrés, Joana Ferragut i Fiol, Joan Florit i Salas i Joan Florit i Horrach.

Al llarg d'aquests 26 anys de trajectòria, la revista Sa Sella, ha anat editant diversos números especials, a vegades, monogràfics, dedicats a qualque aspecte destacat del moment. Un exemple podria ser el dedicat a la mort de l'erudit local mossèn Bartomeu Oliver i Amengual, l'any 1993; l'editat el 2004, que tracta sobre l'època de la Segona República Espanyola a Sencelles; el que sortí al carrer per commemorar el 150è aniversari de la mort de la Beata Francinaina Cirer l'any 2005; o el d'enguany, 2009, dedicat a la celebració del 75è aniversari de la inauguració de les Escoles Graduades de Sencelles.

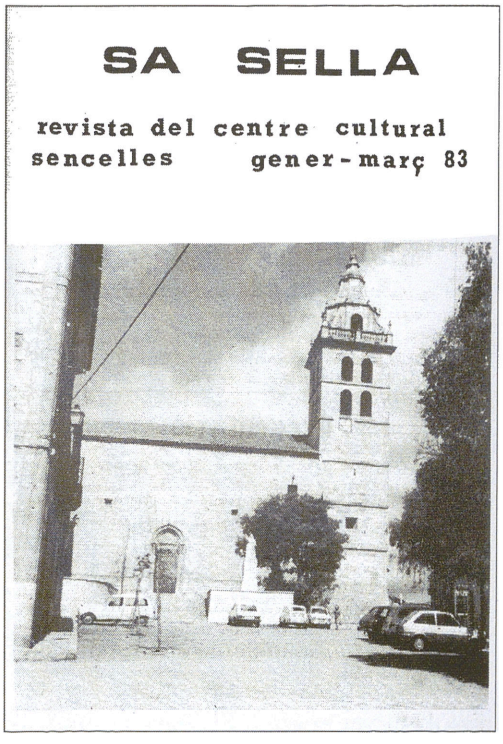

Portada del primer número, 1983.

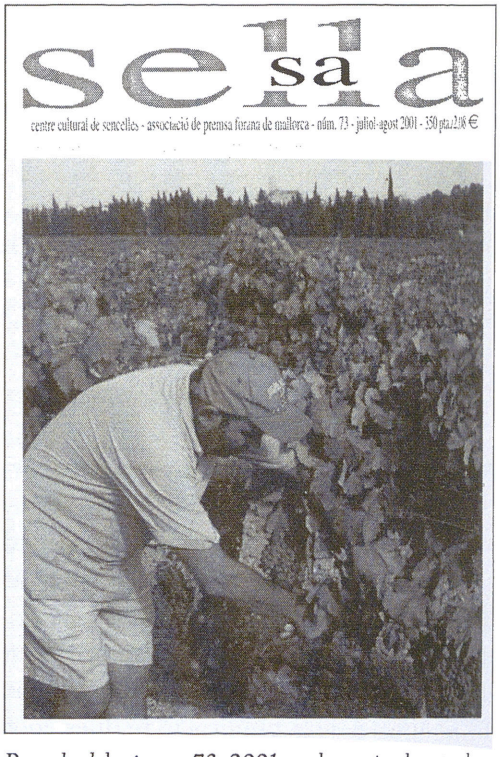

Portada del número 73, 2001, amb canvis a la capçalera.

ANY	REVISTES PUBLICADES	NÚMEROS EDITATS	ANY	REVISTES PUBLICADES	NÚMEROS EDITATS
1983	0 - 2	3	1997	48 - 53	6
1984	3	1	1998	54 - 58	5
1985	4 - 6	3	1999	59 - 63	5
1986	7	1	2000	64 - 69	6
1987	-	0	2001	70 - 75	6
1988	8 - 11	4	2002	76 - 81	6
1989	12 - 15	4	2003	82 - 87	6
1990	16 - 20	5	2004	88 - 94	7
1991	21 - 24	4	2005	95 - 101	7
1992	25 - 28	4	2006	102 - 105	4
1993	29 - 32	4	2007	106 - 109	4
1994	33 - 37	5	2008	110 - 113	4
1995	38 - 42	5	2009	114 - 118	5
1996	43 - 47	5			

Els 124 anys del setmanari Sóller *(1885-2009)*

Antoni Quetglas Cifre

Introducció

Des de la seva creació el setmanari *Sóller* ha estat estretament lligat a la història contemporània d'aquesta localitat de la Serra de Tramuntana i de la seva comarca. A la vegada no es pot entendre l'evolució que va sofrir la publicació sense conèixer la història de la família Marquès, que va fundar el setmanari i el va dirigir fins als anys setanta del segle XX. La gran influència que ha tingut com a mitjà de comunicació durant els seus 124 anys d'història és enorme i es pot dir que ha estat fortament lligat als processos de canvi que ha sofert la Vall. Així l'emigració, la industrialització, el comerç o la vida política no es poden estudiar sense dirigir-se a les pàgines del *Sóller*.

Aquest article vol ser una aproximació a la història del setmanari, que és la història de la pròpia ciutat de Sóller.

Els inicis del setmanari. La primera època (1885-1889)

En el darrer terç del segle XIX es va donar a la Part Forana un fort creixement de les publicacions periòdiques, que fins aleshores s'havien concentrat a Ciutat. Segurament una de les causes fou la irregularitat i la lentitud amb que arribava la premsa de Palma als pobles [1]. Així la primera publicació que va aparèixer a la Part Forana fou el setmanari *El Felanigense* el 1883.

La primera publicació que va aparèixer dedicada a Sóller fou el *Semanario de Sóller*, que va veure com el seu primer número sortia a la llum el 16 de febrer de 1884.

Aquest projecte ja es gestava des de principis d'aquell any, bona prova és el que escrivia el 10 de gener un jove Joan Marquès Arbona al seu oncle mossèn Pere A. Marquès " *(...) He leído en un periódico que en Sóller se iba a formar una sociedad de jóvenes estudiosos con el fin de divertirse instruyéndose, y que en esta misma sociedad quería dar a luz un periódico semanal, deseo saber que hay sobre este particular y quienes son dichos jóvenes*" [2].

Aquest setmanari s'elaborava i s'imprimia a Palma a l'impremta de Benet Pons i Fàbregues i estava dirigit per Ricard Salvà. Entre els seus col.laboradors es trobaven Andreu Pastor -*metge Roques*-, Joan B. Ensenyat, en *Tambó* i Jeroni Estades [3].

[1] COMPANY MATES, Arnau, "La primera etapa de la premsa forana a Mallorca (1883-1936). Evolució general" a *Verguerisme, anarquisme i espanyolisme. Noves recerques sobre el s. XX*, Palma, Fundació Emili Darder, 1997.
[2] AMS Correspondencia de Joan Marquès Arbona 1878-1884.
[3] ARBONA I OLIVER, Andreu, *Fent volar l'estel*, Sóller, Associació Cultural Veu de Sóller, 1996. pàg. 20.

El setmanari es dividia en cinc seccions: Crònica Europea, Interessos Generals de les Illes, Literatura i Ciències, Indústria i Comerç i Política [4]. Aquest periòdic es va mantenir fins el 15 de novembre del mateix any. Pareix que la causa de la seva desaparició fou la manca de suport econòmic, ja que no gaudia de gaires anuncis i molts dels subscriptors de l'estranger no havien abonat la quota [5].

Pareix que contra aquest setmanari es va intentar publicar una altra publicació, que s'havia de titular *Alianza Sollerense* i que seria l'òrgan d'expressió de la societat del mateix nom. Segons una carta de Jaume Rullan enviada a Joan Marquès alguns dels seus socis eren *"los señores Marqués, Serra, Pastor, Torrens, Canals, Llinás, Colom y Mayol"* [6].

Fou en aquesta època quan Joan Marquès Arbona (1861-1955) va començar a col.laborar amb el *Semanario de Sóller*. Aquest era el fill major del matrimoni format per Guillem Marquès Miró (de can *Pinoi*) i Rosa Maria Arbona Morey. El seu pare era un arrendatari de terres que tenia al seu càrrec la possessió de Muleta Gran [7]. Joan va néixer el 16 de juny de 1861 i de jove va estudiar en el Convent amb el mestre Francesc Saltor i Montangut (1840-1895). Un altre dels seus mestres fou el seu oncle, el vicari de Sóller mossèn Pere Antoni Marquès (1813-1895), el qual posseïa una bona biblioteca i va ensenyar-li a llegir i escriure en català [8].

Quan tenia 17 anys va ingressar a l'Acadèmia Militar de Toledo que va deixar per anar a treballar a casa d'uns parents a França, a Castres, on va treballar en el comerç de *fruits et primeurs*.

Va tornar a Espanya per fer el servei militar i fou destinat a Figueres, a on es va destapar la seva afició literària. Allà va presentar un treball seu a un concurs literari i aquest va resultar premiat. Al mateix temps fou ascendit a sergent i nomenat escrivà major del quarter.

Va iniciar-se en el periodisme col.laborant en el Semanario de Sóller, enviant cròniques setmanals. Així a finals del 1884 va retornar a Mallorca i es va instal.lar a Palma treballant en una impremta per aprendre l'ofici.

A principis de l'any 1885 es va instal.lar a la casa pairal de carrer de Sant Bartomeu, on va hi va instal.lar als porxos una premsa de mà i diversos ormeigs per imprimir i enquadernar, que havia comprat amb els seus estalvis. Al mateix temps que naixia l'impremta ja es gestava la idea d'editar una publicació periòdica local. Així Joan Marquès va exposar la seva idea a amics i coneguts per intentar aconseguir el major nombre de suports possibles. Foren dos dels principals erudits locals, mossèn Josep Rullan i Mir i Joan B. Ensenyat Morell els qui més varen ajudar a tirar endavant la idea.

Alhora Marquès va sol.licitar la col.laboració dels emigrants establerts a Europa i Amèrica, ja que considerava que un setmanari local podia tenir una gran acceptació. Segons les

[4] *Semanario de Sóller* 16-02-1884.

[5] En el darrer número publicat es feia la següent advertència: *"Suplicamos a nuestros suscriptores del Extranjero y América nos remitan el importe de una año de suscripción, valiéndose del medio que les sea mas fácil"*. En aquest mateix exemplar sols hi havia dos anuncis. *Semanario de Sóller* 15-11-1884.

[6] AMS Correspondencia de Joan Marquès Arbona 1878-1884.

[7] GUAL P., Miquel/ PÉREZ P., Plàcid, *Aportació a l'estudi de la premsa a Mallorca: la impremta de can Pinoi (1885-1972) i el Sóller*, Palma, dins *XII Jornades d'Estudis Històrics Locals: La premsa, la ràdio i la televisió des d'una perspectiva històrica*, IEB, 1993. Pàg. 317.

[8] ARBONA I OLIVER [3], Pàg. 85.

seves paraules *"Ara no llegeixen però ja els acostumaré a llegir. Ara no donen feina per una impremta, però ja els en faré tastar la necessitat. Amb tant sollerics com hi ha fora de Sóller, un setmanari imprès per sollerics i a Sóller mateix, que surti puntual, cuidat, ben escrit, ben informat, forçadament ha d'arribar a fer-se imprescindible"* [9]. El temps li va donar la raó i respecte al tema de l'emigració, el setmanari va estar molt lligat en aquest fenomen i ben prest es va convertir en un dels principals nexes d'unió entre els emigrants i la seva llar.

SÓLLER

PERIÓDICO SEMANAL DE INTERESES MATERIALES.

Portada del primer número, 1885 (font: Plàcid Pérez).

Joan Marquès va decidir consultar a amics seus residents a fora sobre l'acceptació que podria tenir la futura publicació. En una carta enviada pel comerciant Francesc Canals Oliver[10] a Joan Marquès sobre l'edició d'un setmanari local deia *"En cuanto a lo que me indicas sobre el periódico que saldrá de Sóller bajo tu dirección deseo te vaya como deseas. A mi puedes mandarme uno (como veras que un poco mas abajo te pongo mi dirección) y sobre los otros sollerenses que hay en esta no hay mas que Miguel Bernat Fiol y José Morell y estamos casi juntos, quiero decirte que con un periódico tendríamos bastante para nosotros"*[11].

En una altra carta, enviada per Joan Ripoll[12], aquest es mostra escèptic amb la possibilitat d'èxit entre els emigrants residents a la zona *"En contestación a tu carta te diré que he pensado muchas veces con los que podrían ser tus subscriptores y de los que mes parece han de ser más entusiastas por tu periódico y que lo pueden hacer si quieren. Te mando una lista muy reducida por cierto en parangón con los sollerenses que aquí viven y que por cierto puedo yo olvidar algunos, pero no serán muchos atendidas las críticas circunstancias que por aquí atravesamos. Como amigo te aconsejo que no te fundes sino quieres llevarte un chasco, como tu mismo dices, con los 300 sollerenses que en esta viven pues si para tu negocio y buen resultado de tu empresa cuentas con ellos te lo llevaras de seguro"*[13].

A pesar de les reticències i els consells en contra, l'onze de juliol de 1885 sortia el primer número del setmanari Sóller, subtitulat *Periódico semanal de intereses materiales* que ben prest canvià per *Semanario independiente*. A pesar de les reticències inicials la publicació va tenir

[9] Ibid, pàg. 21

[10] Establert a Le Puy el febrer de 1885.

[11] AMS Correspondencia de Joan Marquès Arbona 1885-1886

[12] Joan Ripoll Magraner (1858-1936) comerciant establert a Marsella. Propietari amb el seu germà Josep de *Ripoll y Cía.*, empresa dedicada a l'exportació i importació de productes. Foren fundadors també d'una de les primeres cases exportadores de València. Tenien una flota de motovelers (el *Nuevo Corazón*, el *San Miguel* i el *Providencia*). Fou membre de la Junta Directiva del Banc de Sóller.

[13] AMS Correspondencia de Joan Marquès Arbona 1885-1886

una gran acollida i va resultar una gran eina de difusió arran de les inundacions que es varen produir el 1885 a la Vall[14]. El setmanari va promoure una campanya, instada per mossèn Rullan i Mir, per recollir fons en ajuda de les víctimes i per les tasques de reconstrucció[15].

A partir de llavors la publicació va servir com a mitjà d'expressió de les diferents entitats del municipi. Els primers anys de vida el setmanari va tenir quatre planes i un tiratge, que es va mantenir estable a totes les èpoques, de entre 1.500 i 2.500 exemplars[16].

L'any 1886 Jo Marquès es va casar amb Maria Coll Deyà, amb qui va tenir sis fills (Caterina, Antònia, Maria, Miquel, Rosa i Guillem).

El desembre de 1889 es va suspendre l'edició del Sóller per millorar-ne la impressió. Es posava fi a la primera època del setmanari.

SÓLLER

SABÓ, 30 DE AGOSTO DE 1980

HOMENAJE A GUILLERM BERNAT "SOLLERIC DE L'ANY"

Portada de 1980, tercera època, dirigida per Pere Serra (font: Plàcid Pérez).

El setmanari sota la direcció de Joan Marquès Arbona (1891-1955) i Miquel Marquès Coll (1955-1972) durant la segona època

L'any 1890 es va reformar la impremta, traslladant la maquinària a la planta baixa del local. El setmanari s'imprimia amb una premsa manual *Lorilleaux*, adquirida a Paris el 1885.

El setembre de 1891 es va reprendre la publicació del *Sóller*, convertit ja en un important mitjà de difusió i influència. Va anar creixent el nombre de col.laboradors i d'anuncis.

L'any 1901, Joan Marquès va ser obligat a deixar la seva feina per prescripció metge. Va partir a Paris deixant la direcció del setmanari primer a Vicente del Valle (que sols va estar dos mesos), en segon lloc al mestre Joan Torrens i finalment a Damià Mayol Alcover. A pesar d'aquest retiro involuntari el fundador no va deixar de banda la seva tasca i va mantenir, a més de rebre setmanalment el *Sóller*, una correspondència constant amb la seva esposa Maria i amb Damià Canals per poder saber com funcionava el negoci. Per exemple en una carta enviada des de Paris a Maria Coll el setembre de 1901 referint-se a la publicació de les sessions de l'Ajuntament *"(...) considero conveniente continuar con ellas sin que*

[14] Per saber més informació sobre les inundacions de 1885 vegeu RULLAN I MIR, Josep, *Inundación de Sóller i Fornalutx*, Palma, Imprenta de Felipe Guasp i Vicens, 1885.

[15] En total es varen recaptar 12.939,90 pessetes. A la redacció del setmanari es recolliren 545 ptes.

[16] GUAL [7], pàg. 321.

jamos aunque nos perjudiquen un poco y procurar poner todo lo local posible, que aquí es lo que mas agrada y casi lo único que se lee. Te lo digo para que Damián lo tenga en cuenta (...)"[17].

També en aquells anys va començar a publicar els seus escrits en les seccions *"Vuits i Nous"* i *"Fantasías de un iluso"*.

L'any 1910, coincidint amb els 25 anys del setmanari, es canviar el format i amplià el nombre de pàgines. A l'Exposició Universal de París d'aquell mateix any es va adquirir una maquina més moderna per imprimir, la *Pedalette*, que funcionava mitjançant un motor elèctric i que es va destinar exclusivament a l'edició del Sóller fins el 1972[18].

Aquell mateix any 1910 va començar a publicar-se la secció "L'Agre de la Terra" que va ser tot un referent pels grans escriptors de l'època com Miquel dels Sants Oliver, José Mª Quadrado, mossèn Miquel Costa i Llobera, Guillem Colom Ferrà, Miquel Ferrà, etc.[19]

Va residir a París fins a principis del 1912, quan retornà s'instal.la definitivament a Sóller, posant-se novament al front de la impremta i del periòdic que regentà fins a la mort[20].

En els primers decennis del segle XX el setmanari va dur a terme una intensa tasca informativa i de reivindicació de millores per a la població, com la creació d'una companyia de ferrocarril i de vaixells a vapor, la implantació del servei de gas o la promoció de l'economia local.

En el negoci familiar varen participar tots els fills del matrimoni Marquès Coll, les filles s'encarregaren de la llibreria-papereria i l'administració, i el fill Miquel de la direcció del setmanari. L'altre fill, Guillem, va ocupar el càrrec de secretari de l'Ajuntament fins a l'entrada de la República[21].

A pesar de que el seu pare va figurar com a director del setmanari fins a la seva mort el 1955, el cert és que Miquel Marquès Coll (1901-1992), qui s'havia format en enquadernació, fotogravat i altres arts gràfiques a Barcelona[22], es va fer càrrec de la direcció des de 1922, així com de la línia editorial.

A partir de llavors, si bé es podia extreure de les seves pàgines, el setmanari va donar suport a les postures en defensa de la llengua i cultura pròpies. El propi Miquel Marquès va ser membre de la delegació de Sóller de l'Associació per la Cultura de Mallorca i a l'impremta Marquès es va editar l'Almanac de les Lletres.

Aquesta línia editorial va portar al setmanari a fortes crítiques i censures durant la dictadura del general Miquel Primo de Rivera, tant per part de les autoritats com per part d'alguns sectors més conservadors[23].

[17] AMS Correspondencia de Joan Marquès Arbona 1888-1911.

[18] GUAL [7], pàg. 318.

[19] Vegeu PÉREZ PASTOR, Plàcid, *La pàgina literària: de l'agre de la terra com a font documental*, a Miscel.lània Joan Fuster: estudis de llengua i literatura 3. A cura d'Antoni Ferrando i d'Albert G. Hauf, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 311-316.

[20] PÉREZ PASTOR, Plàcid, *Les publicacions periòdiques de les impremtes Marquès i Calatayud*, dins I Jornades d'Estudis Locals a Sóller, Sóller, Ajuntament de Sóller, 2007.

[21] GUAL [7], pàg. 317.

[22] PÉREZ PASTOR, Plàcid, *Un exemple de lluita per la llengua: Miquel Marquès i el setmanari Sóller*, a Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana, València, (s.n.), 1989, pàg. 678.

[23] PÉREZ Pastor, Plàcid, *La caiguda de Primo de Rivera i la línia editorial d'un periòdic local (1929-1931). Un treball d'anàlisi de contingut*, Palma, *dins XII Jornades d'Estudis Històrics Locals: La premsa, la ràdio i la televisió des d'una perspectiva històrica*, IEB, 1993.

Amb la proclamació de la Segona República el setmanari va continuar la seva tasca amb normalitat, si bé va veure reduït el nombre d'anuncis, possiblement per les conseqüències de la crisi de 1929.

L'any 1935 el setmanari va celebrar les seves noces d'or. Ho va fer amb la publicació d'un número especial. Aquell mateix any l'Ajuntament el va declarar Fill Il.lustre de Sóller. A pesar d'això no es va fer un acte solemne d'homenatge fins el 1952.

El Consistori en motiu de la declaració de Fill Il.lustre va decidir dedicar a Joan Marquès un carrer de la localitat. En un primer moment es va canviar el nom de carrer d'Isabel II pel de Joan Marquès Arbona, posteriorment amb durant la Guerra, es va recuperar el nom primitiu i el carrer de Pi i Maragall va passar a dir-se Joan Marquès[24].

El Setmanari *Sóller* també va patir les conseqüències de la guerra, ja que va haver de reduir el seu nombre de planes[25]. La secció més afectada fou la dels anuncis tant per manca de paper o com la d'anunciants. A més la qualitat del paper era molt baixa. El juliol de 1941 varen haver de recórrer a un més obscur, que segons l'equip del setmanari era més fàcil de llegir i de major qualitat[26].

La publicació va haver de suspendre els anuncis i els articles en francès i català degut a les noves lleis franquistes[27]. La censura també va ser present el que va afectar a la pluralitat i independència que havia caracteritzat la línia editorial del *Sóller*.

Durant la guerra va mantenir un corresponsal que va seguir l'avanç de les tropes franquistes, el propi Miquel Marquès.

Les seccions del Sóller durant la guerra varen estar marcades pel conflicte bèl.lic, aquestes foren: *Editorial*, *El estado de la guerra en Baleares*, *Crónica Local*, *Notas de Sociedad*, *Del Ayuntamiento*, *De Teatros*, *Deportivas*, *Vida Religiosa* i *De Falange Espanyola*.

Durant la postguerra es varen mantenir les dificultats per treure el setmanari, conseqüència de la censura i les mancances de paper i d'anuncis (sobretot durant la Segona Guerra Mundial). A pesar d'això en aquesta època el setmanari tenia 1.000 subscriptors.

El 1949, segons carta enviada a la Delegació Provincial de la Subsecretaria d'Educació Popular, el setmanari tenia com a redactors i col.laboradors habituals a Andreu Arbona Oliver (industrial), Francisca Raymond Aguiló (caixista), mossèn Jeroni Pons Roca (prevere), Damià Canals Pougin (professor), Miquel A. Castañer Mayol (ecònom del Port), Miquel Serra Pastor (escriptor), Bartomeu Suau Tugores (professor), Mateu Oliver Maimó (oficial Ajuntament), Joan Bauzà Rullan (industrial), Francisca Alcover Morell (escriptora i oficinista), Miquel Puig Morell (subdirector del Ferrocarril de Sóller), Filomeno Molina Sbert (oficinista Banc Hispano Americano), Tomàs Morell Colom (advocat), Valentín Puig Rullan (industrial), Maria Matol Colom (poetessa), Vicens Mas Coll (comerciant), Carles Rullan Bauzà (comerciant), José Sanchís Pastor, Ramon Bernat Rullan (oficinista), Antoni Castañer Coll (oficinista), Miquel Arbona Oliver (industrial), Guillem Colom Ferrà (poeta), Santiago

[24] QUETGLAS CIFRE, Antoni, *Canvi i permanència en un municipi de Mallorca: la Segona República, la Guerra Civil i els primers anys de la Postguerra a Sóller (1931-1945)*, memòria d'investigació llegida el juliol de 2008.
[25] A finals de setembre de 1936 s'anuncià una reducció de fulles en una tercera part, per la falta de paper.
[26] *Sóller* 05-07-1941.
[27] QUETGLAS [24].

Marquès Chiaramonti, Josep Vidal Isern (periodista), Francisca Grimalt Fullana, Joan Oliver Hernández (oficinista) i Gaspar Sabater[28].

L'any 1952 es va retre homenatge al fundador del *Sóller*, amb la col.locació a la galeria de Fills Il.lustres del quadre de Joan Marquès realitzat pel pintor Erwin Hubert i que fou sufragat per la colònia sollerica de Puerto Rico.

Tres anys més tard, el 1955, va morir Joan Marquès. Aquell dia fou declarat de dol a la localitat, les funcions de cinema i qualsevol acte d'oci fou suspès i les banderes de l'Ajuntament i de les societats recreatives onejaren a mitja asta.

Fundador del setmanari Sóller, Joan Marquès Arbona (font: arxiu municipal Sóller).

A partir de 1955, Miquel Marquès Coll va figurar com a director del setmanari, càrrec que va ocupar fins a la seva jubilació. El director residia a Palma, i venia el dijous a Sóller per revisar la confecció del setmanari. A pesar de que Miquel Marquès era el director, fins als anys seixanta no va poder figurar com a titular d'aquest càrrec per raons burocràtiques, ja que no disposava de l'obligatòria titulació periodística que exigia la llei de premsa[29].

En la dècada dels seixanta l'equip redactor del setmanari estava composat per Francisca Orell, Josefina Muñoz, Francisca Raymond, Andreu Arbona, Francisca Arbona i Antònia Estarellas. El maquinista era Ramon Mayol i el repartidor Miquel Aguiló[30].

L'any 1960 el setmanari va celebrar els seus 75 anys d'existència amb un número especial *Bodas de Diamante (1885-1960).*

La tercera època. El Sóller sota la direcció de Pere Serra Bauzà (1972-...)

Ha finals de 1972 per culpa de l'antiguitat de la maquinària i de la manca de personal el setmanari fou comprat pel periodista i empresari solleric Pere Serra Bauzà -president del Grup Serra, propietari entre d'altres dels diari *Ultima Hora*, *Balears* i *Majorca Daily Bulletin*-,

[28] AMS Correspondència Impremta Marquès 1936-1972.

[29] El febrer de 1961 la Direcció General de Premsa, seguint l'article 22 del reglament de l'Escola Oficial de Periodisme (O.M. 20-07-1957) en el qual s'establia que *"en casos excepcionales y en atención a especiales circunstancias que concurren a quienes vinieren ejerciendo actividades relacionadas con la profesión periodística y lo soliciten de la Dirección de la Escuela, podrá determinarse que, con efecto literario, practiquen un ejercicio de revalida, lo cual sólo podrá ser autorizado con informe favorable de la Junta Académica y exigiendo la prueba que prácticamente recoja el contenido de los exámenes de ingreso y de grado". La Vanguardia Española* 12-02-1961.

[30] *Sóller. Bodas de Diamante (1885-1960).*

pel preu simbòlic d'una pesseta. Això va permetre modernitzar la impressió i salvar el setmanari, que es trobava immers en una greu crisi econòmica. Manuel Picó, col.laborador de Pere Serra, fou nomenat redactor en cap del setmanari.

Miquel Marquès es va mantenir com a director fins a la seva jubilació l'any 1985.

A partir d'aquells moments el *Sóller* va passar a imprimir-se a Palma, a l'edifici del *Majorca Daily Bulletin*.

El setmanari *Sóller*[31], gràcies a la introducció de gent nova a la redacció, va ésser utilitzat per fer escrits en català i demanar, amb moltes limitacions, un canvi. Alguns d'aquests nous redactors i fotògrafs d'aquella època foren entre d'altres: Joan Castanyer, Joan Estades de Montcaire, Maria Vázquez, Vicenç Terrassa, Maria Noguera, Xavier Carbonell, Vicenç Pérez, Plàcid Pérez, Nicolás Díez, Pere Vicens, Toni Oliver, Joan Oliver, Josep Canyelles, Xim Daniel, Joan Mayol, Guillem Deyà, Miquel Gual, Maria Marquès o Jaume Albertí[32].

El 10 de setembre de 1978 es va celebrar a Sóller la V Trobada de la Premsa Forana, associació de la qual s'havia adscrit el setmanari *Sóller*[33] i que havia fet d'amfitrió en aquest encontre.

El setmanari *Sóller* en aquests primers moments de la transició va sofrir amenaces d'un grup d'ultradreta cap alguns dels seus col.laboradors, que havien aprofitat les pàgines del setmanari per demanar llibertat d'expressió, autonomia, reconeixement de la nostra llengua i democràcia. La majoria de diaris mallorquins i nacionals es feren ressò dels fets[34].

L'any 1985 el setmanari va celebrar les seves noces d'or amb un número especial.

A partir de gener de l'any 1996 el Grup Serra subscriu un acord amb Sóller Publicacions S.L. que es fa càrrec des d'aquell moment de la redacció i explotació comercial del setmanari, encara que amb tota la infrastructura informàtica i tècnica del Grup Serra, propietària de la capçalera. Pere A. Serra, president del grup, segueix essent l'editor del mitjà i anomena Josep Bauzà Pizà com a conseller editorial. En aquell moment la redacció del setmanari es va instal.lar al carrer de la Victòria número 1. El 2001 la redacció totalment renovada i amb el sistema informàtic altre cop modernitzat, es va instal.lar al carrer de Canals número 1. La direcció del setmanari va recaure llavors en Andreu Vivas que, l'any 2004 va se substituït per Lluc Garcia, que actualment n'és encara el director. L'actual equip de redacció està format per Lluc Garcia, Antoni Oliver, Isabel Medina, Miquel Àngel Canals, Sara Luque, Andreu Vivas, Jerònia Reynés i Jaume Quirós. La direcció comercial i l'administració de *Sóller Publicacions* corresponen a Joan Antoni Castanyer i a Antoni Oliver, respectivament.

En un procés progressiu de normalització lingüística que va començar l'any 1996 (tot i que la llengua catalana hi ha estat sempre present i, que des de la dècada dels 70 del segle XX, fins i tot predominant), actualment es publica íntegrament en català. Surt, com sempre, cada dissabte, amb una mitja de 40 pàgines setmanals, moltes de les quals en color. Coincidint

[31] QUETGLAS CIFRE, Antoni, *La transició democràtica a la vall de Sóller: 1973 – 1983*, Pollença, El Gall, 2007.

[32] *Sóller Bodas de Oro (1885-1985).*

[33] L'associació va començar a rodar l'abril del 1978, amb la presència des del principi del setmanari solleric. la trobada de Sóller es va convertir en la primera diada i en va sorgir un editorial conjunt "L'ensenyament de la llengua".

[34] QUETGLAS [28].

amb les principals festes locals i comarcals, s'editen números extraordinaris amb una mitja de més de 100 pàgines.

Les seccions actuals del *Sóller* són: 'Local', 'Societat i Cultura', 'Opinió', 'Església' i 'Esports'. Compta amb un gran nombre de col.laboradors, de més de 40, i uns 10 columnistes de seccions fixes.

Els columnistes actuals són Miquel Ferrà Martorell, Josep Bonnín, Joan A. Fernández, Antoni Jover, Antoni Oliver, Joan Antoni Castanyer, Pere Colom, Agustí Serra, Joan Castanyer, Antoni Socias, Yolanda Ysasi i Michel Cardell. Des del 2008 també s'edita un diari digital (www.setmanarisoller.cat) que complementa la versió impresa mitjançant la inclusió d'informacions diàries i compta també amb un bon nombre de col.laboradors que a través dels seus blocs personals mantenen una fructífera interacció amb els lectors.

Durant aquesta darrera etapa el setmanari Sóller s'ha convertit també en la delegació a Sóller dels mitjans del Grup Serra, *Diari de Balears* i *Última Hora*, passant a ser seu de les corresponents corresponsalies, a càrrec de Lluc Garcia i Miquel Àngel Canals *(Diari de Balears)* i Margalida Joy *(Última Hora)*.

Bibliografia i fonts

- ARBONA I OLIVER, Andreu, *Fent volar l'estel*, Sóller, Associació Cultural Veu de Sóller, 1996.
- ARBONA, Miquel, *Converses solleriques. Un poc cada setmana (1964-1974)*, Ciutat de Mallorca, editorial Moll, 1977.
- BERNAT JOY, Catalina, *L'anhel de tornar a Sóller. Emigrants: canvi social i progrés econòmic, Sóller*, El Gall Editor, 1999.
- COMPANY MATES, Arnau, "La primera etapa de la premsa forana a Mallorca (1883-1936). Evolució general" a *Verguerisme, anarquisme i espanyolisme. Noves recerques sobre el s. XX*, Palma, Fundació Emili Darder, 1997.
- DIVERSOS AUTORS, *A tota veu. Quinze anys de Veu de Sóller*, Sóller, Associació Cultural Veu de Sóller, 2004.
- GUAL P., Miquel/ PÉREZ P., Plàcid, *Aportació a l'estudi de la premsa a Mallorca: la impremta de can Pinoi (1885-1972) i el Sóller*, Palma, dins *XII Jornades d'Estudis Històrics Locals: La premsa, la ràdio i la televisió des d'una perspectiva històrica*, IEB, 1993.
- PÉREZ PASTOR, Plàcid, *Un exemple de lluita per la llengua: Miquel Marquès i el setmanari Sóller*, a Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana, València, (s.n.), 1989, p. 677-686.
- PÉREZ PASTOR, Plàcid, *La pàgina literària: de l'agre de la terra com a font documental*, a Miscel.lània Joan Fuster: estudis de llengua i literatura 3, a cura d'Antoni Ferrando i d'Albert G. Hauf, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 311-316.
- PÉREZ Pastor, Plàcid, *La caiguda de Primo de Rivera i la línia editorial d'un periòdic local (1929-1931). Un treball d'anàlisi de contingut*, Palma, *dins XII Jornades d'Estudis Històrics Locals: La premsa, la ràdio i la televisió des d'una perspectiva històrica*, IEB, 1993.
- PÉREZ, Plàcid / GUAL, Miquel, *Publicitat i emigració a un mitjà de comunicació local mallorquí: el setmanari "Sóller": 1925-1935*, Palma, Jornades d'Estudis Històrics Locals, XII, IEB, 1993.

- PÉREZ PASTOR, Plàcid, "Sóller: Evolució econòmica i social entre 1840 i 1936". dins *Església i Societat en la primera meitat del segle XX a Mallorca*, VIIè Simpòsium d'Història Social de la Religió, celebrat a Palma i a Sóller el maig de 2004. En premsa.
- PÉREZ PASTOR, Plàcid, *Les publicacions periòdiques de les impremtes Marquès i Calatayud*, dins I Jornades d'Estudis Locals a Sóller, Sóller, Ajuntament de Sóller, 2007.
- QUETGLAS CIFRE, Antoni, *La transició democràtica a la vall de Sóller: 1973 - 1983*, Pollença, El Gall, 2007.
- QUETGLAS CIFRE, Antoni, *Canvi i permanència en un municipi de Mallorca: la Segona República, la Guerra Civil i els primers anys de la Postguerra a Sóller (1931-1945)*, memòria d'investigació llegida el juliol de 2008.
- QUETGLAS CIFRE, Antoni, *Les conseqüències culturals i socials de l'emigració a França. El cas de Sóller (1880-1936)*, dins "Cercles. Revista d'Història Cultural", Barcelona, Universitat de Barcelona, 2008.
- RULLAN I MIR, Josep, *Historia de Sóller*, 2 toms, Palma, Imprenta Guasp, 1876.
- RULLAN I MIR, Josep, *Inundación de Sóller i Fornalutx*, Palma, Imprenta de Felipe Guasp i Vicens, 1885.
- RULLAN I MIR, Josep, *Guía de Sóller*, Sóller, Imprenta La Sinceridad, 1898.
- VICENS CASTANYER, Antoni, *Sollerics a França (1870-1940). Passions i Quimeres*, Palma, El Tall, 1993.
- VICENS CASTANYER, Antoni, *El setmanari Sóller i l'emigració*, Palma, dins "Illes Blaves", 2, 1994.

Altres fonts

- Arxiu Municipal de Sóller (AMS). Fons de l'Impremta Marquès (no catalogat).
  - Correspondencia de Joan Marquès Arbona 1878-1884.
  - Correspondencia de Joan Marquès Arbona 1885-1886.
  - Correspondencia de Joan Marquès Arbona 1888-1911.

- Setmanari *Sóller*:
  - *Bodas de Plara (1885-1935).*
  - *Bodas de Diamante (1885-1960).*
  - *Bodas de Oro (1885-1985).*
  - www.setmanarisoller.cat

Fonts orals

Lluc Garcia, Plàcid Pérez, Jaume Albertí, Joan F. Rullan Vallcaneras, Josep A. Morell González.

Vint anys de Veu de Sóller

Gabriel Mercè,
director de Veu de Sóller

Sóller, ciutat de premsa

Sóller ha gaudit des del final del segle XIX de premsa local periòdica. El *Semanario de Sóller* es va editar durant tan sols cinc mesos de l'any 1884, però va suposar el començament d'un camí que ja no s'ha aturat.

El relleu va venir de la mà de Joan Marquès Arbona, que l'any 1885 va fundar una impremta al carrer de Sant Bartomeu de Sóller i, paral.lelament, el setmanari *Sóller*, que avui continua editant-se.

El *Sóller* ha tengut competidors al llarg del seu segle llarg de vida. *El Pueblo* (1913-1915) es va editar a la segona impremta del municipi, la Calatayud, com també *La Voz de Sóller* (1924-1937). Hi ha hagut altres iniciatives periodístiques com *El Heraldo de Sóller* (1914), *El Correu de les Lletres* (1920), *Esportiu Sóller* (1991-1992) i alguns altres, però cap de tan duradora com el setmanari *Veu de Sóller*.

El naixement de Veu de Sóller

El setmanari *Veu de Sóller* es va publicar per primera vegada el divendres 26 de maig de 1989.

Sóller ja gaudia, com s'ha vist, de premsa escrita de caràcter setmanal. Emperò al llarg dels mesos precedents es varen produir un seguit de diferències de criteri entre alguns dels col.laboradors del setmanari *Sóller* i la seva direcció. Diversos col.laboradors havien demanat que María Vázquez Pulgarín -redactora d'informació local- fos apartada de la publicació per considerar que els seus textos no tenien suficient qualitat. D'altres col.laboradors s'havien enfrontat als caps de redacció d'aquella època, Joan Riera primer i Josep Bauzà Pizà després, perquè no sempre tota la portada es publicava en català, tal i com s'exigia des de Sóller. També el setmanari arrossegava problemes per la falta d'una redacció al mateix municipi, per l'escàs contacte entre direcció i col.laboradors i per diferència de criteri entre uns i altres.

En el marc d'aquest ambient, una sèrie de textos elaborats per un col.laborador recentment incorporat, Jaume Casasnovas Sastre, varen ser censurats. En concret, es tractava d'una entrevista a Carlos Zayas Mariategui en la qual criticava l'estètica del Monument a l'Emigrant erigit feia poc a Sóller; un article que criticava una permuta d'uns terrenys per uns altres que havia realitzat l'Ajuntament amb l'empresari Pere Serra Bauzá; i una referència sobre la feina d'acompanyament que havien fet uns membres de la Policia Municipal en favor dels convidats a una festa d'aquest mateix empresari.

Alguns col.laboradors, a la vista de tots aquests fets, optaren per donar-se de baixa de la publicació en el que va significar la gènesi d'un nou setmanari: *Veu de Sóller*.

Les setmanes prèvies a l'edició del primer número varen servir per constituir una empresa, concretament amb la figura de Comunitat de Béns, anomenada Premsa Lliure C.B., amb quatre socis que aportaren, cadascun, un capital de 25.000 pessetes. Eren Jaume Casasnovas Sastre, Plàcid Pérez Pastor, Antoni Oliver i Pere Vicens.

També varen servir per elegir el nom de la publicació, dissenyar la capçalera -feta per Ernest Forteza-, elegir el blau com a color corporatiu, habilitar una redacció a un local cedit per un particular al carrer de la Lluna, 53, baixos, crear una estructura base de la publicació, contractar fins a quaranta anuncis per llançar al carrer la primera edició i fixar el divendres com a dia de sortida.

Jaume Casasnovas va ser proclamat com a director, mentre que Plàcid Pérez i Antoni Oliver eren els caps de redacció de les seccions de local i esports, respectivament. Altres setze col.laboradors completaven la redacció de la publicació.

La societat anònima Editora Balear (editora del *Diario de Mallorca*) va ser contractada per maquetar i publicar els 1.200 exemplars de la primera edició i les posteriors. A la redacció de Sóller es feia una premaqueta indicativa i es realitzaven tres enviaments parcials a la setmana de pàgines cap a Palma amb les premaquetes, les fotografies i els textos picats en màquina d'escriure.

A l'editorial d'aquell primer número, presentat el mateix 26 de maig en un acte públic celebrat a la sala d'actes del centre cultural Can Dulce de Sóller, es parlava d'un "equip de col.laboradors il.lusionat i disposat a dur a terme aquesta tasca periodística des de positures d'independència ideològica i de llibertat informativa, lluny de qualsevol pressió o imposició externa que suposi coartar la llibertat d'expressió més enllà de les normes que imposen l'ètica periodística i l'honorabilitat de les persones".

També es posaven les pàgines a disposició de la ciutadania i es demanava el suport dels lectors com a principal motor de la publicació.

El setmanari va tenir una acollida positiva des del primer moment. El fet de publicar-se en divendres -el *Sóller* es publica en dissabte- va ser una de les claus de l'èxit perquè sempre anticipava la majoria de les informacions. També va ser clau el fet de trobar un *Sóller* en crisi i mancat de continguts, l'interès per fer una publicació crítica amb els estaments oficials, un setmanari viu, actiu i jove, un producte fresc i amb seccions obertes que varen saber connectar amb el públic.

L'evolució

De forma ininterrompuda, *Veu de Sóller* s'ha publicat fins avui, gairebé sempre amb una línia creixent tant en nombre de lectors com de pàgines.

El 1996 s'editaven 1.800 exemplars i actualment se n'editen uns 2.800. El 1992 es va passar de les 12 pàgines originàries a 16, el 1994 es va estabilitzar en les 20, dos anys després es va arribar a les 24, el 2000 es consolidava en les 32 i des de 2003 *Veu de Sóller* s'ha estabilitzat en les 40 pàgines, sempre amb lleugeres oscil.lacions per damunt o per davall d'aquests paràmetres indicatius, motivades habitualment per manca o excés de publicitat o d'informació.

El preu de venda al públic s'ha fixat d'acord amb el que han costat habitualment els dia-

ris d'abast insular. L'any 1989 costava 75 pessetes i el 2009 es ven per 1'10 euros.

Ha estat costum de *Veu de Sóller* no paralitzar l'edició per vacances durant cap setmana de l'any.

D'empresa a associació

La Comunitat de Béns Premsa Lliure C.B. va ser l'editora de *Veu de Sóller* des de la seva fundació i fins el mes de juliol de 1993. Dels quatre socis de l'empresa –Jaume Casasnovas Sastre, Plàcid Pérez Pastor, Antoni Oliver i Pere Vicens– aquest darrer ja havia dimitit el mateix any 1989, a les poques setmanes de fundar-se la publicació, i Antoni Oliver ho va fer dos anys després.

Mai els socis de Premsa Lliure C.B. varen tenir la intenció de quedar-se els possibles guanys que pogués generar el setmanari, però també havien deixat clar que no exposarien el seu patrimoni particular si es produïen deutes. L'única contribució econòmica que feren varen ser les 25.000 pessetes inicials que cada soci va aportar, a fons perdut.

Casasnovas i Pérez quedaren sols al front de l'empresa i cada any havien de computar com a ingressos personals els guanys produïts en el setmanari en les seves declaracions de la renda, la qual cosa els generava problemes que consideraven innecessaris.

Fou per això que el dia 3 de juliol de 1993 es va crear l'Associació Cultural Veu de Sóller (ACVS), a la qual li fou traspassada la capçalera de la publicació, els arxius, tot el material i el capital acumulat durant els quatre anys anteriors. Premsa Lliure C.B. va desaparèixer.

Foren els fundadors de l'ACVS Jaume Casasnovas Sastre (president), Plàcid Pérez Pastor (vicepresident), Gabriel Mercè Frontera (secretari), Francesca Roig Socías (tresorera), Pedro Pérez Pastor, Joan Oliver Ramon i Jaume Albertí Sastre (vocals).

Era el principal objectiu de l'associació el

Veu de Sóller

Sóller consigue uno de sus objetivos más deseados: ¡el Oratorio de Sta. Catalina ya es nuestro!

Inminent remodelació a la directiva del C.F. Sóller

La companya del ferrocarril ha invertit 60 milions en les obres

Condecorats quatre militars del Puig Major

Manuel Pérez Ramos

Primer número de Veu de Sóller, maig 1989.

Veu de Sóller

Ja el tenim!

Entrevista al president del Govern Balear, Jaume Matas

Fa 150 anys s'inaugurà la carretera del Coll de Sóller

Tota la història del Túnel, des de la gestació fins a la inauguració

EXTRA TÚNEL

La corrupció del Túnel, detallada i passa a passa

Com utilitzar el Túnel i pagar el peatge: instruccions d'ús

Entrevista al batle de Sóller, Ramon Socías

Extra dedicat a l'obertura del túnel de Sóller, febrer 1997.

manteniment de *Veu de Sóller* i d'altres mitjans de comunicació d'àmbit local i comarcal que es poguessin crear, així com l'organització d'esdeveniments culturals. Més endavant es modificaren els estatuts per permetre, també, l'edició de llibres.

També els estatuts marcaven que serien considerats socis els col.laboradors de l'associació, després d'un any d'activitat.

Casasnovas ha estat sempre el president de l'entitat, a excepció d'un breu període de temps entre els anys 2000 i 2001 en el que se'n féu càrrec Plàcid Pérez.

De col.laboradors a professionals

Dels dinou col.laboradors inicials, el setmanari va anar augmentant fins als 35 de 1994 o els 63 de 1997 o els 42 de 2009.

En un primer moment no existia cap tipus de retribució econòmica pels col.laboradors, a excepció de la persona encarregada de contractar la publicitat. Més endavant la tasca de la comptable també va estar retribuïda i el 1993 es va contractar una secretària de redacció. El 1995, comptabilitat i secretaria de redacció varen ser assumits per una mateixa persona que treballava per hores fins que el 1998 va ser contractada a temps complet.

El 1999 es va crear una segona plaça de redactor. El 2001 es varen contractar diferents persones per donar suport als redactors en l'elaboració del setmanari El 2003 es crea una plaça de director remunerada i el 2004 es va crear una tercera plaça de redactor, eliminada el 2009.

També el 2004 es va contractar a temps complet una persona dedicada a publicitat i comptabilitat.

Actualment *Veu de Sóller* compta amb dos redactors contractats a jornada completa, quatre col.laboradors externs que s'encarreguen de seccions molt concretes (cultura; reportatges i entrevistes; Bunyola; i bàsquet i volei), una persona responsable de la comptabilitat i la publicitat contractada a temps total i un director.

La professionalització de la publicació s'ha produït a causa de la manca de col.laboradors, que ha anat en augment al llarg dels anys per mor del cansament dels mateixos fundadors de la publicació i dels seus successors i per la dificultat cada dia més evident de trobar persones que es vulguin responsabilitzar de tasques concretes dins del setmanari. A la vegada, la contractació de professionals ha causat que no s'hagin buscat més col.laboradors perquè ja no han estat necessaris i que s'hagi observat un declivi en aquest aspecte.

Avui, a la llista de col.laboradors s'hi conserven persones que, de fet, no són més que informadors i que no redacten les informacions. Pertanyen, majoritàriament, de l'àrea d'esports, i s'encarreguen d'informar del desenvolupament de les competicions.

Cal observar que cap dels professionals que han estat contractats a *Veu de Sóller*, en cap de les possibles modalitats, ha tingut titulació de periodisme.

Per contra, alguns d'ells han exercit paral.lelament la funció de corresponsals d'altres mitjans d'abast insular o autonòmic. També alguns col.laboradors joves han fet el pas pel setmanari abans d'interessar-se per realitzar estudis de Periodisme.

Escriure en un mitjà local d'aquestes característiques duu implícita una càrrega de responsabilitat molt destacable. La proximitat entre el periodista i el protagonista de la notícia o el mateix lector faciliten un flux de comunicació que és positiu per a l'exactitud, veracitat

i precisió de les informacions, però sovint exerceix una pressió molt elevada sobre el periodista, que no es pot amagar en l'anonimat.

La pressió ve també donada per l'elevadíssima incidència del mitjà dins la població. L'aspecte més imperceptible d'una edició és propagat en unes hores per un percentatge molt elevat de la població, el que significa que qualsevol notícia aportada per *Veu de Sóller* és comentada de seguida a gairebé tots els domicilis de la comarca.

D'altra banda, la feina d'escriure en un mitjà local exigeix un contacte constant amb nombrosos estaments de la comarca, ja que les notícies s'han de recol.lectar a mà en no haver-hi agències de comunicació que facilitin notes de premsa i fotografies, ni rodes de premsa constants.

Aquestes circumstàncies aporten a la premsa local un aspecte qualitatiu que no tenen altres mitjans més generalistes. És un tipus de periodisme més autèntic, responsable, proper a la ciutadania, independent i atent al dia a dia de multitud d'aspectes que interessen a la població, lluny d'estratègies comercials lligades a la publicació de rumors o notícies morboses

Els directors

Han estat directors de *Veu de Sóller*:
Jaume Casasnovas Sastre (maig 1989 - maig 1994)
Gabriel Mercè Frontera (maig 1994 - març 1999)
Jaume Casasnovas Sastre (abril 1999 - maig 2000)
Bartomeu Castanyer Bernat (maig 2000 - agost 2003)
Gabriel Mercè Frontera (agost 2003- ...)

El disseny

Una de les peculiaritats de *Veu de Sóller* és que ha comptat sempre amb una redacció a Sóller i allà mateix s'hi ha fet el màxim possible del procés d'edició.

En els orígens no es comptava amb cap ordinador, sinó que els textos s'elaboraven amb màquines d'escriure tradicionals.

El que des del primer dia es va fer a Sóller varen ser les premaquetes. Es calculava l'extensió de cada text i en un full a mida real, subdividit en mòduls i en sis columnes, es feia un dibuix amb l'aspecte que es desitjava que tengués la pàgina. Prèviament s'havia pactat l'estil de la tipografia i les mides dels diferents titulars. També s'adjuntava la publicitat que corresponia a cada pàgina.

La redacció funcionava bàsicament els tres primers dies de la setmana. Cada nit s'enllestia un enviament que, el dia següent a primera hora, es feia arribar per missatger a la societat anònima Editora Balear de Palma que, seguint les instruccions dels maquetadors de *Veu de Sóller*, realitzava el disseny de les pàgines sobre l'ordinador i imprimia els exemplars.

Després d'alguns mesos i gràcies a l'ajut d'un simpatitzant de la publicació que va deixar els diners, es va adquirir un primer ordinador que permetia un millor càlcul de l'espai que ocupaven els textos -gràcies al programa de tractament de textos Word Star- i que estava equipat amb un mòdem, la qual cosa possibilitava l'enviament instantani a Palma dels arxius de text a través de la xarxa telefònica.

La publicació s'imprimia a una sola tinta, a excepció de la portada i les pàgines centrals, que incorporaven el color blau per a titulars, trames i publicitats. Les fotografies en color es reservaven per a ocasions molt especials, ja que s'havien d'enviar a Palma amb una setmana d'antelació.

El 6 de novembre de 1992 *Veu de Sóller* va passar a ser maquetada i impresa per l'empresa OMNI, lligada al diari *El Día de Baleares*, després d'una època d'un irregular servei per part d'Editora Balear, un canvi de color forçat -que va obligar a substituir el blau pel magenta-, i el sobtat trencament del contracte per part de l'empresa palmesana que va deixar un número sense imprimir (l'única vegada que *Veu de Sóller* no ha sortit al carrer).

El canvi va suposar una lleugera disminució de les mides de la publicació, el pas a cinc columnes, l'augment de l'edició a 16 pàgines i la incorporació de color a les fotografies de la portada i, posteriorment, a més pàgines. També, durant els primers anys, va possibilitar que l'edició quedàs enllestida durant l'horabaixa del dijous i que els subscriptors i determinats punts de venda tenguessin l'oportunitat de llegir el setmanari abans del divendres.

El novembre de 1996, OMNI preveia desfer-se del seu departament dedicat al disseny de publicacions, i l'ACVS passa la concessió del servei al soci Gabriel Mercè. L'edició de la publicació ja es fa totalment a Sóller, a la mateixa redacció de *Veu de Sóller* o molt prop.

Aquesta circumstància va permetre rompre els rígids terminis de lliurament de pàgines i va possibilitar tancar les diferents seccions del setmanari molt més tard o, si més no, introduir-hi canvis de darrera hora.

També va permetre la confecció de números extraordinaris. El primer va ser el dedicat a l'obertura del Túnel de Sóller. Va aparèixer el dia 21 de febrer de 1997, dos dies després de la inauguració de la nova via de comunicació, amb un total de 80 pàgines, 60 de les quals dedicades al túnel.

Durant la darrera dècada han estat habituals els números extraordinaris que fregaven o superaven les cent pàgines per les festes de la Fira de Sóller i per Nadal, i números que han superat les 40 pàgines per les festes de Sant Pere (festes del Port de Sóller), Sant Bartomeu (festa major) i Sant Mateu (festes de Bunyola).

També els anys 1999, 2003 i 2007 s'han tret al carrer números extraordinaris el dilluns següent a la celebració de les eleccions locals, per donar compte dels resultats a la comarca, que s'han repartit de forma gratuïta.

L'esquema de Veu de Sóller

Al llarg dels seus vint anys d'història, l'esquema del setmanari s'ha mantingut més o menys constant. La informació local ha estat el bessó de la publicació, però s'ha donat també molt de pes a la informació esportiva i a les entrevistes i els reportatges.

La portada va estar ocupada per informació fins el 1997, quan va passar a ser sols un extracte del que el lector trobaria a l'interior. S'han reservat sempre unes pàgines per a cartes al director, col.laboracions més o menys esporàdiques, editorials i seccions variades d'opinió. Els partits polítics han estat els que més ús han fet d'aquest espai, especialment en dates properes a eleccions.

A la secció d'esports sempre s'hi ha dedicat més del 30% de la publicació i s'ha posat

especial esment en atendre la informació relativa als anomenats esports minoritaris, sense deixar de banda l'esport base i la competició de primera línia de nivell local.

Les pàgines centrals de la publicació han estat gairebé sempre ocupades per reportatges, i també l'entrevista ha estat un gènere especialment present a *Veu de Sóller*.

No han faltat, tampoc, les notícies relatives a societat, obertura de locals comercials, fotografies antigues comentades, informació meteorològica i la cobertura informativa dels municipis del voltant de Sóller: Fornalutx, Deià, Escorca i, des de l'any 2000, també de Bunyola.

Veu de Sóller informa del que succeeix als municipis de la comarca, d'esdeveniments ocorreguts en altres punts que tenen repercussió en aquest àmbit, i de fets protagonitzats per persones o col.lectius que són d'aquesta zona que tenen lloc en altres indrets geogràfics.

Punts de venda

El setmanari *Veu de Sóller* es ven majoritàriament als quioscs i botigues de la comarca. Les vendes es concentren el divendres, tot i que també el dissabte i el diumenge (en els llocs on roman obert) se'n produeixen. A partir del dilluns la venda del setmanari ja és simbòlica.

En l'actualitat hi ha 22 punts de venda.

El nombre de subscriptors és d'aproximadament 250, la majoria dels quals són de fora del municipi.

Expansió a Bunyola

El mes de setembre de l'any 2000, *Veu de Sóller* es va implantar a Bunyola. Es pretenia col.laborar a un pretès augment de les relacions entre els municipis que havia de ser possible gràcies a l'obertura, tres anys abans, del Túnel de Sóller. Això no obstant, aquest lligam no ha acomplert les expectatives previstes ja que els residents a Bunyola han de fer front al pagament del peatge si es volen desplaçar a la Vall.

Tot i això, des d'aquell moment, Bunyola ha comptat amb dues pàgines d'informació setmanal més el seguiment dels conjunts esportius més importants del municipi, a banda d'un suplement per les festes patronals de Sant Mateu i el tractament de les problemàtiques del poble.

Web

Aproximadament l'any 2000, *Veu de Sóller* va començar a ser present a internet. Un cop a la setmana apareixien diverses informacions (sols textos) al portal www.sollernet.com.

Va ser el mes d'abril de 2007 quan l'Associació Cultural Veu de Sóller va crear el seu segon mitjà de comunicació. Es tractava d'un diari digital, Sa Veu (www.saveu.cat), d'actualització diària i molt més complet.

Les informacions van precedides per la data i l'hora en la qual han estat confeccionades, i sempre acompanyades d'un element gràfic. Al diari s'hi van incorporant notícies a mesura que es produeixen, amb una mitjana de quatre al dia. El divendres s'hi incorporen algunes de les seccions del setmanari: els anuncis classificats, determinades seccions, part de les cartes d'opinió, les entrevistes i els reportatges.

El diari digital es completa amb una enquesta setmanal, un apartat turístic amb seccions

La redacció de Veu de Sóller en plena activitat laboral.

dedicades a patrimoni, excursions o adreces dels hotels de la comarca, i amb galeries de fotografies.

Ha estat difícil aconseguir publicitat per al web, si bé ha estat més senzill obtenir subvencions de l'administració per finançar-la que no pas per al diari en paper. Tot i això no és, per ara, un mitjà rendible des del punt de vista econòmic.

El web va començar amb uns 200 lectors diaris i s'ha anat incrementant fins arribar als 600.

Resulta molt útil per comunicar notícies de darrera hora o, per exemple, per realitzar el seguiment de les nits electorals o de festes locals com el Firó.

Són els mateixos redactors de *Veu de Sóller* els que, des de la redacció o des dels seus propis domicilis, incorporen les notícies al web.

La redacció

Des del primer dia, *Veu de Sóller* ha comptat amb una redacció ubicada al mateix municipi, una de les aspiracions més bàsiques del grup fundador.

Durant els dos primers anys es va gaudir d'un petit local als baixos del carrer de la Lluna, número 53, cedit gratuïtament per un col.laborador.

El setembre de 1991 la redacció es passa a un petit pis de lloguer situat a la tercera planta del carrer Bonany, 1.

El gener de 1994 la redacció s'estableix al carrer Vicari Pastor, núm. 5, 1r, un local que reunia millors condicions que els dos anteriors. Emperò la professionalització del setmanari va obligar a cercar un local de majors dimensions i el mes de maig de 2002 s'estrenà una redacció més àmplia, d'uns 120 metres de superfície i adaptat a les necessitats de la publicació, ubicat al carrer Filadora A, número 3.

Equipaments

Actualment la confecció del setmanari es fa a través dels diversos equips informàtics que hi ha a la redacció. Es compta amb un ordinador central o servidor i cinc llocs de feina (PC) per als redactors. També hi ha dos equips més per tasques relacionades amb publicitat, administració i comptabilitat.

Tots els ordinadors de la redacció estan connectats en xarxa i a internet.

Cada redactor compta amb una càmera fotogràfica digital amb la que es proporciona les imatges de les seves informacions.

Els redactors treballen en maquetes preparades prèviament en *QuarkXpress*, tot i que també n'hi ha d'altres que presenten les seves col.laboracions en Word i es maqueten posteriorment.

Economia de la publicació

L'economia del setmanari es fonamenta en les vendes dels exemplars de *Veu de Sóller* i en la publicitat, que cobreixen el pressupost aproximadament a parts iguals. Les subvencions de l'administració resulten més aviat simbòliques dins del pressupost anual de la publicació, i bastant inestables. Habitualment són gestionades per l'Associació de Premsa Forana de Mallorca, a la qual *Veu de Sóller* pertany des del mateix any 1989 i on ha tengut, gairebé sempre, un paper actiu. *Veu de Sóller* no ha disposat mai de subvenció municipal.

El pressupost anual del setmanari és actualment d'aproximadament 250.000 euros.

Tractant-se l'editora del setmanari d'una associació cultural, l'Assemblea mai no ha volgut endeutar-se per dur endavant projectes que ho requerissin. Per això, *Veu de Sóller* ha extremat sempre les precaucions a l'hora de realitzar despeses i ha estat el màxim de modesta possible per evitar la creació de deute.

Relació amb el Sóller

La relació amb el setmanari *Sóller* -clara competència- ha estat de lluita constant en l'obtenció de notícies, publicitat i lectors. *Veu de Sóller* va aparèixer en un moment en el que el *Sóller* estava mancat de col.laboradors i no competia en informació, per la qual cosa la carrera estava descompensada. Tot i això, el *Sóller* arrossegava un segle d'implantació en el municipi i una inèrcia que deixava *Veu de Sóller* en un segon pla en determinats aspectes, en una constant que va ser difícil de trencar. Per exemple, va costar gairebé una dècada que els sollerics confiessin a *Veu de Sóller* la publicació de les esqueles dels seus familiars difunts.

El panorama va canviar quan l'any 1991, després d'una escissió a *Veu de Sóller*, diversos col.laboradors varen fundar *Esportiu Sóller* i varen acabar tornant al *Sóller*, creant una redacció al mateix municipi que va suposar un revulsiu per al setmanari centenari. Aquí va començar una carrera sense precedents en la qual les dues publicacions locals varen lluitar d'una

forma aferrissada per sobresortir l'una per sobre de l'altra, algunes vegades amb veritables conflictes entre les dues redaccions. L'any 1995, hi hagué un intent per unificar les tres capçaleres, que no va quallar.

Els setmanaris locals tenen també la competència de diverses publicacions gratuïtes que intenten fer-se un lloc en el municipi.

El futur

És molt difícil predir el futur del periodisme local a la comarca de Sóller en un moment en què els mitjans digitals encara s'estan definint i no resulten accessibles, per manca de coneixement, a un gran sector de la població que, per edat, se n'ha autoexclòs.

És evident que els mitjans digitals encara han d'evolucionar molt. No només han d'estar integrats per text i fotografies, amb un format que no defuig gaire dels mitjans en paper, sinó que han de contenir àudio i vídeo. Possiblement multitud de ràdios i televisions locals han d'emetre a través dels diaris digitals de proximitat.

També ha d'augmentar la participació dels lectors i la interacció, la connexió amb les xarxes socials, amb els webs de les administracions locals i d'altres entitats, i la publicitat que les faci rendibles. El nombre d'usuaris va en augment i possiblement en uns anys superarà els lectors tradicionals.

Alhora, els mitjans en paper de caràcter local i comarcal gaudeixen d'una salut que malauradament no tenen els periòdics de major abast. La informació de proximitat segueix interessant en el segle XXI i la publicitat continua essent efectiva. L'experiència de *Veu de Sóller* de crear un mitjà digital no ha restat lectors al setmanari.

Un dels reptes actuals és el de captar l'atenció dels nouvinguts, que representen, a la nostra comarca, més d'un 15% de la població. L'altre és el de mantenir els llocs de treball que s'han creat i que permeten que la publicació funcioni còmodament, donada la manca de voluntaris. També seria desitjable que les administracions públiques reconeguessin la labor d'aquest tipus de publicació i que els ajuts, a més de ser més elevats, fossin completament objectius i concedits en funció d'elements palpables com poden ser el nombre de pàgines editades, o el tiratge, o una combinació de diversos factors lligats al cost que genera la publicació.

El Cala Millor *7 a Son Servera. Una petita embarcació de tornada a casa*

Manel I. Serrano Servera
Director de la revista CALA MILLOR 7

"El destí d'un home és la seva casa, el seu poble,
el seu propi foc i el que cuina la seva dona;
asseure's l'horabaixa davant el portal
i veure el seu nét i el nét del veïnat
jugant entre la pols plegats."

T. S. Eliot

L'inici com a publicació i com a empresa

L'any 1988 na Bel Servera col.laborava en el 7 *Setmanari de Llevant*, quan n'era director Antoni Tugores. Durant dos anys s'hi publicaren 20 suplements del CALA MILLOR 7, com a secció, i de tot d'una tengueren un bon ressò ja que hi apareixien entrevistes als pioners turístics de Cala Millor i de Sa Coma, i s'hi contà la història del naixement de 18 hotels.

Després de diverses converses entre N'Antoni Tugores i na Bel Servera, es gestà la publicació d'una revista quinzenal anomenada CALA MILLOR 7.

N'Antoni Tugores va ésser l'home que confià plenament en les possibilitats de la creació de la revista CALA MILLOR 7. La presentació del número 0 tengué lloc al Restaurant S'Era de Pula el 20 de desembre de 1990, a la qual assistiren el conseller de Cultura del Consell de Mallorca, batles de la comarca, periodistes, hotelers, comerciants i amics.

El periodista del *Diario de Mallorca*, Albert Sansó, va vaticinar que aquest número 0 del CALA MILLOR 7 no arribaria ni al número 3. El director de l'Hotel Sumba de Cala Millor li va vaticinar dos anys de vida. Arribats a dia d'avui, però, el CALA MILLOR 7 compta amb 20 anys d'existència i durant tots aquests anys no ha deixat mai de sortir al carrer.

De l'any 1990 al 1993 varen ésser temps molts difícils, no hi havia una estructura editorial adient perquè la directora, na Bel Servera, havia d'anar amb els originals mecanografiats a la impremta Tirrena, on feien, conjuntament, l'esborrany, es picava el text a un IBM, es retallaven i ferraven els textos damunt el paper... I tot això implicava molta inseguretat, viatges constants a Manacor, manca d'independència a l'hora de fer la feina... Va ésser aquí quan la directora es plantejà fer una revista nova i independent, fugint de tots els entrebancs que sig-

nificava seguir depenent d'una impremta on també s'imprimien moltes publicacions de la Part Forana.

L'any 93 na Bel Servera emprengué la idea d'editar una nova revista. Després de llargues conversacions, comprà la revista pagant els deutes de publicitat i creà una nova empresa sota el nom de Turisme 2007 S.L., a la qual ja apareixien, com a associats, els seus tres fills.

Na Marga Serrano, filla de na Bel, començà a fer-hi feina l'any 92; posteriorment en seria directora fins l'any 2002. L'empresa comprà un ordenador Apple i començà a modernitzar la petita infraestructura, a més de fer-ne directament la maquetació.

La capçalera de la revista és a dos colors (blau i negre), en format DINA 4, 20x28 cm pàgina. El tiratge inicial fou de 600 exemplars; actualment ja és de 1.000 exemplars. El lema de la revista és "LA COMUNICACIÓ SOCIAL I LA LLIBERTAT D'EXPRESSIÓ". Per això, a sota de cada editorial, apareix una llegenda que informa que els articles apareguts en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels autors.

Del 1993 al 1996 la portada del CM7 es publicà en quadricromia. I del 1996 al 1997, sota l'impuls de l'empresa GESTIÓ GRÀFICA, la portada sortí a dos colors i se'n millorà la maquetació i el disseny.

Tornant enrere, l'any 1989 ja es feien a ca na Bel Servera tertúlies de caire polític, turístic, cultural i social per iniciativa pròpia, basades en les tertúlies que na Mona Jiménez organitzava a Madrid, amb la qual na Bel Servera conserva una gran amistat.

Les tertúlies es presentaren sota el títol de "SES TERTÚLIES DE CAS METGE", fent referència al nom de la casa, i hi assistien entre 15 i 30 persones, amb un únic tema a tractar. Aquest marc d'opinió va possibilitar ampliar el contingut de la revista, que hi actuava com a cronista, i permeteren dinamitzar-la enormement. A més, aquestes tertúlies assoliren un gran ressò, ja que aparegueren com a notícia en els principals diaris de la nostra comunitat.

També fou coneguda la revista CM7 per les entrevistes dins el context de "Seccions VIP", on entrevistàvem personatges de caire sociopolític i turístic.

L'any 1996 s'instauraren els premis *CALA MILLOR 7*, dels quals es feren 11 edicions, la darrera el novembre de 2005. S'hi distingiren la literatura (Pep Cortès, escriptor), el turisme (CL HOTELS, cadena hotelera) i la lluita política i sindical (Juan Rojo, col.laborador des de l'inici de la nostra revista).

L'essència d'aquests premis fou la d'oferir un reconeixement més que merescut a diversos personatges i entitats, sota la línia de la llibertat, amb la mesura de no esperar mai res a canvi i amb l'esperit de conèixer i descobrir el valent talent dels altres.

Per temes d'enveges i xafarderies, trista idiosincràsia de la nostra societat mallorquina, que minvaren la positivitat i la il.lusió, es deixaren de fer els premis, sense fer-ne entrega als darrers premiats, ja que la seva actitud amb aquesta casa no fou digne d'ésser ni molt manco premiada, i tampoc no es tractava de donar llustre als qui precisament no demostraren cap tipus de respecte i minaven la nostra il.lusió per fer feina sense cap tipus de pretensions.

L'any 1994 es visqué una crisi econòmica molt important, entre d'altres coses perquè el cost de la impremta era molt elevat. Na Bel, la directora, era conscient que l'editava perquè volia -un mitjà de comunicació afiliat des dels seus inicis a l'Associació de Premsa Forana- i perquè era una digna publicació, però el cost de les factures també era una realitat feixuga.

Les enhorabones i el seguiment dels nostres lectors ens donaren ànims per seguir enda-

vant, i férem front a coaccions, executors de la repressió, amenaces ("si no llevau certa persona de la revista vos retirarem la publicitat") i a una querella criminal contra na Bel Servera que interposà en Pere Canyelles per un assumpte d'una subvenció a la qual facturaren 70 milions d'un encontre golfístic a la IBATUR per aconseguir els 31 milions que finalment aconseguiren.

Tot començà per una frase sense importància que en Pere Canyelles (en aquell temps president de l'Associació Hotelera de Cala Millor i posteriorment president de l'Associació Hotelera de Mallorca) no sabé empassolar i tot acabà als jutjats amb la conseqüent i duríssima victòria del CM7 i, per tant, de la llibertat d'expressió.

Darrere la figura d'en Pere Canyelles hi havia un "grupet" de poders fàctics a qui no interessava que la revista *CALA MILLOR 7* existís.

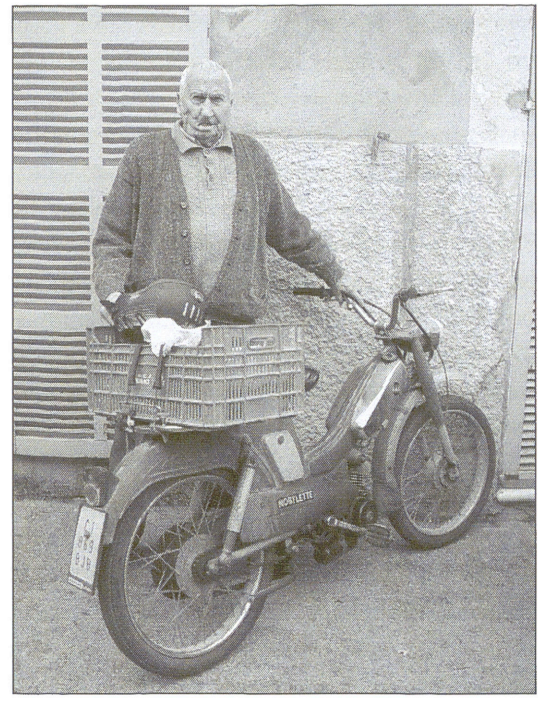

Mobylette lluco.

L'any 2002 la Direcció de la revista passà a mans d'en Manel Serrano, fill de na Bel, i es creà una petita publicació germana al *CALA MILLOR 7* anomenada *La Vila*, que sortí quinzenalment, en blanc i negre, només amb notícies de Son Servera, entrevistes a personatges del poble, reportatges de memòria històrica i escrita íntegrament en català. Però en qüestió de poc temps aquesta publicació quedà absorbida pel CM7, ja que la revista tornà a sortir quinzenalment quan ja feia uns anys que sortia al carrer mensualment.

L'empresa comprà una impremta digital i nosaltres mateixos ja imprimíem una publicació a tot color amb una mitjana de 30 pàgines cada quinze dies. També es posà en funcionament el domini *cala millor7* i la web *calamillor7.com*, on els nostres lectors es poden posar en contacte amb la Redacció i visualitzar una versió PDF de la darrera publicació ja exhaurida als comerços; és a dir, quan surt la nova revista es penja a la web l'anterior número.

A més, des de la nova Direcció s'apostà amb rotunditat per treure la revista, gairebé íntegrament, en català, sempre donant l'opció lliure al col.laborador de triar la llengua d'expressió. Però això sí, la llengua en què s'expressa el mitjà de comunicació i l'empresa ja és i serà en endavant el català.

Bona mostra d'aquesta implicació lingüística fou la col.laboració que establírem cap al 2007 amb el servei Lingüístic de l'Ajuntament de Son Servera a fi d'engegar la normalització lingüística de la nostra revista, conscients que els mitjans de comunicació són una eina essencial per al foment de la nostra llengua com a idioma plenament *normal* en la nostra societat i plenament vàlid per a qualsevol àmbit formal, tot amb la intenció de garantir el dret dels lectors a rebre informació local en la llengua pròpia del seu municipi. Això sí, sempre emparant el dret dels col.laboradors i publicistes d'editar les seves opinions o publicitat en

qualsevol de les llengües oficials, com a mostra que és possible la convivència al mateix nivell d'ambdues llengües.

Fou una aposta decidia, alhora també arriscada tenint en compte la realitat sociolingüística del nostre municipi, amb un alt índex de població castellanoparlant. Però també era un deure: una revista local, de poble, és i ha de ser la finestra no sols de la informació -diguem-ne- més administrativa, sinó també de la cultura i la tradició del poble, i és essencial que la llengua pròpia hi tengui el seu espai.

Cafè amb Cala Millor 7.

Els temps ens ha donat la raó i llevat d'algunes veus contràries, supòs que no respectuoses amb la nostra llengua, la nostra cultura, la nostra illa i les nostres tradicions, la revista CM7 viu plenament incorporada a la informació local en llengua catalana.

Unes paraules de na Bel Servera, fundadora del CALA MILLOR 7

Un mitjà de comunicació és en realitat una arma de doble fil, la premsa està enmig dels conflictes, bons i dolents, i hem de saber utilitzar-los en positiu; sobretot cal fer esment de l'impecable i fantàstic suport de col.laboradors, fotògrafs i persones altruistes que ens han ajudat a creure en la revista. Consider que aquesta publicació del Llevant de Mallorca està massa personalitzada en la figura de na Bel Servera, però tot s'entén perquè és la lluita d'una dona *quixotesca*, que creu per damunt de tot en la gent, i que la seva filla, na Marga Serrano, assolí el paper primordial de *Sanxo Panza*, fent-li veure, del tot plegat, la realitat. Ara pens que hi tenc un llumet petit, per damunt de l'intens túnel de les finances. I un gran resplendor en la Redacció, i vull pensar i creure, i creure i pensar, que l'actual director, en Manel I. Serrano Servera, donarà una nova vida a aquest mitjà en aquesta època actual de les noves tecnologies, de l'Internet i de la impressió digital. Esper i desig que en Manel faci del CM7 una roda que giri sense aturall i lluiti com una persona vàlida que és, i que des d'infant ha vist, conegut i mamat la història d'aquesta revista.

Un llaüt fet de cuiro i somnis

El *CALA MILLOR 7*, com moltes d'editorials, ha escrit el seu passat i el seu futur arran dels seus quasi 25 anys d'existència. Per això és una empresa de somnis. Una petita embarcació amb tot un horitzó per endavant, petita i de fusta com un llaüt, però que se n'ha sortit, tal vegada ferit a cops, però sempre vencedor de turmentes, calabruixades, tempestes i algun altre assalt.

Però la raó d'ésser d'aquesta publicació serverina sempre ha estat, al cap i a la fi, el nostre petit però gran sentiment que és Son Servera: un poble de la Part Forana situat a la vora de la mar gràcies a la zona de Cala Millor, Costa dels Pins i Cala Bona, i que sens dubte té molt a veure la seva idiosincràsia amb la situació geogràfica a la part més oriental de l'illa de Mallorca.

Aquesta aventura anomenada *CALA MILLOR 7* està plena de tempestes i glorioses arribades a port. El nostre és un camí per a descalços i cecs, homes de fe, un caminoi que ha creuat diferents situacions, temps de tertúlies en l'àmbit de les Balears, d'altres publicacions, de preses de contacte amb polítics, periodistes, personatges, càrrecs públics, columnistes, autoritats, escriptors, pensadors i tota casta d'homes i dones de diferents esferes.

I així caminant, pregant perquè el camí sigui llarg com el poema d'Itaca; ens hem adonat, després d'un llarg viatge de quasi 20 anys, que la vertadera llum és a dins nosaltres, és a dir, dins la nostra gent del poble, del dia a dia, que les més importants autoritats són les del nostre poble, així com el nostre entorn i les històries que duim tots a dins.

La nostra finalitat és fer camí amb el que creim que és la vida d'un poble, que al cap i a la fi és l'antiga però certa teoria de la "sociabilitat natural" de l'home: "L'home és un animal social (*zóon politikon*), és a dir, un ésser que necessita dels altres de la seva espècie per sobreviure; no és possible pensar que l'individu sigui anterior a la societat, que la societat sigui el resultat d'una convenció establerta entre individus que vivien independentment uns dels altres en estat natural, i que el Tot és anterior a les parts." (Aristòtil).

D'aquí es pot entendre el sentit de la premsa, la memòria històrica, el recull d'històries, la memòria col.lectiva i el sentiment per la història i les circumstàncies dels nostres avantpassats, que com si es tractàs d'un corrent, d'una onada, ens ha duit a ésser el que som i a patir del que patim.

Així, reprenent l'inici d'aquest paràgraf, la nostra finalitat és fer camí amb el que creim que és la vida d'un poble. I gratar suaument persones i col.lectius per donar-los llustre I ferlos de torxa per descobrir als nostres lectors la seva tasca i fer-los sentir el batec del seu cor.

Treballam i apel.lam per la llibertat d'expressió i la pluralitat d'idees, estam en contra del pensament únic i la repressió de pensament, essent el respecte cap els altres un pilar fonamental.

Tota aquesta odissea navegada I lluitada sota inclemències del camí i la vida, sempre des de la petita però formosa nau anomenada *CALA MILLOR 7*, només es pot entendre amb el cor. Ben mirat, aquesta nau no és un transatlàntic, sinó un llaüt petit però fort I fornit pel temps. Que per molt lluny que vagi està fixat en un lloc geogràfic que li dóna raó d'ésser: EL POBLE.

Hem passat tota una travessia d'aventures I d'anys de destins incerts per recalar al nostre estimat port. Ho podeu anomenar com vulgueu: Son Servera, Sant Llorenç... Nosaltres l'anomenam "ca nostra". Les nostres gents, els nostres problemes, encants, notícies, turisme, memòria històrica, entrevistes, obituaris, recordatoris, enhorabones, precs, opinions, escrits, virtuts, la nostra feina, política, lluita diària...

Aquí hi ha la nostra feina. Mentre que els ciutadans de "ca nostra" sembren i cultiven la terra de la vida, nosaltres prenem nota de la vostra feina, perquè així, després d'un temps, no només és veurà una terra treballada sinó que se sabrà i hi haurà constància escrita de qui la va treballar, com fou aquella feina, i qui la feren no cauran en l'oblit, que és la feina ancestral de la premsa d'un poble.

Les persones passam, acabam, però la memòria històrica és l'arrel d'un poble, de moltes generacions. Continuarem feinejant des del llaüt per enterrar a l'horitzó les aigües de l'oblit. El patrimoni més important és aquell que no es veu però se sent. I l'hereu més afortunat és

Dones a la fresca 2003.

el que pot llegir la història dels seus avantpassats. Estam orgullosos i agraïts de tots els nostres col.laboradors perquè són ells els qui emplenen d'idees les nostres pàgines.

Tan sols ens queda adreçar un sentit agraïment a totes les persones que en el seu moment o fins al dia d'avui ens han ajudat i, més que altra cosa, han cregut en aquesta petita embarcació anomenada *CALA MILLOR 7*, que és una revista per i des del poble, feta quasi artesanalment per una empresa de somnis que és Turisme 2007.

Moltes gràcies a: Antoni Tugores, Antoni Tarabini, Joan Pla, Matias Vallés, Assumpta Bassa, Bernat Pastor, Mateu Riera, Jaume Perelló, Antoni Llinàs Nebot, Marga Nebot Aragón i a l'Associació de Premsa Forana, a tots els nostres col.laboradors durant aquests 20 anys, a totes les associacions civils de Son Servera i a totes les empreses que amb la seva publicitat han cregut en la nostra feina, a la família Serrano Servera, als ajuntaments de Son Servera i Sant Llorenç, i als nostres estimats lectors, que sempre ens han fet arribar un sentiment positiu per poder seguir amb la nostre feina.

Vilafranca, tres revistes emprenedores: Full Parroquial Santa Bàrbara, Molí Nou i Pou Viguet

Guillem Mas

Un any abans de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia i del reconeixement de la llengua catalana com a pròpia de les Illes Balears, gràcies a la Llei de normalització lingüística, el poble de Vilafranca ja apostà per la divulgació d'una revista en català que seria la principal eina de normalització i de coneixement de la llengua catalana, després de 40 anys de dictadura, de marginació i de persecució lingüística. Fins a tres publicacions, totes les quals inscrites dins l'Associació de Premsa Forana de Mallorca, han sortit a la llum en 22 anys, on la quotidianitat i els actes socials de Vilafranca restaran per sempre a la història.

El capellà Pere Fons i l'Escola de Mallorquí foren els motors dels inicis de la primera publicació en un context social en què el conservadorisme polític postfranquista dominava la totalitat de la vida quotidiana. Fons, tot un referent que encara perdura dins la memòria dels vilafranquers, impulsà una revolució basada en la llibertat de pensament i per un socialisme que propicià l'obertura de l'Església al poble. Un acostament que s'inicià amb la reinvenció del tradicional full parroquial, tot convertint-lo en una eina d'informació municipal i de divulgació del cristianisme des d'una òptica liberal i, que, amb articles religiosos i polítics, sempre en català, despertava inquietuds dins el poble, sobretot dins els sectors més joves. Tot això culminà amb un moviment social nomenat el Club de Jovent Unit tot potenciant l'associacionisme en les seves diferents vessants, com el grup de teatre, i la crítica al govern municipal dretà d'aleshores.

L'estela inconformista dels inicis del *Full parroquial Santa Bàrbara* provocà el naixement de la revista *Es Molí Nou* impulsada per la delegació local de l'Obra Cultural Balear, paral.lelament a una publicació parroquial que, amb l'arribada del rector Gaspar Montserrat (1990), arraconà també la crítica.

A finals dels anys vuitanta és quan la Vila comença a viure les primeres fortes polèmiques polítiques. Tot just iniciar-se el tercer mandat de la democràcia (1987-1991), coincidint amb la desaparició de la revista *Santa Bàrbara*, *Es Molí Nou* esdevé l'únic mitjà que informa d'una època de canvis en un moment en què la crispació política i social acaba amb la segona moció de censura de la història democràtica de les Illes Balears. Així, el PP, hereu dels anteriors governs d'UCD i AP, perd la batlia, de la mà de Bernat Garí, després que el seu soci de govern, UM, propiciés un canvi de vara el mes d'agost de 1990, amb l'ajuda també d'un exedil popular, que s'ajuntaren als quatre regidors del PSM (agrupació política que recollí el

testimoni dels Independents de Vilafranca de 1979). D'aquesta manera, durant nou mesos de transformacions, Antoni Nicolau (UM) es converteix en nou batle.

Les eleccions de 1991 presenten un escenari de bipartidisme entre el PSM-Independents, que aglutinà UM, i el PP. Els nacionalistes aconseguiren la seva primera majoria absoluta essent batle Joan Bauçà, que fou acollida en senyal d'esperança i de progrés del poble vilafranquer. El juny de 1993, *Es Molí Nou* obre la seva portada amb l'atemptat terrorista que patí el regidor d'Obres, Bartomeu Oliver, que, després d'iniciar els sis primers expedients d'infracció urbanística, patí la crema d'un vehicle de la seva propietat. Així ho retratà el glosador Biel Monserrat (a) *Xoric*, en una de les moltes cançons que dedicà al trist esdeveniment: *Es renou d'un cotxe encès / una guerra començada / una família assustada / n'hi ha que no diuen res.* El 1995 el PSM revalidà majoria absoluta amb Joan Bauçà; talment el 1999, de la mà de Jaume Sansó. La publicació es féu ressò de millores per al poble com ara el clavegueram; l'asfaltat de carrers i camins; la creació del primer parc municipal que rebé el nom de l'escriptor Josep Maria Llompart; la recuperació del teatre municipal; o la rehabilitació de l'antic escorxador en Casal de Cultura.

El 1999, el *Pou Viguet* recollí el testimoni deixat per *Es Molí Nou* durant poc més d'un any i mig en una nova iniciativa comunicativa que apostava per reportatges de caire més social, sense oblidar la informació municipal. Des del 2000, Vilafranca no disposa, malauradament, d'una publicació que doni compte dels fets diaris.

Full parroquial Santa Bàrbara

El *Full parroquial Santa Bàrbara*, en honor a la patrona de la vila i que donava nom a la publicació, va ser la primera eina de promoció de la llengua catalana i de la plasmació, mes a mes, de les notícies de la vida quotidiana de Vilafranca. Una revista de periodicitat mensual que també serviria per servar els darrers testimonis d'una generació pagesa i de la historiografia local, a més de la divulgació de coneixements i conceptes històrics i folklòrics.

La revista local *Santa Bàrbara* (1980-1991) inicia la seva caminada un 6 d'abril de 1980 coincidint amb les festes de Pasqua i amb següent editorial titulada "*Celebrem la Pasqua sense llevat*" firmada pel rector Pere Fons: "*Només amb la llei de Jesús es pot celebrar la Pasqua, dita llei està fonamentada damunt l'amor i la justícia i és la defensa de la llibertat dels pobres, dels humils i dels dèbils, i és la brida per a la prepotència del ric i el poderós. Pasqua hauria de ser el pas del pecat, de l'error, de la mentida, de l'opressió, de la injustícia, de la misèria a la veritat, a la justícia, a la llibertat, a la reconciliació, a l'amor. Hi ha que decidir-se per la llei de Crist que dóna llibertat, o pel llevat opressor dels rics i poderosos que engendra esclavitud*".

Neix com un full parroquial dirigit pel rector Pere Fons, més conegut com el capellà Pere, i que pretenia promoure des de la informació local la manera de despertar les ments adormides de la dictadura ajudats per l'impuls de la democràcia, tot expressant i promovent els nous ideals de l'època basats en la defensa de la llibertat, la justícia social, la llengua catalana o la història local i illenca. La publicació comptava de quatre, sis i vuit pàgines en el seus inicis, s'escrivia a màquina d'escriure i a mà la capçalera que comptava amb l'escut de Vilafranca, el nom del full parroquial i el dipòsit legal. I es distribuïa amb fotocòpies. Els recursos eren minsos i precaris però la il.lusió del moment ajudà a superar els entrebancs i les dificultats d'uns inicis que no foren fàcils. Poc a poc, la capçalera es modernitzà i començà-

ren a aparèixer les primeres il.lustracions a les notícies a força de dibuixos. La modernització anava arribant i la imatge de la revista s'anava adaptant als nous temps. L'acceptació social arribà a ser considerable.

Tot això fou possible gràcies a les col.laboracions de Bartomeu Estrany (a) *Puïl*, referent socialista represaliat durant la dictadura, que, amb les seves cròniques, acostà els anys de la II República, els obscurs de la dictadura i donà a conèixer amb un excel.lent vocabulari personatges anònims i alhora importants del poble vilafranquer. N'és un exemple, entre prop d'un cententar, el glosador Joan Sansó (a) *Rumbande*, nat el 1889, que, seguint la tradició familiar glosadora, també tenia molta manya cantant i tocant la guitarra, a part de ser un glosador fi. *Puïl* també aprofundí en els topònims, malnoms i altres apunts històrics.

També hi participaren l'Escola de Mallorquí, Llorenç Sansó, Bartomeu Garí, Jaume Estrany en la secció d'Esports, el capellà Jaume Santandreu, Antònia Bover, Josep Sansó, Joan Nicolau, Catalina Maria Bover, Joan Jaume, Bartomeu Català, Miquel Florit, Andreu Bauçà, Francisca Bauçà, o tres dels puntals bàsics: Miquel Barceló, Francesc Amengual i Antoni Amengual entre molts altres joves, molts dels quals serien futurs representants municipals a l'Ajuntament en els diferents mandats.

Un espai a destacar són les gloses d'Antoni Morlà (a) *Salero*, Jaume Nigorra (a) *d'es Forn* i de Gabriel Monserrat (a) *Xoric*, que tractaven els temes quotidians del poble i -sobretot *Xoric*-, la crítica política a nivell municipal i autonòmic. S'han de destacar també les notícies del primer disc *Cant a la Vila*, del reconegut cantautor vilafranquer Tomeu Penya.

Les seccions eren: un editorial, normalment escrita pel rector; gloses excursions; esports; notícies fresques del poble i frases per pensar; naixements i defuncions; catequesi; política local; possessions; eines de foravila; el calendari pagès; els malnoms; literatura; llengua; poesia; cinema; topònims; entrevistes; associacionisme... En definitiva, el batec d'un poble que recorda els seus avantpassats i la seva història, però que mira cap al futur de la modernitat.

El maig de 1991, just abans de les eleccions municipals i autonòmiques, la revista *Santa Bàrbara* tancava una època, després d'11 anys rodons.

Es Molí Nou

Paral.lelament a la revista *Santa Bàrbara*, el maig de 1986 neix la revista local *Es Molí Nou* (1986-1997), de sortida al carrer mensual, fruit de les desavinences provocades per un canvi a la rectoria i, per tant, de la direc-

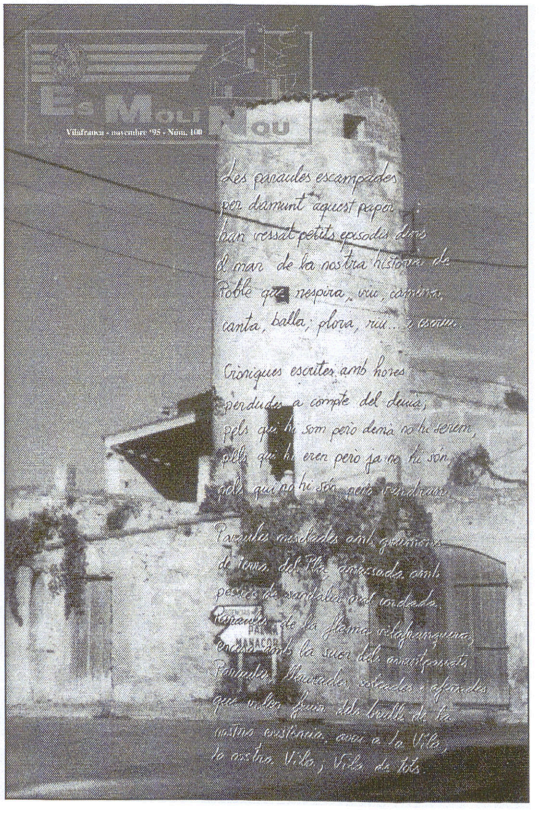

Es Molí Nou, número 100, novembre 1995.

ció de la publicació parroquial, a mans del rector Llorenç Galmés. La revista pren nom del darrer molí fariner del poble, *Es Molí Nou* i agafa el relleu de la delegació de l'Obra Cultural Balear a Vilafranca. Gran part dels col.laboradors de la revista *Santa Bàrbara* s'engresquen en un nou projecte on les figures de Francesc Amengual i Miquel Barceló, entre molts d'altres, són els puntals bàsics en què descansa el nou projecte. La qualitat es comença a imposar donada la professionalitat fotogràfica de Francesc Amengual i les col.laboracions externes que aconseguí, i la de Miquel Barceló com a periodista, que donà un nou aire més dinàmic, crític -i alhora popular-, amb entrevistes a personatges anònims del poble amb una història personal al darrere.

Amb l'objectiu de defensar la llibertat d'expressió que no podien mantenir en la revista *Santa Bàrbara*, un grup de col.laboradors inicia una nova etapa amb esforç i una inversió econòmica suficient per treure endavant el projecte.

Pou Viguet, primer número, octubre 1999.

Al primer número, l'editorial donà la benvinguda a aquest nou vehicle de comunicació de l'OCB de Vilafranca que volia contribuir també a la normalització lingüística de la nostra llengua. Ho feren possible Francesc Amengual, Catalina Barceló, Miquel Barceló, Antònia Bauçà, Catalina Bauçà, Joan Bauçà, Francesca Bauçà, Llorenç Bover, Miquel Febrer, Maria Lluïsa Fuster, Damiana Huguet, Antoni Nicolau, Jaume Nigorra, Margalida Oliver, Bartomeu Oliver, Miquela Caldentey, Jaume Sansó, la secció local del GOB i les col.laboracions especials de Llorenç Capellà, Pere Fons i Jaume Santandreu.

Una gran acceptació tengué la nova revista, que ja encetà amb 20 pàgines aportant fotografies i seccions de foravila, l'entrevistat, aula de natura, la ploma del mes, el noticiari de la Vila, història de la nostra gent, notes del camp, punt i seguit, plantes medicinals, ses nostres cuineres, esports, horòscop... Ara sí en edició impresa. No hi mancaren les gloses de Joan Nicolau (a) *Torretes*, Jaume Nigorra (a) *des Forn* i l'incombustible Gabriel Monserrat (a) *Xoric*, que treia punta a l'actualitat. També destaca el grapat d'entrevistes de testimonis de la gent del poble que servirà i ja serveix de punts de referència en les actuals i futures generacions.

La primera seu de la revista fou al número 16 del carrer de *Santa Bàrbara* propietat de Sebastià Bover *Sabater*, després al carrer Joan Barceló 29 a la casa de Guillem Mascaró (a) *Paric*, i més tard a un local de la rectoria. Els primers 39 números tengueren un muntatge manual, com la mateixa revista *Santa Bàrbara*, i el material brut es duia a impremta, per esser passat

a ordinador i muntar l'edició corresponent. El 1995, la revista adquireix el seu primer ordinador i el sistema informàtic permet la realització de notícies en maquetes.

Al número 3 de la revista *Es Molí Nou*, s'hi pot trobar un excel.lent reportatge, dins la secció "Història de la nostra gent", on es fa un repàs de la proclamació de la II República, l'inici de la Guerra Civil i la repressió a Vilafranca.

El 1986, la portada del mes de setembre recull la frustrada moció de censura contra el PP per part de PSM, UM i la regidora Bàrbara Català, ja que el batle Garí suspengué el ple. L'oposició argumentava manca de formes democràtiques del batle i l'obscurantisme en la gestió de les obres del clavegueram. Més portades per al capellà Bartomeu Català, cara visible del Projecte Home. El febrer de 1987, la regidora Bàrbara Català decidí retirar-se de la moció de censura tot i que al març, la justícia havia declarat anticonstitucional el ple que suspengué Garí. Continuava així la controvèrsia i crisi política de la qual *Es Molí Nou* es feia ressò de manera clara, i a la vegada irònica i crítica, amb el govern municipal.

El maig de 1987, un any més tard del naixement de la revista, la portada anunciava eleccions que acabaren amb una majoria absoluta del PP (6 regidors), 4 per al PSM i 1 per a UM. Entrevistes a Tomeu Penya i els seus nous discs, la rua, la festa del meló, les festes de Santa Bàrbara, el canvi de nom dels carrers, el projecte d'ampliació del cementeri, les obres de clavegueram, els rockers, les obres de teatre de Jaume Sansó, les defuncions de Jordi Roselló, Llorenç Sansó, el jove Bartomeu Estrany o el mateix Bartomeu Estrany, la construcció de la piscina, el projecte de zona turística a Sant Martí, les tosses, formatjar, o la tornada del futbol marquen les notícies centrals de la revista fins al 1990.

El 1990 es comencen a sentir veus per reclamar una carretera més segura, parlam de la Palma-Manacor que abans passava i xapava el poble, després de diferents accidents en què al llarg dels anys hi perderen la vida un grapat de vilafranquers. Records dels 10 anys del grup teatral sa Paparra; i el 29 d'agost, moció de censura contra el PP amb els vots del PSM, UM i l'exedil popular Salvador Barceló, en un ple . La revista acull aquesta nova etapa política que es revalidà a les eleccions de 1991, quan PSM-Independents, que absorbí UM, guanyà les eleccions per majoria absoluta, essent batle Joan Bauçà i que tornà a revalidar el càrrec el 1995.

El 1992, la revista canvia de direcció de la mà de Jaume Català i canvia la mida de la publicació durant un any. El 1993 s'anuncia la variant de Vilafranca, i el CF Vilafranca inicia una línia ascendent des de Tercera Regional amb ascensos anual que el portaran a la Tercera Divisió, les obres de la depuradora, l'atemptat terrorista contra el regidor d'Obres Bartomeu Oliver, la reforma del col.legi públic Es Cremat, la dimissió del regidor Tomeu Oliver i l'entrada de Catalina Bover. El 1994 comença amb la polèmica sobre el trasllat de les cendres de la incineradora de Son Reus a terres de Son Noviet amb una forta oposició popular, l'ampliació del cementeri, la inauguració de la depuradora, la celebració del concert ecologista De sol a sol amb les actuacions de Lluís Llach i Sangtraït, la primera Fira del Meló o l'inici de l'Escola Municipal de Música.

El 1995 destaca l'acampada a Son Noviet per aturar l'arribada de les cendres, eleccions municipals amb majoria del PSM, la mort de Josep Estelrich. I el novembre, edició especial del número 100 de la revista *Es Molí Nou* de la qual s'ha de posar de relleu el consell de redacció encapçalat per Jaume Català, Francesc Amengual, Miquel Barceló, Guillem Mas, Biel

Monserrat, Jaume Sansó, Jaume Vidal, Antoni Sansó, Joan Jaume, Joan Barceló o Jaume Nigorra.

En el número 100, es féu un breu repàs a la història de la publicació des dels inicis per refermar el camí de normalització democràtica als avanços tecnològics que permeten millorar la imatge de la revista amb esments a tots els qui han fet possible la publicació fent un petit homenatge a totes les persones que mouen l'associacionisme a la Vila. A més, el número 100 copà una setmana cultural de les festes de Santa Bàrbara amb actuacions musicals de Biel Majoral, un acte d'homenatge als glosadors o un conferència de Pere Fullana.

Publicacions locals a *Molí Nou*

A més, la revista també aportà al panorama cultural una sèrie de publicacions: *El Parc del Ministre*, una obra teatral de Jaume Sansó; *Del vent i del paper. Cinc glosadors de Vilafranca*, una tesi de Maria A. Andreu i Nicolau Dols; *Vilafranca abans de ser Vilafranca. Notes històriques* de Ramon Rosselló i *Es Metge Vell. Fill Il.lustre de Vilafranca*, totes elles dins la col.lecció de l'Obra Cultural de Vilafranca. A més, s'ha de destacar la promoció del pare Antoni Oliver com a fill il.lustre i l'homenatge a Francesc Amengual.

El 1996 s'inicia amb obres a la carretera, l'arribada del Correllengua o la visualització del projecte de la variant. A l'agost de 1997 desapareixia Francesc Amengual. La revista, a finals d'any, emprenia el mateix camí després d'11 anys al costat del poble i essent testimoni del batec del poble.

Pou Viguet

Després de dos anys d'absència de publicacions, un grup de joves impulsen la creació de la revista *Pou Viguet* (1999-2002) que pren el nom d'un pou àrab situat als afores de Vilafranca direcció Porreres i Felanitx. Neix l'octubre de 1999 amb Francesca Jaume, Antoni Joan, Francesca Martí i Jaume Vidal com a principals integrants. Dóna continuisme a les publicacions locals anteriors i s'aposta pels temes més socials i per les enquestes i compta amb les col.laboracions de Maria Barceló, Maria Amengual, Joan Jaume, Maria Francesca Ferrer, Miquel Llull, Jordi Rosselló, Margalida Mascaró, Joana Maria Sansó, Jordi Sansó, Joana Sansó, Miquel Riera i Jaume Nigorra.

Aquesta revista mensual té la seu al Casal de Cultura de s'Escorxador i el nombre de pàgines per número varia de les 24 a les 28 segons el mes. Les principals seccions de la nova publicació és l'editorial, *Es Saig*, que es basa en informació municipal; *Pou sostenible*, que tracta temes relacionats amb el medi ambient; diferents col.laboracions; Educació i Salut; una enquesta/reportatge; una entrevista; gloses de Jaume Nigorra i de Biel Monserrat; una pàgina de còmic d'Antoni Sansó; i una fotografia antiga.

La portada del primer número -amb una fotografia temàtica del Pou Viguet-, la centren tres temes: l'arribada de Miquel Amengual com a nou rector en substitució de Gaspar Monserrat; el reportatge *Les festes d'ara no es disfruten com un temps*; i l'inici del nou curs escolar. En el segon número del mes de novembre s'informa de la finalització de la restauració del Teatre Municipal i l'inici de la tramitació per provar d'ampliar el terme municipal de Vilafranca. Al desembre i dins el marc de les festes de Santa Bàrbara, el batle Jaume Sansó inaugura les obres del teatre, que suposa la recuperació de l'antic saló parroquial per poder gaudir

d'una programació de teatre modern i d'actuacions musicals. El 2000 arriba amb un reportatge sobre els magribins a Vilafranca i el debat sobre la instal.lació del camp de gespa artificial. El número 9 corresponent al mes de juliol té com a portada l'inici de les obres de la variant

Conclusions

L'absència d'una publicació local des de fa prop de nous anys fa que es vagi perdent una part important de la història del dia a dia de Vilafranca. Així com passen els anys, els detalls més quotidians no queden escrits ni enregistrats enlloc. Només perdurarà el que s'emmagatzema a la secció *Recull de premsa* de la pàgina web de l'Ajuntament de Vilafranca (www.vilafrancaterrabona.com o www.ajvilafrancadebonany.net) que es fa ressò de les notícies sobre la vila que surten publicades als periòdics Última Hora i dBalears -del Grup Serra- i del Diario de Mallorca. Unes notícies que tenen la seva rellevància, però que, per les complexitats d'uns diaris de tirada insular, no poden donar cabuda a notícies de petit format com ara els naixements o les defuncions, els sopars de barriades, notícies curioses com ara productes de fora vila de gran pes, articles d'opinió sobre la situació del moment, reflexions, gloses i un llarg etcètera de testimonis orals que es van perdent dia a dia.

Tot plegat, un buit històric de difícil retorn, que només es pot redreçar amb l'adaptació a les noves tecnologies que impliquin que poques persones interessades amb la divulgació del que passa al poble ho puguin dur a terme. És a dir, la creació d'un portal web d'informació local amb la col.laboració d'uns pocs veïnats sí que suposaria retornar als orígens malgrat la població més envellida en tengués un difícil accés. Es tracta d'una solució més econòmica i que permetria una optimització de recursos, donat que el futur de la premsa de paper és de cada vegada més negre. Per això, cal fer feina en la direcció de promoure pàgines d'informació a internet ja que, al mateix temps poden promoure la participació d'altres veïnats que tendrien la possibilitat d'expressar la seva opinió o d'enviar notícies diverses des de qualsevol punt de la geografia. Amb tot, és necessari fer una aposta de futur cap a la creació d'un portal web d'informació des de la xarxa.

*Dos-cents números d'*El Mirall

Climent Picornell/Macià Calafat

La revista *El Mirall* ha arribat al seu número dos-cents. En aquests temps que corren, fites positives com aquesta s'han de brufar, sobretot a un país com el nostre on la perseverança, tenyida de resistència, demana -de tant en quan- èxits per elevar la moral. I que la revista *El Mirall* hagi arribat al seu número dos-cents ho és: una altra finestra al món, un mirall del que passa per ca nostra.

Vaig ser el director dels setanta primers números d'aquesta publicació, que vàrem fer néixer i m'ajudaren a surar, en una entitat -Obra Cultural Balear- que no anava sobrada de recursos i, per tant, el projecte es va haver d'ajustar a les possibilitats, "dimensionar correctament" com es diu ara. I així, dar-li la possibilitat, que tan bé han aprofitat els directors següents, que han hagut de fer-la durar i millorar. El número 0 d'*El Mirall* sortí la primera quinzena de gener 1987. Uns anys abans, em vaig venir a oferir a la junta de l'OCB per formar part de la comissió de mitjans de comunicació. Vaig ser tot sol en aquell moment, i crec que va ser Damià Pons, qui tengué la idea d'encarregar-me el replantejament d'una nova etapa de la revista que aleshores editava l'OCB, la revista *Lluc*. En vaig ser durant més d'un any el director real, ningú em va donar mai ni directives, ni ordres; durant aquell temps vàrem remodelar *Lluc*. Noves cobertes, noves seccions, nova redacció, nous temes. Però els frares de Lluc, que eren els propietaris de la capçalera de la revista que tant de servei va fer a la nostra llengua -i encara ara- demanaren recuperar la capçalera, moguts per determinades persones, algunes d'elles ja traspassades. Vista la cosa, la meva determinació, d'acord amb la Junta de l'OCB, fou la creació d'una nova publicació que fos enterament de l'Obra Cultural Balear. No que fos un butlletí de les activitats de l'OCB, sinó una nova revista amb redacció pròpia. Torn a repetir, no un butlletí,

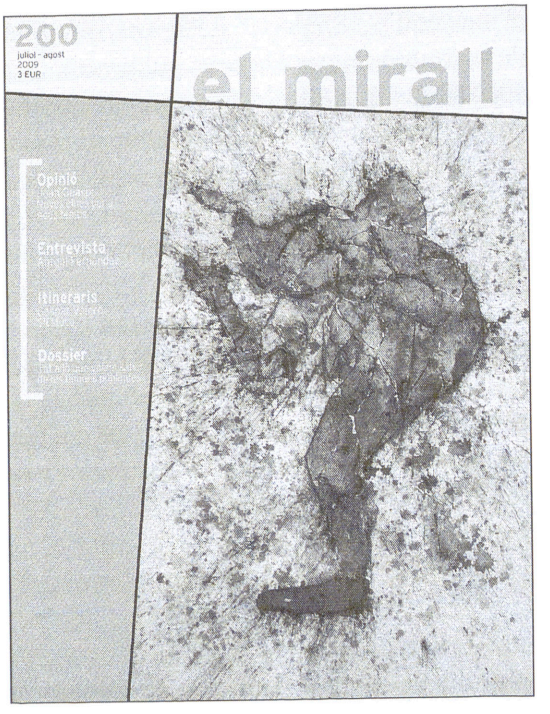

El Mirall número 200, agost 2009.

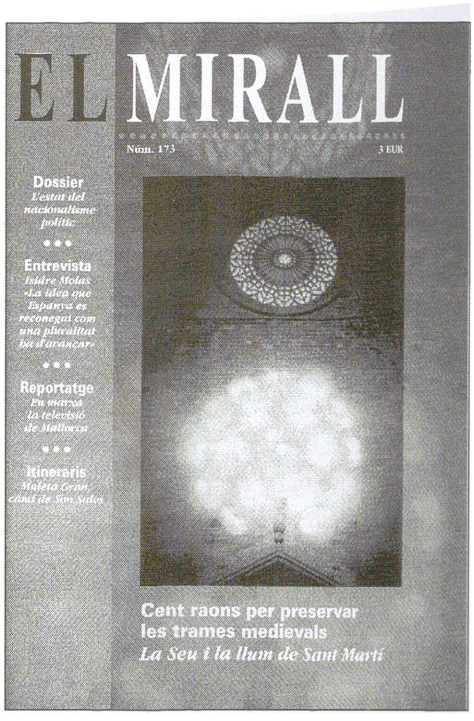

El Mirall número 173.

cosa que l'OCB va entendre, i encara ara ho mantén així, els butlletins per als socis informen del dia a dia, en canvi una revista ofereix un cos més informatiu, amb dossiers sobre temes que es creuen seran d'interès per un lector més general.

La normalització de la nostra llengua als mitjans de comunicació, la defensa de la identitat de les illes Balears, la promoció de la nostra cultura, la salvaguarda del nostre patrimoni històric, artístic i ecològic, havien de ser els nostres objectius, tot facilitant un pont, un altre, per la incorporació de la cultura universal a la llengua catalana. Hauria de ser la nostra petita col.laboració al bastiment d'una premsa pròpia, conscients que no tenir-ne és condemnar-nos al silenci. Amb el meu equip de redacció de llavors, miràrem de triar un nom per a la nova publicació. Dec guardar per qualque lloc el paper on apuntàrem els diversos noms que sorgiren al trebolí d'idees, tenint en compte que no volíem noms del 'kumbaià' profund (ni 'arrels', ni 'solcs', ni 'envant', ni 'demà'...). Un nom de tradició periodística va ser el triat: *El Mirall*. Ni massa eloqüent, ni massa original (mitjans de comunicació com *Der Spiegel* o *The Daily Mirror* volen dir el mateix en altres llengües...), volien fent esment a la necessitat de passejar el mirall per la vorera dels camins -com deia Stendhal- i reflectir-hi el que passava al nostre país. El nombre zero, va sortir el gener de 1987, amb la portada de Jaume Falconer, que va ser el nostre dissenyador una partida d'anys, també ho fou del cartell del cinquantenari. Un mesos després de l'explosió del reactor nuclear de Txernòbil (*Tords amb radioactivitat a l'heura*, hi titula un article Biel Mesquida), Gaspar Valero -qui va ser el director després de deixar-ho un servidor- ja hi havia començat les seves anades i vengudes a través d'excursions i altres sortides, que encara hi perduren.

Així les coses, començàrem la caminada, un nou mitjà de comunicació en català, a la mesura de les nostres possibilitats. Un pic que allargàrem més el braç que la màniga haguérem de rectificar: de quinzenal passàrem a mensual, com així ha estat, fins ara mateix, la seva periodicitat. Eren uns anys on els mitjans de comunicació en català eren migrats -tret de les esforçades i fidels publicacions de la nostra Premsa Forana-, quasi tots en castellà i no només els escrits, sinó també els radiofònics i els televisius, excepte alguns programes. Nogensmenys TV3 ja havia iniciat la seva singladura, Eliseu Climent havia tret el setmanari *El Temps*... La cosa ha variat. Des d'un editorial de la revista posàvem messions a que es fes, ràpidament, un diari en català a les illes, cosa que alguna gent trobava un desbarat, tanta sort que aquest darrers foren males sibil.les, i el *Diari de Balears* és una realitat. Així el panorama, deia, ha canviat i no només pel que fa als mitjans escrits, la societat de la informació, amb Internet com

a mascaró de proa, ha dibuixat una nova realitat informativa que en aquells anys quasi no s'intuïa.

El Mirall ha estat una porta oberta a diverses generacions de la intel.lectualitat mallorquina. Hi han col.laborat persones que tot just començaven a destacar en els seus àmbits professionals, escriptors que just iniciaven la seva carrera literària, pensadors que han fet aportacions agosarades a la bona marxa del país. El Mirall també ha estat, durant molts d'anys, un vehicle per a l'expressió artística d'alguns dels millors artistes que ha donat la nostra terra. En aquest sentit, les portades de la revista han estat il.lustrades pels pintors mallorquins de més talla.

Ara s'ha arribat al 200, vint-i-dos anys després. Més de cent dossiers monogràfics, milers d'articles diversos... Per aquest motiu, vull tornar a repetir la meva gratitud, als qui han continuat la tasca i als que ho fan ara mateix. Els excel.lents col.laboradors, la qualitat de les entrevistes i la pertinença dels dossiers de la revista donen un bon futur a *El Mirall*. Sempre dins les possibilitats reals del que costa editar un mitjà de comunicació.

És evident que tot això no s'hagués pogut fer sense l'aixopluc de l'OCB, ni dels subscriptors, ni dels anunciants -en gran part institucionals, però també privats- ni tampoc sense l'esforç de les redaccions que de bon grat, sense cobrar la majoria d'ells, amb una mínima estructura professional, que és necessària, han fet la feina ben feta. De totes les maneres, ja que parlam de miralls que ningú no s'enlluerni, les efemèrides han de servir també per fer balanç dels projectes, renovar les tasques, adequar-les als nous temps, sempre des de la satisfacció de veure *El Mirall* com un producte consolidat, el d'una revista de cultura i societat, de crítica i de reflexió sobre problemàtiques latents, en català, continuadora dels objectius que es marcà l'Obra Cultural Balear fa quasi cinquanta anys. Un projecte articulador de la nostra societat civil.

Actualment, hi ha la voluntat de repensar el projecte. En aquest sentit, cal destacar el nou disseny, elaborat pel dissenyador habitual de la revista, Marco Spinazzola, que incorpora un color en els titulars i encapçalaments, potencia la part d'imatge i fa una presentació més clara de les diferents seccions. La revista ha reforçat el dossier, l'autèntica columna vertebral de la publicació, i incorpora noves seccions, com una sobre economia. La propera passa de la revista serà el seu pas a Internet, sense deixar l'edició en paper, fent-la més interactiva amb els lectors, engrandint el seu espai comunicacional. De cara al futur s'hi incorporaran noves seccions i nous col.laboradors, que augmentaran la pluralitat i el compromís de la revista. Molts projectes en uns moments en què la majoria de publicacions estan en crisi per manca de viabilitat econòmica, però que El Mirall afronta des de l'optimisme i la voluntat de continuar oferint un producte que contribueixi a la presa de consciència nacional de la societat mallorquina i a la reflexió sobre ella mateixa en aquest complicat començament del segle XXI.

La premsa local a l'illa de Menorca

La realitat de la premsa de proximitat feta per als pobles [1]

Miquel À. Marquès Sintes [2]

La cultura d'un poble es conforma per la suma d'aportacions que fan els seus individus, les seves entitats culturals i les administracions públiques. Un dels àmbits amb menor difusió ho són els mitjans de comunicació social editats als pobles, més coneguts a Menorca sota la denominació de premsa local. El conjunt d'aquestes revistes treballen en un àmbit, el local, per tal de donar un servei a la seva comunitat.

En aquest article volem deixar constància de quina és la realitat actual que es viu a l'illa de Menorca pel que fa al dinamisme de la premsa local[3], mitjans de comunicació petits en relació als diaris, però importants per conèixer tot allò que es viu i es fa als nostres pobles.

Existeix una associació que engloba algunes d'aquestes revistes, l'Associació de Premsa Local de Menorca (APLM des d'ara), que treballa per fer més present a dins la societat menorquina aquests tipus de mitjans. En tot cas, ja fa temps vam detectar que en articles sobre la cultura menorquina del segle XX no es parlava sobre les revistes locals i la seva tasca social i cultural. Dels papers d'aquesta naturalesa, tan sols un autor, Josep Portella Coll, quan parla dels mitjans de comunicació social recorda que hi ha una premsa local que treballa als pobles, que genera un moviment cultural en el qual no només contribueixen a fer circular informació, sinó que tenen per objectiu la creació cultural, a més d'usar el català en les seves edicions[4].

---

[1] Text revisat del nostre article MARQUÈS, Miquel À. (2008): "La premsa local a l'illa de Menorca. Realitat i futur d'una premsa feta als pobles", a *Randa, núm. 60*, Homenatge a Jordi Carbonell/6, p. 117-136. Barcelona, Institut Menorquí d'Estudis - Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

[2] President de l'Associació de Premsa Local de Menorca. Llicenciat en Geografia i Història (UIB).

[3] Es consideren publicacions periòdiques: les editades en suport paper i utilitzant mitjans d'impremta sota un mateix títol i en sèrie contínua, amb numeració correlativa i data de publicació, que apareixen amb propòsit de durada indefinida i inclouen el peu d'impremta amb les dades que estableix la legislació vigent. Vegeu CONSELLERIA D'EDUCACIÓ I CULTURA (2002): *Resolució del conseller d'Educació i Cultura, de dia 12 de desembre de 2002, de convocatòria pública d'ajuts a la premsa escrita íntegrament en català*. BOIB núm. 152, de 19 de desembre, p. 22.436

[4] Vegeu PORTELLA COLL, Josep (1999): *Geografia, història i territori. Menorca, 1999*. Idees, I, pàg. 69-70. Ciutadella, Menorca segle XX. En canvi, d'altres autors quan es refereixen a la cultura de l'illa, no tenen cap paraula per a la tasca que porta a terme la premsa local. Vegeu SALORD RIPOLL, Josefina (2000): "Projecció de vint anys de cultura a Menorca (1979-1999)", a *Cultura a la Menorca dels segles XIX i XX*, pàg. 121-138. Randa, 45. Barcelona, Curial.

A continuació parlarem sobre la presència de les nostres revistes als pobles, reflexionar sobre el seu valor a l'hora de generar coneixement i de crear identitat col.lectiva al poble a on es publica. Descobrirem aspectes tan importants com la relació de les revistes amb la societat, el fet d'informar i d'oferir un espai d'opinió obert als lectors, la importància de l'ús del català a les nostres pàgines, la presència de les revistes als pobles, generar coneixement cultural i com es treballa per enfortir les revistes locals, que es diferencien qualitativament de la resta de mitjans de comunicació social. En definitiva, intentarem esbrinar quina és avui la realitat que viu la premsa local a l'illa de Menorca i quin pot ser el seu futur.

1. Història de la tradició, gairebé bicentenària, de la premsa a l'illa de Menorca

Si hem de parlar del passat de la premsa, hem de convenir que el seu origen el trobam al segle XIX. Si bé ja hi havia llibres impresos a les biblioteques privades dels convents, de les parròquies i d'alguns il.lustrats un segle abans. I és que, cal recordar-ho, des que Gutemberg va inventar com estampar les lletres en motlle el 1440, a Espanya la impremta arribaria a finals del segle XV, gairebé al mateix temps que a Mallorca, quan els capellans Caldenteny i Calafat van establir una impremta el 1480 per editar butlles i llibres.

En canvi, a Menorca haurem d'esperar a mitjan segle XVIII per veure com es va introduir de la mà del notari maonès Joan Fàbregues Sorà, que imprimiria fulles oficials i comercials, bans i altres tipus de fulls; nou anys més tard, l'impressor francès Josep Payen va obrir el segon taller tipogràfic a l'illa, el 1759[5]. Els primers papers impresos feien referència a les ordres que manaven els governadors de Menorca, papers editats en castellà, anglès o francès.

A finals del segle XVIII la família Fàbregues de Maó editava algun petit llibre i, fins i tot, se'n va fer algun amb peu d'impremta as Castell, la Villa Carlos de Carles III d'Espanya. L'impuls de l'edició de molts d'aquells llibres el trobam en els intel.lectuals que treballen en els convents menorquins i en les parròquies, de personatges públics com Antoni Roig i Reixart (1750-1808) o de desconeguts com l'advocat Constantí Salort.

El bot qualitatiu arribaria l'any 1811, quan a Menorca s'inicià la impressió de publicacions periòdiques, una data tardana si ho comparam amb l'arribada de l'invent de Gutemberg a la Península o a Mallorca. Des que el juny de 1811 es va editar a l'illa de Menorca la primera capçalera, sota el nom convencional de *Semanario de la Isla de Menorca*; publicació que va treure a llum vint-i-un números entre el juny i l'octubre de 1811, impresos per la Impremta de la Viuda i fills de Fàbregues, arribem fins avui en què es comptabilitzen fins a 349 capçaleres editades a l'illa en el període comprès entre 1811 i 2009[6]. De totes aquestes capçaleres, només unes poques les podem considerar autèntiques revistes locals.

El tret bàsic que ha marcat les publicacions fins gairebé els nostres dies és la ideologia que les impulsa. Si em permeten la generalització, a grans trets podríem destacar quatre tipus de mitjans de comunicació social segons els seus continguts:

a.- informació generals d'opinió i informació (Diari *Menorca*),

[5] Poden llegir l'opuscle AL.LÈS SERRA, Josep (2004): *La tipografia a l'illa de Menorca (1750-2004)*, a "Monografies Menorquines", 78. Ciutadella, Setmanaris i Revistes SL.

[6] S'ha consultat la base de dades de la Biblioteca Pública de Maó, per copsar les diferents capçaleres.

b.- **temàtiques** (*El poeta. Hoja Hebdomadaria dedicada al bello sexo*, des Castell),
c.- **ideològiques** (*El Porvenir del Obrero* i *Nuestra Hoja* a Alaior), i
d.- **premsa local**, que fomenta el coneixement i la cultura local, amb un ús generalitzat del català.

Per què aquesta classificació segons els seus continguts? Hem de tenir en compte el context històric, és a dir, que durant molt temps es va donar importància a **l'element ideològic** (termes com el foment de la recristianització, *La Buena Prensa* o el control que exercí la dictadura de Franco sobre les publicacions són aspectes a tenir en compte), **els moviments socials** (l'associacionisme dels obrers a través de sindicats i del moviment anarquista i el moviment catòlic) o la **importància de l'educació** (enfront de l'educació religiosa, l'entrada del moviment renovador de l'Escola Laica).

La premsa ajudaria que l'analfabetisme a Menorca, tot i ser alt, disminuís lentament. En un moment històric d'ebullició, com ho va ser la Segona República, es comptaven a l'illa fins a 37 publicacions, unes d'àmbit illenc, d'altres d'àmbit més local.

Aquí volem destacar algunes publicacions amb un esperit local, i de les quals algunes s'han editat en forma d'edició facsímil: ens referim als casos de *Llum Nova*[7] (es Migjorn

Març 2009, trobada de les juntes directives de la Premsa Forana i la Premsa Local de Menorca.

[7] *Llum Nova, 1912-1913* (2001). Edició facsímil. Edició, estudi històric i índex a cura de Miquel À. Marquès; estudi filològic a cura d'Antoni Lluís Moll Benejam. Ferreries, Ajuntament des Migjorn Gran.

Gran) i *El Adelanto* (Sant Lluís), singulars pels seus objectius. A més, cal recordar els facsímils de *La Pagina Menorquina* (*El Bien Público*) i el *Full menorquí* (*El Iris*), ambdues eren sengles butlletins que van servir per difondre la cultura popular i les informacions històriques.

Més recentment, s'han editat en format CD-ROM quatre publicacions periòdiques: *El Hijo del Pueblo*, *El Pueblo*, *El Porvenir del Obrero* i *El Iris* (un diari, dos setmanaris i un quinzenari) que abracen el període 1897-1936, interessants per ser un tipus de publicació difícil de consultar. L'edició es va fer en suport d'enregistrament multimèdia i permet fer una cerca per a tot el text[8]. Recentment també s'ha editat la *Revista de Menorca* en format DVD, la qual cosa fa possible la consulta entre els milers de pàgines editades entre 1888 i 2000, tot i que la revista se segueix editant.

2. Història de l'Associació de Premsa Local de Menorca [9]

La premsa local, tal com l'entenem avui, a principi dels anys noranta tan sols comptava amb tres capçaleres a Menorca (*El Iris*, *Revista de Ferreries* i *Alaior Esportiu*). Va ser en 1990 quan va rebre un renovat impuls amb l'eixida de tres noves capçaleres (*S'Auba*, *S'Ull de Sol* i *Cap de Ponent*). A l'any **1991**, les sis publicacions existents a l'illa decidien constituir-se en associació per defensar els seus interessos i afrontar uns mateixos problemes. Així naixia l'**Associació de Premsa Local de Menorca (APLM)** amb la intenció d'ajudar a totes les publicacions existents, fomentar la seva integració i defensar els seus interessos.

Des d'un primer moment, la nostra voluntat va ser de donar-nos a conèixer als menorquins i, per açò, vam organitzar un concurs públic per a la creació d'un logotip propi que encara avui ens identifica. El 1992 l'APLM va participar en la primera Fira d'Oci Cultural a Maó. El 1993, amb motiu de la Festa del llibre, l'APLM va organitzar una exposició a Maó per mostrar als ciutadans la feina que feia la premsa local, a més d'una taula rodona per analitzar la problemàtica dels mitjans de comunicació a la nostra illa. En el seu moment estava previst dur la mateixa exposició a altres poblacions de Menorca, acte cultural que finalment no es va dur a terme.

Per assegurar les funcions i el manteniment d'infraestructura de l'APLM, des del primer moment les revistes associades hi van aportar diners. Així, quan es rebia la subvenció del Govern Balear (des de 1990) o la compra de les revistes del CIM (des de 1992), totes les revistes hi aportaven un percentatge del diners rebut. El març de 1996, quan es va reactivar l'associació, l'APLM disposava de 476.026 pta. Les subvencions es repartien entre els associats

[8] Ens referim a les publicacions enregistrades en forma multimèdia de CD-ROM, *El Hijo del Pueblo* (2003), des del 28.08.1897 fins al 27.08.1898. Menorca, Consell Insular. 1 disc compacte CD-ROM; *El Porvenir del Obrero* (2003), des de 01.09.1898 fins 13.08.1932. Menorca Consell Insular. 1 disc compacte CD-ROM; *El Pueblo* (2003), 1896-1897. Menorca, Consell Insular. 1 disc compacte CD-ROM; i *El Iris* (2005), 1913-1936. Menorca, Consell Insular. 1 disc compacte CD-ROM. En el futur, aquestes publicacions periòdiques podran ser consultades a la plana web del Departament de Cultura, Patrimoni, Educació i Joventut del Consell Insular de Menorca, www.culturamenorca.org.

[9] Un primer article de difusió va ser publicat per MARQUÈS, Miquel À. (2000): "L'Associació de Premsa Local de Menorca (APLM)", a *S'Ull de Sol*, núm. 124, desembre, p. 20-21.

segons la seva periodicitat[10]. A partir de 1998, quedava per escrit al conveni del Govern de les Illes Balears que era l'APLM qui gestionava el 10% del total per tal d'atendre les gestions pròpies de l'Associació.

En aquella primera fase de vida de l'APLM, i en col.laboració entre les revistes com també es feia a Mallorca, es van redactar algunes editorials conjuntes que majoritàriament van ser publicades per totes les revistes associades. A finals de 1993 l'empenta inicial va decaure.

No **seria fins al gener de 1996** quan s'obriria una segona etapa. En les primeres reunions es va plantejar la importància de la legalització definitiva de l'Associació, assumpte que, per diversos motius, havia quedat sense resoldre a la primera fase. Per dinamitzar l'APLM **es va establir un pla de treball**, en què destacava l'alta periodicitat de les reunions, establint un torn per reunir-nos a la seu de les distintes capçaleres, car l'APLM no disposava ni disposa d'una seu permanent. A més, es van elegir nous càrrecs directius, es va impulsar la legalització de l'entitat, es va estudiar el balanç i el pressupost de 1996, es discutiria sobre els carnets d'identificació i es van estudiar l'entrada de nous afiliats, entre d'altres tasques.

Després d'un any d'haver-nos proposat de revitalitzar l'Associació, el treball portat a terme es resumeix en quinze reunions de l'APLM celebrades amb un balanç positiu: es va aconseguir la legalització de l'**APLM**, es va refermar el compromís amb el Consell Insular de Menorca de la venda d'exemplars, es va legalitzar el compte bancari de l'**APLM** i es va redactar un reglament de funcionament intern, a més d'establir la signatura d'un conveni vàlid per a tres anys amb el Govern de les Illes Balears.

Posteriorment, i després d'unes desavinences, el juliol de 1997 les publicacions *El Iris, Revista de Ferreries* i *s'Auba* es van deslligar de l'APLM creant un nou ens, l'Associació de Revistes de Menorca. De fet, tant *El Iris* com *Revista de Ferreries* pràcticament no havien participat en les reunions per a la redacció final dels Estatuts i del Reglament de funcionament intern, sense assistir a cap reunió[11]. Així i tot, l'APLM va ser l'associació que va seguir gestionant les subvencions que arribaven del Govern de les Illes Balears i del Consell Insular de Menorca. Després d'una gestió realitzada el març de 1998, es va acordar que l'APLM rebria el 44% i l'ARM el 56% del total del suport públic destinat cap a les nostres capçaleres.

Finalment, el 1997 les revistes *Xerra i Xala* i *Ventet de Fornells* van ingressar com a nous membres de l'APLM, per la qual cosa fins ara integraven l'Associació un total de vuit publicacions. Entre 1999 i 2000 es va impulsar la presència de l'ús de la llengua catalana en les pàgines de totes les nostres publicacions; alhora, es va signar entre l'APLM i l'Ajuntament d'Alaior un conveni de cessió per poder disposar d'un local que seria la seu social de l'APLM, tot per consolidar la nostra Associació; amb el temps, i a causa d'altres usos que el citat Ajuntament va donar al local, mai es va gaudir d'aquell espai.

[10] Els percentatges aprovats van ser: El Iris (22,5%), Alaior Esportiu (22,5%), Cap de Ponent (21,5%), Revista de Ferreries (14,5%), S'Auba (9'5%) i S'Ull de Sol (9'5%).

[11] En el període comprès entre el 10 de febrer de 1996 i l'11 de gener de 1997 es van mantenir quinze reunions de treball, per tal de legalitzar l'APLM. L'assistència a les reunions va ser: Revista de Ferreries (0 assistències), El Iris (1), S'Auba (6), Xerra i Xala (8), Cap de Ponent (9), S'Ull de Sol (12) i Alaior Esportiu (15). Les dades són significatives i no necessiten de cap tipus de comentari.

Diada de la Premsa Local de Menorca. Obra de teatre realitzada al 2008 a Alaior.

3. Eclosió de les revistes als pobles. Període de creació. Adhesió a l'APLM

Les revistes locals serveixen perquè la gent participi i opini sobre el que succeeix en l'època que ens toca viure. **Les limitacions** vénen donades pels límits que s'autoimposi cadascú. A grans trets, **abans** existia un tipus de limitació en forma de censura (política, militar i religiosa), situació que avui no es dóna. En canvi, **avui** les limitacions són d'un altre tipus: econòmiques (publicitat), empresarials (interessos polítics i econòmics) i de la mateixa moda (seguir el sistema del mercat d'allò que està de moda, quant a forma o a continguts). En les conclusions, hi tornarem sobre aquests aspectes que són i seran fonamentals per al futur de les nostres revistes.

En el cas de les Illes Balears, si el bot qualitatiu de l'augment de publicacions locals a Mallorca es va donar dins el període de la Transició democràtica, a Menorca el fenomen es dóna gairebé una dècada més tard, quan diversos col.lectius i persones s'interessaran per crear nous mitjans de comunicació. Actualment existeixen a Menorca vuit publicacions locals, que responen a les següents dades[12]:

[12] Segons la *Guia de comunicació 2005*, editada pel Govern de les Illes Balears, l'Associació de Premsa Forana és composta per 45 revistes locals, mentre que a Menorca hi ha 7 revistes, agrupades en dues associacions.

Revistes locals que s'editen a l'illa de Menorca en 2008

Capçalera	Població	Habitants[13]	Any inici	Periodicitat	Idioma
El Iris	Ciutadella	28.017	1958	Setmanal	Català
Revista de Ferreries	Ferreries	4.563	1982	Quinzenal	Català
Alaior Esportiu	Alaior	8.972	1988	Edició digital	Castellà
S'Auba	Sant Lluís	6.414	1990	Mensual	Català
S'Ull de Sol	Alaior	8.972	1990	Mensual	Català
Ventet de Fornells	Fornells	4.838[14]	1993	Quatrimestral	Català
Xerra i Xala	Es Mercadal	4.838	1996	Trimestral	Català

Font: Elaboració pròpia a partir d'una fitxa de buidatge realitzada sobre cada capçalera.

La realitat, que és tossuda, ha aixecat una acta de fe, com si d'un notari es tractés, per fernos saber que durant els darrers deu anys han desaparegut quatre revistes i un suplement a Menorca: la revista *Calitja* (de març 1994 a gener de 1999), revista mensual que es va editar as **Migjorn Gran**. Quant al setmanari *La Veu de Menorca* (1997)[15], editat a **Ciutadella** i després de diferents etapes, es va convertir en un suplement del diari *Última Hora*, fins que va deixar de sortir el 1999, i l'empresa editora tenia continuïtat entre el públic quan el 16 de gener de 2000 sortia al carrer l'actual edició d'*Última Hora. Menorca*. El 28 de desembre de 2001, el setmanari *Cap de Ponent* de Ciutadella treia al carrer el seu últim número; amb aquella publicació, també desapareixia el *Cultural de Cap de Ponent*, edició de caràcter trimestral[16]. I, finalment, el setmanari d'àmbit insular *Es Carrer de Menorca* deixava d'editar-se després d'haver imprès cent números entre el 21 d'abril de 2006 i el 14 de març de 2008.

Per què tanta presència de premsa local a l'illa de Menorca?

Açò ho haurien d'explicar cadascuna de les iniciatives que han donat vida a les publicacions existents. El cert és que a Mallorca la Premsa Forana va arrelar davant la insatisfacció cap a la premsa general editada a Palma i el poc interès demostrat cap a la Part Forana. I com deia Gabriel Mercè[17], president de la Premsa forana de Mallorca, és que al voltant dels anys

[13] Font: INE, segons taula publicada al diari *Última Hora*, el 19 de gener de 2008, p. 5.

[14] Fornells forma part del municipi des Mercadal i, per tant, indiquem el mateix número d'habitants, tot i que al seu nucli urbà sol rodar entorn als cinc-cents habitants.

[15] El desembre de 2001 encara sortia al carrer una edició de *La Veu de Menorca*, que havia estat una revista de periodicitat setmanal, però que en aquella data no s'editava com a revista local. El desembre de 2001, els diumenges en Última Hora - Menorca apareixien vuit pàgines d'informació sota la mateixa capçalera, tot i que no es pot considerar com a revista local.

[16] La revista *Mira* (1997-1998) també va ingressar a l'Associació de Revistes de Menorca. Era editada a Ciutadella, era de periodicitat mensual i de temàtica general, tot i que pels seus continguts no podia ser considerada de premsa local, car era més un tipus de periodisme rosa més pròxim a les revistes d'aquesta naturalesa d'àmbit nacional.

[17] Vegeu MERCÈ FRONTERA, Gabriel (2005): "Premsa forana, premsa arrelada a la gent de Mallorca", a *Reflexions sobre el paper de la premsa local a Menorca*, p. 33-38. Alaior, Associació de Premsa Local de Menorca.

1980-1985, de retorn cap a la democràcia (i de tot el que això comportava), de consolidació de la normalització lingüística, de l'aparició de multitud de grups socials i culturals (molts d'ells de reivindicació de la cultura pròpia), de revitalització del món associatiu...

No seria gens desventurat pensar que a l'illa de Menorca hagi succeït el mateix respecte dels dos arguments apuntats per Mercè: la reacció a un descontent cap a la premsa d'àmbit insular[18] i la mobilització de grups socials i culturals interessats a difondre la cultura pròpia, la llengua catalana i brindar l'oportunitat d'obrir les portes a la lliure participació ciutadana.

Només a tall d'exemple, en l'homenatge retut a Arcadi Gomila l'agost de 2002 durant les festes de Sant Llorenç, el director del *Menorca* parlà de la tasca dels corresponsals de poble per als mitjans de comunicació local i regional. Apuntà la importància de la premsa local a Mallorca, davant el fet que els diaris de Palma no havien demostrat gaire interès a atendre a fons l'actualitat de fora vila. Afirmà que en els darrers anys, i empesos per la dura competència, han corregit el notable desequilibri informatiu entre Palma i la Part Forana.

En canvi, el *Menorca*, no vol perdre mai el seu esperit de diari insular. Això comporta que predomina a les seves pàgines la polarització Maó-Ciutadella. Conscients d'aquesta situació, la direcció del *Menorca* intenta combinar aquesta realitat amb una major atenció als altres pobles de l'illa. En tot cas, és curiós observar com es parla de la premsa forana mallorquina i, en canvi, no es parla de la premsa local de Menorca. L'afirmació que es vol tenir una major atenció cap a les notícies produïdes als pobles de la nostra illa, sembla com si només sigui el *Menorca* el que informi sobre els pobles, quan és sabut que cada tipus de mitjà de comunicació social cobreix la seva edició amb un tipus diferent de continguts, segons l'àmbit de difusió de la capçalera[19].

Menorca és molt més del que el lector pugui llegir als dos diaris. Sortosament, hi ha altres tipus de mitjans (televisió, ràdios i revistes locals) que, des del seu àmbit, ens ofereixen una imatge aproximada de la realitat en què vivim els menorquins de principis del segle XXI. Fem una breu anàlisi de cadascuna de les set revistes locals que actualment es publiquen a Menorca per observar aquests aspectes singulars:

a.- Àmbit

L'àmbit de difusió de les publicacions és el local. Només *El Iris* en els seus inicis (anys quaranta i cinquanta), i el *Cap de Ponent*, en un moment donat van plantejar-se estendre's a la resta de l'illa, però finalment seguiren amb el seu àmbit d'influència, en ambdós casos el de Ciutadella. Només *Es Carrer de Menorca* va tenir un autèntic abast insular.

[18] Aquí cal distingir les actituds entre els dos principals mitjans de comunicació en 2007 a Menorca. Per una part, cal destacar la predisposició d'*Última Hora. Menorca* a publicar tot allò que se li tramet per sortir en les seves pàgines. Quant al diari *Menorca*, manté una actitud més bé ambigua, que ve de lluny. Només cal recordar l'acte realitzat al Centre Cultural d'Alaior, organitzat per *Alaior Esportiu* i *S'Ull de Sol* el 3 de maig de 1991, en el marc de la celebració dels 50 anys del diari *Menorca*, en el qual van parlar Marcos Carreras i Bosco Marquès, president i director del citat mitjà. Ambdós destacaven la importància del diari, afirmant que volien que el diari fos més dels menorquins i volien augmentar la tirada i l'espai per posar-hi notícies. Va ser en aquell acte que es van posar sobre la taula diferents propostes per donar més cabuda a notícies locals dels diferents pobles de l'illa, i de destinar un espai per a la informació generada per les publicacions locals. El tema va quedar de llavors ençà sobre la taula, idea que ambdós representants del diari *Menorca* van dir que serien tingudes en compte. Avui, res d'allò encara no s'ha portat a terme.

[19] REDACCIÓ (2002): "Elogi d'un veterà corresponsal de poble", a *S'Ull de Sol*, núm. 145, setembre, p. 20-21.

b.- Periodicitat

Quant a la periodicitat d'edició, també hi ha una gran diversitat:

- setmanaris: *El Iris* i *Revista de Ferreries*
- publicacions mensuals: *S'Auba* i *S'Ull de Sol*
- publicacions trimestrals: *Xerra i Xala* i *Ventet de Fornells*
- publicacions digitals: *Alaior Esportiu*

c.- Continguts

Quant als continguts de les diferents capçaleres, també existeix una certa diversitat. La següent anàlisi tan sols és un factor indicatiu. Bàsicament es distingeixen quatre grups:

- 1.- *L'Alaior Esportiu* és l'únic mitjà de comunicació que dedica tot el seu espai a notícies sobre l'esport local.
- 2.- A les pàgines d'*El Iris* es publiquen bàsicament notícies d'informació local, atesa la seva periodicitat, a més d'articles de col.laboració i d'opinió, l'esport i els comentaris quotidians.
- 3.- Les revistes *S'Auba, Revista de Ferreries, Ventet de Fornells* i *Xerra i Xala* tracten a les seves pàgines temes d'informació local, d'opinió, tot tipus de col.laboracions i l'esport. Una de les seccions amb més èxit és la publicació de les fotografies antigues.
- 4.- *S'Ull de Sol* es diferencia del grup anterior perquè, en les seves pàgines, hi apareix informació local, l'espai d'opinió i col.laboracions diverses, a més d'aportacions culturals. En canvi, l'activitat esportiva no es tracta en les seves pàgines; fan algun article des d'una altra visió, al compartir l'àmbit local d'informació amb l'*Alaior Esportiu* que cobreix aquell àmbit informatiu.

4. Editors i l'ús del català

Com va explicar Gabriel Mercè, a l'illa de Mallorca hi ha tot un seguit d'opcions que esdevenen a parts iguals l'Obra Cultural Balear, les associacions culturals i les empreses privades. Les dues primeres sempre cercaran el benefici cultural per sobre de l'econòmic. Com s'ha de suposar, les empreses privades tenen com a objectiu el lucre, solen ser les de periodicitat més curta (setmanaris o quinzenaris) i surten a la llum a un poble amb molta població; a Menorca hi ha el cas del setmanari *El Iris*.

Revista	Redactors	Dibuix	Col.laborar	Contracte	NL	Repartir	Publicista
Alaior Esportiu	1	0	1	0	0	1	1
S'Ull de Sol	1	1	5	0	2	2	1
Xerra i Xala	10	0	4	0	1	1	1
Ventet de Fornells	1	2	11	0	1	1	1
El Iris	4	0	–	3	–	–	1
Revista de Ferreries	4	0	6	1	–	1	–
S'Auba	1	1	12	0	–	–	–
Total	22	4	39	4	4	6	5

Font: Elaboració pròpia a partir d'una fitxa de buidatge feta sobre les capçaleres (2006), actualitzada.

Actual directiva de l'APLM. D'esquerra a dreta, Cristòfol Barber, Paco Perea, Miquel Àngel Marquès i Diego Riera.

En el cas de Menorca el paisatge és un poc diferent. Primer, perquè la presència de l'*Obra Cultural Balear* és gairebé nul.la; de fet, l'Obra només impulsa un projecte d'alts vols com és l'edició de l'*Enciclopèdia de Menorca*. En canvi, en no disposar de delegacions locals, no és present a cap revista local. El segon grup seria el de les associacions culturals sense ànim de lucre, grup en el qual hi ha incloses *S'Ull de Sol*, *Xerra i Xala* i *Ventet de Fornells*. En tercer lloc vénen les empreses, tot i amb matisacions. Parlarem de societats civils que, ben bé es podrien incloure en el segon grup, tot i la seva fórmula d'alta fiscal (ens referim als casos de *S'Auba* i *Alaior Esportiu*). Finalment, *El Iris* i *Revista de Ferreries* són els casos empresarials.

També volíem comentar la gent que, d'una o altra manera, treballa a la premsa local de l'illa. Uns, els més, ho fan per gust i sense cobrar o rebent una petita gratificació; d'altres, traient algun petit ingrés, i uns pocs (només hi ha 10 contractats) ho tenen com el seu *modus vivendi*. Avui, a setembre de 2009, hi treballen un total de 84 persones que fan possible que les set capçaleres surtin a llum. De les set, a tres revistes (*S'Auba*, *Ventet de Fornells* i *Alaior Esportiu*) es pot dir que els seus impulsors fan feina sols; només amb el suport d'una bona quantitat de col.laboradors poden treure a llum la revista.

L'ús del català

No cal dir que un dels trets que més caracteritza la premsa local és l'ús de la llengua catalana. Tot i que alguna publicació no l'usava gaire, com s'aprecia al quadre relatiu a l'ús del català l'any 1999, el cert és que gràcies a la voluntat dels editors i al suport del Consell Insular de Menorca, la situació ha millorat ostensiblement al llarg dels darrers deu anys.

Per una altra banda, un dels objectius de l'APLM és el de donar suport als associats a l'hora de potenciar l'ús del català en les revistes associades. Podem afirmar que les nostres revistes disposen d'un alt nivell d'ús de català i els lectors ens ho valoren. Però no ens hem d'enganyar, i així ho han expressat públicament els mitjans de comunicació diaris en una jornada de normalització lingüística a Maó: per a ells l'ús del català, empresarialment, afirmen que no és viable. Després cadascú farà les matisacions que vulgui[20].

En canvi, les nostres revistes treballen des de fa anys en aquest aspecte, perquè parlar i escriure en la nostra llengua és el més natural del món[21]. Aquest és un altre argument que volem deixar-ne constància perquè, malauradament, encara hi ha molts dels que treballen en la publicitat i no creuen en les nostres publicacions, fetes moltes amb un percentatge que supera el 70% en català. Res a veure amb altres mitjans de comunicació. En tot cas, no serà perquè els ciutadans de l'illa de Menorca no entenguin la nostra llengua, el català.

El coneixement de la llengua catalana a les Illes Balears

	Balears	Menorca	Alaior	Ferreries
No l'entenen	10,85	7	6	3
L'entenen	89,15	14	15	8
L'entenen i la saben llegir		6	10	2
L'entenen i la saben parlar	62,94	9	7	13
L'entenen, la saben parlar i llegir	55,78	20	20	22
L'entenen, la saben parlar, llegir i escriure	38,95	43	42	52

Font: Per a Balears, Marta Coll Florit (DD.AA, 2005); per a Menorca, Alaior i Ferreries, Anselm Barber Luz (2005).

[20] En el fòrum de les jornades dedicades al present i futur de la comunicació a les Illes Balears en 2001, Joan Bosco Marqués, director del *Menorca*, afirmava: *Un apunte sobre el tema lengua-identidad, normalización lingüística. Hay algo de hipocresía en el tema de la normalización. Normalización significa en la práctica cotidiana recibir subvenciones, es decir, si me dan subvenciones escribo en catalán, si no escribo mayormente en castellano. La prensa regional está claro que tiene que dar un predominio absoluto a la información local y a la información deportiva local. (...) Una inversión en información local es la manera de que se pueda garantizar un crecimiento de lectores. (...) Es importante conectar con la realidad más próxima e intentar ir más allá de la información o los datos que nos ofrezcan las fuentes oficiales. (...) Es verdad que los periódicos pequeños tenemos las plantillas muy ajustadas, pero no se puede olvidar que el futuro pasa por invertir precisamente en la información local.* Les nostres revistes es comuniquen amb els lectors en català per decisió de la redacció i no per si es rep o no una subvenció; en tot cas, aquesta afirmació la fa qui té assegurada una bona entrada anual en publicitat institucional. Ho poden consultar a DEL RÍO, Rosa -coord.- (2001): "Mesa redonda: El tratamiento informativo de la prensa en Baleares. Convergencias y divergencias con la prensa nacional", pàg. 80-82. XIV *Jornadas Presente y futuro de la comunicación en Baleares. El papel de la prensa regional como factor de progreso en la comunidad.* Palma de Mallorca, Grupo Nuevo Lunes.

[21] En alguna reunió aquesta idea es fa més explícita, com en la celebrada el 29 de març de 1997, quan *Cap de Ponent* demanava que l'APLM apostés més decididament per l'ús del català, especialment en els seus escrits públics, per fomentar la llengua catalana. Avui, dotze anys després, aquest objectiu s'ha assolit amb escreix.

Si tenim en compte les dades estadístiques referides al coneixement de la llengua catalana a les Illes Balears, i sumam els conceptes dels qui la saben llegir, parlar i també escriure, a les Illes Balears el resultat és del 55,78% i a l'illa de Menorca és del 63% per cent, amb casos com el del poble de Ferreries, que arriba fins el 74%. Aquestes dades haurien de fer-nos reflexionar sobre el fet que el nombre de ciutadans de la nostra illa que poden llegir i entendre bé una publicació en català és suficientment alt com perquè editar en castellà no sigui una excusa i es puguin redactar més pàgines o escoltar notícies en català. Una altra qüestió serà que els professionals de la comunicació estiguin preparats per fer-ho, en català.

Però els nombres canten i les revistes locals són fetes en un alt índex en català, fins al punt que el seu ús roda entre el 70% i el 100%. Com hem dit abans, aquest fet és pel propi interès dels editors i, també pel suport donat des del Consell Insular de Menorca.

Quant a l'estament oficial, cal dir que el Departament de Cultura i Educació del Consell Insular, fins al 2003, establia un mínim del 50% de l'ús del català en les publicacions que se'n volien sortir beneficiades, si volien rebre un suport econòmic. Amb les xifres a la mà, pràcticament totes les capçaleres tenen la possibilitat de percebre l'ajut econòmic del Consell Insular que, des de la convocatòria de l'any 2004, va marcar l'ús mínim del 75% del català a les nostres revistes, si volíem sortir beneficiats amb el corresponent ajut econòmic.

Ús del català a les revistes locals de l'illa de Menorca (1999-2009)

Revista	1999	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2009
S'Ull de Sol	87	90'8	92'5	97	100	91'9-97'5	91,0-94,4	95'9-97'3
Ventet de Fornells	90	87,5	71'4	71'4	93'7	93'7-99'2	89,3-90,6	89'4
Revista de Ferreries	72	79'3	85'6	93	91	80'2-86	93,7-95,3	92'7-97'4
S'Auba	34	57'5	64'8	80	86	76'2-83'3	75-80	91-96'8
Xerra i Xala	60	50	64'5	70	75	73'5-82'4	80,5	80
El Iris	18	16	55'9	89	97'5	64-73'1	73,6-79,1	87'1-87'5
Alaior Esportiu	2	8'3	12'5	5		4'7-18'7	10,4-18	5-7

Font: *Elaboració pròpia a partir de Marquès (2008) i revistes de març a juny de 2009.*

L'any 2004 el llistó es va pujar fins al 75% d'ús del català, atesa la línia ascendent, any rere any, de l'ús del català a les revistes locals. Des de l'APLM es va demanar que les revistes que no arribessin al mínim establert, però que l'ús del català fos molt pròxim al percentatge demanat, que no fossin excloses dels ajuts. El nostre argument era valorar l'esforç fet per totes les publicacions locals a l'hora d'usar el català, en set de les vuit capçaleres.

Aquí s'ha de destacar l'esforç fet pel setmanari *El Iris*, revista feta gairebé en la seva totalitat en castellà des dels seus inicis i que, per decisió del seu director, a partir de 2002 va apostar per l'ús majoritari del català en les seves pàgines, fins arribar a l'actual percentatge. Així i tot, el seu editor es queixa de les crítiques que li van arribar d'algun lector i d'algun subscriptor que es va donar de baixa per haver adoptat la revista l'ús del català.

5. La realitat econòmica de les nostres revistes. Els nombres canten

L'edició de les nostres revistes és portada a terme per persones o col.lectius que creuen en el treball que fan periòdicament. El seu esforç no tan valorat com caldria, però del que no podem fugir els qui ens dediquem a l'edició de les revistes és de l'alt cost de la impressió, el capítol de despesa més sagnant, però també d'altres conceptes com ara la fotografia, l'equipament, un local, el repartiment, el telèfon i altres despeses, i açò sense comptar amb les hores que editors i col.laboradors hi inverteixen.

Mitjans de comunicació a les Illes Balears (2004)

Concepte	Mallorca	Menorca	Eivissa
Revistes locals	45	7	0
Organitzacions professionals de la comunicació	4	2	0
Diaris	5	4	3
Mitjans de comunicació digitals	2	1	0
Emissores de ràdio comercials	11	4	4
Emissores de ràdio municipals	10	1	0
Televisions comercials	9	1	1
Televisions locals	13	0	0
Agències de notícies	2	1	1
Corresponsals de diaris i revistes	7	1	0
Publicacions no periòdiques	14	0	0
Premsa gratuïta	4	0	0
Agències de comunicació	41	4	4
Productors audiovisuals	39	0	2
TOTAL	206	26	15

Font: Govern de les Illes Balears (2004).

Per açò, l'economia és un dels aspectes que ens preocupa més. Els costos pugen anualment, mentre que els ingressos no pugen tan generosament. En aquest punt, cal fer veure a les empreses i els comerços que una revista d'àmbit local precisament pot reforçar més les seves ofertes i, alhora, contribueix a fer poble, en el sentit més ampli de l'expressió.

Aquesta realitat ens fa fer parlar sobre els contractes de **publicitat**: els mitjans de comunicació diaris, generalment, se'n solen emportar el pessic més important. Nosaltres tan sols demanem que se'ns tengui més en compte. Caldria que les agències de publicitat, que són les que realitzen la major part de les campanyes de les institucions públiques, ens tenguin més presents a l'hora de dissenyar les seves campanyes de publicitat.

La publicitat és una important entrada econòmica que ens ha d'ajudar a sobreviure. Però

els mitjans de comunicació a les Illes Balears superen amb escreix el centenar (131), segons la Guia de comunicació 2005, editada pel Govern de les Illes Balears[22].

I cal no oblidar-nos de les publicacions que es reparteixen de franc. A l'illa de Menorca hi ha tres revistes gratuïtes (*Útil*, *Ciutadella de franc* i *2 Punts*) i que, pel que fa a l'economia, és una eina de publicitat que crida a les empreses a gastar-hi, tot i la seva curta vida, car solen durar uns pocs dies abans d'arribar definitivament al fems.

- ***Ciutadella de franc.*** Revista mensual de la qual hem vist el seu número 76, que correspon a desembre de 2004. Consta de 56 pàgines, de les quals el 62,5% del total és dedicat a publicitat; la resta és dedicada a col.laboradors habituals i a passatemps. El seu àmbit de difusió bàsicament és Ciutadella.
- ***Útil.*** Revista mensual de la qual hem vist el seu número 123, que correspon a febrer de 2005. Consta de 40 pàgines, de les quals el 75,2% del total és dedicat a publicitat; la resta és dedicada a reportatges i a col.laboradors habituals. El seu àmbit de difusió és tota l'illa de Menorca.
- ***2 Punts.*** Revista mensual de la qual hem vist el seu número 16, que correspon a agost de 2007. Consta de 24 pàgines, de les quals el 39'6% del total és dedicat a publicitat; la resta és dedicada a reportatges i a col.laboradors habituals. El seu àmbit de difusió és tota l'illa de Menorca.

Costos d'edició de les revistes de l'illa de Menorca (2005)

Revista	Cost mitjà	Cost total	Preu €	Cost real	Pàg.	Edicions	Tirada	Pàg.	Revistes
Alaior Esportiu	538	13.460	1'50	1'43	8-12	25	375	268*	9.375
S'Ull de Sol	3.036	42.048	3'10	5'28	36-40	12 575	516	5.874	
Xerra i Xala	2.000	9.500	2'50	3'63	36	4	550	184	2.200
Ventet de Fornells	620	620**	2	1'90	16	4**	350	64**	1.400
El Iris	–	–	1'75	–	24-28	50	–	–	–
Revista de Ferreries	–	–	1'65	–	16	24	–	–	–
S'Auba	–	–	1'50	–	20	–	–	–	–
Total	–	67.488	–	–	–	119	–	1.032	18.849

Font: *Elaboració pròpia a partir d'una fitxa de buidatge realitzada sobre cada capçalera.*

[22] GOVERN DE LES ILLES BALEARS (2004): *Guia de comunicació 2005*. Palma de Mallorca, Govern de les Illes Balears - Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals - Direcció General de Comunicació.

Si hem de parlar d'economia, les entrades econòmiques ens vindran donades per les subscripcions, la venda de revistes a quioscos i botigues, i la publicitat dels comerços, a més de les subvencions. Si algú té una idea nova, estic segur que tots voldrem escoltar-lo.

Quant a les despeses, aquí sí que és un dels capítols més problemàtics. A Menorca el tiratge és molt divers, tot i que, a diferència de Mallorca, predominen més les revistes mensuals i trimestrals que no pas els setmanaris i quinzenaris. Així i tot, podem parlar d'un total de prop de 10.975 revistes a l'any, només comptant les revistes associades a l'APLM.

L'altre aspecte és el preu. Molts lectors es queixen dels preus. I no es pot fer de manco, perquè s'ha de posar un preu a partir del tiratge i totes les despeses. No s'havia calculat mai, però gràcies als que ens van aportar totes les dades, vam copsar que el preu de la revista no és real. En molts casos, el cost de la revista és igual o superior al preu de venda. Açò implica que és difícil que l'editor consolidi la revista i, alhora, hi pugui introduir millores; l'altre aspecte és el fet que la publicitat i, especialment, les subvencions són el bàlsam per eixugar el dèficit que es crea.

En tot cas, cal tenir en compte la importància econòmica de les set capçaleres car, com indicava Gabriel Mercè, la suma de les despeses a l'hora de pagar el total de les nostres edicions és important per a les impremtes, car mobilitzem molts diners i generem treball, d'una manera directa o indirecta.

6. Accions conjuntes de l'APLM

La nostra Associació té com a un dels seus principals objectius **el de mantenir i millorar les publicacions d'àmbit local**. Per tal de conèixer de primera mà la realitat i els problemes de cadascuna de les publicacions, realitzem tot un seguit de reunions per disposar de la màxima informació i prendre les decisions que siguin més convenients per a les nostres capçaleres i per a l'APLM. Només a tall d'exemple, vull recordar que el 2004 una de les nostres fites més importants va ser la revisió i adequació dels Estatuts de l'APLM al que ens demanava la nova Llei 1/2002, de dret d'associació. Es va treballar per adequar els Estatuts de la pròpia Associació i, a més, es va assessorar i fer un seguiment de les diferents revistes que conformen l'associació.

L'altra gran eix d'acció de l'APLM esdevé **la divulgació i la difusió de l'Associació de Premsa Local** i de les seves capçaleres a través de campanyes i d'actes públics. L'Associació des dels seus inicis, bàsicament vetlla pels interessos econòmics dels associats. Només el 1993 es va participar en una exposició sobre la mostra de periodisme publicat a l'illa des de 1975, que es va fer a la Casa de Cultura de Maó, i l'APLM es va interessar per participar en l'organització d'una exposició itinerant conjuntament amb cinc associacions de parla catalana, projecte que no es va dur a terme. Una nova activitat va ser la idea del patrocini de trofeus esportius per a la temporada 1996-97, per tal de fer-nos presents en la societat illenca. En 1996 també es va treballar en la convocatòria d'un concurs literari escolar, per tal de fomentar l'escriptura i donar a conèixer les revistes.

Totes aquestes iniciatives, moltes d'elles sense a obtenir un vertader fruit, van fer plantejar-nos en la reunió dels 22 de febrer de 1997 una estratègia més general, per tal de desenvolupar la imatge de les revistes locals a través de l'APLM, amb una participació més activa en actes públics. Aquell mateix 1997, l'APLM organitzava un acte públic per al Dia del Lli-

bre, que va tractar sobre la presència de la premsa local a la societat menorquina; hi convidàrem els presidents de les associacions de Premsa Forana (Mallorca) i de Catalunya. Un altre projecte que no va poder veure llum era la proposta que a finals de 1997 va presentar *S'Ull de Sol* sobre un estudi sociològic a càrrec de la sociòloga Antònia Florit. El 1998 es va donar suport a la creació dels *premis Ala Esportiu*, guardó promogut per *Alaior Esportiu* en el marc de la celebració del seu desè aniversari.

En 1999 es va acordar adquirir 1.000 bosses de tela amb el logotip de l'APLM per tal de difondre durant el dia del llibre. L'agost de 2000 l'APLM va participar en la commemoració dels deu anys de *S'Ull de Sol*, festa celebrada al convent de Sant Diego d'Alaior. Aquell mateix any es va dur a terme el SupermerCAT APPEC al claustre del Carme de Maó; l'octubre l'APLM parlava en la seva reunió sobre la conveniència de comunicar a l'APPEC que a l'illa existien tot un seguit de revistes, car a aquella mostra només es va convidar al diari *Menorca*.

En canvi, en la fira d'Hàbitat, i gràcies a *Cap de Ponent*, l'APLM hi va ser present gaudint d'un estand on mostrar la seva feina. A l'any 2000 es va ajudar a què una persona de les revistes de l'APLM assistís als Premis Octubre de València, alhora que es proposava una exposició itinerant, que iniciaria el seu camí a Fornells l'estiu de 2001, idea que després de diferents gestions mai es va portar a terme.

En 2003, l'APLM va col.laborar activament amb la Direcció General de Política Lingüística del Govern Balear, en la *Mostra de revistes en català* que es va organitzar a Menorca entre els mesos d'octubre de 2003 i gener de 2004. El darrer acte cultural va ser la conferència de Marta Coll sobre l'ús del català als mitjans de comunicació social de Menorca el març de 2005, per tal de copsar la realitat en què viu la premsa i el català a l'illa.

Des de 2001, l'APLM potencia la realització de la *Diada de la Premsa Local*, acte cultural que culmina amb un acte central, una conferència, que esdevé la presència d'una persona del món cultural que ens parla sobre algun tema relacionat amb la premsa: Joan Melià Garí (2001), Aina Moll Marquès (2002), Gabriel Mercè Frontera (2003), Miquel Àngel Limón Pons (2004), Emili Pons Carreras (2005), Pau Pons (2006), Joan López Casasnovas (2007) i Esther Mascaró Puntí (2008). Des de la primera edició aprofitem perquè cada capçalera atorgui un reconeixement a algun redactor, col.laborador o alguna entitat que treballa o col.labora per a la seva capçalera. La Diada s'organitza de manera rotatòria als pobles de les nostres capçaleres (es Mercadal, Fornells i Alaior).

Al llarg dels darrers anys, l'APLM ha estat protagonista en dues activitats importants. El novembre de 2006 vam participar en les *V Jornades de Comunicació Local i Ciutat. Comunicació de proximitat als territoris de parla catalana*, organitzades per la Taula de comunicació i el Col.legi de Periodistes de Catalunya, a on vam presentar la comunicació "Els mitjans de comunicació social de proximitat a les Illes Balears". En segon lloc, vam impulsar l'inici del programa "La premsa local, present als centres educatius", a on els alumnes i els professors van descobrir la pluralitat i la riquesa de la nostra premsa local, programa que vam poder realitzar al llarg del curs 2006-2007 amb un bons resultats. I, finalment, des de l'APLM intentem mantenir un contacte estable amb altres associacions de premsa, especialment amb l'Associació de Premsa Forana de Mallorca.

Durant un període (1997-2001) l'APLM va oferir un servei permanent d'informació als afiliats, per difondre aquella informació que fos d'interès per als associats. Alhora, es manté

contacte informatiu amb els membres de l'Associació de Revistes de Menorca. Durant un temps (1997-2001), l'APLM va ser l'entitat representativa que, davant les autoritats, era la que gestionava tot el referit a allò econòmic i social perquè després el seu fruit arribés a totes les publicacions de caire local menorquines.

Un altre àmbit de difusió són aquelles petites accions que ajuden a donar-nos a conèixer. En aquest sentit, el Departament de Cultura i Educació del Consell Insular de Menorca edita cada any, des de 1999, el Catàleg d'edicions menorquines. En el catàleg, hi apareixen les publicacions referides a l'illa, tant llibres, discs compactes, DVD com contes infantils, a més d'una llista de fullets. Va ser el 2001, quan l'APLM li va plantejar i es va arribar a un acord amb el conseller d'aquell moment, Josep Portella Coll, perquè al *Catàleg* hi fossin inclo-ses dues pàgines a on hi apareix un resum de les revistes locals que encara s'editen a l'illa. De llavors ençà han sortit tres catàlegs en paper (2001-2003) i al període 2004-2006 va ser edi-tat en versió digital a la pàgina web del Consell Insular de Menorca[23]. L'APLM opina que és una acció que ens ajuda a difondre la diversitat de revistes locals per a tota l'illa.

L'altra eina és un tríptic en el qual apareixen unes dades generals que informen sobre l'APLM i un espai dedicat per a cada publicació que conforma l'Associació. I una última qüestió, és la subscripció del conveni amb el Consell Insular per tal que totes les biblioteques de l'illa rebin les nostres revistes; d'aquesta manera, tots els menorquins tenen la possibilitat de llegir les revistes locals dels altres pobles.

Una darrera tasca realitzada per l'APLM, amb el suport de Presidència del Govern de les Illes Balears, ha estat la digitalització de les revistes de l'Associació de Premsa Local de Menor-ca (1988-2008). Estem treballant perquè aquesta feina faciliti als usuaris la consulta del ric fons documental generat per les nostres revistes.

7. La relació amb les institucions públiques

No podíem acabar aquesta article sense referir-nos a la relació de les revistes locals amb les administracions públiques, car d'aquesta relació poden sortir molts fruits positius.

Quant a la relació entre les capçaleres i **els ajuntaments** no en farem cap comentari. El lector ja sap com van les coses quan s'ha de tractar a escala local.

La relació entre l'APLM i el **Consell Insular de Menorca** s'ha aconseguit estabilitzar satis-factòriament. Així les coses, des del principi hi havia una relació ben cordial tot i que, eco-nòmicament, fluixa. La relació es resumia en la venda d'un joc de 30 revistes de cada edició i eren liquidades a final d'any.

Des del 2000 s'han duit a terme tot un seguit de gestions. Per una part, cal recordar el con-veni que se signa anualment amb el Departament de Cultura, Patrimoni, Educació i Joven-tut per al foment de l'ús del català; amb el mateix Departament, i des de l'any 2002, any en què el conseller Josep Portella Coll va acceptar la proposta, les revistes locals tenen un espai de difusió en el *Catàleg d'edicions menorquines*.

En 1996 es van iniciar les converses per tal de potenciar la normalització lingüística des

[23] Vegeu DEPARTAMENT DE CULTURA I EDUCACIÓ (1999-2003): *Catàleg d'edicions menorquines 1999-2003*. Menorca, Consell Insular.

de l'APLM. Però no va ser fins el 1999 quan el conseller de Cultura, Josep Portella, va sol·licitar a l'APLM que redactés un informe sobre l'estat de la qüestió sobre l'ús del català en les publicacions que comunament es coneixen com a premsa local. El treball va ser reconegut en el propi conveni, on en els antecedents es parlava de l'encàrrec i del qual es desprenia que de les nou revistes locals, cinc usaven el català en més del 50%[24].

Per altra part, es té contacte amb Presidència per tal de donar més difusió a la nostra premsa. Aquí es parlen de diferents aspectes, com ara la potenciació del conveni que dóna suport a les nostres revistes. A més, es té en compte la rebuda de 15 revistes de cada edició (fins el 2000 es donaven 30 exemplars), que són abonades anualment i la inclusió de tres publicitats fixes anuals per a les festes de Nadal, Sant Antoni i les festes patronals dels pobles.

L'altre aspecte important és la rebuda de revistes, des de 2002, per a les diferents biblioteques públiques de l'illa (12 exemplars per edició), per tal de difondre les revistes i donar-les a conèixer als altres municipis. El Consell Insular també dóna suport, des de la primera edició (2001), a la celebració de la Diada de la Premsa Local de Menorca, amb un ajut econòmic i presencial. En canvi, i tornant a la qüestió de la publicitat institucional, se'ns fa difícil poder accedir a aquest assumpte; ho reclamem amb insistència des de fa temps, hi ha bona predisposició però els resultats no són els desitjats.

En canvi, la nostra relació amb el **Govern de les Illes Balears** encara no ha trobat el camí més planer. Així les coses, des de fa quatre legislatures la resposta institucional ha donat resultats diversos. Si en la primera legislatura, amb el govern del PP (1995-1999) es va tenir una bona relació, es va signar un conveni i es rebia periòdicament publicitat, amb el govern del Pacte (1999-2003) les coses van canviar: es va mantenir el conveni, però la publicitat va ser pràcticament nul·la.

Després, amb el nou govern del PP (2003-2007), les coses no van començar gaire bé: no es disposava de publicitat, tot i que per a 2005 es va aconseguir disposar de tres publicitats fixes per a les festes de Nadal, Sant Antoni i les festes patronals dels pobles, el cert és que és difícil abastar a la resta de publicitat institucional. Quant al suport convenïat, l'any 2003 ens vam quedar a 0 €, mentre que el 2004 ens van reduir la quantitat de l'anterior conveni a la meitat. De llavors ençà, el suport rebut augmenta amb l'IPC.

En un any de canvis, l'APLM valora positivament els contactes mantinguts amb les administracions i els nous càrrecs polítics. Només esperam que aquest interès es tradueixi en la millora de les nostres relacions. Pel que fa al suport a la normalització lingüística, tasca que realitza cadascuna de les nostres revistes, la situació ha canviat i s'ha recuperat l'interès per donar suport a la nostra tasca de difusió del català a les nostres pàgines. Arran de la nova situació econòmica general, s'observa un endarreriment en el pagament dels ajuts.

[24] El text diu: "(...) 2. Un dels sectors on s'ha d'incidir de manera prioritària a fi d'aconseguir-hi més presència de la llengua catalana són els mitjans de comunicació de l'illa; per la qual cosa es demanà a l'Associació de Premsa Local de Menorca (APLM) que elaborés un informe sobre l'ús del català en les revistes locals de l'illa. 3. De l'informe emès per l'APLM, es desprèn que de les nou revistes locals que es publiquen a Menorca, cinc usen el català en més del 50% de la publicació, amb la qual cosa, en fer-la llengua habitual de comunicació, contribueixen al procés de normalització lingüística emprès per les institucions públiques insulars". El text és extret del *Conveni entre el Consell Insular de Menorca i l'Associació de Premsa Local de Menorca per a la inclusió d'un espai sobre consultes lingüístiques en les revistes locals en català* (2000).

8. Fer camí cap endavant per trobar-nos amb el futur

A la IV Diada de la Premsa Local, celebrada a Fornells el 18 de desembre de 2004, deia que "La premsa local és viva". Aquest volia ser un missatge d'esperança pel camí que cal fer cap endavant però, alhora, també volia ser un avís de les dificultats que tots els que ens dediquem a açò de la premsa local hem de salvar número rere número.

No volem fer veure que només ens interessa l'assumpte econòmic. No es treballa per guanyar un jornal; es parla de cobrir les despeses més necessàries i imprescindibles que hem de pagar per cada edició de les nostres revistes que surt al carrer. Però, al mateix temps, tenim la voluntat de voler assolir millores, tenir una seguretat econòmica per fer front a la conjuntura del moment i volem aconseguir una situació digna per millorar les condicions de treball dels qui editen. Açò, tots els que ho han tocat de prop ho saben: sense una situació econòmica sòlida, les publicacions no es poden sostenir i el perill de la seva desaparició és molt més pròxim. Només cal fer una ullada a les set capçaleres de l'illa; moltes d'elles tenim vertaderes dificultats per seguir fent com cal el nostre treball.

La nostra il.lusió és intentar consolidar la realitat editorial de les revistes locals existents, perquè no ens hem d'oblidar que la premsa local és un mitjà de gran importància per la seva proximitat als nostres lectors. Només una data: el tiratge de qualsevol revista local supera el nombre d'exemplars de la premsa diària que s'edita a l'illa i que pugui vendre en un dia, tot i la diferència de periodicitat.

Som conscients que avui és difícil rebre el suport dels ciutadans i que l'actitud passiva de la nostra societat és un entrebanc que haurem de saber esquivar. Haurem de saber fer veure als ciutadans, a les associacions, als comerços i a les administracions públiques que l'edició d'una revista nostra té tanta o més incidència que la que puguin tenir els mitjans de comunicació diaris. Però no ens hem d'oblidar que la realitat en ocasions és caparruda i, d'açò, en tenen molt a dir la televisió i els seus programes "populars" o els clients assidus d'Internet.

Per tot el que hem dit, com a associació, ens caldrà seguir treballant en molts i diversos sentits. Per una part, lluitar per fomentar el gust per la lectura del que tenim més a prop, la nostra cultura i en la nostra llengua. Per una altra part, consolidar les relacions institucionals amb les administracions locals, insular i autonòmica i, especialment, perquè avui les nostres revistes puguin gaudir de més publicitat institucional.

Alhora no ens podem destorbar i treballar perquè els lectors i, especialment, els comerciants vegin les publicacions locals realment com una eina de difusió, cultural, social i econòmica, però de difusió, no una publicació "familiar" al poble. I, com a associació, seguir amb les modestes aportacions culturals a través del manteniment de la diada anual i de la realització d'algun acte cultural complementari.

Quan parlàvem de les limitacions, cal recordar els aspectes entorn als quals haurem de treballar durant els pròxims anys des de les nostres associacions, aspectes que diríem "d'abast local" perquè són temes que surten de la nostra pròpia societat.

En primer lloc, quant a l'aspecte econòmic caldrà treballar més i millor en l'àmbit de la publicitat, tant l'empresarial com la institucional. En segon lloc, s'ha de lluitar contra el procés de concentració i d'uniformització: la premsa local ha de ser un model alternatiu pel fet d'estar immersa dins les localitats i conèixer de primera mà la societat local.

Aquí cal tenir molt en compte els interessos polítics i econòmics que poden influir en l'e-

dició. Quant a la llengua, cal seguir treballar amb constància, però alhora he de dir clarament que qui llegeix en català la premsa local, també ho pot fer en la premsa diària, i açò hauria de revertir d'alguna manera a les nostres revistes.

Tampoc ens podem oblidar de la incidència de les causes externes, molt ben dibuixades a l'edició espanyola del *Le Monde diplomatique*[25] quan analitzaven la influència de les emissions de la televisió, tant els canals oberts com els privats; el nou món d'Internet; i, l'ofensiva de les publicacions gratuïtes, tant les de periodicitat diària (4 a Mallorca) com les de periodicitat mensual, precisament per la seva gratuïtat fa que tenguin més lectors i una major contractació de publicitat.

En tot cas, cal conèixer la realitat que ens envolta, tot per prendre les decisions més adequades i treballar per al futur de les nostres publicacions i millorar el producte per als nostres lectors.

BIBLIOGRAFIA

- ASSOCIACIÓ CATALANA DE LA PREMSA COMARCAL (1996): *La premsa comarcal al 2000*. Barcelona, Associació Catalana de la Premsa Comarcal.
- ASSOCIACIÓ DE PREMSA LOCAL DE MENORCA (1991-2007). *Actes de les reunions de la junta directiva de l'APLM*.
- BARBER LUZ, Anselm (2005): "Coneixement del català a Alaior: un 79% de la població sap llegir-lo, quasi la meitat sap escriure'l", a *S'Ull de Sol*, núm. 173, gener, p. 20-21.
- COMPANY FLORIT, Miquel i SÁNCHEZ FONT, Gracià, Coord. (1995): *L'Associació de Premsa Forana de Mallorca (1978-1995). 17 anys de premsa local*. Sant Joan, Associació de Premsa Forana de Mallorca.
- DD.AA. (2005): *Reflexions sobre el paper de la premsa local a Menorca*. Alaior, Associació de Premsa Local de Menorca.
- MARQUÈS, Miquel À. (2008): "La premsa local a l'illa de Menorca. Realitat i futur d'una premsa feta als pobles", a *Randa, núm. 60*, Homenatge a Jordi Carbonell/6, p. 117-136. Barcelona, Institut Menorquí d'Estudis - Publicacions de l'Abadia de Montserrat
- ROTGER BARBER, Sebastià (1989): *Trenta anys de premsa escrita a Ferreries (1958-1988)*. Monografies Ferrerienques, 2. Ferreries, Banco de Crédito Balear.
- SERRA I BUSQUETS, Sebastià; COMPANY I MATAS, Arnau Editors (1993): *Els mitjans de comunicació a debat*. XII Jornades d'estudis històrics locals. Palma, Institut d'Estudis Baleàrics.

[25] RAMONET, Ignacio (2005): "Medios de comunicación en crisis", a *Le Monde Diplomatique*, núm. 111, gener de 2005, p. 1, 26-27.

S'Ull de Sol, *Associació Cultural d'Alaior*

Miquel À. Marquès Sintes

El context a on treballa l'associació cultural *S'Ull de Sol* és en el poble d'Alaior (Menorca), amb prop de 9.000 habitants en un terme municipal d'una extensió de 108,57 km2. Alaior és un poble amb poca premsa, perquè a l'illa sempre s'han imposat els dos centres de poder (Maó i Ciutadella). A Alaior només s'han editat les següents revistes: *Cruz y Espada* (1910-1913), *Boletín de La Buena Semilla* (1930), *Nuestra Escuela* (1931), *El Porvenir del Obrero* (1930-1931), *Nuestra Hoja* (1929-1936), *Senda Nueva* (1957-1963) i *Jovenesa* (1966-1967), a més de les revistes d'avui: *Alaior Esportiu* (1988) i *S'Ull de Sol* (1990).

S'Ull de Sol és una associació creada bàsicament per editar la revista local del mateix nom, que surt mensualment a Alaior. Com a mitjà de comunicació social que és, des del primer dia té com a objectiu divulgar informació local, reportatges, entrevistes, fotografies antigues i d'oferir el seu espai per a les col.laboracions i opinions dels lectors.

Consider que la revista fa una tasca cabdal: és un element cultural important perquè els lectors s'informen a través de la revista, és una part més de la nostra cultura, alhora que els articles dels lectors i els redactors no fan altra cosa que tornar el coneixement a través del mateix mitjà. Per tant, la revista és un canal de comunicació d'anada i tornada. És important que existeixi *S'Ull de Sol* perquè, al llarg dels seus dinou anys d'existència (fundada el 1990), ha fet i fa una tasca que els mitjans de comunicació diaris no abasten: no tracten en profunditat aquells aspectes més locals.

1.- Model de gestió de l'organització

L'organització cultural es va crear com a un projecte social d'un grup de ciutadans que van considerar d'interès promoure'l, bàsicament per editar la revista *S'Ull de Sol*, tot constituint-se en una societat civil.

El nom de la revista

Es van proposar diferents noms per a la nova capçalera. Després d'un debat, es va elegir el de *S'Ull de Sol*. L'origen el trobam en el d'un topònim d'un carrer d'Alaior. Si el carrer s'anomena S'Ull de Sol pel fet de rebre els primers raigs diaris del sol naixent, es considera que la sortida al carrer d'un nou número de la revista es brinda als lectors uns nous raigs mensuals de cultura, notícies i històries referides al poble d'Alaior.

Després d'una primera fase de debat i preparatius (mesos d'abril-agost de 1990), i ja crea-

da la Societat Civil, el projecte va entrar en funcionament a través d'un equip de treball en forma de redacció (des de l'agost de 1990). El primer equip de redacció va sorgir d'alguns dels membres que havien assistit a les primeres reunions. Aquest ha estat el nucli impulsor del model de gestió de l'organització des del primer moment.

S'ha de destacar l'alt altruisme i l'esforç per part dels redactors per realitzar totes les tasques pròpies de l'edició d'una revista (redactar articles, col.laborar en el muntatge, contractar publicitat, fer la correcció lingüística, el repartiment, les fotografies, el disseny, etc.). Aquest esforç es va mantenir durant els quatre primers anys.

Mentre, i d'una forma lenta, es van haver de diversificar les responsabilitats de les diferents tasques entre els propis redactors, o bé es va cercar persones que fessin aquella tasca concreta remunerada (repartiment, publicitat, etc.).

Des del primer moment es decideix de treballar en equip, en igualtat de condicions i equitat entre tots els redactors que participaven en el projecte a l'hora de decidir els continguts que ha de tenir la revista en cada mes. Aquest plantejament es manté inalterable fins el dia d'avui.

En definitiva, després d'uns primers mesos dedicats a consolidar el projecte, calia establir un model de gestió de la nostra associació. Per tant, cal parlar de les diferents "unitats de treball". Per a representar la revista davant les administracions i els lectors es va nomenar la figura del **coordinador** (Pere Reure Melià), un de tants redactors, que en tot moment rep el suport de l'equip de redacció. Des del gener de 1992, s'estableix la figura de **l'administrador** (Modest Giménez Piris, que ocupa el càrrec fins a l'actualitat), tasca que abans ja exercia Pere Reure.

Portada de la revista S'Ull de Sol, del número de juny de 2009

El **grup de redactors** ha augmentat o minvat segons les èpoques, així com el grup dels **col.laboradors** més assidus (els més incombustibles són Arcadi Gomila, Miquel Perea Cavaller i José Ma. Timoner). Per als **dibuixos** d'encàrrec sempre hi ha hagut algun dibuixant local disposat (Joan Mercadal, Pere Mercadal i Toni Barber).

La **correcció lingüística** és una de les qüestions més cuidades. Als inicis va ser feta per un redactor, Bartomeu Pons. Al cap de dos anys, el 1992, molts articles eren portats al Servei de normalització lingüística de l'Ajuntament d'Alaior (Soledat Florit) i més tard, a partir de juny de 1997 també eren portats al Servei de normalització lingüística del Consell Insular de Menorca (Pilar Vinent). Des de l'agost de 1999 s'hi afegeix a l'equip de redacció Francesc Sintes que, des d'octubre de 2001, passa a ser l'únic corrector. El juliol de 1997 Paco Mercadal s'afegia a l'equip com a corrector de les galerades.

Així, el procés de correcció és feta pel corrector de torn, els textos ja muntats són llegits per l'editor (Anselm Barber) i es fa una revisió final dels correctors de galerades (Paco Mercadal i Pere Gomila).

El **repartiment** inicialment era fet pels propis redactors. A partir de 1992 és realitzat per un repartidor (Quico Murillo). Arran de diferents problemes, des de 1995 aquesta feina és fet per dos repartidors (Ma. Antònia Pons Mascaró i Joan Pons Giménez; avui ho fan Pere Perea i Cristina Barber), els quals tenen la població dividida en set sectors, tres per a un i quatre per a l'altre, en previsió de quan un no pot fer el seu sector, l'altre assumeix la totalitat del repartiment. La tramesa postal de les revistes és portada a terme per Modest Giménez i Josep Lluís Andreu.

El disseny i la **publicitat** es va iniciar per Pau Sintes (Publicitat Matas); avui segueix aportant algun client. La publicitat però bàsicament és feta entre les petites empreses i els comerços locals que, des del primer moment van ser fetes per un redactor (Miquel À. Marquès), i des de 1993 és responsabilitat d'una persona dirigida per la pròpia redacció (després de diferents persones encarregades, ho han estat Modest Giménez Piris i avui Tomàs Sintes Gomila).

El **disseny** va millorar a partir de desembre de 1994 amb l'aportació tècnica de Jordi Bulbena, i des de 1995 va a càrrec d'Anselm Barber, Paco Mercadal i Pere Gomila.

El **muntatge** era fet des del principi a la Impremta Joan Pons, fins que el setembre de 1993 els redactors Bartomeu Pons i Pau Morlà fan els primers intents de muntatge amb el programa pagemaker. És a finals de 1993 quan Joan Barber Palliser es fa càrrec d'aquesta tasca, que realitza fins a l'actualitat. De seguida, la impremta adaptà el seu equip informàtic al nou programa.

Un component important per a una revista ho és l'apartat gràfic. Les **fotografies** des del principi eren fetes pels propis redactors. Pràcticament des dels inicis també se'n publiquen de fotògrafs professionals (Fotos Sebo i Fotos Radio). La **impressió** des dels inicis va a càrrec d'Impremta Joan Pons, empresa que segueix imprimint la nostra revista de llavors ençà.

La redacció va impulsar **l'enquadernació de les revistes** per a ser conservades. Llevat de l'agost 1990-desembre de 1991, la resta s'enquaderna per anys naturals. La tasca d'enquadernar primer va anar a càrrec de Llorenç Piris (1992-1994). Des de 1994 se'n va fer càrrec Núria Gavin fins a l'actualitat. Des del primer tom, les revistes van acompanyades d'un índex (fet per Miquel À. Marquès i Josep Lluís Andreu). Primer era dividit en seccions i autors (1990-1992) i des de 1993 també es fa una secció de matèries.

A nivell d'associacions, des de 1991 *S'Ull de Sol* és membre de l'**Associació de Premsa Local de Menorca (APLM)** i a la seva junta directiva hi té un representant permanent (els primers ho van ser Pere Reure i Isabel Marquès).

Quant al *mercat o territori*, la revista té un abast territorial limitat: el municipi d'Alaior, a més de tots aquells clients interessats en la revista per lligams personals (suposen el 20% del producte venut).

En principi no es va establir una *segmentació del públic* per ser una revista de cultura general (informació, col.laboracions, opinió, etc., sobre el poble) tot i que, tal volta, el fet de decidir d'editar-la en català podria limitar els lectors que decidissin de consultar-la (immigrants, peninsulars o estrangers).

Quant a la *visió ecosistèmica*, la revista ha conviscut tot aquest temps amb una altra revista al poble, que únicament tracta l'àmbit de l'esport (*Alaior Esportiu*); *S'Ull de Sol* no tracta l'esport més que en casos puntuals i amb un enfocament distint. En tot cas, la revista intenta que lectors, anunciants, entitats que donen suport i els propis col.laboradors s'hi sentin a gust. **De fet, un aspecte interessant és que les persones que treballen en funcions específiques a l'hora de fer la revista (muntatge, correcció i administració), amb el temps han passat a formar part activa de la redacció.**

Tot i el voluntarisme inicial, les funcions més específiques han estat "contractades" pagant un petit sou per a la tasca portada a terme (publicitats, repartiment, gestió administrativa, redacció d'articles, etc.). Finalment, i davant la possibilitat de la desaparició de la revista a finals de 2005, es va decidir de contractar un equip de professionals (4 Vents Comunicació, de Ferreries) per tal que redactassin les notícies locals que necessiten de més temps per investigar, sempre sota la línia editorial de la revista: cada mes els hi proposam dos o tres temes d'actualitat que han de redactar. Alhora, es manté el voluntarisme per part de la resta de personal que hi participa, tot rebent una petita aportació econòmica anual en forma d'agraïment.

2.- Característiques de l'estructura jurídica

Forma jurídica del projecte

- *Tipus d'institució:* Associativa
- *Gestió del projecte:* Directa
- *Característiques dels seus objectius:* No lucrativa
- *Àmbit d'actuació:* Local (Alaior, municipi de Menorca)

Legislació a la qual s'acull. Normes i reglamentació

Quan l'associació es va constituir, es va regir per la llei vigent sobre associacions, *Llei 141/1964 de 24 de desembre, d'Associacions*. Posteriorment, i amb l'entrada en vigor de la *Llei 1/2002, reguladora del Dret d'Associació de les Illes Balears*, l'associació va revisar els estatuts de l'entitat per tal d'ajustar-los al que es demanava a la nova llei, gestió sol.licitada el 25 de maig de 2004.

Legislació i normes jurídiques diverses (patrimoni, medi ambient, fiscal, etc.) d'altres àrees que afecten el projecte

La principal activitat és la d'editar la revista S'Ull de Sol. Per tant, la nostra revista ha de complir amb la llei 1/2002 de dret d'associació, així com la referida al dipòsit legal, que va a càrrec de l'impressor. D'una forma decidida, també s'acompleix amb la *Llei 3/1986, de 29 d'abril de normalització lingüística a les Illes Balears*.

Mecanismes d'aplicació de la legislació vigent

Quan l'associació es va crear, es va cercar un paral.lelisme amb altres revistes pròximes. *S'Ull de Sol* va seguir la forma jurídica de la Societat Civil, opció que en aquell moment (1990) havien adoptat altres revistes locals (*S'Auba*, de Sant Lluís, i *Alaior Esportiu*, d'Alaior).

Activitat cultural organitzada per la revista. Concert de s'Albaida al Convent de Sant Diego d'Alaior.

La Societat Civil *Ull de Sol* SC va ser creada el 15 de juny de 1990. Aquella decisió va tenir com a conseqüència haver de dur una comptabilitat econòmica com una entitat econòmica més, gestionant el pagament de l'IVA i l'IAE.

Després d'un temps de reflexió i davant diferents problemes amb la gestió dels impostos citats, l'any 1997 l'entitat va formalitzar allò més evident, que no era altra cosa que transformar legalment l'entitat en una associació sense ànim de lucre, allò que realment era.

Les gestions es van iniciar davant la Conselleria de Presidència del Govern de les Illes Balears. L'acta fundacional va ser signada el 27 d'agost de 1997 pels socis fundadors de la nova associació. El Govern de les Illes Balears aprovaria els estatuts, i el 10 d'octubre de 1997 es confirmava que l'associació *S'Ull de Sol* acomplia amb tots els requisits, inscrivint-la en el Registre d'associacions de la CAIB sota el número 3296, de la secció 1a.

El següent pas consistiria en reunir a la junta general de la societat civil, la qual es dissoldria el 29 de desembre de 1997. L'última gestió administrativa va ser realitzada el 31 de març de 1998, amb la baixa definitiva de la societat civil a les oficines d'Hisenda.

Regulació jurídica laboral. Tipus de contractació laboral

Es té contractada una persona a mitja jornada per a desenvolupar les tasques administratives (Josep Lluís Andreu Mascaró). La seva tasca és compartida amb el Fòrum Tercer Mil.lenni i el Centre d'Estudis Locals d'Alaior, una altra associació sense ànim de lucre.

Responsabilitat civil-penal i estratègies en el camp de les assegurances i la protecció jurídica en general. Previsió de riscos i assegurances

El local a on es desenvolupa l'activitat de l'entitat, especialment les reunions setmanals, atesa la seva naturalesa de donar cabuda a les reunions de les entitats culturals que treballen a la població (Fòrum Tercer Mil.lenni, Centre d'Estudis Locals d'Alaior i S'Ull de Sol), disposa d'un contracte de prevenció de riscos laborals. El local és ubicat al carrer des Forn, núm. 9.

Es disposa d'una assegurança de responsabilitat civil obligatòria.

Estatuts de nova aplicació. Reglament intern de funcionament. Contractes, convenis i acords interns de funcionament

- *Estatuts de nova aplicació.* Com ja ho hem dit, l'associació des del seu inici (1990) ha disposat d'uns estatuts, amb els canvis legals que va suposar el canvi de tipus d'empresa (1997).
- *Reglament intern de funcionament.* No se'n disposa, de reglament intern, perquè els redactors consideren que amb l'aplicació dels estatuts és suficient.
- *Contractes, convenis i acords de funcionament.* Es disposa d'un acord verbal entre S'Ull de Sol i el Centre d'Estudis Locals per tal de compartir el personal laboral.

Contractes o acords amb altres organitzacions

Es refereix a tot tipus d'acords formals o informals amb administracions, empreses mercantils o entitats sense afany de lucre.

A l'àmbit públic es tenen signats convenis de col.laboració amb l'Ajuntament d'Alaior, el Consell Insular de Menorca i el Govern de les Illes Balears.

A l'àmbit privat es tenen signats convenis amb l'Espai Cultural Rotger (Vicent Rotger Buils, la Cooperativa de Consum San Crispín i relacions amb l'Associació de Premsa Local de Menorca.

3.- Característiques de la gestió econòmica

L'associació cultural des del primer dia té com a principal objectiu el d'editar la revista; a més, es redacta l'índex anual, es facilita la seva enquadernació i la publicació de dues làmines de fotografies antigues anuals. Al principi, es van editar tres llibres sobre cultura local a dins la col.lecció *Llum Nova* i es va promoure algun acte cultural públic. Aquest tipus de tasca cultural avui és assumida pel Centre d'Estudis Locals d'Alaior.

Finançament d'ingressos

Clients (lectors)

- *Subscripcions anuals.* Lectors fidels que asseguren una entrada econòmica inicial.
- *Venda de revistes.* Es disposa de diferents punts de venda a la població: una llibreria i altres tipus de comerços que donen suport a la revista (una benzinera, un bar, dues papereries, dos comerços de queviures, una ferreteria, un comerç turístic i dos estancs).

Publicitat

- *Privada.* Contractada als comerços i botigues, especialment els locals (publicista local) i a altres indrets de l'illa (Publicitat Matas).
- *Pública.* Cal destacar la dificultat a l'hora de contractar publicitat per l'ampli ventall de mitjans de comunicació que intenten difondre els productes. Així i tot es disposa de publicitat de l'Ajuntament d'Alaior i, en menor mida, del Consell Insular de Menorca i del Govern de les Illes Balears.

La contractació de publicitat municipal ha sofert alts i baixos, en ocasions en consonància amb l'actitud més o manco crítica que es manté des de la pròpia revista sobre els temes locals. Respecte a les altres administracions, s'ha de dir que la relació no és directe, sinó per les gestions són fetes a través de l'APLM, de la qual la revista n'és membre.

Convé potenciar la publicitat, car la via dels convenis és un camí angost: un conveni es converteix en un recurs limitat anual, amb el seu creixement lligat a la puja de l'IPC; en canvi, la publicitat, tot i ser irregular, dóna un millor resultat.

Pàgina patrocinada

Una altra manera de fidelitzar el suport d'un comerç o indústria a la revista es fa contractant una pàgina patrocinada que, a un cost més baix, es potencia un aspecte cultural de la revista i alhora aquella acció conrea una imatge social positiva de l'empresa cap els lectors, tot i que no gaudeixen de beneficis fiscals.

- *Pàgina patrocinada privada:* Espai Cultural Rotger, Construcciones Olives SL, Supermercats Spar i Prefabricados Palliser SA.

Convenis de col.laboració

Esdevé una altra forma de rebre suport de la societat civil. Es pot dividir en dos tipus: administració pública i convenis privats.

- *Convenis privats.* Cooperativa de consum San Crispín que des de l'inici, a canvi, disposa d'una pàgina mensual a on difondre els seus temes sobre consumisme, tant a nivell local com nacional.
- *Convenis públics.* Hi tenen cabuda les diferents administracions públiques; l'ajuntament la revista hi tracta directament, mentre que al CIM i GB la gestió és feta a través de l'APLM:

  1) *Ajuntament d'Alaior.* Hi signam un conveni anual pel qual, a canvi, l'ajuntament dedica una pàgina a difondre notícies culturals referides al poble.

  2) *Consell Insular de Menorca.* En 1991 la relació es resumia en l'adquisició d'un joc de 30 revistes de cada edició al llarg de l'any. Des de l'any 2000 l'APLM ha fet tot un seguit de gestions per millorar la relació entre les revistes locals i l'administració local insular. Avui es disposa de:

  * Conveni amb Presidència del Consell Insular de Menorca. A canvi, es lliuren 15 revistes per edició, es va contractar la venda de 12 revistes per a la Xarxa de biblioteques i tres publicitats fixes anuals per a les festes de Nadal, Sant Antoni i les festes patronals dels pobles.

* Conveni anual signat amb el Departament de Cultura i Educació per al foment de l'ús del català des de 1999 inclòs en el programa de normalització lingüística.

3) *Govern de les Illes Balears*

* Conveni amb Presidència. Se'n deixa constància a les revistes.

* Normalització lingüística. Durant el període 2003-2007 no es va rebre cap tipus d'ajut. Des de 2008 s'ha tornat a rebre un suport econòmic.

Difusió de les revistes

No és un ingrés econòmic, però sí una difusió de les revistes per arribar al màxim de lectors possible i que cal valorar-lo en la seva justa mida:

- *Catàleg d'edicions menorquines* (2002-2005). Espai des d'on es difonen les revistes locals.
- *Diada de premsa local.* Acte anual de reconeixement de les revistes locals.
- *Xarxa de biblioteques.* Difusió de les revistes locals a la totalitat de les biblioteques de l'illa de Menorca.

4. Pla d'avaluació

S'Ull de Sol disposa d'un pla d'avaluació anual "més bé casolà", tot atenent a l'envergadura de l'associació. Així i tot, la redacció és conscient que cal analitzar el producte que s'elabora. En aquest sentit, la redacció segueix tres pautes per fer un seguiment del producte elaborat: la revisió del producte, l'opinió dels lectors i el seguiment econòmic.

- **a. Revisió del producte.** Mensualment, la primera reunió després d'haver tret la revista al carrer es dedica a analitzar tant els continguts com les qüestions formals, per detectar possibles errades, aspectes a millorar, mancances de continguts, etc. S'ha d'equilibrar l'oferta de la revista amb la demanda del lector.
- **b. Seguiment econòmic (vendes).** Es té establert un sistema de seguiment econòmic a dos nivells: periòdic i anual. Al curs 2004-2005 es va donar un dèficit que havíem de resoldre (annex 1).

  * **Periòdic.** El primer control esdevé cada mes, quan la redacció analitza el resultat de les vendes mensuals. Tant si aquestes pugen com si davallen, s'intenta analitzar el per què (pels continguts de la revista, per l'època d'any: costa de gener, setembre i l'escola, etc.).

  Per altra part, l'administrador sol recordar periòdicament a qualsevol reunió setmanal, tot allò que pugui ser d'interès per a la resta dels redactors: dèficits, ingressos, etc. Els redactors han de saber en quin estat econòmic està la revista, per prendre les decisions més adequades (afegir quatre pàgines més, editar pàgines a color, etc.).

  * **Anual.** L'any "natural" de la revista fins el 2005 va ser de "juliol a agost". Després d'un període de reflexió sobre si se seguia editant o no, a partir de l'any 2006, l'any econòmic coincideix amb l'any natural. Tancat econòmicament l'any, l'administrador presenta els comptes anuals, amb entrades i despeses, per analitzar el resultat econòmic.
- **c. Opinió dels lectors.** Cal escoltar què diu el mercat. Generalment, i atesa la dimensió de la població, la major part de les aportacions se'ns solen fer de viva veu als propis redactors. Després, el redactor que les ha recollit les exposa a la reunió setmanal,

per analitzar el seu contingut, valorar-ne l'avanç o la crítica que el comentari pugui suposar i afegir o no allò proposat en el següent número. D'aquesta forma, s'intenta millorar el producte ofert al mercat, tot i els alts-i-baixos que pot patir com qualsevol empresa o revista local de les seves característiques (annex 2).

5. Valoració sobre el futur de la nostra revista

Per tot el dit fins ara, podem parlar d'allò que ens beneficia i d'allò que hem de millorar de l'associació cultural S'Ull de Sol. Davant la possibilitat de deixar de publicar la revista, a l'any 2005 vam recollir diferents aportacions fetes pels lectors per tal d'analitzar-les, les quals sempre les tenim en compte a l'hora d'analitzar i millorar la nostra revista any rere any.

Allò que hem de millorar:

- Alguns diuen que mai han tingut problemes econòmics. El dèficit econòmic de l'any 2005 (despeses superiors als ingressos) van provocar que es revisés el preu anual (algun lector criticava el preu de la revista), reduir el número de pàgines i alleugerir algunes despeses. Hem d'augmentar el número de subscriptors i vendre més revistes (major distribució). Tenir en compte la realitat de la dificultat econòmica de les famílies[1].
- Publicitats. Treballar en la contractació de més publicitat. Tractar tant amb les agències publicitàries com amb les administracions públiques. Analitzar perquè els anunciants sempre han estat reticents a incloure publicitat a la revista. Tenir pocs anunciants implica tenir poc arrelament a dins el poble? Les causes podrien ser els continguts informatius, un producte minoritari o bé per una qüestió política.
- Algun lector ha comentat que feim una revista avorrida. Caldrà oferir articles d'extensió més reduïda (màxim una pàgina a partir de la limitació de l'espai per als articles) i tractar temes més populars (que no populistes).
- Altres lectors comenten que feim articles per a minories. Hem d'intentar elaborar articles de difusió que puguin ser llegits per a tots els col.lectius.
- Presència més activa dels joves. Publicar articles elaborats als centres educatius i, per tant, una major fluïdesa de la relació amb els professors. Articles sobre temes que tractin o interessin als joves.
- Major presència als centres educatius. Intentar que els centres disposin de col.leccions de la revista a les seves biblioteques per a ser usades i consultades.
- Major difusió a la societat. La revista no disposa d'una pàgina web a internet. Cal apostar per les noves tecnologies.
- Professionalitzar la revista. A partir de gener de 2005, una agència de notícies redactarà 4 pàgines d'informació local, la secció més difícil de cobrir pels redactors.
- Molts esforços (gestions) per tractar de temes diversos amb les administracions.
- Manquen aspectes a tractar de la societat: esports, associacions, oci i església.

[1] En aquest sentit, s'han expressat diferents opinions a REURE, Pere (2005): «S'Uixol», a *S'Ull de Sol*, núm. 184, desembre, p. 46-47 ; MARQUÈS, Miquel À. (2005) : «Taula rodona sobre S'Ull de Sol», a *S'Ull de Sol*, núm. 184, desembre, p. 52-53.

- Capital humà. Manca més gent que hi treballi.
- Obertura a la societat. Des de 1990, en què Alaior tenia 6.300 habitants, fins 2004, que la població va pujar fins els 8.300, implica que s'ha d'arribar a la nova població nouvinguda, a més dels habitants d'urbanitzacions (cala en Porter i l'Argentina).

Allò que hem de saber aprofitar

- Cultura local. La revista ajuda a cohesionar el grup humà, referma els trets d'identitat col.lectiu i esdevé un benefici cultural per al poble.
- Té una funció dinamitzadora social amb el foment de la democràcia dels ciutadans: crea consciència en temes polítics, socials i culturals.
- És un vehicle de participació ciutadana: la revista crea opinió, al mig del carrer i, en menor mida, a través de la publicació dels articles que els lectors ens trameten. Aquest aspecte hauria de permetre un major pensament lliure.
- És cabdal per a la tasca de normalització lingüística. Actualment, la revista publica en català aproximadament el 97% de les seves pàgines, quan al principi rodava entorn al 75%.
- Reconeixement públic. Se sap que es té una opinió positiva sobre l'acció cultural que desenvolupa la revista al poble i a l'illa, a través del reconeixement públic i polític.
- Creativitat. La revista ofereix la possibilitat de divulgar l'acció creativa dels autors.
- Suport institucional. Es fa una revista crítica. No es pot dependre de les institucions a les quals es critica. En tot cas, cal exigir-les el suport mínim que aquestes donen a altres entitats de naturalesa semblant.
- Publicació digna. Sense caure en un producte localista ni un fulletó vulgar, la revista esdevé un producte digne que tracta algunes aspectes d'Alaior. Cal "mesurar" el nivell cultural d'alguns articles.
- Revista local. Com a revista local que és, el seu creixement és limitat per la pròpia naturalesa del producte.
- Producte cultural. L'associació ofereix un producte cultural de qualitat (la revista), a més d'altres productes: làmines, índexs, llibres i enquadernar revistes. Consolidats aquests productes, es pot pensar en brindar una oferta complementària, tot i la difícil incorporació progressiva de noves modalitats i tendències al conjunt d'hàbits culturals de la població.
- Fidelitat a la revista. Tot i constatar la fidelitat dels lectors, cal aproximar els ciutadans a la cultura: s'han de millorar els seus continguts, diversificar-los i ampliar els camps d'acció.
- Independència i espai obert a tothom. Com es va indicar a l'editorial del primer número, la revista fins al moment ha acomplert amb els compromisos que es van prendre el 1990: "*S'Ull de Sol* neix, abans que cap altra cosa, com a projecte de futur [...] Volem que aquesta revista, en la qual hem posat tantes il.lusions, sigui una porta oberta a tothom. Benvingudes seran les col.laboracions que ens arribin de les vostres mans, perquè això significarà que aquest desig que tenim, de transformar el ritme vital del poble i de fer-lo més actiu, s'ha fet realitat". A l'acte públic, i atès l'ambient social en què vivia el poble en aquell moment, es va dir ben clarament el camí a segu-

ir per la revista: "Serà una publicació objectiva, plural i oberta; tothom -sempre que es respectin les regles de la vida comunitària- hi podrà dir la seva. Per açò manifestam des del primer moment que no volem dependre de ningú hi rebre directrius imposades; l'únic que cercam és reflectir en al mesura que sigui possible, l'activitat del poble; rebre opinió, però també crear-la. És una revista que no pretén ser ideològica, però si oferir idees noves. En definitiva, ser un vehicle de dinamització dins la vida cultural del poble"[2]. Després de quinze anys de camí, pensam que realment aquesta independència i espai obert a tothom s'ha assolit.

Alaior (Menorca), a 11 de setembre de 2009

FONTS D'INFORMACIÓ

Bibliografia

- DDAA (2005): *Reflexions sobre el paper de la premsa local a Menorca.* Alaior, Associació de Premsa Local de Menorca.
- LIMÓN PONS, Miquel Àngel (2003): *San Crispín: cinquanta anys de cooperativisme.* Alaior, Cooperativa de consum San Crispín - Ajuntament d'Alaior.
- *S'Ull de Sol. Associació Cultural d'Alaior.* Revista mensual [núm. 0, agost de 1990-...]. (L'última revista editada correspon a setembre de 2009, núm. 229).

Arxius

- Arxiu administratiu de l'associació (*S'Ull de Sol. Associació cultural d'Alaior*) [1990-...].

Fonts orals

- Converses mantingudes amb Anselm Barber Luz, Joan Barber Palliser, Pere Reure Melià i Modest Giménez Piris.

ANNEXOS

ANNEX 1. Situació econòmica de la revista local *S'Ull de Sol* (2003-2005)

Concepte	2002-2003	2004-2005	2007	2008
INGRESSOS	39.545,72 €	32.974'84 €	51.371'98 €	52.434'99 €
DESPESES	36.272,22 €	35.054,58 €	47.948'03 €	50.232'32 €
DIFERÈNCIA	+ 3.273,22 €	- 2.079,74 €	3.423.95 €	2.202'67 €

[2] Ho podeu llegir a REDACCIÓ (1990): "Editorial", a *S'Ull de Sol*, núm. 0, agost, p. 1. REURE, Pere (2005), ibid., p. 46.

Concepte	2002-2003	2004-2005	2007	2008
Subscripcions anuals	11.583,48 €	11.730,00 €	14.105'96 €	14.594'30 €
Venda revistes	3.827,68 €	3.688,75 €	3.681'51 €	5.112'75 €
Publicitat	12.548,60 €	7.990,29 €	16.500'56 €	14.682'96 €
Subvencions	9.288,29 €	5.880,00 €	9.801 €	11.547'86 €
Altres ingressos (pàgines, làmines, etc.)	2.297,67 €	3.685,80 €	7.282'95 €	6.497'12 €
TOTAL	**39.545,72 €**	**32.974'84 €**	**51.371'98 €**	**52.434'99 €**

ANNEX 2: FITXA DE *S'ULL DE SOL*

Sinopsi

Revista d'Alaior fundada el 1990, de periodicitat mensual i amb una tirada de 650 exemplars. Es distribueix per subscripció i per venda en llibreries. A les seves pàgines llegim col.laboracions diverses, informació local, la vida política i associativa, així com articles culturals i d'història, tot això circumscrit al poble. Obrir les portes als col.laboradors, oferir les notícies més properes als ciutadans i les noves aportacions culturals, a més de l'ús normal del català, són els objectius que ha assolit la revista. Gairebé tota és escrita en català.

FITXA DESCRIPTIVA

CAPÇALERA	
TÍTOL	S'Ull de Sol
SUBTÍTOL	Revista cultural d'Alaior
PERIODICITAT	Mensual
POBLACIÓ	Alaior
HABITANTS 2006[3]	8.933 habitants
LLENGUA EMPRADA	Català; accepta articles en castellà

DATACIÓ	
PRIMER NÚMERO	Núm. 0, 3 d'agost de 1990
DARRER NÚMERO	Se segueix editant (núm. 229, setembre de 2009)
SUSPENSIONS	Ninguna

[3] Font: MARQUÈS, David (2006): "Distribución de la población de Menorca por sexos 2006", a *Última Hora*, 11 de febrer, p. 8.

DATACIÓ	
MOMENT D'APARICIÓ AL DIA	Sol sortir el primer divendres de la primera setmana sencera de cada mes. Se sol indicar a la pròpia revista
BIBLIOTEQUES ON ES GUARDA LA COL.LECCIÓ	**Alaior:** Biblioteca Pública; Club de Jubilats; **Maó:** Biblioteca Pública; Biblioteca Hernández Mora; Biblioteca Rubió; Biblioteca de l'Ateneu; **Palma:** Biblioteca Bartomeu March; **Madrid:** Biblioteca Nacional
EDITOR DE LA REVISTA[4]	*S'Ull de Sol.* Associació cultural d'Alaior
ASSOCIACIÓ A QUÈ PERTANY	APLM (Associació de Premsa Local de Menorca)
ANY INGRÉS ASSOCIACIÓ	1991
ADREÇA ADMINISTRACIÓ	Es Forn, 9 (07730 Alaior)
ADREÇA REDACCIÓ	Es Forn, 9 (07730 Alaior)
TELÈFON	971 37 90 53
FAX	971 37 20 21
E-MAIL	cel@menorcaweb.net
PÀGINA WEB	No en té, de pàgina web
DIPÒSIT LEGAL	ME 107 - 1990
IMPREMTA	Impremta Joan Pons (Carretera Nova, núm.137, Alaior)
TIPUS D'EDICIÓ	Impressió òfset

CARACTERÍSTIQUES TÈCNIQUES DE 2009	
NÚM.PÀGINES/DIMENSIÓ	36 pàgines; especial: agost (72) i desembre (56); 23 x 22 cm
COLUMNES / DIMENSIÓ	2 columnes (25'5 x 9 cm) / 3 columnes (25'5 x 6 cm)
SUPERFÍCIE IMPRESA	25'5 x 19 cm
SECCIONS	Editorial, informació local, opinió, entrevista, reportatges, records gràfics, cooperativa San Crispín
ALTRES TIPUS D'EDICIONS	La revista ha editat 32 làmines col.leccionables d'imatges antigues d'Alaior, 3 llibres dins la col.lecció *Llum Nova: Les festes de Sant Llorenç* (1995), *Els pregons de Sant Llorenç* (1999) i *L'adolescència, un problema... O no?* (2000), i un índex anual per enquadernar la revista [1990-2004].
FOTOGRAFIA B/N, COLOR	Fotografies en b/n; en ocasions, en color (als números d'agost i desembre). Les portades sempre són en color
ARXIU DE FOTOGRAFIES I D'ORIGINALS REVISTES	Es disposa d'un arxiu d'originals i un altre de fotografies digital.

[4] Obra Cultural Balear, Associació Cultural sense ànim de lucre, empresa privada (SA, SL, SC, etc.) o d'altres opcions.

EMPRESA PERIODÍSTICA	
FUNDADORS	Pere Oleo Cortès, Bartomeu Pons Pons, Pere Reure Melià, Anselm Barber Luz, Rita Anglada Benejam, Miquel A. Marquès Sintes, Amador Alzina Sans, Pere Alzina Seguí, Pau Sintes Pons, Serafí Pons Barro, Joan Verger Servera i Isabel Ferrer Agulled.
PROPIETAT I CANVIS DE PROPIETAT	Els propietaris són els redactors de l'equip de redacció actual. **Propietat inicial: Ull de Sol, SC. (15 de juny de 1990) Propietat actual: S'Ull de Sol, Associació Cultural d'Alaior (des del 10 d'octubre de 1997, en el registre d'Associacions de la CAIB número 3.296)**
EDITORS RESPONSABLES	Equip de redacció actual
ADMINISTRADOR	Modest Giménez Piris
INDRETS DE SUBSCRIPCIÓ	Es Forn, 9 (07730 Alaior)
PREU DE VENDA REVISTA	3,40 € **(per a 2009);** 5,50 € per al número d'agost
SUBSCRIPCIÓ ANUAL	39,50 € ; 42,60 € socis de fora poble **(per a 2009)**
TARIFA DE PUBLICITAT[5]	1 PÀG. (160 €-240 € **color**); ½ PÀG. (86 €-135 €); 1/3 (52 €-80 €) ¼ (45 €-66 €); 1/6 (36 €-45 €), 1/8 (22€-35 €). Fan descomptes en cas d'insercions trimestrals, semestrals o anuals **(PREUS DE 2009)**

EQUIP DE REDACCIÓ PER A 2009	
CONSELL DE REDACCIÓ	L'equip de redacció
RESPONSABLE DIRECCIÓ[6]	Coordinador: Miquel À. Marquès Sintes
REDACTORS EN CAP	L'equip de redacció
EQUIP DE REDACCIÓ[7]	Anselm Barber Luz, Josep Lluís Andreu Mascaró, Paco Mercadal Orfila, Pere Gomila Bassa, Quico Sintes Pons, Macarena Ramos Pons
COL.LABORADORS HABITUALS[8]	Arcadi Gomila Pons, Núria Quintana, Pere Reure Melià, José Ma. Timoner, Miquel Àngel Limón Pons
PERSONAL CONTRACTAT[9]	Des de febrer de 2006 l'empresa periodística "4 Vents Comunicació" redacta articles d'informació
CORRECIÓ LINGÜÍSTICA	Francesc Sintes Ximenes, Paco Mercadal Orfila, Pere Gomila Bassa i Anselm Barber Luz
CORRESPONSALS	No en tenim

[5] Com a mínim convindria indicar els preus d'una pàgina, mitja pàgina, un quart i un vuitè de pàgina
[6] Indicar si és director, coordinador, etc., i de qui es tracta
[7] Noms i llinatges dels redactors
[8] Noms i llinatges dels col.laboradors més habituals
[9] Noms i llinatges del personal contractat, sigui a un quart, mitja o jornada completa

EQUIP DE REDACCIÓ PER A 2009	
DISSENY GRÀFIC	Joan Barber Palliser, Anselm Barber Luz, Pere Gomila Bassa, Paco Mercadal Orfila
PUBLICITAT[10]	Tomàs Sintes Gomila - Publicitat Matas
REPARTIDORS REVISTA	Cristina Barber Rotger i Pere Perea Villalonga
DIBUIXANTS	Toni Barber Mir
FOTÒGRAFS	Fotos Sebo i la redacció
PUBLICA TEXTOS D'ALTRES PUBLICACIONS	Normalment no

DADES ECONÒMIQUES	
COST MITJÀ DE CADA NÚMERO AL 2008[11]	4.186,03 €
COST TOTAL D'EDICIÓ PER AL 2008	50.232,32 €
COST MITJÀ D'IMPRESSIÓ PER UN EXEMPLAR A 2008	6,20 € **(Preu de venda al llarg de 2008: 3,40 €)**
PREU DE VENDA PER 2009	3,40 €
TIRATGE PER A 2009	650 exemplars (gener-juny), 600 (des de juliol) i 850 (agost)
SUBSCRIPTORS (2008)	391 subscriptors (291 a Alaior i 100 a fora poble)
ÍNDEX DE LECTORS[12]	2.400 lectors
EXEMPLARS FETS EL 2007	8.100 exemplars editats
ZONES DE DIFUSIÓ	Alaior. Subscriptors a altres pobles de l'illa, a Mallorca i a Barcelona, bàsicament.
DISTRIBUCIÓ	Repartidors, per correu i llibreries
NÚMERO EDICIONS 2006	12 edicions anuals; números especials d'agost i desembre
DADES D'ENTRADES ECONÒMIQUES[13]	Venda a quioscs i botigues: Subscripcions: Publicitat (comerços, adm. públiques): Subvencions: Altres entrades:
LOCAL PROPI, LLOGUER[14]	Pagam lloguer al Fòrum Tercer Mil.lenni
EQUIP INFORMÀTIC I ALTRES[15]	Un equip informàtic. Usam el programa pagemaker

[10] Indicar tant els publicistes propis de la revista com les agències de publicitat professionals
[11] Indicar el cost mitjà d'impressió de la periodicitat de la vostra revista, excloent les edicions extraordinàries
[12] Usam per a l'índex de lectors el coeficient 4, pròxim a l'índex dels diaris, que és de 5 lectors per diari.
[13] Indicar les maneres d'entrada econòmica: quioscs, botigues, subscripcions, subvencions, etc
[14] Indicar si es disposa de local propi, si es pagar pel lloguer, etc
[15] Indicar el tipus de material informàtic per elaborar la revista: equips, programes, etc

AJUTS D'INSTITUCIONS 2008[16]	
AJUTS AJUNTAMENTS	Ajuntament d'Alaior: 1.215,63 €
AJUTS CONSELL INSULAR	Consell Insular. Presidència (1.715 €); Cultura (2.340 €)
AJUTS GOVERN BALEAR	Presidència (2.100 € el 2007; el 2008, encara no s'ha cobrat res). Normalització Lingüística (5.592,23 € de 2008)
% AJUT INSTITUCIONAL[17]	22,73 %
ALTRES AJUTS A DESTACAR	Només les publicitats contractades al llarg de l'any

[16] Es poden deixar constància dels convenis, subvencions, etc., referits a 2006. En tot cas, cal destriar les quantitats econòmiques pels conceptes abans citats

[17] Percentatge que representa l'ajut institucional respecte del cost total anual de l'edició de la revista.

La vitalitat de la premsa local: una teoria per a Menorca

Sebastià Rotger Barber

Entre les dues escoles capdavanteres d'estudis hemerogràfics de l'Estat espanyol (la primera de Barcelona i la segona de Madrid), no hi ha diferències a penes a l'hora de les definicions bàsiques. El professor català Jaume Guillamet considera que una publicació local cal definir-la, des del punt de vista de la periodicitat, com aquella que s'edita amb un ritme superior a la setmana, com ara les publicacions quinzenals (o bimestrals), mensuals, trimestrals, etcètera; i, pel que fa als continguts, les que s'ocupen de combinar informació i opinió sobre afers periodístics de caràcter general, però que apareixen circumscrits a l'àmbit de pobles mitjans o petits, sense superar mai la demarcació d'un municipi específic. Investigadors de l'escola madrilenya (i que giren al voltant de la Universitat Complutense), denominen la premsa local com la «prensa cercana». És el cas del professor Antonio Ruiz del Árbol, que diu que «la prensa local, íntima, cuenta historias menudas, severas realidades que nunca trascienden. Ofrece información al microscopio en un medio condenado a las estadísticas [...] En una sociedad gigante y masiva, la información pequeña también deber ser importante».

Donats per bons els criteris més tost coincidents de les escoles hemerogràfiques catalana i madrilenya, la premsa local, contràriament al que se suposaria d'antuvi, no és la premsa menor, a pesar que sigui duta a terme per entusiastes afeccionats a temps parcial i sense cap mena de remuneració. En tot cas, la premsa local haurà de ser entesa com la premsa primària, en el sentit de la premsa de base, la premsa d'arrel, que es marca una tendència periodística introspectiva. En altres paraules: serà aquella que, per continguts, mira cap endins, respecte d'un territori petit i molt específicament delimitat. Que la qualifiquem de premsa primària denota un fet determinant, i no pas una simple adjectivació més o menys ocurrent. Suposa, en realitat, arribar a una conclusió conceptual d'enorme interès: és la premsa, diríem, veïnal, però situada molt enfora del tret oficialista que el mot inspira en semblar que podria relacionar-se amb una eventual premsa dels entorns de les associacions de veïns. No, no és açò en cap cas. És, més aviat, una premsa veïnal perquè circula per uns redols de comunitat veïnal (un poble, un nucli municipal), però que, açò no obstant, apareix concebuda com a premsa independent (d'empresa, per tant), que busca la dimensió informativa i d'opinió en el sentit més exacte dels termes, fent valer la més pura ortodòxia de la moderna Periodística. Una segona característica comuna rau en què són publicacions de periodicitat no diària. Sovint, sol situar-se en un ritme de calendari mensual. Però, si més no a l'illa de Menorca, n'hi ha de setmanals, la qual cosa els pressuposa que presentin una vitalitat infor-

mativa (de la novetat periodística d'allò que és desconegut) molt palesa, i no tan remarcada en continguts intemporals, els reportatges llargs i retrospectius, les curiositats locals, etc.

Mirem ara de sintetitzar quin ha estat la trajectòria general que el periodisme ha resseguit en els dos darrers segles, pel que fa als enfocaments que ha practicat.

Ningú no discutirà que la premsa —primera modalitat mediàtica inventada per la humanitat contemporània— no vagi néixer per assabentar de les novetats properes i immediates al lector. Ara bé: també resulta molt exacte adonar-nos que el gran, el més fabulós repte periodístic —per no dir la dèria vivíssima— dels primers diaris i revistes en el món occidental i contemporani en el curs dels darrers dos segles —o més!— ha estat sobretot poder informar a bastament del que passava fora (lluny), pensant en la gent de dins. La informació interna —la més atracada— era generalment menor, constant, sí, però de relleu dèbil i més tost negligida en comparança amb l'atenció atorgada a la novetat externa o llunyana. Només cal que repassem a cops d'ulls quins eren els continguts dominants i predominants de les pàgines periodístiques del segle XIX. Els articles de major pes i els espais més prolixos, sempre se'ls emportaven els assumptes de l'exterior respecte de l'àrea d'edició i d'influència del mitjà. O sigui, de l'entorn en què s'editava i al voltant del qual circulava. El comportament resulta clarissim, històricament, en el cas de la premsa d'escala intermèdia (provincial o regional) que no aspirava a erigir-se en la premsa estatal per antonomàsia. En el cas específic de Menorca, la característica s'ha perpetuat des dels orígens del periodisme a començaments del segle XIX i fins a l'entrada de la democràcia parlamentària que ara gaudim. En aquest extens període, una de les missions essencials i recalcitrants dels diaris era, no ja informar localment, sinó «importar al màxim», diríem, l'actualitat de fora: opinió i informació, reportatges i notícies de l'exterior regional o provincial, nacional o internacional per tal de difondre'ls a dins. Així, l'estructura morfològica dels diaris donava tota la preferència de paginació i de desplegament tipogràfic a l'actualitat informativa (i d'opinió) externa de Menorca. El fenomen es va perllongar dins el segle XX; i ja posats en aquesta etapa, fins ben passats els dos primers terços de la centúria.

De cop i volta —encara que no de forma atzarosa, immotivada— l'anterior model experimentà un tomb de soca a arrel. La concurrència dels mitjans audiovisuals (i de manera molt poderosa la televisió, que tanta saturació informativa crea dins la nostra societat de la informació instantània i de les telecomunicacions, com també ja passa amb els canals d'internet) ha fet que el periodisme diari menorquí, en lloc de persistir en la pràctica «importadora», s'hagi concentrat en la pràctica contrària. Per il.lustrar-ho amb exemples a la vista, deixeu que recordem el cas del diari insular *Menorca*, la transformació més paradigmàtica de la qual, actualment, en som nosaltres mateixos la generació testimonial viva. Des de la fundació el febrer de 1941 i fins al 1976, amb l'arribada de Joan Cantavella Blasco al capdavant de la direcció, les notícies purament insulars només apareixien en portada en ocasions realment excepcionals. Així i tot, en molts casos, saltaven a la primera pàgina associades a protagonistes de la vida estatal i governamental per mor d'estades a l'illa de primeríssimes magistratures públiques. Salvats aquests casos, els continguts preferents eren, sistemàticament, les novetats nacionals i internacionals: la premsa insular prenia més gust professional de servir en portada una fotonotícia d'una novetat remota, que no pas sobre un fet succeït a l'illa. Alhora, la producció periodística autòctona quedava reduïda a dimensions pobres, remesa a

pàgines sempre interiors. Avui, en canvi, el panorama s'ha capgirat de dalt a baix. Partí a reorientar-ne el nou rumb Joan Cantavella durant els dos anys que s'hi va estar, en el *Menorca* (1976-78). El procés no deixà d'evolucionar fins al punt d'assolir-se la situació actual, en la qual les portades només es basteixen amb notícies insulars menorquines, mentre que les exteriors a l'illa queden, a tot estirar, insinuades en un sumari telegràfic, res més; i enviades, després, a les darreres seccions de la paginació. Avui, nacional, internacional i economia ocupen les últimes pàgines, al final del diari, després dels esports insulars i abans dels anuncis classificats.

¿Què suposa aquest fenomen que hem descrit, potser de forma massa ràpida, però tal volta indicativa del rerefons de la qüestió? Idò, que la premsa diària menorquina (i també la que aspira a desenvolupar el paper de premsa estatal que cada dia s'afanya a regionalitzar-se amb edicions territorials) ha resseguit una tendència ineluctable cap a un procés de localisme constant: a fer-se nítidament local, però amb l'única peculiaritat que podria abordar-ho un diari d'informació general que ocupa el vèrtex del model de comunicació a Menorca: insularitzant-se, un factor encoratjat també per la circumstància d'haver estat anys i anys l'únic diari de l'illa. A mesura que ha esdevingut més i més menorquí —i sols de forma residual un «importador» d'actualitat—, aquesta capçalera ha desplegat la verticalitat ascendent de la informació. Ens explicam.

Entenem per verticalitat ascendent aquell patró pel qual els continguts informatius d'una publicació periòdica van de baix a dalt; açò és: dels més particulars i concrets als generals en ordre creixent. El que és insular predomina sobre el que és municipal o parcial —local, en definitiva. La verticalitat és, idò, aquella forma de periodisme en què les supraestructures polítiques, econòmiques, socials, esportives, inunden els continguts informatius. Es tracta d'un model de periodisme que atén preferentment tots aquells aspectes que són insulars: del conjunt i no pas de les parts, de tots els municipis i ciutats i de cap en particular. Representa el procés de creació —perquè, val a dir-ho, la informació no existeix, sols es crea quan pren forma en un gènere periodístic—; representa el procés de creació, volíem dir, de la informació insular. No és, tanmateix, que la informació netament local, ciutadana o municipal s'eliminin; és que, en tot cas, sofreixen l'efecte de pèrdua d'importància, sota el predomini aclaparador dels assumptes generals insulars per al conjunt de l'opinió pública menorquina.

Situats en aquest punt de l'evolució, la irrupció de la premsa local entesa com la recuperació de la horitzontalitat de la informació, es feia gairebé natural i lògica, bonibé imperible. Consideram, en efecte, que el fenomen de la premsa local menorquina és també el resultat indefectible que experimenta la comunicació periodística quan el model informatiu es *verticalitza*, a banda de les raons de llibertat política, de facilitats legals per obrir una publicació o del bon nivell educatiu de la població, que també hi redunden. És, per tant, la conseqüència normal de trencament de la verticalitat ascendent dels continguts de l'altra forma de periodisme: de l'insular notòriament desenvolupat, ben tecnificat i professionalitzat. És en un context històric favorable a la llibertat de premsa i a l'exercici habitual de la pluralitat de pensaments i d'interessos socials, que neixi una premsa horitzontal. El fet sembla, en efecte, normal i necessari, per com recull el que l'altre periodisme, atès el seu més gran radi d'acció, acaba per deixar desbancat, o minimitzat, de les preferències sobre el que és o no és notícia

i quina jerarquia li pertoca d'ocupar. En aquest sentit, la premsa local és la descoberta del valor periodístic del que resulta proper i immediat, concret i directe.

Per al cas de Menorca, mentre els mitjans de comunicació de freqüència diària malden d'ocupar-se intensament de les notícies de caire insular, la premsa local acaba sorgint per tal que una nova estructura periodística pari atenció als nivells inferiors de l'administració, sobretot en els indrets de municipis petits, amb escassa presència habitual damunt els papers de la premsa insular.

Jacques Fauvet, un exdirector de *Le Monde* de París, ha fet el plantejament amb molt d'encert. Acostuma de dir que, per a un diari de com el seu, una notícia important és aquella que té valor universal. En conseqüència, una inundació catastròfica a un país de les antípodes, amb 10.000 morts, té més interès periodístic (és més "notícia") que no pas una crònica sobre la renovació de la conducció d'aigües a una localitat francesa qualsevol –inclosa la ciutat de París en què es fa l'edició del diari. En aquest exemple hi deduïm que el periodisme de primera línia, des dels seus primers estadis d'evolució contemporània, ha dat preferència a la, diguem-ne, notícia universal, per damunt de la notícia local. Però la mateixa accentuació de la recerca de la universalitat informativa haurà estat la llavor d'un nou fenomen, que cohabita amb el primer i n'és complementari. Heus aquí una formulació possible sobre el dit fenomen: sense que l'opinió pública renunciï a mantenir viu el seu interès per la notícia universal, se li ha deixondit, alhora, un segon interès per la notícia propera –la local. Si, al llarg del desenvolupament del periodisme dels darrers dos segles la història mediàtica és tendir a la universalització, el fenomen no ha estat obstacle perquè, al capdavall, hi hagi aparegut la perspectiva inversa: l'interès pel que és immediat i veïnal. Per al cas de l'illa de Menorca, la tesi pren concreció en un fenomen anàleg: la insularització de la informació (la tendència a la verticalitat ascendent), ha propiciat l'aparició de la premsa local respecte del marc de la geografia insular tota.

I bé. Continuem fent la gènesi de la premsa local. L'horitzontalitat que practiquen les capçaleres que la representen no és exclusivament per raons de continguts periodístics de caire territorial. Hi ha encara altres dos factors que ajuden a mirar-nos-la com a un model que té un cert pes específic, lluny de ser publicacions desconnectades entre si i mancades de repercussions sobre el sistema mediàtic de Menorca. El primer factor és la vertebració orgànica que presenten. És cert que les quatre subsistents, actualment, no caminen juntes, però que s'hagi viscut una escissió dins l'Associació de Premsa Local de Menorca (que data de 1995) per donar lloc a una segona entitat (l'Associació de Revistes de Menorca, de l'any 1998) no vol dir que no conformin un cos periodístic uniforme, de trets comuns. Simplement, assenyala una fractura, però en absolut una desestructuració tipològica i de perfils mediàtics que, tanmateix, els agermana, cosa que, d'altra banda, sí és el terrible pecat de la premsa d'abast insular –orgànicament parlant, ho remarcam–, on els recels entrecreuats, les crítiques latents i les ignoràncies mútues –curt i prest, l'absència de corporativisme– a vegades fan esfereir. Formen l'Associació de Premsa Local: *S'Ull de Sol*, *Alaior Esportiu* (que ara té versió digital), *Xerra i Xala* i *Ventet de Fornells*. A l'altra, a l'Associació de Revistes, hi pertanyen *S'Auba*, *El Iris* i *Revista de Ferreries*. Malgrat haver estat la capçalera promotora de l'organisme associatiu, aquesta última publicació ara n'ha causat baixa voluntària.

Per últim, hi ha el factor lingüístic, que li dóna una dosi molt positiva d'unitat i coherència

a la premsa local. La característica comuna és que es fa tota en català, la llengua pròpia de Menorca. El fet és important, perquè ens permet de traçar una hipòtesi ben suggestiva sobre el model mediàtic de Menorca que anam descrivint. És la següent: lingüísticament parlant, la verticalitat de la informació perpetua la castellanització històrica de la nostra premsa, mentre que la horitzontalitat ha donat peu a la normalització general i gens traumàtica.

Aina Moll, durant la festa de l'Associació de Premsa Local de Menorca del 23 de novembre de 2002, explicava els trets pels quals consideram normal una llengua moderna. Deia, aleshores, que una llengua normal és aquella que descansa en el trípode de l'ús habitual i ple en el camp de l'ensenyament, en el de les administracions públiques i, en tercer lloc, en el camp dels mitjans de comunicació social. Per a la filòloga ciutadellenca, el paper de la premsa local ha esdevingut insubstituïble en el procés d'adopció de la llengua catalana en el camp periodístic, i actua d'exemple impecable per a la premsa insular que, singularment l'escrita, es troba molt enfora, enforíssima, de captenir-se favorablement envers la llengua de Menorca. La diglòssia, però, no és una anomalia només observable a l'illa: també la premsa catalana, en especial la que exerceix influència sobre l'àrea de tota l'autonomia, pateix el mateix trànsgol. La castellanització de capçaleres tan importants en el model català com *La Vanguardia*, posem per cas, hi és palesa. Menorca, idò, també presenta un problema lingüístic equivalent.

Dins el segle XX, descomptat el període de la represa democràtica de 1978, la penúria de publicacions periòdiques en català és colpidora. Només sortiren a llum el quinzenari des Migjorn Gran titulat *Llum Nova* (1912-1913), i a Maó *La Roqueta* (1912-1913) i el *Butlletí de Nostra Parla* (1923-1924), a banda del suplement del diari *El Iris*[1] titulat *Full Menorquí* (1934-1936) i, amb caràcter bilingüe, la *Página Menorquina de El Bien Público* (1927-1936). Fet i fet, però, aquesta llista de premsa en català no pot ser tinguda de debò per normal periodísticament. Es feien en la nostra llengua per raons regionalistes, i a vegades simplement costumistes. No és que la raó regionalista —que, tanmateix, té prou pes específic— s'hagi de menystenir, ans al contrari. La realitat, però, aconsella de ser honests: representen unes publicacions que s'adonen de la diglòssia cultural menorquina i irrompen a la palestra per lluitar contra l'anomalia, en lloc de voler fer periodisme, veritablement. Ara, en canvi, la premsa local dels nostres dies ha assolit l'estatus plausible: fer periodisme «des de» i «en» la nostra llengua, de manera que el català és purament un vehicle —el vehicle adient, d'altra banda— per a difondre informacions i opinions, però sense que la identitat lingüística suposi la finalitat de l'edició. Suposa, en definitiva, contemplar la llengua catalana, dins l'àmbit periodístic de Menorca, amb la mateixa seguretat, convicció i naturalitat amb què s'ha emprat el castellà aclaparadorament.

No serà pas en aquest modest assaig, que no pretén cap incidència en el camp de la sociolingüística, el que gosi de dar receptes per trasplantar a la premsa insular la normalitat que de l'ús del català en fa la premsa local. Açò no obstant, exposam el següent plantejament, fet en forma interrogativa. El gran argument per rebutjar l'ús del català a la premsa esgrimeix una eventual caiguda de les vendes si un diari d'informació general es fes tot en català. Si açò fos

[1] Cal no confondre'l amb el setmanari creat a la postguerra civil.

exacte des del punt de vista comercial, ¿per què les capçaleres de premsa local, a Menorca, mantenen tirades que se situen, de mitjana, entre els 600 i 650 exemplars? És més, en tots aquells pobles o ciutats que hi ha una revista local, resulta que la publicació pròpia frueix d'un nivell de subscripcions superior als subscriptors a la premsa insular. En tot cas, importa deixar-ho ben aclarit: ni una sola experiència menorquina de premsa local s'ha esfondrat, en els nostres dies, per raons de llengua: en tot sí ho han fet per manca de suport publicitari i –cal reconèixer-ho– pel cansament vital dels qui escriuen desinteressadament, com a simple fi de servei. Mai no hi ha cartes de protesta per l'idioma, i la tipologia dels lectors locals abraça gent amb estudis superiors i gent humil i senzilla, sense que petin les pedres per informar-ho tot en català. Aparentment, aquest fenomen fa de mal entendre. En conseqüència, i sense voler fer retòriques, caldrà que ens demanem si la normalització lingüística de la nostra premsa menorquina topa, realment, amb un problema de rebuig idiomàtic per part del lector, o si, en realitat, *tropissa* amb la barra de cap de les oligarquies econòmiques, polítiques, mercantils, etcètera, de l'illa de les quals en depèn bona part de l'estructura financera i comercial dels mitjans que constitueixen el que aquí hem denominat premsa insular. Fa de mal esbrinar. Entretant, ens limitarem, per cloure aquest breu estudi, a confirmar el suport a favor de la gent que, per amor al país, aguanten per a tots els menorquins un model de premsa local que, en gairebé dos segles d'història hemerogràfica, haurà marcat època.

El cas de la *Revista de Ferreries*

Revista de Ferreries va ser la primera revista local a editar-se a l'illa de Menorca després del franquisme. Nasqué el 1982 com a setmanari, editada per la societat mercantil Premsa Menorquina SA, i editada als obradors de Gràfiques Rotger SL, llavors instal.lats al carrer Degà Febrer de Ferreries. El número zero veié la llum el 15 d'octubre, a dues tintes en portada, i en blanc i negre per a les pàgines interiors, amb una oscil.lació entre 12 o 16 pàgines, segons l'edició. Hagué, però, de parar als sis mesos: exactament amb el número corresponent al 21 de maig de 1983 (número 29è), per manca de suport publicitari i, en tot cas, perquè en aquells primers moments, tingué enormes dificultats per formar un grup de redacció estable. La publicació, tanmateix, reprengué la circulació com a quinzenari el 1984, però a una sola tinta a les portades i a l'interior. Després, el gener de 2009, va tornar a la periodicitat setmanal, i així, amb aquesta freqüència, roman a hores d'ara. S'escriu íntegrament en català, després d'un procés gradual i pausat des de la castellanització en què s'havia fundat, inclosa la grafia castellana del topònim de la vila que figurava a la capçalera. La dirigeix des del dia de la fundació el seu creador, Sebastià Rotger Barber, mestre impressor que havia atresorat una rica experiència en el periodisme insular professional. Açò no obstant, cal notar un parèntesi en la direcció, entre 1992 i 1995, quan la dirigí Joana Rotger, germana del fundador. La publicació fa una tirada mitjana de 650 exemplars, de cap a cap d'any. Però, tanmateix, per Nadal i les festes patronals de Sant Bartomeu edita sengles números especials que arriben als 1.250 exemplars de tirada. No cal dir que disposa de subscriptors fora dels municipis de Menorca.

L'ideari editorial roman incòlume des del primer dia. Volgué ser –i encara ara és així– un vehicle d'expressió escrita per al poble de Ferreries, donant opció a totes les tendències socials, polítiques i econòmiques a disposar d'un canal d'opinió i difusió informativa. En aquest sen-

tit, la característica no és ja que s'hagi de judicar com un mèrit, diguem-ne, sinó com un indispensable requisit per tal de fer viable les publicacions locals per a àmbits de població petita, concentrats en localitats de baixa demografia. Si, modernament, el periodisme de bandera política –el periodisme ideològic– és fora de l'hora històrica, dit ara en general, amb molt més peremptòria raó ho és també per a les publicacions periòdiques locals.

En el número de llançament, l'editorial deia: «*Revista de Ferrerías nace con la decidida voluntad de constituirse en el vehículo de expresión escrita –de comunicación– que el municipio necesita [...] desde la honestidad en los planteamientos, el espíritu crítico, el respeto a las instituciones, la creatividad y, por supuesto, desde la libertad que nos conceda nuestra total y absoluta independencia de cualquier grupo de poder y / o de presión*». Per a major redundància del principi editorial bàsica, la revista havia adoptat com a subtítol la fórmula «Semanario Independiente de Información». Trenta edicions després, però, tingueren una conclusió decebedora: la revista hagué de tancar. «*El cierre no tiene otra motivación que el déficit constante acumulado semana tras semana y a lo largo de treinta ediciones*». Al dèficit comptable, encara, s'hi sumava l'atenció publicitària «prácticamente insignificante». Llavors la tirada se situava pels vols de 325 exemplars, que cal interpretar com a 325 llars ferrerienques que hi eren subscrites, ja que una revista local, com poques publicacions, té una forta circulació domèstica i familiar, la qual cosa permet de multiplicar per tres la mitjana de lectors. El mateix editorial de comiat encara afegia: «*Sin que hayamos culminado una obra, nos sentimos satisfechos de haber demostrado que una experiencia periodística como ésta es plenamente posible, con independencia de los factores económicos, y socialmente positiva, incluso en el contexto de una población como la nuestra que tiene un mercado de lectores muy reducido. Con todo, el esfuerzo no ha sido en vano, ni muchísimos menos. Por primera vez en la historia local se han sentado las bases de lo que podría ser una renovada etapa del periodismo escrito en Ferrerías*». Aquesta al.lusió valia en la mesura en què feia referència als dos antecedents periodístics immediats a la vila: *Sa Porxada* i *Indefe*, que foren publicacions confegides per l'Associació de Pares de Ferreries i que, en bona mesura, haurien de passar entesos els primers graons del periodisme local al municipi.

Mentre no es decidia una reeixida de la revista, el mes d'agost de 1983 es féu l'esforç herculi de treure als quioscs un número monogràfic amb portades a color de quadricromia i el paper setinat, dedicat a les festes patronals de Sant Bartomeu. Després d'una reestructuració empresarial i d'estabilitzar un compromís de redactors, la revista tornà al carrer per afrontar una segona època dia 13 de gener de 1984. Ara sí que s'assoliria l'estabilitat i la permanència en el quiosc.

Pel que fa a les característiques definitòries del model, hem de donar per reproduïts els trets que havem descrit per al conjunt de les capçaleres locals. Encara, però, podem abundar-hi més. Les revistes, i la de Ferreries n'és eloqüent expressió, se salven des d'una perspectiva mercantil perquè no presenten una estructura típicament empresarial. Més aviat, s'estalonen en un simple depòsit legal i s'institueixen com a associacions culturals sense ànim de lucre. La redacció la componen grups de persones que no en viuen salarialment i que es mouen en el camp de les utopies socials, literàries i de servei informatiu.

Un dels efectes més considerables, a banda el purament periodístic, és que les revistes com a moviment han fet rutllar en el camp editorial de llibres de llurs municipis. A Ferreries ha estat ben bé així. Abans de 1982, el panorama editor era gairebé erm. La vila no coneixia

llibres de temàtica monogràfica local. Vol dir açò que les revistes han esdevingut pulmons per a donar aire a l'estudi de la història local o per estimular la creació literària en autors de la localitat. La creació de la col.lecció *Monografies Ferrerienques* el 1988 és la prova evident, ja que la revista hi fou l'esperó determinant, i mobilitzar l'Ajuntament a fer-ho. També ho és la sèrie denominada *Separates*. A més, un bon grapat de recerques i de llibres d'estudi del passat local ha estat possible gràcies al clima favorable que n'ha fomentat la circulació del setmanari. En concret, *Revista de Ferreries* ha contribuït a editar 17 títols de la sèrie de monografies, i ha impulsat 10 títols de la col.lecció *Separates*.

Finalment, com a tercer tret identificatiu, les revistes locals són una mena de camp de convivència social i de salut democràtica. L'opinió pública hi acudeix per expressar-se lliurament, de manera que es manté viu el sagrat foc de la pluralitat, l'educada controvèrsia i el dret a la lliure crítica.

Revista de Ferreries, a hores d'ara, pot assegurar que disposa d'una bona estabilitat de redactors i col.laboradors. Fa una mitjana de 16 pàgines, ha consolidat un comentari editorial, i combina raonablement el periodisme d'opinió amb el periodisme d'informació.

Revista de Ferreries
(Menorca, agost 2009)

Orígens i evolució de la ràdio a Mallorca a l'àmbit local

Joan Josep Matas Pastor[1]

Introducció

Els estudis sobre la ràdio a Mallorca en perspectiva històrica són més aviat escassos, si ho comparam amb el gruix de treballs que s'han fet sobre la premsa. De fet, aquests estudis els podem enquadrar en dues tipologies. En primer lloc, els estudis que presenten els resultats fruit d'una recerca sistemàtica i rigorosa; això és el cas de Matilde Delgado amb el llibre *Història de la ràdio a Mallorca (1933-1994)*, publicat l'any 1996 per El Tall editorial i de Neus Fernández amb l'article "La ràdio, la televisió i les noves tecnologies" publicat dins el llibre col.lectiu *Les Illes Balears, un ésser viu*, l'any 2008 per l'Institut d'Estudis Autonòmics. L'estudi de Matilde Delgado ens fa un recorregut cronològic i tipològic de la ràdio a Mallorca emprant fonts hemerogràfiques, oficials i orals. Val a dir que és el primer i únic estudi alhora sistemàtic i sintètic de la ràdio a les Illes Balears.

En segon lloc, hem de destacar diversos estudis fets des de la memòria, el sentiment i la divulgació. Aquí hem d'esmentar els següents estudis: el primerenc estudi de Miquel Febrer Morey *La radio en Mallorca (25 años de historia)*, publicat per l'Intitut Politècnic de Palma l'any 1979 i basat en un repàs de l'evolució tecnològica i tècnica de la ràdio; el reportatge periodístic escrit per Andreu Manresa titulat "L'oferta radiofònica a les Illes Balears", publicat a la revista *Palau Reial* el mes de maig de 1986 i en el que es fa una descripció de la situació de la ràdio a les Illes des del punt de vista lingüístic; finalment, l'estudi de Jordi López fent un repàs sentimental de Ràdio Activitat de Palma, emissora lliure, juvenil i alternativa en la que l'autor del llibre, entre d'altres, va contribuir al seu impuls.

A la ràdio, el terme local sempre s'ha vinculat al mitjà per definició tècnica, normativa i programàtica, però esdevé difícil separar amb contundència i claretat la ràdio que és local de la que no ho és. En els darrers anys, la ràdio mallorquina (comercial privada i pública) tendeix a abraçar la màxima cobertura possible, prescindint del localisme o reduint-lo a l'àmbit dels continguts, per tal de sobreviure a les exigents condicions del mercat. En aquest context

[1] Professor d'Història del Món Actual i els mitjans de comunicació del CESAG (Centre d'Ensenyament Superior Alberta Giménez), adscrit a la UIB.

i davant l'ambigüetat del terme, la ràdio prefereix emprar la paraula "proximitat", entès des del punt de vista del contingut programàtic i no pas des de la cobertura geogràfica.

Aquesta comunicació té l'objectiu d'abordar una anàlisi històrica de les ràdios locals, anomenades molt sovint ràdios municipals i que, juntament amb les estatals i autonòmiques, integrarien el gruix de ràdios públiques oficials. De totes maneres, què entenem per ràdio local? El que sembla clar és que la ràdio neix local. A l'Estat espanyol, el decret de 8 de desembre de 1932 suposava el punt de partida de la nostra ràdio local. A Mallorca, la ràdio local, entesa com a empresa de comunicació radiofònica, privada i legalment establerta, va néixer el 12 de novembre de 1933 quan s'inaugurà oficialmente Ràdio Mallorca EAJ 13.

Així doncs, el recorregut d'aquesta ràdio local a través de diferents conjuntures polítiques, socials i econòmiques és el que abordarem en aquesta comunicació. A grans trets, hem passat d'una ràdio local privada a una ràdio local oficial o municipal. De fet, si analitzam el fenomen radiofònic a escala estatal, podem obervar que entre 1924 i 1978 hi ha un equilibri entre el sector públic i privat. En canvi, a partir de 1978 la balança ha escorat cap al sector públic o oficial, tot just a l'inrevés que la resta de països europeus, on han desaparegut tots els monopolis públics radiofònics. No debades, els plans tècnics de 1978, 1989, 1993 i 1997 esdevingueren instruments claus per al progressiu control del sector privat. En definitiva, hem assistit a l'ampliació del sector públic a les comunitats autònomes i als municipis i a la proliferació d'emissores lliures, comunitàries, associatives i independents, entre d'altres.

La ràdio local a Mallorca (1933-1978)

No serà fins a la Segona República i en el context jurídic del Decret de 8 de desembre de 1932, que donava aixopluc a la creació d'emissores locals a quasi totes les províncies espanyoles, quan es crei l'amissora degana de les Illes Balears, EAJ 13 Ràdio Mallorca. Aquesta fou inaugurada el diumenge 12 de novembre de 1933, enmig d'una gran expectació cultural i mediàtica en la que tots els diaris locals se'n feren ressò. La inniciativa fou dels germans Josep i Onofre Fuster, telegrafistes i radioafeccionats, animats per Jaume Homar i el sergent Josep Pons.

La majoria de la població era analfabeta i la ràdio possibilità l'accés a la cultura i a la instrucció en camps com la salut, la higiene, l'educació dels infants, entre d'altres. No debades, aquest aspecte es reflectí a la programació de Ràdio Mallorca; així doncs, cada dimarts i divendres a partir del mes de maig de 1936 s'emetia el programa "Conferències del Servei Provincial de Puericultura" i en el que els metges parlaven a la població sobre aspectes com la higiene infantil, o d'altres temes relacionats amb els infants.

Arribats a la Guerra Civil (1936-1939), cal apuntar que els mitjans de comunicació jugaran un paper de primer ordre en la consolidació d'unes determinades cosmovisions que són, alhora, antagòniques i enemigues irreconciliables. Així doncs, les emissores de ràdio espanyoles foren importants per tal de notificar a la població les odres, les novetats, o només, per a tranquilitzar-la. També cal apuntar l'ús de la ràdio com a arma propagandística i de guerra.

La Guerra Civil suposà un canvi en la direcció del flux informatiu entre la ràdio i la premsa. Fins al moment, Ràdio Mallorca, com moltes emissores locals d'arreu de l'Estat espanyol, es nodria de les informacions de la premsa escrita. A partir d'ara, la direcció serà inversa de manera que es dóna la direcció lògica per les carácterístiques del mitjà radiofònic, que és de

la ràdio a la premsa. La immediatesa i agilitat de la ràdio propicià que es convertís en el mitjà més idoni per a donar a conèixer les evolucions del conflicte i per a transmetre les principals consignes del moment. La ràdio era el mitjà més ràpid i eficaç que tenien els militars per a cridar els homes a files, per a explicar com actuar davant una alarma i, en definitiva, per tal de donar les directrius a la societat civil. Així doncs, Ràdio Mallorca es convertí en el principal vincle entre els poders civil i militar imposats pels rebels i la població civil.

A la postguerra, Ràdio Mallorca tenia la missió d'entretenir i omplir les hores d'oci d'una població ensopida, castigada i afamada que trobà en la ràdio un mitjà domèstic i relativament barato d'entreteniment. Per tant, la programació musical i d'entreteniment copsà els espais radiofònics de màxima audiència ja que es partia de la concepció de la ràdio com a espectacle. A nivell programàtic, cal destacar l'obligatorietat de connectar amb els *Diarios Hablados* de Ràdio Nacional d'Espanya, així com l'eliminació de l'ús del mallorquí.

Durant els anys quaranta, Ràdio Mallorca és l'oasi dins el dessert radiofònic mallorquí. No té cap competència i es convertí juntament amb el futbol, el teatre, els toros i el cinema en la principal font d'entreteniment, i la primera en l'àmbit privat de la llar.

El 21 de setembre de 1943, Ràdio Mallorca s'associà a la Cadena Ser a través d'un contracte que els permetia participar de les entrades publicitàries a canvi d'unes hores d'emissió obligada de programació en cadena. Així doncs, un 55% de les accions de Ràdio Mallorca foren per la Ser i un 45% pels germans Fuster.

Els anys cinquanta suposaren per a Ràdio Mallorca un augment progressiu d'hores d'emissió fins al punt de duplicar-se a finals del decenni. Dins les emissions parlades cal destacar que la informació local, que no tenia cap mena de presència en el decenni anterior, adquireix cada vegada més protagonisme. Bàsicament, aquesta informació es limitava a certes notícies sobre gestió municipal.[2] Les emissions de teatre també suposaven un percentatge molt alt de la programació parlada, encara que al llarg del decenni anà minvant. La simbiosi entre teatre i ràdio, que també es produí arreu de l'Estat espanyol, provocà una relació estreta entre els actors i la ràdio, fins i tot els locutors participaven de les obres de radioteatre.

Ràdio Popular de Mallorca va nèixer a finals de l'any 1959 i des de ben prest es convertí en una ràdio local de proximitat amb un gran interès per la cultura mallorquina. Instal.lada a Palma i orientada a parlar de les arrels dels oients en la seva llengua li conferí molta popularitat, cosa que li va permetre ocupar un espai radiofònic que Ràdio Mallorca no li havia prestat gaire atenció. Malgrat la censura, Ràdio Popular va fer intents molt seriosos per fer la programació íntegrament en mallorquí i, fins i tot, s'arribaren a fer bastants de programes totalment en la nostra llengua.[3]

Les diferents emissores diocesanes d'arreu de l'Estat integrades dins la COPE van comptar en el seu favor amb el fet de ser emissores joves i de gaudir d'una total autonomia que per

[2] El 1954, la informació suposava el 15% de la programació parlada, mentre que al 46, 49, 50 i 51 no es va emetre ni un minut d'informació local. Vegeu DELGADO REINA, M. (1996): *Història de la ràdio a Mallorca 1933-1994*, Palma de Mallorca, El Tall Editorial, p. 58.

[3] MATAS PASTOR, JJ. (Ed) (2009): *Ràdio Popular de Mallorca (1959-2009). D'emissora diocesana a Cope*, Palma de Mallorca, Lleonard i Muntaner Editor.

exemple Ràdio Mallorca havia perdut en associar-se a la SER. De fet, en aquests anys, la tendència de les cadenes de ràdio ja començava a ser la de la producció centralitzada a Madrid. En aquest sentit, les emissores locals de Ràdio Popular tenien una gran independència pràcticament a tot l'Estat i ben aviat assoliren responsabilitats informatives i, fins i tot, de recuperació de les diferents llengües de l'Estat.[4]

A partir de 1967 quan s'inaugurà Ràdio Juventud de Palma i fins avançada la democràcia, el sistema radiofònic a Mallorca estarà compost per tres emissores privades amb seu a Palma: Ràdio Mallorca, Ràdio Juventud i Ràdio Popular. El Pla Transitori d'Ones Mitjanes suposà una reorganització de les emissores espanyoles després de l'explosió incontrolada que s'havia viscut. En primer lloc, aquesta reorganització suposà per a Mallorca que la Part Forana es quedàs desatesa per la radiodifusió. I, en segon lloc, s'inicià un procés de centralització geogràfica que marcarà el creixement radiofònic de l'illa fins a l'actualitat.

A principis dels anys setanta, les tres emissores mallorquines ja emetien tant en Ona mitjana com en Freqüència Modul.lada. Ara bé, les tres emissores existents empraven l'FM per a emetre programes en altres llengües cercant així una rendibilitat econòmica i donant una resposta a l'espectacular expansió turtística que es produí a Mallorca entre 1960 i 1974. De fet, aquest ingent volum d'hores de programació en llengües estrangeres contrastava amb la manca absoluta de programes en mallorquí, a excepció de Ràdio Popular que oferia tota una sèrie de programes en mallorquí en col.laboració amb l'Obra Cultural Balear.

La programació de les emissores mallorquines durant els anys seixanta i principis dels setanta no variaren gaire respecte a la del decenni precedent. Generalment, les graelles s'ompliren amb programes musicals, qualque programa concurs i una gran quantitat de radionovel.les. Es tractava, en definitiva, d'una programació adreçada al pur entreteniment i ancorada en velles fòrmules estratègiques.

No obstant això, en els anys setanta les diverses empreses radiofòniques que existeixen a l'Estat espanyol tendeixen cada vegada més a produir els seus programes en un sol centre i emetre'l en cadena. Aquesta programació en cadena respon, sobretot, a una voluntat empresarial de reducció de costs i a una factibilitat tècnica indiscutible i que així ho permetia. De fet, l'any 1971 Ràdio Mallorca, associada a la SER, era l'emissora que manco programació pròpia produia amb un 65%. Mentre que Ràdio Popular i Ràdio Joventut gaudien del 78 i del 88%, respectivament, de programació de producció pròpia.

Malauradament, el fet que la programació en cadena anàs augmentant any rera any causà greus perjudicis en el carácter local de les emissores, tant en el seus continguts com en la seva popularitat. Hem de tenir ben present que la producció centralitzada de programes implicava la introducció de gran estrelles de la radiodifusió estatal que, poc a poc, van desplaçant les veus mallorquines.[5]

La ràdio local a Mallorca des de la preautonomia fins a l'actualitat

La transició democràtica suposà -canvis legislatius al marge- una multiplicació de canals

[4] Vegeu DELGADO REINA, M. (1996): *Història de la ràdio...*, p. 67.
[5] Vegeu DELGADO REINA, M. (1996): *Història de la ràdio...*, p.74.

i, de manera paral.lela, un fenomen de concentració empresarial i programàtica que ens fa pensar que l'augment dels canals no és sinònim d'una autèntica diversificació de l'oferta radiofònica.

A nivell estatal, el que s'ha posat de manifest és que la producció centralitzada de la programació radiofònica, l'estandardització dels formats programàtics i la concentració empresarial de la ràdio han donat com a resultat una progressiva i jo diria que irreversible sucursalització de les emissores allunyades del centre.

Aquest procés de sucursalització ha tingut i té, sens dubte, unes repercussions centrades en la minva d'identitat cultural d'un poble. De fet, esdevé paradoxal que en un moment històric en el que el sorgiment d'estacions radiofòniques adscrites cada vegada a territoris geogràfics més petits -emissores municipals, lliures i comunitàries, entre d'altres- les grans cadenes tendeixin al contrari. Això només s'explica bàsicament per raons econòmiques de contractació de grans estrelles mediàtiques que s'han d'amortitzar i de reducció de costos. Tot plegat, també val a dir que aquest procés ha estat estimulat i auspiciat per la política radiofònica dels diferents governs democràtics espanyols. No debades, tot aquest procés s'ha donat tant a les empreses públiques com a les privades.[6]

Dins la mesocomunicació, és a dir, aquella caracteritzada per l'horitzontalitat i la proximitat, hem de destacar el sorgiment en els anys vuitanta de les ràdios lliures, vinculades a qualque col.lectiu social, i les municipals. Aquestes darreres, al començament només es poden diferenciar de les lliures pel fet que es donen en una població de la Part Forana, tot i que després es diferenciaran gràcies a la seva vinculació amb les corporacions locals. Estam davan iniciatives que podem englobar dins la comunicació de tall voluntarista i comunitari. Per exemple, Ciutat Ràdio, Ràdio Activitat i Ràdio Mediterrània són ràdios locals urbanes que emetien en llengua catalana, i a més a més era un aspecte al que donaven absoluta prioritat. També donaren absoluta prioritat a la participació ciudadana ja que els seus socis no es limitaven a ser espectadors passius de la cultura, sinó que eren els vertaders protagonistes. Per exemple, el lema de Ràdio Activitat fou *háztelo tú mismo*. L'experiència de les tres emissores fou més bé efímera ja que a principis de 1985, la delegació del Govern estatal a Balears les tancà.[7]

Cal puntualitzar que a principis del mes de maig de l'any 1985, Ciutat Ràdio torna a emetre, però finalment totes les experiències acabaren morint. Ràdio Activitat pogué emetre entre 1984-1989 i 1995-2000, encara que de manera il.legal, i es convertí en un exemple de cultura feta per joves i adreçada als joves totalment autogestionada.[8] A principis de 1985, les emisores fora de la llei eren les següents: Ràdio Activitat, amb ordre de tancament; Ràdio Ciutat, amb ordre de tancamant; Ràdio Villafranca, amb expedient obert; Ràdio Mediterrània,

[6] Per exemple el Reial Decret de 2 de novembre de 1977 pel qual es creava el Consell Rector Provincial de Ràdio i Televisió suposà que les cadenes REM, CAR i CES s'englobassin en una nova cadena pública anomenada Ràdio Cadena Espanyola. I, encara més, la Llei 4/1980 de 10 de gener de l'Estatut de Ràdio i Televisió, segons el qual RCE s'incorporà a Ràdio Nacional d'Espanya. Vegeu DELGADO REINA, M. (1996): *Historia de la ràdio...*, p. 84.

[7] *Diario de Mallorca*, 14 de febrer de 1985, "El delegado del Gobierno ordena el cierre de dos emisoras libre de Palma", pàgs. 1 i 3.

[8] LÓPEZ, J. (2005): *Crònica sentimental de Ràdio Activitat*, Col.lecció Plaguetes del Raval, núm.5.

investigacions iniciades; Ràdio 2000, que emetia esporádicamente; Palma Ràdio, que emetia de manera esporàdica; i, *La salvación del mundo*, que emetia esporádicamente.

No fou fins l'any 1984 quan va nèixer la primera emissora local vinculada a una població de la Part Forana; es tractà de Ràdio La Vila de Villafranca. Val a dir que el naixement i l'evolució d'aquestes emissores ha estat marcat per un buit legal, primer, i de condescendència legal, després, però sempre enmig d'una manca absoluta de recolzament polític.

El dia 26 de juny de 1988 a Sóller es va constituir a Mallorca la Federació de Mitjans de Comunicació Local, amb emissores de ràdio de dotze localitats, amb un doble objectiu. Per una banda, assolir la normalització lingüística; i, per altra banda, resoldre la situació d'al.legalitat en la que estaven les ràdios municipals. El llistat és el que a continuació esmentam: Call Vermell Ràdio (Campos), Felanitx Ràdio, Porreres Ràdio, Ràdio La Vila (Villafranca), Ràdio Murta (Montuïri), Ràdio Maria (Maria de la Salut), Ràdio Petra, Ràdio Son Servera 85, Ràdio Envit i Truc de Sóller,[9] Titoieta Ràdio (Algaida) i Ràdio Can Picafot.[10] A aquest llistat hi manca la presència de Ràdio Calvià, que pertanyia al grup EMUC (Emissores Municipals de Catalunya) i Ràdio Artà municipal. La primera junta directiva de la federació estava integrada pels membres següents: Joan Barceló, com a president; Joan Mestres, com a vicepresident; Tomeu Adrover, com a secretari; i, finalment, Josep Bernat, Pere Coll, Jaume Ferriol, Toni Rodríguez i Josep Sansó, sense càrrec definit.[11]

Entre 1984 i 1988, el debat es centrà en la il.legalitat o la al.legalitat de totes aquestes emisores que, per altra banda, patien unes mancances econòmiques prou importants. En aquest sentit s'expressava Joan Barceló, director de Ràdio Porreres i president de la Federació Balear de Mitjans de Comunicació Local, en una entrevista publicada a *El Día* el dia 5 de juliol de 1988:

No es que estemos en una situación de ilegalidad, sino de alegalidad, por falta de una ley que contemple y regule el funcionamiento de estas pequeñas emisoras de radio. Estamos esperando que el Gobierno dé luz verde a la LOT (Ley de Ordenación de las Comunicaciones) para funcionar de forma completamente legal, que es lo que deseamos.

Por otro lado, el artículo 20 de la Constitución Española establece que todas las personas son libres para difundir información veraz por cualquier medio de expresión, y esto es lo que nosotros estamos haciendo. Estas emisoras existen para cubrir un vacío informativo y porque las grandes emisoras, así como la prensa diaria, no se preocupan de difundir la realidad de los pueblos de Mallorca.

Lo que no somos en ningún caso es emisoras piratas. Las piratas se caracterizan porque no se sabe desde dónde emiten, ni quien las dirige, ni donde encontrarles, mientras que con nosotros no se da este caso, todo el mundo sabe dónde estamos y donde encontrarnos.

De momento, las relaciones que mantienen cada una de esas emisoras de radio con su respectivo ayuntamiento son en línea general bastante buenas. Muchos ayuntamientos se han ofrecido incluso para dar-

[9] Emissora local de les parròquies de Sóller, s'Horta i el Port de Sóller que va nèixer com a una iniciativa dels joves que havien rebut el sagrament de la confirmació el 27 de novembre de 1987. Vegeu *Full Dominical*, any XIII, núm.6, 5 de febrer de 1989, p.15.

[10] Vegeu DELGADO REINA, M. (1996): *Historia de la ràdio...*, p. 119. Vegeu també *El Día*, 24 de juny de 1988, "El domingo se constituye la Federación Balear de Madios de Comunicación Local", p. 7.

[11] *El Día*, 5 de juliol de 1988, "Un paso adelante para la voz de los pueblos", p. 10.

nos un soporte. La Delegación del Gobierno en Baleares, por su parte, mantiene una actitud de tolerancia hacia nosotros aunque por ahora no mantengamos relaciones, que sí tendrá que haberlas muy pronto, cuando les presentemos los estatutos de la federación...

Además, somos emisoras de un ámbito estrictamente municipal, con potencias muy limitadas. En ningún caso podemos interferir las potencias de las emisoras de Palma...

Mantener estas emisoras cuesta dinero. La verdad es que por ahora lo perdemos. Las personas que nos dedicamos a estas emisoras lo hacemos de forma totalmente altruista, en muchos casos perdiendo horas de trabajo y poniendo dinero de nuestro bolsillo. Una de las intenciones de la federación es que funcionemos sin admisión de publicidad, que es el medio de financiación habitual de las radios...

Es difícil que se consiga [la creació de llocs de feina remunerats], *porque como queda dicho funcionamos sin ánimo de lucro porque entendemos que es la mejor manera de llevar adelante una emisora de carácter popular. El tener un personal pagado tendrá que ser una realidad a un plazo más bien largo, en el que no excluyo que pueda haberlo. Pero por ahora me parece que la única emisora que tiene personal pagado es Radio Calviá, que no está precisamente integrada en la federación...*

Estas emisoras cumplen una misión para con el público. En Palma tocan una emisora por cada 27.000 habitantes, Inca tiene una para 21.000, Ibiza cinco para 26.000, Ciudadela una para 18.000, y las radios de la federación tienen en conjunto una audiencia potencial de 60.000 personas".[12]

El diari més beligerant contra l'existència d'aquestes emissores fou el *Baleares*, que en un article titulat *Doce radios pirata aprueban sus estatutos el domingo en Sóller* diu el que segueix a continuació:

La aprobación del acta de constitución y de los estatutos serán los principales objetivos de los representantes de doce radios locales de Mallorca que el próximo domingo se reunirán en Sóller. Estas emisoras se encuentran en una situación de alegalidad, pero, al igual que las televisiones, han decidido agruparse para defender de forma coordinada sus objetivos e intereses.

En el encuentro de Sóller, participarán los máximos responsables de las radios denominadas pirata de Campos, Felanitx, Porreras, Villafranca, Montuiri, María, Petra, Son Servera, Sóller, Algaida, Artà i Ca'n Picafort. Muchas de estas emisoras no emiten o lo hacen de forma irregular. Sin embargo, la constitución de esta federación será el primer paso hacia una situación de mayor legalidad o, al menos, de tolerancia institucional. Hasta ahora, la Delegación del Gobierno, institución competente en el tema, ha mantenido una postura de total pasividad permitiendo este tipo de comunicación, pese al malestar existente entre los directivos de las emisoras comerciales.

Durante la trobada de Sóller será presentado un equipo de gobierno y será expuesto el programa a desarrollar por parte del nuevo presidente.

Este encuentro supone de hecho el reconocimiento oficial de las emisoras locales, que, a partir de ahora, podrán gozar de un marco legal a partir del cual ya no existirá la posibilidad de que sean calificadas de piratas a la espera de una definitiva regulación de su situación.

Una iniciativa semejante supuso la aprobación de la federación de televisiones locales, organización que finalmente fue aprobada por la Delegación del Gobierno, sin que ello implicase que se aprobasen cada una de las televisiones.

La batalla por la autorización de las emisoras locales comenzó durante la década pasada, coinci-

[12] Idem anterior.

diendo con la campaña de la normalización lingüística. Actualmente, hasta el Ajuntament de Palma permite que en uno de sus locales esté instalada una de estas emisoras, destinada a un público juvenil [Es refereix, sens dubte, a Ràdio Activitat].[13]

No obstant això, a l'arxiu personal de Nicolau Tous Escoubet, cap del serveis tècnics de Ràdio Popular de Mallorca des de 1960 fins al 2002, hi hem trobat un document en el que apareix un llistat d'emissores "pirates" existents a Mallorca l'any 1988. Es tracta d'una anàlisi de la freqüència emprada per cada una d'elles per tal de denunciar la seva situació d'il.legalitat, tal i com pensaven totes les emissores comercials. El llistat és el que a continuación esmentam: Ràdio Calvià de l'Ajuntament de Calvià; Ràdio Mediterrània, a Palma; Ràdio Activitat, a Palma i en part finançada per l'ajuntament; Ràdio Embat; Ciutat Ràdio, a Palma; Taller Ràdio a Palma; Tramuntana Ràdio, a Alaró; Titoieta Ràdio, a Alagida; Call Vermell, de Campos; Ràdio Manacor; Felanitx Ràdio; Son Servera Ràdio; Ràdio Municipal d'Artà; Ràdio Can Picafort; Ràdio Maria, de Maria de la Salut; Porreres Ràdio; Ràdio Murta, de Montuïri; Ràdio La Vila, de Villafranca; Ràdio Petra; Ràdio Sóller; i, finalment, Ràdio Andratx.[14]

A començament de l'any 1989, ja funcionaven a Mallorca una vintena d'emissores, entre lliures i municipals. La manca de concessions a les emissores municipals del nou Pla Tècnic Nacional d'Ones Mètriques en Modulació de Feqüència de 1989 provocà molta insatisfacció i desencís. Finalment, enmig d'una aferrissada oposició de les emissores privades, sortí la Llei 11/1991, del 8 d'abril, d'organització i control de les emissores municipals de radiodifusió sonora. En aquesta llei es regulaven els principis de les emissores municipals, així com el seu finançament. L'article 3, paràgraf segon garantia el seu doble finançament publicitari i públic. S'especificava la prohibició de constituir cadenes, tot i que permetia l'intercanvi de programes entre elles. El seu control havia de recaure en el Ple Municipal i es donava un termini de 6 mesos per a que es regularitzassin.[15]

Moltes d'aquestes emissores municipals han tengut un funcionament molt irregular i emeten només uns dies i, en alguns casos, tan sols algunes temporades. De fet, tot i que tengueren una època daurada als anys vuitanta, el volutarisme i l'espontaneïtat no foren suficients per a la seva consolidació, i la manca de recolzament polític i administratiu ha causat la mort de gairebé totes. Moltes d'aquestes ràdios de proximitat han hagut de tancar per manca de col.laboradors, tot i comptar amb una infraestructura mínima i tenir poques despeses.

Segons la Guia de la Comunicació del Govern de les Illes Balears, a Mallorca existeixen 12 emissores municipals que a continuació citam: Alcúdia Ràdio Municipal; Ràdio Municipal d'Algaida, Titoieta Ràdio; Ràdio Municipal d'Artà; Capdepera Ràdio; Ràdio Calvià; Radio Robines de Binissalem; Ràdio Municipal d'Inca; Canal 4 - Ràdio Murta de Montuïri; Ràdio Municipal de Muro; Ràdio Municipal de Porreres; Ràdio Pollença; i, finalment, Ràdio Luna (*English Radio for Mallorca*).[16]

[13] *Baleares*, 24 de juny de 1988, "Doce radios pirata aprueban sus estatutos el domingo en Sóller", p. 12.
[14] *Relación de Emisoras piratas existentes en Mallorca en 1988*. Arxiu personal de Nicolau Tous Escoubet, 1988, 2 pàgs.
[15] FAUS, A. "Las radios locales en España", dins LÓPEZ PITA, R. - FERNÁNDEZ BELTRAN, F. - VILAR MORENO, F. (Eds.). *Radio y televisión en el ámbito local*. Alacant, Universitat Jaume I Col.leció Humanitats, 12, 2003, p. 77.
[16] Vegeu http://guiacomunicacio.caib.es, [Consulta: 28 de gener de 2009].

Anàlisi de ràdios locals

A continuación farem un recorregut històric més o menys exhaustiu de qualcuna de les emissores locals o muncipals que, bé segueixen existint, o bé ja han desaparegut.

Ràdio Petra va néixer a principis del mes de maig de l'any 1985 amb el nom de Ràdio Germania. Fou engegada per l'agrupació cultural Tramuntana, estretament vinculada a la candidatura Independent que en aquells moments encapçalava l'oposició municipal. L'agrupació Tramuntana tenia una secció cultural dedicada preferentment al teatre i publicava una revista amb el mateix nom. Inicialment, els estudis s'ubicaren al pub "Es Bri" i, poc després, a la Unitat Sanitària Local. Començaren emetent tres dies setmanals, després cinc, excepte divendres i diumenge, i, finalment, tots els dies menys el diumenge. Estava gestionada i administrada per una Junta que, inicialment, presidí Jaume Riutort i, poc després, fou substituït per Josep Rosselló Salom. A part dels dos abans citats, també participaren del projecte els joves Antoni Munar, Nadal Rosselló, Simó Tortella, Antònia Font i Francesc Mestre. La instal.lació d'un emissor de freqüència modulada de 25 vats l'any 1988, va permetre que s'escoltàs a tota la comarca del Llevant.[17]

Ràdio Manacor es va posar en funcionament a principis de l'any 1986 per la iniciativa del Col.lectiu Ràdio Manacor integrat per una trentena de joves que s'interessaren i s'engrescaren pel mitjà de comunicació. Encara que el principals promotors foren en Joan Vicenç Acuñas, Bartomeu Lliro, Pere Fons, Bernat Sureda i n'Andreu del Molí den Sopa.[18]

Ben aviat aconseguiren el recolzament popular i l'ajut de privats i de l'Ajuntament. Durant el primer any, la programació va ser àmplia i regular. Amb posterioritat, les dificultats tècniques i la manca de doblers provocaren que els joves s'anassin desil.lusionant i abandonassin el projecte. Quan eren quasi bé els iniciadors de la iniciativa els únics que quedaven, el propietaris de la caseta del Molí den Sopa, que fins llavors havien deixat el local i telèfon a la ràdio sense acceptar cap dobler, anunciaren reformes i la necessitat de la ràdio d'abandonar el local. Davant la necessitat, l'Ajuntament va oferir un dels locals de l'antic ambulatori i la ràdio s'hi va instal.lar. Però abans que tornàs a funcionar el mateix Ajuntament va oferir un altra local al terrat del Parc Muncipal.

La crisi econòmica i d'identitat de Ràdio Manacor arribà el mes de setembre de 1988. Així ho expresaba Albert Sansó en un reportatge a 7 *Setmanari* en el que la gestió municipal queda en entredit:

"Des de la consolidació i creació formal del col.lectiu Ràdio Manacor, l'Ajuntament no s'ha desentés del tot. Quan el col.lectiu va necessitar organitzar concerts per fer doblers per a millorar les intal.lacions, l'Ajuntament va subvencionar part de les despeses. Quan es varen quedar sense local, l'Ajuntament en va crear un destinant una important quantitat de doblers. Però una nota important destaca, aquests doblers no han sortit mai de partides pressupostaries on s'especifica que són per a Ràdio Manacor. L'Ajuntament mai ha reconegut a Ràdio Manacor com a entitat subvencionable, totes les subvencions arribaven a través de

[17] *7 Setmanari de Llevant*, núm. 80, 3 de juny de 1988, "Radio Petra organizará las verbenas de Santa Práxedes", p. 29.

[18] *Perlas y Cuevas*, 1 de novembre de 1986, "Pere Fons i Pep Gelabert de Ràdio Manacor", p. 15.

diverses delegacions i diverses partides gràcies a l'interès d'alguns pocs regidors. El darrer any en que Rafel Muntaner va ser l'organitzador de les fires i festes va destinar una part dels doblers a la subvenció d'un concert els beneficis del qual havien de ser per Ràdio Manacor, quan posteriorment a un ple qualcú li va demanar si havia donat doblers a Ràdio Manacor va contestar dient: "Ràdio Manacor, què és això?".

Una veritat és que amb el nou Pacte de Govern el col.lectiu esperava tenir un ràpid i complet recolzament per a seguir amb la Ràdio, però tot ha continuat igual. Les coses varen seguir fent-se com a d'amagat i quan es parlava als regidors de la Ràdio Muncipal tot eren pegues i problemes ...".[19]

El Centre Cultural i Esportiu de Selva, un col.lectiu integrat per uns noranta associats bàsicamente joves del municipi, impulsà la creació d'una emissora local anomenada Selva Ràdio. Aquesta inicià les seves emissions el mes de gener de 1989 des del darrer pis de l'edifici parroquial. El centre cultural, igual que la ràdio han estat promoguts per persones properes a Aliança Popular, aleshores a l'oposició de l'Ajuntament de Selva. De fet, el president del centre era Joan Rotger, portaveu d'AP a l'Ajuntament. Així doncs, la ràdio es convertí amb l'altaveu i la caixa de resonància de les activitats, inquietuds i postures del partit a Selva.[20]

Titoieta Ràdio va fer la seva primera emissió el dia 9 de maig de 1987. Els seus inicis foren possibles gràcies a l'ajut tècnic rebut de Ràdio Murta de Montuïri. De fet, degut a la dèbil potència de l'equip emissor, només donaven cobertura a part del poble. Ara bé, a diferència d'altres emissores, de tot d'una ja reberen l'ajut i el suport municipal. Aquest fet es va concretar en l'adquisició d'un equip més potent per tal de cobrir tot el municipi amb unes condicions tècniques òptimes i favorables. A finals de l'any 1988, l'Ajuntament d'Algaida, amb la finalitat de donar cobertura legal a l'emissora sol.licità una llicència per a l'obtenció de freqüència i, d'aquesta manera, poder crear una ràdio municipal. Els principals promotors de l'emissora foren Pere Salas i Gabriel Sastre, encara que els diversos programes eren realitzats per una vintena de joves d'Algaida, en edats compreses entre els 16 i els 23 anys. També es comptà amb l'ajut desinteressat dels membres del Club de Ràdio Afeccionats d'Algaida, com en "Bernat Riu", "Biel des Porxo", "Pere Mulet", entre d'altres.[21]

A iniciativa de l'associació cultural Fent Carrerany va nèixer a Maria de la Salut Ràdio Maria que començà a emetre a principis de l'any 1986, amb l'objectiu d'informar i entretenir el jovent de la localitat. Ràdio Maria emetia de dilluns a divendres de 18,30 a 20,30 hores i els dissabtes de 12 a 16 hores. Esports, divulgació cultural i informació local constitueixen els seus eixos programàtics.[22] Els seus primers oganitzadors foren Mayca Lozano i Magí Ferriol. Es podia sintonitzar des de Maria de la Salut, Santa Margalida, Ariany i Petra. L'any 1987 donaren suport mediàtic a la candidatura indepenent que es presentà a les eleccions municipals d'aquell mateix any; aquesta candidatura estava composta per persones que, amb ante-

[19] 7 *Setmanari de Llevant*, núm 97, 30 de setembre de 1988, "Per què no emet Ràdio Manacor?", pàg. 41.
[20] *Diario de Mallorca*, 17 de desembre de 1988, "La primera radio de Selva empezará a emitir el próximo mes de enero", p. 26.
[21] *Diario de Mallorca*, 13 de gener de 1989, "Radio Titoeita proyecta la retransmisión, en directo, de los plenos municipales", p. 34.
[22] *Fent Carrerany* (Revista de l'Associació Cultural), núm. 0, juliol 1986, "Horari de Ràdio Maria", p. 11.

rioritat, s'havien presentat a les llistes del PSOE. Ràdio Maria emetia totalment en català i no s'admetia cap tipus de publicitat lucrativa, només publicitat cultural gratuïta.[23]

L'estiu de 1986 començaren les primeres emissions de Ràdio Murta de Montuïri amb un emissor d'un vat, de construcció artesanal i que només arribava a diverses cases del poble. Gràcies a l'aportació de l'Ajuntament i una verbena adquiriren un emissor més potent. La ubicació a l'edifici del col.legi d'EGB no era adequat per la seva situació a un extrem del poble i per la manca d'altura en relació a la zona del centre del conjunt urbà. Per tal motiu, s'instal.laren a una dependència de la Sala Mariana de la parròquia. Val a dir que només emetien els dissabtes durant sis hores.[24]

El mes de gener de 2008 reinicià les seves emissions al 88.4 de l'FM i gestionada pel grup multimèdia Canal 4. Hem de tenir en compte que el mateix grup, a través de la societat Panamericana 3000, ja duia una sèrie d'anys gestionant Ràdio Murta com a concessió de l'Ajuntament de Montuïri. Ara ho fa en virtut del procés d'adjudicació de concessions de ràdio digital feta pel Govern de les Illes Balears l'any 2006.[25]

L'emissora Ràdio *La Luna* de Sóller començà a emetre el mes de juliol de 1986 des d'un petit estudi a la barriada de Santa Catalina del Port de Sóller. La seva programació inicial es basava fonamentalment en la música i en la participació dels oients. L'impulsor d'aquesta iniciativa radiofònica fou Deseado Mongeot Vivas i amb la col.laboració de Cristòfol Miquel, Ernest Forteza, Remeis Ripoll, Txema González i Joachim Reuter; aquest darrer havia estat director de *Studio Radio Aleman* que emetia en la sintonia de Ràdio Popular COPE Mallorca durant els anys setenta.

En una entrevista concedida per Deseado Mongeot a Joan Sharpe de *El Día de Baleares*, poc després de crear l'emissora, indicava que havien calculat uns 7000 oients per dia i que tenien una mitjana de 70 cridades telefòniques diàries. També apuntava que el setembre de 1986 es traslladarien als nous estudis a l'Atalaia.[26] Ara bé, tenim constància hemerogràfica que el projecte fou un fracàs. Després de set messos d'emissió va haver de tancar per manca de suport econòmic i municipal, ja que es tractava d'una emissora privada que no rebia el suport i l'aixopluc d'una associació de tipus cultural, tal i com la llei indicava.[27]

En el mateix temps que es confirmava el fracàs de Ràdio *La Luna*, nasqué un altre projecte d'emissora de ràdio a la vall de Sóller que rebé el suport municipal i l'aixopluc de l'Associació Sollerica de Cultura Popular. El col.lectiu coordinador de Ràdio Sóller estava encapçalat per Esteban Martínez, professor d'electrònica a l'Institut de Formació Professional i quatre corresponsals de premsa que feien feina a la vall. Aquest projecte contemplava la participació en la programación habitual de l'emissora del Museu Balear de Ciències Naturals, el

[23] *Última Hora*, 23 de gener de 1987, "Radio Maria, una experiencia de radio local", p. 12.

[24] *Diario de Mallorca*, 29 de novembre de 1986, "Ràdio Murta de Montuïri emite seis horas cada sábado", p. 27.

[25] Entrevista a José Maria Castro, director del Canal 4, el dia 30 d'octubre de 2009.

[26] *El Dia de Baleares*, 4 d'agost de 1986, "La Luna, Radio Ciutat de Sóller, calcula siete mil auditores en su primer mes de vida", p. 16. També podeu consultar l'entrevista que li feu *Diario de Mallorca*, 29 de juny de 1986, "Radio la Luna de Sóller ya emite", p. 12.

[27] *El Dia de Baleares*, 16 de febrer de 1987, "Ràdio Sóller, un proyecto que nace cargado de polémica tras el fracaso de Radio La Luna", p. 15.

Museu de Sóller, la Cooperativa Agrícola Sant Bartomeu i els clubs esportius del municipi.[28]

Sabem que a principis del segon mil.leni Ràdio *La Luna* continuava emetent en el 107.1 de l'FM i des dels estudi en el Port de Sóller. La seva programació es basava en magazins informatius i d'entreteniment de contingut local, comarcal i europeu, programes musicals i desconnexions amb RNE 5. L'ànima de l'emissora continuava essent Deseado Mongeot Vivas.[29] Dia 1 de desembre de 2006, l'Ajuntament de Sóller acordà per unanimitat sol.licitar al Govern de les Illes Balears i a l'Administració Perifèrica de l'Estat la concessió d'una emissora municipal de radiodifusió sonora de freqüència modulada. L'Ajuntament sol.licità poder emprar el 100.3 de l'FM que en aquell moments utilitzava de manera irregular l'emissora Ràdio *La Luna*.[30]

De la comarca de Sóller, no podem oblidar la iniciativa radiofònica Envit i Truc Ràdio, emissora local de les parròquies de Sóller, l'Horta i Port de Sóller, que va néixer com a una iniciativa dels joves que reberen el sagrament de la confirmació el dia 27 de novembre de 1987. Després de tots els preparatius, el dia 21 de gener de 1989 es beneí i inaugurà l'emissora. Vegem el seus principis fundacionals:

"La carta d'identitat estableix el carácter cristià de la Ràdio i tot el que això suposa: respecte a la integritat de la persona, veracitat en el missatge, promoció de noves iniciatives, solidaritat amb els més pobres, suport a la identitat del nostre poble i, especialment, anunci explícit de la salvación de Déu realitzada en Jesucrist i present a través de l'Església...".[31]

La gestió d'Envit i Truc Ràdio estava coordinada per una Junta directiva, d'acord amb els Consells Parroquials. Hi treballaven uns quaranta joves col.laboradors. La seva programació es fonamentava en dos eixos: la vida local i la formació cristiana.

Ràdio Calvià començà a emetre el mes de març de 1987. Es va trobar en règim al.legal fins l'any 1990. Podem dir que és la ràdio municipal paradigmàtica a Mallorca, ja que fou una de les pioneres i, a més a més, comptava amb millors equipaments i major professionalitat. No debades, Ràdio Calvià servir d'escola per a molts professionals de la comunicació.[32] La seva seu era a les antigues dependències de l'Ajuntament de Calvià, però quan s'engegà la Televisió de Calvià l'any 2002, la ràdio es va traslladar al Polígon de Son Bugadelles, on actualment hi ha IB3 TV.

A iniciativa de Francesc Rubí Campins i amb el suport del rector de la parròquia, Gabriel Servera, va néixer Ràdio Alaró l'any 1956. Poc després s'incorporà a la ràdio Gabriel Rubí, el germà petit de Francesc, per fer funcions de *disc-jokey* i de locutor. Inicialment, oferien informació local o de l'illa que poc temps després desaparegué per pressions de les autoritats

[28] *Diario de Mallorca*, 23 de gener de 1987, "Los promotores de Ràdio Sóller consiguen el apoyo del Consistorio para su proyecto", p.18.

[29] http://usuarios.lycos.es/radiolaluna/ [Consulta: 30/10/2009].

[30] *Diario de Mallorca* (edició digital), 2 de desembre de 2006, "El consistorio tendrá emisora de radio municipal", www.diariodemallorca.es [Consula: 07/09/2009].

[31] *Full Dominical*, núm. 6, any XIII, 5 de febrer de 1989, "La ràdio de Sóller".

[32] FERNÁNDEZ QUETGLAS, N. "La ràdio i la televisió i les noves tecnologies", dins DURAN PASTOR, M. - SERRA BUSQUETS, S. (Coord). *Les Illes Balears, un ésser viu*. Palma de Mallorca: Institut d'Estudis Autonòmics, 2008, p. 455.

Taula Redona: Estudis sobre ràdio i televisions locals i model lingüístic. D'esquerra a dreta: Dr. Joan Josep Matas; Amau Company, Neus Fernández i Maria Antònia Puigròs.

municipals de l'època. Així doncs, la programació quedà reduïda a música, fonamentalment espanyola i italiana, i sermons del rector de la parròquia. Des del punt de vista tècnic, cal apuntar que emetien en ona mitjana, en una freqüència de 1.100 quilocicles i una banda de 225 metres. Pel que fa a la seva difusió s'ha de dir que " ... *Cuando Radio Alaró, que de no haber sido patrocinada moralmente por algunos estamentos religiosos de la isla hubiese podido ser considerada dentro de las denominadas emisoras clandestinas, comenzó a emitir, justo se le oía en la villa. Posteriormente, y con los inventos de su creador, sus emisiones llegaron a captarse perfectamente desde Palma, El Arenal, Magalluf y otras zonas...*".[33] Finalment, l'any 1964 els germans Rubí tancaren l'emissora.

A finals de l'any 1987 s'iniciaren a Alaró les emissions de Tramuntana Ràdio. Aquesta emetia des de la Casa de Cultura de l'Ajuntament, però la gestió corresponia a l'Associació Cultural Tramuntana. De fet, a partir de l'any 1991, quan la llei va permetre crear emissores municipals, aquesta associació cultural és la que continuà amb la concessió municipal.

En els anys noranta sorgeixen noves iniciatives d'emissores municpals (Alcúdia, Capdepera, Muro, Esporles entre d'altres) i d'altres que ja existien es professionalitzen, com és el cas ja esmentat de Calvià.

Alcúdia Ràdio començà a emetre en proves tot coincidint amb el dia de les eleccions locals i autonòmiques de l'any 1991. Inicià les seves emissions per la freqüència 107.9 de l'FM, encara que actualment emet per la 94.7 de l'FM. Na Margalida Socias és la seva directora gaire

[33] *Diario de Mallorca*, 24 de març de 1981, "Radio Alaró, la aventura de los hermanos Rubí", p. 15.

bé des dels inicis. Ara bé, la gestió correspon des de 1993 a un patronat autònom que presenta el pressupost a l'Ajuntament per tal que l'aprovi. De fet, tot el seu finançament depèn de l'Ajuntament, ja que no admet publicitat.

Capdepera Ràdio sorgí també per iniciativa municipal l'any 1993. El fet de tenir un baix pressupost i pocs mitjans fa que sigui una ràdio més oberta al poble. De fet, si observam la seva graella de programació veim que està oberta a la participació de diverses entitats del poble: esportives, recreatives i culturals. La seva programació actual té com a principals eixos el magazín matinal en el que es fa una seguiment del dia a dia de Capdepera i Cala Rajada, la música de diferents estils i edats i l'esport. El migdia de dilluns a diumenge connecten amb l'informatiu d'Ona Mallorca.[34]

El mes de març de 1997 començà a emetre Filigrana Ràdio d'Esporles gràcies a la iniciativa i empemta de l'Associació Juvenil Filigrana, integrada per uns trenta joves d'entre 16 i 25 anys. Val a dir que també reberen el suport de l'Associació de Gent Major d'Esporles. De fet, la ràdio constituia una de les tres activitats que realitzava aquest col.lectiu de joves. Així doncs, per una banda trobam el club d'esplai que organitza excursions, campaments i tallers. I, per altra banda, el grup de natura que realitza activitats relacionades amb el món de l'esport d'aventures.[35]

També a principis dels anys noranta, s'havia creat la Ràdio Municipal de Muro, encara que l'any 1997 hagué de tancar i reinicià les seves emssions el mes d'abril de 1998. Segons els dos principals impulsors, Joan Payeras i Sandra Llabrés, M-Ràdio retornà a les ones hertzianes amb l'objectiu de potenciar l'emissora i aprofitar més l'àrea de cobertura, respectant sembre el seu carácter municipal. En un estudi d'audiència fet el mes de gener de 2005, constatava que l'emissora es podia escoltar a Campanet, Costitx, Sa Pobla, Búger, Moscari, Selva, Caimari, Inca, Llubí, Sineu, Llorito, Petra, Ariany, Maria de la Salut, Santa Margalida i Can Picafort.

Si a la seva etapa anterior, M-Muro només emetia els matins de determinats dies, a partir de la nova època començà a emetre cada dia entre les 9,30 fins a les 20 hores, programació interrompuda entre les 13,30 i les 15 hores per a connectar amb els informatius de Ràdio Nacional d'Espanya. De dilluns a divendres, la seva programació matinal es fonamenta en un magazín en el que es fa un repàs a les notícies que afecten a Muro i la seva comarca, mentre que la programació d'horabaixa es basa en la música.[36]

Ja en el decenni actual, s'han posat en marxa noves iniciatives radiofòniques muncipals, com és el cas de Pollença (2003), Sa Pobla, Puigpunyent, Santa Maria (Ràdio Rebull), Lluc-major, Binissalem (Ràdio Robines, nascuda l'any 2001) entre d'altres. També cal esmentar el polèmic tancament de Ràdio Marratxí l'any 2000, encara que ara torna a funcionar des de l'any 2007. La majoria d'aquestes ràdios nasqueren per engegar una xarxa i fomentar la participació de les diverses entitats del poble, encara que algunes d'elles funcionin sense llicència municipal.

[34] www.capdeperaradio.net [Consulta: 30/10/2009].

[35] *Diario de Mallorca*, 2 de març de 1998, "Filigrana Ràdio celebrará con un concierto su primer año de emisiones", p. 38.

[36] *El Dia del Mundo*, suplement Fora Vila Verd, 18 d'abril de 1998, "M-Ràdio Muro inicia una nueva etapa", p. 16.

Conclusions

La importància de les iniciatives municipals i de carácter associatiu i lliure s'ha de mesurar per la seva funció cultural i el seu arrelament social i no per la seva incidència econòmica o la seva cobertura geogràfica. Més enllà de les seves funcions socials i culturals hem de tenir present que són ràdios de proximitat.

Val a dir que a les ràdios estatals, el localisme es redueix a les possibles desconnexions a la programació en cadena a hores que no són de màxima audiència. Això constrasta amb el fet que devers el 60% dels ingressos publicitaris de les cadenes estatals prové de la publicitat local.

La manca de recursos econòmics i humans ha provocat que moltes ràdio locals o municipals no han pogut sobreviure als processos de modernització de la comunicació. D'altres han sobreviscut de manera precària i poc professional; i, d'altres, encara que poques, han sobreviscut gràcies a la seva professionalització i injecció de recursos econòmics per part dels ajuntaments i empreses o societats de gestió radiofònica.

Ja per acabar, cal assenyalar que no podem entendre el naixement de les ràdios locals sense tenir ben present el fraccionament, la segmentació territorial i la llibertat d'expressió que arribaren amb la transició democràtica i l'engegament i consolidació del procés autonòmic. De fet, moltes d'aquestes ràdios varen sorgir de la iniciativa privada d'associacions culturals i recreatives; i algunes d'elles, poc després es transformaren en ràdios municipals públiques o oficials. D'altres, simplement ja varen nèixer de la iniciativa muncicipal i, d'altres, com és el cas de Ràdio Murta, s'han integrat dins grups multimèdia més potents.

El model de llengua als mitjans audiovisuals

Maria Antonia Puigròs

Tradicionalment s'ha definit l'estàndard com la varietat més neutra de la llengua, que actua com a punt de referència per als membres d'una comunitat lingüística. De fet, la varietat estàndard se sol identificar amb la llengua que s'ensenya a l'escola i que es fa servir als mitjans de comunicació i a les institucions públiques. Com molt bé assenyala Mila Segarra (2000: II, 30), la llengua estàndard no solament és l'instrument de les relacions socials secundàries, sinó també un factor de normalització de les llengües.

En el cas de la llengua catalana cal recordar que va ser precisament Pompeu Fabra el principal impulsor del procés de codificació, duit a terme en el primer terç del segle XX. Fabra volia fer del català una llengua moderna de cultura, una llengua nacional, una llengua vàlida per a tots els usos i per a tots els parlants. Per tal de dur a terme aquesta empresa, calia evitar el divorci entre la llengua escrita i la llengua parlada.

Tot i que en un principi va optar pel dialecte central, com a base del català estàndard, ben aviat hagué de canviar el model de codificació unitarista per un model de caràcter plural, amb la pretensió que els parlants de les altres zones del domini lingüístic, especialment illencs i valencians, es poguessin identificar amb el model de llengua que ell proposava.

L'obra de Pompeu Fabra ben aviat es va difondre i acceptar, amb algunes excepcions, tant a Catalunya com al País Valencià i a les Illes Balears. En el cas de les Illes va ser precisament Francesc de Borja Moll el qui va realitzar l'adaptació de la normativa fabriana a les característiques d'aquest parlar. Així, entre les seves obres didàctiques podem destacar: l'*Ortografia mallorquina segons les normes de l'Institut* (1931), els *Rudiments de gramàtica preceptiva per a ús dels escriptors baleàrics* (1937), complement gramatical de l'*Ortografia mallorquina*, i la *Gramàtica catalana referida especialment a les Illes Balears* (1968).

Pel que fa a les aportacions de les Illes Balears a la normativa catalana, cal esmentar també el *Curs d'iniciació a la llengua* (1973) de Marià Villangómez. En el cas del País Valencià, entre els anys 1950-1977, apareixen també obres gramaticals que pretenen adaptar les normativa de Fabra a aquest parlar: *Gramàtica valenciana* (1950) de Sanchis Guarner, *Gramàtica valenciana amb exercicis pràctics* (1951) de Carles Salvador, *Curs mitjà de gramàtica catalana referida especialment al País Valencià* (1973) d'Enric Valor.

En la dècada dels setanta, per tant, la llengua catalana disposava ja d'una varietat normativa acceptada i difosa en els diferents territoris de parla catalana. Una normativa, però, que calia actualitzar i adaptar a les noves necessitats. I és que, amb l'adveniment de la democràcia, el català tornava a recuperar el seu caràcter de llengua oficial (aprovació de la Constitució

espanyola, 1978; de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, 1979; del País Valencià, 1982; i de les Illes Balears, 1983) i s'iniciava la tasca de normalització lingüística. El català retornava a l'ensenyament, als mitjans de comunicació, a l'administració, en definitiva, es restablia l'ús social de la nostra llengua. En el marc d'aquest procés de normalització lingüística era necessari, per tant, poder disposar d'una modalitat d'estàndard oral. L'escola i molt especialment els mitjans de comunicació van fer ben palesa aquesta necessitat. Ara bé, com molt bé assenyala Casals (2001a:151) "...van ser els *media* els que van prendre la iniciativa de la construcció progressiva de l'estàndard oral català, sobretot a partir de 1983." Precisament l'any 1983, amb l'entrada en funcionament de les emissores de ràdio i televisió de la Generalitat de Catalunya, és quan es va veure la necessitat urgent de dotar el català d'una normativa per a la llengua oral. És aleshores quan s'encetà una polèmica entre els defensors d'un model de llengua fàcil, acostat a la llengua parlada, concretament a la llengua parlada a Barcelona, i els partidaris d'un model de llengua de caràcter purista, és a dir, d'un model de llengua que aplicàs solucions normatives (defensors del català *light* / defensors del català *heavy*). En el context d'aquest debat és important remarcar que, entre els anys 1985-1986, els departaments de Filologia Catalana de les universitats d'Alacant, València, Illes Balears, Perpinyà i l'Estudi General de Lleida es van manifestar a favor d'un model de llengua estàndard més representatiu dels altres dialectes catalans, és a dir, d'un model de llengua que no es bastís exclusivament del dialecte central. En aquest sentit, i en el cas de les Illes Balears, són significatives les constatacions que va fer el Departament de Llengua Catalana respecte de la llengua usada a TV3:

El Departament de Llengua Catalana de la Universitat de les Illes Balears sent una profunda preocupació per la qualitat de la llengua usada a TV3, televisió que arriba a més d'un setanta per cent de la nostra comunitat nacional, per tal com la televisió és un poderós instrument de difusió de normes i hàbits d'ús lingüístic, i el seu llenguatge, un model de referència per a tots els parlants.

Per nosaltres el català utilitzat a TV3, tot i essent en general força acceptable, presenta fonamentalment dues mancances: sovint és poc genuí (castellanitzat) i en alguns punts peca d'un excessiu monolitisme Barcelona.

Pel que fa al segon aspecte (el caire excessivament barceloní), la nostra posició és ben clara i contundent: la llengua de TV3 ha de ser rigorosament estàndard, i tota llengua estàndard té com a tret fonamental la unitat formal.

[...] Afegim que a parer nostre seria convenient l'aparició a TV3 de veus balears i occidentals, amb les característiques fonètiques bàsiques dels respectius dialectes, sense prejudici que els fos exigida una correcció implacable.

També seria convenient la presència d'algun balear i valencià a l'equip lingüístic assessor de TV3, o, com a mínim, un contacte continuat entre lingüistes de tota la comunitat nacional.[1]

[1] Document aprovat pel Departament de Llengua Catalana, dia 13 de novembre de 1985, lliurat a la direcció de TV3 i tramès a l'Institut d'Estudis Catalans.

Davant aquesta situació de desgavell lingüístic, l'Institut d'Estudis Catalans va fer públiques dues declaracions, 22 d'abril de 1986 i 21 de setembre de 1990, on, entre altres coses, criticava la manca de participació dels dialectes en la configuració del model de llengua dels mitjans i marcava les línies bàsiques de l'estàndard.[2] El mateix any 1990, finalment, l'Institut publicava la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana. I Fonètica* i l'any 1992 la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana. II Morfología.*[3] En el pòrtic del primer document, diu l'Institut:

L'Institut d'Estudis Catalans no podia restar indiferent davant el pes creixent de la dimensió oral en la vida de les llengües dins la societat actual. Fidel a la seva trajectòria i conscient de la seva responsabilitat, l'Institut inicia avui la publicació d'una normativa establerta per la Secció Filològica, que ajudi a la realització de la llengua estàndard oral i que neutralitzi els factors que la pertorben.

L'Institut, a l'hora d'elaborar aquestes propostes es va decantar precisament per un model de llengua estàndard de caràcter flexible, tal com s'indica en el pòrtic de la *Proposta fonètica*:

Atesa la realitat sociolingüística de la comunitat catalanoparlant, entenem que la proposta més viable d'estandardització ha d'orientar-se d'acord amb els postulats d'una normativa composicional, basada en diverses solucions polimòrfiques: una varietat de la llengua que contingui suficients elements comuns al diasistema perquè pugui assolir el valor referencial i, alhora, que sigui una varietat no pas monolíticament unitarista sinó mes aviat múltiple, això és, que disposi d'opcions alternatives en funció de les grans varietats territorials que configuren l'espai català.

[...] Aquest és el sentit de les propostes presentades: en efecte, la varietat funcional de l'estàndard que necessitem no pot entrar en conflicte amb cap de les manifestacions que la variació geolingüística enriquidora ha produït.

És important subratllar, a més, que aquesta flexibilitat es manifesta no només amb la incorporació de diverses variants geogràfiques, sinó també amb l'admissió d'una certa variació de registre, tal com s'afirma a la *Proposta fonètica:*

L'estàndard que proposem és flexible en un altre sentit: ha semblat bo de distingir entre nivells molt formalitzats i registres menys formals de la llengua. Quan es parla de l'estàndard

[2] "La llengua catalana en els mitjans de comunicació de massa i especialment en la televisió" (1986); "La llengua i els mitjans de comunciació de massa" (1990).

[3] Cal apuntar que per a l'elaboració del document de fonètica l'Institut va tenir en compte el treball de la Comissió de Seguiment de la Llengua Normativa, integrada per representants de les universitats de tot el territori de parla catalana. També va prendre en consideració les propostes elaborades per editorials, diaris, mitjans de comunicació i les comunicacions presentades en el II Congrés Internacional de Llengua Catalana de 1986 (vegeu pòrtic de la Proposta fonètica).

es pensa sobretot en els usos lingüístics més formals, i l'estàndard s'identifica amb un llenguatge més lògic, més elaborat i fins i tot més elegant. Però (deixant a part situacions com les que es poden produir en el teatre o en el cinema, que poden exigir un realisme en la llengua) qualsevol locutor ha de poder disposar d'un estàndard que pugui ésser emprat en entrevistes, presentació de concursos, diàlegs amb l'auditori i en totes aquelles altres situacions en què l'espontaneïtat és també un requisit essencial. L'estàndard ha de variar d'acord amb la situació en què en fem ús. Ha d'ésser, però, sempre correcte i no ha de provocar ni incomprensió ni sentiments de rebuig.

Segons l'Institut, els registres formals denoten les maneres expressives del registre elevat, pròpies d'un llenguatge asèptic i lògic, gramaticalment més correcte, conceptualment més equilibrat i estèticament més elegant. Els registres informals, en canvi, són els que corresponen a totes aquelles situacions en què es vol mantenir l'espontaneïtat (entrevistes, debats...).

En les dècades dels vuitanta i noranta s'han fet altres propostes d'estàndard oral en els diferents territoris de parla catalana, emmarcades en la línia de la concepció plural de l'estàndard.

Pel que fa a les Illes Balears, l'any 1999 es publica la *Proposta de model per a l'ús públic de la llengua catalana*, d'Antoni I. Alomar, Gabriel Bibiloni, Jaume Corbera, Joan Melià. El 2006 la Universitat de les Illes Balears publica el *Llibre d'estil per als mitjans de comunicació orals i escrits de les Illes Balears* i el 2007 es publica el *Llibre d'estil d'IB3*, de Company i Puigròs.

Pel que fa al concepte de llengua estàndard, en el *Llibre d'estil d'IB3* es diu:

Per a la confecció d'aquest manual ens hem basat en les propostes de l'Institut d'Estudis Catalans, *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, I. Fonètica* (1990) i *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, II. Morfologia* (1992). D'acord amb aquests documents es parteix de la idea d'un estàndard de caràcter flexible, polimòrfic, és a dir, d'un model de llengua estàndard que admeti certa variació geogràfica i de registre

Per tots els motius exposats anteriorment, els mitjans de comunicació han d'apostar per un model de llengua estàndard unitari de caràcter plural, que disposi d'opcions alternatives en funció de les varietats territorials que configuren la nostra llengua, sense caure, però, en una variació excessiva, evitant, així, les pronúncies o formes morfològiques que puguin dificultar la intercomprensió entre els parlants o que siguin considerades massa locals.

Aquest model d'estàndard proposat s'adapta a la realitat sociolingüística de la comunitat catalana i no posa en perill la intercomprensió entre els parlants de dialectes diferents, pel fet que el català és una llengua amb poca diversitat interna. Es converteix, en definitiva, en un model vàlid per a tots els catalanoparlants, en el sentit que tots s'hi poden veure identificats. No podem oblidar que l'estàndard ha de tenir un valor instrumental i ha de ser acceptat per tots els membres de la comunitat lingüística.

BIBLIOGRAFIA

- ALOMAR, Antoni Ignasi; BIBILONI, Gabriel; CORBERA, Jaume; MELIÀ, Joan. *La llengua catalana a Mallorca. Propostes per a l'ús públic.* Palma: Consell de Mallorca, 1999.
- ALOMAR, Antoni Ignasi; MELIÀ, Joan. *Proposta de model de llengua per a l'escola de les illes Balears.* Palma: COFUC - Moll, 1999.
- AMENGUAL, Paula; PUIGRÒS, Maria Antònia; TOLOSA, Ferran. *Criteris d'elocució i exercicis de pronunciació.* Palma: Govern de les Illes Balears, 2007.
- CASALS, Daniel. "Les polèmiques entre lights i heavies i les seves repercussions en l'elaboració dels models lingüístics per als mitjans de comunicació de massa". A: PRADILLA, M. A. (ed.). *Societat, llengua i norma. A l'entorn de la normativització dela llengua catalana.* Benicarló: Alambor, 2001.
- CASTELLANOS I VILA, Josep Anton. *Manual de pronunciació.* Vic: Eumo Editorial, 2004.
- COMPANY, Catalina; PUIGRÒS, Maria Antònia. *Llibre d'estil d'IB3.* Palma: Govern de les Illes Balears, 2007.
- CREUS, Imma; JULIÀ, Joan; ROMERO, Sílvia. *Llengua i mitjans de comunicació.* Lleida: Pagès Editors, 2000.
- FAURA, Neus; PALOMA, David; TORRENT, Anna M. *La llengua de Televisió de Catalunya. Materials per a l'anàlisi.* Bellaterra: SPUAB, 1998.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Diccionari de la llengua catalana.* Barcelona: Edicions 62: Enciclopèdia Catalana: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; Palma: Moll; València: Tres i Quatre, 1995. <http://dlc.iec.cat>

  – *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, I. Fonètica.* 3a ed. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1990. <http://www.iec.es/institucio/seccions/Filologica/llenguacatalana/PropostaEstandard/>

  – *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, II. Morfologia.* 4a ed. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1992. <http://www.iec.es/institucio/seccions/Filologica/llenguacatalana/PropostaEstandard/>
- LÓPEZ DEL CASTILLO, Lluís. *Llengua standard i nivells de llenguatge.* Barcelona: Laia, 1976.
- PICÓ, Neus; RAMON, M. Magdalena. *Llibre d'estil per als mitjans de comunicació orals i escrits.* Palma: Universitat de les Illes Balears / Consell de Mallorca, 2005.
- PUIGRÒS, Maria Antònia. *El model de llengua de TVE a les Illes Balears. Anàlisi fonètica i morfològica.* Universitat Autònoma de Barcelona, 2003. Tesi doctoral.
- SEGARRA, Mila. *Anàlisi de la normativa catalana.* Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya, 2000.
- TELEVISIÓ DE CATALUNYA. *El català a TV3.* Barcelona: Edicions 62, 1995.
- VALLVERDÚ, Francesc. *El català estàndard i els mitjans audiovisuals.* Barcelona: Edicions 62, 2000.

Taula redona La premsa forana i local: estat actual i perspectives de futur

Intervenen a la taula:

Moderador:

Miquel Àngel Tortell Frontera, investigador

Ponents:

Damià Quetglas, periodista de la revista Sa Plaça

Gabriel Mercè: president de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca i director del setmanari Veu de Sóller

Miquel Àngel Marquès Sintes: president de l'Associació de Premsa Local de Menorca i coordinador de la revista S'ull de sol.

El moderador explica al públic i als membres de la taula de debat les qüestions sobre les quals proposava que es parlàs en el breu temps de què disposaven

Taula de debat. La Premsa Forana i Local: estat actual i perspectives de futur. Modera Miquel Àngel Tortell. Intervenen Gabriel Marcé, Damià Quetglas i Miquel Àngel Marquès.

1.- Premsa local Vs premsa generalista

Català o castellà

- Damià Quetglas (D.Q.): No crec en la divisió de local i generalista, perquè tots són, al cap i a la fi, mitjans de comunicació de la informació més rellevant en el seu àmbit. Vos contaré una anècdota per entendre què és un periodista: "Un municipal passa per davant un cotxe amb la finestra oberta, hi guaita i veu una destral. L'agafa i la du al quarter i explica al sergent que ha incautat una arma perillosa. Al cap d'una estona, l'amo del cotxe en qüestió va a visitar el sergent i demana per parlar-hi en privat. Li conta que ha d'anar alerta amb els municipals joves perquè són un poc lladres. La feina del periodista significa això, cercar el punt d'equilibri entre incautar o robar una cosa per generar una informació fiable.

- Gabriel Mercè (G.M.): Jo utilitzaré aquesta anècdota per explicar què és un mitjà de comunicació local: si això de la destral hagués passat a Sóller ho hauríem tret amb molt espai perquè cada setmana feim una visita a la Policia Local i ens expliquen els llocs on han intervengut. Una de les causes per les quals és necessària la premsa local és perquè els mitjans generalistes dediquen molt poc espai al que passa als pobles, mentre que els mitjans de proximitat podem desenvolupar-la més. Als pobles feim un periodisme de proximitat, de coneixença del terreny que trepitjam. I us posaré un altre exemple d'un periodista de premsa local: quan es va enfonsar el Don Pedro, algun mitjà de comunicació va dir que havia quedat encallat a causa d'una baixada de marea. I qualsevol que visqui a la Mediterrània sap ben bé que aquí això de les marees no existeix.
  Ara fa vint anys que "Veu de Sóller" va aparèixer i podem dir que avui en dia llegeix la premsa local 12.000 de les 18.000 persones que viuen en el nostre àmbit, segons dades del Baròmetre de la Comunicació de la FUNDACC. Fer-ho en català només va costar a l'inici, quan hi hagué alguns dubtes. Però ara ho feim al 100% en català sense cap problema. És cert que tenim l'avantatge que l'altre mitjà de comunicació, el "Sóller", també es fa en llengua catalana.
  Una altra diferència entre la premsa local i la generalista és que nosaltres cream notícies originals, feim carrer, anam a les fonts, coneixem el territori, mentre que sovint els diaris fan premsa a partir de les notes generades des dels gabinets i desconeixen la realitat dels municipis.

- Miquel Àngel Marquès (M.A.M.): Jo us comentaré breument el que significa la premsa local a Menorca quant a la llengua. En els darrers deu anys hi ha hagut un procés de normalització total en llengua catalana als mitjans de comunicació local. De fet, com explic a l'article d'aquestes jornades, s'ha passat de tenir entre un 30% i un 80% d'ús del català a les revistes a tenir-hi un 89% de mitjana. Això hauria de fer reflexionar sobre les possibilitats que té la premsa diària per editar-se també en català.

- D. Q.: Per a algú de fora de les institucions és molt difícil viure en català. Nosaltres ho patim i diaris com el de Balears tampoc no acaben d'arrancar.

- G.M.: Crec fermament que és possible fer premsa en català. El cas del "Balears" és perquè no s'ha volgut fer una aposta ferma per un mitjà de comunicació en català. Per què el grup Serra no va optar per fer "Última Hora" en català? Nosaltres hi hem posat totes les cartes. D'altres no s'han atrevit a fer-ho.

2.- La premsa local, un material històric?

La revista i els estudis locals

- D.Q.: No crec que la premsa sigui un material històric, sinó un producte del temps. La premsa és un reflex del que passa al seu entorn. De fet hi ha revistes que són artificials, que no es fan perquè la gent les demandi, sinó que responen a uns interessos molt concrets. A més, basta veure les diferències entre els mitjans a l'hora de treure determinades notícies per veure que no segueixen un rigor científic.

- G.M.: Les revistes crec que són un material històric, de consulta, que han servit de base de publicacions locals. De fet, ara, des de l'Associació de Premsa Forana estam treballant en la digitalització de les revistes de premsa forana, des d'enrere cap a avui en dia. A més, pretenem que es pugui fer una consulta amb perspectives a fomentar la investigació. Es podrà fer recerca a partir dels criteris que vulgui l'investigador a totes les revistes a través de la Biblioteca Digital de la Universitat de les Illes Balears.

- D.Q.: Te puc fer una pregunta? Què ha costat tot això? Perquè crec que les coses es podrien fer d'una altra manera i anar de davant cap a enrere. Així, hi ha publicacions que estalviarien doblers per aquesta banda i, tal vegada, es podrien aprofitar per d'altres coses.

- G.M.: Tot aquest procés ha costat uns 100.000 euros i l'Associació de Premsa Forana no ha hagut de desemborsar ni un euro, perquè tot s'ha pagat a base de subvencions. Aquesta acció, a més, no ha perjudicat altres subvencions adreçades a sostenir les publicacions associades, que són la prioritat de l'actual junta directiva. I neix amb la voluntat de facilitar la feina als investigadors.

- M.A.M.: Des de l'Associació de Premsa Local de Menorca he de dir que hem fet el mateix. Hem copiat la idea dels de Mallorca i podem dir que ben aviat les nostres revistes també es podran consultar des de la mateixa web de la Universitat, al Cedoc. El que sí passa és que nosaltres no som tantes revistes i hem pogut fer la feina més aviat. I ens ha costat uns 17.000 euros.

3.- Premsa i política

Subvencions

El cost d'una revista

- G.M.: Efectivament, a la gestió de les subvencions hi ha massa coses que són subjectives. No estan ben plantejades ni ben repartides. A mi m'agrada el model de Catalunya on, cada any, es concedeixen ajuts automàtics segons el nombre d'edicions i el tiratge que es preveu fer. Això és totalment objectiu i les publicacions es poden planificar millor la despesa i no depenen de circumstàncies polítiques. Perquè fa quatre anys estàvem malament i ara començam a estar bé.

- D.Q.: Sí les subvencions estan molt mal repartides. Fa quatre anys l'Associació de Premsa Forana férem una carta per denunciar l'ofegament econòmic a què ens tenia sotmès l'anterior govern. No pot ser que hi hagi publicacions que visquin completament subvencionades mentre a d'altres les tenen a pa i aigua. Hi hauria d'haver més transparència a l'hora de repartir aquestes subvencions.
  A més, avui en dia, les subvencions s'han convertit en una manera de pagar el hobby de quatre funcionaris, professors, metges i d'altres, que dediquen un parell d'horabaixes al seu entreteniment i que guarden, de vegades, la revista com un element privat, de quatre.

- M.A.M.: Nosaltres estam més o manco igual. No tenim una regularitat en les subvencions. De fet, hi ha hagut governs que han ignorat que existíem. Ara més o manco estam bé.

4.- Les revistes, una cosa de fadrins vells?

Professionalització i l'entrada de joves a les redaccions

- M.A.M.: Jo crec que s'ha d'estimular l'entrada de joves a les redaccions, però no és gens fàcil. Pens que hauríem d'anar si bé no cap a la professionalització, perquè en molts casos és impossible, sí cap a l'estímul econòmic per fomentar determinades feines.
  Però per això és necessari atreure l'atenció de determinats anunciants més potents, com ara els cotxes o els bancs.

- D.Q.: El que està clar és que hi ha moltes publicacions que viuen de les subvencions. Però l'entrada dels joves a les redaccions no és una cosa fàcil. Us posaré l'exemple de la meva revista. Cada pic que propòs a algun jove formar part de la Cooperativa de Sa Plaça, em miren amb cara rara i em demanen si això comporta doblers o si cobraran més. No n'hi ha cap que hi vulgui entrar perquè tenen por a la responsabilitat.

- G.M.: Crec que sí que es pot viure de la premsa local, tot i que hi ha coses que s'haurien de millorar. Darrerament hi ha hagut publicacions que, per abaratir els costos de

producció, han adquirit una petita impremta i ells mateixos la manegen, sacrificant una part de la qualitat. S'hauria de fomentar l'entrada de gent jove a les redaccions perquè aprenguessin l'ofici. El que passa és que n'hi ha molts que comencen a una publicació local i després passen a una de generalista. De vegades pareix que unes tenen més prestigi que les altres, tot i que consider que no és així. Ens fan falta professionals titulats. I també és necessari obrir-nos a les noves tecnologies i endinsar-nos dins el món dels mitjans digitals.

Lamentablement, aquesta transposició de la taula redona no segueix els criteris de transcripció a què fa referència el Dr. Joan Miralles. Ara bé, el que pretenem és que es transmetin clarament les principals idees dels ponents sobre les qüestions plantejades.

Conclusions de les jornades de premsa i estudis locals

Premsa local, el batec de la història quotidiana

En aquest volum, sorgit arran de les Jornades de premsa i estudis locals, organitzades per l'Institut d'Estudis Baleàrics, s'hi pot apreciar l'evolució de la premsa local a les Illes Balears. I el que és més important, aquesta història està contada en primera persona -la majoria de les vegades-, pels responsables o per gent de cadascuna de les revistes, que hi han pres part d'una forma molt activa.

En parlar de premsa local no s'ha de perdre de vista que el seu abast va molt més enllà del simple mitjà de comunicació. Res més enfora. Les revistes han jugat un paper molt important en la dinamització sociocultural del poble, un lligam de cohesió i també un impulsor dels estudis històrics locals.

Hi ha hagut molts canvis tecnològics que han facilitat immensament la feina en aquests més de cent vint anys que fa que tenim premsa local a les illes. No obstant això, mantenir el nivell i el nombre de publicacions es presenta, de cada vegada més, incert. Per això, l'Institut d'Estudis Baleàrics ha volgut generar aquest espai de reflexió per saber com s'ha arribat fins avui en dia i per marcar les fites futures. Una reflexió necessària perquè aquestes revistes suposen una font d'investigació i un mirall del batec de la història quotidiana, de la història menuda.

La creació de les revistes

Sense cap dubte, la dècada dels vuitanta del segle XX, tot coincidint amb la transició democràtica, és l'època més important pel que fa a la proliferació de revistes de premsa local. Una vintena bona de revistes sorgeixen al llarg d'aquesta època, mentre que d'altres, més primerenques, prenen un nou impuls en aquest moment d'obertura i d'ebullició que suposaren aquests nous temps d'obertura i d'esperança.

Aquest naixement generalitzat de revistes a la majoria de pobles de Mallorca durant la dècada dels vuitanta contrasta amb els anys setanta, en què neixen poques revistes a les Illes Balears, alhora que també en desapareixen.

Origen de les revistes

Però d'on surten totes aquestes revistes locals? L'origen el podem trobar dividit en diverses parts, sempre en relació amb gent que té ànsies de conèixer i fer reconèixer el passat, així com també per donar testimoni del temps present.

D'una banda, podem trobar l'església com a impulsor de fulls d'informació que, sota el

paraigua del *Full parroquial*, impulsaren revistes locals com ara *Bona Pau, El Cercle, Bellpuig, Santa Bàrbara...* Alhora, també podem trobar com els diferents representants dels ministeris eclesiàstics han estat col.laboradors constants i fidels a moltes altres revistes. Així, es pot dir que moltes de les revistes que sorgiren a partir de la dècada dels anys seixanta -inicis de l'obertura del règim franquista- tenen al darrere l'església, com a aixopluc.

En canvi, a la dècada dels anys vuitanta, l'organització que hi ha al darrere d'un gran nombre de revistes, enc que fos just per donar una cobertura legal, fou l'Obra Cultural Balear. Aquesta època, dels inicis, és la transició de les revistes cap a associacions culturals sense ànim de lucre o cap a la professionalització. Durant aquesta època d'esplendor també hi ha d'altres organitzacions que impulsen publicacions, com ara impremtes o grups de periodistes, sobretot a la comarca de Manacor.

Les revistes, reconvertides en associacions culturals, han cobert sovint un espai buit en la promoció de la cultura en tots els vessants. De fet, són tant un precedent, com també uns iniciadors de festivitats, premis i publicacions a la majoria dels pobles. En definitiva, han actuat com a dinamitzadors i cohesionadors d'una societat amb ànsies de retrobar-se a el propi passat.

Tampoc no s'ha de perdre de vista el paper que han jugat com a agents de normalització lingüística eficaços, ja que apropaven la realitat del poble a través de la nostra llengua. Això en una època en què totes les dinàmiques sociopolítiques ens eren adverses i en què el coneixement escrit del català era més aviat escàs. Així, al mateix temps que promovien la lectura de premsa i acostaven la realitat local a les llars, provocaren que la lectura en català fos una cosa normal.

De la mateixa manera, les publicacions locals han estat la plataforma de promoció per a moltes associacions locals. I també, molt important, espai de naixement de nombrosos polítics de primera línia, o de periodistes de renom.

Per tot això, es pot dir que la premsa local, en el denominat procés de transició cap a la democràcia, ha jugat un paper essencial com a espai de debat, i de mirall del dia a dia dels pobles, com a garantia, en certa manera, que aquest procés es feia passa a passa, sense retorn.

La professionalització

Hi ha poques publicacions que puguin dir que hi ha gent que en viu. Però la seva trajectòria està ben consolidada. Estam parlant del setmanari *Sóller* i de la *Veu de Sóller*, però també del *Punt Informatiu de Pollença, Sa Plaça, Manacor Comarcal, Setsetmanari, Cent per Cent, De Franc...* La majoria de les quals, s'ha de dir, fan servir la llengua catalana com a vehicular.

La premsa i els estudis locals

Els estudis locals és un dels altres pilars d'aquestes Jornades de premsa i estudis locals al segle XXI. En aquest punt el paper de les revistes és força important des de diferents òptiques. D'una banda, les revistes han estat un espai que ha donat cabuda i s'ha fet ressò dels estudis locals del municipi. De l'altra, han generat dinàmiques positives per a la investigació i la publicació. I, en darrer extrem, moltes revistes exerceixen de veritables editors de publicacions locals.

Els reptes de futur

Hi ha un punt en què totes les revistes estan d'acord: s'han d'adaptar a les possibilitats de les noves tecnologies. Estam parlant dels diferents sistemes que s'han articulat perquè la revista tengui presència a la xarxa. De cada vegada n'hi ha més que tenen el seu espai web on pengen la revista periòdicament en format pdf. A l'altre extrem hi ha els que han suprimit el paper per esdevenir un mitjà de comunicació exclusivament digital, com és el cas de la revista *Cap Vermell*, de Capdepera o *Pòrtula*, de Marratxí. Entre hi entre, hi podem trobar *Veu de Sóller* -o el *Punt Informatiu de Pollença*- que pretenen complementar les edicions setmanals o quinzenals amb una actualització diària del web.

Està clar que la presència d'un espai web permet a una publicació local arribar a un bon nombre de persones sense que surtin de casa seva; per no parlar de tota aquella gent que, pel que sigui, no habiten el municipi, però que no en volen perdre el lligam. El que no és tan segur és que internet substituesqui la difusió de les revistes en paper, per qüestions tant de mercat com de durabilitat de les informacions.

Un altre segment que es vol atreure des de la majoria de publicacions locals -com s'indica a molts textos- és el jovent, l'eterna esperança, tant com a lectors com també en tant que futurs impulsors de publicacions locals. El motiu és ben clar, són el relleu d'una generació que va començar amb molta il.lusió i compromís, però que ara es troba un poc cansada. De tornada. És clar, l'altruisme no és etern, llevat d'alguns casos excepcionals. El repte no és fàcil, però passa per cercar la participació i articular espais d'expressió per al jovent, perquè se sentin una part de les publicacions i del poble en general.

Ara bé, si hi ha alguna cosa preeminent per sobre la resta és l'economia. D'una banda, l'Administració hauria de solucionar la subvenció que han de rebre aquestes publicacions, independentment del color polític que regeixi el govern. De l'altra, també és necessari millorar la participació més activa dels comerços i negocis municipals a les publicacions en reconeixement de la tasca, però també -i sobretot- perquè aquestes són un espai de difusió publicitària de primer ordre i gran durabilitat.

Com a conclusió final s'ha de dir que no estaria de més que sorgissin nous projectes empresarials lligats a la comunicació en català per donar resposta a la necessitat d'una informació propera i plural feta tractada en profunditat.

Annex fotogràfic

Presentació de les Jornades, a l'auditori de Porreres a càrrec de la Dra. Maria Barceló i el batle Bernat Bauçà.

El director de l'IEB, Sebastià Serra, amb el batle de Porreres, Bernat Bauçà, el dia de la inauguració.

Presentació d'estudis monogràfics de Premsa Local. Presenta Lourdes Melis. D'esquerra a dreta, Sebastià Sansó, 120 anys de premsa a Manacor; Maria Teresa Munar i Joan Morey, Damunt-damunt; Onofre Arbona, Bona Pau; Joana Mora, Llum d'Oli; Gabriel Marcè, Veu de Sóller; i Manel Serrano, Cala Millor 7.

Exposició d'Estudis Locals. A la imatge, Joan Miralles i Jordi Fiol.

Presentació treballs monogràfics de premsa: d'esquerra a dreta Arnau Company; Gabriel Pieras, del Dijous; i Miquel Company, de Mel i Sucre.

D'esquerra a dreta Mateu Ramis, de Coanegra; i Jaume Pons, d'Arròs amb Salseta.

Taula de debat. El tractament de la informació i els estudis locals a la premsa diària. D'esquerra a dreta: Joan Serra, director del Diario de Ibiza; Arnau Company; Llorenç Riera, Diario de Mallorca; i Germà Ventanyol, d' Última Hora.

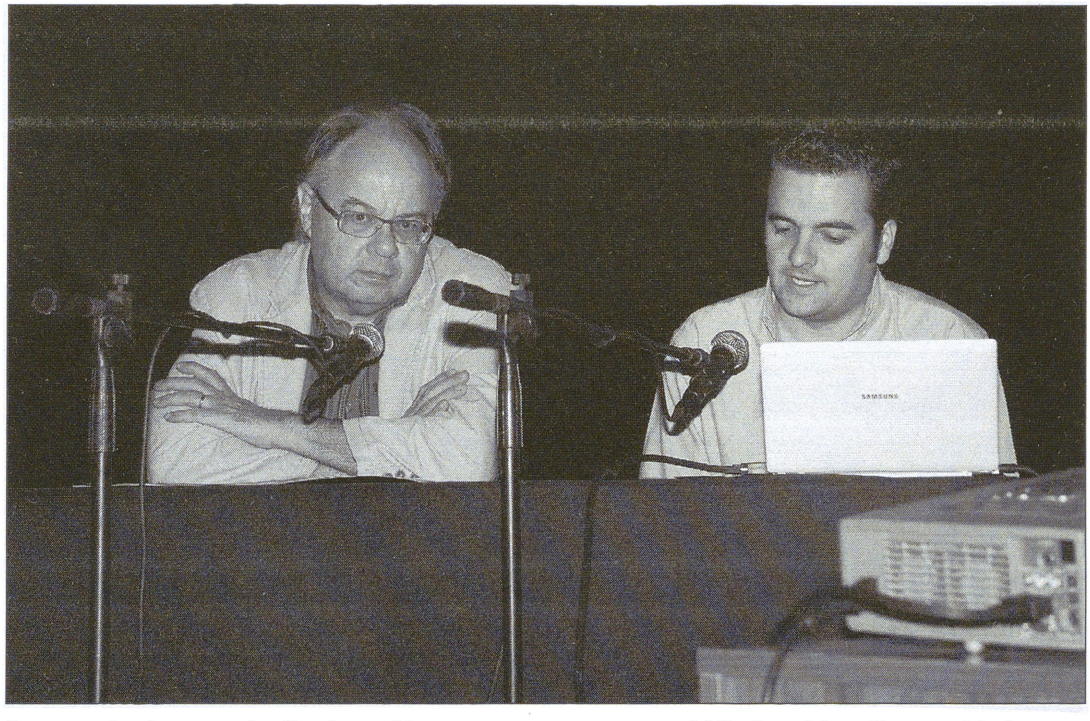

La premsa local i comarcal a Catalunya: Història i perspectives, a càrrec del Dr. Josep Maria Figueres. A la dreta Antoni Vives.

Presentació d'estudis monogràfics de premsa local. D'esquerra a dreta Rafel Puigserver, presentador; Pau Reynés, Lloseta; Mateu Joan Florit, L'Estel; i representant de Cap Vermell.

Berenar dels participants a les jornades a l'auditori de Porreres.

La Dra. Barceló conversant amb el montuïrer Onofre Arbona, de la revista Bona Pau.

Institut
d'Estudis Baleàrics

www.iebalearics.org / info@iebalearics.org

Ajuntament de Porreres

Auditori municipal Porreres

Universitat de les Illes Balears

Grup d'Estudi de la Cultura, la Societat i la Política al món contemporani

CEDOC
CENTRE D'ESTUDIS I DOCUMENTACIÓ CONTEMPORÀNIA

Els estudis i la premsa local al segle XXI. VOLUM I. LA PREMSA LOCAL

Institut d'Estudis Baleàrics
www.iebalearics.org / info@iebalearics.org